भिन्नभिन्नविद्वत्कर्तृक-

दीपालिकाकल्पसंग्रहः

* नवीनसंस्करणसम्पादिका *
परमपूज्यव्याख्यानवाचस्पतिआचार्यभगवन्तश्रीमद्विजय-
रामचन्द्रसूरीश्वराणां साम्राज्यवर्ती
परमपूज्यप्रवर्तिनी श्रीरोहिताश्रीजीमहाराजस्य शिष्यरत्ना च
साध्वी चन्दनबालाश्री

* नवीनसंस्करणप्रकाशकः *
भद्रंकर प्रकाशन
अहमदाबाद
वि.सं. २०६७, इ.स. २०११

ग्रन्थनाम : दीपालिकाकल्पसंग्रहः

ग्रन्थकारनाम : भिन्नभिन्नविद्वत्कर्तृकः

नवीनसंस्करण
सम्पादिका : साध्वी चन्दनबालाश्री

प्रकाशक : भद्रंकर प्रकाशन - अहमदाबाद

नवीनसंस्करण : वि.सं. २०६७, इ.स. २०११

मूल्य : रु. २५०-००

पत्र : २८+२७६

© : BHADRANKAR PRAKASHAN, 2011

प्राप्तिस्थान

अहमदाबाद : भद्रंकर प्रकाशन
४९/१, महालक्ष्मी सोसायटी,
शाहीबाग, अहमदाबाद-३८०००४
फोन : ०७९-२२८६०७८५

अहमदाबाद : सरस्वती पुस्तक भंडार
हाथीखाना, रतनपोल, अहमदाबाद-३८०००१
फोन : ०७९-२५३५६६९२

अक्षरांकन : विरति ग्राफिक्स, अहमदाबाद
फोन : ०७९-२२६८४०३२

मुद्रक : तेजस प्रिन्टर्स, अहमदाबाद
फोन : ०७९-२२१७२२७१
(मो.) ९८२५३ ४७६२०

दीपालिकाकल्पसंग्रहः ॥

[१] कलिकालसर्वज्ञाऽऽचार्यवर्यश्रीहेमचन्द्रसूरीश्वरविरचितः
दीपोत्सवकल्पः ॥

[२] श्रुतस्थविराचार्यदेवश्रीविनयचन्द्रसूरीश्वरविरचितः
दीपालिकाकल्पः ॥

[३] श्रीजिनप्रभसूरीश्वरविरचितः
दीपोत्सवकल्पः ॥

[४] श्रुतस्थविराचार्यदेवश्रीजिनसुन्दरसूरीश्वरविरचितः
दीपालिकाकल्पः ॥

[५] श्रीअज्ञातकर्तृकः
दीपालिकाकल्पः ॥

[६] श्रीलक्ष्मीसूरिविरचितं
दीपावलिकापर्वव्याख्यानम् ॥

[७] पाठकश्रीउमेदचन्द्रविरचितं
दीपमालिकाव्याख्यानम् ॥

[८] श्रीउपाध्यायगुणसागरगणिविरचितं
दीपालिकाव्याख्यानम् ॥

• • •

* दिव्याशीर्वाददाता *

परमपूज्य-परमाराध्यपाद-व्याख्यानवाचस्पति-
श्रीमद्विजयरामचन्द्रसूरीश्वरजीमहाराजसाहेब

तथा

परमपूज्य-अध्यात्मयोगी-नमस्कारमहामन्त्राराधक-
पंन्यासप्रवरश्रीभद्रंकरविजयजीमहाराजसाहेब

* शुभप्रेरणादाता *

परमपूज्य-परार्थरसिक-पंन्यासप्रवरश्रीवज्रसेनविजयजीम.सा.
परमपूज्य-वर्द्धमानतपोनिधि-गणिवर्यश्रीनयभद्रविजयजीम.सा.

● ● ●

શ્રુતભક્તિ-અનુમોદના

લાભાર્થી

પરમપૂજ્ય, પરમોપકારી, સુવિશાલગચ્છાધિપતિ, વ્યાખ્યાનવાચસ્પતિ, પૂજ્યપાદ આચાર્યભગવંતશ્રીમદ્વિજય રામચંદ્રસૂરીશ્વરજીમહારાજસાહેબના શિષ્યરત્ન અધ્યાત્મયોગી, પૂજ્યપાદ પંન્યાસપ્રવર શ્રીભદ્રંકરવિજયજીમહારાજસાહેબના શિષ્યરત્ન હાલારદેશે સદ્ધર્મરક્ષક, પૂજ્યપાદ આચાર્યભગવંત શ્રીમદ્વિજય કુંદકુંદસૂરીશ્વરજીમહારાજસાહેબના શિષ્યરત્ન વર્ધમાનતપોનિધિ ૧૦૦+૭૨ ઓળીના આરાધક પૂજ્યપાદ ગણિવર્ય શ્રીનયભદ્રવિજયમહારાજસાહેબના સદુપદેશથી

શ્રીસતલાસણા જૈન પંચ મહાજન તરફથી
જ્ઞાનખાતાની ઉપજમાંથી

આ ગ્રંથપ્રકાશનનો સંપૂર્ણ લાભ લીધેલ છે.

આપે કરેલી શ્રુતભક્તિની હાર્દિક અનુમોદના કરીએ છીએ અને ભવિષ્યમાં પણ આપ ઉત્તરોત્તર ઉત્તમકક્ષાની શ્રુતભક્તિ કરતાં રહો એવી શુભેચ્છા પાઠવીએ છીએ.

લિ. ભદ્રંકર પ્રકાશન

वीरविभोरन्तिमदेशना

''पुमर्था इह चत्वारः, कामार्थौ तत्र जन्मिनाम् ।
अर्थभूतौ नामधेयादनर्थौ परमार्थतः ॥१॥
अर्थस्तु मोक्ष एवैको, धर्मस्तस्य च कारणम् ।
संयमादिर्दशविधः, संसाराम्भोधितारणः ॥२॥
अनन्तदुःखः संसारो, मोक्षोऽनन्तसुखः पुनः ।
तयोस्त्यागपरिप्राप्तिर्हेतुर्धर्मं विना न हि ॥३॥
मार्गं श्रितो यथा दूरं, क्रमात् पङ्गुरपि व्रजेत् ।
धर्मस्थो घनकर्माऽपि, तथा मोक्षमवाप्नुयात्'' ॥४॥

ભાવાર્થ :- જગતમાં ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ આ રીતે ચાર પુરુષાર્થ કહેવાય છે. તેમાં અર્થ અને કામ નામ માત્રથી અર્થભૂત છે, પરમાર્થથી તો જીવોને માટે અનર્થભૂત છે. ॥૧॥

અર્થ તો એકમાત્ર મોક્ષ જ છે અને ધર્મ તેનું કારણ છે, જે સંયમ વગેરે દશ પ્રકારનો છે અને તે સંસારસાગર તારનાર છે. ॥૨॥

સંસાર અનંત દુઃખમય છે અને મોક્ષ અનંત સુખમય છે. સંસારનો ત્યાગ અને મોક્ષની પ્રાપ્તિનો ઉપાય ધર્મ વિના બીજો નથી. ॥૩॥

માર્ગમાં રહેલો પાંગળો પણ જે ક્રમે કરીને દૂર જાય છે, તેમ ધર્મમાં રહેલો ભારેકર્મી પણ મોક્ષને પ્રાપ્ત કરે છે. ॥૪॥

●●●

પ્રકાશકીય

કલિકાલસર્વજ્ઞ પરમપૂજ્ય આચાર્યભગવંત શ્રી**હેમચન્દ્રસૂરીશ્વરજીમહારાજ**સાહેબે **ત્રિષષ્ટિશલાકાપુરુષચરિત્ર**ગ્રંથના દશમા પર્વના શ્રી**મહાવીરનિર્વાણગમન**નામના તેરમા સર્ગમાં **દીપોત્સવપર્વ** કેવી રીતે પ્રવર્ત્યું, તે અંગે સવિસ્તર વર્ણન કર્યું છે. આ **દીપોત્સવપર્વ**ને લક્ષ્યમાં રાખીને અનેક મહાપુરુષોએ સંસ્કૃત, પ્રાકૃત, ગુજરાતી ગદ્ય, પદ્યસ્વરૂપે અનેક ગ્રંથોની રચના કરેલ છે. જેને **દીપાલિકાકલ્પ, દીપોત્સવકલ્પ, દીવાળીકલ્પ, અપાપાકલ્પ** વગેરે નામો અપાયાં છે.

પ્રસ્તુત **'દીપાલિકાકલ્પસંગ્રહ'**માં સંસ્કૃત, પ્રાકૃત પાંચ કલ્પો અને ત્રણ વ્યાખ્યાનોનો સંગ્રહ પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે. જેમાંથી ચાર કલ્પો અને ત્રણ વ્યાખ્યાનો અલગ અલગ સંસ્થાઓ દ્વારા પૂર્વે પ્રકાશિત થયેલ છે અને અજ્ઞાતકર્તૃક એક પ્રાકૃત કલ્પ અપ્રકાશિત હોવાથી હ.પ્રત ઉપરથી પ્રકાશિત કરેલ છે. દરેક કલ્પો અને વ્યાખ્યાનોના કર્તા અંગે માહિતી અને કઈ કઈ સંસ્થા દ્વારા પ્રકાશિત થયેલ છે વગેરે માહિતી સંપાદકીય લખાણમાં આપવામાં આવેલ છે.

પ્રસ્તુત દીપાલિકાકલ્પ અને વ્યાખ્યાનોના સંગ્રહરૂપ અદ્યાવધિ પુસ્તકાકારે પ્રકાશન પ્રકાશિત થયેલ ન હોવાથી આ ગ્રંથના નવીનસંસ્કરણનું સંપાદન કાર્ય પરમપૂજ્ય, પરમારાધ્યપાદ શ્રીમદ્વિજય**રામચંદ્રસૂરીશ્વરજીમહારાજ**ના શિષ્યરત્ન, અધ્યાત્મયોગી, પરમપૂજ્ય, પંન્યાસપ્રવર શ્રી**ભદ્રંકરવિજયજીમહારાજ**ના શિષ્યરત્ન, હાલારના હીરલા, પરમપૂજ્ય આચાર્યભગવંત શ્રી**કુંદકુંદસૂરીશ્વરજીમહારાજ**ના શિષ્યરત્ન પરાર્થરસિક, પરમપૂજ્ય, પંન્યાસપ્રવર શ્રી**વજ્રસેન-વિજયજીમહારાજ** તથા તેઓશ્રીના ગુરુબંધુવર્ય, વર્ધમાનતપોનિધિ, પરમપૂજ્ય, ગણિવર શ્રી**નયભદ્રવિજયમહારાજ**ની શુભપ્રેરણાથી પરમપૂજ્ય, વ્યાખ્યાનવાચસ્પતિ, આચાર્યભગવંત શ્રીમદ્વિજય**રામચંદ્રસૂરીશ્વરજીમહારાજ**ના સામ્રાજ્યવર્તી તથા પરમપૂજ્ય, સરળસ્વભાવી, પ્રવર્તિની સાધ્વી શ્રી**રોહિતાશ્રીજીમહારાજ**ના શિષ્યરત્ના વિદુષી સાધ્વી શ્રી**ચંદનબાલાશ્રીજી-મહારાજે** પોતાની અસ્વસ્થ રહેલી તબીયતમાં પણ અત્યંત શ્રમસાધ્ય કાર્ય કરીને અમારી સંસ્થાને નવ પરિશિષ્ટોથી સમૃદ્ધ એવો આ **દીપાલિકાકલ્પસંગ્રહ** ગ્રંથ પ્રકાશિત કરવાનો જે લાભ આપ્યો તે બદલ અમારી સંસ્થા તેમની ઋણી છે. તેમના દ્વારા ભવિષ્યમાં પણ આવા ઉત્તમ ગ્રંથો સંપાદિત થઈને પ્રકાશિત થતાં રહે અને અમારી સંસ્થાને પ્રકાશિત કરવાનો લાભ મળતો રહે એવી અમે અભિલાષા રાખીએ છીએ.

આ **દીપાલિકાકલ્પસંગ્રહ** ગ્રંથના નવીનસંસ્કરણના પ્રકાશન માટે પરમપૂજ્ય, સુવિશાલ-ગચ્છાધિપતિ, આચાર્યભગવંત શ્રીમદ્વિજય**રામચંદ્રસૂરીશ્વરજીમહારાજ**ના સામ્રાજ્યવર્તી પરમપૂજ્ય, હાલારદેશે સદ્ધર્મરક્ષક, આચાર્યભગવંત શ્રીમદ્વિજય**કુંદકુંદસૂરીશ્વરજીમહારાજ**ના શિષ્યરત્ન, વર્દ્ધમાનતપોનિધિ ૧૦૦ + ૭૨મી વર્દ્ધમાનતપની ઓળીના આરાધક, પરમપૂજ્ય ગણિવર શ્રી**નયભદ્રવિજયજીમહારાજ**ની શુભપ્રેરણાથી શ્રી**સતલાસણા જૈન પંચ મહાજન તરફથી જ્ઞાનખાતાની** ઉપજમાંથી સંપૂર્ણ લાભ લીધેલ છે. તે બદલ અમારી સંસ્થા તેમનો આભાર માને છે.

આ નવીનસંસ્કરણ પ્રકાશનના સુઅવસરે અમે પૂર્વના પ્રકાશકો અને સંપાદકોનો તથા **કોબા કૈલાસસાગર જ્ઞાનભંડાર**માંથી તથા **સન્માર્ગપ્રકાશન** અને **ગીતાર્થગંગા**માંથી હસ્તપ્રત અને મુદ્રિત પ્રતો અમને પ્રાપ્ત થઈ તેમનો, અસ્તર પેજ ઉપર **જૈન સંસ્કૃતિ કલાકેન્દ્ર**થી પ્રકાશિત **તીર્થંકર ભગવાન શ્રીમહાવીર ચિત્રસંપુટ**માંથી ચિત્રો લીધા છે તેમનો, નવીનસંસ્કરણનું પુસ્તકાકારે પ્રકાશન કરવા માટે અને આર્થિકસહયોગ માટે પ્રેરણા કરનાર શ્રી**ગણિવર્યશ્રી**નો, આ કાર્યના અક્ષરમુદ્રાંકન કાર્ય માટે **વિરતિ ગ્રાફિક્સ**વાળા **અખિલેશ મિશ્રા**એ કાળજીપૂર્વક સુંદર કાર્ય કરી આપેલ છે તેમનો અને પ્રીન્ટીંગના કામ માટે **તેજસ પ્રીન્ટર્સ**વાળા **તેજસભાઈ**એ ખંતપૂર્વક સુંદર કાર્ય કરી આપેલ છે તેમનો ખૂબ ખૂબ આભાર માનીએ છીએ.

આવા ઉત્તમ દીપાલિકાકલ્પો અને વ્યાખ્યાનોનું વાંચન કરીને પરમાત્મા શ્રી**મહાવીર-પ્રભુ**ના જીવનચરિત્રમાંથી, પરમાત્માએ આપેલ સોળ પહોરની અંતિમદેશનામાંથી અને પરમાત્માએ ભાખેલ આઠ સ્વપ્નોના ફલાદેશમાંથી સારને ગ્રહણ કરી સૌ કોઈ ભવ્યાત્માઓ સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રરૂપ સદ્ધર્મનું આરાધન કરીને કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી સર્વ કર્મોનો ક્ષય કરીને મુક્તિસુખના ભાગી બનીએ એ જ શુભભાવના !!

— ભદ્રંકર પ્રકાશન

●●●

કલિકાલસર્વજ્ઞશ્રીહેમચંદ્રસૂરિવિરચિત
દીપોત્સવકલ્પપ્રથમાવૃત્તિનું
સંપાદકીય

જૈનશાસનમાં દર્શાવેલાં પ્રત્યેક પર્વો આત્મવિકાસની સાધનામાં વિવિધ પ્રકારે ઉપકારક બનતાં હોય છે. ચરમ તીર્થપતિ શ્રમણ ભગવાન શ્રી**મહાવીરસ્વામી**ના નિર્વાણ કલ્યાણક સાથે સંકળાયેલું **'દીપોત્સવપર્વ'** અનેક આત્માના જીવનને અનેરા આધ્યાત્મિક પ્રકાશથી ઝળહળાં કરતું હોય છે. આ **દીપોત્સવ**પર્વને લક્ષ્યમાં રાખીને અનેક મહાપુરુષોએ સંસ્કૃત, પ્રાકૃત, ગુજરાતી, ગદ્ય, પદ્યસ્વરૂપે અનેક ગ્રંથોની રચના કરી છે. જેને **દીપાલિકા-કલ્પ, દીપોત્સવકલ્પ, અપાપાકલ્પ, દીવાળીકલ્પ** વગેરે નામો અપાયાં છે.

જેમાં **દીપોત્સવ**પર્વનો મહિમા, ભગવાન શ્રી**મહાવીરદેવ**નું સંક્ષિપ્ત ચરિત્ર, પ્રભુની અંતિમ દેશના, રાજા**પુણ્યપાલ**ને આવેલ આઠ સ્વપ્નો, સ્વપ્નોનો ભગવાને કરેલો ફલાદેશ, શાસનશિરતાજ શ્રી**ગૌતમસ્વામીજી**ના પ્રશ્નના ઉત્તરમાં પ્રભુએ વર્ણવેલ પાંચમા આરાનું સ્વરૂપ, પાંચમા આરામાં વિવિધ સમયે થનાર મહત્વની ઘટનાઓનો નિર્દેશ, ચોથા આરાની તુલનામાં પાંચમા આરાની પરિસ્થિતિ, પાંચમા આરામાં થનારા પ્રભાવક આચાર્યાદિનો અને તેમના મહત્વના કાર્યોનો નિર્દેશ, પાંચમા આરાના અંતે થનાર રાજા, મંત્રી, રાજ્યસ્થિતિ અને આચાર્ય, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા, સંઘ, જૈનશાસનની સ્થિતિનું નિરૂપણ વર્તમાનમાં ચાલતી લોકસ્થિતિ, રાજ્યવ્યવસ્થા, સંઘ અને શાસનના અંતનું સ્વરૂપ, છઠ્ઠા આરામાં ભરતક્ષેત્રની અને તત્કાલીન જીવોની તથા સૃષ્ટિની સ્થિતિનું વર્ણન, આ અવસર્પિણી કાળના પાંચમાં આરાનાં એકવીસ હજાર વર્ષ અને છઠ્ઠા આરાનાં એકવીસ હજાર વર્ષ પૂર્ણ થયા પછી ઉત્સર્પિણી કાળ શરૂ થશે, તેનો એકવીસ-એકવીસ હજાર વર્ષનો પહેલો-બીજો આરો પૂરો થયા પછી જ્યારે ત્રીજા આરાનો પ્રારંભ થશે, ત્યારે ફરી સૃષ્ટિ સજીવન શી રીતે બનશે ? જીવનવ્યવસ્થા, રાજ્યાદિવ્યવસ્થાદિનો પ્રારંભ શી રીતે થશે ? કોણ કરશે ? આ અવસર્પિણી કાળમાં થયેલ ચોવીસ તીર્થંકર, બાર ચક્રવર્તી, નવ બળદેવ, નવ વાસુદેવ, નવ પ્રતિવાસુદેવ, એમ ત્રેસઠ શલાકા પુરુષોની જેમ ઉત્સર્પિણી કાળમાં કયા જીવો કયા નામે તીર્થંકર થશે ? તેમના તથા ચક્રવર્તી, બળદેવ, વાસુદેવ, પ્રતિવાસુદેવ એમ ત્રેસઠ શલાકા પુરુષનાં નામોનું નિરૂપણ, દેશના પૂર્ણ થતાં પોતાનો નિર્વાણકાળ જાણી પરમાત્માએ પ્રથમ ગણધર શ્રી**ગૌતમસ્વામીજી**ને **દેવશર્મા**ને પ્રતિબોધ કરવા મોકલ્યા

અને આ તરફ ઇંદ્રે ભસ્મગ્રહની અસરથી શાસન મુક્ત રહે તે માટે ભગવાનને ક્ષણવાર આયુષ્ય વધારવાની વિનંતી કરી. પ્રભુએ એ વસ્તુ અશક્ય જણાવી. પ્રભુએ યોગનિરોધ કર્યો અને અમાવસ્યાની મધ્યરાત્રિએ નિર્વાણપદને પામ્યા. દેવોએ નિર્વાણકલ્યાણકનો ઉત્સવ કર્યો. રાજાઓએ ભાવદીપકનું નિર્વાણ થતાં દ્રવ્યદીપક પ્રગટાવ્યા. જેથી **દીપોત્સવ/દીવાળી** નામનું પર્વ શરૂ થયું. પ્રભાતે પ્રથમ ગણધરશ્રી **ગૌતમસ્વામી**એ દેવો દ્વારા પ્રભુના નિર્વાણના સમાચાર મળતાં જ ઊંડો આઘાત અનુભવ્યો. રાગી-વીતરાગીની અવસ્થાના ભેદની ઊંડી અનુપ્રેક્ષા કરતાં ક્ષપકશ્રેણી માંડી કેવળજ્ઞાન પામ્યા અને પ્રભાતે દેવોએ અનંતલબ્ધિ નિધાન શ્રી**ગૌતમસ્વામી**ના કેવળજ્ઞાનનો મહોત્સવ કર્યો વગેરે વિગતોનું વિગતવાર વર્ણન **દીપોત્સવ/દીવાળી** કલ્પોમાં કરવામાં આવ્યું છે.

આ વિષયોનું વિવિધ રીતે સવિસ્તર નિરૂપણ કરતા વિવિધ પ્રકારના **દીપોત્સવ/દીવાળી** કલ્પોમાંથી કેટલાક પ્રકાશિત થઈ ચૂક્યા છે.

થોડા સમય પૂર્વે હસ્તલિખિત પ્રતો જોતાં કેટલીક **દીપોત્સવકલ્પ**ની હસ્તપ્રત જોવામાં આવી. જેમાંથી બે પ્રતોના અંતે '**હેમાચાર્ય**કૃત' એવી નોંધ હતી અને બીજી કેટલીક પ્રતોના અંતે 'શ્રી**महावीरचरित्रा**दुद्धृतः' એવી નોંધ હતી. તો બીજી કેટલીક પ્રતોમાં જુદી નોંધો પણ હતી જે ગ્રંથ પૂર્ણ થતાં ટિપ્પણોમાં મૂકેલી છે, તે જોવાથી ખ્યાલ આવશે. આ દરેક પ્રતિઓને વાંચતાં દીવાળીના મહિમાથી પ્રારંભીને ભગવાન શ્રી**મહાવીરસ્વામી**ના સંક્ષિપ્ત જીવન ચરિત્રના નિરૂપણને બાદ કરતાં સ્વપ્ન ફળાદેશથી પ્રારંભીને અંત સુધીના મોટા ભાગના શ્લોકો, **ત્રિષષ્ટિ-શલાકાપુરુષચરિત્ર** દશમ પર્વ-તેરમાં સર્ગમાં અક્ષરશઃ જોવા મળે છે, એટલે પ્રારંભમાં શ્લોકો પૂ.આ.ભ.શ્રી**હેમચન્દ્રસૂરીશ્વરજીમહારાજે** જ બનાવ્યા છે કે અન્ય કોઈ મહાત્માએ પ્રારંભિક શ્લોકો રચી તેની સાથે દશમાં પર્વના શ્લોકોને જોડી એનું સંકલન કર્યું છે, તે નિશ્ચિત જાણી શકાયું નથી.

આ માટે વિવિધ હસ્તપ્રતો એકઠી કરી. જેમાંથી A.B.D. સંજ્ઞાવાળી પ્રતો **અમદાવાદ, પાછીયાની પોળ, આરાધનાભવન**ના જ્ઞાનભંડારની છે. E સંજ્ઞાવાળી પ્રત **એલ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યૂટ સંગ્રહ**ની છે, F થી K સુધીની સંજ્ઞાવાળી પ્રતો **ડભોઈ**ના જ્ઞાનભંડારની છે, C સંજ્ઞાવાળી પ્રત એટલે મુદ્રિત ત્રિ.શ.પુ.ચ.ના દશમા પર્વના તેરમા સર્ગનો ભાગ છે. જેમાંથી A અને E આ બન્નેય પ્રતો એક જ કૂળની હોય તેમ જણાય છે. જેમાં અનેક સ્થળે પ્રાકૃત શ્લોકો, ગદ્યપાઠો મૂકવામાં આવ્યા છે. જે બન્નેયમાં એક જ સરખા જોવા મળે છે અને બીજી પ્રતોમાં મળતા નથી. તેથી તે પાઠોને ટિપ્પણીમાં લીધા છે. J અને G સંજ્ઞાવાળી પ્રતો પણ લગભગ સરખી છે. જેમાં અંતભાગમાં **દીપોત્સવ**પર્વનાં વિશેષ કારણોને રજૂ કરતા શ્લોકો છે, જે ટિપ્પણીમાં આપ્યા છે. આ શ્લોકો અન્ય પ્રતોમાં નથી. B તથા D, F વગેરે પ્રતો લગભગ એક સરખી છે, આમ છતાં જ્યાં જ્યાં જે જે ફેરફારો છે, તે ટિપ્પણમાં નોંધ્યા છે.

વધુમાં સમર્થશાસ્ત્રકાર આચાર્યશ્રી**હરિભદ્રસૂરીશ્વરજીમહારાજે** રચેલ **ઉપદેશપદ**ના મૂળગ્રંથમાં બે-બે શ્લોક દ્વારા અને તેના ઉપર પૂ.આ.શ્રી**મુનિચન્દ્રસૂરીશ્વરજીમહારાજે** રચેલ ટીકામાં સાત-આઠ શ્લોકો દ્વારા પ્રત્યેક સ્વપ્નના ફળાદેશનું પ્રાકૃત ભાષામાં રોચક વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. આ શ્લોકોનો અર્થ, ભાષ્ય-ટીકામાંથી જાણવો - એવું ટીકામાં નોંધ્યું છે. પણ એ ભાષ્ય કયું અને આ શ્લોકો અને તેનો અર્થ કયા ભાષ્યની ટીકામાં ક્યાં છે, તે હજુ જાણી શકાયું નથી.

દરેક હસ્તપ્રતો કોણે, ક્યારે, ક્યાં લખી છે, તેની નોંધ ગ્રંથની પૂર્ણાહુતિ થતાં ટિપ્પણીમાં આપી છે.

આજ વિષયને અવલંબીને –

પૂજ્યપાદ સંઘસન્માર્ગદર્શક, વ્યાખ્યાનવાચસ્પતિ, ગચ્છાધિપતિ સ્વ.આચાર્ય ભગવંત શ્રીમદ્‌વિજય**રામચન્દ્રસૂરીશ્વરજીમહારાજા**એ દશમ પર્વને અવલંબીને અનેકવાર પ્રવચનો આપ્યાં છે. જે પૈકી વિ. સં. ૧૯૯૨માં આપેલ પ્રવચનોનો સંગ્રહ **'વીરવિભુની અંતિમદેશના'** રૂપે બે-ત્રણ આવૃત્તિમાં પ્રકાશિત થઈ ચૂક્યો છે અને ટૂંક સમયમાં **મોક્ષમાર્ગપ્રકાશન** દ્વારા તેની નવી આવૃત્તિનું પ્રકાશન થવાનું છે.

એ જ પ્રસ્તુત ગ્રંથરત્નના વાંચન-શ્રવણ દ્વારા સૌ કોઈ ભવ્યાત્માઓ વર્તમાનની વિષમ સ્થિતિને લક્ષ્યમાં રાખી ચરમ તીર્થપતિ શ્રમણ ભગવાન શ્રી**મહાવીર**દેવે બતાવેલ સાધનામાર્ગે આગળ વધી નિર્વાણપદને સદ્ય પ્રાપ્ત કરે એ જ એક મંગળ કામના.

વિ. સં. ૨૦૫૦, કાર્તક વદ-૩,
તા. ૨-૧૨-૯૩, ગુરુવાર.
આ. શ્રીવિજયરામચન્દ્રસૂરિ આરાધનાભવન,
ગોપીપુરા, સુરત

વર્ધમાનતપોનિધિ પૂજ્ય મુનિરાજ
શ્રીગુણયશવિજયજી ગણિવરનો
શિષ્યરેણુ....
મુનિ કીર્તિયશવિજયગણિ

●●●

શ્રુતસ્થવિરાચાર્યશ્રીવિનયચંદ્રસૂરિવિરચિત
દીપાલિકાકલ્પ

પ્રકાશનનું નિવેદન

સ્વોપજ્ઞ ટીકા સહિત બૃહત્કાય શ્રી તત્ત્વન્યાયવિભાકરના પ્રકાશન પછી, પહેલી જ વાર પ્રકાશન પામતા પ્રસ્તુત શ્રી **'દીપાલિકાકલ્પ'**ને શ્રુતભક્ત વિદ્વજ્જનોની સેવામાં રજૂ કરતાં અત્યન્ત આનંદ થાય છે.

આ ગ્રંથના કર્ત્તા શ્રી**વિનયચન્દ્રસૂરિજી** છે. તેમનો સત્તાસમય તેમણે પોતે જ સદર ગ્રંથના અંત ભાગમાં, ૨૭૫માં શ્લોકમાં આપ્યો છે, તે ઉપરથી જણાય છે કે, તે પૂજ્ય સૂરિજીએ સં. ૧૩૪૫માં આ ગ્રંથની રચના કરી છે. તેઓ શ્રી**રત્નસિંહસૂરિ**નાં શિષ્ય છે. આ સિવાય આ ગ્રંથમાં તેમણે પોતાના વિષેનો કશો જ ખાસ ઉલ્લેખ કર્યો નથી. તેમ છતાં મુદ્રિત શ્રી**મલ્લિનાથ ચરિત્ર**ની પ્રસ્તાવનાનું અવલોકન કરતાં જણાય છે, **'કલ્પનિરુક્ત'** નામનો ગ્રંથ સં. ૧૩૨૫માં રચ્યો હતો. ઉપરોક્ત પુસ્તકની પ્રસ્તાવનાના લેખકોએ શ્રી**મલ્લિનાથ**ચરિત્રના કર્તા અને **ઉદયસિંહસૂરિ**કૃત **ધર્મવિધિ** (ર. સં. ૧૨૮૬) નામક ગ્રંથના સંશોધક શ્રી**વિનયચન્દ્ર**સૂરિજી(શ્રી **રવિપ્રભસૂરિ** શિષ્ય)ને અને પ્રસ્તુત ગ્રંથના કર્તાને એક વ્યક્તિ ગણાવ્યા છે, પણ તે બન્ને ભિન્ન વ્યક્તિ હોવાનો વધુ સંભવ છે.

આ ગ્રંથની પ્રેસકૉપી પાટણ, વડોદરા વગેરે ગ્રંથ ભંડારોની હસ્તપ્રતિઓ ઉપરથી પૂ. મુનિશ્રી**હેમેન્દ્રવિજયજી**એ કરી હતી તે માટે ઉક્ત મુનિશ્રીના તથા પ્રતિઓનો ઉપયોગ કરવા દેવા માટે ભંડારોના સંચાલકોના અમે આભારી છીએ.

— પ્રકાશક

●●●

શ્રુતસ્થવિરાચાર્યશ્રીજિનસુંદરસૂરિવિરચિત
દીપાલિકાકલ્પ
ગ્રંથકારનો પરિચય અને પ્રાક્કથન

અથ શ્રુતભક્ત વિદ્વજ્જનોના હસ્તકમલમાં આ ગ્રંથ મુકતાં સહર્ષ થાય છે કે, **દરાપુરા, છાણી, સુરત,** આદિ જુદા જુદા જ્ઞાનભંડારોમાંથી હસ્તલિખિત પ્રતો ઉપરથી આ ગ્રંથ તૈયાર કરી છપાવવા ઉદ્યમશીલ બનતા ભવિતવ્યતાના કારણે કેટલા વર્ષો થયા વચમાં અટકી ગયો હતો જે આજે પૂર્ણ થઈ બહાર આવે છે.

ગ્રંથકારનો પરિચય—આ ગ્રંથકારની જન્મભૂમિ, જાતિ, દીક્ષાસમય, પરિવાર, પ્રશસ્તિના અભાવમાં વિશેષ જાણી શકાતું નથી પરંતુ ગુરુયોગ, ગુરુપરંપરા, આચાર્યપદ, અન્ય ગ્રંથોથી તથા અંતમાં આવતા શ્લો. ૪૩૬થી કર્તાનો સમય ૧૪૮૩ અને ગુરુ-શ્રીતપાગચ્છાધિપતિ પૂ. શ્રી**સોમસુંદરસૂરીશ્વરજીમહારાજ**ના શિષ્ય પૂ. શ્રી**જિનસુંદરસૂરીશ્વરજીમહારાજ** આ વસ્તુ માલમ પડે છે.

હવે અન્ય ગ્રંથમાંથી-શ્રી**સોમસુંદરસૂરિજીમહારાજ** વિ. સં. ૧૪૩૭માં શ્રી**જયાનંદસૂરિ** પાસે દીક્ષા લીધી, વિ. સં. ૧૪૫૦માં શ્રી ઉપાધ્યાય થયા અને વિ. સં. ૧૪૫૭માં શ્રી**દેવસુંદર-સૂરિજી**એ તેમને આચાર્યપદ પદવી આપી પોતાના પટ ઉપર સ્થાપન કર્યા, વિ. સં. ૧૪૯૯માં તેઓ સ્વર્ગવાસી થયા, તેઓશ્રીના વિદ્વાન્ ઘણા શિષ્ય પૈકીના આ શ્રી**દીપાલિકાકલ્પ**ના કર્તા શ્રી**જિનસુંદરસૂરિજીમહારાજ** પણ હતા, હવે જૈન સાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસમાંથી પાનું-૪૫૫ ઉપરથી "**ગુણરાજ** નામના શ્રાવકે પ્રથમ સં. ૧૪૫૭ બીજી સં. ૧૪૬૨માં શ્રી**શત્રુંજય, રૈવતાચલ** મહાતીર્થ યાત્રા કરી અને ત્રીજી ૧૪૭૭માં **દશ દેવાલય** સહિત પૂજ્ય શ્રી**સોમ-સુંદરસૂરિજીમહારાજ**ને સાથે લઈ **પાતશાહ**ના ફરમાન મેળવી એક મોટા સંઘપતિ તરીકે શ્રી**વિમલાચલતીર્થની** યાત્રા કરી **મધુમતિ**પુરી (મહુવા)માં આ સંઘપતિએ ઉત્સવપૂર્વક શ્રી**જિનસુંદરવાચક**ને સૂરિપદ અપાવ્યું" વળી **શ્રાદ્ધવિધિ**પ્રકરણના ભાષાન્તરની પ્રશસ્તિમાં પણ પૂ. શ્રી**રત્નશેખરસૂરિજીમહારાજ** લખે છે કે— "**एकाङ्गा अप्येकादशाङ्गिनश्च जिनसुन्दराचार्याः ।** અર્થ-તપશ્ચર્યા કરવાથી એકાંગી (એકવડીયા શરીરવાળા) છે છતાં પણ અગીયાર અંગના પાઠી ચોથા શિષ્ય શ્રી**જિનસુંદરસૂરિ** થયા."

શ્લોક ૮ની ટિપ્પણીમાં ભિક્ષુક-દ્રમકને **સોપાકર** નગરમાં દીક્ષા આપી એ લખાણ-છાણીમાં શ્રી**કાન્તિવિજયમહારાજ**ના હસ્તલિખિત **દીપાલિકાકલ્પ**માંથી લીધેલ છે, જ્યારે પૂજ્ય શ્રી**હેમચંદ્રસૂરિમહારાજ**ના પરિશિષ્ટપર્વ સર્ગ ૧૧ પાના ૬૩માં **કૌશામ્બી** નગરીમાં દ્રમક-ભિક્ષુકને દીક્ષા આપીને **સંપ્રતિ**રાજા થયા. તત્ત્વબહુશ્રુતગમ્ય.

અનાદ્યનંત કાલથી શુભાશુભ કર્મના યોગે ચતુર્ગતિમાં પરિભ્રમણ કરતા જીવોને સર્વથા કર્મનો ક્ષય અને મોક્ષસુખની પ્રાપ્તિને માટે જ્ઞાન દર્શન-ચારિત્ર એ પરમ આલંબન છે, આત્મા અદ્યાપિ ભવાંત કરી શક્યો નથી. એમાં જો કોઈ કારણ હોય તો તે સમ્યગ્જ્ઞાનની પ્રાપ્તિનો અભાવ છે, તેથી તે જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ અને ભક્તિ માટે આ શ્રી**દીપાલિકાકલ્પ**નો પ્રારંભ કરેલ છે. વિશેષ ફુટનોટાદિમાં આવતાં છઆરા, બહોંતેર બીલો, દશપ્રકારના કલ્પવૃક્ષો, શ્રી**વીર**ભગવાનથી લઈ ભાવી તીર્થંકરદેવોના જન્માન્તર, તથા જીવોના મતાન્તરો, ગ્રંથાન્તરોથી ઉપલબ્ધ કરતાં અનેક મતાન્તરોને લઈ નિશ્ચય પૂર્વના મહાન્ પુરુષો પણ જે વસ્તુને નિર્ણય-રૂપ કરી શક્યા નથી, તો મારા જેવા અજ્ઞ-બાલ-પંગુ મેરુપર્વતના ઉલ્લંઘનનું કાર્ય શી રીતે કરી શકે ? અર્થાત્ ન જ કરી શકે, છતાં શુભ કાર્યમાં યથાશક્તિ ઉદ્યમ કરવો જોઈએ, એ ન્યાયે તદ્ કાર્યને કરતાં સુશક્ય અને લભ્ય વિશેષ ગ્રંથો આદિના અભાવમાં વસ્તુ તૈયાર કરવામાં અનેક ત્રુટિઓ રહેલ છે અને મારે પણ આ કાર્ય પ્રાથમિક હોવાથી શુદ્ધિ સ્ખલનાદિને સુસજ્જનો હંસ ચંચુ ક્ષીર ન્યાયે ગુણ ગ્રહણ કરે. મારા જેવા અલ્પમતિ-છદ્મસ્થ દ્વારા પ્રેસદોષ અને શ્રીવીતરાગદેવની આજ્ઞા વિરુદ્ધ લખાયેલ હોય તેનો હું મિચ્છા મિ દુક્કડં દઈ અનેક ગ્રંથનિર્માતા કવિકુલકિરીટ વ્યા. વા. પૂ. આચાર્ય દેવેશ શ્રીમદ્વિજય**લબ્ધિસૂરીશ્વરજીમહારાજ**નો મારા ઉપર ઉપકાર સ્મૃતિપથમાં લઈ આ તૈયાર કરેલ શ્રી**દીપાલિકાકલ્પ**રૂપ ગ્રંથ હસ્તકમલમાં સમર્પી કૃતાર્થ થાઉં એજ.

શ્રીકુન્થનાથ સ્વામિપ્રાસાદસ્ય પ્રતિષ્ઠાદિને
મુ. સીસોદરા (નવસારી)
વિ. સં. ૨૦૦૮ મહા સુદ-૬, શુક્રવાર
તા. ૧-૨-૧૯૫૨

લી.
મુનિ હેમન્દ્રવિજય

●●●

સંપાદકીય

પોતાનો નિર્વાણકાળ નજીક જાણીને ચરમતીર્થપતિ શ્રમણભગવાન શ્રી**મહાવીર-પરમાત્મા** જ્યારે **અપાપાનગરી**ના ઉદ્યાનમાં સમવસર્યા, ત્યારે દેવોએ ત્યાં અંતિમ સમવસરણની રચના કરી અને પ્રભુએ ૧૬-૧૬ પ્રહર સુધી એકધારી દેશના આપી, દેશના પૂર્ણ થતાં જ રાજા **પુણ્યપાલ** ઊભા થયા. ભગવાનને પ્રાર્થના કરતાં કહ્યું કે, આજની રાત્રે આઠ સ્વપ્નોને જોઈને હું ભયભીત બન્યો છું. ભગવંત ! શું હશે એ સ્વપ્નોનું ફળ ? આપ એના ઉપર પ્રકાશ પાથરવા કૃપા કરો !

એ સ્વપ્નોનો ફળાદેશ કરતાં પ્રભુએ ભાવીના લેખ ભાખ્યા. ભગવાને ભાખેલું ભાવી એવું ભયાનક હતું કે એ સાંભળતા જ રાજા **પુણ્યપાલ**ને વૈરાગ્ય થયો અને એમણે પ્રવ્રજ્યાનો સ્વીકાર કરી પોતાનું કલ્યાણ સાધી લીધું.

શાસનશિરતાજ **ગૌતમસ્વામી**ના પ્રશ્નોનો જવાબ આપતાં ચોથા આરાના પ્રમાણમાં પાંચમો આરો કેવો હશે ? શાસન, સંઘ, રાજ્યવ્યવસ્થા ક્યાં સુધી રહેશે ? એનો અંત ક્યારે, કેવા સ્વરૂપમાં આવશે ? છટ્ઠા આરામાં પરિસ્થિતિ કેવી હશે ? વગેરે વાતો પ્રભુએ કરી.

નિર્વાણનો સમય નજીક જાણી ભગવાને **દેવશર્મા**ને પ્રતિબોધ કરવા જવાનો **ગૌતમસ્વામી**ને આદેશ કર્યો અને એમના ગયા પછી અમાવાસ્યાની રાત્રે પ્રભુ નિર્વાણપદને વર્યા. ભાવદીપક નિર્વાણ પામતાં જ રાજવીઓએ દ્રવ્યદીપકોની હારમાળા પ્રગટાવી, જેથી **'દીપાલિકાપર્વ'**નો પ્રારંભ થયો.

દેવશર્માને પ્રતિબોધ પમાડીને પાછા વળતાં દેવો દ્વારા **ગૌતમસ્વામી**એ ભગવાનના નિર્વાણના સમાચાર જાણ્યા, કારમો આઘાત લાગ્યો, સરાગ-વીતરાગ વચ્ચેનો ભેદ જાણ્યો. રાગની દિશા છોડી વીતરાગતાની દિશામાં પ્રગતિ કરી અને કારતક સુદ એકમના પ્રભાતે કેવળજ્ઞાન પામ્યા. દેવોએ શ્રી**ગૌતમસ્વામીજી**ના કેવળજ્ઞાનનો મહોત્સવ કર્યો.

આ સમગ્ર ઘટનાને કલિકાલસર્વજ્ઞ આચાર્યભગવંત શ્રી**હેમચન્દ્રસૂરીશ્વરમહારાજ**સાહેબે **ત્રિષષ્ટિશલાકાપુરુષ**ચરિત્રના દશમા પર્વના શ્રી**મહાવીરનિર્વાણગમન** નામના તેરમા સર્ગમાં સવિસ્તર વર્ણવેલ છે. એ **મહાવીરચરિત્ર**માંથી ઉદ્ધૃત કરીને કલિકાલસર્વજ્ઞશ્રીએ અને ભિન્ન ભિન્ન આચાર્યભગવંતોએ **દીપોત્સવકલ્પ, દીપાલિકાકલ્પ, અપાપાકલ્પ, દીપાલિકાવ્યાખ્યાન** વગેરે નામોથી સંસ્કૃત, પ્રાકૃત ગુજરાતી ગદ્ય, પદ્યસ્વરૂપે અનેક ગ્રંથોની રચના કરેલ છે.

પ્રસ્તુત **'દીપાલિકાકલ્પસંગ્રહ'**માં સંસ્કૃત, પ્રાકૃત પાંચ કલ્પો અને ત્રણ વ્યાખ્યાનો પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે. તે આ પ્રમાણે છે–

[૧] કલિકાલસર્વજ્ઞ આચાર્યવર્યશ્રીહેમચન્દ્રસૂરિવિરચિત દીપોત્સવકલ્પ :–

કલિકાલસર્વજ્ઞશ્રીનો જન્મ વિ.સં. ૧૧૪૫માં થયો, વિ. સં. ૧૧૫૪માં તેમની દીક્ષા થઈ અને વિ.સં. ૧૧૬૨માં તેમને આચાર્યપદવીની પ્રાપ્તિ થયેલ છે. તેમણે **સિદ્ધહૈમવ્યાકરણ, ત્રિષષ્ટિશલાકાપુરુષચરિત્ર** આદિ અનેક ગ્રંથોની રચના કરેલ છે. પ્રસ્તુત તેમના દ્વારા રચિત **દીપોત્સવકલ્પ**માં દીવાળીના મહિમાથી પ્રારંભીને ભગવાન શ્રી**મહાવીરસ્વામી**ના સંક્ષિપ્ત જીવનચરિત્રના નિરૂપણને બાદ કરતાં સ્વપ્ન ફળાદેશથી પ્રારંભીને અંત સુધીના મોટા ભાગના શ્લોકો **ત્રિષષ્ટિશલાકાપુરુષચરિત્ર** દશમપર્વ-તેરમાં સર્ગમાં અક્ષરશઃ જોવા મળે છે.

પ્રસ્તુત **દીપોત્સવકલ્પ**માં પ્રારંભમાં દીપોત્સવમહિમા, શ્રી**વીર**ચરિત્ર, **વીર**વિભુની અંતિમ દેશના, રાજા**પુણ્યપાલ**ને આવેલા આઠ સ્વપ્નકથન અને ફળાદેશ, **ગૌતમસ્વામી**એ પૂછેલા પ્રશ્નના ઉત્તરમાં પરમાત્માએ ભાખેલ ભાવિકાળનું નિરૂપણ, કલ્કીનું સ્વરૂપ, પાંચમા આરામાં ભરતક્ષેત્રની સ્થિતિનું નિરૂપણ, પાંચમા આરાના અંતે શ્રીસંઘની સ્થિતિ, છઠ્ઠા આરાની સ્થિતિ, ઉત્સર્પિણીકાળનું નિરૂપણ, ભાવીમાં થનારા ૨૪ તીર્થંકરો, ૧૨ ચક્રવર્તી, ૯ વાસુદેવ, ૯ બળદેવ, ૯ પ્રતિવાસુદેવ આ પ્રમાણે ૬૩ શલાકાપુરુષોના નામો, પ્રભુનું નિર્વાણ અને દીપોત્સવનું પ્રવર્તન આ રીતે વર્ણન કરેલ છે.

પ્રસ્તુત **દીપોત્સવકલ્પ**ની પ્રથમાવૃત્તિનું [૧]અનેક હસ્તપ્રતો ઉપરથી સંપાદન મુનિ **કીર્તિયશ-વિજય**ગણીએ (હાલ પૂ. આ. **કીર્તિયશસૂરિ**મ.સા.) કરેલ છે અને વિ. સં. ૨૦૫૦, ઈ. સ. ૧૯૯૪માં શ્રી**વિજયરામચન્દ્રસૂરિ** સંસ્કૃત-પ્રાકૃત ગ્રંથમાલાના ક્રમાંક-૧ તરીકે **સન્માર્ગપ્રકાશન**થી પ્રકાશિત થયેલ છે.

[૨] શ્રુતસ્થવિરાચાર્યદેવશ્રીવિનયચન્દ્રસૂરિવિરચિત દીપાલિકાકલ્પ :–

પરમપૂજ્ય આચાર્યભગવંત શ્રી**રત્નસિંહસૂરિમહારાજ**ના શિષ્ય પરમપૂજ્ય આચાર્ય-ભગવંત [૨]શ્રી**વિનયચન્દ્રસૂરિમહારાજે** વિ. સં. ૧૩૪૫માં આ **દીપાલિકાકલ્પ**ની રચના કરેલ છે.

---

૧. હસ્તપ્રતોનો પરિચય કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રી**હેમચંદ્રસૂરિ**વિરચિત **દીપોત્સવકલ્પ**-સંપાદકીય લખાણમાંથી જિજ્ઞાસુઓએ મેળવવો.

૨. આ. **વિનયચન્દ્રસૂરિ**એ વિનયાંક પાર્શ્વનાથચરિતની રચના કરી છે. કાવ્યાન્તે કવિએ પ્રશસ્તિ આપી છે. તેમાંથી જણાય છે કે તેના કર્તા **વિનયચન્દ્રસૂરિ** ચન્દ્રગચ્છના હતા. ચન્દ્રગચ્છમાં **શીલગુણસૂરિ** નામના પ્રસિદ્ધ વિદ્વાન થયા હતા. તેમના શિષ્ય **માનતુંગસૂરિ** અને **માનતુંગસૂરિ**ના શિષ્ય **રવિપ્રભસૂરિ** થયા, તે મોટા વિદ્વાન હતા. તેમના શિષ્યોમાં **નરસિંહસૂરિ, નરેન્દ્રપ્રભસૂરિ** અને **વિનયચન્દ્રસૂરિ** થયા. તેમની અન્ય કૃતિએ મલ્લિનાથચરિત, મુનિસુવ્રતસ્વામિચરિત,

પ્રથમશ્લોકમાં પૂ. આ. **વિનયચંદ્રસૂરિમહારાજે** કહ્યું છે કે, જૈનઆગમના અનુસારે હું **દીપદિન**ની સ્થિતિને કહીશ. ત્યારપછી કહ્યું છે કે, **ઉજ્જયિની** નગરીમાં **આર્યસુહસ્તીસૂરિ-મહારાજ જીવિતસ્વામી**ની પ્રતિમાને વંદન કરવા માટે પધારે છે. એકવાર રથયાત્રામાં તેમને **સંપ્રતિરાજા**એ જોયાં અને જાતિસ્મરણજ્ઞાન થયું. ગુરુને કહે છે કે, ભગવંત આપના પ્રસાદથી દ્રમક એવા મને આ રાજ્યની પ્રાપ્તિ થઈ છે, તેથી પ્રાપ્ત થયેલાં આ રાજ્યને આપ ગ્રહણ કરો અને મારા ઉપર અનુગ્રહ કરો. ગુરુભગવંત કહે છે કે શરીરને વિષે પણ નિઃસ્પૃહ એવા અમને રાજ્ય કલ્પતું નથી. રાજન્ ! તું મોક્ષવૃદ્ધિના બીજભૂત એવા સમ્યક્ત્વમાં નિશ્ચલ થા !! અરિહંત ભગવંતોની પૂજા કરવા યોગ્ય છે, ગુરુઓની પર્યુપાસના કરવા યોગ્ય છે અને સર્વ પર્વોમાં દયાદાનાદિક ધર્મ કરવા યોગ્ય છે. ત્યારે રાજા કહે છે કે, જૈનો પર્યુષણાદિ પર્વોનો જાણે છે, પરંતુ **દીપાલિકાપર્વ** લોક અને લોકોત્તરમાં કેવી રીતે પ્રસિદ્ધ થયું ? ગુરુભગવંત **સંપ્રતિ**ને પરમાત્મા **મહાવીરસ્વામી**નું ચરિત્ર કહે છે અને **દીપાલિકાપર્વ** અને **ભાઈબીજ** કઈ રીતે પ્રસિદ્ધ થયા ત્યાંસુધીનું સઘળું વર્ણન કરે છે. ફરી રાજા ગુરુભગવંતને પૂછે છે કે આ **દીપાલિકાપર્વ**માં ભોગ, વસ્ત્ર, અન્નપાનાદિ, વિશેષે કરીને ઘરને શણગારવું અને અન્ય જનના જુહાર આ દિવસે કેમ થાય છે ? ત્યારે **આર્યસુહસ્તીમહારાજ વિષ્ણુકુમાર, નમુચિ**મંત્રી વગેરેનો અધિકાર કહે છે. તે વખતે જ્યારે **વિષ્ણુકુમાર** મુનિનો ઉત્પાત શાંત થયો અને જગત્ ફરી આનંદમય બન્યું અને લોકોએ ભોજન, સુંદર વસ્ત્ર ધારણ કર્યા, વિભૂષા વગેરે ઉત્સવ કર્યો. પ્રતિવર્ષ **વીર**નિર્વાણથી આ પ્રમાણે **દીપાલિકાપર્વ** પ્રવર્તે છે. ત્યારપછી દીપાલિકાની ચૌદશે અને અમાવસ્યાએ આરાધના કરવાની વિધિ બતાવેલ છે. **સંપ્રતિ**રાજાએ ગુરુભગવંત પાસેથી આ પ્રમાણે સાંભળીને પ્રતિવર્ષ દીપોત્સવ કર્યો. છેલ્લે ગ્રંથકર્તા **દીપાલિકાપર્વ**નો મહિમા વર્ણવે છે.

પ્રસ્તુત **દીપાલિકાકલ્પ**નું પ્રકાશન શ્રી**લબ્ધિસૂરીશ્વર જૈનગ્રંથમાલા**ના ૧૪મા મણિ તરીકે વિ. સં. ૨૦૦૧, ઈ. સ. ૧૯૪૫માં થયેલ છે.

[૩] શ્રીજિનપ્રભસૂરિવિરચિત દીપોત્સવકલ્પ :–

પરમપૂજ્ય આચાર્યભગવંત **જિનસિંહસૂરિમહારાજ**ના શિષ્ય પરમપૂજ્ય **જિનપ્રભસૂરિ-**

કલ્પનિરુક્ત, કાવ્યશિક્ષા, કાલિકાચાર્યકથા (પ્રાકૃત) તથા **દીપાવલિકાકલ્પ**ની રચના કરી છે. તેમણે ગુજરાતી ભાષામાં પણ કેટલાંક કાવ્યો રચ્યા છે, તેમાંથી નેમિનાથચઉપઇ અને ઉપદેશમાલા કથાનકછપ્પય મળે છે. તેમણે **દીપમાલિકાકલ્પ** સં. ૧૩૪૫માં રચેલ છે.

[જૈ.બૃ.ઈ.ગુ. નવી આવૃત્તિ પૃ. ૧૨૨]

शर ५ युग ४ शिखि ३ शशि १ वर्षे शिष्यः श्री**रत्नसिंहसूरीणाम्**।
श्री**विनयचन्द्रसूरिश्चक्रे दीपालिकाकल्पम्** ॥१॥ [वि०वि०दी० क० श्लो०/२७५]

મહારાજે[3] વિ. સં. ૧૩૮૭માં **અપાપાબૃહત્કલ્પ** જેનું બીજું નામ **દીપોત્સવકલ્પ** છે તેની રચના પ્રાકૃતભાષામાં કરેલ છે. તેનો ઉલ્લેખ કલ્પના અંતે આ પ્રમાણે છે.[4]

પ્રસ્તુત કલ્પમાં પણ **સંપ્રતિ**રાજા **આર્યસુહસ્તીસૂરિ**ને **દીપાલિકાપર્વ**નું લોક અને લોકોત્તરમાં ગૌરવ શાથી છે ? તે પૂછે છે અને ગુરુભગવંત **વીર**પરમાત્માનું સંક્ષિપ્તમાં જીવન કહીને ચરમ ચાતુર્માસ પરમાત્મા **મધ્યમપાવાપુરી**માં **હસ્તિશાલ**રાજાની શુલ્કશાળામાં બીરાજે છે ત્યાં આયુષ્યશેષ જાણીને સોળપ્રહરની દેશના આપે છે, તે વખતે **પુણ્યપાલ** રાજા ભગવાનને વંદન કરવા આવે છે અને પોતાને આઠ સ્વપ્ન આવ્યાં છે તે આઠ સ્વપ્નોનું ફળ પૂછે છે અને પરમાત્મા આઠ સ્વપ્નોનો ફળનિર્દેશ કરે છે. આઠે સ્વપ્નોના ફળાદેશ શ્રી**જિનપ્રભસૂરિમહારાજે** ખૂબ સુંદર શૈલિમાં વર્ણવેલ છે. આઠમા સ્વપ્નના ફલાદેશમાં 'અગ્રહિલગ્રહિલનૃપ'નું દૃષ્ટાંત આપેલ છે ત્યારપછી લૌકિક દૃષ્ટાંતથી પણ દૂષમ સમયના વિલાસો બતાવેલ છે તેમાં **યુધિષ્ઠિર** વગેરે અને **કલિ**નું નિરુપણ કરેલ છે. ત્યારપછી **ગૌતમસ્વામી** ભગવાનને પૂછે છે કે, ભગવંત ! આપના નિર્વાણપછી ભાવીમાં શું શું થશે ? અને ભગવાન તે સઘળી પરિસ્થિતિનું વર્ણન કરે છે તેમાં ભાવીમાં શ્રમણો, શ્રાવકો વગેરે કેવા થશે તે માટે ત્રણ શ્લોકો બતાવ્યા છે.[5] ત્યારપછી **કલ્કી**રાજાનું વર્ણન કર્યું છે. ત્યારપછી પાંચમા આરાના અંતે **દુપ્પસહસૂરિ** નામના આચાર્ય થશે તેમનું વર્ણન કરીને પાંચમા આરાના અંતે ચતુર્વિધસંઘ વગેરેનો ઉચ્છેદ કેવી રીતે થશે તે બતાવેલ છે. ત્યારપછી છઠ્ઠા આરાનું વર્ણન, ઉત્પસર્પિણીકાળના બીજા આરામાં પાંચ પ્રકારના મેઘો ભરતક્ષેત્રમાં વરસશે

---

૩. લઘુ ખરતરગચ્છપ્રવર્ત્તક **જિનસિંહસૂરિ**ના શિષ્ય **જિનપ્રભસૂરિ** એક અસાધારણ પ્રતિભાવાન અનેક ગ્રંથના કર્તા હતા. તેમણે સં. ૧૩૨૭માં શરૂ કરીને ૧૩૮૯માં **વિવિધતીર્થકલ્પ-કલ્પપ્રદીપ** પૂર્ણ કર્યો. તેમાં કુલ ૫૮ કલ્પો છે - તે તીર્થોની જુદે જુદે સમયે પોતે યાત્રા કરી છે અને તેના કલ્પો રચ્યા છે, જેમ કે **અપાપાબૃહત્કલ્પ** સં. ૧૩૮૭માં દેવગિરિ (હાલના દોલતાબાદ)માં રચ્યો.
[જૈ.સા.સં.ઈ. નવી આવૃત્તિ પૃ. ૨૭૫ પે. ૬૦૨]

૪. इय **पावापुरीकप्पो** दीवमहुप्पत्तिभणणरमणिज्जो ।
जिणपहसूरीहिं कओ ठिएहिं सिरिदेवगिरिनियरे ॥१॥
तेरहसत्तासीए विक्कमवरिसंमि भद्दवयबहुले ।
पूसक्कबारसीए समत्थिओ एस सत्थिकरो ॥२॥ [जि०प्र०दी० कल्पे]

૫. कलहकरा डमरकरा असमाहिकरा अनिव्वुइकरा य ।
होहिंति इत्थ समणा दससु वि क्खित्तेसु सयराहं ॥१॥
ववहारमंततंताइएसु निच्चुज्जयाण य मुणीणं ।
गलिहिंति आगमत्था अत्थलुद्धाण तद्दियहं ॥२॥
उवगरणवत्थपत्ताइयाण वसहीण सड्ढयाणं च ।
जुज्झिस्संति कएणं जह नरवइणो कुडुंबीणं ॥३॥ [जि०प्र०दी० कल्पे]

અને લોકો બીલમાંથી બહાર નીકળશે અને ધાન્ય-ફળ વગેરેને ખાતાં માંસાહારનો ત્યાગ કરશે ઇત્યાદિ કહેલ છે.

ત્યારપછી મધ્યપ્રદેશમાં સાત કુલકરો થશે તેનાં નામો કહ્યાં છે. ત્યારપછી ભાવીમાં થનારા ૨૪ તીર્થંકરો, ૧૨ ચક્રવર્તી, ૯ વાસુદેવ, ૯, પ્રતિવાસુદેવ ૯ બળદેવના નામો કહ્યા છે. આ રીતે ૬૩ શલાકા પુરુષમાંથી ઉત્સર્પિણીના ત્રીજા આરામાં ૬૧ થશે અને છેલ્લા ૨૪મા જિનેશ્વર અને છેલ્લા ૧૨મા ચક્રવર્તી ઉત્પસર્પિણીના ચોથા આરામાં થશે. ચોથા આરામાં ૧૦ કલ્પવૃક્ષો થશે અને ૧૮ કોડાકોડી સાગરોપમ સુધી નિરંતર યુગલિકધર્મ થશે તેમ કહ્યું છે. આ રીતે ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી મળીને એક કાળચક્ર થાય છે. એવા અનંતા કાળચક્રો આ જીવે પસાર કર્યા છે અને સમ્યક્ત્વ નહિ પામેલાં જીવો અનંતા કાળચક્રો પસાર કરશે એ પ્રમાણે પરમાત્માએ કહેલ છે.

ત્યારપછી **ગૌતમસ્વામી**નો પ્રેમબંધ ક્ષીણ થાય તે માટે પરમાત્મા તેમને **દેવશર્મા** બ્રાહ્મણને પ્રતિબોધ માટે મોકલે છે. આ બાજુ કાર્તિક અમાવાસ્યાની રાત્રિએ ચરમપ્રહરમાં પરમાત્મા પર્યંકાસને ધ્યાનમાં આરૂઢ થાય છે ત્યારે શક્રેન્દ્ર પરમાત્માને વિનંતી કરે છે કે, ભસ્મરાશિ નામનો ગ્રહ અત્યંત ક્ષુદ્ર રીતે આપના જન્મનક્ષત્રમાં સંક્રાંત પામે છે માટે આપ એક મુહૂર્ત પ્રતીક્ષા કરો. ત્યારે પરમાત્મા કહે છે કે, આયુષ્યકર્મ વધારવા કે ક્ષય કરવા તીર્થંકરો પણ સમર્થ નથી માટે અવશ્યભાવિભાવોનો વ્યતિક્રમ થતો નથી. તેથી ૨૦૦૦ વર્ષો સુધી અવશ્ય તીર્થને પીડા થશે. ત્યારપછી પરમાત્માએ ૫૫ પુણ્યફળવિપાક અધ્યયનો, ૫૫ પાપફળવિપાક અધ્યયનોનું વિભાવન કરીને ૩૬ અપૃષ્ટવ્યાકરણોને કહીને **પ્રધાન** નામના અધ્યયનની વિભાવના કરતાં શૈલીશીકરણ કરીને, યોગનિરોધ કરીને, પાંચ અનંતા સિદ્ધ કરીને એકાકી સિદ્ધિ પામ્યા, ત્યારપછી સૂક્ષ્મ એવા ઘણા કુંથુઆની ઉત્પત્તિ જોઈને ઘણા શ્રમણ-શ્રમણીઓએ અણસણ ગ્રહણ કર્યું.

ત્યારપછી **કાશી-કોશળ**દેશના નવ મલ્લકી અને નવ લચ્છકી જ્ઞાતિના રાજાઓએ અમાવસ્યાએ આહારત્યાગસ્વરૂપ પૌષધ કરીને ભાવોદ્યોત અસ્ત થવાથી દ્રવ્યોદ્યોત કરવા માટે રત્નમયદીવાઓ વડે ઉદ્યોત કર્યો. ભસ્મરાશિની પીડાના નાશ માટે લોકોએ દેવ-મનુષ્ય, ગાય વગેરેની નીરાજના કરી તેથી **'મેરાઈયા'**ની પ્રવૃત્તિ થઈ. આ બાજુ **ગૌતમ-સ્વામી દેવશર્મા** દ્વિજને પ્રતિબોધીને ભગવાનના વંદન માટે પાછા ફરે છે ત્યારે દેવોનો સંલાપ સાંભળે છે કે, ભગવાન કાળ પામ્યા તેથી વીતરાગને સ્નેહ ક્યાંથી ? એ પ્રમાણે વીતરાગભાવના ભાવતાં પ્રેમનું બંધન વિચ્છેદ થવાથી તેમને કેવલજ્ઞાન થયું અને કાર્તિક સુદ-૧ના પ્રાતઃકાળે કેવલીમહિમા શક્રે કર્યો. **ગૌતમસ્વામી** પ્રણીત સૂરિમંત્રની આરાધના અને અક્ષની પૂજા વગેરે તે દિવસે સૂરિઓ કરે છે. ત્યારપછી **નંદિવર્ધન**રાજાનો શોક દૂર કરવા માટે બહેન **સુદર્શના** તેમને કાર્તિક સુદ બીજને દિવસે પોતાના ઘરે આમંત્રણ આપીને જમાડે છે, તેથી **ભાઈબીજ**નું પર્વ પ્રખ્યાત થયું.

ત્યારપછી **દીપાલિકાપર્વ**માં ચતુર્દશી-અમાવસ્યાએ આરાધના કરવાની વિધિ બતાવેલ છે. **દીપોત્સવ અમાવસ્યા**ના દિને **નંદીશ્વર**તપની આરાધનાની વિધિ બતાવેલ છે.[૬]

ત્યારપછી **સંપ્રતિ**રાજા **આર્યસુહસ્તી**ગુરુને પૂછે છે કે, ભગવંત ! **દીપાલિકાપર્વ**માં લોકો વિશેષથી ઘરની શોભા, વિશિષ્ટ અન્ન-વસ્ત્રાદિનો ભોગ અને અન્યોન્ય જુહાર વગેરે કેમ કરે છે ? ત્યારે **આર્યસુહસ્તીસૂરિ**એ **વિષ્ણુકુમાર** અને **નમુચિ**નો અધિકાર વર્ણવેલ છે, **વિષ્ણુકુમાર** મુનિ જ્યારે ઉપશાંત થાય છે ત્યારે લોકો અન્યોન્ય જુહાર, વિશિષ્ટ શણગાર, ભોજનાદિમાં પ્રવર્ત્યા. ત્યારથી માંડીને આ દિવસે પ્રતિવર્ષ આ વ્યવહાર પ્રવર્તે છે એમ ગુરુએ કહ્યું.

મધ્યમપાવાપુરીનું **અપાપાપુરી** નામ થયું અને શક્રે **પાવાપુરી** નામ પાડ્યું. જ્યાં પરમાત્મા **મહાવીર**સ્વામી નિર્વાણ પામ્યા.

આ જ **પાવાપુરી**માં વૈશાખ સુદ-૧૧ના દિવસે **જૃંભિક**ગામથી રાત્રિના બાર યોજનનો વિહાર કરીને **મહાસેન**વનમાં પધારી ભગવાને દેશના આપી તે વખતે **ગૌતમ** વગેરે ગણધરોને દીક્ષા આપી અને ગણની અનુજ્ઞા આપી. તેઓએ પણ ભગવાન પાસેથી ઉત્પાદ, વિગમ અને ધ્રુવસ્વરૂપ ત્રણ પદોને સાંભળીને દ્વાદશાંગીની રચના કરી.

આ જ **પાવાપુરી**માં ભગવાનના કાનમાંથી **સિદ્ધાર્થ**વણિકે **ખરક** વૈદ્ય પાસેથી ખીલા કઢાવ્યા અને તે કાઢવાના સમયે વેદનાના વશથી ભગવાને જે ચીત્કાર કર્યો, તેથી નજીકમાં રહેલા પર્વતના બે ભાગ થઈ ગયા. આજે પણ ત્યાં વચ્ચે સંધિમાર્ગ દેખાય છે.

તથા આ જ **પાવાપુરી**માં **કાર્તિકઅમાવાસ્યા**ની રાત્રિએ ભગવાનના નિર્વાણસ્થાને મિથ્યાદૃષ્ટિ જીવો વડે **વીરપરમાત્મા**ના **સ્તૂપ**ના સ્થાને સ્થાપિત કરેલા **નાગમંડપ**માં આજે પણ ચારે પ્રકારના વર્ણના લોકો યાત્રામહોત્સવ કરે છે. તે એક રાત્રિએ દેવતાના પ્રભાવથી કૂવામાંથી કાઢેલા જળથી પ્રજ્વલિત કરેલો દીપક તેલ વગર પણ પ્રજ્વલિત રહે છે.

પૂર્વમાં કહેલા અર્થો ભગવાને આ જ નગરમાં વર્ણવ્યા છે. આ જ નગરીમાં ભગવાન સિદ્ધિને પામ્યા છે. આ પ્રમાણે આ નગરીનો અદ્ભુત મહિમા હોવાથી **પાવાપુરી** મહાતીર્થ નામે પ્રખ્યાત થયેલ છે.

પ્રસ્તુત **દીપોત્સવકલ્પ**નું પ્રકાશન પ્રતાકારે '**सिरिपाकयदीआलिकप्पं**' આ રીતે સ્વતંત્ર થયું છે તે કઈ સંસ્થાથી, કઈ સાલમાં થયું છે વગેરે કોઈ ઉલ્લેખ એમાં આપેલ નથી અને શ્રી**જિનપ્રભસૂરિ**વિરચિત **વિવિધતીર્થકલ્પ** વિ. સં. ૧૯૯૦, ઈ. સ. ૧૯૩૪માં **સિંઘી જૈન જ્ઞાનપીઠ**થી પ્રકાશિત થયેલ છે તેમાં ૨૧મા કલ્પ તરીકે **અપાપાબૃહત્કલ્પ** અપરનામ **દીપોત્સવકલ્પ** આપેલ છે.[૭]

---

૬. પૃ. ૮૪ ઉપર દીપોત્સવપર્વની આરાધના કરવાની વિધિ બતાવેલ છે.

૭. પ્રસ્તુત શ્રી**જિનપ્રભસૂરિ**વિરચિત **દીપોત્સવકલ્પ**માં '**पडिमारूवो सावयधम्मो वुच्छिज्जहिइ**'

[૪] શ્રુતસ્થવિરાચાર્યદેવશ્રીજિનસુંદરસૂરિવિરચિત દીપાલિકાકલ્પ :–

પરમપૂજ્ય આચાર્યભગવંત **સોમસુંદરસૂરિમહારાજ**ના શિષ્ય પરમપૂજ્ય **જિનસુંદર-સૂરિમહારાજે** વિ. સં. ૧૪૮૩માં **દીપાલિકાકલ્પ**ની રચના કરેલ છે. તેનો ઉલ્લેખ કલ્પના અંતે આ પ્રમાણે છે.[૮]

પ્રસ્તુત કલ્પમાં પણ **સંપ્રતિ**રાજા **આર્યસુહસ્તીસૂરિ**ને **દીપાલિકાપર્વ** લોક અને લોકોત્તરમાં પ્રખ્યાત શાથી છે ? તે પૂછે છે અને ગુરુભગવંત **વીરપરમાત્મા**નું સંક્ષિપ્તમાં જીવનચરિત્ર કહીને પ્રભુ **પાપાપુરી** નગરીમાં **હસ્તિપાલ**રાજાની રજ્જુસભામાં અંતિમ ચાતુર્માસ વીતાવે છે ત્યારે તે ચાતુર્માસમાં પોતાનું આયુષ્ય સ્વલ્પ જાણીને લોકોની અનુકંપાથી સોળ પ્રહર સુધી ધર્મદેશના આપે છે, ત્યારે **પુણ્યપાલ** રાજા ભગવાનને વંદન કરવા આવે છે અને ભગવાનને વિજ્ઞપ્તિ કરે છે કે હે નાથ ! મેં આજે રાત્રિએ આઠ સ્વપ્નો જોયા છે તેનું આપ ફળ કહો અને પરમાત્મા આઠ સ્વપ્નોનો ફળાદેશ કહે છે તેમાં અંતે અગ્રહિલગ્રહિલજનનું દૃષ્ટાંત કહે છે. આઠ સ્વપ્નોનો ફળાદેશ પરમાત્મા પાસેથી સાંભળીને **પુણ્યપાલ** રાજા ગૃહવાસથી વૈરાગ્ય પામીને સ્વામી પાસે વ્રતગ્રહણ કરીને સ્વર્ગમાં ગયા.

ત્યારપછી **ગૌતમસ્વામી** પરમાત્માને ભાવીમાં થનારા ભાવોનું સ્વરૂપ પૂછે છે. પરમાત્મા ભાવીમાં થનારા સર્વભાવોનું કથન કરે છે. ભાવીમાં ૮૪ ગચ્છભેદો થશે, હુંડાઅવસર્પિણીમાં દશ અચ્છેરા થશે તે શ્લોક ૧૩૬-૧૩૭માં બતાવેલ છે. દુઃષમકાળનું સ્વરૂપ લૌકિકો પણ કલિયુગના નામથી વર્ણવે છે તે પરમાત્મા કહે છે. ત્યારપછી ક્રમથી **અણહિલ્લપુરપાટણ**માં **ચૌલુક્ય** કુળમાં ચંદ્રમા સમાન **કુમારપાળ** રાજા થશે અને તે એકવાર આચાર્યભગવંત **હેમચન્દ્રસૂરિમહારાજ** પાસેથી **જીવિતસ્વામી**ની મૂર્તિનો સંબંધ સાંભળે છે, ત્યારપછી **વીતભય**સ્થાનમાં ધૂળનો કિલ્લો ખોદાવીને તે પ્રતિમાને પ્રગટ કરે છે અને પ્રતિમાને **પાટણ**માં લાવીને સાક્ષાત્ **વીરજિનેશ્વર** માનીને પૂજે છે. તે વખતે તે પ્રતિમા માટે **ઉદાયી** રાજાએ ગામોનું શાસન આપેલું તે આજ્ઞાપત્ર પ્રગટ થાય છે અને **કુમારપાળ** રાજા પણ તેવું શાસન

પૃ. ૭૮, '**कक्किअणंतरं महानिसीहं न वट्टिस्सइ**' પૃ. ૮૦, **गब्भाहारवज्जं पंचकल्लाणयाणं** પૃ. ૮૧ આ સ્થળોમાં ખરતરગચ્છની માન્યતાને આવરી લેવાનો પ્રયત્ન કરાયો છે.

૮. संवत्सरेऽग्नि-३ द्विप ८ विश्व-१४ (१४८३) सम्मिते **दीपालिकाकल्प**ममुं विनिर्ममे ।
तपागणाधीश्वर-**सोमसुन्दर**-श्रीसूरिशिष्यो **जिनसुन्दरा**ह्वयः ॥१॥
दीपालिकापर्वकल्पोऽयं वाच्यमानः सुधीजनैः ।
जीयाज्जयश्रियो हेतु-राचन्द्रार्कजगत्त्रये ॥२॥
इति श्रीतपागच्छाधिराज-श्री**सोमसुन्दरसूरेः** ।
शिष्यभट्टारकप्रभो-**र्जिनसुन्दरसूरेः** कृतिरेषा विनिर्मिता ॥३॥
[जि० सु० दी० क० श्लो० - ४३६-४३७-४३८]

આપશે અને મહાપૂજાપૂર્વક નિત્ય પ્રતિમાને વંદન કરશે, એ પ્રમાણે પરમાત્મા કહે છે. તે **કુમારપાળ** રાજા કેવા થશે વગેરે વર્ણન શ્લોક ૨૨૨થી ૨૨૬માં કરેલ છે તેમાં કહ્યું છે કે, અઢાર દેશોમાં મારી-વ્યસન વગેરેને નિવારશે. ત્યારપછી ભાવીમાં શ્રમણો, રાજાઓ વગેરે કેવા થશે તેનું શ્લોક ૨૨૭થી ૨૩૦માં વર્ણન કરેલ છે. ત્યારપછી **કલ્કી**રાજાનું સ્વરૂપ અને **કલ્કી**ની જન્મપત્રિકા બતાવેલ છે. **કલ્કી**નો પુત્ર **દત્ત** પિતાના પાપફળને જાણીને પુણ્ય કરવામાં એક તત્પર એવો પૃથ્વીને જિનમંદિરોથી મંડિત કરશે. ત્યારપછી ભસ્મગ્રહ ઉતર્યા પછી ૨૧ હજાર વર્ષ સુધી જિનધર્મ શ્રેષ્ઠ રીતે પ્રવર્તશે એ પ્રમાણે પ્રભુ કહે છે. ત્યારપછી અન્ય ગ્રંથની સાક્ષી આપીને શ્લોક ૨૮૮થી ૨૯૯માં પાંચમા આરામાં આચાર્યો, ઉપાધ્યાયો, સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા વગેરે કેટલા થશે તેની સંખ્યા બતાવેલ છે. ત્યારપછી શ્લોક ૩૦૦થી ૩૦૪માં પાંચમા આરાના અંતે થનારા ચતુર્વિધ સંઘનું સ્વરૂપ બતાવેલ છે. શ્લોક-૩૦૫માં જિનેશ્વરદેવનો ધર્મ કયાં સુધી રહેશે તે બતાવેલ છે. ત્યારપછી છઠ્ઠા આરાનું સ્વરૂપ, ઉત્સર્પિણીના પહેલા અને બીજા આરાનું સ્વરૂપ, બીજા આરાના અંતે સાત કુલકરોની ઉત્પત્તિ થશે. ત્યારપછી ઉત્સર્પિણીના ત્રીજા અને ચોથા આરામાં થનારા ૨૪ તીર્થંકરો, ૧૨ ચક્રવર્તી, ૯ વાસુદેવ, ૯ પ્રતિવાસુદેવ, ૯ બળદેવના નામો કહ્યા છે તેમાંથી ૬૧ શલાકા પુરુષો ત્રીજા આરામાં થશે અને છેલ્લા ૨૪મા તીર્થંકર અને છેલ્લા ચક્રી ચોથા આરામાં થશે. ઉત્સર્પિણીના ચોથા આરામાં ૧૮ કોડાકોડી સાગરોપમ સુધી યુગલિકધર્મ પ્રવર્તશે. આ રીતે ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી મળીને એક કાળચક્ર થાય છે, એવા અનંતા કાળચક્રો જીવે પસાર કર્યા છે અને સમ્યક્ત્વ પામ્યા વિનાનો જીવ પસાર કરશે. આ પ્રમાણે પરમાત્માએ ભાવીનું સ્વરૂપ કહીને પ્રેમબંધન ઉચ્છેદ માટે **ગૌતમસ્વામી**ને નજીકના ગામમાં **દેવશર્મા** બ્રાહ્મણને પ્રતિબોધ કરવા મોકલ્યા. ત્યારપછી શ્લોક ૩૫૨થી ૩૫૫માં પરમાત્માના અવધિજ્ઞાની વગેરે મહાત્માઓનું સ્વરૂપ કહ્યું છે, તે સમસ્ત સાધુ આદિ પરિવારથી પરિવરેલા છઠ્ઠનો તપ કરીને ૭૨ વર્ષનું આયુષ્યપૂર્ણ કરીને પરમાત્મા સિદ્ધિમહેલને પામ્યા તે વર્ણન શ્લોક ૩૫૭થી ૩૬૫માં કરેલ છે. ત્યારપછી **કાશી-કોશલદેશ**ના ૯ મલ્લકી અને ૯ લચ્છકી રાજાઓએ **અમાવાસ્યા**ના દિવસે આહારત્યાગરૂપ પૌષધ કરીને પરમાત્મારૂપ ભાવોદ્યોત અસ્ત થવાથી દ્રવ્યોદ્યોત દીપોને રાત્રીએ કર્યા.

દેવ-દેવીઓના સમુદાય જતાં-આવતાં હોવાથી તે રાત્રિ જ્યોતિર્મયી થઈ અને **'મેરાઈય'** શબ્દથી આકુળ બની આ બાજુ દેવમુખેથી **વીરપરમાત્મા** મોક્ષે ગયા તેમ જાણીને વિમોહપણાને ભાવતાં ક્ષીણમોહવાળા ગણસ્વામી **ગૌતમ**ને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું અને ત્યારથી માંડીને લોકમાં **દીપોત્સવ**નામનું પર્વ પ્રગટ્યું. **વીરપરમાત્મા**ના મોક્ષનો મહિમા કરીને **કારતક સુદ એકમ**ના પ્રાતઃકાળે શક્રેન્દ્રે **ગૌતમસ્વામી**ના પૂર્ણજ્ઞાનનો ઉત્સવ કર્યો. તે દિવસે **ગૌતમસ્વામી**એ કહેલ સૂરિમંત્રના આરાધકસૂરિઓ અક્ષની ચંદનાદિથી અર્ચના કરે છે વગેરે વર્ણન શ્લોક ૩૬૭થી ૩૭૫માં કરેલ છે.

ત્યારપછી **નંદિવર્ધન** રાજા વિલાપ કરે અને ભોજન કરતાં નથી, તેથી બીજના દિવસે

ભગિની **સુદર્શના**એ બળાત્કારે જમાડ્યાં તેથી જગતમાં **ભાઈબીજ** તરીકે એ પર્વ પ્રસિદ્ધિ પામ્યું એ પ્રમાણે શ્લોક ૩૭૬થી ૩૭૮ કહેલ છે.

ત્યારપછી ફરી **સંપ્રતિ**રાજા **આર્યસુહસ્તી**સૂરિને પૂછે છે કે હે પ્રભુ ! આ દિવસે જન વસ્ત્ર, અન્ન, ફળાદિનો ભોગ, ઘરની શોભા, અન્યોન્ય જુહાર વગેરે કેમ કરે છે ? તેના ઉત્તરમાં વાચનાચાર્યે **વિષ્ણુકુમાર** અને **નમુચિ** મંત્રીનો અધિકાર કહ્યો તે શ્લોક-૩૮૧થી ૪૨૪ કહેલ છે. શ્લોક-૪૨૬થી ૪૨૮માં **દીપાલિકાપર્વ** આરાધનાની વિધિ કહેલ છે. શ્લોક-૪૨૯થી ૪૩૨માં **દીપાલિકાપર્વ**નો મહિમા બતાવેલ છે. શ્લોક-૪૩૩માં કહ્યું છે કે **આર્યસુહસ્તીસૂરિ** પાસેથી **દીપાલિકાપર્વ**નું માહાત્મ્ય સાંભળીને **સંપ્રતિ**રાજાએ પ્રતિવર્ષ સમસ્ત દેશમાં **દીપાલિકાપર્વ** પ્રગટાવ્યું. કલ્પના અંતે શ્લોક ૪૩૬થી ૪૩૮માં ગ્રંથકારે સ્વગુરુનો અને સ્વનામનો ઉલ્લેખ કરેલ છે.

પ્રસ્તુત **દીપાલિકાકલ્પ**નું પ્રકાશન ભાષાંતર સહિત **હીરાલાલ હંસરાજ**(જામનગર)-વાળાએ વિ. સં. ૧૯૮૨ (હાલારી), ઈ. સ. ૧૯૨૫માં કરેલ છે તથા શ્રી**લબ્ધિસૂરીશ્વર જૈનગ્રંથમાલા**ના ૩૦મા મણિ તરીકે પૂ.મુનિરાજ શ્રી**હેમેન્દ્રવિજયજીમહારાજે** સંશોધન કરીને સંપાદિત કરેલ આ **દીપાલિકાકલ્પ** વિ. સં. ૨૦૦૯, ઈ. સ. ૧૯૫૨માં પ્રકાશિત થયેલ છે. **હીરાલાલ હંસરાજે** પ્રકાશિત કરેલ પ્રતમાંથી અમે ભાષાંતર **પરિશિષ્ટ-૮**માં આપેલ છે અને પૂ.મુ.શ્રી**હેમેન્દ્રવિજયજીમહારાજે** જે વિશિષ્ટ સંયોજન કરીને પ્રસ્તાવનામાં અને ટિપ્પણીમાં નોંધ આપેલી છે, તે અમે **પરિશિષ્ટ-૯**માં આપેલ છે.

[૫] શ્રીઅજ્ઞાતકર્તૃકદીપાલિકાકલ્પ :–

અજ્ઞાતકર્તૃક આ **દીપાલિકાકલ્પ**માં પૂ.આ.**જિનસુંદરસૂરિમહારાજ** વિરચિત વિષય મુજબ વર્ણન આવે છે. આ કલ્પની રચના પ્રાકૃતમાં કરેલ છે. અગ્રહિલગ્રહિલનૃપના દૃષ્ટાંતમાં હાંસિયામાં ટિપ્પણીમાં ૧થી ૧૬ શ્લોકો આપેલા છે, તે પૂ.**જિનસુંદરસૂરિ**વિરચિત કલ્પમાં ૭૫થી ૯૦ ક્રમાંકમાં આપેલ છે. આ કલ્પમાં વિશેષતા એ છે કે, શ્લોક ક્રમાંક ૪૩ પછી **'તંદુલવેયાલિયપયન્ના'**નું ઉદ્ધરણ આપીને શ્રી**ભદ્રબાહુસ્વામી**એ **ચંદ્રગુપ્ત** રાજા આગળ સોળ સ્વપ્નોનો વિચાર કહેલ તે પાઠ આપેલ છે. શ્લોક-૬૪ પછી **કલ્કી**રાજાની જન્મકુંડલી આ કલ્પમાં પણ આપેલ છે. **કલ્કી**ના સ્વરૂપને બતાવતાં શ્લોક-૬૫ની ટિપ્પણીરૂપે ૧થી ૧૦ શ્લોકો આપેલા છે, તે પૂ.**જિનસુંદરસૂરિ**વિરચિત કલ્પમાં ૨૩૩થી ૨૪૨ ક્રમાંકરૂપે આપેલ છે. છેલ્લે શ્લોક ૧૩૨-૧૩૩માં કહ્યું છે કે, ભગવાન **વીર**પ્રભુ મોક્ષમાં જાય છે ત્યારે નરેન્દ્ર અને દેવો વડે દીવા કરાયા, તેથી લોકમાં **'દેવુચ્છવ'** મહાપર્વ તરીકે વિખ્યાત થયો અને તે રાત્રિએ સર્વત્ર ઘરે ઘરે દીવા કરાયા. છેલ્લે શ્લોક-૧૩૭માં કહ્યું છે કે આ **દીપાલિકાકલ્પ** ગંભીર એવા શ્રુતસમુદ્રમાંથી મહાનગુરુપરંપરાથી લખ્યો છે તે શ્રુતધરોએ શોધવો.

પ્રસ્તુત **દીપાલિકાકલ્પ**ની હસ્તપ્રત આ.શ્રી**કૈલાસસાગરસૂરિ જ્ઞાનમંદિર - કોબા**થી અમને પ્રાપ્ત થયેલ છે તેનો सा० क्र० ૬૧૨૮ છે. તેમાં पत्र-૫ છે, દરેક પેજ ઉપર ૧૭ લિટીઓ છે. અક્ષરો સુવાચ્ય છે. હાંસીયામાં ટિપ્પણીઓ આપેલી છે. લે. સં. ૧૮૧૩ ચૈત્ર વદ-૮ના લખેલી પ્રત છે. કર્તાનો ઉલ્લેખ નથી.

[૬] શ્રીલક્ષ્મીસૂરિવિરચિતદીપાવલિકાપર્વ વ્યાખ્યાન :–

તપાગચ્છના પ.પૂ. આચાર્યભગવંત શ્રીમદ્વિજય**લક્ષ્મીસૂરિમહારાજે ઉપદેશપ્રાસાદ** નામનો ગ્રંથ ૩૬૦ વ્યાખ્યાનમાં રચ્યો છે. ૧૪મા સ્તંભનું ૨૧૦મું વ્યાખ્યાન અને ૧૫માં સ્તંભનું ૨૧૧મું વ્યાખ્યાન **દીપાવલિકાપર્વવ્યાખ્યાન** તરીકે આપેલ છે. તેમાં પ્રથમ વ્યાખ્યાનમાં **સંપ્રતિ**રાજા **આર્યસુહસ્તીસૂરિ**ને પૂછે છે કે, વિશ્વમાં **દીપાલિકાપર્વ** ક્યા કારણથી પ્રસિદ્ધિ પામ્યું ? તેના ઉત્તરમાં ગુરુમહારાજ સંક્ષિપ્તથી **વીર**ચરિત્ર કહે છે. ભગવાન જ્યારે સિદ્ધિમહેલને પ્રાપ્ત કરે છે ત્યારે સૂક્ષ્મ જેનો ઉદ્ધાર થઈ ન શકે એવા ઘણા કુંથુઆની ઉત્પત્તિ થવાથી સંયમપાલન દુઃખેથી પાળી શકાશે તેવું માનીને ઘણા સાધુઓએ અનશન સ્વીકાર્યું. ત્યારે સર્વસંઘ અશ્રુસહિત નેત્રોથી વિલાપ કરે છે, તે વિલાપનું કરુણ વર્ણન છ શ્લોકોમાં ગ્રંથકારશ્રીએ કરેલ છે.

ત્યારપછી **ગૌતમસ્વામી**એ પણ પરમાત્માનો વિયોગ થવાથી જે વિલાપ કર્યો છે, તેનું વર્ણન પણ પાંચ શ્લોકોમાં ગ્રંથકારશ્રીએ કરેલ છે. આ વ્યાખ્યાનમાં કહ્યું છે કે, આ દિવસો મધ્યે એક ઉપવાસ કરવાથી હજારગણું પુણ્ય થાય છે અને અઠ્ઠમનો તપ કરવાથી કોટિગણું પુણ્ય થાય છે. અથવા ચતુર્દશી અને અમાવાસ્યાએ સોળ પ્રહર સુધી ઉપવાસ કરીને કોટિપુષ્પો સહિત ચંદન અને અક્ષતથી **વીર** વગેરે જિનોની અને ૪૫ આગમોની પૂજા કરવી. ''**श्रीवीरस्वामिसर्वज्ञाय नमः**'' એનો જાપ કરવો. અમાવાસ્યાના ચરમપ્રહરમાં ''**श्रीवीरं पाराङ्गताय नमः**'' એ પ્રમાણે અને પડવે પ્રાતઃકાળે ''**श्रीगौतमस्वामिकेवलज्ञानाय नमः**'' આ પ્રમાણે જાપ કરવો. હજાર સુવર્ણપત્રકમળ ઉપર પદ્માસનસ્થ બેઠેલા **ગૌતમસ્વામી**ની આગળ ૫૦ હજાર અખંડ અક્ષત વડે સ્વસ્તિક કરીને, અખંડ યત્નથી દીપક કરીને **ગૌતમસ્વામી**નું ધ્યાન કરવું. એનાથી મહાફળની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ પ્રમાણે **આર્યસુહસ્તીસૂરિ**એ **સંપ્રતિ**રાજા આગળ કહ્યું અને તે રાજા પણ **દીપાલિકાપર્વ**ની આરાધનામાં તત્પર થયાં.

બીજા વ્યાખ્યાનમાં આ પર્વમાં પડવે પ્રાતઃકાળે અન્યોન્ય લોકો જુહાર કરે છે તેનું સ્વરૂપ **સંપ્રતિ**રાજાએ પૂછ્યું, તેથી **આર્યસુહસ્તીમહારાજે** કહ્યું કે એક કારણ એ છે કે, **ગૌતમસ્વામી**ને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું, તેથી નવા રાજ્યના સ્વામીની જેમ સર્વ લોકોએ આવીને ગણધર-ભગવંતને વંદન કર્યું, તેથી પ્રણામવિધિ ઉત્પન્ન થયો અને અન્ય કારણ તરીકે **વિષ્ણુકુમાર** અને **નમુચિ**નો અધિકાર કહ્યો. તે ઉત્પાત જ્યારે ઉપશાંત થયો ત્યારે નવો જન્મ પ્રાપ્ત કર્યો હોય તેની જેમ લોકો પડવાને દિવસે વસ્ત્ર-અન્ન-પાન-જુહાર-ગૃહશોભા વગેરે મહોત્સવ કરે છે. છેલ્લે કહ્યું છે કે, જે સાધુઓની નિંદા કરે છે તે નરરૂપે હોવા છતાં પણ મૃગ-પશુ જ છે

એ પ્રમાણે સર્વત્ર ખ્યાતિ કરવા માટે રાજાએ ઘરે ઘરે **'ગોહિસ'** કરાવ્યો, તે હજુ પણ મરુદેશમાં લોકો છાણનો કરે છે. આ રીતે બીજા વ્યાખ્યાનમાં જુહારનું કારણ બતાવ્યું છે.

ઉપદેશપ્રાસાદગ્રંથમાં કહેવાયેલ પર્વના વ્યાખ્યાનો **'પર્વકથાસંગ્રહ'** તરીકે શ્રી**ચારિત્ર સ્મારકગ્રંથમાલા**ના ગ્રંથાંક-૩૪ તરીકે વિ. સં. ૨૦૦૧, ઈ. સ. ૧૯૪૪માં પ્રકાશિત થયેલ છે. તેમાંથી આ **દીપાવલિકાપર્વ**ના બે વ્યાખ્યાનો લીધેલ છે.

[૭] પાઠક શ્રીઉમેદચન્દ્રવિરચિત દીપામાલિકાવ્યાખ્યાન :–

પરમપૂજ્ય વાચનાચાર્યવર્ય શ્રી**રામચન્દ્રગણિ**ના શિષ્ય પાઠક શ્રી**ઉમેદચંદ્રે રાયમલ્લ** કવિના પ્રમોદ માટે વિ. સં. ૧૮૯૬માં જેઠ સુદ-૧૩ના **અજિમંગજ**માં આ **દીપમાલિકા વ્યાખ્યાન**ની રચના કરેલ છે. તેનો ઉલ્લેખ વ્યાખ્યાનના અંતે આ પ્રમાણે છે.[૧૦]

અગાઉના કલ્પોમાં કહેલ દરેક વિષયો આ વ્યાખ્યાનમાં આવરી લીધા છે. તેમ જ અગ્રહિલગ્રહિલનૃપનું દૃષ્ટાંત તથા શ્રી**ભદ્રબાહુસ્વામી**એ કહેલ **ચંદ્રગુપ્ત** રાજાને આવેલા સોળ સ્વપ્નોનો ફળાદેશ પણ આમાં કહેલ છે. અવસર્પિણી કાળમાં થયેલા દશ અચ્છેરા, લોકો કલિયુગનું સ્વરૂપ કહે છે તેનું વર્ણન વગેરે દરેક પદાર્થોનું વર્ણન આ વ્યાખ્યાનમાં આપેલ છે.

શ્રી**ક્ષમાકલ્યાણઉપાધ્યાય** વિરચિત શ્રી**સૌભાગ્યાદિપર્વકથાસંગ્રહ** શ્રી**હિન્દી જૈનાગમ પ્રકાશક સમિતિ** કોટા (રાજપૂતાના)થી વિ. સં. ૧૯૯૦, ઈ. સ. ૧૯૩૩માં પ્રકાશિત થયેલ છે. તેમાંથી આ **દીપમાલિકાવ્યાખ્યાન** લીધેલ છે.

[૮] ઉપાધ્યાય શ્રીગુણસાગરગણિ વિરચિત દીપાલિકાવ્યાખ્યાન :–

શ્રીવિધિપક્ષ (અચલ)ગચ્છના શ્રી**ગૌતમસાગર**મુનીશ્વરના શિષ્ય શ્રી**નીતિસાગર**-મુનીશ્વરના શિષ્ય ઉપાધ્યાય શ્રી**ગુણસાગરગણિ**એ (પાછળથી આચાર્ય બનેલા શ્રી**ગુણ-સાગરસૂરિ**એ) વિ. સં. ૨૧૦૫માં **કચ્છ**દેશમાં **જકખૌપુર**માં આ **દીપાલિકાવ્યાખ્યાન**ની રચના કરેલ છે. તેનો ઉલ્લેખ વ્યાખ્યાનના અંતે આ પ્રમાણે છે.[૧૧]

---

૧૦. षण्नन्दवसुचन्द्राब्दे (१८९६), ज्येष्ठमासे सिते दले ।
चन्द्रघस्रे त्रयोदश्यां, साध्ययोगे हितावहे ॥१॥
दीपालिपर्वणो व्याख्या, गद्यबन्धेन निर्मिता ।
अपशब्दादिदोषश्चेत् , शोधनीयः सदा बुधैः ॥२॥
स्वच्छे खरतरगच्छे, श्री**सौभाग्य**गणाधिपे ।
धर्मराज्यं कलावर्ये, प्रकुर्वति सुविस्तरे ॥३॥
वाचनाचार्यवर्यस्य, **रामचन्द्र**गणेर्मुदा ।
शिष्येणाऽऽजिमगञ्जे च, चतुर्मासीस्थितेन वै ॥४॥
पाठको**मेदचन्द्रे**ण, **रायमल्ल**कवेर्मुदा ।
पठनार्थमिदं रम्यं, कृतं शुभतराशया ॥५॥ युग्मम् । [पा०उ०वि०दी० कल्पे]

૧૧. कच्छदेशे वरे जक्खौ-पुरे धर्मिधनियुते ।
वर्द्धमानादितीर्थेशा-नेकप्रासादमण्डिते ॥१॥

અગાઉના કલ્પમાં કહેલ દરેક વિષયો આ વ્યાખ્યાનમાં આવરી લીધા છે. આ વ્યાખ્યાનમાં પણ અગ્રહિલગ્રહિલનૃપનું દૃષ્ટાંત, **ચંદ્રગુપ્ત**રાજાએ પૂછેલા **ભદ્રબાહુસ્વામી**એ કહેલ સોળ સ્વપ્નોનો ફળાદેશ **જીવિતસ્વામી**ની પ્રતિમાનો સંબંધ લૌકિકોએ કહેલ કલિયુગના વ્યપદેશથી પાંચમાં આરાનું સ્વરૂપ, આ પર્વમાં લોકો પરસ્પર પ્રણામ શા માટે કરે છે, એ **સંપ્રતિ**રાજાના પ્રશ્નના ઉત્તરમાં **આર્યસુહસ્તી**સૂરિમહારાજે કહેલ **વિષ્ણુકુમાર** અને **નમુચિ**નો પ્રસંગ વગેરે દરેક પદાર્થોનું વર્ણન આ વ્યાખ્યાનમાં આપેલ છે.

પ્રસ્તુત **દીપાલિકાવ્યાખ્યાન** શ્રી**આર્યજયકલ્યાણકેન્દ્ર ટ્રસ્ટ**થી વિ. સં. ૨૦૪૩માં ક્રમાંક-૪૭ તરીકે પ્રકાશિત થયેલ છે.

નવીનસંસ્કરણ અંગે :-

પરમપૂજ્ય, પરમારાધ્યપાદ **રામચંદ્ર-ભદ્રંકર-કુંદકુંદસૂરીશ્વરજીમહારાજ**સાહેબના શિષ્યરત્ન પરમપૂજ્ય, વર્દ્ધમાનતપોનિધિ ૧૦૦+૭૨મી ઓળીના આરાધક ગણિવર્ય શ્રી**નયભદ્રવિજયજીમહારાજ**ની શુભ પ્રેરણાથી ઉપરોક્ત આઠ કલ્પો અને વ્યાખ્યાનોનું આ નવીનસંસ્કરણ પુસ્તકાકારે તૈયાર કરીને **'દીપાલિકાકલ્પસંગ્રહ'** નામે **ભદ્રંકરપ્રકાશન**થી પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે. આ રીતે **દીપાલિકાકલ્પો**નો આ સંગ્રહ એકી સાથે પુસ્તકાકારે પ્રથમવાર પ્રકાશિત થઈ રહેલ છે.

પ્રસ્તુત નવીનસંસ્કરણમાં ૯ પરિશિષ્ટો તૈયાર કરેલ હોવાથી ગ્રંથ વિશેષ સમૃદ્ધ બનેલ છે. પ્રથમપરિશિષ્ટમાં શ્રી**જિનપ્રભસૂરિ**વિરચિત **વિવિધતીર્થકલ્પ**માં **અપાપાપુરી (સંક્ષિપ્ત) કલ્પ** ક્રમાંક-૧૪ તરીકે આપેલ છે તે લીધેલ છે. ત્યારપછી પરિશિષ્ટ ૨-૩-૪-૫માં અનુક્રમે પૂ. **હેમચંદ્રસૂરિમહારાજ**વિરચિત, પૂ.**વિનયચંદ્રસૂરિમહારાજ**વિરચિત, પૂ.**જિનસુંદરસૂરિ-મહારાજ**વિરચિત અને **અજ્ઞાતકર્તૃક** કલ્પોના પદ્યોનો અકારાદિક્રમ તૈયાર કરીને આપેલ છે. પરિશિષ્ટ ૬-૭માં અનુક્રમે સંસ્કૃતકલ્પોના વિશેષનામો અને પ્રાકૃતકલ્પોના વિશેષનામોનો અકારાદિક્રમ આપેલ છે. પરિશિષ્ટ-૮માં પૂ.આ. **જિનસુંદરસૂરિમહારાજ**વિરચિત કલ્પનું ભાષાંતર **હીરાલાલ હંસરાજે** કરેલ છે તે સાભાર ઉદ્ધૃત કરીને આપેલ છે. પરિશિષ્ટ-૯માં પૂ.આ.**જિનસુંદરસૂરિમહારાજ**વિરચિત શ્રી**લબ્ધિસૂરીશ્વર જૈનગ્રંથમાલા**થી પ્રકાશિત થયેલ પ્રતમાં પૂ. મુનિશ્રી **હેમેન્દ્રવિજયમહારાજે** સંયોજિત કરેલ ભાવી તીર્થંકરના નામો સંબંધી વિશેષવિમર્શ, તે અંગેના કોષ્ટક તથા પ્રતમાં ટિપ્પણીમાં આપેલ પાંચમા આરા, છઠ્ઠા આરા વગેરે સંબંધી વિશેષ ભાવોનું નિરૂપણ આપેલ છે. પ્રસ્તુત પ્રકાશનમાં યથાશક્ય શુદ્ધિકરણ માટે ઘણી કાળજી

चन्द्रशून्यखनेत्राब्दे, व्याख्या**दीपालिपर्वणः** ।
मार्गस्य कृष्णसप्तम्यां, स्वपरश्रेयसे कृता ॥२॥
मुनिमण्डलमुख्यस्य, **गौतमाब्धेः** शुभाज्ञया ।
मया **नीत्यब्धि**शिष्येणो-पाध्यायेन **गुणाब्धि**ना ॥३॥ [उ०गु०वि०दी० कल्पे]

રાખેલ છે, આમ છતાં મુદ્રણાદિદોષથી કે દૃષ્ટિદોષથી કે અનાભોગથી જે કાંઈ ક્ષતિઓ રહી ગયેલ હોય તેનું મિચ્છા મિ દુક્કડં આપવા પૂર્વક વાચકવર્ગ તેનું પરિમાર્જન કરીને વાંચે એવી ખાલ ભલામણ કરું છું.

ઉપકારસ્મરણ :-

આ **'દીપાલિકાકલ્પસંગ્રહ'**ના પુસ્તકાકારે નવીનસંસ્કરણના પ્રકાશનમાં હું તો માત્ર નિમિત્તરૂપ છું, આ નવીનસંસ્કરણના પ્રકાશનનું સઘળું શ્રેયઃ પૂર્વના પ્રકાશકોના અને સંપાદકોના ફાળે જાય છે. આ સિવાય પ્રસ્તુત નવીનસંસ્કરણના પ્રૂફવાંચન, માટે પરમપૂજ્ય ગણિવર્યશ્રી **નયભદ્રવિજયજીમહારાજ**સાહેબ અને તેઓશ્રીના શિષ્યરત્નોએ ઝીણવટભરી દૃષ્ટિએ જોઈને શુદ્ધિકરણ કરી આપેલ છે. તથા અજ્ઞાતકર્તૃક કલ્પનું લિપ્યંતર શ્રુતપ્રેમી સુ. **બાબુલાલ સરેમલજી**એ વાગડસમુદાયના સા. **નમ્રગુણાશ્રીજીમહારાજ** પાસે કરાવી આપેલ છે. આ સર્વના ઉપકારોનું કૃતજ્ઞભાવે સ્મરણ કરું છું. આ સિવાય મારી સંયમસાધનામાં, શ્રુતસાધનામાં જે કોઈપણ પ્રત્યક્ષ યા પરોક્ષ સહાયક બની રહ્યા છે તે સૌના ઉપકારોથી ઉપકૃત હોવાથી તેઓનું સ્મરણ કરી કૃતજ્ઞતા દાખવું છું. સૌથી વિશેષ આ ગ્રંથ **દીપાલિકાપર્વ** માટે ખાસ ઉપયોગી હોવાથી આ **દીપાલિકાકલ્પસંગ્રહ** તૈયાર કરવા માટે પરમપૂજ્ય ગણિવર્ય શ્રી**નયભદ્રવિજયજીમહારાજે** મને જે શુભપ્રેરણા કરી અને આવાં ઉપયોગી ગ્રંથના સ્વાધ્યાયનો જે ઉત્તમ લાભ મને મળ્યો. ચરમતીર્થાધિપતિ પરમાત્મા **મહાવીરસ્વામી**ના જીવનથી વિશેષ ભાવિત થવાનું બન્યું, તે બદલ હું તેમની અત્યંત ઋણી છું.

પ્રાંતે અંતરની એ જ શુભેચ્છા છે કે ચરમતીર્થપતિ પરમાત્મા **મહાવીરસ્વામી**એ કઠોર સાધના કરી ચાર ઘાતી કર્મોને ખપાવી કેવલજ્ઞાન પામી શૈલેશીકરણ, યોગનિરોધ કરી બાકીના ચાર અઘાતી કર્મોને પણ ખપાવી નિજી શુદ્ધ ચેતનાનું પ્રગટીકરણ કર્યું એ જ રીતે આ કલ્પોના વાંચન દ્વારા પરમાત્માએ ભાખેલા સ્વપ્નોના ફલાદેશમાંથી અસાર વસ્તુનો ત્યાગ કરી, સાર વસ્તુ જીવનમાં અપનાવી સાધનામાર્ગે આગળ વધી આપણે સૌ પણ નિજી શુદ્ધચેતનાનું પ્રગટીકરણ કરીએ અને સ્વરૂપના ભોક્તા બની મુક્તિમહેલમાં સાદિ અનંતકાળ વાસ કરીએ એ જ શુભકામના !!

शिवमस्तु सर्वजगतः

– સાધ્વી ચંદનબાલાશ્રી

એફ-૨, જેઠાભાઈ પાર્ક,
નારાયણનગર રોડ,
પાલડી, અમદાવાદ-૭
પોષસુદ ૧૨+૧૩, વિ.સં. ૨૦૬૭,
સોમવાર, તા. ૧૭-૧-૨૦૧૧.

●●●

विषयानुक्रमणिका

विषयः	पृष्ठक्रमाङ्कः
પ્રકાશકીય	૭-૮
સંપાદકીય	૯-૧૧
પ્રકાશનનું નિવેદન	૧૨
ગ્રંથકારનો પરિચય અને પ્રાક્કથન	૧૩-૧૪
સંપાદકીય	૧૫-૨૭
विषयानुक्रमणिका	२८
कलिकालसर्वज्ञाऽऽचार्यवर्यश्रीहेमचन्द्रसूरीश्वरविरचितः दीपोत्सवकल्पः ॥	३-४६
श्रुतस्थविराचार्यदेवश्रीविनयचन्द्रसूरीश्वरविरचितः दीपालिकाकल्पः ॥	४७-६८
श्रीजिनप्रभसूरीश्वरविरचितः दीपोत्सवकल्पः ॥	६९-८६
श्रुतस्थविराचार्यदेवश्रीजिनसुन्दरसूरीश्वरविरचितः दीपालिकाकल्पः ॥	८७-१२२
श्रीअज्ञातकर्तृकः दीपालिकाकल्पः ॥	१२३-१३८
श्रीलक्ष्मीसूरिविरचितं दीपावलिकापर्वव्याख्यानम् ॥	१३९-१४६
पाठकश्रीउमेदचन्द्रविरचितं दीपमालिकाव्याख्यानम् ॥	१४७-१७०
श्रीउपाध्यायगुणसागरगणिविरचितं दीपालिकाव्याख्यानम् ॥	१७१-१९२
परिशिष्टम् [१] अपापापुरी[संक्षिप्त]कल्पः ॥	१९३
परिशिष्टम् [२] श्रीहेमचन्द्रसूरीश्वरविरचितदीपोत्सवकल्पस्याकाराद्यनुक्रमः ॥	१९४-१९८
परिशिष्टम् [३] श्रीविनयचन्द्रसूरीश्वरविरचितदीपालिकाकल्पस्याकाराद्यनुक्रमः ॥	१९९-२०३
परिशिष्टम् [४] श्रीजिनसुन्दरसूरीश्वरविरचितदीपालिकाकल्पस्याकाराद्यनुक्रमः ॥	२०४-२११
परिशिष्टम् [५] अज्ञातकर्तृकदीपालिकाकल्पस्याकाराद्यनुक्रमः ॥	२१२-२१४
परिशिष्टम् [६] दीपालिकाकल्पसंग्रहान्तर्गतसंस्कृतकल्पानां विशेषनाम्नामकाराद्यनुक्रमः ॥	२१५-२२३
परिशिष्टम् [७] दीपालिकाकल्पसंग्रहान्तर्गतप्राकृतकल्पयो-र्विशेषनाम्नामकाराद्यनुक्रमः ॥	२२४-२२९
परिशिष्टम् [८] श्रीजिनसुन्दरसूरीश्वरविरचितदीपालिकाकल्पस्य भाषान्तरः ॥	२३०-२५६
परिशिष्टम् [९] श्रीजिनसुन्दरसूरीश्वरविरचितदीपालिकाकल्पस्य विशेषपदार्थाः ॥	२५७-२७६

● ● ●

दीपालिकाकल्पसंग्रहः ॥

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

कलिकालसर्वज्ञाऽऽचार्यवर्यश्रीहेमचन्द्रसूरीश्वरविरचितः

दीपोत्सवकल्पः ॥

दीपोत्सवमहिमा –

सन्तु श्री**वर्धमान**स्य, सुखायाङ्घ्रिनखाः सताम् ।
दर्पणाः संयमश्रीणां, पद्मरागमया इव ॥१॥
यस्येदं वर्त्तते तीर्थं, तथा सङ्घश्चतुर्विधः ।
यदागमानुसारेण, पुण्येषु कुरुते रतिम् ॥२॥[१]
नृषु चक्री सुरेष्विन्द्रस्तारकेषु हिमद्युतिः ।
महीरुहेषु कल्पद्रुः, शैलेषु कनकाचलः ॥३॥
मन्दाकिनी स्रवन्तीषु , तेजस्विषु दिवाकरः ।
ओङ्कारः सर्ववर्णेषु , देवतासु हरिप्रिया[२] ॥४॥
उच्चैश्रवास्तुरङ्गेषु , द्विरदेषु सुरद्विपः ।
वल्लीषु भोगिनां वल्ली[३], सरसीषु च मानसम् ॥५॥
तथा पर्वसु दीपाली[४], प्रधाना विदिता भुवि ।
भूष्यन्ते कटरे यस्यां, पशुगेहद्रुमा अपि ॥६॥
भूषणानि प्रभूतानि, चीवराणि वराणि[५] च ।
लोकः परिदधात्यस्यां, सर्वोऽपि मुदिताशयः ॥७॥
प्रदीपपर्वणोऽस्यैव, विशेषेण प्रकाशकम् ।
मया[६] श्री**वर्धमान**स्य, चरित्रं[७] चारु रुच्यते ॥८॥

---

१. श्लोकोऽयं A प्रतिमध्ये सप्तमो दृश्यते । २. लक्ष्मीः, इत्यर्थः । ३. नागवल्ली, इत्यर्थः । ४. दीवाली–A । ५. चीवराण्यम्बराणि A । ६. हेमचन्द्राचार्येण, इत्यर्थः । ७. चरितं B ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

श्रीवीरचरित्रम् –

श्री**वीरप्राणत**स्वर्ग-**पुष्पोत्तर**विमानतः ।
[१]च्युत्वा**ऽऽषाढसिते** पक्षे **षष्ठ्यां** [२]**हस्तोत्तरे**न्दुनि ॥९॥

कुण्डग्रामेऽथ **सिद्धार्थ**-भूपुरन्दरमन्दिरे ।
आगमत् **त्रिशला**कुक्षौ, सरस्यां राजहंसवत् ॥१०॥ [युग्मम्]

[१]सिंहो [२]गजो [३]वृषः [४]श्री [५]स्रक् [६]शशि[७]र्भानु[८]र्ध्वजो [९]घटः ।
[१०]सरो[११]ऽम्भोधि[१२]र्विमानं च, [१३]रत्नौघो[१४]ऽग्निरिति क्रमात् ॥११॥

अपश्यत् **त्रिशला**देवी, महास्वप्नांश्चतुर्दश ।
विशतो वदनाम्बुजे, प्रभौ [३]गर्भागते निशि ॥१२॥ [युग्मम्]

चैत्र[४]**मासि सिते** पक्षे, **त्रयोदश्यां** जगत्पतिम् ।
असूत **त्रिशला**देवी, सिंहाङ्कं कनकप्रभम् ॥१३॥

इतश्च दिक्कुमारीणामासनानि चकम्पिरे ।
जिनजन्मप्रभावेण, [५]वातेनेव [६]महीरुहाः ॥१४॥

अवधिज्ञानविज्ञातजिनजन्ममहोत्सवाः ।
आजग्मुर्दिक्कुमार्यस्ताः [७]सूतिकर्म च चक्रिरे ॥१५॥

[८]दत्त्वाऽवस्वापिनीं देव्याः, पद्मिन्या इव [९]शीतगुः ।
निधाय च तदभ्यर्णे, प्रभोः [१०]प्रतिकृतिं हरिः ॥१६॥

जिनजन्माभिषेकाय, कृत्वोत्सङ्गे जिनाधिपम् ।
मेरुमूर्ध्नि **सुधर्मेन्द्रो**, भेजे [११]कण्ठीरवासनम् ॥१७॥

[१२]अभिषिच्य प्रभुं तीर्थवारिभिश्चित्तहारिभिः ।
आनीय तत्क्षणं मातुरर्पयामास वासवः ॥१८॥

---

१. श्च्युत्वा B । २. हस्तोत्तरोडुनि B, F, G, H, I, L । ३. गर्भस्थिते-A, F, G, I, L । ४. माससिते B । ५. वातेनैव B, F । ६. महीरुहः B, F । वृक्षा इत्यर्थः । ७. शक्रोऽपि चलितासनः A, I । ८. स दत्त्वा स्वापिनीं A, I । ९. चन्द्र इत्यर्थः । १०. प्रभुप्रतिकृतिं B । द्वितीयरूपमित्यर्थः । ११. स्वर्णसिंहासनमित्यर्थः । १२. विंशतिर्भवनाधीशा द्वात्रिंशत् व्यन्तराधिपाः । दश वैमानिका इन्द्राश्चन्द्रादित्यौ तदाऽऽगताः ॥ श्लोकोऽयं केवलं A, I प्रति मध्ये १७-१८ श्लोकमध्ये दृश्यते ।

स्वराज्यवृद्धिकरणाद्यर्थार्थं पितरौ [१]तदा ।
नामधेयं विदधतु**र्वर्धमान** इति प्रभोः ॥१९॥[२]
कथञ्चिद् गृहवासेऽस्था[३]दष्टाविंशतिवत्सरीम् ।
स्मरन् स्वाभिग्रहं पूर्वं, प्रव्रज्योत्कण्ठितः प्रभुः ॥२०॥
पितृव्योऽथ **सुपार्श्वो**ऽभूत् , [४]भ्राताऽऽद्यो **नन्दिवर्धनः** ।
सुदर्शना [५]स्वसा तीर्थपतेः पत्नी **यशोमती** ॥२१॥
दुहिता महिता स्त्रीसु , बभूव **प्रियदर्शना** ।
कुटुम्बमिति **वीर**स्य, पवित्रं [६]गाङ्गवारिवत् ॥२२॥
[७]दत्त्वा संवत्सरं दानमुक्तो लोकान्तिकामरैः ।
[८]कृत्वा षष्ठं तपो देवैः कृतनिष्क्रमणोत्सवः ॥२३॥
सहस्रवाह्यामारुह्य, शिबीं **चन्द्रप्रभा**भिधाम् ।
ज्ञातखण्डवने गत्वा, सर्वसावद्यवर्जनात् ॥२४॥
मार्गशीर्षाभिधे [९]मासि, **श्यामा**यां **दशमी**तिथौ ।
प्रव्रज्यामग्रहीदह्नश्चतुर्थप्रहरे प्रभुः ॥२५॥[१०]
[११]उत्पेदे तुर्यकं ज्ञानं, जातं **बहुल**वेश्मनि ।
परमान्नेन नाथस्य, पारणं पुण्यकारणम् ॥२६॥
गोपालाः कौशिकः शूलपाणिः सङ्गमकः सुरः ।
इत्यादिभिः प्रभुः ध्यानात् क्षोभ्यमानोऽपि नाक्षुभत् ॥२७॥

---

१. तथा A । २. अनन्तरं A, F, G, I, L प्रतिषु–महावीराभिधाहेतुः जैनेन्द्रस्य च कारणम् । अभूदिह यशोमत्या पाणिग्रहमहोत्सवः ॥२०॥ इति दृश्यते । महावीर इत्यभिधाया हेतुः कारणम्–उत्पत्तिः, यशोमत्याः–यशोदायाः पाणिग्रहमहोत्सवश्च इह–अत्रान्तरे, अभूत्–संपन्नमिति भावः । B, H, J प्रतिषु – शैशवे बालकैः साकमामलकीश्रितेन च । निर्जितोऽमरस्तत्पृष्ठिघाते नीचीकृतोऽमरः ॥२०॥ तथा D प्रतौ – अत्रामलकीक्रीडादि सवयोभिः सह देवेन भुजगीभूय च स्थितं तत्राऽभितो भगवान् बिम्बरूपधरं देवमारुह्य मुष्टिना आहत्य पृष्ठे वामनीचकार इत्यस्ति । ३. अष्ट A, I । ४. भ्राताथो, H, A, । ५. भगिनीत्यर्थः । ६. गङ्गा A, J । ७. तीर्थ प्रवर्त्तयेत्युक्तस्ततो F, G, I, L । ८. कृत्वाष्टमं B, J । ९. मासे B । १०. अयं श्लोकः चतुर्विंशस्थाने, चतुर्विंशश्च पञ्चविंशस्थाने A, D, E, F, G, H, J, L प्रतिषु दृश्यते । ११. मध्याह्ने बहुलावासे द्वितीये दिवसे भवेत् । इति F, G, I, L प्रतिमध्ये । ब्राह्मणग्रामे इत्यर्थः A ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

एवं च तप्यमानस्य,[1] तपस्तस्य[2] जिनेशितुः[3] ।
सार्धद्वादशवर्षाणि ययुः पक्षाधिकानि हि ॥२८॥[4]

ततश्च मासि **वैशाखे, शुक्ला**यां **दशमी**तिथौ ।
चत्वारि घातिकर्माणि, विलयं ययुरर्हतः ॥२९॥

ऋजुवालिकानदीतीरे, **श्यामाक**स्य कटुम्बिनः ।
क्षेत्रसीमनि मध्याह्ने, **शाल**भूमीरूहादधः ॥३०॥

गोदोहिकासनस्थस्य, षष्ठभक्तविधायिनः ।
वर्धमानस्य सञ्जज्ञे, केवलज्ञानमुज्ज्वलम् ॥३१॥ [युग्मम्]

रजतस्वर्णमाणिक्यवप्रत्रयविराजितम् ।
समवसरणं[5] चक्रुः, ततः शक्रादयः सुराः ॥३२॥

---

१. तपिच् ऐश्वर्ये वा इति धातुपाठोक्तेर्दिवादावात्मनेपदीयोऽपि तप्धातुरस्ति। २. ततस्तस्य A। ३. च B। 4- २८ पश्चात् निम्नदर्शिताः ६ श्लोका केवलं A, I मध्ये सन्ति अन्यत्र न सन्ति।

किञ्च प्रभोस्तपः संख्या त्वेकं षाण्मासिकं मतम् ।
साभिग्रही तु षण्मासी न्यूनाभूत् पञ्चभिर्दिनैः ॥१॥

चतुर्मास्यो नवाभूवंस्त्रिमास्यौ द्वे बभूवतुः ।
सार्धद्विमासके द्वे तु द्विमासक्षयणानि षट् ॥२॥

द्वे सार्धमासिके जाते मासिकान्यर्कसंख्यया ।
पक्षाः द्वासप्ततिश्चासन् भद्रादिप्रतिमात्रयम् ॥३॥

प्रतिमाश्चैकरात्रिक्यो द्वादशाष्टमभक्ततः ।
एकोनत्रिंशदधिके षष्ठानां द्वे शते मते ॥४॥

नित्यभक्तं चतुर्थं च कदाचिदपि नाऽजनि ।
सर्वमेव तपःकर्म जलहीनं प्रभोरभूत् ॥५॥

जातं चैकोनं पञ्चाशत् पारणाहः शतत्रयम् ।
द्वादशाब्दी च षण्मासी पक्षश्च छद्मनाऽजनि ॥६॥ तपोयन्त्रं त्वेदम्—

दीक्षा तप	छ मासी तप	छ मासी तप	चउ मासी	त्रि मासी	अढी मासी	दो मासी	देढ मासी	मास खमण	पक्ष खमण	भद्र प्रतिमा	महाभद्र प्रतिमा	सर्वतो भद्रप्रतिमा	छट्ठ	अट्ठम	पारणा
दिन २	१	पांच दिन न्युनतम-१	९	२	२	६	२	१२	७२	दिन २	दिन ८	दिन १०	२२९	१२	दिन ३४९

सर्वाग्रं वर्ष १२ मास ६ दिन १५

४. इतश्च F। ५. चक्रुः समवसरणं A।

इन्द्रभूतिरग्निभूतिर्वायुभूतिश्च गोतमाः[१] ।
व्यक्तः सुधर्मामण्डितमौर्यपुत्रावकम्पितः ॥३३॥
अचलभ्रातामेतार्यप्रभासश्च पृथक्कुलाः ।
वीरस्यैकादशाभूवन् , गुणिनो गणधारकाः ॥३४॥
सर्वलोकोपकाराय, त्रिलोकीतिलकः प्रभुः ।
विजहार धरापीठे, भव्याम्भोरुहभास्करः ॥३५॥
चतुर्दशसहस्राणि, श्रमणा जज्ञिरे प्रभोः ।
चन्दनाद्याश्च षट्त्रिंशत् , सहस्राणि तपोधनाः ॥३६॥
लक्षमेकोनषष्टिश्च, श्रावकाः **शतका**दयः ।
अष्टादश सहस्राणि, लक्षाश्च श्राविकास्त्रयः ॥३७॥
अथ निर्वाणसमयं, स्वस्य ज्ञात्वा जिनेश्वरः ।
चक्रे पुर्या**मपापायां,** चातुर्मासिकमन्तिमम् ॥३८॥
स्वयं श्री **वर्धमान**स्तु , षोडशप्रहरावधि ।
व्याख्यां लोकोपकाराय, निर्वाणसमये व्यधात् ॥३९॥[२]

अन्तिमदेशना –

''पुमर्था इह चत्वारः, कामार्थौ तत्र जन्मिनाम् ।
अर्थभूतौ नामधेयादनर्थौ परमार्थतः ॥४०॥
अर्थस्तु मोक्ष एवैको, धर्मस्तस्य च कारणम् ।
संयमादिर्दशविधः, संसाराम्भोधितारणः ॥४१॥
अनन्तदुःखः संसारो, मोक्षोऽनन्तसुखः पुनः ।
तयोस्त्यागपरिप्राप्तिर्हेतुर्धर्मं विना न हि ॥४२॥
मार्गं श्रितो यथा दूरं, क्रमात् पङ्गुरपि व्रजेत् ।
धर्मस्थो घनकर्माऽपि, तथा मोक्षमवाप्नुयात्'' ॥४३॥

---

१. गौतमाः A, B ।

२. **चत्तारि परमंगाणि दुल्लहाणीह जंतुणो ।**
माणुसत्तं सुई सद्धा संजमम्मि य वीरियं ॥३९-१॥

इयं गाथा A. I मध्ये अस्ति, अन्यत्र नास्ति, अस्मिन् स्थाने, प्रतौ 'पुमर्था इह' इत्यादयश्चत्वारः श्लोकाः दृश्यन्ते, अन्यत्र न सन्ति ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

स्वप्नकथनं फलादेशश्च –

*एवं च देशनां कृत्वा, विरते त्रिजगद्गुरौ ।
मण्डलेशः **पुण्यपालः**, प्रभुं नत्वा व्यजिज्ञपत् ॥४४॥
स्वामिन् ! स्वप्ना मयाद्याष्टौ दृष्टास्तत्र [१]**गजः** [२]**कपिः** ।
[३]**क्षीरद्रुः** [४]**काक**[५]**सिंहा**[६]**ऽब्ज**[७]**बीज**[८]**कुम्भाः** इमे क्रमात् ॥४५॥
★**जीर्णशालास्थितो [१]हस्ती, चापल्यं कुरुते [२]कपिः ।**
[३]बब्बूलवृत[१]क्षीरद्रुः, [४]काकाश्च दीर्घिकारताः ॥४६॥
•**[५]सिंहशवमथाधृष्यमस्थाने [६]कमलोद्भवः ।**
ऊखरोर्व्यां [७]बीजवापः, [८]स्वर्णकुम्भाः मलाविलाः ॥४७॥
[२]तदेषां फलमाख्याहि, भीतोऽस्मि भगवन्नहम्' ।
इति पृष्टो जगन्नाथो, व्याचकारेति तत्फलम् ॥४८॥

तुलना- * **किंच उदाहरणाइं, बहुजणमहिगिच्च पुव्वसूरीहिं ।**
एत्थं निदंसियाइं, एयाइं इमम्मि कालम्मि ॥८१४॥

किञ्चेत्यभ्युपाये, उदाहरणानि दृष्टान्ताः बहुजनमधिकृत्य बहोरसंविग्नलोकस्य प्रवृत्तिमधिकृत्य पूर्वसूरिभिः प्राक्तनाचार्यैरत्र प्रवचने निदर्शितान्येतानि । अस्मिन् दुष्षमालक्षणे काले एतत्कालोपयोगीनीत्यर्थः ॥८१४॥ उदाहरणान्येव विवक्षुस्तावत्ततसम्बन्धमाह-

केणइ रन्ना दिट्ठा, सुमिणा किल दुसमसुसमंते ।
भीई चरमोसरणे, तेसिं फलं भगवया सिट्ठं ॥८१५॥

केनचिदनिर्दिष्टनाम्ना राज्ञा उपलब्धा स्वप्ना निद्रायमाणावस्थायां मनोविज्ञानविकाररूपाः । किलेत्याप्तप्रवदासूचनार्थः । अष्टेतिसंख्या दुःषमसुषमान्तेऽस्यामवसर्पिण्यां चतुर्थारकपर्यवसाने । ततो जागरितस्य भीतिर्भयमुत्पन्नम् । ततोऽपि च चरमसमवसरणे कार्तिकमासामावास्यायां तस्य पृच्छतः, तेषां स्वप्नानां फलं भगवता श्रीमन्**महावीरेण** शिष्टं कथितमिति ॥८१५॥ स्वप्नानेवाह-

[१]गय [२]वाणर [३]तरु [४]धखे, [५]सिंहे तह [६]पउम [७]बीय [८]कलसे य ।
पाएणं दुस्समाए, सुविणाणिट्ठफला धम्मे ॥८१६॥

गजवानरास्तरवो ध्वांक्षाः सिंहस्तथा पद्मबीजानि कलशाश्चेति । प्रायेण दुःषमायां स्वप्ना एतेऽनिष्टफला धर्मे अधर्मविषय इति । अत्र च गाथायां वचनव्यत्ययः प्राकृतत्वात् ॥८१६॥ - इति उपदेशपदे ।

★ जीर्णशाला.... • सिंहशव....श्लोकद्वयं A, I, J, L मध्ये अस्ति, अन्यत्र नास्ति ।
१. कल्पद्रुमः । २. तदाख्याहि फलं तेषां B, D, F, G, J, L ।

१. गजस्वप्नफलम् –

*"[1]विवेकिनोऽङ्गिनो भूत्वा, हस्तितुल्या अतः परम् ।
वत्स्यन्ति श्रावकाः लुब्धाः, क्षणिकर्द्धिसुखे गृहे ॥४९॥
न दौस्थ्ये परचक्रे वा, प्रवजिष्यन्त्युपस्थिते ।
[2]आत्तामपि परिव्रज्यां, त्यक्ष्यन्ति च कुसङ्गतः ॥५०॥
विरलाः पालयिष्यन्ति, कुसङ्गेऽपि व्रतं खलु ।
गजस्वप्नफलं चेदं, कपिस्वप्नफलं त्वदः ॥५१॥

तुलना– * **चलपासाएसु गया, चिट्ठंति पडंतएसु वि ण णिंति ।
णिंतावि तहा केई, जह तप्पडणा विणस्संति ॥८१७॥
विरलतरा तह केई, जह तप्पडणावि णो विणस्संति ।
एसो सुमिणो दिट्ठो, फलमेत्थं सावगा णेया ॥८१८॥**
विविहोवद्दवबहुला, चलंतसुहिसयणचित्तसंजोगा ।
चलपासायसमा खलु , गिहवासा राय ! होहिंति ॥१॥
सण्णायगुणगणड्ढा, परदुद्धरिसा गय व्व सड्ढावि ।
तेसु अइलुद्धगिद्धा विवेयकलियावि बाहिंति ॥२॥
विसयाण कडुविवागं, अणिच्चयं जीयजोव्वणधणाण ।
जाणंतावि हु मोहा, निक्खमिउं नो तरिहिंति ॥३॥
विहडंतम्मि वि विहवे, पुणो दुरासाए मोहिया धणियं ।
वेरग्गविप्पमुक्का, दुक्करकम्माइं काहिंति ॥४॥
निक्खमिऊण य अण्णे, घरसयणधणेसु निच्चपडिबद्धा ।
नीयावासविहारी, दट्ठूण य तव्विवत्तीओ ॥५॥
पडिबंधदोसओ च्चिय, मंतोसहिमूलकम्ममाईसु ।
सावज्जेसु पसत्ता, पायं होहिंति चुयधम्मा ॥६॥
विरलाओ दूसमाए वि, पडिबंधविवज्जिया जियकसाया ।
होहिंति सुद्धचरणा, एसत्थो पढमसुविणस्स ॥७॥ इति उपदेशपदे ।

१. विवेकयोगाद्भूत्वापि B H । विवेकवतोङ्गिनो भूत्वा–G । २. आत्तां दीक्षां A । आप्तामपि परिव्रज्यां–G, H, J, L । आत्तामपि परिव्रज्यां–F, I ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

२. वानरस्वप्नफलम् –

*प्रायः कपिसमा लोलपरिणामाऽल्पसत्त्वकाः ।
आचार्यमुख्याः गच्छस्थाः, [१]प्रमादं गामिनो व्रते ॥५२॥
ते विपर्यासयिष्यन्ति, धर्मस्थानितरानपि ।
भाविनो विरला एव, धर्मोद्योगपराः पुनः ॥५३॥
धर्मश्लथेषु ये शिक्षां, प्रदास्यन्त्यप्रमादिनः ।
ते तैरुपहसिष्यन्ते, ग्राम्यैर्ग्रामस्थपौरवत् ॥५४॥
इत्थं प्रवचनाऽवज्ञाऽतः परं हि भविष्यति ।
प्लवङ्गमस्वप्नफलमिदं, जानीहि पार्थिव ! ॥५५॥

तुलना- * **बहुवाणरमज्झगया, तव्वसहा असुइणो विलिंपंति ।**
अप्पाणं अण्णे वि य, तहाविहो लोगहसणं च ॥८१९॥
विरलाणमलिंपणया, तदण्णखिंसा ण एयमसुइ त्ति ।
सुविणोयं एयस्स उ विवाग मो णवरि आयरिया ॥८२०॥

'बहुवानरेत्यादि' - चलचित्ताण सहावा, गुणतरुविहरेसु निच्चमथिराण ।
जइ वानराण वसहा, आयरियाई भविस्संति ॥१॥
आहाकम्मुवभोगो, पडिबंधो गेहसयणसड्ढेसु ।
उवहिम्मि गाढमुच्छा, परोप्परासंखडं असई ॥२॥
संजमविरुद्धचेट्ठा, सव्वा दव्वत्थयाइया अहवा ।
असुई तेणप्पाणं, लिंपिस्संती तह परं पि ॥३॥
तहियं पवत्तयंता, पक्खग्गाहेण वा विसंवाए ।
एवं ते हासपयं, परतित्थीणं पि होहिंति ॥४॥
काहिंति तहा खिंसं, अन्नेसिं तप्पवित्तिविमुहाणं ।
पन्नविया भणिहंती, न हु दोसो एत्थ सुणहित्थं ॥५॥
कलहेमो नीइकए, दव्वत्थओ तित्थउन्नइनिमित्तं ।
आहाकम्मेण विणा, न गउरवं गुरुजणे होई ॥६॥
अक्खरसिक्खावणओ, किसिआरंभो न होइ सड्ढाणं ।
वेज्जयवेज्जाईहिं, सावयरक्खा तओ तेहिं ॥७॥
एवं तु अहाच्छंदा, पायं होहिंति निग्गुणा गुरुणो ।
विरला उ सुद्धसीला, बीययसुविणस्स एसत्थो ॥८॥ इति उपदेशपदे ।

१. प्रमादगामिनो A, B, H, I ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

३. क्षीरवृक्षस्वप्नफलम् —

*क्षीरद्रुतुल्याः सुक्षेत्रे, दातारः शासनार्चकाः ।
श्रावकास्ते तु रोत्स्यन्ते, लिङ्गिभिर्वञ्चनापरैः ॥५६॥
तेषां च प्रतिभास्यन्ति, सिंहसत्त्वभृतोऽपि च ।
महर्षयः सारमेया, इवासारमतिस्पृशाम् ॥५७॥
आदास्यन्ते सुविहितविहारक्षेत्रपद्धितम् ।
लिङ्गिनो बब्बूलसमाः, क्षीरद्रुफलमीदृशम् ॥५८॥

तुलना– * **खीरतरुसुहछाया, तेसिमहो सीहपोयगा बहुगा ।**
चिट्ठंति संतरूवा, लोगपसंसा तहाहिगमो ॥८२१॥
ते सिंखडा उ पायं, सुणगा तरुवणलय त्ति पडिहासो ।
एसो सुमणो दिट्ठो, फलमेत्थं धम्मगच्छ त्ति ॥८२२॥

'खीरतरू इत्यादि' इह खीरतरुसरिच्छा, सुसावगा पवयणुन्नइपसत्ता ।
गुरुवच्छला सुभणिया, उदारचित्ता महासत्ता ॥१॥
तण्णिस्साछायासुं , पसंतरूवा वसंति मुणिसीहा ।
उवसग्गपरीसहसज्झसुज्झिया सुट्ठु सोंडीरा ॥२॥
लद्धपसंसा लोए, अहो इमे एत्थ पुन्नजम्माणो ।
अक्खलिओऽहिगमो, वत्थपत्तपाणासणाईण ॥३॥
सुद्धाणुट्ठाणवसा, निव्वाणफलप्पसाहगा पुव्विं ।
ते दूसमाणुभावा, होहिंति पमाइणो पायं ॥४॥
काहिंति संखडाई, न उज्जमिस्संति चरणकरणेसु ।
तो ते अन्ने वि मुणी, होहिंति अणाइया लोए ॥५॥
होहिंति य पाएणं, दंसणबज्झ व्व साहुपडिणीया ।
सड्ढावि दुव्वियड्ढा, नडिया कुग्गाहमाईहिं ॥६॥
तो दाणधम्मबुद्धिं, विहणंता अप्पणो परेसिं च ।
वट्टिस्संति न पायं उवग्गहे तदुचियाणं पि ॥७॥
णाणलवबद्धगव्वा उत्तरपडिउत्तरेहिं गुरुवग्गं ।
दुव्वयणकंटियाहिं तवहिंति परोक्खपच्चक्खं ॥८॥

एवं बब्बूलसमा होहिंति । - इति उपदेशपदे ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

४. काकस्वप्नफलम् –

*धृष्टस्वभावा मुनयः, प्रायो धर्मार्थिनोऽपि हि ।
रंस्यन्ते न हि गच्छेषु, दीर्घिकाम्भःस्विव[१] द्विकाः[२] ॥५९॥
ततोऽन्यगच्छकैः[३], सूरिप्रमुखैर्वञ्चनापरैः ।
मृगतृष्णानिभैः सार्धं, चलिष्यन्ति जडाशयाः ॥६०॥
न युक्तमेभिर्गमनमिति तत्रोपदेशकान् ।
बोधिष्यन्ते नितान्तं ते, काकस्वप्नफलं ह्यदः ॥६१॥

तुलना– * **धंखा वावीय तडे, विरला ते उण तिसाए अभिभूया ।
पुरओ मायासरदंसणेण तह संपयट्टंति ॥८२३॥
केणइ कहणा णिसेहे, सद्दहणा पायसो गम विणासं ।
सुमिणो यं एयस्स उ, विवाग मो मूढधम्मरया ॥८२४॥**

'धंखेत्यादि' – इह तुच्छणाणसलिला, पयईए संकडा अगंभीरा ।
वावि व्व दुरवगाहा, गुरुणो होहिंति णरनाह ! ॥१॥
धंख व्व तयासन्ने, अमहिच्छा चलमणा अथिरदिट्ठी ।
समणोवासगजइणो, सिढिलायारा चरिस्संति ॥२॥
तेसिं च केइ सविसेसधम्मतण्हालुया अविन्नाणा ।
कालाणुरूवकिरियं पि, नियगुरुं निग्गुणं गणिउं ॥३॥
मायण्हियासमेसुं , नियमइकप्पियगुणेसु विविहेसु ।
संजायभत्तिराया, पासत्थाईसु गमिहिंति ॥४॥
मज्झत्थजाणगेहिं, पण्णवियावि हु असद्दहाणे उ ।
ठाहिंति ते य पायं, मरिहंति य धम्मजीएण ॥५॥
गुरुजणजणियावण्णा, सड्ढावि कुतित्थियाइजोएण ।
दंसणजीयविउत्ता, भमिहिंति भवन्नवे घोरे ॥६॥
अप्पा विवेयकलिया, वाविसमाण वि गुरूण आणाए ।
साहिस्संति सुधम्मं चउत्थसुविणप्फलं एयं ॥७॥ – इति उपदेशपदे ।

१. दीर्घिकाम्भसि बर्हिका B, H, J, L । ०म्भसीव द्विका A, I । २. काका इत्यर्थः । ३. ततोऽन्यगच्छिकैः A, F, I, J, L ।

५. सिंहस्वप्नफलम् –

*सिंहतुल्यं जिनमतं, जातिस्मृत्या[1]द्यनुज्झितम् ।
विपत्स्यतेऽस्मिन् [2]भरतवने धर्मज्ञ[3]वर्जिते ॥६२॥
न कुतीर्थिकतिर्यञ्चोऽभिभविष्यन्ति जातुचित् ।
स्वोत्पन्नाः कृमिवत्, किं तु लिङ्गिनोऽशुद्धबुद्धयः ॥६३॥
लिङ्गिनोऽपि प्राक्प्रभावात्, श्वापदाभैः कुतीर्थिकैः ।
न जात्वभिभविष्यन्ते, सिंहस्वप्नफलं ह्यदः ॥६४॥

तुलना– * **सीहो वणमज्झम्मी, अणेगसावयगणाउले विसमे ।**
पंचत्तगओ चिट्ठइ, ण य तं कोई विणासेइ ॥८२५॥
तत्तो कीडगभक्खणपायं उप्पायदट्ठुमण्णे वि ।
सुमिणो त्ति इमस्सत्थो, पवयणनिद्धंधसाईया ॥८२६॥

'सीहो इत्यादि' – अइसयणाणपरक्कमवित्तासियविविहकुमयमयनिवहो ।
कुग्गाहगयपणासी, सीहसमो एस जिणधम्मो ॥१॥
बहुविहलद्धिजुएहिं, देविंदाईहिं वंदियपएहिं ।
साहूहिं परिग्गहिओ, परिभूओ णेय केणावि ॥२॥
कुमयवणसंडगुविले, कुदेसणावल्लिभग्गमग्गम्मि ।
कुग्गाहगत्तपउरे, भरहारण्णम्मि दुसमाए ॥३॥
सो मयसीहसरिच्छो, होही वोच्छिन्नअइसयप्पसरो ।
तह वि हु पुव्वगुणेहिं, न हु गम्मो खुद्दलोयस्स ॥४॥
होहिंति कीडयसमा, संपागडसेविणो दुरायारा ।
एत्थेव य जइगिहिणो, पवयणनिद्धंधसा खुद्दा ॥५॥
छक्कायनिरणुकंपा, कयविक्कयमंतविज्जयाईहिं ।
अत्थज्जणेक्करसिया, लोयावज्जणपरा पावा ॥६॥
अन्ने वि आइसद्दा, अवन्नावाउज्जुया मुणिजणस्स ।
समइविगप्पियकिरिया, तवस्सिणो जे अगीयत्था ॥७॥
एएहिं जणियछिद्दं, दट्ठुं अन्ने वि तव्विघायत्थं ।
वट्टिस्संति गयभया, पंचमसुविणस्स फलमेयं ॥८॥ – इति उपदेशपदे ।

१. ०द्यसूचितम् A, I । ०दिकोज्झितम् B, J, H । २. भरतावनौ A, I । ३. ०वासिते B, J, H ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

६. पद्मस्वप्नफलम् –

*[1]अब्जाकरेष्वम्बुजानि, सुग[2]न्धीनि न देहिनः ।
धार्मिका न भविष्यन्ति, सञ्जाताः [3]सुकुलेष्वपि ॥६५॥
अपि धर्मपरा [4]भूत्वा, भविष्यन्ति कुसङ्गतः ।
ग्रामावकरकोत्पन्नगर्दभाब्जवदन्यथा ॥६६॥
कुदेशे कुकुले जाता, धर्मस्था अपि भाविनः ।
हीना इत्यनुपादेयाः, पद्मस्वप्नफलं ह्यदः ॥६७॥

तुलना– * **पउमागरा अ पउमा, गद्दभगजुया य चत्तणियरूवा ।**
उक्कुरुडियाए पउमा, तत्थ वि विरला तहारूवा ॥८२७॥
तेवि य जणपरिभूया, सकज्जणिप्फायगा ण पाएण ।
सुमिणसरूवं वीणणमिमस्स धम्मम्मि पच्चत्ता ॥८२८॥

'पउमागरा इत्यादि' – एत्थ य सहावविमलाणि, सीलसुरभीणि अप्पसत्ताणि ।
सिरधारणोचियाइं, तियसाण वि पउमकप्पाइं ॥१॥
धम्मियजणपत्ताइं, तयागरा उग्गभोगमाईणि ।
उत्तमकुलाणि अहवा, सागेयपुराइनयराणि ॥२॥
दूसमवसेण होही न, धम्मपत्ताण तेसु उप्पत्ती ।
गद्दभगविब्भमाणं, सबलसहावाण वा भावो ॥३॥
ताणि वि न नियं रूवं, धरिहिंति जहुत्तलिंगमेत्तं पि ।
उक्कुरुडियासरिच्छं, पंतकुला अहव पच्चंता ॥४॥
धम्मत्थिनरा तेसुं , वक्कजडा मंदबुद्धिणो पायं ।
होहिंति अप्पछंदा, गुरुलाघवणाणपरिहीणा ॥५॥
थेवा पसंतरूवा, गुरुजणबहुमाणिणो असढसीला ।
मइमंतो सक्किरिया, विरियणुरूवं जइस्संति ॥६॥
सुहसीलथूलमइणा, जणेण पाएण ते वि परिभूया ।
साहिस्संति न सुगइं, अणुसइगव्वाइदोसेहिं ॥७॥
एत्थम्मि अप्पतरगा, सद्धम्माराहगा भविस्संति ।
छट्ठसुविणस्स एसो, परूविओ तुम्ह भावत्थो ॥८॥ – इति उपदेशपदे ।

१. अथाकरे B । २. ०न्धीनि च A, B, F, H, I । ३. स्वकुलेष्वपि–A, F, G, I । ४. भूता A, F, I ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

७. बीजस्वप्नफलम् –

*[1]यथा [2]फलायाबीजानि, बीजबुद्ध्योखरे वपेत् ।
तथा वप्स्यन्त्यकल्पानि, कुपात्रे कल्पबुद्धितः ॥६८॥
[3]यद्वा घुणाक्षरन्यायात् , पुरा कोऽपि कृषीवलः ।
अबीजान्तर्गतं बीजं, वपेत् क्षेत्रे निराशयः ॥६९॥
अकल्पान्तर्गतं कल्पमज्ञात्वा श्रावकास्तथा ।
[4]पात्रे दानं करिष्यन्ति, बीजस्वप्नफलं ह्यदः ॥७०॥

तुलना- * **बीएसु करिसगो कोई, दुव्वियड्ढो त्ति जत्तओ किणइ ।**
बीजे त्ति अबीजे वि य, पइरइय तहा अखित्तेसु ॥८२९॥
अवणेइय तं मज्झे, विरलं बीयं समागयंपीहं ।
सुमिणे त्ति इमस्सत्थो, विण्णेओ गमणपत्ताई ॥८३०॥

'बीएसु इत्यादि' – किसिकम्मसमो सुरनरभोगफलो सुद्धदाणधम्मुत्थ ।
करिसगसमा य पहुणो, छित्ताइं सुद्धपत्ताइं ॥१॥
बीयाणि पुणो णायागयाओ आहारउवहिवसहीओ ।
उग्गमउप्पायणएसणाहिं णियमा विसुद्धाइं ॥२॥
दुसमाए दायारो, सबुद्धिबहुमाणिणो अगीया य ।
दुवियड्ढकरिसगा इव, न सुद्धदाणे रमिस्संति ॥३॥
धरिहिंति पक्खवायं, आहाकम्माइ दोसदुट्ठम्मि ।
पउरम्मि मणुन्नम्मि, दाणाम्मि अ बीयकप्पम्मि ॥४॥
वियरिस्संति तयं पुण, छक्कायविराहणापसत्तेसु ।
निक्कारणपडिसेविसु , ऊसरसरिसेसुं पत्तेसु ॥५॥
सुद्धं पि घयगुलाई, काउं ओगाहिमाइरूवेण ।
दाहिंति तुच्छबीया, मिच्छावच्छल्लतत्तिल्ला ॥६॥
अहव तिलभूमिगावीजुत्तहलाईणि पावहेऊणि ।
पायं दाहिंति जणा, सारंभाऽबंभयारीणं ॥७॥
सुद्धविवेगा विरला, जहागमं दाणधम्मववहारे ।
वट्टिस्संति सरूवं, सत्तमसुविणस्स निद्दिट्टं ॥८॥ इति उपदेशपदे ।

१. तथा B । २. फलाद्य०–H, J । ३. यथा A, B, E, F, G, H, I, J, L । ४. पात्रदानं B ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

८. कुम्भस्वप्नफलम् –

*क्षमादिगुणपद्माङ्काः, सुचरित्राम्बुपूरिताः ।
रहस्थाः भाविनः कुम्भाः इव स्तोका महर्षयः ॥७१॥
श्लथाचारचरित्राश्च, कलशा मलिना इव ।
यत्र तत्र भविष्यन्ति, बहवो लिङ्गिनो पुनः ॥७२॥
समत्सराः करिष्यन्ति, कलहं च महर्षिभिः ।
उभयेषामपि तेषां, साम्यं लोके भविष्यति ॥७३॥

तुलना- * **कलसा य दुहा एगे, पासाओवरि सुहा अलंकरिया ।**
अण्णे पुण भूमीए, वाडाओ गालिसयकलिया ॥८३१॥
कालेण दलणपागं, समभंगुप्पाय दट्ठुमप्पाणं ।
सुमिणसरूवं राया, अबंभसाहू य एसत्थो ॥८३२॥

'कलसा येत्यादि' - कम्ममलहरणपच्चलचलणजलाधारभूयनेवच्छा ।
दुसमद्धाए जइणो, कलस व्व दुहा भविस्संति ॥१॥
एगे विसुद्धसंजमपासाओवरि सुहा जणाणंदा ।
उवसमपउमपिहाणा, तवसिरिसिरिखंडचच्चिक्का ॥२॥
विविहगुणकुसुममालालंकियमंगल्लभूइसत्तिल्ला ।
सुहगुरुआणाथालीसु , संठिया णाणकंतिल्ला ॥३॥
अन्ने पमायमहियलखुत्तंगा भग्गसुद्धवयकन्ना ।
अयसोगालिविलित्ता, पायडअइयारपंकंका ॥४॥
ते वि पुण कालदोसा, उग्घाडमुहे वि भासकिरियाए ।
दट्ठूण उवरिमावि हु , तेसिं दोसे पयासेंता ॥५॥
खावेंता निययगुणे, कलहंता गरुयमच्छरामरिसा ।
टलिऊण संजमाओ, आणाथालीसु परिभट्ठा ॥६॥
पडिहिंति ताण उवरिं, तुल्लगुणट्ठाणजोगओ पायं ।
दोग्गइ अबोहिरूवं, भंगं च समं लहिस्संति ॥७॥
उप्पइऊणं विरला, सुगइं जाहिंति जे उ चरणजुया ।
अट्ठमसुमिणस्स इमो, भणिओ नरनाह ! गब्भत्थो ॥८॥
उप्पाय दट्ठुमप्पाणमेयवक्कस्स पुण इमो अत्थो ।
अप्पाणं थोवाणं उप्पाओ राइणा...(णेओ ?) ॥९॥

गाथाक्षरार्थस्तु भाष्यानुसारेण विज्ञेय इति ।

गीतार्था लिङ्गिनश्च स्युः, साम्येन व्यवहारिणः ।
जनेन [1]ग्रहिलेनेवाऽग्रहिलो ग्रहिलो नृपः ॥७४॥

कुवृष्टिन्यायः –

''तथा हि **पृथिवीपुर्यां, पूर्णो** नाम महीपतिः ।
सुबुद्धिस्तस्य चामात्यो, निधानं बुद्धिसम्पदः ॥७५॥
कालं तेनागमिष्यन्तं, पृष्टोऽन्येद्युः **सुबुद्धि**ना ।
लोकदेवोऽभिधानेन, नैमित्तिकवरोऽवदत् ॥७६॥
मासादनन्तरं मेघो, वर्षिता तज्जलं पुनः ।
यः पास्यति स सर्वोऽपि, ग्रहग्रस्तो भविष्यति ॥७७॥
कियत्यपि गते काले, सुवृष्टिश्च भविष्यति ।
पुनः सज्जाः भविष्यन्ति, तत्पयःपानतो जनाः ॥७८॥
राज्ञे मन्त्री [2]तदाचख्यौ, [3]राजाऽप्यानकताडनात् ।
आख्यापयज्जने वारिसङ्ग्रहार्थ[4]मथाखिले ॥७९॥
सर्वोऽपि हि तथा चक्रे, ववर्षोक्तेऽह्नि चाम्बुदः ।
कियत्यपि गते काले, सङ्गृहीताम्बु निष्ठितम् ॥८०॥

इत्थं लोकोत्तरे दुष्षमायां निगुणं बहुजनमाश्रित्य ज्ञातान्यभिहितानि, लोकेऽपि निजशैल्या कलियुगमाश्रित्य ज्ञातान्तराणि परैः प्रतिपादितानि दृश्यन्ते ।

कूवावाहाजीवण तरुफलवह गाविवच्छिधावणया ।
लोहिविवज्जयकलमल, सप्पगरुडपूजपूजाओ ॥८३३॥

'कूपेत्यादि' कूपावाहाजीवनं कूपेनावाह उपजीविष्यते । तथा–

तरुफलवहंति तरूणं, उवासगावि दुसमाए ।
पडिकूलाणावि तेसिं इयरे काहिंति अणुवित्तिं ॥१०॥
गुणरहियअप्पसत्ता, पायडदोस त्ति दीणयं पत्ता ।
जुत्तमजुत्तं तेसिं, बहु मन्निस्संति ववहारं ॥११॥
बहुकम्मरया एवं, सुणगा होहिंति धम्मगच्छावि ।
थोवा पुव्वुत्तगुणा, उभए वि य तइयसुविणत्थो ॥१२॥ – इति उपदेशपदे ।

१. ग्रथिलेनेवाऽग्रथिलो ग्रथिलो B, E, F, H, I, J, L । २. तदाचख्ये B, H, J । ३. राजाऽथानक A, G, I । ४. ०मथादिशत् E, F, G, H, J, L ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

अक्षीणसङ्ग्रहाम्भस्कौ, राजामत्यौ तु[1] तौ विना ।
नवाम्बु लोकाः सामन्तप्रमुखाश्च पपुस्ततः ॥८१॥
तत्पानात् [2]ग्रहिलाः सर्वे, ननृतुर्जहसुर्जगुः ।
स्वैरं चिचेष्टिरेऽन्यत्र, विना तौ राजमन्त्रिणौ ॥८२॥
राजामात्यौ विसदृशौ, सामन्ताद्या निरीक्ष्य ते ।
मन्त्रयाञ्चक्रिरे नूनं, ग्रहिलौ राजमन्त्रिणौ ॥८३॥
[3]अस्मद्विलक्षणाचाराविमकावपसार्य तत् ।
अपरौ स्थापयिष्यामः स्वोचितौ राजमन्त्रिणौ ॥८४॥
मन्त्री ज्ञात्वेति तन्मन्त्रं, नृपायाख्यन्नृपोऽवदत् ।
आत्मरक्षा कथं कार्या, तेभ्यो वृन्दं हि राजवत् ॥८५॥
मन्त्र्युचे [4]ग्रहिलीभूय, स्थातव्यं [5]ग्रहिलैः सह ।
त्राणोपायो न कोऽप्यन्य, इदं हि समयोचितम् ॥८६॥
कृत्रिमं [6]ग्रहिलीभूय, ततस्तौ राजमन्त्रिणौ ।
तेषां मध्ये ववृताते, रक्षन्तौ निजसम्पदम् ॥८७॥
ततः सुसमये जाते, शुभवृष्टौ नवोदके ।
पीते सर्वेऽभवन्, स्वस्था मूलप्रकृतिधारिणः ॥८८॥
एवं च दुःषमाकाले, गीतार्था लिङ्गिभिः सह ।
सदृशीभूय [7]वर्त्स्यन्ते भावि[8]सुसमयेच्छवः'' ॥८९॥
इति श्रुत्वा स्वप्नफलं, **पुण्यपालो** महामनाः ।
प्रबुद्धः प्राव्रजत् तत्र, क्रमान्मोक्षमियाय च ॥९०॥

भाविकालनिरूपणम् –

इत्युक्तवन्तं श्री**वीरं, गौतमो** [9]गणधारकः ।
'पप्रच्छ केवलादित्यं, किं कुत्रोच्छेदमेष्यति' ॥९१॥[10]

---

१. च B । २. ग्रथिलाः B, F, J, L । तत्पानादिव ग्रथिलाः G । ३. असौ श्लोकः G मध्ये नास्ति । ४. ग्रथिलीभूय B । ५. ग्रथिलैः B । ६. ग्रथिलीभूय B । ७. वत्स्यन्ति A, C, E, F, G, I, L । वर्स्यन्ति-J । ८. स्वसमये० A, C, I । (७२) ९. गणभृद्वरः । १०. ९१ तथा ९२ मध्ये –

अथेन्द्रभूतिः श्रीवीरं नत्वाऽप्राक्षीत् कृताञ्जलिः ।
एष्यत्कालस्वरूपं तु शलाकापुरुषान्वितम् ॥१०३॥ अयं श्लोकः, केवलं A, I मध्येऽस्ति ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

मम निर्वाणतो मुक्तिं, वर्षैर्द्वादशभिः स्फुटम् ।
गौतमोऽथ **सुधर्मा** हि, गन्ता विंशतिवत्सरैः ॥९२॥
वत्सराणां चतुःषष्ट्या, मुक्तिं **जम्बू**र्गमिष्यति ।
उच्छित्तिं केवलज्ञानं, समं तेनैव यास्यति ॥९३॥
[1]उत्सन्ने केवले भावी, न मनःपर्ययोऽपि हि ।
[2]पुलाकलब्धिश्च न वाऽवधिश्च परमो न हि ॥९४॥
क्षपकोपशमश्रेण्यौ न च, नाऽऽहारकं वपुः ।
नैवाभू[3]ज्जिनकल्पोऽपि संयमत्रितयं तथा ॥९५॥[4]

---

१. उच्छिन्ने A, D, C-२११ । २. पुलाकलब्धिर्भविता न पुनः परमावधिः ॥ A, न चावधिः ॥२१०॥ C । ३. जिनकल्पो न हि न हि B, C ॥२११॥ ४. ९५ तः ९६ मध्ये A मध्ये ।

अस्मन्निर्वाणतो यश्चतुर्वर्षैः सप्ततिभिर्ध्रुवम् ।
अस्मत् स्वयम्भवं बिम्ब**मुपकेशाभि**धे पुरे ॥१०३॥
प्रासादे **हयुहड**श्रेष्ठी कारिते स्थापयिष्यति ।
श्रीम**द्रत्नप्रभाचार्य** प्रभावकशिरोमणिः ॥१०४॥

इमौ द्वौ संस्कृतश्लोकौ तथा च एते प्राकृतसप्तश्लोकाः A मध्ये सन्ति, अन्यत्र न सन्ति ।

सिज्जंभवेण विहियं दसयालिअट्ठनवइ(९८)वरिसेहिं
सत्तरिसए (१७०) अ थक्का चउपुव्वा **भद्दबाहु**म्मि ॥१०५॥
तुट्टिंसु **थूलभद्दे** दोसयपनरेहिं (२१५) पुव्वअणुओगो
सुहुममहापाणाणि य, आइमसंघयणसंठाणा ॥१०६॥
पणचुलसीइसु (५८४) **वइरे** दसपुव्वा अद्धकीलिसंघयणं
छस्सोलेहि (६१६) अ थक्का **दुब्बल**ए सड्ढनवपुव्वा ॥१०७॥
छव्वाससएहिं नवुत्तरेहिं (६०९) तइआ सिद्धिं गयस्स **वीरस्स** ।
रहवीरपुरे नयरे खमणा पाखंडिआ जाया ॥१०८॥
तह **गद्दभिल्ल**रज्जस्स, छेअगो **कालगा**यरिओ
तेवन्नचउस्सएहिं (४५३) गुणसयकलियो पहाजुत्तो ॥१०९॥
तेणउअनवसएहिं (९९३) समइक्कं तेहिं **वद्धमाणा**ओ
पज्जोसवणचउत्थी, **कालग**सूरीहि तो ठविआ ॥११०॥
षड्भिर्वर्षशतैर्विंशत्यधिकैर्मम मोक्षतः ।
पुरादिषु गृहे वासं श्री**आर्यर्षिः** करिष्यति ॥१११॥

[१]**जम्बू**शिष्यः **प्रभव**श्च, भविता सर्वपूर्वभृत् ।
[२]**शय्यम्भव**स्तु तच्छिष्यो, द्वादशाङ्गी भविष्यति ॥९६॥
दशवैकालिकग्रन्थं, स्रक्ष्यत्युद्धृत्य स श्रुतात् ।
तस्य शिष्यो **यशोभद्रो,** भविता सर्वपूर्वभृत् ॥९७॥
सम्भूत-भद्रबाहू च, तच्छिष्यौ सर्वपूर्विणौ ।
मम निर्वाणतो वर्षशतसप्ततिके गते ॥९८॥
[३]ततो **भद्रबाहु**र्गणधरो देवलोकं गमिष्यति ।
स्थूलभद्रोऽथ **सम्भूता**ऽन्तेवासी सर्वपूर्वभृत् ॥९९॥
[४]**शकटाला**त्मजः शीललीलोन्मालिमहायशाः ।
अर्थतोऽन्त्यचतुःपूर्वव्युच्छेदोऽस्मिन् भविष्यति ॥१००॥
[५]**महागिरि-सुहस्त्या**द्या, **वज्रा**न्ता दशपूर्विणः ।
ततः परं भविष्यन्ति मत्तीर्थस्य प्रभावकाः ॥१०१॥
[६]षड्भिर्वर्षशतैर्विंशत्यधिकैर्मम मोक्षतः ।
ग्राममध्ये गृहेवासं करिष्यन्त्या**ऽऽर्यसूरयः** ॥१०२॥
[७]त्रिनवत्यधिकैर्वर्षशतैर्नवमितैस्तथा ।
आचार्या **कालिका**ह्वाना भविष्यन्तीन्द्रवन्दिताः ॥१०३॥

वीरजिणा पुव्वगयं सव्वं पि गयं सहस्सवरिसेहिं ।
सुन्नमुणिवेअजुत्तो (४७०) **विक्कम**कालो उ जिनकाला ॥११२॥

१. नवतितमतः नवनवतितमपर्यन्तं श्लोकाः A, C मध्ये न सन्ति । D प्रतौ गद्यपद्यरूपेण पाठभेदः तत्स्थले दृश्यते । A मध्ये १०२ श्लोकस्यान्तिमं चरणं "पुरादिषु गृहेवासं श्री आर्यर्षिः करिष्यति," इति दृश्यते । २. ०भवोऽपि D । ३. ततो **भद्रबाहु**गणधरः स्वर्गे गतः । D । ४. H, B अतिरिक्तप्रतिमध्ये श्लोकोऽयं नास्ति । ५. अर्थतः, **महागिरिः** E, F, G, H, I, J, K । ६. षड्वर्षशतैर्विंशत्यधिकैः श्री**महावीर**निर्वाणात् गृहे ग्रामे वासः **आर्यसूरिः** करिष्यति D । ७. J, L मध्ये एवं दृश्यते-

चतुःशतेषु वर्षाणां, गतेषु सप्ततावपि ।
भूपति**विक्रमादित्यो,** मन्निर्वाणाद्भविष्यति ॥१॥
उज्जयिन्या प्रभुः सोऽपि, मन्त्रसिद्धो महीपतिः ।
कृत्वाऽनृणां भुवं, स्वस्य वत्सरं वर्त्तयिष्यति ॥२॥

[1]ते च पर्युषणापर्व चतुर्थ्यां पञ्चमीदिनात् ।
कारणादानयिष्यन्ति सर्वाचार्यानुमाननात् ॥१०४॥
सप्तत्या सहिते वर्षचतुःशतमिति क्रमात् ।
विक्रमादित्य इत्याख्यख्यातो राजा भविष्यति ॥१०५॥
उज्जयिन्याः प्रभुः सोऽपि, मन्त्रसिद्धो [2]हि विक्रमः ।
कृत्वाऽनृणां भुवं, स्वस्य वत्सरं वर्त्तयिष्यति ॥१०६॥
[3]पञ्चत्रिंशत् [4]समधिके वत्सराणां शते ततः ।
उज्जयिन्यां शकाः स्वस्य वर्त्तयिष्यन्ति वत्सरम् ॥१०७॥
पञ्चाशीत्यधिकैर्वर्षशतैः [5]पञ्चभिर्विक्रमात् ।
महाप्रभावकः सूरि**र्हरिभद्रो** भविष्यति ॥१०८॥
सत्सप्तत्यधिकैर्वर्षशतैर्द्वादशभिर्जनाः ।
युगप्रधानो भविता, **बप्पभट्टि**र्मुनीश्वरः ॥१०९॥
आमभूपस्तदादेशान्मद्बिम्बं **गोप**पर्वते ।
कारयिष्यति सार्धाभिस्तिसृभिः स्वर्णकोटिभिः ॥११०॥[6]
*अस्मन्निर्वाणतो वर्षशतैः षोडशभिः पुनः ।
नवषष्टिश्च यास्यन्ति **हेमसूरि**र्भविष्यति ॥१११॥

तथा E, F, G मध्ये त्वेवं दृश्यते -

चतुःशतसप्तत्यधिके **विक्रमादित्य उज्जयिन्या** प्रभुः सोऽपि मन्त्रसिद्धो महीपतिः ॥१॥

श्लोकोऽयं केवलं B, H मध्येऽस्ति ।

१. श्लोकोऽयं केवलं H, B मध्ये अस्ति । २ महीपतिः B, D । ३. पञ्चविंशत् D । ४. समधिकैः B । ५. पञ्चभिरद्भुतः । **विक्रमानेहस**सूरि B, H । पञ्चभिः विक्रमकालाद् **हरि-भद्र**सूरिर्महाप्रभावको भविष्यति ॥ D । ६. ११०-१११ मध्ये श्लोकद्वयमिदमुपलभ्यते-

शतैर्नवोत्तरैः षड्भिः, वर्षाणां मम निवृत्तेः ।
भाविन्याशाम्बरोत्पत्ति**रथवीरा**भिधे पुरे ॥१॥ D, H

छव्वाससएहिं नवुत्तरेहिं तया सिद्धिं
गयशरीरस्स बोडियाण, दिट्ठि **रहवीरपुरे** समुप्पन्ना ॥२॥ D, E, F, J, L.

तुलना- * पुन्ने वाससहस्से सयम्मि वरिसाण नवनवई ।
काले एम्हाहि **कुमार**नरिंदो तह **विक्कम**रायसारिच्छो ॥१॥ B, H.

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

भूपः **कुमारपाला**ख्यो, **हेमसूरि**गुरोर्गिरम् ।
निशम्य भविता श्राद्धः, **सम्प्रति**प्रतिमो गुणैः ॥११२॥
राजा **कुमारपालो**ऽथ, कारयिष्यति मेदिनीम् ।
उत्तुङ्गगिरिशृङ्गाभजिनप्रासादमण्डिताम् ॥११३॥[1]
भो भव्याः श्रूयतां सम्यक् पञ्चमारप्रभावतः ।
नाना भेदा भविष्यन्ति, ममापि खलु शासने ॥११४॥
मत्तीर्थे वर्त्तमानानां, मदेकागमपाठिनाम् ।
नानाविधानि व्रतिनां, भवितारो मतान्यहो ॥११५॥
[2]स्वाम्याख्यान्मम निर्वाणादतीतैर्वत्सरैस्त्रिभिः ।
सार्धाष्टमाससहितैः, पञ्चमारः प्रवेक्ष्यति ॥११६॥[3]

---

१. श्लोक११२ तथा ११३मध्ये G. L. प्रतयोः इमे चत्वारः श्लोकाः कथञ्चित् पाठभेदेन दृश्यन्ते –

राजा **कुमारपाला**ख्यः, **चौलुक्य**कुलचन्द्रमाः ।
भविष्यति महाबाहुः प्रचण्डाखण्डशासनः ॥१॥
स महात्मा दानयुतः धर्मवीरः प्रजा निजाम् ।
ऋद्धिं नेष्यति परमां पितेव परिपालयन् ॥२॥
पराक्रमेण धर्मेण दानेन च दयाऽऽज्ञया ।
अन्यैश्च पुरुषगुणैः सोऽद्वितीयो भविष्यति ॥३॥
स कौवेरीमातुरष्कमौद्रिमत्रिदशापगाम् ।
दक्षिणाविन्ध्यपश्चिमावार्धिं साधयिष्यति ॥४॥

२. श्लोकोऽयं F मध्ये नास्ति। ३. तथा ११६–११७ मध्ये चत्वारः प्राकृतश्लोकाः सन्ति–

कलहकरा डमरकरा, असमाहिकरा अनिव्वुइकरा य ।
होहिंति इत्थ समणा, दससु वि खित्तेसु सयराहं ॥१॥
ववहारमंततंताइएसु निच्चुज्जुआण य मुणीणं ।
गलिहंति आगमत्था, अत्थलुद्धाण तद्दियहं ॥२॥
उवगरणवत्थपत्ताइआण वसहीण सड्ढयाणं च ।
झुज्झिस्संति कएणं, जह नरवइणो कुडुंबीणं ॥३॥
बहवे मुंडे अप्पे समणा होहंति गुणसयाइन्ना ।
बलवंता मिच्छनिवा, अप्पबला हिंदुअनरिंदा ॥४॥ B, C, D मध्ये न सन्ति ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

कल्किस्वरूपम् –

[१]मन्निर्वाणाद् गतेष्वब्दशतेष्वेकोनविंशतौ ।
चतुर्दशाब्द्यां च **म्लेच्छ**कुले चैत्राष्टमीदिने ॥११७॥
विष्टौ भावी नृपः **कल्की,** स रुद्रोऽथ चतुर्मुखः ।
नामत्रयेण विख्यातः, **पाटलीपुर**पत्तने ॥११८॥

---

१. ११७ तथा ११८ श्लोकमध्ये अधो प्रदर्शितसंस्कृतगद्यभागः A मध्येऽस्ति–

एके त्वाहुः "श्री**वीरा**त् १९०२८ वर्षेषु पञ्चसु मासेषु च गतेषु **कल्की** भावी" इति ।

अम्हं निव्वाणाओ **गोयम** ! वासाण सहस्स दो एवं तह ।
विक्कमकालाओ पनरसतीसम्मि तस्संतो ॥

तत्पित्रादिजन्मसमयादि चैवम्– **पाटली**पुरे **यशगृहे यशोदा**कुक्षौ जयसंवत्सरे चैत्राष्टम्यां जयश्रीदिने रात्रिमध्याह्ने तस्यावतरणम् । ततस्त्रयोदशमासानन्तरं चैत्रशुक्लाष्टम्यां विष्टौ निशीथसमये मकरलग्ने वहमाने मङ्गलवारे, अश्लेषाप्रथमपादे राशिं नवभागीकृत्य षष्ट्यांशे कर्क्कस्थिते चन्द्रे ऐन्द्रयोगे चतुर्मुखस्य जन्म भविष्यति । स त्रिहस्तोच्चः । कपिलकेशलोचनस्तीक्ष्णस्वरः । अदृष्टपृष्टलाञ्छनो महविद्योद्धुरो । विशालहृदयो गुणशीलोज्झितः । ततस्तस्य जन्मतः पञ्चमीवर्षे जठरापत् । सप्तमे वैश्वानरापत् । एकादशमे महाद्रव्यसम्पत् । अष्टादशे वर्षे कार्त्तिकमासे शुक्लपक्षे प्रतिपदि शनौ स्वातिनक्षत्रे तुलस्थे चन्द्रे नन्दिदिने बवकरणे सिद्धवेलायां रावणमुहूर्त्ते महाराजरुद्रस्य पट्टाभिषेको भावी । तस्य तुरङ्गमो अदन्तः कुन्ती दुर्वाकः । खड्गो दैत्यसूदनः किरीटो मृगाङ्कः । पादकटके सूर्यशशिनौ । धवलगृहं त्रैलोक्यसुन्दरम् । बद्धस्वर्णदानतो । विक्रमसंवत्सरमुत्थापयित्वा स्वीयं संवत्सरं स्थापयिष्यति ।

ततः एकोनविंशे वर्षे **भरतार्द्धं** विग्रहाकुलं करिष्यति । सार्धविंशतितमे वर्षे **अर्बुद**-सत्क**खर्प्पर**राजदुहितृपाणिग्रहणं विधास्यति । ततोऽन्या राज्यो बहुतरा भविष्यन्ति । **दत्तविजयमुञ्जा पराजिता**ख्याः पुत्राः । ततो बृहत्**पाटलीपुरे कल्किनो** राजधानी भविष्यति । **पाटलीपुर**स्य **कल्किपुर**मिति नाम भावि । **दत्त**स्य राजधान्यां **राजगृह**स्य **दत्तपुर**मिति । **विजय**स्य राजधान्या **अणहिल्लपुरपाटणक**स्य **विजयपुरं** (नाम) चेति । **मुञ्जस्याऽवन्तिवर्धन**-देशमर्पयिष्यति । **अपराजित**स्य अपरं च देशं **कल्कि**राज्यसमये पृथिवी क्षत्रियाणां म्लेच्छानां च रुधिरेण स्नानं करिष्यति । तस्य भाण्डागारे नवनवतिस्वर्णकोट्यः । चतुर्दशसहस्रगजाः हस्तिनीनां सार्धचतुःशतानि सप्ताशीतिलक्षाश्वाः । पदातयः पञ्चकोट्यः । इतरजनसंख्या नास्ति । पञ्चासत्तमवर्षे वामजङ्घादक्षिणकुक्ष्योः प्रहारौ भविष्यतः । मन्निर्वाणाद् द्विवर्षसहस्रान्ते भाद्रशुक्लाष्टमी दिने रवौ ज्येष्ठाभे शक्रचपेटया पञ्चत्वं **कल्किनः** ॥ केवलः J प्रतौ पाठोऽयम-सम्पूर्णः कथञ्चित् पाठभेदेन दृश्यते ।

[१]तदा च **मथुरा**पुर्यामकस्माद्**रामकृष्ण**योः ।
निपतिष्यत्यायतनं, वाताहतजरद्रुवत् ॥११९॥
क्रोधमानमायालोभा, सदा काष्ठे घुणा इव ।
नैसर्गिका भविष्यन्ति, तस्मिन् क्रूरतराशये ॥१२०॥[२]
चौरा राजविरोधो, राड्भयं गन्धरसक्षयः ।
दुर्भिक्षमीत्यवृष्टी च, भविष्यन्ति तदा खलु ॥१२१॥
[३]कुमारोऽष्टादशाब्दानि, तावन्त्येव च [४]डामरी ।
ततः परं प्रचण्डात्मा, राजा **कल्की** [५]भविष्यति ॥१२२॥

---

१. तदा—**कल्की**जन्मनि संपन्न इत्यर्थः । २. १२०-१२१ मध्ये श्लोकोऽयमवलोक्यते-

तदा कषायाश्चत्वारो वृद्धिमेष्यन्ति भुव्यपि ।
मतं गजा इव वनं जनं नेष्यन्ति च क्षयम् ॥१॥

३. श्लोकोऽयं B.H मध्ये नास्ति । ४. इत्थं चायं **कल्की** आ अष्टादशाब्दीं कुमारत्वेऽवसत्, तावन्त्येव च वर्षाणि डामरी-चौरा राजविरोधो....इति श्लोकोक्तो महाविप्लवोऽभवत् । ततश्च अष्टादशेऽब्दे **कल्की** राजा बभूवेति पूर्वोक्तार्थस्यानुवादकोऽयं श्लोकः । ५. श्लोक११६अनन्तरं F मध्ये संस्कृतप्राकृतमिश्रितपाठः किञ्चिदशुद्धरूपेण एवमधिकं दृश्यते ।

मम सिद्धिगयस्स पुणो, **पालय**राया **अवन्ती**नयरीए होही ।
तं रयणीस्विय सट्ठि-वासाई पुहईवई ॥१॥

एतत् अङ्कतोऽपि दृश्यते । पालकराज्यं वर्ष ६० । नवनन्दराज्यं वर्ष १५५ । मोरीयवंश १०८ । पुष्पमित्रवंश ३० । बलमित्र भानुमित्र वर्ष ६० । सामीवाहनवर्ष ४० । गर्दभिल्लवर्ष १७ । एवं जिनसंवत्सरो ८६ । सुन्नमुणिवेयजुत्तं **विक्कम**कालाओ जिनकालम् ।

संजाते विक्रमराज्यवर्ष १३५ । शाकसंवत्सर ६०५ उभयं विक्रमशतसंवत्सरमिलने वर्षत ८१४ ततो वनराजराज्यं वर्ष ६० योगराज वर्ष १० रत्नादित्य वर्ष ४ वैरसिंह वर्ष ११ खिमराजवर्ष ३० चामुण्डराज वर्ष २६ अगडराजवर्ष २६ । भूयडवर्ष १६ । चापोत्कटानां राज्यमेवं वर्ष १६६ । ततः सोलंकीय श्रीमूलराजवर्ष ८५ । चामुण्डराजवर्ष १२ । वल्लभराजमास ६ । दुर्लभराट् वर्ष १२ । भीमवर्ष ४० तत्र महं. नेडविमस्तौ अमात्यौ कर्णदेवराज्यं वर्ष ३० । तत्र महं. श्री आणंदधवलौ अमात्यौ । श्रीजयसिंहदेवराज्यं वर्ष ४६ । कुमारपालदेव राज्यं ३० मास ६ । अजयदेव वर्ष ३ तत् पुत्रः लघुमूलराजराज्यं वर्ष २ तत् पुत्रः भीमदेवराज्यं वर्ष ६३ मास ६ । १२३४ वर्षे चैत्र सुद १५ तत्पुत्रतिहुअणपालदेवराज्यं वर्ष ३ एवं २६१ । अनन्तरं राज्यं क्रमेण श्री**वीर**तीर्थकरनिर्वाणवर्धमानसंवत्सर ८६० तथा

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

[1]जनानामाददानः स्वं, निःस्वं विश्वं करिष्यति ।
ज्वलता ज्वलनेनैवं, तृणशून्यं वनं यथा ॥१२३॥
[2]अतिवृष्ट्या खनन्तः, क्ष्मां जलदा निधिसङ्गतम् ।
धनं प्रकाशयिष्यन्ति, तस्य कोशाभिवृद्धये ॥१२४॥
नगरे पर्यटंस्तत्र, पञ्चस्तूपान्[3]निरीक्ष्य सः ।
परिप्रक्ष्यति पार्श्वस्थान्, 'कैरेते कारिता' ? इति ॥१२५॥
कथयिष्यन्ति तेऽप्येवं, 'पुरासीद्विश्वविश्रुतः ।
नन्दनामक्षितिपतिः, [4]धनैर्धनदसन्निभः ॥१२६॥
हिरण्यमस्ति स्तूपेषु, तेनेह निहितं बहु ।
नादातुं तत् क्षमः कोऽपि बभूव पृथिवीपतिः' ॥१२७॥
कल्किराजस्तदाकर्ण्य, भूरिलोभो निसर्गतः ।
खानयिष्यति तान् स्तूपान्, हिरण्यं च ग्रहीष्यति ॥१२८॥
सर्वतोऽपि पुरं तच्च, [5]सोऽर्थार्थी खानयिष्यति ।
अखिलांश्च महीपालांस्तृणवद् गणयिष्यति ॥१२९॥
कल्किना खान्यमानायास्तदा च स्वपुरावने ।
नाम्ना **लवणदेवी** गोरुत्थास्यति शिलामयी ॥१३०॥
चतुष्पथेऽवस्थिता सा, भिक्षार्थमटतो मुनीन् ।
तत्प्रातिहार्याच्छृङ्गाग्रभागेनोद्घट्टयिष्यति ॥१३१॥

विक्रमसंवत्सर १३०१ उभयराज्यं जाते १७७१ । एवं काले प्रवर्तमाने नर्मदातटे सोलंकीयवंशे श्रीविसलदेव नामा महाराजाधिराजो भविष्यति । ततः श्री विसलदेवराट् अभिषेकं सं. १३०१ वर्षात् **कलङ्की**जन्म अर्वाक् तिष्ठति वर्ष १४३ (१४३१) । एवं जिननिर्वाणदिनात् सं. १६९८ **कल्की**राजा कुमारावस्था वर्ष १४ अनन्तरं **कल्की**राजा भविष्यति । **कल्की** राज्यं वर्ष ७२ । सर्वायुः ८६ । सर्वाङ्कमिलने वर्षसहस्र २००० । एतत् भस्मकग्रहप्रमाणम् । अनन्तरं **कल्की**पुत्रो **दत्तो** राजा भविष्यति । सम्यक्त्वधरो । परमश्रावको। दिने दिने जिनबिम्बं प्रतिष्ठाकयभोजनं करिष्यति । तस्य पुत्रो **जितशत्रु**राजा तस्य तु **मेघघोष**नामा पुत्रो एवं अन्यान्यराजवंशे अपश्चिमो **विमलवाहनो** राजा भविष्यति । वर्ष २१००० ।

१-२. एतौ श्लौको केवलं A मध्ये स्तः । ३. केनैते ॥C९४॥ ४. स्वेन A । ५. सोऽर्थार्थः A ।

स्थविराश्च वदिष्यन्ति, 'भाविनं सूचयत्यसौ ।
जलोपसर्गमत्यन्तं, तत् क्वापि व्रजतान्यतः' ॥१३२॥
श्रुत्वा [१]तत् क्वापि यास्यन्ति विहारेण महर्षयः ।
अन्ये तु भक्तवस्त्रादिलुब्धा वक्ष्यन्त्यदः खलु ॥१३३॥
कालात् कर्मवशाद्भावि, शुभं वा यदि वाऽशुभम् ।
कस्तन्निषेधयितुमलम्भुष्णुर्जिष्णुरपि स्वयम् ॥१३४॥[२]
ततः पाखण्डिनः सर्वान्, **कल्की** याचिष्यते करम् ।
ते च तस्मै प्रदास्यन्ति सारम्भाः [३]सपरिग्रहाः ॥१३५॥
'अन्यैः पाखण्डिभिर्दत्तः, करो यूयं न दत्थ किम्' ? ।
इति ब्रूवाणो लुब्धात्मा, स साधूनमपि [४]रोत्स्यति ॥१३६॥
[५]साधवस्तं वदिष्यन्ति, 'राजन् ! वयमकिञ्चनाः ।
भिक्षाभुजो धर्मलाभं, विना किं दद्महे तव' ? ॥१३७॥
पुराणेषूक्तमस्त्येवं, ब्रह्मनिष्ठांस्तपोधनान् ।
रक्षंस्तत्पुण्यषष्ठांशभाग्भवेदवनीपतिः ॥१३८॥
अस्माद्दुष्कर्मणस्तस्माद्विरमावनिशासन ! ।
व्यवसायोऽशुभायायं पुरे राष्ट्रे च सर्वथा' ॥१३९॥
एवं मुनिवचः श्रुत्वा, **कल्की** कोपिष्यति [६]द्रुतम् ।
उद्भृकुटिः करालास्यः, कृतान्त इव भीषणः ॥१४०॥
किमरे ! मर्त्तुकामोऽसि, मर्त्याधममुनीनपि ।
याचसेऽर्थं वक्ष्यतीति ततस्तं पुरदेवता ॥१४१॥
देवतावचसा तेन, सिंहनादेन दन्तिवत् ।
भीतः **कल्की** नतिपूर्वं, तान् साधून् क्षमयिष्यति ॥१४२॥
भविष्यन्ति च भूयांसस्तदोत्पाता भयङ्कराः ।
अन्वहं **कल्कि**राजस्य [७]नगरक्षयसूचकाः ॥१४३॥

---

१. तत् केऽपि ॥C९२॥ २. श्लोकोऽयं सर्वास्वपि प्रतिषु १३३वर्णयुक्तो दृश्यते । ३. ते सारम्भपरिग्रहाः ॥C९८॥ ४. रोत्स्यते B, C, D । ५. साधवस्ते B । ६. ध्रुवम् ॥C९९॥ ७. नगरक्षयकारिणः A, B ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

अहोरात्रान् सप्तदश, वर्षिष्यत्यथ वारिदः ।
गङ्गाप्रवाहश्चोद्धृत्य, तत्पुरं प्लावयिष्यति ॥१४४॥
तत्राचार्यः प्रातिपदः कोऽपि सङ्घजनोऽपि च ।
पूर्लोकः कोऽपि **कल्की** च स्थास्यन्ति स्थलमूर्धनि ॥१४५॥
गङ्गाप्रवाहपयसा, परितोऽपि प्रसारिणा ।
यास्यन्ति निधनं सद्यो, बहवो पुरवासिनः ॥१४६॥
जलोपसर्गे विरते, **नन्द**द्रव्येण तेन तु ।
कल्किराजः पुनरपि, करिष्यति नवं पुरम् ॥१४७॥
भविष्यन्त्यायतनानि, विहरिष्यन्ति साधवः ।
वर्षिष्यन्ति च [१]कालेऽब्दाः, सस्यनिष्पत्तिकारणम् ॥१४८॥
[२]द्रव्येण कुम्भलाभेऽपि, सस्यं न क्रेष्यते जनः ।
पञ्चाशदब्दीमेवं च, सुभिक्षं भावि **कल्किनि** ॥१४९॥
आसन्नमृत्युर्भूयोऽपि, **कल्की**पाखण्डिनोऽखिलान् ।
त्याजयिष्यति लिङ्गानि, [३]व्यपद्रोष्यति चोच्चकैः ॥१५०॥
ससङ्घं च प्रातिपदं, न्यस्य गोवाटके तदा ।
याचिष्यते स भिक्षायाः, षष्ठं भागं दुराशयः ॥१५१॥
सङ्घः शक्राराधनाय, कायोत्सर्गं करिष्यति ।
शासनदेव्यो वक्ष्यन्ति, **कल्किन्** ! क्षेमाय न ह्यदः ॥१५२॥
सङ्घस्य कायोत्सर्गानुभावेन चलितासनः ।
वृद्धद्विजवपुर्भूत्वा, शक्रस्तत्रागमिष्यति ॥१५३॥
महासिंहासनासीनं, **कल्किनं** पर्षदि स्थितम् ।
शक्रो वक्ष्यति '[४]किं न्वेते, निरुद्धाः साधवस्त्वया' ? ॥१५४॥
कल्की भाषिष्यते शक्रं, 'मत्पुरे निवसन्त्यमी ।
न मे करं तु यच्छन्ति, भिक्षाषष्ठांशमप्यहो ! ॥१५५॥
पाखण्डाः करदाः सर्वे, ममाभूवन्नमी पुनः ।
दुर्गवीवद्बलाद्दोग्धुं , निरुद्धास्तेन वाटके' ॥१५६॥

---

१. वर्षिष्यति च कालेऽब्दः C-१०७ । २. द्रम्मेण C-१०८, B, D । ३. व्युपद्रोष्यति B, C-१०९ । ४. किन्त्वेति A, C-११३ ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

[1]तं जल्पिष्यति 'शक्रोऽपि, नैतेषामस्ति किञ्चन ।
भिक्षांशमपि दास्यन्ति न कस्यापि कदाप्यमी ॥१५७॥[2]
[3]भिक्षुभ्यो याच्यमानस्त्वं, भिक्षांशं लज्जसे न हि ? ।
तन्मुञ्चामूनन्यथा ते भाव्यनर्थो महान् खलु' ॥१५८॥
कुप्यन्निितिगिरा **कल्की,** वदिष्यत्यररे ! भटाः ! ।
कण्ठे धृत्वा द्विजममुमपसारयत द्रुतम्' ॥१५९॥
इत्युक्ते **कल्किनं** कल्कपर्वतं पाकशासनः ।
चपेटाताडनात् सद्यो, भस्मराशीकरिष्यति ॥१६०॥
षडशीतिं वत्सराणामायुः सम्पूर्य **कल्कि**राट् ।
नारको नरकावन्यां, दुरन्तायां भविष्यति ॥१६१॥
अनुशिष्याऽऽर्हतं धर्मं, **दत्ताख्यं कल्किनः** सुतम् ।
राज्ये निवेश्य वन्दित्वा, सङ्घं शक्रो गमिष्यति ॥१६२॥

---

१. असौ श्लोकः A, B मध्ये नास्ति । २. १५७ तथा १५८ मध्यस्थिता अधोदर्शिताः षट्श्लोकाः केवलं A प्रतौ दृश्यन्ते अन्यत्र न सन्ति ।

जल्पिष्यति सुरेशस्तं मुनीन् भूपाल ! पालय ।
ये त्वां पुण्यषडंशेन सर्वदाप्युपकुर्वते ॥१६८॥
सारम्भाभूपपाखण्डास्त्वया स्वैरं विडम्बिताः ।
भिक्षामात्रभुजो नामी युक्ताः पीडयितुं तदा ॥१६९॥
भिक्षांशमपि दास्यन्ति न कस्यापि कदाचन ।
भिक्षुभ्यो याचमानं स्वं भिक्षांशं लज्जसे न हि ॥१७०॥
अधःकृतं तपस्तेजः किञ्चानर्थाय जायते ।
दहत्येव हि धातारं, दीपवर्त्तिरधोमुखी ॥१७१॥
पर्यन्तं विरसादस्मात्ततो हि त्वं दुराग्रहात् ।
निवर्त्तस्व प्रवर्त्तस्व, पथि न्याय्ये जिजीविषुः ॥१७२॥
मुक्तारम्भममत्वानां, नैतेषामस्ति किञ्चन ।
तन्मूञ्चामूनन्यथा ते, भाव्यनर्थो महान् खलु ॥१७३॥

३. असौ श्लोकः A, B मध्ये नास्ति ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

पितुः पापफलं घोरं, शक्रशिक्षां च संस्मरन् ।
दत्तः करिष्यति [१]महीमर्हच्चैत्यविभूषिताम् ॥१६३॥

पञ्चमारकपर्यन्तं, यावदेवमतः परम् ।
प्रवृत्तिर्जिनधर्मस्य, भविष्यति निरन्तरम् ॥१६४॥[२]

पञ्चमारकभरतक्षेत्रस्थितिनिरूपणम् –

इदं हि **भरत**क्षेत्रं, ग्रामाकरपुराऽऽकुलम ।
धनधान्याञ्चितमर्हत्कालेऽभूत्स्वर्गसन्निभम् ॥१६५॥

ग्रामा नगरवत्स्वर्गसमानि नगराणि च ।
कुटुम्बिनो नृपसमा, नृपा वैश्रमणोपमाः ॥१६६॥

[३]आचार्याश्चन्द्रमास्तुल्याः, पितरो देवतासमाः ।
[४]श्वश्रुश्च जननीकल्पाः, श्वशुराः पितरोपमाः ॥१६७॥

सत्यशौचपरो धर्माऽधर्मज्ञो विनयप्रियः ।
गुरुदेवार्चकः स्वस्त्रीसन्तुष्टश्च [५]सदा जनः ॥१६८॥

अर्घति स्म च विज्ञानं, विद्याशीलं कुलं तथा ।
परचक्रे[६]ति[७]दस्युभ्यो, नाऽभूद्भीर्न करोऽपि च ॥१६९॥

अर्हद्भक्ताश्च राजानोऽवगीताश्च कुतीर्थिकाः ।
बभूवुरुपसर्गादीन्याश्चर्याणि दशापि च ॥१७०॥

---

१. श्लोकसंख्या १६३ तथा १६४मध्ये निम्नोद्धृताः त्रयः श्लोकाः केवलं A प्रतौ सन्ति, अन्यत्र न सन्ति ।

सद्वासप्ततिवर्षायुस्तत्पुत्रो **जितशत्रु**राट् ।
तत्सूनु**र्मेघघोषा**ख्यो नृपः धर्मपरायणः ॥१॥

भावि महानिशीथं न, **कल्किनो**ऽनन्तरं किल ।
भस्मकापगमे देवैरपि स्वं दर्शयिष्यति ॥२॥

विद्या मन्त्रा अपि स्तोकजापादपि स्वसिद्धिदा ।
भविष्यन्त्यवधिज्ञानजातिस्मृत्यादयो मनाक् ॥३॥

२. श्लोकोऽयं F, J मध्ये नास्ति । ३. श्लोकोऽयं E प्रतौ नास्ति । ४. स्वस्त्रुश्च जननीतुल्याः श्वशुराः पितृसन्निभाः । C-१२६ जननीकल्पाः A । ५. तदा C-१२७ । ६. ईतिरुपद्रवः । ७. दस्युभ्योऽभून्न भीर्न करो नवः ॥C-१२८॥

अतः परं दुःषमायां, कषायैर्लुप्तधर्मधीः ।
भावी लोकोऽपमर्यादोऽत्युदकक्षेत्रभूरिव ॥१७१॥[१]
यथा यथा यास्यति च, कालो लोकस्तथा तथा ।
कुतीर्थिमोहितमतिर्भाव्यहिंसादिवर्जितः ॥१७२॥
ग्रामाः श्मशानवत्प्रेत-लोकवन्नगराणि च ।
कुटुम्बिनश्चेटसमा, यमदण्डसमा नृपाः ॥१७३॥
लुब्धा नृपतयो भृत्यान्, ग्रहीष्यति धनं निजान् ।
तद्भृत्याश्च जनमिति, मात्स्यो न्यायः प्रवर्त्स्यति ॥१७४॥
येऽन्त्यास्ते भाविनो मध्ये, ये मध्यास्तेऽन्तिमाः क्रमात् ।
देशाश्च दोलायिष्यन्ते, नावोऽसितपटा इव[२] ॥१७५॥
चोर्याच्चोराः[३] पीडयिष्यन्त्युर्वी भूपाः करेण तु ।
श्रेण्यो भूतग्रहप्राया, लुञ्चालुब्धा नियोगिनः ॥१७६॥
भावी विरोधो[४] स्वजनैर्जनः स्वार्थैकतत्परः ।
परार्थविमुखः सत्यलज्जादाक्षिण्यवर्जितः ॥१७७॥
गुरूनाराधयिष्यन्ति शिष्याः शिष्येषु तेऽपि हि ।
अतो[५] ज्ञानोपदेशं न, प्रदास्यन्ति कथञ्चन ॥१७८॥
एवं गुरुकुलवासः, क्रमादपगमिष्यति ।
मन्दा धीर्भाविनी धर्मे, बहुसत्त्वाकुलाः च भूः ॥१७९॥
न साक्षाद्भाविनो देवा, विमंस्यन्ते सुताः पितॄन् ।
सर्पीभूताः स्नुषा श्वश्रूः कालरात्रिसमाः पुनः[६] ॥१८०॥
दृग्विकारैः स्मितैर्जल्पैर्विलासैरपरैरपि ।
वेश्यामनुकरिष्यन्ति, त्यक्तलज्जाः कुलस्त्रियः ॥१८१॥

---

१. श्लोकसंख्या १७१ तथा १७२मध्ये A प्रतौ श्लोकोऽयं दृश्यते । यथा –
तिरस्कार्य पुरस्कार्य नृणां भावी विपर्ययः ।
अस्वस्था भाविनो देशाः कृतपापा इवाङ्गिनः ॥१॥ A-१९१। अन्यत्र नास्ति ।

२. A, E मध्ये नास्ति । ३. एकव्यापारवन्त इत्यर्थः । श्रेणीभूत० इति संभाव्यते । ४. विरोधी स्वार्थै ॥१३६-C॥ ५. श्रुतज्ञानोपदेशं न ॥१३६-C॥ ६. सहोदरा A ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

श्रावकश्राविकाहानिश्चतुर्धाधर्मसंक्षयः ।
साधूनामथ साध्वीनां, पर्वस्वप्यनिमन्त्रणम् ॥१८२॥
कूटतुला कूटमानं, शाठ्यं [1]धर्मेऽपि भावि च ।
सन्तो दुस्थीभविष्यन्ति, सुस्थास्यन्ति च दुर्ज्जनाः ॥१८३॥
मणिमन्त्रौषधितन्त्रविज्ञानानां धनायुषाम् ।
फलपुष्परसानां च रूपस्य वपुरुन्नतेः ॥१८४॥
धर्माणां शुभभावानां, चान्येषां पञ्चमे ह्यरे ।
हानिर्भविष्यति ततोऽप्यरे षष्ठेऽधिकं [2]पुनः ॥१८५॥
[3]क्रमादेवं [4]हीयमाणे, पुण्ये काले प्रसर्पति ।
धर्मे धीर्भाविनी यस्य, सफलं तस्य जीवितम् ॥१८६॥[5]

---

१. धर्मे च B, D । २. खलु B, C-१४४, D । ३. छन्दोदृष्ट्या, हीयमाणे क्रमादेव अथवा क्षीयमाणे क्रमादेव, इति पाठो योग्यः प्रतिभाति । किन्तु सर्वासु प्रतिषु उपरितनपाठः दृष्यते । ४. क्षीयमाणपुण्ये ॥C-१४५ । ५. अतः परं A, I प्रतिमध्ये अत्र ०....० मध्ये दर्शितः शुद्धाशुद्धरूपः पाठः अधिकः दृश्यते तस्य आ. श्री **जिनप्रभसूरि**विरचितदीपोत्सवकल्पपत्र-५२ तः ५५ सत्केन पाठेन सह तुलना कार्याः । ० । एयं च दुसमासमयविलसियं लोइया वि कलिकालव्ववएसेणं पन्नवंति, जहा पुव्विं किल दावरजुगुप्पन्नेणं रन्ना जुहुट्ठिलेणं राय-वाडिगएणं कत्थ वि वच्छिआए हिट्ठे गावी थणपाणं कुणंती दिट्ठा । तं च अच्छेरयं ति रन्ना दियवरा पुट्ठा किमेयं ति ? तेहुत्तं, देव ! आगमिणो कलिजुग्गस्स सूयगमेअं इमस्स अब्भु-अस्स फलमिणं, कलिजुगे अम्मापियरो कन्नयं कस्स वि रिद्धिमन्तस्स दाउ तओ उवजीवि-स्संति । तत्तो दविणगहणाइणा ॥१॥ तओ अग्गओ चलिएणं रन्ना सलिलवीसालिअवालुआए रज्जुओ वलंता केवि दिट्ठा । खणेण ताओ रज्जुओ वायाइ संजोएण मुसुमूरिआ । तत्थ वि पुट्ठे दिएहिं निवस्सुत्तं । जं दविणं किच्छवित्तीए लोआ विढविस्संति तं कलिजुगे चोरग्गिदंडाइएहिं विणस्सिस्सई ॥२॥ पुणरवि अग्गओ आवाहाओ पलुट्टिअं जलं कूवे पडन्तं दट्ठूण पुट्ठे दिएहिं वुत्तं । देव ! जं दव्वं जणो किसिवाणिज्जाइएहिं उववज्जिहिइ तं सव्वं राउले गच्छहित्ति । अन्नजुगे रायाणो नियदव्वं दाउं जणं सुट्ठिअं अकरिंसु ॥३॥ अग्गओ चंपयदुमस्स छत्तायारस्स सुगंधसुमहिअस्स वि जणाऽकयपूअस्स । समीदुमस्स कयवेइ-आबंधस्स मंडणगंधमल्लगीअनट्टाइणा जणपूइअस्स य एगत्थ दिट्ठुस्स फलं विप्पेहिं वुत्तं । जहा गुणवंताणं सज्जणाणं न पूआ भविस्सइ, न य रिद्धी । पाएणं निग्गुणाणं पाविट्ठाणं पूआ इड्ढी अ भविस्सइ ॥४॥ पुणो अग्गओ सुहमछिद्दबद्धवालग्गालंबणेणं अन्तरिक्खट्ठिअं सिलं दट्ठूण पुट्ठेहिं सिट्ठं विप्पेहिं जहा कलिजुगे सिलातुल्लं पावं विउलं भविस्सइ । वालग्गसरिसो

धम्मो पयट्टिही, परं तत्तिअस्स वि धम्मस्स माहप्पेणं कंचि कालं निरिस्सइ लोओ तम्मि वि तुट्ठे सव्वं बुड्डिस्सइ । इत्यादि १०८ दष्टान्तैर्महाभारते कलिस्थितिरुक्ता ॥५॥

सुहमाइदुपसहंता तेवीसुदएहिं चउजुअ दुसहसा ।
एगावयारिसुचरणा समयविऊं पभावगा य जुगपवरा ॥६॥

इय**सुहमजंबू** तब्भवसिद्धा एगावयारिणो सेसा ।
सड्ढदुजोअणमज्झे जयंतु दुब्भिक्खडमरहरा ॥७॥

जुगप्पहाणसमाणा एगारसलक्खसोलससहस्सा ।
सूरी उ हुंति अरए पंचमए जाव **दुप्पसहो** ॥८॥

पंचम अरम्मि पणपन्नलक्ख पणपन्नसहस्सकोडीणं ।
पंचसयकोडिपन्ना नमामि सुचरणसयलसूरी ॥९॥

तित्तीसं लक्खाओ चउरसहस्साउ चउसयाइं च ।
इगनवइ दूसमाए सूरीणं मज्झिमगुणाणं ॥१०॥

पंचावन्नाकोडी पंचावन्नाइ सयसहस्साइं ।
पंचावन्नसहस्सा पंचसया चेव पणसीया ॥११॥ इत्येतेऽधमसूरयः ।

यदुक्तम्-तीआणागयकाले केई होहंति **गोयमा** ! सूरी ।
जेसिं नामग्गहणे निअमेणं होइ पच्छित्तम् ॥१२॥

पंचावन्नाकोडी लक्खाणं हुंति तह सहस्साणं ।
चउवन्नाकोडिसया चोआलीसा य कोडीओ ॥१३॥ इत्युपाध्यायवाचनाचार्यसंख्या ।

तह सत्तरिकोडिलक्खा नवकोडिसहस्स कोडिसयमेगं ।
इगवीसकोडि सयलक्ख सट्ठिं सहस्सा सुसाहूणं ॥१४॥

समणीण कोडिलक्खा दस नवकोडिसया बारकोडीओ ।
छप्पनलक्ख बत्तीससहस्स एगूण दुन्नि सया ॥१५॥ इति साध्व्यः ॥

एककोटिरेकादशलक्षाः षोडशसहस्रा उत्तमनृपसंख्या ।

तह सोलकोडिलक्खा तियकोडीसहस्स तिन्निकोडिसया ।
सत्तरकोडी चुलसीलक्खा सुसावगाणं तु ॥१६॥

पणतीसकोडिलक्खा सुसाविआ कोडिसहसबाणउई ।
पणकोडिसया बत्तीसकोडि तह बारसब्भहिआ ॥१७॥

सप्तकोटिलक्षषट्पञ्चाशत्सहस्रा मध्यमगुणनृपाः ।

अह सग्गचुओ सूरी **दुप्पसहो** साहुणी अ **फग्गुसिरी** ।
नाइलसड्ढो सड्ढी **सच्चसिरी** अंतिमो संघो ॥१८॥

विमलवाहन इति राट्, मन्त्री च **सुमुखा**भिधः ।
अपश्चिमा भाविनोऽमी दुःषमायां हि **भारते** ॥१९॥
दसवेयालिअजिअकप्पाऽऽवस्सयअणुओगदार ।
नंदिधरो सययं इंदाइनओ छट्ठुग्गतवो दुहत्थतणू ॥२०॥
गिहिवयगुरुत्तबारसचउचोवरिसो कयट्ठमो अंते ।
सोहंमि सागराउ होउं तओ सिज्झही **भरहे** ॥२१॥
एयं सुअसूरिसंघधम्मो पुव्वण्हे छिज्झिही अगणि सायं ।
नि**वविमलवाहणसुमुह**मंतिनयधम्म मज्झण्हे ॥२२॥

एतस्य स्थाने F, G, H, J, L मध्ये कथंचित् क्रमभेदेन संस्कृतप्राकृतमिश्रितः शुद्धा-शुद्धरूपेण अधोदर्शितपाठः दृश्यते ।

जा **दुप्पसहो** सूरी, होहिंति जुग्गप्पहाण आयरिया ।
अज्ज**सुहम्म**प्पभिई, चउरहिया दुन्नियसहसा ॥१॥
जुगप्पहाणसमाणे एगारस्सलक्ख सोलससहस्सा ।
सूरीउ होंति अरए पञ्चमए जाव **दुप्पसहो** ॥२॥
पञ्चावन्नाकोडि पञ्चावन्नाई सयसहस्साइं ।
पञ्चावन्नसहस्सा पञ्चसया चेव पणसीया ॥३॥ एतेऽधम्मा ।
तेत्तिसलकखाओ चउसहस्साओ चउसयाइं च ।
ईगनवई दुसमाए सूरीणं मज्झिमगुणाणं ॥४॥
पञ्चावन्नाकोडि लकखाणं होंति तह सहस्साणं ।
चउवन्नकोडिसया चउआलिस्सा य कोडीओ ॥५॥ इति स्वाध्यायवाचनाचार्यसंख्या ।
सत्तरिकोडिलक्षा नवकोडिसहस्र कोडिशत एककोडिलक्ष सट्ठिसहस्र ॥
इति साधुसंख्या।
दशकोडाकोडि छनवईकोडि बारकोडिशत बत्तीसलाख नवाणवईसहस्र एकशतं ॥
इति साध्वीसंख्या ।
एकाकोडि अगियारलाख सोलहसहस्र ॥ इति उत्तमनृपसंख्या ।
एककोडी कोडिलक्ष सट्ठिकोडाकोडिं चउरासिलाख चउणवईसहस्र नवशतनवई ॥
इति श्रावकसंख्या ।
कोडिलक्ष बावनकोडिसहस्र बत्तीसकोडिशत पञ्चकोडि पञ्चसहस्र ॥
इति श्राविकासंख्या ।

अन्तिमश्रीसङ्घस्य स्थितिः—

[१]आचार्यो **दुःप्रसहा**ऽऽख्यः, **फल्गुश्री**रिति साध्व्यपि ।
श्रावको **नागिलो** नाम, **सत्यश्री** श्राविका पुनः ॥१८७॥
[२]**विमलवाहन** इति [३]राण्मन्त्री **सुमुखा**भिधः ।
अपश्चिमा भाविनोऽमी दुःषमायां हि **भारते** ॥१८८॥
रत्निद्वयप्रमाणाङ्गा, विंशत्यब्दायुषश्च ते ।
तपो **दुःप्रसहा**दीनां, चतुर्णां षष्ठमुत्कटम् ॥१८९॥
दशवैकालिकभृद्यः, स चतुर्दश[४]पूर्वभृत् ।
प्रबोधयिष्यति सङ्घं, तीर्थं **दुःप्रसहा**वधि ॥१९०॥
ततोऽर्वाग्[५]वर्त्स्यते धर्मो, धर्मो नास्तीति यः पुनः ।
वदिष्यति स सङ्घेन, कर्त्तव्यः सङ्घतो बहिः ॥१९१॥
द्वादशाब्दीं गृहे नीत्वाष्टाब्दीं **दुष्प्रसहो** व्रते ।
पर्यन्तेऽष्टमभक्तेन, **सौधर्मं** कल्पमेष्यति ॥१९२॥
पूर्वाह्णेऽथ चारित्रस्य, समुच्छेदो भविष्यति ।
मध्याह्ने राजधर्मस्यापराह्णे जातवेदसः ॥१९३॥[६]
इत्थं च दुःषमा वर्षसहस्राण्येकविंशतिः ।
एकान्तदुःषमाकालोऽप्येवम्मानो भविष्यति ॥१९४॥

षष्ठारकस्य स्थितिः —

धर्मतत्त्वे प्रणष्टेऽथ, हाहाभूतो भविष्यति ।
पशुवन्मातृपुत्रादिव्यवस्थावर्जितो जनः ॥१९५॥
परुषाः पांशुभूयांसोऽनिष्टा वास्यन्ति वायवः ।
दिशश्च धूमायिष्यन्ति, भीषणाश्च दिवानिशम् ॥१९६॥
इन्दुः स्रक्ष्यत्यतिशीतं, तप्स्यत्यत्युष्णमर्यमा ।
अतिशीतोष्णाभिहतो, लोकः क्लेशमवाप्स्यति ॥१९७॥

---

१. श्लोकोऽयं A मध्ये नोपलभ्यते । २ श्लोकोऽयं A मध्ये नोपलभ्यते । ३. मन्त्री च B, D । ४. ०पूर्ववित् ॥C-१४९। ५. वर्त्स्यति B, C, D । ६. १९३अनन्तरं दृश्यमानोऽयं श्लोकः अन्यत्र नास्ति । वासाण वीससहस्सा नव सय तिम्मास पंचदिणपहरा । इक्का घडिआ दोपल अक्खरइगुआल जिणधम्मो ॥२३॥

[1]वर्षिष्यन्ति तथाम्भोदास्तथा वास्यन्ति वायवः ।
तप्स्यत्यर्कस्तथा सर्वं, यथा भस्म भविष्यति ॥१९८॥
[2]तदा च विरसा मेघाः, क्षारमेघाम्लमेघकाः ।
विषाग्न्यशनिमेघाश्च वर्षिष्यन्त्यात्मसन्निभम् ॥१९९॥
येन भावी कासः श्वासः, शूलं कृष्टं जलोदरम् ।
ज्वरः शिरोर्त्तिरन्येऽपि, मनुष्याणां महाऽऽमयाः ॥२००॥
दुःखं स्थास्यन्ति तिर्यञ्चो, जलस्थलखचारिणः ।
भावी क्षेत्रवनारामलतातरुतृणक्षयः ॥२०१॥
वैताढ्यऋषभकूटगङ्गासिन्धुर्विमुच्य च ।
समीभविष्यत्यखिलं गिरिगर्त्तापगादिकम् ॥२०२॥
अङ्गारमर्मराभा भूर्भष्मरूपा भविष्यति ।
कदाचिद्धूलिबहुला, कदाचित्सान्द्रकर्दमा ॥२०३॥
[3]रत्निमानाः पुरुषाङ्गा, दुर्वर्णा निष्ठुरोक्तयः ।
रोगार्त्ताः क्रोधना उच्चघाटाश्चिपटनासिकाः ॥२०४॥
निर्लज्जा वस्त्ररहिता, भविष्यन्ति नराः स्त्रियः ।
आयुर्विंशतिरब्दानि नृणां स्त्रीणां तु षोडश ॥२०५॥
गर्भं वक्ष्यति षड्वर्षा, स्त्री दुःखप्रसवा तदा ।
स्थविरा षोडशाब्दा च, भूयिष्ठसुतनप्तृकाः ॥२०६॥
भाविनो बिलवासाश्च, गिरौ **वैताढ्य**नामनि ।
द्वासप्ततिर्नद्युभयतटभूषु बिलानि तु[4] ॥२०७॥
कूले कूले कूलिनीनां, बिलानि नव तत्र च ।
तिर्यञ्चस्तु भविष्यन्ति, बीजमात्रतयैव हि ॥२०८॥
पललाहारनिरता, नृशंसा निर्विवेककाः ।
तदानीं च भविष्यन्ति, मनुष्याद्या अशेषतः ॥२०९॥
तदा रथपथमात्रं, **गङ्गासिन्धु**नदीजलम् ।
प्रवक्ष्यति चलन्मत्स्यकच्छपादिभि[5]राचितम् ॥२१०॥

---

१. श्लोकोऽयं B, C, D मध्ये नास्ति । २. श्लोकोऽयं B, D प्रतिषु न दृश्यते । ३. रत्निमानपुरुषाङ्गः । C-१६१ । ४. च A । ५. रावृत्तम् A ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

तत्रैत्य निशि मत्स्यादीन् , कृष्ट्वा मोक्ष्यन्ति च [१]स्थले ।
दिवा सूर्यत्विषा पक्वान् , खादिष्यन्ति निशान्तरे ॥२११॥
एवं सदापि भोक्ष्यन्ते, यद्दध्यादि तदा न हि ।
न पुष्पं न फलं नान्नं न च शय्यासनादिकम् ॥२१२॥
[२]**भरतैरावते**ष्वेवं दशस्वपि हि दुःषमा ।
[३]तथाऽतिदुःषमाऽप्येकविंशत्यब्दसहस्रिका ॥२१३॥

उत्सर्पिणीकालनिरूपणम् –

अरौ याववसर्पिण्यामन्त्योपान्त्यावुभौ च तौ ।
[४]उत्सर्पिणी स्वकीयानुभावाद्यद्वितीयकौ ॥२१४॥
उत्सर्पिण्यां [५]दुःषमादौ समये पुनरम्बुदाः ।
भाविनः [६]पञ्च सप्ताहवर्षिणस्ते पृथक् पृथक् ॥२१५॥
तत्राद्यः **पुष्करो** नाम महीं निर्वापयिष्यति ।
द्वितीयः **क्षीरमेघा**ख्यो धान्यान्युत्पादयिष्यति ॥२१६॥
तृतीयो **घृतमेघा**ख्यः स्नेहं सञ्जनयिष्यति ।
तुर्यस्त्व**मृतमेघा**ख्य [७]ओषध्यादि करिष्यति ॥२१७॥[८]
पृथ्व्यादीनां रसं कर्त्ता [९]**रसमेघ**श्च पञ्चमः ।
[१०]पञ्चत्रिंशद्दिनीं वृष्टिर्भाविनी सौम्य ! दुर्दिना ॥२१८॥
द्रुमौषधिलतावल्लीहरितादि निरीक्ष्य च ।
बिलेभ्यो निःसरिष्यन्ति मुदिता बिलवासिनः ॥२१९॥
ते वक्ष्यन्ति **भरत**भूरभूत् पुष्पफलादिभृत् ।
भक्ष्यं नातः परं मांसं त्याज्यो मांसादिकश्च यः ॥२२०॥
यथा यथैष्यति कालो [११]वर्धिष्यन्ति तथा तथा ।
रूपसंहननायूंषि धान्यादीनि च **भारते** ॥२२१॥

---

१. ते बहिः A। २. भरतैरवतेष्वेवं ॥C-१७१॥ भरतैरावतैष्वेवं B। ३. तथाहि दुःषमा A। तथा दुःषमा B। ४. उत्सर्पिण्यां B। ५. दुषम-दुःषमान्तसमयेऽम्बुदाः ॥C-१७३॥ ६. पञ्चपञ्चार्हवर्षिणस्ते A। ७. औषध्यादि B। ८. श्लोकोऽयं H मध्ये नास्ति। ९. रसमेघाश्च B। १०. पञ्चविंशदिना वृष्टि० A। पञ्चत्रिंशद्दिना वृष्टि० B। ११. वर्त्स्यन्ति ॥C-१७९॥

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

भविष्यन्ति सुखा वाता, ऋतवः सलिलानि च ।
तिर्यञ्चश्च मनुष्याश्च गतरोगा क्रमेण च ॥२२२॥

दुःषमान्ते भविष्यन्ति, मध्ये प्राग्**भरता**वनि ।
कुलकराः सप्त तत्राऽऽदिमो [1]**विमलवाहनः** ॥२२३॥

[2]**सुदामा** [3]**सङ्गम**श्चापि, [4]**सुपार्श्व**श्च चतुर्थकः ।
[5]**दत्त**श्च [6]**सुमुख**श्चैव [1]**सुमुचि**[7]श्चेति ते क्रमात् ॥२२४॥

[2]तत्र जातिस्मरः [3]पूर्वं, नाम्ना **विमलवाहनः** ।
निवेशयिष्यति ग्रामपुरादीन् राज्यहेतवे ॥२२५॥

सङ्ग्रहीष्यति गोगजाश्वाद्यथ व्यञ्जयिष्यति ।
शिल्पानि व्यवहारं च लिपीश्च गणितानि च ॥२२६॥

उत्पन्ने दुग्धदध्यादौ, सस्येषु ज्वलनेऽपि च ।
[4]हितकामी स प्रजानां रन्धनाद्युपदेक्ष्यति ॥२२७॥

भाविनश्चतुर्विंशतितीर्थपतयः –

दुःषमायामतीतायां, [5]**शतद्वारे** महापुरे ।
भद्रानाम्न्यां महादेव्यां [6]**सुमुचेः** पृथिवीपतेः ॥२२८॥

नन्दनः श्रेणिकजीवो, भविष्यत्याद्यतीर्थकृत् ।
पद्मनाभाभिधस्तुल्यो, जन्ममानादिना मम ॥२२९॥

अतः परं पूर्ववच्च, भविष्यन्ति जिनेश्वराः ।
प्रातिलोम्येन पूर्वार्हत्समाः सर्वेऽप्यमी क्रमात् ॥२३०॥

तत्र **श्रेणिक**राड्जीवः, **पद्मनाभो** जिनेश्वरः ।
सुपार्श्वजीवो भगवान् **सूरदेवो** द्वितीयकः ॥२३१॥

तृतीयः **पोट्टिल**जीवः, [7]**सुपार्श्व**जिनपुङ्गवः ।
जीवो **दृढायुष**स्तुर्यस्तीर्थनाथः [8]**स्वयम्प्रभुः** ॥२३२॥

कार्त्तिकस्य जीवः, **सर्वानुभूति**रिति पञ्चमः ।
जीवः **शङ्ख**स्य षष्ठोऽर्हन् **देवश्रुतो**ऽभिधानतः ॥२३३॥

---

१. सम्मुचि । २. तदा A । ३. जातिस्मृतिपूर्वं B, ०पूर्वो ॥C १८३। ४. हितकामी प्रजानां सः A । ५. शतद्वारमहापुरे A । ६. सुमुचेः B, सम्मुच्चेः ॥C-१८६। D, । ७. सुपार्श्वो ॥C-१९०॥ ८. स्वयंप्रभः A ।

सप्तमो **नन्द**[१]जीवस्तु , जिनेन्द्र **उदयाह्वयः** ।
सुनन्दजीवोऽष्टमोऽर्हन् **पेढाल** इति नामतः ॥२३४॥
नवमः[२] **केकसी**जीवो, जिनेन्द्रः **पोट्टिला**भिधः ।
दशमो **रेयलि**जीवः **शतकीर्त्ति**र्जिनेश्वरः ॥२३५॥
अर्हन् **सत्यकि**जीवश्चैकादशः **सुव्रता**भिधः ।
द्वादशोऽर्हन्**नममाख्यो** जीवः **कृष्ण**स्य शाङ्र्गिणः ॥२३६॥
बलदेवस्य जीवोऽर्हन्**निष्कषाय**[३]स्त्रयोदशः ।
जिनेन्द्रो **रोहिणी**जीवो **निष्पुलाक**[४]श्चतुर्द्दशः ॥२३७॥
निर्ममः सुलसाजीवो, जिनः पञ्चदशः पुनः ।
षोडशो **रेवती**जीव**स्त्रिगुप्तो**ऽभिधानतः ॥२३८॥
गवालिजीवः **समाधि**र्नाम्ना सप्तदशो जिनः ।
जीवश्च **गार्गले**रष्टादशोऽर्हन् **संवरा**भिधः ॥२३९॥
द्वीपायनजीवस्त्वेकोनविंशोऽर्हन् **यशोधरः** ।
विजयो विंशतितमः **कर्णजीवो** जिनेश्वरः ॥२४०॥
एकविंशो जिनो **मल्लो,** यः पुरा **नारदो**ऽभवत् ।
अम्बडस्य पुनर्जीवो द्वाविंशो **देव**तीर्थकृत् ॥२४१॥
त्रयोविंशो**ऽनन्तवीर्यो,** जीवो **द्वारदम**[५]स्य च ।
स्वातिजीवश्चतुर्विंशो **भद्रकृन्**नामतीर्थकृत् ॥२४२॥

भाविचक्रिणः –

[१]**दीर्घदन्तो** [२]**गूढदन्तः,** [३]**शुद्धदन्त**स्तृतीयकः ।
तथा [४]**श्रीचन्द्रः** [५]**श्रीभूतिः** [६]**श्रीसोमः** [७]**पद्म** इत्यपि ॥२४३॥
[८]**महापद्मो** [९]**दशमा**ख्यस्तथा [१०]**विमल** इत्यपि ।
[११]**विमलवाहनो**[१२]**ऽरिष्टो** भाविनोऽमी च चक्रिणः ॥२४४॥ युग्मम् ।

भाविवासुदेवाः –

[१]**नन्दिश्च** [२]**नन्दिमित्रं,** तथा [३]**सुन्दरबाहुकः** ।
[४]**महाबाहू** [५]**रतिबलो,** [६]**महाबल**[७]**बला**वपि ॥२४५॥

---

१. आनन्दजीवो B । २. नवमो नन्दकीजीवो A । नवमो आनन्दजीवो B । ३. निःकषाय, A, B । ४. निःपुलाक. A । ५. द्वारमदस्य तु B, C-२०० ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

[८]**द्विपृष्ठ**श्च [९]**त्रिपृष्ठ**श्च, नवामी अर्धचक्रिणः ।
चटत्प्रकर्षा रामास्तत्र प्रथमतो बलः ॥२४६॥

भाविबलदेवाः –

[१]**जयन्तो**ऽथा[२]ऽ**जितो** [३]**धर्मः**,[1] [४]**सुप्रभ**श्च [५]**सुदर्शनः** ।
[६]**आनन्दो** [७]**नन्दनः** [८]**पद्म**स्तथा [९]**सङ्कर्षणो**ऽन्तिमः ॥२४७॥

भाविप्रतिवासुदेवाः –

प्रत्यर्धचक्रिणैते [१]**तिलको** [२]**लोहजङ्घकः** ।
[३]**वज्रजङ्घः** [४]**केसरी** च [५]**बलिः** [६]**प्रह्लाद** इत्यपि ॥२४८॥
[७]तथा**ऽपराजितो** [८]**भीमः**, [९]**सुग्रीवो** नवमः पुनः ।
इत्युत्सर्पिण्यां त्रिषष्टिशलाकापुरुषा अमी ॥२४९॥
एवमाख्याय समवसरणान्निर्ययौ प्रभुः ।
हस्तिपालनरेन्द्रस्य, शुल्कशालां जगाम च ॥२५०॥

प्रभोर्निर्वाणं दीपोत्सवप्रवर्तनं च –

स्वामी तद्दिनयामिन्यां विदित्वा मोक्षमात्मनः ।
दध्यावहो **गौतम**स्य, मयि स्नेहो निरत्ययः ॥२५१॥
स एव केवलज्ञानप्रत्यूहोऽस्य महात्मनः ।
स च्छेद्य इति विज्ञाय निजगादेति '**गौतम** ! ॥२५२॥
देवशर्मा द्विजो ग्रामेऽपरस्मिन्नस्ति स त्वया ।
बोधं प्राप्स्यति तद्धेतोस्तत्र त्वं गच्छ **गौतम**' ! ॥२५३॥
'[2]यदादिशति मे स्वामी'त्युदित्वा च प्रणम्य च ।
जगाम **गौतम**मुनिस्तथा चक्रे प्रभोर्वचः ॥२५४॥
तदा च **कार्तिकदर्श**निशायाः पश्चिमे क्षणे ।
स्वातिऋक्षे वर्त्तमाने कृतषष्ठो जगद्गुरुः ॥२५५॥
कल्याणफलपाकानि, पञ्चपञ्चाशतं तथा ।
तावन्त्यघविपाकानि, जगादाध्ययनानि च ॥२५६॥ युग्मम् ।
षट्त्रिंशत्तम[3]पृष्टव्याकरणान्यभिधाय च ।
प्रधानं नामाध्ययनं जगद्गुरुरभावयत् ॥२५७॥

---

१. वैजयन्तो धर्मः B, D । २. यथादिशति । C-२२२ । ३. प्रश्न. । C-२२४ ।

स्वामिनो मोक्षसमयं, विज्ञायासनकम्पतः ।
सुरासुरेन्द्रस्तत्रेयुः, सर्वेऽपि सपरिच्छदाः ॥२५८॥
सहस्राक्षोऽश्रुपूर्णाक्षः, [1]प्रणम्य च जगद्गुरुम् ।
विरचय्याञ्जलिं मूर्ध्नि, ससम्भ्रममदोऽवदत् ॥२५९॥
'गर्भे जन्मनि दीक्षायां, केवले च तव प्रभो ।
हस्तोत्तरर्क्षमधुना [2]तद्गन्ता भस्मकग्रहः ॥२६०॥
विपद्यमानस्य जन्मर्क्षं, क्रमान् स दुर्ग्रहः ।
बाधिष्यते ते सन्तानं, सहस्रे शरदामुभे ॥२६१॥
प्रतिपालय [3]नाथ त्वं, तस्य सङ्क्रमणक्षणम् ।
स यथा त्वत्प्रभावेण, विफलो भवति ग्रहः' ॥२६२॥[4]
स्वाम्यथोचे 'न कोप्यायुः, शक्र ! सन्धातुमीश्वरः ।
विदन्नपि वदस्येवं, किं [5]तीर्थप्रेममोहितः ? ॥२६३॥
प्रवर्त्तनाद् दुषमायास्तीर्थबाधा भविष्यति ।
भवितव्यतानुसाराद्भस्मकस्योदयोऽप्यभूत्' ॥२६४॥
[6]वज्रिणं बोधयित्वैवं सार्धषण्मासवर्जितम् ।
त्रिंशदब्दीं केवलित्वे, परिपाल्य जगद्गुरुः ॥२६५॥
पर्यङ्कासननिषिन्नो, योगे कायस्य बादरे ।
स्थितो [7]वाङ्मनसयोगावरोत्सीदथ बादरौ ॥२६६॥
सूक्ष्मं च वपुषो योगमास्थाय परमेश्वरः ।
रूरोध बादरकाययोगं योगविचक्षणः ॥२६७॥
तौ च सूक्ष्मौ वाङ्मनसयोगावप्यरुणत् प्रभुः ।
इति सूक्ष्मक्रियं शुक्लध्यानं चक्रे तृतीयकम् ॥२६८॥

---

१. प्रणम्याऽथ । C-२२६। २. तद्गता A, B । तद्गता C-१२९ । ३. तन्नाथ ।C-१२९ ।
४. अस्यानन्तरं C मध्ये

कुस्वप्ना कुशकुनानि दुर्ग्रहा यान्ति शस्तताम् ।
अन्येषामपि सर्वेषां हृदि त्वां धारयन्ति ये ॥C-२३०॥
किं पुनर्यत्र साक्षात् त्वं स्वामिन् समवतिष्ठसे ।
प्रसीद तत्क्षणं तिष्ठ दुर्ग्रहोपशमोऽस्तु तत् ॥C-२३१॥ इति द्वौ श्लोकावधिकौ स्तः ।

५. तीर्थप्रेमविमोहितः B । ६. श्लोकोऽयं A, C, I मध्ये उपलभ्यते । श्लोकसंख्या २६५ तः २६९ पर्यन्तं श्लोकाः A, C, I मध्ये उपलभ्यन्ते । ७. ०मनसो योगा A ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

अपि सूक्ष्मं तनुयोगं, विनिरुध्य जगद्गुरुः ।
समुच्छिन्नक्रियं शुक्लध्यानं तुर्यं दधावथ ॥२६९॥
[१]पञ्चर्हस्वाक्षरोच्चारमितकालेन तेन तु ।
ध्यानेन तुर्येण तुर्यपुमर्थाव्यभिचारिणा ॥२७०॥
[२]एरण्डबीजवद्बन्धाभावादूर्ध्वगतिः प्रभुः ।
यथा स्वभावऋजुना मोक्षमेकमुपाययौ ॥२७१॥
निर्वाणे स्वामिनि ज्ञानदीपके द्रव्यदीपकान् ।
तदानीं रचयामासुः, सर्वेऽपि पृथिवीभुजः ॥२७२॥
तदाप्रभृति लोकेऽपि, [३]पर्व **दीपोत्सवा**भिधम् ।
सर्वतो दीपकरणात्, तस्यां रात्रौ प्रवर्त्तते ॥२७३॥
गोशीर्षचन्दनादीनि, चानाय्योत्तरसङ्क्रियाम् ।
श्री**वीर**जिनदेहस्य, कारयामास वासवः ॥२७४॥[४]
*इतश्च प्रभुनिर्वाणं, श्रुत्वा चेतस्यचिन्तयत् ।
'ईदृशे निर्ममे **वीरे** ममत्वं क्रियते कथम्' ? ॥२७५॥
इति चिन्तयतस्तस्य, [५]**गौतम**स्य महामुनेः ।
उत्पेदे केवलज्ञानं महाकारि सुरासुरैः ॥२७६॥
[६]निर्वीरां क्षितिमाप्य मोहचरटो लुण्ठन्नलं सर्वतो,
दृष्टः श्रीगणनायकेन भणितो मे राज्यमेतन्न किम् ? ।
जानासि त्वमहो मुमूर्षुरधुना यासीति दूरे किय-
न्नष्टो दीपकै[७]र्जनैर्निजगृहात् सर्पच्छला त्रास्यते ॥२७७॥ [शार्दूल...]

---

१. ततः पञ्च B । २. एरण्डफलवत् B । ३. सर्वदीप B । ४. श्लोकोऽयं A, C, D, G, H, K, L मध्ये नास्ति, २७४ तः २७८ पर्यन्तं श्लोकाः A, C, D मध्ये न सन्ति । ५. केवलज्ञानमुज्ज्वलं तत्रोत्पेदे **गौतम**स्य महिमाऽकारि सुरासुरैः । B । ६. श्लोकोऽयं केवलं A, I मध्ये अस्ति । ७. अत्र चतुर्थपादे जनैः – इति पदं न दृश्यते ।

** इतश्च प्रभो निर्वाणं० ॥२७५॥ इति श्लोकानन्तरं भिन्नभिनप्रतिषु यो यावान् पाठ दृश्यते तदत्रोधृत्य प्रकाश्यते ।

D इतश्च प्रभोर्निर्वाणं श्रुत्वाऽथ **गौतम** ईदृशे निर्ममे कथं ममत्वं क्रियते । इति चिन्तयतः केवलज्ञानमुत्पेदे भगवतः । अत्र केवली महिमा विदधे श्री **गौतम**स्य सुरेन्द्रादिभिः देवैः । श्री**महावीरचरिता**दुद्धृतश्री**दीपोत्सवकल्पः** समाप्तः ।

[१]जयश्रियं यच्छतु तुभ्यमेष **दीपोत्सवा**ख्यः दिनचक्रवर्त्ती ।
समस्तविश्वत्रितयप्रदत्तराज्योत्सवः साधित**वीर**सिद्धिः ॥२७८॥

इति श्रीदीपोत्सवकल्पः श्रीहेमाचार्यकृतः समाप्तः ॥*

---

१. असौ श्लोकः F मध्येऽस्ति, अन्यत्र नास्ति ।

E गोशीर्षचन्दनादिभिः शक्रोत्तरक्रियां प्रभोः कारयामास इतश्च प्रभोर्निर्वाणम् । श्रुत्वाथ श्री**गौतम** ईदृशे निर्ममे कथं ममत्वं क्रियते । इति चिन्तयतः केवलमुत्पेदे **गौतमः** महिमा ॥६१॥ श्री**महावीरचरित्रा**दुद्धृतः । संवत् १६३६ वर्षे मार्गशीर्ष वदि १३ दिने **कर्पटवाणिज्य**महानगरे पं. **लावण्यशील**गणिनाऽलेखि श्रीकल्प**दीवालिका**दिने वाचनार्थम् । शुभं भवतु ।

F गोशीर्षचन्दनादीन्यानाय्याभियोगिकैः सुरैः ।
सहोत्तरक्रियां देवैः कारयामास वासवः ॥६१॥

शक्रेशानावूर्ध्वदंष्ट्रे दक्षिणे दक्षिणा ततः ।
अधोदंष्ट्रे तु **चमरः बली** जगृहतुः प्रभोः ॥६२॥

शेषेन्द्राश्च देवाश्च दंतास्थीनि प्रमोदतः ।
नरास्तच्चिताभस्म जगृहुर्भक्तिपूर्वकम् ॥६३॥

इतश्च प्रभुनिर्वाणं श्रुत्वा गणभृद्**गौतमः** ।
ईदृशे निर्ममे **वीरे** ममत्वं क्रियते कथम् ? ॥६४॥ इति

चिन्तयतस्तस्य **गौतम**स्य महामुनेः ।
उत्पेदे केवलं ज्ञानं महाकारि सुरासुरैः ॥६५॥

नि**र्वीरां** क्षितिमाप्य मोहचरटो लुण्ठन्नलं सर्वतो,
दृष्टः श्रीगणनायकेन भणितो मे राज्यमेतन्न किम् ।
जानासि त्वमहो मुमूर्षुरधुना यासीति दूरे किय-
न्नष्टो दीपकरैर्जनैर्निजगृहात्सर्पच्छलात् त्रास्यते ॥६६॥ [शार्दूल....]

जयश्रियं यच्छतु तुभ्यमेष दीपोत्सवाख्यः दिनचक्रवर्त्ती ।
समस्तविश्वत्रितयप्रदत्तराज्योत्सवः साधित**वीर**सिद्धिः ॥६७॥

इति श्री**दीपालिकाकल्पः** श्री**महावीरचरित्रादु**द्धृतः समाप्तः ॥ शुभं भवतु माङ्गल्यम् ।

संवत् १५५९ वर्षे कार्तिकमासे शुक्लपक्षे नवम्यां तिथौ निशापतिर्वासरे उ. श्री **अभयचन्द्रे**णालेखि । यादृशं पुस्तकं दृष्टं तादृशं लिखितं मया । यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥श्रीः॥

G हिमाद्रितः समानीतैः गोशीर्षचन्दनादिभिः ।
शक्रोत्तरक्रियां सर्वां कारयामास तु प्रभोः ॥२२॥

इतश्च प्रभोनिर्वाणं श्रुत्वा श्री**गौतमः**-

ईदृशे निर्ममे **वीरे,** कथं ममत्वं क्रियते ।
भगवता लोकव्यवहारोऽपि न पालितः ॥२३॥ (?)

तं पौषधोपवासादि विधायाऽमावसीदिने ।
भावोद्योते गते द्रव्योद्योतदीपालिका व्यधुः ॥२४॥

आगच्छद्भिश्च गच्छद्भिर्देवदेवीगणैस्तदा ।
रात्रिर्ज्योतिमयी साभून्मेराइयरवाकुला ॥२५॥

मर्त्यामर्त्यगवादीनां चक्रे नीरजनाजनैः ।
भस्मकप्रतिघाताय मेराइयरभूत्ततः ॥२६॥

निर्वाणमहिमां भर्तुः समाप्य प्रतिपत्प्रगे केवली महिमां चक्रे शक्रः श्री **गौतम**प्रभोः ।

नि**र्वीरां** क्षितिमाप्य मोहचरटो लुण्ठन्नलं सर्वतो,
दृष्टः श्रीगणनायकेन भणितो मे राज्यमेतन्न किम् ।
जानासि त्वमहो मुमूर्षुरधुना यासीति दूरे किय-
न्नष्टो दीपकरैर्जनैर्निजगृहात् सर्पच्छलात्त्रास्यते ॥२७॥ [शार्दूल....]

नन्दिवर्धन राजाप्यभुञ्जानो निर्वृते प्रभोः ।
सुदर्शना स्वसाऽभ्यर्थ्य द्वितीयायामभोज्यत ॥२८॥

ततो भ्रातृद्वितीयाभूद्विरज्यते वसुधातले ।
सम्प्रते सांप्रतं ते न रज्यते दीपालिकाजने ॥२९॥

राजा पुनः स्माह भोगो वस्त्रान्नपानादिविशेषाद् गेहमण्डनम् ।
अन्यो व्यञ्जनजोत्काराः कस्मादस्मिन् दिने प्रभो ॥३०॥

सूरिः ईहै**वोज्जयिनी**पुर्यां समवासरदेकदा ।
श्री**मुनिसुव्रत**स्वामिशिष्यः श्री **सुव्रतो** गुरुः ॥३१॥

तं नन्तुमाययौ राजा श्री**धर्म**सचिवोऽस्य च ।
नमुचिर्विवदन् जिग्ये क्षुल्लकेन चुकोप सः ॥३२॥

हन्तुं मुनीन् कृष्टखड्गो देव्यासौ स्तम्भितो निशि ।
राजा विस्मितेन साधून् क्षामित्वा मोचितः प्रगे ॥३३॥

लज्जितो **नमुचि**र्नंष्ट्वा प्रययौ **हस्तिनापुरे** ।
तत्र **पद्मोत्तरो** राजा **ज्वालादेव्य**स्ति तत्प्रिया ॥३४॥

तत्पुत्रो **विष्णुकुमारः महापद्मो** बभूवतुः ।
ज्येष्ठानिच्छति **पद्माय** यौवराज्यमदात् पिता ॥३५॥

तन्मन्त्री **नमुचिः** सोऽभूत् जिग्ये **सिंहरथं** रिपुम् ।
पद्मस्तुष्टो वरं प्रादात् न्यासी च **केश**मन्त्रिणा ॥३६॥

एकदा क्षालयाराइयाकारित आर्हतो रथः ।
मिथ्यादृष्टया ते सपत्न्या **लक्ष्म्या** ब्रह्मरथः पुनः ॥३७॥
रथाकृष्टतयोर्वादे राजा द्वावप्यवारयत् ।
मातुर्वीक्ष्यापमानं नु **पद्मो** देशान्तरं ययौ ॥३८॥
ऊढा **मदनावलीको** जितषट्खण्डभारतः ।
महापद्मः पुरायातः पिता राज्ये न्यवेश्यत ॥३९॥
समं **विष्णुकुमारेण** स्वयं **पद्मोत्तरो** नृपः ।
सुव्रताचार्यपदान्ते प्रव्रज्य च दिवं ययौ ॥४०॥
मुनि**र्विष्णुकुमार**स्य षष्टिवर्षशतान्यथ ।
तपस्यतः समुत्पन्ना लब्धयो विक्रियादिका ॥४१॥
चक्रवर्ती **महापद्मो** अर्हच्चैत्यै र्भूषितावनिः ।
मातुर्मनोरथापूर्त्यै रथयात्रोत्सवं व्यधात् ॥४२॥
ययाचे **नमुची** राज्यं वरेणाथ कृतो कृते ।
चक्री च तस्मै तद् दत्त्वा स्वयमन्तःपुरेऽविशत् ॥४३॥
तदा श्री **सुव्रताचार्यो** वर्षासु **हस्तिनापुरे** ।
चतुर्मासाभिग्रहेण तत्रास्थुः सपरिच्छदाः ॥४४॥
अन्यदा **नमुचिः** सूरीन् दृष्ट्वा वैरमनुस्मरन् ।
अवोचल्लिङ्गिनः सर्वे त्वद्वर्जं मामुपस्थिताः ॥४५॥
स्थातव्यं तन्न मद्भूमौ सप्ताहोपरि साधुभिः ।
यः स्थाता तं हनिष्यामि सङ्घं पृष्ट्वाऽथ सूरिभिः ॥४६॥
प्रहित्य मुनिमाहूतो **विष्णुर्मेरु**शिखास्थितः ।
नमुचिवर्जा राजानो **विष्णुं** वीक्ष्य ववन्दिरे ॥४७॥
ऊचे **विष्णु**र्यान्ति पूर्णाभिग्रहा साधवः स्वयम् ।
तद्देहि कियतीं भूमिं ते ततोऽस्मै त्रिपदीमदात् ॥४८॥
लक्षयोजनदेहोऽभू**द्विष्णुर्वै**क्रियलब्धितः ।
क्रमौ पूर्वापरां बुध्यो न्यस्य विश्वमकम्पयत् ॥४९॥
क्रमं तृतीयं **नमुचेः** पृष्ठेऽनिष्टमादधे(?) ।
क्षिप्रक्षिप्तस्त्रिविक्रमेणेति रसातलं बली रिपुः ॥५०॥
इन्द्रप्रहितं गन्धर्वगीतोपशमसान्वितः ।
विष्णुं स्वभावसंपन्नं चक्रवर्त्यादयोऽनमन् ॥५१॥

महापद्ममुपालभ्य कृत्वा सङ्घप्रभावनाम् ।
प्रतिक्रम्य गुरोरन्ते ययौ **विष्णुः** शिवं क्रमात् ॥५२॥

योऽवज्ञाकृन्मुनीन्द्राणां मर्त्यरूपो मृगो हि सः ।
इति लोकप्रबोधार्थं लोकोक्तो **गोहिसोऽभवत्** ॥५३॥

तत्रोत्पाते प्रशान्ते च पुनरुज्जीवितं जगत् ।
संभूय भोजनाच्छादविभूषाद्युत्सवान् व्यधात् ॥५४॥

प्रतिवर्षं तदाद्यत्र दिने प्रवर्तितोत्सवाः ।
दीपालिवीरनिर्वाणादिति दीपोत्सवो स्थितिः ॥५५॥

चतुर्दश्याममावस्यां षोडशप्रहरावधि ।
कोटीसहितमुत्प्रोषं पूजयेत्छुतमष्टधा ॥५६॥

मृत्वा सहस्रपञ्चाशत् परिवारं हि **गौतम** ! ।
स्वर्णाम्भोजे ततोऽखण्डदीपो बोध्यः सतण्डुलः ॥५७॥

इत्थं सहस्रपञ्चाशद् गुणपुण्यमुपार्ज्यते ।
जैनधर्मरता भव्याः प्राप्नुवन्त्यक्षयं पदम् ॥५८॥

श्रुत्वेति **सम्प्रति**नृपः प्रतिवर्षमेव दीपोत्सवं जनपदेष्वखिलेष्वतो,
तेने श्रीमत्**सुहस्ति**गुरुपादगुरुप्रसादादाप्तं च राज्यमासेव्यजिनधर्मरम्यम् ।
किञ्चिद् ज्ञात्वा श्रुताम्भोधिं किञ्चिद् बहुश्रुताननात्,
कृतो **दीपालिका**कल्पः शोध्यः सद्भिः प्रसद्य सः ॥५९॥

इति चिन्तयतः केवलमुत्पेदे अत्र केवलिमहिमा विस्तार्यते । अयं दीपालिकाकल्पः समाप्तः ॥६०॥ शुभं भवतु ।

श्री**महावीरचरिता**दुद्धृतः श्री**जिनप्रभ**सूरिभिः पंडितश्री **वस्ता**गणिः ॥६१॥

H प्रभोर्देहस्य संस्कारक्रियां गोशीर्षचन्दनैः ।
देवेन्द्रः कारयामास पुष्पवृष्ट्यादिपूर्वकम् ॥६९॥

इतश्च स्वामिनो मोक्षं श्रुत्वा श्री**गौतमो** प्रभुः ।
अचिन्तयदियं चित्ते निर्ममः कीदृशो जिनः ॥७०॥

ईदृशे निर्ममे **वीरे** मुधा मोहं व्यधामहम् ।
येन निर्वाणसमये स्वस्यात्र प्रेषितोऽमुना ॥७१॥

निर्मोहभावनापीत्थ**मिन्द्रभूति**र्गणेशितुः ।
भावयतोऽजायत क्षिप्रं केवलज्ञानमुज्वलम् ॥७२॥

सुरेन्द्रप्रमुखैर्देवैस्ततो निःप्रतिमो महः ।
वितेने हर्षकल्लोललीलोल्लसितमानसैः ॥७३॥

ततश्च धरणीपीठे प्रथमो गणनायकः ।
विजहार चिरं भूरि भव्यजीवप्रबोधकः ॥७४॥ इति **दीवालीकल्पः मणिविजय**लिखितः ॥

J गोशीर्षचन्दनादिभिः शक्रोत्तरक्रियां प्रभोः कारयामास। प्रभोनिर्वाणं श्रुत्वाऽथ **गौतमो**ऽचिन्तयदिति ईदृशे निर्ममे कथं ममत्वं क्रियते। इति चिन्तयतो भगवतोऽपि केवलं ज्ञानमुत्पेदे। महिमा सुरेन्द्रादिभिः कृतः। ते पौषधोपसादि विधायामावसीदिने। भावोद्योतेगते द्रव्योद्योतदीपालिकां व्यधुः।

शिष्टं सर्वं G प्रत इव ॥ शरयुगशिखिशशिवर्षे शिष्यः श्री**रत्नसिंह**सूरीणां श्री**विनयचन्द्र**सूरिश्चिक्रे **दीपालिकाकल्पम्** । इति **दीपालिकाकल्पः** संपूर्णः शुभं भवतु कल्याणमस्तु । संवत् १६५६ । वर्षे कार्त्तिक सुदि १३ संपूर्णम् । ग्रं-३१६

K प्रभोर्देहस्य संस्थार(संस्कार ?)क्रियां गोशीर्षचन्दनैः ।
देवेन्द्रः कारयामास पुष्पवृष्ट्यादिपूर्वकम् ॥६२॥
इतश्च स्वामिनो मोक्षं श्रुत्वा श्री**गौतमः** प्रभुः ।
अचिन्तयदिदं चित्ते निर्ममः कीदृशो जिनः ॥६३॥
ईदृशे निर्ममे **वीरे** मुधा मोहं दधाम्यहम् ।
येन निर्वाणसमये स्वस्यात्र प्रेषितोऽमुना ॥६४॥
निर्मोहभावनामित्थ**मिन्द्रभूते**र्गणेशितुः ।
भावयतोऽजायत क्षिप्रं केवलज्ञानमुज्ज्वलम् ॥६५॥
सुरेन्द्रप्रमुखैर्देवैस्ततो निःप्रतिमो महः ।
वितेने हर्षकल्लोललीलोल्लासितमानसः ॥६६॥
ततश्च धरणीपीठे प्रथमो गणनायकः ।
निजहार चिरं(?) भूरि भव्यजीवप्रबोधकः ॥६७॥ इति **दीपालिकाकल्पः** ॥

L जगद्गुरुं पुनर्नत्वा व्याख्यायितदृशः सुराः ।
अरेतस्थस्थिते(?) शोचन्तः स्वमनाथकम् ॥२७२॥
शक्रोऽथ धैर्यमालम्ब्य चन्दनादिवनाहृतैः ।
गोशीर्षचन्दनादिभिः शक्र उत्तरक्रियां प्रभोः कारयामास ॥२७३॥

इतश्च प्रभो निर्वाणं श्रुत्वाथ श्री**गौतम** ईदृशे निर्ममे कथं ममत्वं क्रियते इति चिन्तयतः केवलमुत्पेदे । अत्र केवलमहिमा । अयं **दीपालिकाकल्पः** श्री**महावीरचरित्रादु**द्धृत श्री **जिनप्रभसूर्य**भिधमेधोभिः एकान्ते रचयिता । बीरोदशायांराभाभिवपुरस्तपयत्प्रभो (?) विलये पंचदिव्ये नागरागेण स्वयं हरिः । अनन्तरं केचन असंबद्धाः श्लोकाः दृश्यन्ते ।

दोषा समस्ताः प्रलयं प्रयान्तु , परोपकारं कलयन्तु सन्तः ।
श्रीसङ्घमुख्याः सुखिनो भवन्तु , कल्याणवल्ली(ल्ल्यो) फलदा भवन्तु ॥

इति श्री **दीपालिकाकल्पः** कृतः श्री**जिनप्रभ**सूरिणा, लिपीकृतम् ऋ. **केशरीचन्दे**न ॥

इति श्री **दीपालिकाकल्पः** कृतः श्री**जिनप्रभ**सूरीणाम् ॥

श्रुतस्थविराचार्यदेवश्रीविनयचन्द्रसूरीश्वरविरचितः

दीपालिकाकल्पः ॥

श्री**वर्द्धमान**मानम्य स्मृत्वा श्री**श्रुतदेवता**म् ।
जैनागमानुसारेण वक्ष्ये **दीपदिन**स्थितिम् ॥१॥

मौर्यान्वयनभश्चन्द्र-**चन्द्रगुप्त**नृपाङ्गजः ।
भूपति**र्बिन्दुसारो**ऽभू**दशोकश्री**श्च तत्सुतः ॥२॥

तत्पुत्रस्य **कुणालस्यावन्ति**नाथस्य नन्दनः ।
नृपतिः **सम्प्रति**र्जात-स्त्रिखण्ड**भरता**धिपः ॥३॥

जीवत्स्वामिप्रतिमानां वन्दनायान्यदाऽऽययुः ।
उज्जयिन्यां श्रीम**दार्य-सुहस्त्या**चार्यकुञ्जरः ॥४॥

एकदा रथयात्रायां दृष्ट्वा तान्नृप**सम्प्रतिः** ।
सञ्जातजातिस्मरणो, नमस्कृत्य व्यजिज्ञपत् ॥५॥

मया द्रमकमात्रेण प्रसादाद्भवतामिदम् ।
प्राप्तं राज्यं तु गृह्णीध्व-मनुगृह्णीत मां प्रभो ! ॥६॥

श्रीसुहस्तिरुवाच –

राज्यं न कल्पतेऽस्माकं निःस्पृहाणां वपुष्यपि ।
त्वं मोक्षवृद्धिबीजे तु सम्यक्त्वे निश्चलो भव ॥७॥

संपूज्याः श्रीमदर्हन्तः पर्युपास्याः सुसाधवः ।
दयादानादिको धर्मः कर्त्तव्यः सर्वपर्वसु[१] ॥८॥

राजा उवाच –

पर्युषणादिपर्वाणि जैना एव विदन्ति यत् ।
ख्यातं **दीपालिका**पर्व लोके लोकोत्तरे कुतः ? ॥९॥

---

१. कर्मसु ।

श्रीसुहस्तिरुवाच –

प्राणताद्दशमात् कल्पात् विंशतिसागरस्थितेः ।
पुष्पोत्तरपुण्डरीकमहाविमानतश्च्युतः ॥१०॥
द्वीपेऽत्र **जम्बूद्वीपा**ख्ये क्षेत्रे **भरत**नामनि ।
अस्यामेवावसर्पिण्यां व्यतिक्रान्तेऽरकत्रये ॥११॥
अर्द्धनवमासाधिकपञ्चसप्ततिवत्सरैः ।
ऊने गते चतुर्थारे पूर्वतीर्थङ्करोदितः ॥१२॥
भगवान् श्री**महावीरो** ज्ञानत्रयपवित्रितः ।
आषाढे विमले षष्ठ्यां धिष्ण्ये **हस्तोत्तरा**भिधे ॥१३॥
ब्राह्मणकुण्डग्रामेऽत्र**र्षभदत्त**द्विजन्मनः ।
देवानन्दाख्यभार्यायाः स्वामी कुक्षाववातरत् ॥१४॥
पूर्वरात्रापररात्रे काले सा सुप्तजागरा ।
देवानन्दा ददर्शेमान् महास्वप्नांश्चतुर्दश ॥१५॥
गजो[१] वृषो[२] हरि[३]र्लक्ष्मी[४] दामे[५]न्दु[६]र्कौ[७] ध्वज[८] घटः[९] ।
पद्मसरः[१०] समुद्रश्च[११] विमानं[१२] मणयः[१३] शिखी[१४] ॥१६॥
साऽऽख्यत् **ऋषभदत्ता**य स्वप्नान् सोऽपि विचारयन् ।
अर्थ-भोग-पुत्र-सौख्य-लाभकरा अमी प्रिये ! ॥१७॥
सर्वलक्षणसंपूर्णो वेद-वेदाङ्गपारगः ।
साधिकैर्नवभिर्मासैस्तव पुत्रो भविष्यति ॥१८॥
देवानन्दा तदाकर्ण्य धाराहतकदम्बवत् ।
उच्छ्वसितरोमकूपा तद्वाक्यमभ्यनन्दयत् ॥१९॥
तस्मिन् काले देवराजो वज्रपाणिः पुरन्दरः ।
शतक्रतुः सहस्राक्षो मघवा पाकशासनः ॥२०॥
विमानलक्षद्वात्रिंश-दधीशो दक्षिणाधिपः ।
इन्द्रसमचतुरशीतिसहस्रश्च सुरेश्वरः ॥२१॥
अष्टाग्रमहिषीनाथो लोकपालचतुष्टयः ।
सप्तसेनाधिपाधीशः परिषत्त्रितयान्वितः ॥२२॥

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

चतुर्गुणैश्चतुरशीतिसहस्त्रैरङ्गरक्षकैः ।
सेवितो देवदेवीना-माधिपत्यं प्रपालयन् ॥२३॥
भुञ्जानो विविधान् भोगान् शक्रः सौधर्मनायकः ।
जम्बूद्वीपं केवलीव प्रश्यन्नवधिना ततः ॥२४॥
ददर्श श्री**महावीर**-मवतीर्णं द्विजौकसि ।
सिंहासनादथोत्थाय विमुच्य मणिपादुके ॥२५॥
एकशाटोत्तरासङ्गः पादसप्ताष्टकं गतः ।
वामं जानुं निरालम्बं दक्षिणं न्यस्य भूतले ॥२६॥
मूर्ध्ना प्रणम्य त्रिःकृत्वा ललाटघटिताञ्जलिः ।
शक्रः शक्रस्तवेनोच्चैस्तुष्टाव परमेश्वरम् ॥२७॥
तत्र गतं भगवन्तं वन्दे चाहमिह स्थितः ।
स्वामी पश्यतु मामित्थं स्तुत्वा शक्रो व्यचिन्तयत् ॥२८॥
नैतद्भूतं भवति वा भविष्यद्वा कथञ्चन ।
यदर्ह-च्चक्रि-बलभृत्-वासुदेवादिपुरुषाः ॥२९॥
कृपण-ब्राह्मण-प्रान्त-तुच्छ-भिक्षु-दरिद्रिणाम् ।
कुले किल न जायन्ते जायन्ते वा जनुर्न तु ॥३०॥
इक्ष्वाकु-हरिवंशो-ग्र-भोग-राजन्य-चक्रिणाम् ।
क्षत्रियाणां कुलेष्वेव शलाकानृजनिर्भवेत् ॥३१॥
अनन्तकालादाश्चर्यं लोके स्यादेतदप्यथ ।
अक्षीणस्य प्रभावाद्वा नीचैर्गोत्रस्य कर्मणः ॥३२॥
जीतमेतत् सुरेन्द्राणां यदर्हन्तोऽधमात् कुलात् ।
नीयन्ते गर्भव्युत्क्रान्त्या जन्महेतोर्महाकुले ॥३३॥
तदथ श्री**महावीर**मायान्तं ब्राह्मणौकसि ।
हरिनैगमेषीपार्श्वात् प्रापयाम्युत्तमे कुले ॥३४॥
स्मरणमात्रोपनतं पदात्यनीकनायकम् ।
अथादिक्षत् सहस्त्राक्षः प्राञ्जलिं [१] प्राञ्जलाशयः ॥३५॥

---

१. मनोहरः ।

व्रज सेनापते ! शीघ्रं **जम्बूद्वीप**स्य **भारते** ।
ब्राह्मणकुण्डग्रामेऽत्रर्षभदत्तद्विजौकसि ॥३६॥
संहृत्य **देवानन्दा**याः गर्भाद्**वीर**जिनेश्वरम् ।
क्षत्रियकुण्डग्रामाख्ये पुरे ज्ञातकुलेशितुः ॥३७॥
श्री**सिद्धार्थ**नरेन्द्रस्य क्षत्रियाणां शिरोमणेः ।
राज्ञ्या श्री**त्रिशला**देव्या गर्भे संक्रामय क्रमात् ॥३८॥
गर्भं च **त्रिशला**देव्या **देवानन्दो**दरं नय ।
दुर्घटेन सदा कार्ये त्वदधीना हि सिद्धयः ॥३९॥
देवेन्द्रस्य तदादेशं मूर्ध्नादाय चमूपतिः ।
गत्वेशान्यां च विदधे समुद्घातं च वैक्रियम् ॥४०॥
सङ्ख्यातयोजनायामं दण्डं चक्रे च तद्यथा ।
मसारगल्ल-वैडूर्य-वज्र-सौगन्धिकाञ्जनाः ॥४१॥
लोहिताक्ष-हंसगर्भा-पुलका-सुभगाश्चये ।
रिष्टाञ्जन-पुलकाश्च जातरूपाश्च राजताः ॥४२॥
ज्योतीरसाङ्क-स्फटिकाः तेषां बादरपुद्गलान् ।
त्यक्त्वादाय तदा सूक्ष्मान् वैक्रियं रूपमादधे ॥४३॥
चण्ड-चपलाप-वातोद्धुताभिर्गतिभिर्व्रजन् ।
संप्राप ब्राह्मणावासं यत्राऽस्ति परमेश्वरः ॥४४॥
कृत्वा प्रणाममालोक्याऽपहृत्याऽशुभपुद्गलान् ।
दत्त्वाऽवस्वापिनीं मातुः प्रक्षिप्य शुभपुद्गलान् ॥४५॥
अनुज्ञाप्य जगन्नाथं गृहीत्वा करसंपुटे ।
क्षत्रियकुण्डग्रामेऽसौ ययौ **सिद्धार्थ**मन्दिरे ॥४६॥
कुक्षौ श्री**त्रिशला**देव्या व्याबाधारहितं विभुम् ।
अवस्वापिनीकापूर्वं स तथैव न्यवेशयत् ॥४७॥
निवेश्य पूर्वगर्भं च **देवानन्दो**दरे रयात् ।
तथैव गत्वा स स्वर्गमाज्ञां प्रत्यर्पयद्धरेः ॥४८॥
कृष्णाश्विनत्रयोदश्यामृक्षे **हस्तोत्तरा**भिधे ।
द्व्यशीतिदिवसान्तेऽभूद्विभोर्गर्भव्यतिक्रमः ॥४९॥

देवानन्दा च तद्रात्रौ महास्वप्नांश्चतुर्दश ।
हृतानपश्यत् **त्रिशला**देव्या दिव्यगजादिकान् ॥५०॥
अथ दिव्यकृतोल्लोचे[१] मणिदीपप्रकाशिते ।
विचित्रपुष्पप्रकरे कालागरुसुधूपिते ॥५१॥
वासौकसि तदन्तस्य पल्यङ्के हंसतूलिके ।
पट्टांशुकप्रतिच्छन्ने रम्यालिङ्गनवर्त्तिके ॥५२॥
गम्भीरे सरजस्त्राणे गङ्गापुलिनकोमले ।
प्रसुप्तजागरावस्था सायाह्नीवारविन्दिनी ॥५३॥
राज्ञी श्री**त्रिशलादेवी** महास्वप्नांश्चतुर्दश ।
पूर्वरात्रापररात्रे कालेऽपश्यदिति क्रमात् ॥५४॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥
ददृशे प्रसरद्दानः सप्ताङ्गेषु प्रतिष्ठितः ।
गजराजः सुविस्तीर्णो हस्तप्रोन्नतविंशकः[२] ॥५५॥
देव्या सुष्टुगतिं बिभ्रच्चतुष्पादप्रतिष्ठितः ।
त्रैलोक्यधूर्वह श्वेतो वृषभो वृषसन्निभः ॥५६॥
डकाराकारलाङ्गूलश्चन्द्रांशूपमकेशरः ।
दृष्टो दंष्ट्राकरालास्यो मृगेन्द्रो रौद्रलोचनः ॥५७॥
दिग्गजैः (रभिषिक्ता च) कृताभिषेका सर्वाभरणभूषिता ।
दृष्टा सर्वानवद्याङ्गी पद्मा पद्मनिवासिनी ॥५८॥
सौरभ्यलुभ्यद्भ्रमरं परागैरञ्जिताम्बरम् ।
यशः समुज्ज्वलं दाम ददर्श **त्रिशला** तदा ॥५९॥
चन्द्रः कुवलयानन्दकारी स्वामिस्वभाववत् ।
नरामरोपजीव्यश्रीर्दृष्टो देव्या तमोपहः ॥६०॥
प्रकाशयन्निशामास्यं भव्याम्भोजविकाशकृत् ।
स्वामिन्या ददृशे सूर्यः साक्षात् स्वामिप्रतापवत् ॥६१॥
मेरुचारुलसद्दण्डः स्वर्गङ्गाभपताकिकः ।
मूर्द्धनिविष्टसिंहोऽथ दृष्टो देव्या महाध्वजः ॥६२॥

---

१. चंदरवो । २. (हस्तविंशतिप्रोन्नतः) ।

सत्फलः सुमनोमालापूजितो जिनसन्निभः ।
महोदयप्रदो देव्या ददृशे कलशोत्तमः ॥६३॥
जैनास्थानमिवो[१]च्चक्रं राजहंसोपसेवितम् ।
सुप्रापामृतमैक्षिष्ट देवी पद्मसरोवरम् ॥६४॥
सम्यक्तत्त्वादिरत्नाढ्यं कल्लोलीकृतकेवलम् ।
स्वाम्याशयमिवासाद्यं साऽपश्यत् क्षीरसागरम् ॥६५॥
प्रभोः पूर्वभवस्नेहात् सहायकमिवानघम् ।
सर्वेन्द्रियाह्लादकरं सा विमानमवैक्षत ॥६६॥
सुरशैलमिवोत्तुङ्गं तिग्मांशुमिव भास्वरम् ।
रत्नराशिमपश्यत् सा पुण्यराशिमिव प्रभोः ॥६७॥
ज्योतिर्द्योतितदिग्चक्रो धूतधूमादिकल्मषः ।
देव्या प्रभोः प्रभापिण्डसदृशो ददृशे शिखी ॥६८॥
नभसोऽवतीर्य स्वप्नानेतान् प्रविशतो मुखे ।
दृष्ट्वावधार्य सा राज्ञे मृद्वालापैर्व्यजिज्ञपत् ॥६९॥
राजाख्यत् स्वमतिज्ञानात् शृणु स्वप्नफलं प्रिये ! ।
कल्याणं सुखमारोग्यं भावी ते चोत्तमः सुतः ॥७०॥
श्रुत्वेति **त्रिशला** तुष्टा बद्धाञ्जलिरदोऽवदत् ।
इष्टं युष्माभिरादिष्टं सत्यं चावितथं प्रभो ! ॥७१॥
अथानुज्ञापिता राज्ञा राज्ञी स्वस्थानमाश्रिता ।
धर्मजागरतः शेषां रजनीमत्यवाहयत् ॥७२॥
सज्जयित्वा नृपो बाह्यां सभां कौटुम्बिकैः प्रगे ।
मल्लैः सार्धंनियुद्धेन स्वयं व्यायाममातनोत् ॥७३॥
श्रमरोगहरैस्तेलैर्लक्षपाकादिभिस्ततः ।
त्वग्रोममांसास्थिसुखं (मांसास्थित्वग्रोमानां) [२]छेकैश्चक्रे सुमर्दनम् ॥७४॥
स्नात्वा गन्धजलैर्गन्धकाषायीरूक्षिताङ्गकः ।
देवदूष्यं परिधाय लिप्ताङ्गो हरिचन्दनैः ॥७५॥

---

१. सारी रीते जलमां पडती घुमरी । २. अवसरज्ञैः पुरुषैः ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

आबद्धमौलिमुकुटः कुण्डलोल्लिखिताननः ।
हारार्द्धहारकेयूरैः कल्पद्रुरिव जङ्गमः ॥७६॥
सकोरिण्टदामछत्रचारुचामरवीजितः[१] ।
नृपतिः शशीवाभ्रेभ्यो निर्ययौ मज्जनौकसः ॥७७॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥
अन्वीयमानमार्गोऽथ बहुभिर्गणनायकैः ।
सेनापतिमहामन्त्रि-कौटुम्बिकमण्डविकैः ॥७८॥
राजेश्वरैस्तलवरैर्गणकामात्यमन्त्रिभिः ।
दौवारिकैः पीठमर्दैर्भटैर्नगरनैगमैः ॥७९॥
सार्थवाहश्रेष्ठिदूतसन्धिपालैश्च भूपतिः ।
आससाद सदस्ताराधिपवत्तारकैर्वृतः ॥८०॥
स्वयं सिंहासनासीनः **त्रिशलां** स महीपतिः ।
तिरस्करिण्यान्तरिते भद्रासने न्यवीविशत् ॥८१॥
अथाकार्य स्वप्नपाठा-नीशान्यामासनाष्टके ।
निवेश्य राजा सच्चक्रे वस्त्रपुष्पफलादिभिः ॥८२॥
स्वप्नानां फलमापृच्छ-त्ते विमृश्य परस्परम् ।
ऊचुश्चैकमतीभूय शृणु स्वप्नफलं विभोः ॥८३॥
द्वाचत्वारिंशत्सुस्वप्ना महास्वप्नादशत्रिकम् ।
एवं द्वासप्ततिः स्वप्नाः स्वप्नशास्त्रेषु कीर्तिताः ॥८४॥
तत्रार्हतां च चक्रिणां वीक्षन्ते मातरः किल ।
चतुर्दश महास्वप्नान् केशवानां तु सप्त तान् ॥८५॥
चतुरो बलदेवाना-मेकं सामान्यभूभृताम् ।
देव्या दृष्टा महास्वप्ना-श्चतुर्दश महाफलाः ॥८६॥
ततः कुलस्य युष्माकं केतुर्दीपोऽवतंसकः ।
तिलकः पर्वताधारो नन्दिवृद्धियशस्करः ॥८७॥
सुकुमारपाणिपादः पूर्णपञ्चेन्द्रियात्मकः ।
लक्षणव्यञ्जनोपेतः मानोन्मानप्रमाणयुक् ॥८८॥

---

१. अवसरज्ञैः पुरुषैः ।

भाविपुत्रः स तारुण्ये चक्री तीर्थङ्करोऽथवा ।
भविष्यति विभोऽवश्यं नाऽन्यथा मुनिभाषितम् ॥८९॥

विपुलां जीविकां दत्त्वा विसृज्य स्वप्नपाठकान् ।
राजा देव्यै तदाचख्या-वभ्यनन्दच्च साऽपि तत् ॥९०॥

तदा च **जृम्भिका** देवा देवाधीशनिदेशतः ।
न्यधुः सर्वनिधानानि **सिद्धार्थ**नृपमन्दिरे ॥९१॥

राजाऽथ **त्रिशला**माह यदाप्रभृति नः कुले ।
पुण्यात्मावततारासौ वर्द्धामहे ततो वयम् ॥९२॥

तस्य पुत्रस्य दास्यामो **वर्द्धमाना**भिधां ध्रुवम् ।
स्वाम्यऽथ सप्तमे मासे स्वमातुरनुकम्पया ॥९३॥

अङ्गोपाङ्गानि सङ्कोच्याऽ-स्थान्मातेति शुशोच च ।
गर्भो मे नैजतीदानीं हृतोऽथ गलितः कथम् ॥९४॥ युग्मम् ॥

हृत्वा दुःखं प्रभुः पित्रोः स्वाङ्गैकदेशकम्पनात् ।
निश्चिक्ये च भविष्यामि न पित्रोर्जीवतोर्व्रती ॥९५॥

नात्याम्लैर्नातिमधुरै-र्नातिरुक्षैर्न शीतलैः ।
पुपोष गर्भमाहारै-र्माता सम्पूर्णदोहदा ॥९६॥

एवं नवसु मासेषु सार्द्धाष्टदिवसेषु च ।
चैत्रशुक्लत्रयोदश्या-मिन्दौ **हस्तोत्तरा**भिधे ॥९७॥

निर्मलास्वखिलादिक्षु ग्रहेषूच्चस्थितेषु च ।
विश्वत्रयोद्योतकरं नारकेभ्योऽपि सौख्यदम् ॥९८॥

जरारहितमरुजाजरायुमलवर्जितम् ।
प्राचीव रविमुद्रश्मिं स्वामिनी सुषुवे सुतम् ॥९९॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥

तदा चासनकम्पेन षट्पञ्चाशत्कुमारिकाः ।
ज्ञात्वा दिग्भ्यः समभ्येत्य सूतिकर्म व्यधुर्विभोः ॥१००॥

आसनादि तदेन्द्राणां समस्तानां चकम्पिरे ।
ते चाऽभ्येत्य **मेरु**शृङ्गे जिनजन्मोत्सवं व्यधुः ॥१०१॥

तद्रात्रौ **जृम्भका** देवाः **सिद्धार्थ**नृपमन्दिरे ।
ववृषुः स्वर्णरत्नादि-वस्त्रपुष्पफलादिकम् ॥१०२॥

भवनव्यन्तरज्योति-वैमानिकसुरैः प्रभोः ।
निर्वर्तितेऽभिषेके च श्री**सिद्धार्थ**नरेश्वरः ॥१०३॥
अकारयद् गुप्तिमुक्तिं मानोन्मानप्रवर्द्धनम् ।
पताकातोरणाद्याढ्यां सबाह्याऽभ्यन्तरां पुरीम् ॥१०४॥ युग्मम् ॥
दिवि दुन्दुभयो नेदुर्वारनार्यः प्रनर्त्तिताः ।
सौवर्णयूपमूशल-सहस्राण्युच्छ्रितानि च ॥१०५॥
अनुत्तमर्णाधर्मण-मशुल्कमकरं पुरम् ।
दशाह्नि **वर्धमानं** च नृपो वर्धापनं व्यधात् ॥१०६॥
सूर्याचन्द्रमसोश्चक्रे तृतीयेऽहनि दर्शनम् ।
षष्ठे धर्मजागरिकां शुद्धं चैकादशे दिने ॥१०७॥
निमन्त्र्य द्वादशे चाऽह्नि संभोज्य स्वजनं जनम् ।
वर्द्धमानकुमारोऽस्या-भिधानं गौणमादधे ॥१०८॥
प्रभोः **काश्यप**गोत्रस्य नामधेयं त्रयं व्यधुः ।
पितृदत्तं **वर्द्धमानः श्रमणः सहसंभव**म् ॥१०९॥
देवैर्दत्तं **महावीरः श्रमणो भगवानि**ति ।
पितुर्नामानि **सिद्धार्थः श्रेयांसश्च यशश्विकः** ॥११०॥
मातुर्नामानि **त्रिशला विदेहा प्रियकारिणी** ।
पितृव्यस्तु **सुपार्श्वः सुदर्शना** स्वसा प्रभोः ॥१११॥
नन्दिवर्धननामा च ज्येष्ठो भ्राता प्रभोरभूत् ।
कौडिन्यगोत्रभार्या च **यशोदा** राजकन्यका ॥११२॥
नामद्वयं सुतायाश्चाऽ-**नवद्या प्रियदर्शना** ।
दौहित्र्या अपि नाम्नी द्वे **शेषवती यशोवती** ॥११३॥
सप्तहस्तप्रमाणाङ्गः स्वर्णाभः सिंहलाञ्छनः ।
ववृधेऽष्टाग्रसहस्र-लक्षणैर्लक्षितः प्रभुः ॥११४॥
अथ स्वर्गतयोः पित्रो-र्व्रतायाभ्युद्यतः प्रभुः ।
नन्दिवर्द्धनोपरोधात् तस्थौ वर्षद्वयं गृहे ॥११५॥
लोकान्तिकसुरैरेत्य विज्ञप्तो विनयाद्विभुः ।
जय भगवान् बुध्यस्व नाथ तीर्थं प्रवर्तय ॥११६॥

ज्ञानेन दीक्षासमयं विज्ञाय भगवानथ ।
सांवत्सरिकमारेभे दानं दातुं किलेप्सितम् ॥११७॥
[1] अशीतिलक्षैरधिका तथाऽष्टाशीतिकोटिभिः ।
संवत्सरेण स्वर्णस्य दत्ता कोटिशतत्रयी ॥११८॥
मार्गस्य कृष्णदशम्यां कृतषष्ठतपाः प्रभुः ।
सुरासुरनराधीशैर्दीक्षार्थमभ्यनन्दयन् ॥११९॥
चन्द्रप्रभाशिबिकाया-मारुह्याहनि पश्चिमे ।
अनुगम्यमानमार्गः सदेवमनुजासुरैः ॥१२०॥
मङ्गलकल्याणवाग्भिः स्तूयमानश्च बन्दिभिः ।
नन्द जीव जयाविघ्नं तेभ्यः शृण्वंस्तथाऽऽशिषः ॥१२१॥
वीक्ष्यमाणोऽक्ष्णां सहस्रैः दृश्यमानोऽङ्गुलीगणैः ।
नरनारीसहस्राणां प्रतीच्छन्प्रणताञ्जलीन् ॥१२२॥
हृद्भिरभिनन्द्यमानः प्रार्थ्यमानो मनोरथैः ।
क्षत्रियकुण्डग्रामाख्या-न्निर्गत्य **ज्ञातनन्दनः** ॥१२३॥
सर्वबलेन सर्वद्ध्या ज्ञातखण्डवने प्रभुः ।
समुत्तीर्य शिबिकाया **अशोक**स्य तरोरधः ॥१२४॥
विमुच्य सर्वालङ्कारान् लुञ्चित्वा केशसंचयम् ।
सुव्रते दिवसे स्वामी मुहूर्त्ते **विजये** तथा ॥१२५॥
एकेन देवदूष्येण स्कन्धन्यस्तेन वज्रिणा ।
एकः प्रपेदे भगवा-नगारादनगारिताम् ॥१२६॥ अष्टभिः कुलकम् ॥
अपानकेन षष्ठेन कृत्वा सिद्धनमस्कृतिम् ।
सामायिकं प्रपद्याथ **मनःपर्यवमा**सदत् ॥१२७॥
अथो नरामरनाथं नत्वा जग्मुर्निजालयम् ।
प्रभो[2]**र्बहुल**गेहेऽभू-त्परमान्नेन पारणम् ॥१२८॥
वर्षमासाधिकं चेली स्वाम्यचेलस्ततः परम् ।
पञ्चसमितिस्त्रिगुप्तो मौनी पाणिपतद्ग्रहः ॥१२९॥

---

१. अर्थ—त्रण अबज अठ्यासी क्रोड अने एंशी लाख सुवर्णनुं दान एक वरसमां आप्युं ॥
२. बहुलबाह्मणगृहे ।

तिर्यग्नृदेवविहितो-पसर्गाणां तितिक्षकः ।
क्रोधमानमायालोभ-वर्जितो विजितेन्द्रियः ॥१३०॥
गगनमिवानालम्बोऽप्रतिबद्धश्च वायुवत् ।
गुप्तेन्द्रियः कूर्म इव शुद्धहृच्छरदिन्दुवत् ॥१३१॥
अनाश्रवः प्रशान्तात्मा मुक्ताम्बुकांस्यपात्रवत् ।
नीरङ्गसंखवज्जीव इवाऽव्याहतसद्गतिः ॥१३२॥
खड्गिशृङ्गमिवैकाकी विप्रमुक्तो विहङ्गवत् ।
[१]भारण्ड इवाऽप्रमत्तः शौण्डीरः कुञ्जरो यथा ॥१३३॥
वृषभ इव जातस्थामा (जातस्थामेव वृषभो) दुर्द्धर्षः सिंहवत्सदा ।
मन्दर इवाऽप्रकम्पो गम्भीरः सागरो यथा ॥१३४॥
चन्द्र इव सौम्यलेश्यो [२]दीप्ततेजाश्च सूर्यवत् ।
काञ्चनवज्जातरूपः सर्वंसहः क्षितिर्यथा ॥१३५॥
हुताशनवज्ज्वलत्तेजाः परीषहचमूसहः।
द्रव्यक्षेत्रकालभावे-ष्वप्रतिबन्धबन्धुरः ॥१३६॥
वासीचन्दनयोर्लेष्टु-स्वर्णयोः सुखदुःखयोः ।
निन्दास्तुत्योः समानश्च समः संसारमोक्षयोः ॥१३७॥
एवं द्वादशवर्षाणि पक्षाश्चैव त्रयोदश ।
ग्रामे विहृत्यैकरात्रं नगरे पञ्चरात्रिकम् ॥१३८॥
वैशाखशुक्लदशम्यां पौरुषीशेषकेऽहनि ।
ऋजुवालिनदीतीरे **जृम्भिक**नगराद्बहिः ॥१३९॥
व्यावृतचैत्यनिकटे श्यामाकस्य कुटम्बिनः ।
क्षेत्रे **काष्ठकरणा**ख्ये **शाला**भिधतरोरधः ॥१४०॥
उत्कटिकानिषद्यायां गोदोहिकासनस्थितः ।
अपानकेन षष्ठेन धिष्ण्ये **हस्तोत्तरा**भिधे ॥१४१॥
ध्यानान्तरे वर्त्तमानो लोकालोकप्रकशकम् ।
श्रमणो भगवान् **वीरः** केवलज्ञानमासदत् ॥१४२॥ चतुर्दशभिः कुलकम् ॥

---

१. एकोदराः पृथग् ग्रीवास्त्रिपदामर्त्यभाषिणः भारण्डपक्षिणस्तेषां मृतिर्भिन्नफलेच्छया ।
२. द्रव्यतो देहकान्त्या, भावतो ज्ञानेन ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

सुरैः समवसरणं चक्रे स्वामी च देशनां ।
बभूवु**रिन्द्रभूत्या**द्या एकादश गणाधिपाः ॥१४३॥
शिष्यसंख्या गणेशानां पञ्च पञ्चशतीयुताः ।
द्वावध्येष्टशतैर्युक्ता-श्चत्वारः त्रिशतीवृताः ॥१४४॥
वर्षा चतुर्माससंख्या विभोरेवं व्रतादभूत् ।
प्रथम**मस्थिक**ग्रामे त्रितयं **पृष्ठचम्पयोः** ॥१४५॥
वैशालीवाणिजग्राम-निश्रया द्वादशाभवन् ।
नालन्दाराजगृहयो-र्निश्रया तु चतुर्दश ॥१४६॥
मिथिलायां षडभवन् **भद्रिका**यां पुनर्द्वयम् ।
एक**मालम्भिका** पूर्या-मेकं **प्रणीतभूम्य**भूत् ॥१४७॥
श्रावस्त्यामेकमेकं तु मध्यमा **पापका**पुरी ।
हस्तिपालनृपस्याभू-**द्रज्जुका**भिधसंसदि ॥१४८॥
अपश्चिमचतुर्मास्यां स्वायुषः स्वल्पतां विदन् ।
लोकानुकम्पया स्वामी विशेषाद्धर्ममादिशत् ॥१४९॥
नन्तुं तदागतो भूपः **पुण्यपालो** व्यजिज्ञपत् ।
अष्टौ स्वप्ना मया दृष्टा नाथ ! तत्फलमादिश ॥१५०॥
जीर्णशालास्थितो **हस्ती** चापल्यं कुरुते **कपिः** ।
बब्बूलैर्वृत्त**क्षीरद्रुः काका** न दीर्घिकारताः ॥१५१॥
सिंहशबमथाधृष्य-मस्थाने **कमलोद्भवः** ।
ऊखरोर्व्यां **बीजवापः स्वर्णकुम्भा** मलाविलाः ॥१५२॥
स्वामी स्वप्नफलं प्राह जीर्णशाला गृहाश्रमः ।
गृही गजो व्रतशालां नापद्यप्यादरिष्यति ॥१५३॥
कपिवच्चपलाः सत्त्वा भविष्यति श्लथा व्रते ।
रोत्स्यन्ते लिङ्गबब्बूलैः श्राद्धाः क्षीरद्रुमा इव ॥१५४॥
काकवद्दीर्घिकायां न गच्छे स्थास्यन्ति साधवः ।
कुतीर्थिश्वापदाऽधृष्यं सिंहवज्जिनशासनम् ॥१५५॥
शबवन्निःप्रभावत्वा-ल्लक्ष्यन्ते कृमिवन्मतैः ।
उत्तमा नीचगोत्रेषु कमलानीव भाविनः ॥१५६॥

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

अपात्रोखरे वप्स्यन्ति वित्तबीजानि गेहिनः ।
यतयो भाविनो भ्रष्टाः सकिट्टाः कलशा इव ॥१५७॥
श्रुत्वेत्थं व्रतमादाय पुण्यपालो दिवं ययौ ।
प्रपच्छ **गौतम**स्वामी स्वामिन् ! किं भाव्यतः परम् ॥१५८॥
स्वाम्यूचे मम निर्वाणात् पञ्चमारो लगिष्यति ।
एकोननवति पक्षे-ष्वतिक्रान्तेषु **गौतम** ! ॥१५९॥
ततो वर्षचतुःषष्ट्यां **जम्बू**नाम्नि शिवङ्गते ।
[१]केवल[२]मनः[३]परमाऽ[४]वध्याहारकदेहीनाम् ॥१६०॥
[५]क्षपको[६]पशम[१०]श्रेण्योः [७]पुला[८]कजिनकल्पयोः ।
[९]संयमत्रिकसिद्धीनां भाव्यभावोऽत्र **भारते** ॥१६१॥
सप्तत्यग्रे वर्षशते **स्थूलभद्रे** दिवं गते ।
चतुःपूर्वाद्यसंस्थानं महाप्राणं च नश्यति ॥१६२॥
पुराणि ग्रामतुल्यानि ग्रामाः स्मशानसन्निभाः ।
यमदण्डसमा भूपाः दासरूपाः कुटुम्बिनः ॥१६३॥
एके तपोगौरविता धर्मक्रियाश्लथाः परे ।
साधवोऽपि भविष्यन्ति परस्परं समत्सराः ॥१६४॥
सप्तत्यग्रचतुःशत्या वर्षाणां **विक्रमो** नृपः ।
दशमपूर्विच्छेदः श्री**वज्र**स्वामिना समम् ॥१६५॥
चतुर्दशाधिकैकोनविंशत्यब्दशतेष्वथ ।
चैत्राष्टम्यां सार्पविष्टौ **पाटलीपुर**पत्तने ॥१६६॥
कल्कीम्लेच्छकुले भावी पातश्च **कृष्ण**सद्मनः ।
तदा दुर्भिक्षडमर-रोगैः पीडिष्यते जनः ॥१६७॥

कल्की जन्मकुंडली ॥

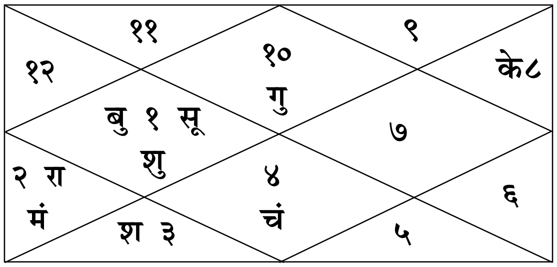

नन्दस्वर्णं जनाज्ज्ञात्वा गृहीत्वा स्तूपपञ्चकान् ।
अष्टादशवर्षावधेः **कल्की** राजा भविष्यति ॥१६८॥
षट्त्रिंशत्वत्सरो भावी त्रिखण्ड**भरता**धिपः ।
खानं खानं निधानानि ग्रहीष्यति स सर्वतः ॥१६९॥
लवणदेवस्य धेनुः खनतां निर्गमिष्यति ।
शृङ्गाभ्यां घट्यते साधुः स्थापिता सा चतुःपथे ॥१७०॥
दण्डित्वाऽशेषपाखण्डान् भिक्षाषष्ठांशसमर्थयन् ।
कायोत्सर्गाहूतदेव्या साधुभ्यो वारयिष्यति ॥१७१॥
कल्की नंष्ट्वा स्थलभुवि करिष्यति नवं पुरम् ।
पंचाशद्वर्षसुभिक्षे द्रोणो द्रम्मेण लभ्यते ॥१७२॥
पुनः धनार्थी लोभात्मा निस्वं कृत्वाखिलं जनं ।
भिक्षाषष्ठांशयात्रायै स रोत्स्यति पुनर्मुनीन् ॥१७३॥
तदा **प्रातिपदा**चार्य-मुख्यसङ्घोऽखिलोऽपि हि ।
स्थास्यति कायोत्सर्गेण स्मृत्वा शासनदेवताम् ॥१७४॥
बोधितः शासनदेव्या यावत् **कल्की** न भोत्स्यते ।
तावदासनकम्पेनागन्ता शक्रो द्विजाकृतिः ॥१७५॥
तेनापि शिक्षितो भूपः सकोपोऽपि चपेटया ।
हनिष्यति षडशीति-वर्षायुर्नरकं गमी ॥१७६॥
ततस्तस्य सुतं **दत्तं** राज्येऽभिषिच्य देवराट् ।
नत्वा **प्रातिपदं** सूरिं सङ्घसौख्ये दिवं गमी ॥१७७॥
दत्तः प्रतिदिनं जैनं चैत्यं मण्डिष्यते महीम् ।
एकोनविंशतिवर्ष-सहस्राण्यथ धर्मधीः ॥१७८॥
दुःषमाऽरकपर्यन्ते प्रव्रज्य द्वादशाब्दिकः ।
दुःप्रसहो द्विहस्तांगो **दशवैकालिका**गमः ॥१७९॥
व्रतं समाः प्रपाल्यष्टौ विंशत्यब्दः कृताष्टमः ।
एकावतारः सौधर्मे पल्यायुर्भविता सुरः ॥१८०॥ युग्मम् ॥
अन्त्याथ साध्वी **फल्गुश्रीः** श्रावको **नागिल**स्तथा ।
सत्यश्रीः श्राविका सङ्घः पूर्वाह्ने शममेष्यति ॥१८१॥

मध्याह्ने **सुमुखो** मन्त्री राजा **विमलवाहनः** ।
शमिष्यति चापराह्ने वह्निर्विधास्यति क्षितौ ॥१८२॥
क्षयाय वाता वात्स्यन्ति वर्षिष्यन्ति विषाम्बुदाः ।
द्वादशार्कसमः सूर्यो हिमांशुश्च दहिष्यति ॥१८३॥
गङ्गासिन्धूभयतटे बिलद्वासप्ततावथ ।
वैताढ्यमूले स्थास्यन्ति नृतिर्यञ्चः षट्खण्डजाः ॥१८४॥
रथाङ्गमध्यतुल्योऽथ **गङ्गासिन्धु**जलोद्भवैः ।
रात्रौ कृष्टैः सूर्यपक्वैः तेषां मत्स्यादिभिर्घस्रं ॥१८५॥
धास्यन्ति गर्भं षड्वर्षा नार्यः षोडशाऽब्दाऽऽयुषः ।
द्रक्ष्यन्ति पुत्रप्रपौत्रान् विंशत्यब्दायुषो नराः ॥१८६॥
हस्तोच्छ्रयाः कषायोग्रा नग्नास्ते बिलवासिनः ।
षष्ठाऽरे भाविनो वर्ष-सहस्राण्येकविंशतिः ॥१८७॥
उत्सर्पिण्याद्याऽरकेऽपि तत्तुल्येऽपि गते ततः ।
वर्षिष्यति पञ्चमेघाः सप्ताहं भारते पृथक् ॥१८८॥
तेष्वादौ **पुष्करावर्त्त**-स्तापं निर्वापयिष्यति ।
क्षीरोदः कर्त्ता धान्यानां **धृतोदः** स्नेहकारकः ॥१८९॥
अमृतोद औषधीकृत् **रसदो** रसकृद्भुवः ।
निर्यास्यन्ति बिलेभ्यस्ते वर्धमानायुरङ्गिकाः ॥१९०॥
मांसाहारं निषेध्यन्ति ते धान्यफलभोजिनः ।
मध्यदेशे कुलकराः सप्तैते भाविनस्ततः ॥१९१॥
श्री[१]**विमलवाहना**ख्यः [२]**सुदामा** [३]**सङ्गम**स्ततः ।
[४]**सुपार्श्वा** [५]**दत्त**[६]**सुमुखौ** [७]**सम्मुचि**स्तेषु सप्तमः ॥१९२॥
जातिस्मृतेः पुरादीनां कर्ता **विमलवाहनः** ।
उत्पन्नेऽग्नावन्नपाकं शिल्पाद्यप्युपदेक्ष्यति ॥१९३॥
सैकोननवति पक्षेऽ-थोत्सर्पिण्या अरद्वये ।
गते **शतद्वारपुरे सम्मुचिः** पृथ्वीपतिः ॥१९४॥
भद्रादेव्या चतुर्दश-महास्वप्नोपसूचितः ।
श्रेणिकात्मा जिनो भावी कृतजन्मोत्सवः सुरैः ॥१९५॥ युग्मम् ॥

स्वर्णवर्णः सप्तहस्तप्रमाणः सिंहलाञ्छनः ।
सद्वासप्ततिवर्षायु-र्भावी **गौतम** मत्समः ॥१९६॥
जीवः **श्रेणिक**राजस्य **पद्मनाभ**जिनो भुवि ।
सुपार्श्वजीवो भविता **सूरदेवो** द्वितीयकः ॥१९७॥
तृतीयः **उदायी** जीवः **सुपार्श्व**स्तीर्थनायकः ।
भविता **पोट्टिल**जीव-स्तुर्यः **स्वयम्प्रभो** जिनः ॥१९८॥
पञ्चमो **दृढायु**र्जीवः **सर्वानुभूति**तीर्थकृत् ।
देवश्रुतो जिनः षष्ठः **कार्त्तिक**स्तु भविष्यति ॥१९९॥
उदयाख्यजिनो भावी **शङ्ख**जीवस्तु सप्तमः ।
आनन्दजीवो भविता-ष्टमः **पेढाल**तीर्थकृत् ॥२००॥
जीवो भावी **सुनन्द**स्य नवमः **पोट्टिलो** जिनः ।
दशमः **शतक**जीवः **शतकीर्त्ति**र्जिनोत्तमः ॥२०१॥
देवकी जीवो भवितै-कादशो **मुनिसुव्रतः** ।
अममो वासुदेवस्य जीवो द्वादश तीर्थकृत् ॥२०२॥
भविता **सत्यकी** जीवो **निष्कषाय**स्त्रयोदशः ।
बलदेवस्य जीवस्तु **निष्पुलाक**श्चतुर्दशः ॥२०३॥
पञ्चदशः **सुलसा**या-जीवो **निर्मम**तीर्थकृत् ।
भविता **रोहिणी** जीव-**श्चित्रगुप्तस्तु** षोडशः ॥२०४॥
रेवतीजीवस्तु सप्त-दशः **समाधि**तीर्थकृत् ।
भविता **शताली** जीवः **संवरो**ऽष्टादशो जिनः ॥२०५॥
यशोधरजिनो भावी जीवो **द्वीपायन**स्य तु ।
विजयाख्यजिनो विंशः **कर्ण**जीवो भविष्यति ॥२०६॥
मल्लो जीवो **नारद**मस्यै-कविंशो भविता जिनः ।
अम्बडजीवो भविता द्वाविंशो देवतीर्थकृत् ॥२०७॥
त्रयोविंशो**ऽमर**जीवो**ऽनन्तवीर्यो** जिनाधिपः ।
स्वातिबुद्धजीवो भावी **भद्रो** पश्चिमतीर्थकृत् ॥२०८॥
आयुः प्रमाणकल्याण-वर्णान्तरकलाञ्छनैः ।
एते पश्चादनुपूर्व्या वर्त्तमानजिनैः समाः ॥२०९॥

दीर्घदन्तो गूढदन्तः शुद्धदन्तस्तृतीयकः ।
श्रीचन्द्रचक्री **श्रीभूतिः श्रीसोमः पद्म**संज्ञिकः ॥२१०॥
महापद्मो दर्शनाख्यो **विमलोऽमलवाहनः** ।
अरिष्टश्च द्वादशैते **भरते** भाविचक्रिणः ॥२११॥
नव कृष्णः **नन्दि-नन्दिमित्र-सुन्दरबाहुकाः** ।
महाबाहू रतिबलो महाबलो बलस्तथा ॥२१२॥
द्विपृष्ठश्च **त्रिपृष्ठ**श्च तथैते प्रतिविष्णवः ।
तिलको लोहजङ्घश्च **वज्रजङ्घ**श्च **केशरी** ॥२१३॥
बलिपह्लादनामाना**वपराजितभीमकौ** ।
सुग्रीवश्च भविष्यन्ति स्वचक्रेण हता नव ॥२१४॥
जयन्तो व्याजितो धर्मः सुप्रभश्च **सुदर्शनः** ।
आनन्दो नन्दनः पद्मः सङ्कर्षणो बला नव ॥२१५॥
उत्तमनरैकषष्टि-स्तृतीयेऽरे भविष्यति ।
उत्सर्पिण्यां चतुर्थे तु भाविनौ जिनचक्रिणौ ॥२१६॥
ततः कल्पद्रुमोत्पत्तौ युग्मिधर्मो भविष्यति ।
अष्टादशकोटिकोटी-सागराणि निरन्तरम् ॥२१७॥
उत्सर्पिण्यवसर्पिणी कालचक्राण्यनन्तशः ।
अनन्तगुणा व्यतीता वातो भावीनि **भारते** ॥२१८॥
इत्यादिश्य भगवान् प्र-बोधाय **देवशर्मणः** ।
प्राहिणोद् **गौतमं** ग्रामे प्रेमबन्धच्छिदे तथा ॥२१९॥
तदासन् स्वामिनः शिष्याः सहस्राणि चतुर्दश ।
षट्त्रिंशच्च सहस्राणि **चन्दना**प्रमुखार्यिकाः ॥२२०॥
एकोनषष्टिसहस्राधिकलक्षमुपासकाः ।
अष्टादशसहस्राणि-लक्षत्रयमुपासिकाः ॥२२१॥
चतुर्दशपूर्विणां तु शतत्रयं प्रभोरभूत् ।
त्रयोदशशतान्यास-न्नवधिज्ञानशालिनाम् ॥२२२॥
सप्तशती केवलिनां वैक्रियाणां च साऽभवत् ।
पञ्चशती विपुलानां वादिनां च चतुःशती ॥२२३॥

अजायन्त शतान्यष्टा-वनुत्तरोपपातिनां ।
एवं परिवारयुतः कृतषष्ठतपाः प्रभुः ॥२२४॥
छद्मस्थोऽस्थात् समा-स्त्रिंशत्सार्द्धद्वादश छद्मवान् ।
केवली त्रिंशदर्द्धोना सर्वायुर्द्व्यग्रसप्ततिः ॥२२५॥
कार्त्तिकस्यामावास्यायां चन्द्रे द्वितीयवत्सरे ।
प्रीतिवर्द्धनसन्मासे पक्षे च **नन्दिवर्द्धने** ॥२२६॥
देवानन्दाभिध रात्रा-**वुपशमा**ख्यवासरे ।
नागे करणे मुहूर्त्ते **सर्वार्थसिद्धि**नामनि ॥२२७॥
स्वातौ रात्र्यन्तयामार्द्धे पर्यङ्कासनमाश्रितः ।
स्वामी शक्रेण विज्ञप्तः प्रतीक्षस्व क्षणं विभो ! ॥२२८॥
यतस्ते जन्मभं नाथ तीर्थपूजाप्रभावहृत् ।
द्विवर्षसहस्रस्थायी संक्रान्तो भस्मको ग्रहः ॥२२९॥
ऊचे प्रभुः शक्र ! नाऽऽयु-र्वृद्धौ क्षमा जिना अपि ।
किं वा भाव्यं भवन्नेवं नाशः स्यान्न कदाचन ॥२३०॥
कल्याणफलपाकानि तथा पापफलानि च ।
प्रत्येकं पञ्चपञ्चाशद्वि-भाव्याऽध्ययनान्यथ ॥२३१॥
अपृष्टव्याकरणानि षट्त्रिंशत्प्रकाशयन् ।
स्मरन् **प्रधाना**ध्ययनं शैलेशीमाश्रयद्विभुः ॥२३२॥ युग्मम् ॥
कृतयोगनिरोधोऽथ सिद्धानन्तचतुष्टयः ।
श्री**वीरः** प्राप निर्वाणं **गौतम**श्चाप केवलम् ॥२३३॥
उत्पन्नेऽनुद्धरीकुन्थौ दुष्पालं वीक्ष्य संयमम् ।
बहु निर्ग्रन्थनिर्ग्रन्थ्य-स्तदा चानशनं व्यधुः ॥२३४॥
नव **मल्लकि**ज्ञातीया **लच्छकि**ज्ञातयो नव ।
गणराजानोऽष्टादशाः **काशीकोशल**नायकाः ॥२३५॥
ते पौषधोपवासादि प्रस्थाप्**यामावसी**दिने ।
भावोद्योते गते द्रव्यो-द्योतां **दीपालिकां** व्यधुः ॥२३६॥
आगच्छद्भिश्च गच्छद्भिर्देवदेवीगणैस्तदा ।
रात्रिर्ज्योतिमयी साभू-त्कोलाहलभृशाकुला ॥२३७॥

मर्त्यामर्त्यगवादीनां चक्रे नीराजना जनैः ।
भस्मकप्रतिघाताय **मेराईयं** जगत्यभूत् ॥२३८॥
निर्वाणमहिमानं भर्त्तुः समाप्य **प्रतिपत्**प्रगे ।
केवलमहिमानं चक्रे शक्रः श्री**गौतम**प्रभोः ॥२३९॥
निवेश्य सहस्रपत्रे स्वर्णपद्मे हरिर्गुरुम् ।
पुष्पप्रकरमादाय पुरश्चक्रेऽष्टमङ्गलम् ॥२४०॥
नन्दिवर्द्धनराजाप्य-भूजानो निर्वृतौ विभौ ।
सुदर्शना स्वसाभ्यर्थ्य द्वितीयायामभूज्यत ॥२४१॥
ततो **भ्रातृद्वितीया**भू-त्तद्वारे वत्सरा नृप ! ।
सम्प्रति साम्प्रतं लोके विख्याता दीपपर्ववत् ॥२४२॥

पुनरपि राजा उवाच –

भोगो वस्त्राऽन्नपानादे-र्विशेष्यगृहमण्डनम् ।
जनस्याऽन्यस्य जोत्काराः कस्मादस्मिन् दिने प्रभो ! ॥२४३॥

श्रीसुहस्तिरुवाच –

इहैव**ोज्जयनी**पूर्यां समवासरदेकदा ।
श्री**मुनिसुव्रत**स्वामि-शिष्यः श्री**सुव्रतो** गुरुः ॥२४४॥
तं नन्तुमाययौ राजा श्री**धर्मः** सचिवोऽस्य च ।
नमुचिर्विवदन् जिग्ये क्षुल्लकेन चुकोप सः ॥२४५॥
हन्तुं मुनीन् कृष्टखड्गो देव्यासौ स्तम्भितो निशि ।
राज्ञा विस्मितेन साधून् क्षामयित्वा विमोचितः ॥२४६॥
लज्जितो **नमुचि**र्नंष्ट्वा प्रययौ **हस्तिनापुरे** ।
तत्र **पद्मोत्तरो** राजा **ज्वालादेव्य**स्ति तत्प्रिया ॥२४७॥
तत्पुत्रौ **विष्णुकुमार-महापद्मौ** बभूवतुः ।
ज्येष्ठे तिष्ठति **पद्माय** यौवराज्यमदात् पिता ॥२४८॥
तन्मन्त्री **नमुचिः** सोऽभू-ज्जिग्ये **सिंहरथं** रिपुम् ।
पद्मस्तुष्टो वरं प्रादा-न्न्यासीचक्रे च मन्त्रिणा ॥२४९॥
एकदा **ज्वालया** राज्ञ्या कारितश्चार्हतो रथः ।
मिथ्यादृष्ट्या तत्सपत्न्या **लक्ष्म्या** ब्रह्मरथः पुनः ॥२५०॥

रथाकृष्टौ तयोर्वादे राजा द्वावप्यवारयत् ।
मातुर्वीक्ष्यापमानं तु **पद्मो** देशान्तरं ययौ ॥२५१॥
ऊढ **मदनावलीको** जितषट्खण्ड**भारतः** ।
महापद्मः पुरायातः पित्रा राज्ये न्यवेशयत् ॥२५२॥
समं **विष्णुकुमारेण** स्वयं **पद्मोत्तरो** नृपः ।
सुव्रताचार्यपादान्ते परिव्रज्य ययौ शिवम् ॥२५३॥
मुने**र्विष्णुकुमार**स्य षष्टिवर्षशतान्यथ ।
तपस्यतः समुत्पन्नाः लब्धयो वैक्रियादिकाः ॥२५४॥
चक्रवर्ती **महापद्मो**ऽ-र्हच्चैत्यैर्भूषितावनिः ।
मातुर्मनोरथापूर्त्यै रथयात्रोत्सवं व्यधुः ॥२५५॥
ययाचे **नमुची** राज्यं वरेणाथ करे कृतं ।
चक्री च तस्मै तद्दत्वा स्वयमन्तःपुरेऽविशत् ॥२५६॥
तदा श्री**सुव्रताचार्यो** वर्षासु **हस्तिनापुरे** ।
चतुर्मासाभिग्रहेण सुतस्थौ सपरिच्छदः ॥२५७॥
अन्यदा **नमुचिः** सूरीन् दृष्ट्वा वैरमनुस्मरन् ।
अवोचल् लिङ्गिनः सर्वे त्वद्वर्जं मामुपस्थिताः ॥२५८॥
स्थातव्यं तन्न मद्भूमौ सप्ताहोपरि साधुभिः ।
यः स्थाता तं हनिष्यामि सङ्घः पृष्टश्च सूरिभिः ॥२५९॥
प्रहित्य मुनिराहूतो **विष्णु**र्मेरुशिखास्थितः ।
नमुचिवर्जा राजानो **विष्णुं** वीक्ष्य ववन्दिरे ॥२६०॥
ऊचे **विष्णु**र्यान्ति पूर्णा-भिग्रहाः साधवः स्वयम् ।
तद्देहि कियतीं भूमिं ततो तस्मै त्रिपदीमदात् ॥२६१॥
लक्षयोजनदेहीऽभू-**द्विष्णु**र्वैक्रियलब्धितः ।
क्रमौ पूर्वापराम्बुध्योर्न्यस्य विश्वमकम्पयत् ॥२६२॥
क्रमं तृतीयं **नमुचेः** पृष्ठे निष्ठुरमादधे ।
क्षिप्तस्त्रिविक्रमेणेति रसातलं बली रिपुः ॥२६३॥

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

इन्द्रप्रहितगन्धर्वैर्गीतोपशमरसान्वितम् ।
विष्णुं स्वभावसम्पन्नं चक्रवर्त्यादयोऽनमन् ॥२६४॥

महापद्ममुपालभ्य कृत्वा सङ्घप्रभावनाम् ।
प्रतिक्रम्य गुरोरन्ते ययौ **विष्णुः** शिवं क्रमात् ॥२६५॥[१]

तत्रोत्पाते प्रशान्तेऽथ पुनरुज्जीवितं जगत् ।
संभूय भोजनाच्छाद-विभूषाद्युत्सवं व्यधात् ॥२६६॥

प्रतिवर्षं तदाद्यत्र दिने प्रावर्त्ततोत्सवः ।
दीपालीवीरनिर्वाणादिति **दीपोत्सव**स्थितिः ॥२६७॥

चतुर्द्दश्याममावस्यां षोडशः प्रहरावधिः ।
कोटीसहितमुपोष्य पूजयेच्छ्रुतमष्टधा ॥२६८॥

स्मृत्वा सहस्रपञ्चाशत्परिवारं हि **गौतमम्** ।
स्वर्णाम्भोजे ततोऽखण्डदीपो बोध्यः स तण्डुलः ॥२६९॥

इत्थं सहस्रपञ्चाशद् गुणं पुण्यमुपार्ज्यते ।
जैनधर्मरता भव्याः प्राप्नुवन्त्यक्षयं पदम् ॥२७०॥

श्रुत्वेति **सम्प्रति**नृपः प्रतिवर्षमेवं, **दीपोत्सवं** जनपदेष्वखिलेषु तेने ।
श्रीमत्**सुहस्ति**गुरुपादप्रसादनादादाप्तं च राज्यमशिषज्जिनधर्मरम्यम् ॥२७१॥

किञ्चिज्ज्ञात्वा श्रुताम्भोधेः किञ्चिद्बहुश्रुताननात् ।
कृतो **दीपालिकाकल्पः** शोध्यः सद्भिः प्रसद्य सः ॥२७२॥

समभावा**दमावास्या**मुपोष्य **प्रतिपद्दि**ने ।
गुरुभ्यः परमान्नेन पूर्णो देयः पतद्ग्रहः ॥२७३॥

लक्ष्याद्द्वादशधान्यानां ढौकनीया जिनाग्रतः ।
एवमाराधनीयः श्री**गौतम**गणभृत्तमः ॥२७४॥

शर ५ युग ४ शिखि ३ शशि १ वर्षे शिष्यः श्री**रत्नसिंहसूरीणाम्** ।
श्री**विनयचन्द्रसूरि**श्चक्रे **दीपालिकाकल्प**म् ॥२७५॥

---

१. प्रत्यन्तरेऽयं श्लोकः २६५ श्लोकतोऽग्रे अधिकोऽस्ति । ''योऽवज्ञाकृन्मुनीन्द्राणां मर्त्त्यरूपो मृगो हि स । इति लोकप्रबोधार्थं लोकोक्तिगो हि सोऽभवत्'' ॥

विश्वानन्दविधात्री तमोपहा सकलदुरिततितिहन्त्री ।
अपहरतु सकलदुरितं जिनेशवाणीव दीपाली ॥२७६॥

विश्वालङ्करणैकहेतु विमलालोकश्रियं भावुकै-
र्दानैर्भोगफलैश्च पूज्यविनयैः सर्वाङ्गसौख्यावहम् ।
माङ्गल्यं कमलाप्रवेशनपदं सर्वार्थसिद्धिप्रदम्,
श्रीमद्धर्म इव श्रियं दिशतु वो **दीपालिका**ख्यं दिनम् ॥२७७॥

उपशमितमेघनादं प्रक्षालितदशाननं रमितरामम् ।
रामायणमिव सुभगं **दीपदिनं** हरतु वो दुरितम् ॥२७८॥

श्रीविनयचन्द्रसूरीश्वरविरचितः
दीपालिकाकल्पः समाप्तः ॥

• • •

श्रीजिनप्रभसूरीश्वरविरचितः

दीपोत्सवकल्पः ॥

[अपापाबृहत्कल्पः ॥]

पणमिअ **वीरं** वुच्छं[१] तस्सेव य सिद्धिगमपवित्ताए ।
पावापुरीइ कप्पं दीवमहुप्पत्ति पडिबद्धं ॥१॥
गउडेसु पाडलिपुरे संपइराया तिखंडभरहवई ।
अज्जसुहत्थिगणहरं पुच्छइ पणओ परमसड्ढो[२] ॥२॥
दीवालिअपव्वमिणं लोए लोउत्तरे अ गउरविअं ।
भयवं ! कह संभूअं ?, अह भणइ गुरू-निव ! सुणसु[३] ॥३॥

§१. तेणं कालेणं तेणं समएणं समणो[४] भगवं **महावीरो पाणय**कप्पट्ठिए **पुप्फुत्तर**विमाणे वीससागरोवमाइं आउं परिवालित्ता, तओ चुओ समाणो तिण्णाणोवगओ इमीसे ओसप्पिणीए तिसु[५] अरएसु वइक्कंतेसु अद्धनवमासाहिअपंचहत्तरीवासावसेसे चउत्थे अरए **आसाढ-सुद्धच्छट्ठी**ए **उत्तरफग्गुणी**रिक्खे **माहणकुंड**नयरे **उसभदत्त**माहणभारिआए **देवाणंदा**ए कुच्छिंसि सीह-गय-वसहाइचउद्दसमहासुमिणसंसूइओ अवइन्नो । तत्थ बासीइदिणाणंतरं **सक्का**इट्ठेण **हरिणेगमेसि**णा **आसोअबहुलतेरसी**ए तम्मि चेव रिक्खे **खत्तियकुंड**ग्गामे नयरे **सिद्धत्थ**रण्णो देवीए **तिसला**ए गब्भविणिमयं काउं गब्भम्मि साहरिओ । माऊए[६] सिणेहं नाउं सत्तममासे 'अम्मापिअरेहिं जीवंतेहिं नाहं समणो होहं' ति गहिआभिग्गहो, नवण्हं मासाणं अद्धट्ठमाणराइंदियाणं अंते **चित्तसिअतेरसी**अद्धरत्ते तम्मि चेव रिक्खे जाओ । अम्मापिऊहिं कय**वद्धमाण**नामो **मेरु**कंप-सुरखव्वण-**इंदवायरण**पणयण-पयडअवदाणो भुत्तभोगो, अम्मापिऊहिं देवत्तगएहिं तीसं वासाइं अगारवासे वसित्ता, संवच्छरिअं दाणं दाउं, **चंदप्पहा**ए सिबियाए एगागी एगदेवदूसेण **मग्गसिरकसिणदसमी**ए

---

१. P वोच्छं । २. B °सद्दो । ३. C सुणेसु । ४. B 'समणो ' नास्ति । ५. A B तीएसु, D तिसुए । ६. A माऊण ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

तम्मि चेव रिक्खे छट्ठेणं, अवरण्हे **णायसंड**वणे निक्खंतो । बीयदिणे **बहल**विप्पेणं पायसेण पाराविओ । पंचदिव्वाइं पाउब्भूआइं । तत्तो बारसवासाइं तेरसपक्खे अ नर-सुर-तिरियकओवसग्गे सहित्ता, उग्गं च तवं चरित्ता **जंभियगामे उज्जुवालिआ**तीरे गोदोहिआसणेणं छट्ठभत्तेणं तम्मि चेव रिक्खे **वइसाहसुद्धदसमी**ए पहरतिगे केवलनाणं पत्तो । इक्कारसीए अ **मज्झिमपावाए महसेण**वणे तित्थं पयट्टिअं । **इदभूइ**प्पमुहा गणहरा दिक्खिआ सपरिवारा । वयदिणाओ अ भयवओ बायालीसं वासाचउम्मासीओ जायाओ । तं जहा-एगा **अट्ठिअ**गामे, तिण्णि **चंपा[1]पिट्ठी[2]चंपासु,** दुवालस **वेसाली-वाणिअ**ग्गामेसु, चउद्दस **नालंदा-रायगिहेसु,** छ **मिहिला**ए, दो **भद्दिआ**ए, एगा **आलंभिया**ए, एगा **पणिअभूमी**ए, एगा **सावत्थी**ए । चरिमा पुण **मज्झिमपावाए हत्थिसाल**रण्णो अभुज्जमाण[3]सुंकसालाए आसि । तत्थ आउसेसं जाणंतो सामी सोलस-पहराइं देसणं करेइ ।

§२. तत्थ वंदिउमागओ **पुण्णपालो** राया अट्ठण्हं सदिट्ठाणं सुमिणाणं फलं पुच्छेइ । भयवं वागरेइ । ते अ इमे-पढमो ताव चलपासाएसु गया चिट्ठंति । तेसु पडंतेसु चेते न णिंति, के वि णिंता वि तहा निग्गच्छंति, [4]जह तप्पडणाओ विणस्संति । एयस्स सुमिणस्स फलं एवं-दूसमगिहवासा चलपासायत्थाणीआ । संपयाणं सिणेहाणं निवासाणं च अथिरत्ताओ । हं भो ! दुस्समाए दुप्पजीवी इच्चाइवयणाओ गया धम्मत्थी सावया । इयरपरसमयगिहत्थेहिंतो पाहाणत्तणेण ते अ गिहवासाए पडिहंति देसभंगाईहिं, तह वि निग्गंतुं [5]न इच्छिस्संति । वयगहणेणं जे वि णीहिंति ते वि अविहिनिग्गमणेणं । तओ ते विणिस्सिस्संति । गिहिसंकिलेसमज्झे आगया भग्गपरिणामा भविस्संति । विरला य सुसाहुणो होऊण आगमाणुसारेणं गिहिसंकिलेसाई मज्झे आगए वि अवगणिऊण कुलीणत्तणेण निव्वहिस्संति त्ति पढम[6]सुविणत्थो ॥१॥

बीओ पुण इमो-बहवो वानरा तेसिं मज्झे जूहाहिवइणो । ते अमिज्झेणं अप्पाणं विलिंपंति, अन्ने वि अ । तओ लोगो हसइ । ते भणंति-न एअमसुइं गोसीसचंदणं खु एयं । विरला पुण वानरा य न लिंपंति । ते अलित्तेहिं खिंसिज्जंति त्ति । एयस्स फलं पुण इमं-वानरत्थाणीआ गच्छिल्लगा । अप्पमत्तत्तेण चलपरिणामत्तेणं च । जुहाहिवई गच्छाहिवई आयरियाइणो । असुइविलेवणं तु तेसिं आहाकम्माइ-

---

१. A चंपाए । २. A B D चंपासुं । ३. C सुक° । ४. A B तह । ५. नास्ति 'न' । ६. A °सुमिण° ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

सावज्जसेवणं । अन्नविलिंपणं च[1] अन्नेसि वि । तक्कारणलोगहसणं च, तेसिं अणुचिअपवित्तीए य वयणहीला । ते भणिस्संति न एयं गरहियं, किं तु धम्मंगमेयं । विरला तदणुरोहेणावि न सावज्जे पयट्टिहिंति । ते य तेहिं खिंसिज्जिहिंति, जहा-एए अवगीया, अकिंचिकरा य त्ति बीइअसुविणत्थो ॥२॥

तईओ पुण इमो-सच्छायखीरतरूणं हिट्ठे बहवे सीहपोअगा पसंतरूवा चिट्ठंति । ते य लोएहिं पसंसिज्जंति अहिगम्मंति अ बब्बूलाणं च हिट्ठे सुणग त्ति । फलं तु एयस्सेमं-खीरतरुत्थाणीयाणि साहूणं विहरणपाउग्गाणि खित्ताणि सावया वा साहूणं भत्तिबहुमाणवंता धम्मोवग्गहदाणपरा सुसाहुरक्खणपरा य । ते य रुंधिहिंति बहुगा सीहपोयगा नियया[2]वासिपासत्थोसन्नाई संकिलिट्ठत्तण[3]ओ अन्नेसिं गसणा[4]णो अ । ते अप्पाणं जणरंजणत्थं पसंतं दरिसिहिंति । तहाविहकोउहल्लिअलोगेहिं पसंसिज्जिहिंति अहिगम्मिस्संति *अ तव्वयणकरणाओ । तत्थ य कयाइ केई धम्मसद्धुगा[5] वेहारुग[6] परिहारुगा[7] वा दूइज्जंति[8] । ते अ तेसिं तब्भावियाणं च सुणगाहइ पडिहासिस्संति । ०अभिक्खणं* सुद्धधम्मकहणेणं भसंति त्ति । जेसु कुलेसु दूइज्जंति ते बब्बूलसमा[9] पडिहासिस्संति अवण्णाए । दूसमवसेण धम्मगच्छा सीहपोअगा इव भविस्संति० ॥३॥

चउत्थो पुण एवं-के वि कागा वावीए तडे तिसाए[10] अभिभूआ मायासरं दट्ठुं तत्थ गंतुं पयट्टा । केण वि निसिद्धा-न एयं जलं ति । ते असद्दहंता तत्थ गया विणट्ठा य त्ति । फलं तु इमं-वावीत्थाणीआ सुसाहुसंतई । अइगंभीरा सुभाविअत्था उस्सग्गाववायकुसला । अगहिलगहिलो राया इइ नाएण[11] कालोचिअधम्मनिरया अणिस्सिओवस्सिया । तत्थ कागसमा अइवंकजडा अणेगकलंकोवहया धम्मत्थी[12] । ते अज्जयधम्मसद्धाए[13] अभिभूआ । मायासरप्पाया पुण पुव्वुत्तविवरीया धम्मचारिणो अईव कट्ठाणुट्ठाणनिरया वि अपरिणयत्ताओ अणुवायपयट्टत्ताओ अ कम्मबंधहेउणो । ते दट्ठुं मूढधम्मिया तत्थ गच्छिहिंति त्ति केण वि गीयत्थेण ते[15] भण्णिहिंति[14] जहा न एस धम्ममग्गो, किं तु तदाभासोयं । तहावि ते असद्दहंता केइ जाहिंति विणि-

---

१. A C नास्ति 'च' । २. A B Pc नियावासि° । ३. B C P संकिट्ठत्तण° । ४. Pc गमणा° । ५. P °सट्ठुगा, C सट्ठुगा । ६. B Pa-c वेहारुगा । ७. P नास्ति 'परिहारुगा' । ८. P इज्जंति । * एतच्चिह्नान्तर्गता पंक्तिः पतिता A प्रतौ । ९. A C नास्ति 'बब्बूलसमा', Pa-c बब्बूल त्ति । ० एतदन्तर्गतः पाठः नास्ति Pa प्रतौ । १०. E तेसि । ११. A रायाइ नाएण, P °इय ना° । १२. C धम्मत्था । १३. A धम्मं° । १४. B भणिहिंति । १५. C केय ।

स्सिहिंति अ संसारे पडणेणं । जे पुण तेसिं वयणेणं वाहिंति ते अमूढधम्मसाहगा भविस्संति त्ति ॥४॥

पंचमो इमो–अणेग[1]सावयगणाउले विसमे वणमज्झे सीहो मओ चिट्ठइ । न य तं को वि सिगालाई विणासेइ । कालेणं तत्थ मयसीह[2]कडेवरे कीडगा उप्पण्णा । तेहिं तं भक्खिअं दट्ठुं ते सियालाई उवद्दवंति त्ति । फलं तु–सीहो पवयणं परवाइमयदुद्धरिसत्ताओ । वणं पविरलसुपरिक्खगधम्मिअ[3]जणं **भारहवासं** । सावयगणा परतित्थिआई पवयण-पच्चणीआ । [4]तेहि एवं मन्नंति–[5]एयं पवयणमम्हाणं पूआसक्कारदाणाइ [6]उच्छेअगरं । तो जहा तहा फिट्टउ त्ति । विसमं अमज्झत्थजणसंकुलं । तं च पवयणं मयं अइसयववगमेणं निप्पभावं भविस्सइ । तहावि पच्चणीया भएण न तं उवद्दविहंति । किर इत्थ परुप्परं संगई अत्थि सुट्ठियत्तं च त्ति । कालदोसेणं तत्थ कीडगप्पाया पवयणनिद्धंधसमयंतरीयाई उपज्जिहिंति, ते य परुप्परं निंदणभंडणाईहिं सासणलाघवं जणिहिंति । तं दट्ठुं ते पच्चणीया वि एएसिं परुप्परं पि न मेलु त्ति धुवं निरइसेसमेयं पि त्ति निब्भयत्तेणं उवद्दविस्संति पवयणं ॥५॥

छट्ठो पुण इमो–पउमागरा [7]सरोवरगाई अपउमा गद्दभगजुआ वा । पउमा पुण उक्कुरुडियाए ते वि विरला न तहा [8]रमणिज्ज त्ति । फलं तु–पउमागरत्थाणीयाणि धम्मखित्ताइं सुकुलाइं वा । तेसु न पउमाइं धम्मपडिवत्तिरूवाई । साहु–सावय[9]संघा वा । जे वि धम्मं पडिवज्जिहिंति ते वि कुसीलसंसग्गीए [10]लुलिअपरिणामा भविस्संति । [11]उक्कुरुडिया पच्चंतखित्ता नीयकुलाइं वा तेसिं धम्मो पयट्टिस्सइ । ते वि अट्ठाणुप्पत्ति-दोसाओ लोएणं खिंसिज्जमाणा ईसाइदोसदुट्ठत्तेण [12]न सकज्जं साहिस्संति त्ति ॥६॥

सत्तमो इमो–को वि करिसगो *दुव्वियड्ढो दड्ढघुणक्खयाइं पारोहअजुग्गाइं बीयाइं सम्मं बीआइं मन्नंतो किणित्ता य खित्तेसु ऊसराइसु पयरइ । त[13]म्मज्झे समागयं विरलं सुद्धबीयं अवणेइ सुखित्तं परिहरइ त्ति । एयस्स फलं इमं–करिसगत्थाणीया दाण-धम्मरुई । ते य* दुव्वियड्ढा जाणगं मन्ना अप्पाउग्गाणि वि संघभत्ताइदाणाणि पाउग्गाणि मन्नंता, ताणि वि अपत्तेसु दाहिंति । इत्थ चउभंगो । एगो सुद्धो अप्पाउग्गमज्झे किंचि सुद्धं देयं भवइ तं अवणेहिंति । सुपत्तं वा समागयं परिहरिस्संति । एरिसाणि दाणाणि, दायगा गाहगा य भविस्संति । अन्नहा वा वक्खाणं–अबीया असाहुणो ते वि साहुबुद्धीए दुव्वियड्ढा गिण्हिस्संति । अठाणेसु

---

१. A B P सावया° । २. B कलेवरे । ३. A B D °जण° । ४. B एहि । ५. A B एवं । ६. C E वुच्छेय° । ७. Pc सरोवरमाईओ । ८. P रमणिज्जं । ९. E °संघो । १०. B लुभिअ° । ११. B E उक्करु° । १२. B नास्ति 'न' । * एतदन्तर्गतः पाठ पतितः P प्रतौ । १३. Pc मज्झे ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

अविहीए अ ठाविस्संति । जहा दुव्वियड्ढो कोइ करिसओ अबीयाणि वि बीयाणि, बीयाणि वि अबीयाणि मन्नंतो तहा ठवेइ तत्थ वा ठवेइ, जहा जत्थ य कीडगाइणा[१] खज्जंति, चोप्पडाइणा[२] वा विणस्संति । अन्नहा वा परोहस्स अणलाणि भवंति । एवं अयाणगधम्मसड्ढिआ पत्ताणि वि अविहिअबहुमाण-अभत्तिमाईहिं तहा करिस्संति जहा पुन्नपसवं[३] अक्खमाइं होहिंति ॥७॥

अट्ठमो अ एसो-पासायसिहरे खीरोदभरिआ सुत्ताइअलंकियगीवा[४] कलसा चिट्ठंति। अन्ने य भूमीए बोडा उगालसयकलिआ । कालेण ते सुहकलसा नियठाणाओ चलिआ बोडयघडाणं उवरिं पडिया बे वि भग्ग त्ति । फलं तु-कलसत्थाणीया सुसाहुणो । पुव्वं उग्गविहारेण विहरंता पुज्जा होऊण कालाइदोसओ नियसंजमठाणाओ टलिया उसन्नीभूया सीयलविहारिणो पायं भविस्संति । इयरे पुण पासत्थाई भूमिट्ठिया[५] चेव[६] भूमिरयउगालप्पायअसंजमट्ठाणसयकलिया बोडघडप्पाया निसन्नपरिणामा चेव होहिंति । ते य सुसाहुणो टलंता अन्नविहारखित्ताभावाओ[७] बोडघडकप्पाणं[८] पासत्थाईणं उवरि पीडं करिस्संति । ते य सखित्तअक्कमणेणं पीडिया संता निद्धंधसत्तेण सुट्ठुयरं तेसिं संकिलेसा य होहिंति । तो परुप्परं विवायं कुणंता बे वि संजमाओ भंसिस्संति ।

इक्के तवगारविया अन्ने सिढिला सधम्मकिरियासु ।
मच्छरवसेण दुण्णि वि होहिंति अपुट्ठधम्माणो ॥४॥

केइ पुण अगहिलगहिलरायअक्खाणगविहीए[९] कालाइदोसे वि अप्पाणं निव्वाह-इस्संति । तं च अक्खाणयमेवं पन्नवंति पुव्वायरिया-पुव्विं किर **पुहवीपुरी**ए **पुण्णो** नाम राया । तस्स मंती **सुबुद्धी** नाम । अन्नया **लोगदेवो** नाम नेमित्तिओ आगओ । सो य **सुबुद्धि**मंतिणा आगमेसिकालं पुट्ठो । तेण भणिअं-मासाणंतरं इत्थ जलहरो वरिसिस्सइ । तस्स जलं जो पाहिइ । सो सव्वो वि गहग्घत्थो भविस्सइ । कित्तिए वि काले गए सुवुट्ठी भविस्सइ । तज्जलपाणेण पुणो जणा सुत्थी भविस्संति। तओ मंतिणा तं राइणो विन्नत्तं । रन्नावि पडहग्घोसणेण वारिसंगहत्थं जणो आइट्ठो । जणेणावि तस्संगहो कओ । मासेण वुट्ठो मेहो । तं च संगहिअं नीरं कालेण निट्ठविअं। लोएहिं नवोदगं चेव पाउमाढत्तं । तओ गहिलीभूआ सव्वे लोआ सामंताई अ गायंति नच्चंति सिच्छाए विचिट्ठंते[१०] । केवलं राया अमच्चो अ संगहिअं जलं न

१. Pc गीडगा° । २. P चुप्पडा° । ३. P C पसव° । ४. B C अलंकियं । ५-६. C नास्त्येतच्छब्दद्वयम् । ७. P °भावओ । ८. E °घडे । ९. P C E अगहिल्लराय° । १०. P विचिट्ठंति ।

निट्ठियं ति ते चेव सुत्था चिट्ठंति । तओ सामंताईहिं विसरिसचिट्ठे राय-अमच्चे निरिक्खिऊण परुप्परं मंतियं, जहा-गहिल्लो राया मंती य । एए अम्हाहिंतो विसरिसायारा, तओ एए अवसारिऊण अवरे [1]अप्पतुल्लायारे रायाणं मंतिणं च ठाविस्सामो । मंती उण तेसिं मंतं नाऊण राइणो विण्णवेइ । रण्णा वुत्तं-कहमेएहुंतो अप्पा रक्खिअव्वो ? । विंदं हि नरिंदतुल्लं हवइ । मंतिणा भणिअं-महाराय ! अगहिलेहिं पि अम्हेहिं गहिल्लीहोऊण ट्ठायव्वं, न अन्नहा मुक्खो । तओ कित्तिमगहिलीहोउं ते रायामच्चा तेसिं मज्झे नियसंपयं रक्खंता चिट्ठंति । तओ ते सामंताई तुट्ठा । अहो ! रायामच्चा वि अम्ह सरिसा संजाय त्ति उवाएण तेण तेहिं अप्पा रक्खिओ । तओ कालंतरेण सुहवुट्ठी जाया । नवोदगे पीए सव्वे लोगा पगइमावन्ना सुत्था संवुत्ता ।

एवं दूसमकाले गीयत्था कुलिंगीहिं सह सरिसीहोऊण वट्टंता अप्पणो समयं भाविणं पडिवालिंता अप्पाणं निव्वाहइस्संति । एवं भाविदूसमविलसिअसूयगाणं अट्ठण्हं सुमिणाणं फलं सामिमुहाओ सोऊण **पुण्णपाल**नरिंदो पव्वइओ सिवं गओ ।

§३. एयं च दूसमासमयविलसिअं लोइआवि कलिकालववएसेणं पण्णविंति, जहा-पुव्विं किर दावरजुगउप्पन्नेणं रण्णा **जहुट्ठिले**णं रायवाडिआगएणं कत्थ वि पसए वच्छिआए हिट्ठे एगा गावी थणपाणं कुणंती दिट्ठा । तं च अच्छेरयं दट्ठूण राइणा दियवरा पुट्ठा-किमेयं ति ? । तेहि भणिअं-देव ! आगामिणो कलिजुगस्स सूयगमेयं । इमस्स अब्भुअस्स फलमिणं-कलिजुगे अम्मापिअरो कण्णयं कस्स वि रिद्धिसंपन्नस्स दाउं तं उवजीविस्संति, तत्तो दविणगहणाइणा । तओ अग्गओहुत्तं पत्थिएण पत्थिवेण सलिलवीसालियवालुयाए रज्जुओ वलंता के वि दिट्ठा । खणमित्तेण ताओ रज्जुओ [2]वायायवसंजोएण मुसुमूरिआ । तओ महीवइणा पुच्छिएहिं भणिअं दिएहिं-महाराय ! एयस्स फलं, जं दविणं किच्छवित्तीए लोया विढस्संति, तं कलिजुगंमि चोरग्गिरायदंडदाइएहिं विणिस्सिहइ । पुणरवि अग्गओ चलिएणं [3]**धम्मपुत्ते**णं दिट्ठं [4]आवाहाओ पलुट्टियं जलं कूवे पडंतं । तत्थ वि वुत्तं माहणेहिं-देव ! जं दव्वं पयाओ असि-मसि-किसि-वाणिज्जाईहिं उवज्जिहिंति तं सव्वं रायउले गच्छिहि त्ति । अन्नजुगेसु किर रायाणो नियदव्वं दाऊणं लोयं सुट्ठिअं अकरिंसु । पुणो पुरओ वच्चंतेणं निवइणा रायचंपयतरू [5]अ समीतरू अ एगंमि पएसे दिट्ठा । तत्थ

१. C अप्पउल्ला° । २. B C वायाइव° । ३. B C धम्मपुत्तिणं । ४. B C P आहावओ, E आहावायाओ । ५. पतितमेतत्पदं C आदर्शे ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

समीपायवस्स वेइआबंधमंडणगंधमल्लाइपूआ गीयनट्टमहिमा य जणेण कीरमाणी पलोइआ । इअरस्स तरुणो छत्तायारस्स वि महमहिअकुसुमसमिद्धस्स वि वत्तं पि को वि नवि पुच्छइ त्ति । तस्स फलं वक्खाणियं विप्पेहिं, जहा-गुणवंताणं महप्पाणं सज्जणाणं न पूआ भविस्सइ, न य रिद्धी । पाएणं निग्गुणट्ठाणं पावाणं खलाणं पूआ सक्कारो इड्ढी अ कलिजुगे भविस्सइ । [1]भुंज्जो पुरो पट्ठिएणं राइणा दिट्ठा एगा सिला [2]सुहुमच्छिद्दबद्धवालग्गआलंबणेणं अंतरिक्खट्ठिआ । तत्थ वि पुट्ठेहिं सिट्ठं सुत्तकंठेहिं, जहा-महाभाग ! कलिकाले सिलातुल्लं पावं विउलं भविस्सइ । वालग्गसरिसो धम्मो पयट्टिही । परं तित्तियस्स वि धम्मस्स महाप्पेणं कंचि कालं नित्थरिस्सइ लोओ । तम्मि वि तुट्टे सव्वं बुड्डिस्सइ ।

[3]दूसमाए पुव्वसूरिहिं पि लोइयाविक्खाए कलिजुगमाहप्पमित्थं साहियं-

"[4]कूवावाहाजीवण-तरुफलवह-गाविवच्छधावणया ।
लोहविवज्ज(च्च)यकलिमल-सप्पगरुडपूअपूआ य ॥१॥
हत्थंगुलि[5]दुगघट्टण-गय-गद्दभ-सगड-वालसिलधरणं ।
[6]एमाई [7]आहरणा लोयंमि वि कालदोसेणं ॥२॥
जयघरकलहकुलेयरमेराअणु[8]सुद्धधम्मपुढविठिई ।
वालुगवक्कारंभो एमाई आइसद्देण ॥३॥
कलिअवयारे किल निज्जिएसु चउसुं पि पंडवेसु तहा ।
भाइवहाइकहाए जामिगजोगंमि कलिणाओ ॥४॥
तत्तो **जुहिट्ठिले**णं जियंमि ठइयंमि दाइए तंमि ।
एमाई अट्ठुत्तरसएण सिट्ठा नियठिइ त्ति" ॥५॥

एयासिं गाहाणं अत्थो-कूवेण आवाहो उवजीविस्सइ । राया कूवत्थाणीओ, सव्वेसिं बंभ-खत्तिअ-वइस-सुद्दाणं भरणीयत्तणेण आवाहतुल्लाणं, कलिजुग-दोसाओ अत्थग्गहणं करिस्सइ ॥१॥

तहा तरूणं फलनिमित्तो वहो छेओ भविस्सइ फलतुल्लो पुत्तो तरुतुल्लस्स पिउणो वहप्पायं उद्देगं धणपत्तलेहणाइणा उप्पाइस्सइ ॥२॥

---

१. C भुजो । २. C °छिड्डुवालग्ग° । ३. A C E दूसमसूसमाए, P D Pc दूसमदूसमाए । ४. C D P कूआ । ५. E °दूग° । ६. P इयमाई । ७. B C E आहारणा, D आहाराणा । ८. F °सुधम्म° ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

वच्छियातुल्लाए कण्णाए विक्कयाइणा गोतुल्ला जणणी धावणतुल्लं उव-जीवणं करिस्सइ ॥३॥

लोहमई कडाही तिस्सा विवच्चासो सुगंधितिल्लघयपागउचिआए कलिमलस्स पिसियाइणो पागो हविस्सइ । सजाइवग्गपरिहारेण अनालबद्धेसु परजणेसु अत्थदाणं भविस्सइ त्ति भावो ॥४॥

सप्पसरिसेसु निद्दएसु धम्मवज्झेसु दाणआइसक्कारो, गरुडप्पाएसु पुज्जेसु धम्मचारिसु अपूया य भविस्सइ ॥५॥

हत्थस्स अंगुलिदुगेण घट्टणं ठवणं भविस्सइ । हत्थ तुल्लस्स पिउणो अंगुलिदुगतुल्लेहिं [१]बहुपुत्तेहिं [२]जयघरकरणाओ घट्टणं नाम लोओ भविस्सइ ॥६॥

गयवोढव्वं सगडं गद्दभवोढव्वं भविस्सइ । गयत्थाणीएसु उच्चकुलेसु मज्जायसगडवाहणोचिएसु [३]कलहो नायलो वा भविस्सइ । इयरेसु नीयकुलेसु गद्दभत्थाणीसु मेरा नीई भविस्सइ ॥७॥

वाल[४]बद्धा सिला धरिस्सइ ठाइस्सइ, अणुंमि सुहुमयरे वालप्पाए सुद्धम्मे सत्थाणु[५]सारिणि, सिलातुल्लाए पुढवीए [६]तन्निवासिलोअस्स ठिई निव्वहणं भविस्सइ ॥८॥

जहा वालुआए वक्को तया गहिउं न तीरइ, एवं आरंभाओ वि वाणिज्ज-किसि-सेवाईआओ विसिट्ठं पयासाणुरूवं फलं न पाविस्सइ ॥९॥

सेसगाहादुगत्थो [७]कहाणयगम्मो । तं चेमं-किल पंच पंडवा **दुज्जोहण-दूसासणाइ**[८]भाउयसए **कण्ण-गांगेय-दोणायरि**एसु अ संगामसीसे निहए, सुचिरं रज्जं परिवालिअ, कलिजुगपवेसकाले महापहं पट्ठिआ कत्थ वि वणुद्देसे पत्ता । तओ रत्तीए [९]**जुहिट्ठिले**ण **भीमा**इणो पइपहरं पाहरीअत्ते निरूविआ । तत्तो सुत्तेसु **धम्मपुत्ता**इसु पुरिसरूवं काउं कली **भीम**मुवट्ठिओ, अहिक्खित्तो य तेण **भीमो**-रे भाउअ-गुरु-पिआमहाइणो [१०]मारित्ता संपइ धम्मत्थं पट्ठिओ तुमं, ता केरिसो तुह धम्मो ? । तओ **भीमो** कुद्धो तेण सह जुज्झिउमारद्धो । जहा जहा **भीमो** जुज्झइ तहा तहा **कली** वड्ढइ । तओ निज्जिओ **कलिणा भीमो** । एवं बीयजामे

---

१. E नास्त्येतत्पदम् । २. C जयगघर° । ३. P काहलो । ४. A B E °वुड्ढा । ५. C सारिण° । ६. P B D तिन्नि° । ७. B C D कहणाय° । ८. B °भावु°, C E °भाउ° । ९. B C E जुहिट्ठलेण । १०. B Pa नास्ति पदमिदम् , E हणिअ ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

अज्जुणो, तइअ-चउत्थजामेसु **नकुलसहदेवा** तेण अहिक्खित्ता, रुट्ठा निज्जिया य। तओ सावसेसाए निसाए उट्ठिए **जुहिट्ठिले** जुज्झिउं ढुक्को **कली** । तओ खंतीए चेव निज्जिओ **कली** रण्णा [1]संकोअं [2]नेउं सरावमज्झे ठविओ । पभाए य **भीमा**इणं दंसिओ-एस जो जेण तुम्हे निज्जिआ । एवमाईणं दिट्ठंताणं अट्ठुत्तरसएण **महाभारहे वासे**सिणा कलिट्ठिई दंसिय त्ति । अलं पसंगेण ।

§४. तओ **गोअमसामी** जाणगपुच्छं पुच्छेइ-भयवं ! तुम्ह निव्वाणाणंतरं किं किं भविस्सइ ? । पहुणा [3]भणियं-गोयम ! मम मुक्खगयस्स तिहिं वासेहिं अद्धनवमेहिं अ मासेहिं पंचमअरओ दूसमा लग्गिस्सइ । मह मुक्खगमणाओ वासाणं चउसट्ठीए अपच्छिमकेवली **जंबूसामी** सिद्धिं गमिही । तेण समं [१]मणपज्जवनाणं, [२]परमोही, [३]पुलायलद्धी, [४]आहारगसरीरं, [५]खवगसेढी, [६]उवसामगसेढी, [७]जिणकप्पो, [८]परिहारविसुद्धि-[९]सुहुमसंपराय-[१०]अहक्खायचारित्ताणि, [११]केवलनाणं, [१२]सिद्धिगमणं च त्ति दुवालसठाणाइं **भारहे** वासे [4]वुच्छिज्जिहिंति ।

> **अज्जसुहम्म**प्पमुहा होहिंति जुगप्पहाण आयरिया ।
> **दुप्पसहो** जा सूरी [5]चउरहिआ दोण्णि अ सहस्सा ॥१॥

सत्तरिसमहिए वाससए गए **थूलभद्दं**मि सग्गट्ठिए चरमाणि चत्तारि पुव्वाणि, समचउरंसं संठाणं, वज्जरिसहनारायं संघयणं, महापाणज्झाणं च [6]वुच्छिज्जिहिइ । वासपंचसएहिं **अज्जवयरे** दसमं पुव्वं, संघयणचउक्कं च अवगच्छिही ।

महमुक्खगमाओ **पालय-नंद-चंदगुत्ता**इराईसु वोलीणेसु चउसयसत्तरेहिं **विक्कमाइच्चो** राया होही । तत्थ सट्ठी वरिसाणं **पालगस्स** रज्जं, पणपण्णं सयं **नंदा**णं, अट्ठोत्तरं सयं **मोरियवंसा**णं, तीसं **पूसमित्त**स्स, सट्ठी **बलमित्त-भाणुमित्ता**णं, चालीसं **नरवाहण**स्स, तेरस **गद्दभिल्ल**स्स, *चत्तारिं **सगस्स** । तओ **विक्कमाइच्चो** । सो साहिअसुवण्णपुरिसो पुहविं अरिणं काउं नियं संवच्छरं पवत्तेही ।

> तह **गद्दभिल्ल**रज्जस्स* छेयगो **कालगायरिओ** होही ।
> तेवण्णचउसएहिं गुणसयकलिओ सुअपउत्तो ॥१॥

दूसमाए वड्ढमाणीए नयराणि गामभूआणि होहिंति । मसाणरूवा गामा,

---

१. P संकोदअं । २. Pa नेअं, P नास्ति । ३. B सो, P भो, Pa सोम । ४. B उच्छिज्जि° । ५. E चउररहिआ । ६. B उच्छि° । * एतदन्तर्गतः पाठः पतितः B आदर्शे ।

जमदंडसमा रायाणो, दासप्पाया [१]कुडुंबिणो, लंचगहणपरा निओगिणो, सामिदोहिणो भिच्चा, कालरत्तितुल्लाओ सासूओ, सप्पिणितुल्लाओ वहूओ, निल्लज्जया-कडक्खपिक्खिआईहिं सिक्खिअवेसाचरियाओ कुलंगणाओ, सच्छंदचारिणो पुत्ता य सीसा य, अकालवासिणो [२]कालअवासिणो य मेहा, सुहिआ रिद्धिसम्माणभायणं च दुज्जणा, दुहिआ अवमाणपत्तं अप्पिड्डिया य सज्जणा, परचक्कडमर[३]दुब्भिक्ख-दुक्खिआ देसा, [४]खुद्दसत्तबहुला मेइणी, असज्झायपरा अत्थलुद्धा य विप्पा, गुरुकुलवासच्चाइणो मंदधम्मा कसायकलुसिअमणा [५]समणा, अप्पबला सम्मद्दिट्ठिणो [६]सुनरा, ते चेव पउरबला मिच्छद्दिट्ठिणो होहिंति । देवा न दाहिंति दरिसणं । न तहा फुरंतपहावा विज्जामंता [७]य । ओसहीणं गोरस-कप्पूर-सक्कराइदव्वाणं च रस-वण्ण-गंधहाणी । नराणं बल-मेहा-आऊणि हाइस्संति । मासकप्पाइपाओग्गाणि खित्ताणि न भविस्संति । *पडिमारूवो सावयधम्मो वुच्छिज्जिहिइ* । आयरिया वि सीसाणं सम्मं सुअं न दाहिंति ।

कलहकरा डमरकरा असमाहिकरा अनिव्वुइकरा य ।
होहिंति इत्थ समणा दससु वि क्खित्तेसु [८]सयराहं ॥१॥

ववहारमंततंताइएसु निच्चुज्जयाण य मुणीणं ।
गलिहिंति आगमत्था अत्थलुद्धाण [९]तद्दियहं ॥२॥

उवगरणवत्थपत्ताइयाण वसहीण सड्ढयाणं च ।
जुज्झिस्संति कएणं जह नरवइणो कुडुंबीणं ॥३॥

किं बहुणा । बहवे मुंडा अप्पे समणा होहिंति । पुव्वायरियपरंपरागयं सामायारिमुत्तूण नियगमइविगप्पियं सामायारिं सम्मं चारित्तं ति क्खाविंता तहाविहं मुद्धजणं मोहंमि पाडिंता उस्सुत्तभासिणो अप्पथुई परनिंदापरायणा य केई होहिंति । बलवंता मिच्छनिवा अप्पबला हिंदुअनिवा भविस्संति ।

§५.जाव एगूणवीसाए सएसु चउद्दसाहिएसु वरिसेसु वइक्कंतेसु **चउदस-सयचोआले विक्कमवरिसे पाडलिपुत्ते** नयरे चित्तसुद्धट्ठमीए अद्धरत्ते विट्ठिकरणे मयरलग्गे वहमाणे जसस्स मयंतरे [१०]**मगदण**भिधाणस्स गिहे **जसदेवी**ए उयरे चंडालकुले **कक्किरायस्स** जम्मो हविस्सइ । एगे एवमाहंसु-

---

१. P E कुटंबिणो । २. E विना नास्त्यन्यत्रैतत्पदम् । ३. P °दुहिआ । ४. P दुक्ख° । ५. पतितं E प्रतौ । ६. B C E सुरनरा । ७. 'य' नास्ति A P C । * एतद्वाक्यं नास्ति E आदर्शे । ८. D सुराहं । ९. D तद्दियाहं । १०. P मगदरा, D मगदरारा, Pa मगद । मगहसेणा° । प्रत्य० ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

वीराओ इगुणवीसं सएहिं वरिसाण अट्ठवीसाए ।
पंचमासेहिं* होही चंडालकुलंमि **कक्कि**निवो ॥

तस्स तिन्नि नामाणि भविस्संति । तं जहा–**रुद्दो, कक्की, चउम्मुहो** अ । तस्स जम्मे **महुराए** **राममहमहण**भवणं कत्थ वि गूढं चिट्ठमाणं तं पडिस्सइ । दुब्भिक्खडमररोगेहिं च जणो पीडिज्जिहिइ । अट्ठारसमे वरिसे कत्तिअसुक्कपक्खे **कक्कि**णो रज्जाभिसेओ भविस्सइ । जणमुहाओ नाउं **नंदराय**स्स सुवण्णं थूभपंचगाओ सो गिण्हिस्सइ । चम्मयनाणयं पवत्तिस्सइ । दुट्ठे पालिस्सइ, सिट्ठे य निग्गहिस्सइ। पुहविं साहित्ता [1]छत्तीसइमे वरिसे तिखंड**भरहा**हिवई भविस्सइ । सव्वओ खणित्ता खणित्ता निहाणाणि गिण्हिस्सइ । तस्स भंडारे नवनवइसुवण्ण-कोडिकोडीओ, चउद्दससहस्सा गयाणं, सत्तासीइ लक्खा आसाणं पंचकोडीओ पाइक्काणं [2]हिंदुअतरुक्ककाफराणं । तस्सेव एगच्छत्तं रज्जं । दविणत्थं रायमग्गं खाणितस्स पाहाणमई **लवणदेवी** नाम गावी पयडीहोऊण गोयरचरियागए साहुणो सिंगेहिं घट्टिस्सइ । तेहिं **पाडिवयायरिय**स्स कहिए, इत्थ पुरे जलोवसग्गो [3]धणियं होहि त्ति तेहिं आइसिस्संति । तओ के वि साहुणो अन्नत्थ विहरिस्संति । के वि वसहीपडिबंधाइणा ठाहिंति तग्गहणत्थं । पयडीभविस्संति सत्तरसाहवुट्ठीए सव्वत्थ निहाणाणि । तओ **गंगा**ए पुरं समग्गं पि [4]पलाविज्जिही । राया संघो [5]अ उत्तरदिसिट्ठियं

---

* अत्रान्तरे E सञ्ज्ञके आदर्शे निम्नलिखिता गाथा अधिका लभ्यन्ते–

[पंच]य मासा पंच य वासा छच्चेव हुंति वाससया ।
परिनिव्वुअस्स अरहओ तो उप्पन्नो सगो राया ॥१॥
पत्तो पंतकुलंमि य चित्ते सुदिट्ठमीइ दिवसंमि ।
रोद्दोवगए चंदे विट्ठीकरणे रविस्सुदए ॥२॥
जम्मोवगए सूरे सणिच्छरे विण्हुदेवयगए य ।
सुक्के भोमेण हए चंदेण हए सुरगुरुंमि ॥३॥
ससिसूरत्थमणंमि य समागमे ति(त?)त्थ एगपक्खंमि ।
सत्तरिसयचक्कपमद्दए अ धूमधूमए अ केउंमि ॥४॥
तइआ पडणं भवणस्स जम्मनयराइं रामकण्हाणं ।
घोरं जणक्खयकरं पडिबोहदिणे य विणस्स ॥५॥

इति **तित्थ(त्थो)ग्गालिय**सिद्धांते । अट्ठवीसाए मासेहिं होही चंडालकुलंमि **कक्कि**निवो ।

१. B बत्तीसइमे । २. B D Pa हिंदुव° । ३. P E धारणियं, Pa ध...णियं । ४. P पलाविही । ५. नास्ति D ।

महल्लत्थलं आरुहिअ छुट्टिस्संति । राया तत्थेव नवं[१] नगरं निवेसिस्सइ । सव्वे वि पासंडा तेण दंडिज्जिहिंति । साहूणं सगासाओ भिक्खाछलंसं मग्गंतो काउस्सग्गा-हूअसासणदेवयाए निवारिज्जिही[२] । पंचासं वरिसाइं सुभिक्खं । दम्मेण कणाणं दोणो लब्भिहिइ । एवं निक्कंटयं रज्जमुवभुंजित्ता छासीइमे वरिसे पुणो सव्वपासंडे दंडित्ता सव्वं लोअं निद्धणं काउं भिक्खाछट्ठंसं साहूहिंतो मग्गेहिइ । ते अ[३] अदिंते कारागारे खिविस्सइ । तओ पाडिवया*यरियपमुहो संघो सासणदेविं मणे काउं काउस्सग्गे ठाही । तीए वि[४] विबोहिओ जाव न पण्णप्पिहइ, तओ आसणकंपेण नाउं माहणरूवो सक्को आगमिस्सइ । जया तस्स वि वयणं न पडिवज्जिहिइ तया* सक्केण चवेडाए आहओ मरिउं नरए गमिस्सइ । तओ तस्स पुत्तं **धम्मदत्तं** नाम रज्जे ठविस्सइ । संघस्स[५] सुत्थयं[६] आइसिय सट्ठाणं सक्को गमिही । **दत्तो** य राया बावत्तरिवासाऊ पइदिणं जिणचेइयमंडियं महिं काही, लोगं च सुहिअं काहि त्ति । **दत्त**स्स पुत्तो **जियसत्तू** । तस्स वि[७] य **मेहघोसो** । **कक्कि**अणंतरं **महानिसीहं** न वट्टिस्सइ । दोवाससहस्सठिइणो[८] भासरासिग्गहस्स पीडाए नियत्ताए य देवावि दंसणं दाहिंति । विज्जा मंता य अप्पेण वि जावेण पहावं दंसिस्संति । ओहनिन्नाण-जाइसरणाई भावा[९] य किंचि पयट्टिस्संति । तदणंतरं एगूणवीससहस्साइं जाव जिणधम्मो वट्टिस्सइ[१०] । दूसमपज्जंते बारस वारिसिओ[११] पव्वइय-दुहत्थूसियतणू **दसवेयालि**आगमधरो अद्धट्ठसिलोगप्पमाण-गणहरमंतजावी छट्ठउक्किट्ठतवो **दुप्पसहो** नाम आयरिओ चरमजुगप्पहाणो अट्ठवासाइ सामण्णं पालित्ता वीसवरिसाऊ अट्ठमभत्तेणं कयाणसणो सोहम्मे कप्पे पलिओवमाऊ सुरो एगावयारो उप्पज्जिहिइ । **दुप्पसहो** सूरी, **फग्गुसिरी** अज्जा, **नाइलो** सावओ, **सच्चसिरी** साविया-एस अपच्छिमो संघो पुव्वण्हे **भारहे** वासे अत्थमेहिइ । मज्झण्हे **विमलवाहणो** राया, **सुमुहो** मंती । अवरण्हे अग्गी । एवं च धम्म-रायनीइपागाईणं[१२] वुच्छेओ होहिइ[१३] । एवं पंचमो अरओ दूसमा[१४] सम्पुण्णा[१५] ।

§६. तओ दूसम[१६]-दूसमाए छट्ठे अरए[१७] पयट्टे पलयवाया वाइस्संति । वरिसिस्संति

१. Pa नव° । २. B वारि° । ३. B P D नास्ति 'अ' । * एतदन्तर्गता पंक्तिः पतिता P आदर्शे । ४. Pa नास्ति 'वि' । ५. Pa पीडाए संघस्स । ६. G Pa सुत्थणं । ७. Pa च्चिय, D च्चय । ८. B P Pa °ठिइणा । ९. Pa भावाई । १०. P वट्टिस्सए । ११. B वारसिओ । १२. D पागाणं । १३. P होहि त्ति । १४-१५. एतत्पद्वयं नास्ति P प्रतौ । दूसमनामा संपुन्नो प्रत्य० । १६. E नास्ति 'दूसम' । १७. B अरए य पलयवाया ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

विसजलहरा । तवस्सइ बारसाइच्चसमो सूरो । अइसीयं मुंचिस्सइ चंदो । ★**गंगा-सिंधू**भयतडेसु **वेयड्ढ**मूले बाहत्तरीए बिलेसु छक्खंडभरहवासिणो नरतिरिआ वसिस्संति । **वेयड्ढ**आरओ पुव्वावरतडेसु **गंगा**ए नवनव बिलाइं । एवं **वेयड्ढ**परओ वि । एवं छत्तीसं★ । एमेव [1]**सिंधू**ए वि छत्तीसं । एगत्ते बावत्तरिं बिलाइं । [2]रहपहमित्तपवाहाणं **गंगा-सिंधूणं** जले उप्पण्णे मच्छाई ते बिलवासिणो रत्तिं कड्ढिस्संति । दिवा तावभएण निग्गंतुमक्खमा । सूरकिरणपक्के ते रयणीए खाहिंति । ओसहि-रुक्ख-गामनगर-जलासय-पव्वयाईण वेयड्ढउसभकूड[3]वज्जं निवेसट्ठाणं पि न दीसिहिइ । छव्वासइत्थीओ गब्भं धारिस्संति । सोलसवासाओ नारीओ, वीसवासाओ नरा पुत्त-पपुत्ते [4]दिच्छंति । हत्थसमूसिआ काला कुरूवा उग्गकसाया नग्गा [5]पायं नरयगामी बिलवासिणो एगवीसं [6]वरिससहस्साइं भविस्संति । एवं छट्ठे अरए ओसप्पिणीए समत्ते, उस्सप्पिणीए वि[7] पढमे अरए एसा चेव वत्तव्वया । तंमि वोलीणे बीयारयपारंभे सत्ताहं सत्ताहं पंच मेहा भारहे वासे वासिस्संति कमेणं । तं जहा-पढमो **पुक्खरावत्तो** तावं [8]निव्वावेहिइ । बीओ **खीरोदो** धन्नकारी । तईओ [9]**घओदओ** नेहकारओ । चउत्थो **अमओदओ** ओसहीकरो । पंचमो **रसोदओ** भूमीए रससंजणणो । ते य बिलवासिणो पइसमयं वड्ढमाणसरीराऊ [10]पुढविं सुहं दट्ठूण बिलेहिंतो निस्सरिस्संति । *धन्नं फलाइं भुंजंता मंसाहारं निवारइस्संति* ।

तओ **मज्झदेसे** सत्त कुलगरा भविस्संति । तत्थ पढमो **विमलवाहणो** । बिईओ **सुदामो** । तईओ **संगओ** । चउत्थो **सुपासो** । पंचमो **दत्तो** । छट्ठो **सुमुहो** । सत्तमो **संमुची** । जाइसरणेणं **विमलवाहणो** नगराइनिवेसं काही । अग्गिंमि उप्पन्ने अन्नपागं सिप्पाइं कलाओ लोगववहारं च सव्वं पवत्तेही । तओ इगुणनवइपक्खसमब्भहिए उस्सप्पिणीए अरयदुगे वइक्कंते **पुंडवद्धण**देसे **सयद्दारे** पुरे **संमुइ**नरवइणो **भद्दा**ए देवीए चउद्दसमहासुमिणसूइओ **सेणिय**रायजीवो रयणप्पभाए 卐लोलुबुद्धयपत्थडाओ चुलसीइं वाससहस्साइं आउं पालित्ता उव्वट्टो समाणो कुच्छिंसि पुत्तत्ताए [11]उववज्जिहिइ । वण्ण-प्पमाण-लंछण-आऊणि गब्भावहारवज्जं पंचकल्लाणयाणं मास-तिहि-[12]नक्खत्ताईणि य जहा मम तहेव भविस्संति । नवरं नामेणं **पउमनाहो, देवसेणो, विमलवाहणो** अ । तओ बीय[13]तित्थयरो **सुपास**जीवो **सुरदेवो** । तईओ

★ एतदन्तर्गतं वर्णनं नास्ति P आदर्शे । १. P गंगासिंधूए । २. B रहमित्त, P रहपमित्त । ३. 'वज्जं' नास्ति P । ४. B P दच्छंति । ५. B पाय, P पयं । ६. B D Pa एगवीससहस्साइं । ७. B नास्ति 'वि' । ८. P निवावेइ । ९. B घओ । १०. P पुहविसुहं । * एतद्वाक्यं न विद्यते P Pa आदर्शे । ११. P उववण्णो । १२. B D Pa नक्खत्ताणि । १३. P तित्थंकरो । 卐 लोलुच्चय° प्रत्य० ।

उदाइजीवो **सुपासो** । चउत्थो **पोट्टिल**जीवो **सयंपभो** । पंचमो **दढाऊ**जीवो **सव्वाणुभूई** । छट्ठो **कत्तिअ**जीवो **देवस्सुओ** । सत्तमो **संख**जीवो**दओ** । अट्ठमो **आणंद**जीवो **पेढालो** । नवमो **सुणंद**जीवो **पोट्टिलो** । दसमो **सयग**जीवो **सयकित्ती** । एगारसमो **देवइ**जीवो **मुणिसुव्वओ** । बारसो **कण्ह**जीवो **अममो** । तेरसमो **सच्चइ**जीवो **निक्कसाओ** । चउद्दसो **बलदेव**जीवो **निप्पुलाओ** । पण्णरसो **सुलसा**जीवो **निम्ममो** । सोलसमो **रोहिणि**जीवो **चित्तगुत्तो** । केई पुण भणंति-**कक्कि**पुत्तो **दत्त**नामो, पण्णरसतिउत्तरे विक्कमवरिसे, सेत्तुंज्जे उद्धारं कारित्ता जिणभवणंडिअं च वसुहं काउं अज्जियतित्थयरनामो सग्गं गंतुं **चित्तगुत्तो** नाम जिणवरो होहि त्ति । इत्थ य बहुसुअसंमयं पमाणं । सत्तरसो **रेवइ**जीवो **समाही** । अट्ठारसो [१]**सयालि**जीवो **संवरो** । एगूण[२]वीसो **दीवायण**जीवो **जसोहरो** । वीसइमो **कण्ण**जीवो **विजओ** । एगवीसो **नारय**जीवो **मल्लो** । बावीसइमो **अंबड**जीवो **देवो** । तेवीसइमो **अमर**जीवो **अणंतवीरिओ** । चउवीसइमो [३]**सायबुद्ध**[४]जीवो **भद्दकरो** । अंतरालाइं पच्छाणुपुव्वीए जहा वट्टमाणजिणाणं भाविचक्कवट्टिणो दुवालस होहिंति । तं जहा-[१]**दीहदंतो**, [२]**गूढदंतो**, [३]**सुद्धदंतो**, [४]**सिरिचंदो**, [५]**सिरिभूई**, [६]**सिरिसोमो**, [७]**पउमो**, [८]**नायगो**, [९]**महापउमो**, [१०]**विमलो**, [११]**अमलवाहणो**, [१२]**अरिट्ठो** अ । नव भाविवासुदेवा । तं जहा-[१]**नंदी**, [२]**नंदिमित्तो**, [३]**सुंदरबाहू**, [४]**महाबाहू**, [५]**अइबलो**, [६]**महाबलो**, [७]**बलो**, [८]**दुविट्ठू**, [९]**तिविट्ठू** अ । नव भाविपडिवासुदेवा । जहा-[१]**तिलओ**, [२]**लोहजंघो**, [३]**वज्जजंघो**, [४]**केसरी**, [५]**बली**, [६]**पहराओ**, [७]**अपराजिओ**, [८]**भीमो**, [९]**सुग्गीओ** । नव भाविबलदेवा । जहा-[१]**जयंतो**, [२]**अजिओ**, [३]**धम्मो**, [४]**सुप्पभो**, [५]**सुदंसणो**, [६]**आणंदो**, [७]**नंदणो**, [८]**पउमो**, [९]**संकरिसणो** य । इगसट्ठी सलागापुरिसा उस्सप्पिणीए तईए अरए भविस्संति । अपच्छिमजिण-चक्कवट्टिणो दुण्णि चउत्थे अरए होहिंति । तओ दस मत्तंगाई कप्परुक्खा उप्पज्जिहिंति । अट्ठारसकोडाकोडीओ सागरोवमाणं निरन्तरं जुगलधम्मो भविस्सइ । उस्सप्पिणी-अवसप्पिणी-कालचक्काणि अणंतसो तीअद्धाउ अणंतगुणाणि भारहे वासे होहिंति । एवमाइ अन्नं पि भविस्सकाले सरूवं वागरित्ता [६]कम्मि वि गामे **देवसम्म**विप्पस्स बोहणत्थं **गोअम**सामी पट्ठविओ [७]भगवया, जहा-एअस्स पेमबंधो झिज्जइ । तओ तीसं वासाइं अगारवासे वसित्ता, पक्खाहिअ सड्ढबारसवासे छउमत्थो, तीसं वासाइं तेरसपक्खोणाइं केवली विहरित्ता,

---

१. P सयाल° । २. D °वीसइमो । ३. P Pc साइ° । ४. P 'जीवो' नास्ति । ५. P सोमो । ६. D E कम्मवि । ७. P Pc आदर्शे एवेदं पदं प्राप्यते ।

बावत्तरिवासाइं सव्वाउयं पालित्ता **कत्तिअअमावसा**ए राईए चरमजामद्धे चंदे [१]दुच्चे [२]संवच्छरे, पीइवद्धणे मासे, नंदिवद्धणे पक्खे, देवाणंदाए रयणीए, उवसमे दिणे, नागे करणे, सव्वट्ठसिद्धे मुहुत्ते, साइनक्खत्ते, कयपज्जंकासणो सामी सक्केणं विन्नत्तो-भयवं ! दो वाससहस्सठिई भासरासी नाम तीसइमो गहो अइखुद्दप्पा तुम्ह जम्मनक्खत्तं संकंतो संपयं । ता मुहुत्तं पडिक्खह जहा तस्स मुहं वंचिअं भवइ । [३]अन्नहा तुम्ह च्चिअ तित्थस्स पीडा चिरं होहिं ति। भयवया भणिअं-भो देवराय! अम्हे पुहविं छत्तं मेरुं च दंडं काउं एगहेलाए सयंभुरमणसमुद्दं च तरिउं, लोअं च अलोए खिविउं समत्ता, न उण आउकम्मं वड्ढेउं वा हासेउं वा समत्था। [४]जओ अवस्सं भाविभावाणं नत्थि वइक्कमो । तओ दोवाससहस्से जाव अवस्संभाविणी तित्थस्स पीड त्ति । सामी अ पंचावण्णं अज्झयणाइं कल्लाणफलविवागाइं पंचावण्णं च पावफलविवागाइं विभावइत्ता, छत्तीसं च अपुट्ठवागरणाइं वागरित्ता, पहाणं नाम अज्झयणं विभावेमाणो सेलेसीमुवगम्म कयजोगनिरोहो सिद्धाणंतपंचगो एगागी सिद्धिं संपत्तो । अणंतनाणं, अणंतदंसणं, अणंतं सम्मत्तं, अणंतो आणंदो अणंतं विरियं च त्ति पंचाणंतगं ।

तया य अणुद्धरीकुंथूणं उप्पत्तिं दट्ठुं , अज्जप्पभिइं संजमे दुराराहए भविस्सइ त्ति समणा समणीओ बहवे भत्तं पच्चक्खिसु ।

अन्नं च **कासी-कोसलगा** नव**मल्लई** नव**लिच्छई** अट्ठारस [५]गणरायाणो अमावसाए पोसहोववासं पारित्ता गए भावुज्जोए दव्वुज्जोअं करिस्सामो त्ति परिभाविय रयणमयदीवेहिं उज्जोअमकासि । कालक्कमेण अग्गिदीवेहिं सो जाओ। एवं दीवालिआ जाया । देवेहिं देवीहिं [६]य आगच्छंत-गच्छंतेहिं सा रयणी उज्जोअमई कोलाहलसंकुला य जाया । भगवओ य सरीरं देवेहिं [७]सक्कारियं । भासरासिपीडा-पडिघायत्थं देव-माणुस-गवाईणं नीराजणा जणेहिं कया। तेण किर मेराइयाणं पवित्ती जाया। **गोअम**सामी पुण तं दिअं पडिबोहित्ता जाव भयवओ वंदणत्थं पच्चागच्छइ, ताव देवाणं संलावे सुणेइ, जहा-भयवं कालगओ त्ति। सुट्ठुअरं अधिइं पगओ। अहो ममंमि भत्ते वि सामिणो निन्नेहया, जमहं अंतसमए वि समीवे न ठाविओ । कहं वा वीअरागाणं सिणेहु त्ति **नायसुअं**मि वुच्छिन्नपेमबंधणो तक्खणं चेव केवली जाओ। सक्केणं **कत्तिअसुद्धपाडिवय**गोसग्गे केवलिमहिमा कया । भयवं सहस्सदल-

---

* एतदङ्कितं वाक्यं P Pc आदर्शे एव लभ्यते। १. P पुव्वे। २. P संवत्सरे। ३. D नन्नहा। ४. B D Pa तओ। ५. P गणहार°। ६. B D नास्ति 'य'। ७. B D Pa सक्कारिअ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

कणयपंकए निवेसिओ पुप्फपयरं काउं अट्ठमंगलाइं पुरओ आलिहियाइं । देसणा य सुआ । अओ चेव पाडिवए महूसवो अज्ज वि जयंमि पयत्तइ । सूरिमंतो अ **गोअम**सामिपणीओ, तओ तस्साराहगा **गोअम**केवलुप्पत्तिदिवसु त्ति तंमि दिणे समवसरणे अक्खन्हवणाइपूअं सूरिणो करिंति । सावया य भयवंते अत्थमिए सुअनाणं चेव सव्वविहीसु पहाणं ति सुअनाणं पूअंति । **नंदिवद्धण**नरिंदो सामिणो जिट्ठभाया भयवंतं सिद्धिगयं सुच्चा अईवसोगं कुणंतो पाडिवए कओववासो कत्तिअसुद्धबीआए संबोहित्ता निअघरे आमंतित्ता **सुदंसणा**ए भगिणीए भोइओ । तंबोलवत्थाइ दिण्णं । तप्पिभिइं **भाइबीया**पव्वं रूढं । एवं दीवूसवट्ठिई संजाया ।

जे अ दीवमहे **चउद्दसि-अमावसा**सुं कोडीसहिअमुववासं काउं अट्ठप्पयार-पूआए सुअनाणं पूइत्ता, पंचाससहस्स परिवारं सिरि**गोअम**सामिं सुवण्णकमले ठिअं झाइत्ता, पइजिणं पंचाससहस्साइं तंदुलाणं, एगत्ते बारसलक्खाइं चउवीसपट्टयपुराओ ढोइत्ता, तदुवरिं अखंडदीवयं बोहित्ता, गोअमं आराहिंति, ते परमपयसुहलच्छि पावंति त्ति । दीवूसवअमावसाए **नंदीसरतवं** आढविज्जा । तंमि दिणे **नंदीसर**पड-पूआपुव्वं उववासं काउं, वरिसं सत्तवरिसाणि वा जाव अमावसासु उववासो काउं, वीरकल्लाणयअमावसाए उज्जमणं कुज्जा । तत्थ **नंदीसर**बावणजिणालए सक्का न्हवणाइपूअं काऊण **नंदीसरपड**पुरओ वा दप्पणसंकंतजिणबिंबेसु न्हवणाइं काउं बावण्णवत्थूणि अ पक्कन्नभेया, नारंग-जंबीर-कयलीफलाईणि, नालिएराइं पूगाइं पत्ताणि, उच्छुलट्ठीओ, खज्जूरमुद्दियावरिसोलयउत्तत्तिआवायमाईणि खीरिमाइं थालाइं दीवया इच्चाइ । कंचुलियाओ बावण्णं तंबोलाइदाणपुव्वं सावियाणं दिज्जा । अण्णे य दीवूसवं विणावि अमावसाए **नंदीसरतवं** आढविंति त्ति ।

अह पुणरवि **अज्जसुहत्थीणं संपइ** महाराओ पुच्छिसु-भयवं ! इत्थ दीवालिआपव्वंमि विसेसओ घराण मंडणं अन्न-वत्थाईणं विसिट्ठाणं परिभोगो, अन्नोन्नजोहाराइकरणं, जणाणं केण कारणेण दीसइ ? तत्थ इमं पच्चुत्तरं **अज्जसुहत्थि**सूरिणो पन्नविंसु । जहा-पुव्विं **उज्जेणी**ए पुरीए उज्जाणे सिरि**मुणिसुव्वय**सामिसीसो **सुव्वयायरिओ** समोसढो । तस्स वंदणत्थं गओ सिरि**धम्म**राया । **नमुचि**मंती वि तत्थ गओ । सूरीहिं समं विवायं कुणंतो खुल्लगेण पराजिओ । गओ रण्णा नियगेहं । निसाए मुणिणो हंतुं कड्ढिअखग्गो गओ उज्जाणं । देवयाए थंभिओ । गोसे विम्हिएण रण्णा खामित्ता मोइओ । लज्जिओ नट्ठो गओ **हत्थिणाउरे** । तत्थ **पउमुत्तरो** राया । **जाला** तस्स देवी । तीसे दो पुत्ता-**विण्हुकुमारो, महापउमो** । जिट्ठे अणिच्छंते **महापउम**स्स जुवरायपयं पिउणा दिन्नं ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

नमुई तस्स मंती जाओ ।* तेण **सीहरहो** रणे विजिओ* । **महापउमो** तुट्ठो । वरं पदिण्णे तेण नासीकओ वरो । एगया **जाला**देवीए अरहंतरहो कारिओ । तीसे सव्वत्तीए **लच्छी**ए मिच्छद्दिट्ठीए पुण बंभरहो । पढमं रहकड्ढणे दुण्ह वि देवीणं विवाए दो वि रहा रण्णा वारिया । माऊए अवमाणं दट्ठुं **महापउमो** देसंतरं गओ । कमेण **मयणावलिं** परिणित्ता साहियच्छक्खंड**भारहो गयउर**मागओ । पिउणा रज्जं दिण्णं । **विण्हुकुमारे**ण समं **पउमुत्तरो सुव्वया**यरियपायमूले दिक्खं गिण्हित्ता सिवं पत्तो । **विण्हुकुमार**स्स य सट्ठिं वाससयाइं तवं कुणंतस्स अणेगाओ लद्धीओ समुप्पण्णाओ । **महापउमो** चक्की जिणभवणमंडियं महिं काउं रहजत्ताओ कारित्ता पूएइ माऊए मणोरहे । **नमुचि**णा चक्कीनासीकयवरेण जण्णकरणत्थं रज्जं मग्गिओ । तेण सच्चसंधेण तस्स रज्जं दाउं ठियमंतेउरे । **सुव्वया**यरिया य विहरंता तया हत्थिणाउरे वासाचउमासयं ठिआ । आगया सव्वे पासंडिणो अहिणवनिवं दट्ठुं , न **सुव्वया**यरिया । तओ कुद्धो **नमुई** भणेइ–मम भूमीए तुम्हेहिं सत्तदिणोवरि न ठायव्वं, अन्नहा मारेमि, जओ मं दट्ठुं तुम्हे नागया । तओ सूरीहिं संघं पुच्छित्ता एगो साहू गयणगामिविज्जाए संपन्नो आइट्ठो **मेरु**चूलिआठियस्स **विण्हुकुमार**स्स आणयणत्थं । तेण विन्नतं–भंते ! मम गंतुं सत्ति अत्थि, न उण आगंतुं । गुरुहिं वुत्तं–सो चेव तुमं [1]आणेहि त्ति । तओ सो पत्तो **मेरु**चूलं वंदिऊण विन्नतं सव्वं सरूवं महरिसिणो । तक्खणं चेव उप्पइओ सहागंतुयसाहुणा नहयलं । आगओ **गयउरं** राउलं च । **नमुइ**वज्जेहिं राईहिं सव्वेहिं वंदिओ । उवलक्खिओ अ **नमुई** । पन्नविओ वि जाहे [2]ठाउं न देइ साहूणं, ताहे **विण्हु**णा पयतिगपमाणा भूमी मग्गिया । तेण दिण्णा, भणिअं च–जो बाहिं पयतिगाओ दिट्ठो तं मारेहामि । तो वेउव्वियलद्धीए लक्खजोअणपमाणदेहो जाओ **विण्हु**रिसी किरीड-कुंडल-गया-चक्क-धणूइं धारिंतो । तस्स पण्हीपहारेण कंपियं भूगोलं । खुहिआ सागरा । फुक्कारेहिं नट्ठा खेयरा । उप्पहेण पयट्टाओ नईओ । घुम्मिया उडुगणा । डुल्लिआ कुलगिरी । पुव्वावरसमुद्देसुं दोपाए निसित्ता, तइअं कमं **नमुचि**णो मत्थए दाऊण ठिओ महप्पा । तओ इंदेण ओहिणा नाऊण पट्ठवियाओ सुरंगणाओ कण्णजावे ठाउं महुरसरेण खंतिउवएसगब्भगीयाणि गायंति । चक्कवट्टिपमुहा य विन्नायवइयरा पसायणत्थं पाए पमद्दिंति । तओ उवसंतो पगइमावण्णो महरिसी । खामिओ चक्कवट्टिणा संघेण य । **विण्हुकुमारा**ओ चक्किणा [3]पमोचाविओ किवाए **नमुई** । तया य वासाणं चउत्थमासस्स पक्खसंधिदिणं आसि । तंमि उप्पाए उवसंते लोएहिं पुणज्जायं व अपपाणं मन्नमाणेहिं

* एतद्वाक्यमनुपलभ्यं B आदर्शे । १. B P आणेह त्ति । २. B ठाइं । ३. B D Pa य मोआविओ ।

अन्नोन्नजोहारा कया । विसिट्ठयरमंडणभोअणच्छायणतंबोलाइपरिभोगा पवत्तिआ । तप्पभिई एयंमि दिवसे पइ[1]वरिसं ते चेव ववहारा पयट्टिज्जिति । **विण्हुकुमारो** अ कालेणं केवली होऊण सिद्धो, **महापउम**चक्कवट्टी य त्ति ।

दसपुव्विस्स मुहाओ एवं सोऊण **संपइ**नरिंदो ।
आसि जिणपूअरओ विसेसओ पव्वदियहेसु ॥१॥

मज्झिमपावाए पुव्विं **अपावापुरि** त्ति नामं आसि । सक्केणं **पावापुरि** त्ति नामं कयं । जेण इत्थ **महावीरसामी** कालगओ ।

इत्थेव य पुरीए **वइसाहसुद्धइक्कारसी**दिवसे **जंभिअ**गामाओ रत्तिं बारस-जोअणाणि आगंतूण पुव्वण्हदेसकाले **महासेण**वणे भगवया **गोअमाई** गणहरा खं(पं?)डिअगणपरिवुडा दिक्खिआ प्पमुइया । गणानुन्नाया तेसिं दिण्णा । तेहिं च निसिज्जातिगेण उप्पाय-विगम-धुवयालक्खणं पयतिगं लद्धूण सामिसगासाओ तक्खणं दुवालसंगी विरइया ।

इत्थेव य नयरीए भयवओ कण्णेहिंतो **सिद्धत्थ**वाणिअउवक्कमेण **खरय**[2]विज्जेण [3]कडसलाया उद्धरिया । तदुद्धरणे य पवेयणावसेण भयवया चिक्काररवो मुक्को । तेण पच्चासण्णपव्वओ दुहा जाओ । अज्ज वि [4]तत्थ अंतरालसंधिमग्गो दीसइ ।

तहा इत्थेव पुरीए **कत्तियअमावसार**यणीए भयवओ निव्वाणट्ठाणे मिच्छद्दिट्ठीहिं सिरि**वीरथूभ**ट्ठाणठाविअनागमंडवे अज्ज वि चाउवण्णियलोआ जत्तामहूसवं करिंति । तीए चेव एगरत्तीए देवयाणुभावेणं कूवायड्ढिअजलपुण्णमल्लियाए दीवो [5]पज्जलइ तिल्लं विणा ।

पुव्वुत्ता य अत्था भयवया इत्थेव नयरे वक्खाणिया । इत्थेव य भगवं संपत्तो सिद्धिं । इच्चाइ अच्चब्भुअभूअसंविहाणठाणं **पावापुरी**महातित्थं ।

इय **पावापुरी**कप्पो दीवमहुप्पत्तिभणणरमणिज्जो ।
जिणपहसूरीहिं कओ ठिएहिं सिरि**देवगिरि**नयरे ॥१॥

तेरहसत्तासीए विक्कमवरिसंमि भद्दवयबहुले ।
पूसक्कबारसीए समत्थिओ एस सत्थिकरो ॥२॥

॥ समाप्तोऽयं श्रीअपापाबृहत्कल्पो दीपोत्सवकल्पो वा ॥

॥ ग्रं० ४१६, अ० ७ ॥

---

१. B D Pa °वरिस्सं । २. B D Pa-c °विज्जेसु । ३. सगड० प्रत्य० । ४. B D Pa तत्थ अंतत्थ° । ५. B D Pa-b पज्जलति ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

श्रुतस्थविराचार्यदेवश्रीजिनसुन्दरसूरीश्वरविरचितः

दीपालिकाकल्पः ॥

श्रीवर्धमानमाङ्गल्य-प्रदीपः पीवरद्युतिः ।
देयादतुल्यकल्याण-विलासं विपुलं सताम् ॥१॥
श्रीवर्धमानतीर्थेश-कल्याणकमहोत्सवम् ।
वक्ष्ये **दीपालिकाकल्पं** पुण्यलक्ष्मीफलद्रुमम् ॥२॥
स्वश्रिया स्वर्गजयिनी नाम्नास्त्य**ुज्जयिनी** पुरी ।
[1]**सम्प्रति**भूपतिस्तत्र प्रतापतपनोपमः ॥३॥
तस्या**मार्यसुहस्त्या**ह्वाः सूरयो गुणभूरयः ।
जीवतः स्वामिनो मूर्ति नन्तुं **वीर**विभोर्गताः ॥४॥
जिनेशरथयात्रार्थ-मन्यदा तत्र सूरयः ।
सहाऽनघेन सङ्घेन प्रस्थिता राजवर्त्मनि ॥५॥
सूरीनालोक्य संजात-जातिस्मृतिरिलापतिः ।
आगत्य **सम्प्रति**र्नत्वा भक्त्या चेति व्यजिज्ञपत् ॥६॥
यूयं जानीथ मां पूज्या इत्युक्ते क्षितिपेन ते ।
वदन्ति स्म गुरूत्तंसाः कस्त्वां वेत्ति न **सम्प्रते** ! ॥७॥
पृच्छामि ज्ञानपारीणा ! विशेषेणोपलक्षणम् ।
इति राज्ञोदिते ज्ञात्वा [2]श्रुतेन सूरयोऽभ्यधुः ॥८॥

---

१. श्रेणिकपट्टे-कोणिक, तत्पट्टे-उदाई, तत्पट्टे-नवनन्दाः, तत्पट्टे-चन्द्रगुप्तः, तत्पट्टे-बिन्दुसारः, तत्पट्टे-अशोकश्री, तत्पट्टे-कुणालनन्दनः सम्प्रति ।

२. सूरिभिः श्रुतोपयोगेन ज्ञात्वा चोक्तवान्, हं **सम्प्रते** ! पूर्वभवे **सोपारके** दुर्भिक्षे **द्रमको** रङ्कः इभ्यपुत्रः सप्तदिनबुभुक्षितो मम शिष्याणां विविधां भिक्षां दीयमानां वीक्ष्य उपाश्रयद्वारे भिक्षां प्रार्थयन् वक्ति, अहो गुरो ! सप्तदिनं यावत् बुभुक्षितोऽहम् ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

शिष्योऽस्माकं सुसंवेगो भूप ! पूर्वभवेऽभवः ।
दक्षदीक्षानुभावेन त्वमभूरत्र भूपतिः ॥९॥
एवं गुरूक्तमाकर्ण्य स्वकर्णाभ्यां सकर्णधीः ।
सूरीन्भूरीकृतप्रीति-रुवाच वचनं नृपः ॥१०॥
द्रमकेण वराकेण मया राज्यमिदं मुने ।
भवदीयप्रसादेनाऽवाप पापेतरात्मना ॥११॥
राज्यं तदिह गृह्णीध्व-मनुगृह्णीत मां विभो ! ।
इत्युदन्तं वदन्तं तमाचार्या नृपमूचिरे ॥१२॥
नेच्छामः स्वच्छधि ! राज्यं वयं देहेऽपि निस्पृहाः ।
पुण्यादाप्तं यतो राज्यं तत्पुण्ये प्रवणो भव ॥१३॥
सम्यक्त्वं निर्मलं धार्यं पूजनीया जिनेश्वराः ।
सेव्याः सुसाधवः कार्यो धर्मो दानादिकः सदा ॥१४॥
धर्मश्चैष विशेषेण कर्तव्यः सर्वपर्वसु ।
एवं गुरूदिते प्राह **सम्प्रति**र्जातसंशयः ॥१५॥
वार्षिकादीनि पर्वाणि विख्यातानि जिनागमे ।
ख्यातं **दीपालिकापर्व** लोके लोकोत्तरे कुतः ? ॥१६॥
चीवराणि वराणीह भूषणानि जनः कुतः ।
परिधत्ते विभूष्यन्ते पशुगेहद्रुमादयः ॥१७॥
सूरयोऽथ वदन्ति स्म **दीपालिपर्व** विश्रुतम् ।
जज्ञे येन प्रबन्धेन शृणु तद्धरणीधव ! ॥१८॥
श्री**वीरः** **प्राणत**स्वर्ग-**पुष्पोत्तर**विमानतः ।
च्युत्वाऽऽषाढे सिते पक्षे षष्ठ्यां हस्तोत्तरोडुनि ॥१९॥
कुण्डग्रामेश-**सिद्धार्थ**-**त्रिशला**कुक्षिकन्दरे ।
उत्पेदे **त्रिशलादेवी** स्वप्नानेतान् व्यलोकयत् ॥२०॥ युग्मम् ॥
[१]सिंहो-[२]गजो-[३]वृषः-[४]श्रीः-[५]स्रक्-[६]शशी-[७]भानु-[८]र्ध्वजो-[९]घटः ।
[१०]सरो-[११]ऽम्भोधि-[१२][१]विमानं च [१३]रत्नौघो-[१४]ऽग्निरिति क्रमात् ॥२१॥

---

१. विमानं-देवसम्बन्धि, भवनं-गृहं, तत्र यः स्वर्गादवतरति तन्माता विमानं पश्यति, यस्तु नरकादायाति तन्माता भवनमिति द्वयोरेकतरदर्शनाच्चतुर्दशैव स्वप्नाः ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

एवं चतुर्दशस्वप्नसूचितस्य जिनेशितुः ।
चैत्रमासे त्रयोदश्यां जन्म पक्षे **सिते**ऽजनि ॥२२॥
जिनेशजन्म विज्ञायाऽवधिज्ञानेन तोषतः ।
समग्रदिक्कुमारीभि-र्जन्मकृत्यानि चक्रिरे ॥२३॥
अवधिज्ञानतो ज्ञात्वा विदधे विबुधाधिपैः ।
कल्याणाचलचूलायां जन्मस्नात्रोत्सवः प्रभोः ॥२४॥
यथार्थं पितरौ राज्य-लक्ष्मीभोगादिवृद्धितः ।
नामधेयं विधत्तः स्म **वर्द्धमान** इति प्रभोः ॥२५॥
अनन्तसत्त्वधीरत्व-चमत्कृत[१]बलद्विषा ।
अवर्धत विभुर्दत्त-**महावीरा**पराह्वयः ॥२६॥
भोगयोग्यं विभुं मत्वा पिता मुदितमानसः ।
राजकन्या [२]**यशोमत्या** पाणिग्रहमचीकरत् ॥२७॥
सुपार्श्वकः पितृव्योऽभू-दग्रजो **नन्दिवर्द्धनः** ।
स्वसा **सुदर्शना** जज्ञे पत्नीत्वे तु **यशोमती** ॥२८॥
प्रियदर्शनया साकं कुटुम्बं सुतयाऽभवन् ।
वीरस्य वसतो वेश्म-न्यष्टाविंशतिर्वत्सराः ॥२९॥
द्युलोकं प्राप्तयोः पित्रोः सम्पूर्णाऽभिग्रह प्रभुः ।
नन्दिवर्द्धनभूपेन स्थापितो वत्सरद्वयम् ॥३०॥
तीर्थं प्रवर्तयेत्युक्तस्तत्र [३]लोकान्तिकामरैः ।
दानं प्रवर्तयामास यावत्[४]संवत्सरं प्रभुः ॥३१॥
तप्तषष्ठतपा देव-कृतनिष्क्रमणोत्सवः ।
ज्ञातखण्डवने प्राप शिबी**चन्द्रप्रभा**श्रितः ॥३२॥

---

१. शक्रेण । २. समरवीरराजपुत्री । ३. पांचमां ब्रह्मदेवलोमां वसतां लोकान्तिक देवो होय छे, अने जेओ नव प्रकारना होय छे १. सारस्वत २. आदित्य, ३. वह्नि, ४, वरुण, ५. गर्दतोयक, ६. तुषित, ७. अव्याबाध, ८. अग्नेय, अने ९. रिष्ट । ४. सूर्योदयथी मध्याह्न पर्यंत प्रतिदिन एक क्रोड आठ लाखनुं (अने एक वर्ष सुधीमां त्रण अबज अठ्यासी क्रोड अने ऐंशी लाख सांवत्सरिक) दान सुवर्णनुं, अने अन्य हाथी-घोडा-रथ-वस्त्र आदि जुदा समजवा ।

मार्गशीर्षेऽसिते स्वामी तपस्यां **दशमी** तिथौ ।
तुर्ययामेऽग्रहीदह्नश्चतुर्थज्ञानमाप च ॥३३॥
कोल्लागाह्ववरग्रामे द्वितीयदिवसेऽजनि ।
वीरस्य [१]**बहुला**वासे [२]परमान्नेन पारणम् ॥३४॥
गोपाल-**कौशिक-शूलपाणि-सङ्गमका**मरैः ।
नैकधा क्षोभ्यमाणोऽपि न ध्यानात् प्रभुरक्षुभत् ॥३५॥
एवं च तप्यमानस्य तपो **वीर**स्य दुस्तपम् ।
पक्षाधिकानि सार्द्धानि वर्षाणि द्वादशान्यगुः ॥३६॥
उपर्जुवालिकातीरे **श्यामाक**स्य कुटुम्बिनः ।
अध**श्शालत**रोः क्षेत्र-सीम्नि **वीर**जिनेशितुः ॥३७॥
गोदोहिकासनस्थस्य षष्ठभक्ततपस्विनः ।
वैशाखशुक्लदशम्यां घातिकर्मक्षये सति ॥३८॥
केवलज्ञानमुत्पन्नं प्राकारत्रयमण्डितम् ।
समवसरणं तस्य चक्रुः शक्रादय सुराः ॥३९॥
इन्द्रभूति १ रग्निभूति २ र्वायुभूति ३ श्च गौतमाः ।
व्यक्तः ४ सुधर्मा ५ मण्डित-मौर्यपुत्रा ६-७ वकम्पितः ८ ॥४०॥
अचलभ्राता ९ मेतार्यः १० प्रभासश्च ११ पृथक्कुलाः ।
एकादशैते **वीर**स्य जज्ञिरे **गणनायकाः** ॥४१॥
यतीनां जज्ञिरे नेतुः सहस्राणि [३]चतुर्दश ।
चन्दनाद्याश्च [४]षट्त्रिंशतसहस्राणि तपोधनाः ॥४२॥
[५]लक्षमेकोनषष्टिश्च श्रावकाः **शतका**दयः ।
अष्टादश सहस्राणि [६]लक्षास्तिस्र उपासिकाः ॥४३॥
चतुर्मासकसंख्याऽभू-द् व्रतादेवं जिनेशितुः ।
तदाद्यम**मस्थिके** १ त्रीण्या ३ (४) **संश्चम्पापृष्टचम्पयोः** ॥४४॥

---

१. बहुलब्राह्मणगृहे । २. क्षीरेण । ३. १४००० । ४. ३६००० । ५. १५९००० । ६. ३१८००० । अन्ये-चतुर्दशपूर्वाणां-३०० । अवधिज्ञानिनां-१३००, मोक्षकेवलिनोः-७००, वैक्रियाणां-७००, विपुलमतीनां-५००, वादिनां-४०० अनुत्तरोपपातिनां-८०० ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

वाणिज्यग्राम-वैशाली-निश्रया द्वादशाऽभवन् १२ (१६) ।
राजगृहस्य नालन्दा-पाटके च चतुर्दश १४ (३०) ॥४५॥
षडभूवन् ६ (३६) **मिथिलायां भद्रिकायां** द्वयं २ (३८)
पुनः एक १ (३९) **मालम्भिका**पूर्या-मेकं १ (४०) **प्रणीत**[1]भुव्यभूत् ॥४६॥
श्रावस्त्यामेक १ (४१) मेकं १ (४२) **तु पापापुर्यां** जिनेशितुः ।
हस्तिपाल-नरेशस्य संजातं **रज्जुसंसदि**[2] ॥४७॥
चतुर्मास्यां तदा तस्यां स्वायुः स्वल्पं विभुर्विदन् ।
लोकानुकम्पया धर्मं षोडश[3] प्रहरान् जगौ ॥४८॥
पुण्यपालस्तदा नन्तुं भूपः प्राप्तौ व्यजिज्ञपत् ।
अष्टौ दृष्टा मया स्वप्ना नाथ ! तेषामयं क्रमः ॥४९॥
जीर्णशालारतो **हस्ती कपि**श्चापल्यकारकः ।
क्षीरद्रुः कण्टकैर्व्याप्तौ न **काका** दीर्घिका प्रियाः ॥५०॥
शव**सिंहः** पराधृष्यः **पद्मो**त्पत्तिरनास्पदे ।
ऊषरे **बीजवाप**श्च **हेमकुम्भा** मलाविलाः ॥५१॥
तदेषां फलमाख्याहि ज्ञानज्ञातजगत्त्रयः ।
वीरो राज्ञेति विज्ञप्तो भावि तत्फलमादिशत् ॥५२॥
दुःखदौर्गत्यदीनत्व-पीडारोगभयाश्रयः ।
जीर्णशालासमो भावी समयेन गृहाश्रमः ॥५३॥
गृही गजो रतस्तत्र दुःखेऽपि नादरिष्यति ।
व्रतशालां सुखासेव्यामादृतामपि मोक्ष्यति ॥५४॥
कपिवच्चपलात्मान-स्तुच्छसत्त्वा अनाश्रवाः[4] ।
यतयो भाविनो ज्ञान-क्रियासु शिथिलादराः ॥५५॥

---

१. अनार्यदेशे । २. कारकुनसभा इति-लोके । ३. प्रभुः षोडशप्रहरदेशना ददौ, त्रयोदशी-मध्यरात्रितः प्रारब्धः, त्रयोदशीदिवसस्य प्रहरद्वयं, चतुर्दशीदिनस्य प्रहराष्टकं, अमावास्यायाः प्रहरषट्कं एते षोडशप्रहराः । अमावास्यादिने पुण्यपालः सामन्तनृपो नन्तुं स्वामिनं समागतः, पृष्टवान् हे स्वामिन् !, अद्य मया रात्रितृतीयप्रहरान्ते अष्टौ स्वप्ना दृष्टाः, निद्रा च मे गता, तेषामयं क्रमः ॥ ४. अकथनकारिणः ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

धर्मकृत्येषु ये शिक्षां प्रदास्यन्ति दृढव्रताः ।
ते तानुपहसिष्यन्ति ग्राम्या ग्रामस्थपौरवत् ॥५६॥
सम्यग्ज्ञानक्रियाभक्ताः शासनस्य प्रभावकाः ।
सप्तक्षेत्रेषु दातारः सच्चारित्रयतिप्रियाः ॥५७॥
क्षीरवृक्षसमाः श्राद्धाः लिङ्गिभिर्वञ्चनापरैः ।
बब्बूलतुल्यै रोत्स्यन्ते सर्वतोऽतुच्छमत्सरैः ॥५८॥ युग्मम् ॥
लिङ्गिनो न सहिष्यन्ते महत्त्वमनगारिणाम् ।
उपास्तिं वारयिष्यन्ति रोत्स्यन्ति क्षेत्रपद्धतिम् ॥५९॥
अतुच्छस्वच्छतोयायां दीर्घिकायामिव द्विकाः ।
गच्छे ज्ञानक्रियायुक्ते न स्थास्यन्ति तपोधनाः ॥६०॥
ततस्ते परगच्छेषु श्लथाचारेषु सस्पृहाः ।
यास्यन्ति पण्डितम्मन्या मूढा धर्मार्थिनोऽपि हि ॥६१॥
न युक्तं भवतामेवं विधानमिति [1]नोदिताः ।
साधुभि[2]र्घर्षयिष्यन्ति रुष्टा दुष्टाशया जडाः ॥६२॥
जातिस्मृतितपोलब्धि-ज्ञानातिशयवर्जितम् ।
निष्प्रभावं मतं [3]सार्वं भावि सिंहशवोपमम् ॥६३॥
प्राक् प्रभावानुभावेन श्वापदाभाः कुतीर्थिकाः ।
एतत्परा भविष्यन्ति न जातु [4]कृतबुद्धयः ॥६४॥
किन्तु मध्ये समुत्पन्ना नानामतप्ररूपणैः ।
भेत्स्यन्ति भिक्षवः [5]श्वैव-त्सिंहस्वप्नफलं ह्यदः ॥६५॥
पद्माकरेषु पद्मानां युक्तोत्पत्तिर्यथा तथा ।
धार्मिकाणामपि प्रौढ-कुलोत्पत्तिः प्रशस्यते ॥६६॥
परं कालानुभावेन भाविनस्तेऽवमे कुले ।
अग्राह्यवचसो हीन-गोत्रत्वेन विगर्हिताः ॥६७॥
यथा कोऽप्यूषरक्षेत्रे मुग्धबुद्धिः कृषीवलः ।
धान्यबीजानि वावप्ति शस्यसम्पत्तिहेतवे ॥६८॥

---

१. प्रेरिताः । २. द्वेषयिष्यन्ति । ३. सर्वज्ञम् । ४. पण्डिताः । ५. श्वैतत् ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

तथा मूढधियो लोकाः पात्रापात्रपरीक्षकाः ।
अपात्रेषु प्रदास्यन्ति पात्रबुद्ध्या धनं मुदा ॥६९॥
प्रायः प्रीतिरपात्रेषु दानबुद्धिश्च भाविनी ।
साधूनुपहसिष्यन्ति भिक्षादोषविवर्जकान् ॥७०॥
ज्ञानादिगुणमाणिक्य-पूर्णाः स्वर्णघटोपमाः ।
भाविनः साधवः स्वल्पाः कालुष्याऽदूषिताशयाः ॥७१॥
श्लथज्ञानक्रियाऽऽचाराः कलशा मलिना इव ।
स्थाने स्थाने भविष्यन्ति बहवो लिङ्गिनः पुनः ॥७२॥
कलहं ते करिष्यन्ति मत्सरेण महर्षिभिः ।
उभयेषामपि तेषां साम्यं लोके भविष्यति ॥७३॥
साम्येन व्यवहर्तारो गीतार्था लिङ्गिभिः समम् ।
[1]जलेन ग्रथिलेनेवाऽ-ग्रहिलो ग्रहिलो जनः ॥७४॥
तथाहि **पृथिवीपुर्य्यां पूर्णो** नाम महीपतिः ।
सुबुद्धिस्तस्य चामात्यो निधानं बुद्धिसंपदः ॥७५॥
कालं तेनागमिष्यन्तं पृष्टोऽन्येद्युः सुबुद्धिना ।
लोकदेव इति ख्यातो नैमित्तिकवरोऽवदत् ॥७६॥
मासादनन्तरं मेघा वर्षिता तज्जलं जनः ।
यः पास्यति स सर्वोऽपि ग्रहग्रस्तो भविष्यति ॥७७॥
कियत्यपि गते काले सुवृष्टिर्भाविनी पुनः ।
सद्यः सज्जीभविष्यन्ति तत्पयःपानतो जनाः ॥७८॥
राज्ञो मन्त्री तदाचख्यौ भेरीताडनपूर्वकम् ।
जनानां भूपतिर्वारि-संग्रहार्थमथादिशत् ॥७९॥
जनः सर्वस्तथा चक्रे ववर्षोक्तदिनेऽम्बुदः ।
कियत्यपि गते काले संगृहीताम्बु निष्ठितम् ॥८०॥
अक्षीणसंगृहीताम्बु-राजामात्यौ विना परे ।
सामन्ताद्याः पपुर्नव्यं वारि वैकल्यकारकम् ॥८१॥

---

१. अभून्मेघजलेन वाऽ- ।

तत् पीत्वा ग्रथिलाः सर्वे ननृतुर्जहसुर्जगुः ।
स्वैरं विचेष्टिरे मुग्धा विना तौ राजमन्त्रिणौ ॥८२॥
राजामात्यौ विसदृशौ सामन्ताद्या निरीक्ष्य ते ।
मन्त्रयाञ्चक्रिरे नूनं ग्रथिलौ राजमन्त्रिणौ ॥८३॥
अस्मद्विलक्षणाऽऽचारा-विमकावपसार्य तत् ।
अपरौ स्थापयिष्यामः स्वोचितौ राजमन्त्रिणौ ॥८४॥
मन्त्री ज्ञात्वेति तन्मन्त्रं नृपायाख्यज्जगाद सः ।
आत्मरक्षा कथं कार्या तेभ्यो वृन्दं[1] हि राजवत् ॥८५॥
मन्त्र्यूचे ग्रथिलीभूय स्थातव्यं ग्रहिलैः सह ।
प्राणोपायो न कोऽप्यन्य इदं हि समयोचितम् ॥८६॥
कृत्रिमं ग्रहिलीभूय ततस्तौ राजमन्त्रिणौ ।
तेषां मध्ये ववृताते रक्षन्तौ निजसम्पदौ ॥८७॥
ततः सुसमये जाते शुभवृष्टौ नवोदके ।
पीते सर्वेऽभवन् स्वस्था मूलप्रकृतिधारिणः ॥८८॥
एवं च दुष्षमाकाले गीतार्था लिङ्गिभिः सह ।
सदृशीभूय वत्स्यन्ति भाविसुसमयेच्छवः ॥८९॥
एवं स्वप्नफलं श्रुत्वा गृहवासे विरागवान् ।
स्वाम्यन्ते व्रतमादाय **पुण्यपालो** गतो दिवम् ॥९०॥
श्रुत्वैवं विस्मितस्वान्तः स्वामिनं **गौतम**प्रभुः ।
भाविस्वरूपं पप्रच्छ केवलाऽऽलोकभास्करम् ॥९१॥
स्वाम्याह मम निर्वाणा-त्पञ्चमारोऽत्र **गौतम** ! ।
एकोननवतिपक्षे-ष्वतीतेषु ८९ लगिष्यति ॥९२॥
वर्षैर्द्वादशभिर्मुक्तिं **गौतमो** मम निर्वृतेः ।
सुधर्माऽपि तथा गन्ता शिवं विंशतिवत्सरैः ॥९३॥
तथा वर्षैश्चतुष्षष्ट्या **जम्बू** मुक्तिं गमिष्यति ।
भावी दशानामर्थानां विच्छेदोऽत्र ततो यथा ॥९४॥

---

१. वृन्दार्हराजवत् ।

आहारक-मनोज्ञाने-पुलाकः-परमावधिः ।
क्षपको-पशमश्रेण्यौ-केवलं [१]संयमत्रिकम् ॥९५॥
सिद्धिगति-र्जिनकल्पो **जम्बू**नाम्ना समं तदा ।
सह विच्छेदमेष्यन्ति दुषमाद्धानुभावतः ॥९६॥ युग्मम् ॥
चतुर्दशपूर्वधारी तस्य पट्टे प्रभावकः ।
जम्बूप्रबोधितः शिष्यो भविता **प्रभव**प्रभुः ॥९७॥
सय्यम्भवस्तु तत्पट्टे भविता द्वादशाङ्गभृत् ।
दशवैकालिकोद्धारी **यशोभद्र**श्च पूर्वभृत् ॥९८॥
सम्भूतिर्भद्रबाहुश्च तच्छिष्यौ सर्वपूर्विणौ ।
निर्वृतेर्मम सप्तत्याधिके वर्षशते १७० गते ॥९९॥
भद्रबाहुर्बहुग्रन्थ-कर्ता स्वर्गं गमिष्यति ।
स्थूलभद्रोऽथ **सम्भूते**-र्विनेयः सर्वपूर्वभृत् ॥१००॥
मोक्षतो मे पञ्चदशा-धिके वर्षे शतद्वये २१५ ।
व्यतीते त्रिदिवं प्राप्ते **स्थूलभद्र**मुनीश्वरे ॥१०१॥
प्राक् संहननसंस्थाने पूर्वार्थकथनं तथा ।
ध्यानं सूक्ष्मं महाप्राणं यास्यन्ति युगपत् क्षयम् ॥१०२॥ युग्मम् ॥
वर्षैश्चतुरशीत्यभ्य-धिकैः पञ्चशतैर्गतैः ५८४ ।
व्युच्छेत्स्यन्ते गते **वज्रे** दशपूर्व्यर्द्धकीलिके ॥१०३॥
वर्षैष्षोडशभिर्युक्तैः षट्शतैः ६१६ **पुष्यमित्रकः** ।
सार्द्धाणि नवपूर्वाणि यास्यन्ति विलयं पुनः ॥१०४॥
षड्भिर्वर्षशतैर्विंश-त्यधिकैः ६२० र्मम मोक्षतः ।
ग्राममध्ये विधास्यन्ति वसतिं चाऽ**ऽर्यसूरयः** ॥१०५॥
नवोत्तरैः शतैः षड्भि-र्वत्सराणां ६०९ **दिगम्बराः** ।
पाखण्डिनो भविष्यन्ति **रथवीरपुरे** पुरे ॥१०६॥
दिनतो मम मोक्षस्य गते वर्षशतत्रये ३०० ।
उज्जयिन्यां महापुर्यां भावी **सम्प्रति**भूपतिः ॥१०७॥

---

१. सूक्ष्मसंपराय-यथाख्यात-परिहारविशुद्धयः ।

श्रीम**दार्य्यसुह**स्त्याह्व-सूरीणामुपदेशतः ।
जातिस्मरणमासाद्य जैनधर्मं विधास्यति ॥१०८॥
दोर्दण्डमण्डलाक्रान्त-त्रिखण्डक्षोणिमण्डलः ।
ज्ञाता-दाता-नयी-धर्मी-विनयी-सपराक्रमी ॥१०९॥
मुक्ताहारैरिव श्वेत-विहारैरर्हतां वरैः ।
महीं महीयसीमेतामखण्डां मण्डयिष्यति ॥११०॥ युग्मम् ॥
स नृपोऽनार्यदेशेषु लोकोपकारहेतवे ।
सम्यक्त्वोपासकाचार-शिक्षादक्षैर्विचक्षणैः ॥१११॥
जिनागमविचारज्ञै-रुपदेशविशारदैः ।
प्रहितैः सेवकैर्लोकान् श्रावकान् कारयिष्यति ॥११२॥ युग्मम् ॥
प्रतिबोधविधानार्थं नृणां तत्र पवित्रधीः ।
गीतार्थानां विहारं स गुरुभिः कारयिष्यति ॥११३॥
एवं जिनोदितं धर्मं सर्वदेशेषु शक्तितः ।
प्रवर्त्त्य दृढधर्माऽथ क्रमेण त्रिदिवं गमी ॥११४॥
मोक्षतो मम सप्तत्या युते वर्षचतुश्शते ४७० ।
व्यतीते **विक्रमादित्य उज्जयिन्यां** भविष्यति ॥११५॥
श्री**सिद्धसेन**सूरीणा-मुपदेशं निशम्य सः ।
सर्वज्ञशासने भक्त्या प्राप्तसम्यक्त्वनिश्चयः ॥११६॥
सत्त्वसि**द्धाग्निवेताल**-प्रमुखानेकदेवतः ।
विद्यासिद्धो मन्त्रसिद्धः सिद्धसौवर्णपूरुषः ॥११७॥
धैर्यादिगुणविख्यातः स्थाने स्थाने नरामरैः ।
परीक्षाकषपाषाण-निघृष्टसत्त्वकाञ्चनः ॥११८॥
ससन्मानैः श्रियां दानै-रनृणामखिलामिलाम् ।
कृत्वा संवत्सरं स्वस्य वर्तयिष्यति भूतले ॥११९॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥
गीर्वाणगण[१]नुत्याध्वा ध्वजीभूतगुणव्रजः ।
पालयिता नयोपेतः प्रास्तपापरजाः प्रजाः ॥१२०॥

---

१. स्तुत्य ।

पञ्चत्रिंशद्युते तस्मा-द्वत्सराणां शते १३५ गते ।
वर्तयिष्यत्**युज्जयिन्यां शकः** संवत्सरं निजं ॥१२१॥ युग्मम् ॥
पञ्चाशीत्या समधिकै-र्वर्षाणां पञ्चभिः शतैः ५८५ ।
विक्रमानेहसः सूरि-**हरिभद्रो** भविष्यति ॥१२२॥
[1]मत्तोऽधिकैस्त्रिनवत्या नववर्षशतैर्गतैः ९९३ ।
सूरयः **कालिका**ह्वया भाविनः शक्रवन्दिताः ॥१२३॥
ते श्रीपर्युषणापर्व चतुर्थ्यां पंचमीदिनात् ।
सर्वाचार्यानुमत्यैव समानेष्यन्ति हेतुतः ॥१२४॥
द्वादशशतैर्वर्षाणां सप्ततौ १२७० मम मोक्षतः ।
बप्पभट्टिगुरुर्भावी सर्वविद्याविशारदः ॥१२५॥
तद्वाक्यादाऽऽ**मराजा** मे प्रतिमां [2]**गोप**पर्वते ।
कारयिष्यति [3]सार्द्ध-त्रिकोटिस्वर्णमयीं मुदा ॥१२६॥
त्रयोदशशतै १३०० र्वर्षैर्प्रयातैर्मम मोक्षतः ।
मतभेदा भविष्यन्ति बहवो मोहहेतवः ॥१२७॥
विक्रमानेहसो जाते-ष्वेकादशशतेष्वथ ११५९ ।
एकोनषष्ट्यधिकेषु **राकापक्षो** भविष्यति ॥१२८॥
वत्सरैर्द्वादशशतै-श्चतुर्भिरधिकैर्गतैः १२०४ ।
भावी विक्रमतो गच्छः ख्यातः **खरतरा**ख्यया ॥१२९॥
शरच्छतैर्द्वादशभि-र्गतैस्त्रयोदशोत्तरैः १२१३ ।
राकापक्षात् पृथग्भूतोऽ**ञ्चलपक्षो** भविष्यति ॥१३०॥
षट्त्रिंशदधिकैर्वर्षै-र्गतैर्द्वादशभिः शतैः १२३६ ।
[4]सार्द्धराकाभिधो गच्छो महाशयो भविष्यति ॥१३१॥
पञ्चाशताधिकैर्वर्षै-र्गतैर्द्वादशभिः शतैः १२५० ।
विक्रमानेहसो भावी गच्छ [5]**आगमसंज्ञकः** ॥१३२॥

---

१. मत्तो-मम निर्वाणात् (विरनिर्वाणात्) । २. ग्वालियरने विषे । ३. साडा त्रण क्रोड सुवर्ण खर्च थाय तेवी एक प्रतिमा । ४. दोढ पुनमीओ-पूर्णिमा अने चतुर्दशी संधी मान्य साढ पुनमीया नामे गच्छ थशे । ५. त्रिस्तुतिकः ।

नैकधामतभेदेन दुष्षमाद्धानुभावतः ।
[1]**चतुरशीति**संख्येया **गणभेदा** हि भाविनः ॥१३३॥
केचित्तपोगौरविताः केऽपि धर्मक्रियाश्लथाः ।
क्रियावन्तो भविष्यन्ति परस्परसमत्सराः ॥१३४॥
हुण्डायामवसर्पिण्या-मेतस्यामभवन् दश ।
तीर्थंकरोपसर्गादी-न्याश्चर्याणीह तद्यथा ॥१३५॥
"[1]**उवसग्ग-**[2]**गब्भहरणं-**[3]**इत्थीतित्थं-**[4]**अभाविया परिसा ।**
[5]**कण्हस्स अवरकंका अवयरणं** [6]**चंद्दसूराणं ॥१३६॥**
[7]**हरिवंसकुलुप्पत्ती** [8]**चमरुप्पाओ अ** [9]**अट्ठसयसिद्धा ।**
[10]**अस्संजयाण पूआ दसविहा णंतेण कालेण" ॥१३७॥**
कषायबहुला लोका दुष्षमायामतः परम् ।
भाविनस्त्यक्तमर्यादा नष्टधर्मधियो जडाः ॥१३८॥
कालेन हीयमानेन कुतीर्थ[2]मतिमोहिताः ।
परोपकारसत्यादि-वर्जिता भाविनो जनाः ॥१३९॥
पुराणि ग्रामरूपाणि ग्रामाः प्रेतवनोपमाः ।
यमदण्डसमा भूपा महेभ्या भृत्यसन्निभाः ॥१४०॥
न दृश्या भाविनो देवा न जातिस्मरणं नृणाम् ।
जना विगतमर्यादाः [3]क्षुद्रसत्त्वाकुलाच(श्च)लाः ॥१४१॥
परविघ्नेन संतुष्टाः पापारम्भे चतुर्भुजाः ।
निजार्थेन जनोऽन्येषां नखमध्ये प्रवेशकः ॥१४२॥
प्रमादी पुण्यकृत्येषु परतृप्तिषु तत्परः ।
वञ्चनाचतुरस्तुच्छः प्रचण्डो दीर्घरोषणः ॥१४३॥
लोभी मिथ्याभिमानी च [4]राजर्द्धौ पादमोचकः ।
पाखण्डिनो भविष्यन्ति बहवो विप्रतारकाः ॥१४४॥

---

१. चतुरशीति-१. नागेन्द्र, २. चन्द्र, ३. निर्वृत्ति, ४. विद्याधर आ नामनां चार आचार्य थाय, ते मध्ये एक एक आचार्यना एकवीश एकवीश गच्छ नीकळशे एवं ८४ गच्छ थाय । २. मति-मत । ३. क्षुद्रसत्ववडे करी आकुलचित्तना धणी । ४. राजद्वारसेवी ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

धूर्त्ताः पापकरा मूर्त्ताः स्फुरिष्यन्ति पदे पदे ।
त्रपात्यक्ताऽपमर्यादा वेश्यावत् कुलयोषितः ॥१४५॥
भूपा भृत्याञ्जनान् भृत्या लोकास्तान् द्वितयानपि ।
ध्रोक्ष्यन्तीह महीपीठे मात्स्यधर्मः[१] प्रवर्त्स्यति ॥१४६॥
चौराश्चौर्यविधानेन करैर्भूमीश्वराः पुनः ।
जनं दरिद्रयिष्यन्ति वह्नयोऽपि प्रदीपनैः ॥१४७॥
वधो धेन्वादिजन्तूनां पातनं देवसद्मनां ।
मर्त्यमुण्डकरो दण्डो भाव्येवं दुःखितो जनः ॥१४८॥
दुर्भिक्षैर्डमरैर्दौःस्थ्यैरसौम्यैर्जनमारिभिः ।
भाविनी मेदिनी शून्या देशभङ्गादिविप्लवैः ॥१४९॥
प्रेतलोकसमाः श्रेण्यो[२] लञ्चालुब्धा नियोगिनः ।
अविवेकी जनो मूर्खो निष्कलो निर्द्धनो रुजी ॥१५०॥
दारिद्र्यवन्तो दातारः सधनाः कृपणाः पुनः ।
पापात्मानश्चिरायुष्काः कृतिनस्वल्पजीविनः ॥१५१॥
अकुलीना महीपालाः कुलीना नृपसेवकाः ।
दुःखिनो भाविनः सन्तो दुर्जनाः सुखिनः पुनः ॥१५२॥
एवं च दुष्षमाकाले स्वरूपं लौकिका अपि ।
व्याहरन्ति कलियुगे व्यपदेशेन तद्यथा ॥१५३॥
द्वापराख्ययुगे जज्ञे **युधिष्ठिर**महीपतिः ।
राजपाट्यान्यदा सोऽथ जगाम विपिने क्वचित् ॥१५४॥
तत्राऽधोभूय वत्सायाः स्तन्यपानं वितन्वतीम् ।
गां निरीक्ष्य द्विजाः पृष्टा राज्ञा किमिदमद्भुतम् ॥१५५॥
तैर्विज्ञायोदितं राज-न्नागामिनि कलौ युगे ।
हीनसत्त्वाः श्रिया दुःस्था मातरः पितरस्तथा ॥१५६॥

---

१. मच्छगलागलन्याय-बृहन्मच्छो लघोर्गिलति, लघुर्लघुतरस्य, लघुतरो लघुतमस्येत्यादि । २. कुटुंबीलोकनी श्रेणी ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

कस्यापि धनिनः कन्यां दत्त्वा लात्वा ततो धनम् ।
स्त्रक्षन्ति निर्वाहमिदं [१]गोवत्सा[२]धीतिजं फलम् ॥१५७॥
ततोऽग्रतो गतेनाऽथ **युधिष्ठिर**महीभुजा ।
समश्रेणिस्थितं दृष्टं जलपूर्णसरस्त्रयम् ॥१५८॥
तटाकादेकतस्तत्रोत्प्लुत्य त्यक्त्वान्तरा सरः ।
दृष्टास्तृतीयकासारे पतन्तो भूभृतोर्मयः ॥१५९॥
तद्वीक्ष्य विस्मतः प्राह विप्रान् किमिदमद्भुतम् ।
ते विमृश्य जगुर्भाविस्वरूपं ज्ञापयत्यदः ॥१६०॥
यथासन्नं सरस्त्यक्त्वा तृतीयं वीचयः श्रिताः ।
निजांस्त्यक्त्वा तथाऽन्येषु लोकः प्रीतिं करिष्यति ॥१६१॥
नृपेणाऽग्रगतेनाऽथ जलार्द्रवालुकोत्करैः ।
मानवै रज्जवो व्यूता दृष्टा भग्नाः प्रभञ्जनैः ॥१६२॥
निरीक्ष्येदं द्विजाः पृष्टाः फलमाहुर्नरा धनम् ।
[३]कृष्यादिभिर्महाक्लेश-र्जिष्यन्ति कलौ युगे ॥१६३॥
तदग्नि-चोर-दायाद-राजदण्ड-करादिभिः ।
नरैर्यत्नेन संरक्ष्य-माणं क्षिप्रं विनङ्क्ष्यति ॥१६४॥
पुनरग्रे प्रयातेन धर्मपुत्रेण वीक्षितम् ।
प्रवाहोल्लुठितं नीरं निपतन् कूपकन्दरे ॥१६५॥
फलं तस्य द्विजैरूचे कृष्यादिक्लेशतो नराः ।
यदर्जिष्यन्ति तद् द्रव्यं ग्रहीष्यन्त्यखिलं नृपाः ॥१६६॥
[४]युगेष्वन्येषु राजानो धनं दत्त्वा निजं बहु ।
जगतीं प्रीणयामासु-र्जनतैकान्तवत्सलाः ॥१६७॥
राज्ञा पुनर्गतेनाऽग्रे सश्रीक**श्चम्पक**स्तरुः ।
शमीशाखी चैकदेशे वनमध्ये निरीक्षितौ ॥१६८॥

---

१. गाय पोतानी वाछरडीने । २. पानजं-धावीने जीवे तेनुं फल । ३. कृषि १, सेवा २, वाणिज्य ३, पशुपाल ४ । ४. कृतत्रेतायुगने विषे ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

जनैः **शमी**तरोस्तत्र गन्धमाल्यविलेपनम् ।
मण्डनं गीतनृत्यादि-क्रियमाणं व्यलोक्यत ॥१६९॥
पत्रपुष्पफलाढ्यस्य छत्राकारस्य शाखिनः ।
[1]अन्यस्यैव न पूजादि-द्विजास्तत्फलमूचिरे ॥१७०॥
न श्रीः पूजा गुणवतां सज्जनानां महात्मनां ।
पापिष्ठानां खलानां च पूजालक्ष्म्यौ भविष्यतः ॥१७१॥
पुनः शिलैका वालाग्र-लम्बिता नभसि स्थिता ।
निरीक्षिता क्षितीशेनाऽऽ-चख्युस्तस्य फलं द्विजाः ॥१७२॥
पापं कलौ शिलाकल्पं स्वल्पधर्मेण भूपते ! ।
वालाऽवलम्बतुल्येन जनोऽयं निस्तरिष्यति ॥१७३॥
वालाग्रत्रुटिते धर्मे ब्रूडिष्यन्ति जनाः समे ।
फलार्थं तरुवधस्य तद्दृष्टस्य फलं त्विदम् ॥१७४॥
पितुर्वृक्षेण तुल्यस्य फलेन सदृशः सुतः ।
धनाद्यर्थं वधप्राय-मुद्वेगं जनयिष्यति ॥१७५॥
वर्यान्नपचनार्हायां क्षितीशेन समीक्षितः ।
लोहमय्यां कटह्यां च पाको मांसादि वस्तुनः ॥१७६॥
प्राहुस्तस्य फलं विप्राः स्वज्ञातिपरिहारतः ।
परवर्गे नरेशार्थ-दानं प्रीतिश्च भाविनि ॥१७७॥
सर्पसर्पद्विषोः पूजाऽ-पूजे वीक्ष्य फलं त्वदः ।
निर्दयेष्वप्यधर्मेषु सर्पतुल्येषु सत्कृतिः ॥१७८॥
सुपर्णाभेषु पूज्येषु सत्क्रियाधर्मशालिषु ।
गुणज्ञेष्वप्यसत्कारोऽ-नादरश्च भविष्यति ॥१७९॥
गजवाह्यं खरवाह्यं शकटं यत् समीक्षितम् ।
फलं तस्येदमुच्चेषु कुलेषु गजशालिषु ॥१८०॥
मर्यादास्यन्दनोद्वाह-योग्येषु कलहोऽनिशम् ।
नीतिलोपस्तथाऽन्योन्यं मत्सरश्च भविष्यति ॥१८१॥

---

१. चम्पकस्य ।

कुलेष्वन्येषु नीचेषु खरतुल्येषु भूपते ! ।
मर्यादानीतिधारित्वं स्नेहोऽन्योऽन्यं भविष्यति ॥१८२॥
स्नेहभावो वालुकासु त्वया भूप ! विलोकितः ।
कृषिसेवादिकारम्भा-त्तत्फलं भावि नो धनम् ॥१८३॥
अग्रे गतेन भूपेन काकं हंसैर्निषेवितम् ।
दृष्ट्वा पृष्टैर्द्विजैः प्रोचे तत्फलं भाविसूचकम् ॥१८४॥
काककल्पा महीपालाः प्रायो नीचकुलोद्भवाः ।
हंसतुल्यैर्जनैः शुद्धैः सेविष्यन्ते कलौ युगे ॥१८५॥
अन्यदा पाण्डवाः पञ्च वनवासस्थिताः क्रमात् ।
युधिष्ठिरेण **भीमा**द्या निशि रक्षाकृतः कृताः ॥१८६॥
भीमस्य जाग्रतः पूर्व-यामे सुप्ते **युधिष्ठिरे** ।
बन्धुत्रययुतोऽभ्यगात् प्रेतरूपधरः **कलिः** ॥१८७॥
आगत्य तमुवाचाथ बन्धून् ते हन्मि पश्यतः ।
तदाऽऽकर्ण्य क्रुधा **भीम**-स्तद्वधायाभ्यधावत ॥१८८॥
विदधानो युधं **भीमः** क्रुधाऽरुणितलोचनः ।
लीलया प्रेतरूपेण कलिना बलिना जितः ॥१८९॥
युद्ध्यमानो जितस्तेन द्वितीयप्रहरे**ऽर्जुनः** ।
तृतीये **नकुल**स्तद्वत् **सहदेव**स्तुरीयके ॥१९०॥
ततः सुप्तेषु शेषेषु निशाशेषे युधिष्ठिरः ।
जजागार **कलि**स्तस्याऽ-प्यूचे प्रेतः समुत्थितः ॥१९१॥
हन्मि ते पश्यतो बन्धू-नित्याऽऽकर्ण्य सकर्णधीः ।
न चुकोप न चोवाच रुषा रूक्षाऽक्षरं वचः ॥१९२॥
सर्वाभ्युदयजननीं सर्वसत्त्वप्रियङ्करीम् ।
सारां समग्रधर्मस्य **क्षमा**मङ्गीचकार सः ॥१९३॥
तस्योपशममालोक्य **कलिः** शान्तमनास्ततः ।
प्रेतरूपं व्यपास्यास्य मुष्टिमध्ये समागतः ॥१९४॥
उत्थितानां स्वबन्धूनां प्रातस्तेन प्रदर्शितः ।
वशीभूतः **कलिः** प्रेतः **क्षमा**या अनुभावतः ॥१९५॥

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

इत्याद्यष्टोत्तरशतै १०८-र्दृष्टान्तैर्लौकिका अपि ।
पुराणादिषु व्याख्यान्ति भावि[1]तुर्यस्थितियुगम् ॥१९६॥
सुखोपस्थग्रहो नैव न च लज्जा भविष्यति ।
नाऽकलङ्कं कुलं भाविसारवस्तुक्षतिः क्षितौ ॥१९७॥
सुते मृते पिता जीवी पितरौ विनयोज्झिताः ।
सुताः पराभविष्यन्ति श्वश्रूश्चाऽविनयाः स्नुषाः ॥१९८॥
विप्राः शस्त्रभृतो वेद-पाठषट्कर्मवर्जिताः ।
अपूज्या भाविनः पूज्या न पूज्याः पूजनोचिताः ॥१९९॥
गुरून्[2]आराधयिष्यन्ति विनेयास्तेषु ते पुनः ।
हिताचारोपदेशेन प्रदास्यन्ति कथञ्चन ॥२००॥
मन्त्र-तन्त्रौ-षध-ज्ञान-रत्न-विद्या-धना-युषाम् ।
फल-पुष्प-रसादीनां रूप-सौभाग्य-संपदाम् ॥२०१॥
सत्व-संहनन-स्थाम्नां यशः-कीर्ति-गुण-श्रियाम् ।
हानिः क्रमेण भावानां भाविनीपञ्चमारके ॥२०२॥ युग्मम् ॥
दान-शील-तपो-भाव-रूपधर्मस्य संक्षयः ।
कुटतुला कूटमानं शाठ्यं धर्मेऽपि भावी च ॥२०३॥
देवत्वं नैव देवेषु सतीत्वं न सतीष्वपि ।
निःसङ्गेषु न वैराग्यं निःस्पृहं न तपोऽपि हि ॥२०४॥
सत्यशौचतपःक्षान्त्यादीनां हानिर्दिने दिने ।
भूमिः स्वल्पफला मेघा कालेऽप्यल्पजलप्रदाः ॥२०५॥
स्वाम्याख्याति [3]सु**सौराष्ट्र-लाट-गुर्जर**सीमनि ।
क्रमेण नगरं भावि-नाम्ना**ऽणहिल्लपाटक**म् ॥२०६॥
अस्मिन्निर्वाणतो वर्ष-शतानि वत्स ! षोडश १६६९ ।
नवषष्टिश्च यास्यन्ति यदा तत्र पुरे तदा ॥२०७॥
कुमारपालभूपाल**श्चौलुक्य**कुलचन्द्रमाः ।
भविष्यति महाबाहुः प्रचण्डाखण्डशासनः ॥२०८॥ युग्मम् ॥
पराक्रमेण-धर्मेण-दानेन-दययाऽऽ-ज्ञया ।
कीर्त्त्या-गुणानुरागेण-नयेन-विनयेन च ॥२०९॥

---

१. तुर्य-कलियुग । २. हिताचारोपदेशं न । ३. तु ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

विज्ञानेन-विवेकेन-धैर्येण-राज्यलीलया ।
सोऽद्वितीयो नृपो भावी महासत्वोचितैर्गुणैः ॥२१०॥ युग्मम् ॥
[१]**कौबेरी**मा**तुरुष्कं** स [२]**प्राची**मा**त्रिदशापगाम्** ।
याम्यामाविन्ध्यमावार्द्धि-**पश्चिमां** साधयिष्यति ॥२११॥
एकादशशता ११०० नीभा रथास्तस्यायुत १०००० प्रमाः ।
एकादशहया लक्षाः ११००००० पत्त्यष्टादशलक्षकाः १८०००००॥२१२॥
सोऽन्यदा **वज्र**शाखायां **मुनिचन्द्र**कुलोद्भवम् ।
श्री**हेमचन्द्र**माचार्यं वन्दिता मेदिनीपतिः ॥२१३॥
निशम्य रम्यश्रीधर्मो-पदेशं तन्मुखान्नृपः ।
श्राद्धव्रतानि सम्यक्त्व-सहितानि प्रपत्स्यते ॥२१४॥
अपूजितेषु देवेषु गुरुष्वप्रणतेषु च ।
न भोक्ष्यते स धर्मज्ञः प्रपन्नोपासकव्रतः ॥२१५॥
प्रतिद्रङ्गं प्रतिग्रामं प्रायेण स प्रभावकः ।
निर्मास्यति महीमेतां जिनप्रासादमण्डिताम् ॥२१६॥
सैकदा श्री**हेमसूरि**-मुखात्तीर्थकथाक्षणे जीवतः ।
स्वामिनो मूर्तेः सम्बन्धं निशमिष्यति ॥२१७॥
ततो [३]**वीतभय**स्थाने धूलिदुर्गं खनं खनम् ।
नरैराप्तैः प्रतिमां तां स प्रादुष्कारयिष्यति ॥२१८॥
प्रतिमां पत्तने नीत्वा प्रासादस्थां विधाय सः ।
मन्यते पुण्यधीर्धीरः साक्षा**द्वीर**जिनेश्वरम् ॥२१९॥
तदा तस्यै प्रतिमायै **यदुदायन**भूभुजा ।
ग्रामाणां शासनं दत्तं तदप्याविर्भविष्यति ॥२२०॥
शासनं तादृशं तस्यै सोऽपि भूपः प्रदास्यति ।
वन्दिष्यते च तां नित्यं महापूजापुरस्सरम् ॥२२१॥
सदा स्वदारासंतोषी त्रिधा वर्षासु शीलवान् ।
शीलस्य मनसा भङ्गे सोपवासं करिष्यति ॥२२२॥

---

१. उत्तरमां शीलारस उत्पत्तिस्थान सुधी । २. पूर्वमां गंगा नदी सुधी । ३. वर्तमान भेरा नामथी सिंधुसौवीरदेशमां ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

[1]पुरा **भरत-नाभाक**-श्री**रामै**र्यदकारि न ।
तद्विधाता विपुत्राय धनलाभं कृपापरः ॥२२३॥
अष्टादशसु देशेषु मारिव्यसनवारकः ।
[2]सेनाभिषेणनत्यागं [3]वर्षासु च करिष्यति ॥२२४॥
प्राणित्राणप्रवीणानां **शान्ति-जीमूत-नेमीनां** ।
कुमारपालभूपाल-स्तुरीयः पञ्चमारके ॥२२५॥
आर्हतः क्ष्मापतिः शुद्धः व्रतसम्यक्त्वपालकः ।
[4]**कुमार** इव भावी कः शासनस्य प्रभावकः ॥२२६॥
कलहकरा [5]डमरकरा असमाहिकरा अनिव्वुइकरा य ।
होहिंति इत्थ समणा दससु वि खित्तेसु सयराहं ॥२२७॥
ववहारमंत्ततंत्ताइएसु निच्चुज्जुआण य मुणीणं ।
गलिहिंति आगमत्था अत्थलुद्धाण [6]तद्दिअहं ॥२२८॥
उवगरणवत्थपत्ताइ-आणवसहीण सड्ढयाणं च ।
जुज्जिस्संति कएणं जह नरवइणो कुडुंबीणं ॥२२९॥
बहवे मुण्डा अप्पे समणा होहिंति गुणसयाइन्ना ।
बलवंता मिच्छनिवा अप्पबला हिंदुअनरिंदा ॥२३०॥
मन्निर्वृतेर्गतेष्वब्द-शतेष्वकोनविंशतौ ।
चतुर्दशसु १९१४ चाब्देषु चैत्रशुक्लाष्टमीदिने ॥२३१॥
[7]विष्टौ **म्लेच्छ**कुले **कल्की पाटलीपुत्र**पत्तने ।
रुद्रश्चतुर्मुखश्चेति धृतापराह्वयद्वयः ॥२३२॥

अथ कल्की जन्मपत्रिका लिख्यते ।

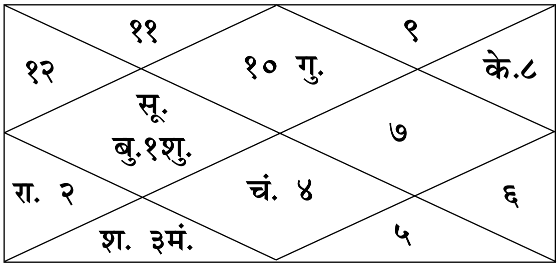

१. पुरा **भरत-नाभेय-श्रीरामै**-र्यदकारि च, छाणीप्रते । २. सेनया शत्रोरभिमुखगमनम् । ३. स वर्षासु करिष्यति । ४. कुमारस्वामी कार्त्तिक इव बलिष्ठः । ५. मांहोमांहे विरोध करनारा । ६. पइदिअहं । ७. विष्टिकर्णे-भद्रायोगे ।

यशोगृहे **यशोदायाः** कुक्षौ स्थित्वा त्रयोदशान् ।
मासान् मधोः सिताष्टम्यां जयश्रीवासरे निशि ॥२३३॥
षष्ठे मकरलग्नांशे वहमाने [1]महीसुते ।
वारे कर्कस्थिते चन्द्रे चन्द्रयोगेऽशुभावहे ॥२३४॥
प्रथमे पादेऽश्लेषायाः **कल्कि**जन्म भविष्यति ।
त्रिहस्तोच्चः स कपिल-शीर्षकुन्तललोचनः ॥२३५॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥
तीक्ष्णस्वरोऽहृष्टपृष्ठ-लाञ्छनश्छद्मतत्परः ।
महाविद्योद्धुरो दीर्घ-हृदयो गुणवर्जितः ॥२३६॥
जन्मतः पञ्चमे वर्षे जठरापद्भविष्यति ।
सप्तमेऽग्न्यापदस्यैका-दशे द्रव्यस्य सम्भवः ॥२३७॥
तस्यैवाष्टादशे वर्षे कार्तिके मासि निर्मले ।
पक्षे च प्रतिपद् घस्रे शनौ चन्द्रे तुलास्थिते ॥२३८॥
स्वातौ नन्दिदिने सिद्ध-वेलायां करणे बवे ।
[2]मुहूर्त्ते रावणे राज्या-भिषेको हि भविष्यति ॥२३९॥ युग्मम् ॥
अदन्तस्तुरगस्तस्य कुन्तो दूर्वासकस्तथा ।
मृगाङ्कनाम किरीटं खड्गश्च दैत्यसूदनः ॥२४०॥
तस्यांह्विकटके चन्द्र-सूर्यौ त्रैलोक्यसुन्दरौ ।
[3]चारुसौधं तथा भावि-द्रव्यसंख्या न भाविनी ॥२४१॥
संवत्सरं **विक्रम**स्यो-त्थाप्य स्वर्णप्रदानतः ।
संवत्सरं स्वकीयं स स्थापयिष्यति भूतले ॥२४२॥
एकोनविंशवर्षेऽर्द्ध-भरतं विग्रहाकुलम् ।
दोर्दण्डमण्डलाक्रान्तं करिष्यति महाबलः ॥२४३॥
सार्द्धविंशत्तमे वर्षे-**ऽर्बुद**क्षितिभृतः सुतां ।
परिणीय बहू राज्ञी-र्विधाताज्ञां महीतले ॥२४४॥
भुञ्जानस्य महाभोगान् तस्य पौढपराक्रमाः ।
चत्वारो **दत्त-विजय-मुञ्जाऽ-पराजिताः** सुताः ॥२४५॥
कल्किनः पाटलीपुत्रे राजधानी भविष्यति ।
तस्य **कल्किपुरं** नाम द्वितीयं विस्तरिष्यति ॥२४६॥

---

१. मङ्गले । २. पूर्वाह्ने । ३. वाससौधम् ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

दत्तपुरं दत्तराज-धानी **राजगृह**स्य तु ।
विजयस्य राजधान्य-**णहिल्लपाटक**स्य च ॥२४७॥
विजयपुराभिधानं भावि-**मुञ्ज**स्य दास्यति ।
अवन्तिदेशमपरा-जितस्यापरमण्डलम् ॥२४८॥ युग्मम् ॥
कल्किनो राज्यसमये म्लेच्छक्षत्रियभूभुजाम् ।
रुधिरैर्विस्तृतैर्विष्वक् पृथ्वीस्नानं करिष्यति ॥२४९॥
तत्कोशे नवनवति-स्वर्णकोट्यश्चतुर्दशाः ।
सहस्रा गजा हस्तिन्यः सार्द्धचतुश्शतीमिताः ॥२५०॥
सप्ताशीतिलक्षा अश्वाः पञ्चकोटिपदातयः ।
दासकर्मकरादीनां तस्य संख्या न विद्यते ॥२५१॥
नभःखेलित्रिशूलास्त्रः पाषाणहयवाहनः ।
क्रूरात्माऽतिकषायोग्रः स्वभावेन भविष्यति ॥२५२॥
मथुरायां तदा **कृष्ण-सीरि**धाम्नी पतिष्यतः ।
भृशं डमर[१]दुर्भिक्ष-रोगैः पीडिष्यते जनः ॥२५३॥
ज्ञात्वा जनमुखात्तत्र **नन्द**भूपविनिर्मितान् ।
पञ्चैष कनकस्तूपान् खनित्वा हेम लास्यति ॥२५४॥
प्रनष्टाऽष्टादशाब्दानि **कल्की** भावी ततो नृपः ।
षट्त्रिंशद्वर्षवयस्क-स्त्रिखण्ड**भरता**धिपः ॥२५५॥
कल्की ततोऽतिलोभेन खानयित्वा निजं पुरम् ।
सर्वतोऽपि निधानानि ग्रहीष्यति धनाग्रही ॥२५६॥
जनानां खनतां तत्र निर्गमिष्यति भूमितः ।
धेनुर्लवणदेव्याह्वा सप्रभावा दृषन्मयी ॥२५७॥
भिक्षार्थमटतः साधून् स्थापिता सा चतुष्पथे ।
वीक्ष्य दिव्यानुभावेन शृङ्गैरुद्धट्टयिष्यति ॥२५८॥
गीतार्थानां विचारेणो-पसर्गं भाविनं जवात् ।
विज्ञाय विहरिष्यन्ति साधवः संयमर्थिनः ॥२५९॥

---

१. डमर-राजविग्रह ।

भक्तवस्त्रादिलुब्धास्तु गीतार्थानां तथोदितम् ।
अवमत्याविवेकेन तत्र स्थास्यन्ति केचन ॥२६०॥
सप्तदशाऽथाऽहोरात्रान् वर्षिष्यति पयोधरः ।
अतिवृष्ट्या तया **कल्कि**-नगरं प्लावयिष्यति ॥२६१॥
कल्की नंष्ट्वा पुनः क्वापि स्थास्यति स्थलमूर्द्धनि ।
गते जलोपसर्गेऽस्मिन् करिष्यति नवं पुरम् ॥२६२॥
नीरप्रसरतो हेम-गिरीन् **नन्द**विनिर्मितान् ।
निरीक्ष्य मूढधीरर्थलोलुपो भविता भृशम् ॥२६३॥
पुरा करमदातृणां करकर्ता महाकरम् ।
सकराणां करं नव्यं महाकरवतामपि ॥२६४॥
वृथैव दोषमुत्पाद्य लाता धनवतां धनम् ।
छलं वदति भूपानां हलं नेति नयं वदन् ॥२६५॥
लोकात्तथाऽग्रहीतार्थं यथा भाव्यधनो जनः ।
पृथ्व्यामूर्णायुचीर्णायां प्राप्यते न यतस्तृणम् ॥२६६॥
लोके तेन सुवर्णादि-नाणकं नाशयिष्यति ।
चर्मणो नाणकैस्तेन व्यवहारः प्रवर्त्स्यति ॥२६७॥
वेश्याः पाखण्डिनः सर्वे **कल्किना** याचितं करम् ।
तस्मै दास्यन्ति सारम्भाः सावद्याः सपरिग्रहाः ॥२६८॥
पर्णादौ भोजनं कुर्व-न्नाक्रोशांस्तस्य पश्यतः ।
जनो दास्यति निश्वासान् भयं भवति भाजने ॥२६९॥
भाविनि जिनसद्मानि विहरिष्यन्ति साधवः ।
वर्षिष्यन्ति च कालेऽब्दा द्रोणो द्रम्मेण लप्स्यते ॥२७०॥
कल्की त्यक्तधनान् साधू-नन्यदा राजवर्त्मनि ।
विलोक्य लोभतो भिक्षा-षष्ठांशमर्थयिष्यति ॥२७१॥
ततः साधुकृतोत्सर्गा[१]-हूता शासनदेवता ।
याचमानान् यतीन् भिक्षां **कल्किनं** वारयिष्यति ॥२७२॥

---

१. सामान्यविधान ।

ततः सर्वप्रकारेण धनं लास्यति लोकतः ।
त्याजयिष्यति लिङ्गानि लिङ्गिभिः स दुराशयः ॥२७३॥
वामजङ्घासव्यकुक्ष्योः सप्रहारौ भविष्यतः ।
पंचाशत्तमवर्षस्य तस्य दुष्कर्मयोगतः ॥२७४॥
अन्ते **कल्की** पुनः स्मृत्वा भिक्षाषष्ठांशहेतवे ।
गोवाटके **प्रातिपदा**-चार्यसाधून्निरोत्स्यते ॥२७५॥
तदा **प्रातिपदा**चार्य-मुख्यसङ्घोऽखिलोऽपि हि ।
शासनदेवतां स्मृत्वा कायोत्सर्गं विधास्यति ॥२७६॥
कायोत्सर्गेण सङ्घस्य प्राप्ताः शासनदेवताः ।
युक्तिभिर्बोधयिष्यन्ति यावत् **कल्की** न भोत्स्यते ॥२७७॥
तावदासनकम्पेन तत्रागन्ता समुत्सकः ।
वृद्धद्विजवपुः कृत्वा शक्रः शासनभक्तितः ॥२७८॥
तं च सिंहासनासीनं वदिष्यति दिवस्पतिः ।
निरागसः किमेतेऽत्र निरुद्धाः साधवस्त्वया ॥२७९॥
स प्राह जज्ञिरे सर्वे पाखण्डाः करदा मम ।
भिक्षांशं ददते नैते निरुद्धास्तेन वाटके ॥२८०॥
वदिष्यति ततः शक्र-स्तमेषां नास्ति किञ्चन ।
भिक्षांशमपि दास्यति न कस्य कथमप्यमी ॥२८१॥
याचमानस्तदेतेभ्यो भिक्षाशं लज्जसे न किम् ।
अमून् मुञ्चान्यथा भावी तवानर्थो महानिह ॥२८२॥
इत्युदित्वा स क्रमेण मम निर्वाणतो गते ।
वर्षसहस्रद्वितये भाद्रशुक्लाष्टमीदिने ॥२८३॥
ज्येष्ठर्क्षे रविवारे च चपेटाप्रहतो रुषा ।
षडशीति-समायुष्कः **कल्किराट्** नरकं गमी ॥२८४॥
शिक्षयित्वाऽऽर्हन्तं धर्मं **दत्तं** तस्याङ्गजं हरिः ।
राज्ये न्यस्य गुरून्नत्वा सङ्घे सौस्थ्ये गमी दिवम् ॥२८५॥
पितुः पापफलं ज्ञात्वा **दत्तः** पुण्यैकतत्परः ।
प्रत्यहं कारितैर्जैनै-श्चैत्यैर्मण्डयिता महीम् ॥२८६॥

एकोनविंशति वर्ष-सहस्राणि ततः परम् ।
भस्मोत्तरात् श्रितप्रौढि-र्जिनधर्मः प्रवर्त्स्यति ॥२८७॥

उक्तं च-"**जिणभत्तनिवा**[१] **इगारलक्खसोलसयसहस्सा होहिंति ।**
इगकोडिमित्तसासण-पभावगा दुसमसमयम्मि ॥२८८॥
इह[२] **सव्वोदयजुगपवर-सूरिणो चरणसंजुए वंदे ।**
चउरुत्तरदुसहस्से २००४ दुप्पसहंते सुहम्माई ॥२८९॥
इह सुहम्म-जम्बू तब्भवसिद्धा एगावयारिणा सेसा २००२ ।
सड्ढदुजोअणमज्झे जयंतु दुब्भिक्खडमरहरा ॥२९०॥
जुगपवरसरिससूरी[३] **दूरीकयभवियमोहतमपसरे ।**
वंदामि सोलसुत्तर-इगदसलक्खे सहस्से य ॥२९१॥ युग्मम् ॥
पंचमअरंमि पणपन्नलक्ख-पणपन्नसहस्सकोडिकोडीणं ।
पंचसयकोडिपण्णा नमामि सुचरणसयलसूरी[४] **॥२९२॥**
तित्तीसलक्खाओ चउरसहस्सा चउसयाइं च ।
इगनवई दुसमाए सूरिणं[५] **मज्झिमगुणाणं ॥२९३॥**
पंचावन्नाकोडी पंचावन्नाइं सयसहस्साइं ।
पंचावन्नं सहस्सं पंचसयं चेव पणपन्ना[६] **॥२९४॥** एते अधर्माचार्याः ॥
पंचावन्नाकोडि-लक्खाणं हुंति[७] **तह सहस्साणं ।**
चउवन्न-कोडिसया चउआलीसाउ कोडीओ ॥२९५॥
एते उपाध्यायाः-वाचनाचार्याः
सत्तरसकोडिलक्खा नवकोडिसहस्स-कोडिसयमेगं ।
इगवीसकोडि-इगलक्ख-सट्ठिसहस्सा सुसाहूणं[८] **॥२९६॥**
[९] **समणीण कोडिसहस्सा दस नवसयकोडि-बार(स) कोडीओ ।**
छप्पन्नलक्ख-छत्तीससहस्स-एगुणदुन्निसया ॥२९७॥ एता आर्याः ॥

---

१. ११११६००० શાસનપ્રભાવક । २. सच्चोदय । ३. १११६००० યુગપ્રધાન સદંશ सूरी । ४. ૫૫ લાખ ક્રોડ, ૫૫ હજાર ક્રોડ, ૫૦૦ ક્રોડ બુદ્ધિમાન્ સુચારિત્રને ધારણ કરનારા-सूरयः । ૫. ૩૩૦૪૪૯૧-મધ્યમ ગુણવાળા-आचार्याः । ૬. ૫૫ ક્રોડ, ૫૫ લાખ, ૫૫ હજાર, ૫૫૫-एते अधर्माचार्याः । ૭. ૫૫ લાખ ક્રોડ, ૫૫ હજાર ક્રોડ, ૫૪ સો ક્રોડ, ૪૪ ક્રોડ-एते उपाध्यायाः-वाचनाचार्याः । ૮. ૧૭ લાખ ક્રોડ, ૯ હજાર ક્રોડ, ૧૦૦ ક્રોડ, ૨૧ ક્રોડ, ૧ લાખ ૬૦ હજાર-एते सुसाधवः । ૯. ૧૦ હજાર ક્રોડ, ૯૦૦ ક્રોડ, ૧૨ ક્રોડ, ૫૬ લાખ, ૩૬ હજાર, ૧૯૯ એટલી સાધ્વીઓની સંખ્યા થશે.

तह सोलकोडिलक्खा तिकोडिसहस्सा य तिन्निकोडिसया ।
सत्तरसकोडि-चुलसीलक्खा सुस्सावगाणं[1] तु ॥२९८॥
पणवीसकोडिलक्खा सुसाविया[2] कोडिसहस्सबाणउई ।
पणकोडिसया बत्तीसकोडी तह बारसब्भहिया'' ॥२९९॥

इति दुसमसमयसङ्घप्रमाणम् ॥

पञ्चमारकपर्यन्ते दीक्षा द्वादशवार्षिकः ।
दुःप्रसहो द्विहस्तांगो ग्रहीता शुद्धवासनः ॥३००॥
षोडशाब्दो महाचार्यो दशवैकालिकागमः ।
युगप्रधानो भवितो-त्कृष्टः षष्ठतपोऽन्वितः ॥३०१॥
व्रतं[3] समाः प्रपाल्याष्टौ विंशत्यब्दः कृताष्टमः ।
एकावतारः सौधर्मे देवो भाव्यब्धिजीवितः[4] ॥३०२॥
फल्गुश्रीः नामतः साध्वी **नागिलः** श्रावकस्तथा ।
सत्यश्रीः श्राविका सङ्घः पूर्वाह्णे क्षयमेष्यति ॥३०३॥
मध्याह्ने **सुमुखो** मन्त्री नृपो **विमलवाहनः** ।
विनङ्क्ष्यत्यपराह्णे तु वह्निर्विध्यास्यति[5] क्षितौ ॥३०४॥
''वासाणवीससहस्सा नवसय-तिम्मास-पंचदिण[6] पहरा ।
इक्का घडिआ दोपल-अक्खर-अडयाल-जिणधम्मो'' ॥३०५॥
वाताः क्षयाय वास्यन्ति परुषा बहुपांसवः ।
उग्रं शीतं विधातेन्दु-रुग्रं सूर्यो ज्वलिष्यति ॥३०६॥

---

१. १६ લાખ ક્રોડ, ૩ હજાર ક્રોડ, ૩૦૦ ક્રોડ, ૧૭ ક્રોડ ૮૪ લાખ એટલા સુશ્રાવકની સંખ્યા થશે. ૨. ૨૫ લાખ ક્રોડ, ૯૨ હજાર ક્રોડ, ૫૦૦ ક્રોડ, ૩૨ ક્રોડ, ૧૨ અધિક એટલી સુશ્રાવિકાની સંખ્યા થશે. ३. ''व्रतं समाः प्रपाल्यष्टौ विंशत्यब्दः कृताष्टमः । एकावतारः सौधर्मे पल्यायुर्भविता सुरः ॥ श्रीविनयचन्द्रसूरिविरचितदीपालिकाकल्पः-श्लो. १८०'' ॥ ४. શ્રાદ્ધદિનકૃત્યે-સાગરોપમનું આયુષ્ય કહેલ છે. સ્વર્ગથી ચ્યવેલા-૧૨ વર્ષ ગૃહસ્થપણે રહી, ૪ વર્ષ સામાન્ય સાધુ અને ૪ વર્ષ શ્રીઆચાર્ય યુગપ્રધાનપદ ધારી यतः-''एगो साहू एगा य साहुणी सड्ढओ य सड्ढी वा। आणाजुत्तो संघो सेसो पुण अट्ठिसंघो उ'' ॥ ५. अतिस्निग्धे अतिरूक्षे च काले वह्निरेषो न भवति। બાદર વહ્નિ ઉત્પન્ન થાય. ६. વીસ હજાર વર્ષ, અને નવસો વર્ષ ઉપર, ત્રણમાસ પાંચદીન પાંચપ્રહર એક ઘડી બે પલ અડતાલીસ અક્ષર સુધી જીનેશ્વરદેવનો ધર્મ રહેશે.

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

अत्युग्रशीततापाभ्यां क्षयं लोको गमिष्यति ।
अंगारमर्मराभा भू-र्भस्मरूपा भविष्यति ॥३०७॥
भस्माऽऽ-म्ल-मुर्मुर-क्षार-विषा-ग्न्य-शनि-तोयदाः ।
वर्षिष्यन्ति सप्त-सप्त-दिवसानि पृथक् पृथक् ॥३०८॥
कास-कुष्ट-ज्वर-श्वासैः क्षयं लोकः प्रयास्यति ।
भविष्यति समं सर्वं गिरिगर्त्ताऽऽपगादिकम् ॥३०९॥
वैताढ्यमूले तस्यैव द्वासप्तति बिलेषु च ।
गङ्गा-सिन्धुबिलेष्वेवं स्थास्यन्ति पशु-मानवाः ॥३१०॥
रथाङ्गमध्यतुल्यौघ-गङ्गा-सिन्धुजलोद्भवैः ।
निशि कृष्टैः सूर्यपक्वै-स्तेषां मत्स्यादिभिर्घसिः ॥३११॥
निर्लज्जा वस्त्ररहिता-रत्निमाना[१] नराः स्त्रियः ।
नृणां विंशतिरब्दानि स्त्रीणां षोडशजीवितम् ॥३१२॥
गर्भं धास्यन्ति षड्वर्षाः स्त्रियो दुष्प्रसवास्तदा ।
द्रक्ष्यन्ति पुत्रपुत्रादीन् विंशत्यब्दायुषो नराः ॥३१३॥
कषायोग्राः पितृमातृ-विवेकविकला नराः ।
षष्ठारे भाविनो वर्ष-सहस्राण्येकविंशतिः ॥३१४॥
भरतेष्वैरवतेषु दशसु[२] दुःषमाः समाः ।
उत्सर्पिण्यां प्रथमाऽर-एतत्तुल्यो भविष्यति ॥३१५॥
उत्सर्पिण्यां प्रथमाऽरे षष्ठतुल्ये गते सति ।
प्रशान्तोपप्लवावर्तो द्वितीयाऽरो लगिष्यति ॥३१६॥
लग्ने तत्राम्बुदाः पञ्च वर्षिष्यन्ति क्रमादमी ।
तेष्वाद्यः **पुष्करावर्तो** भूतापमपनेष्यति ॥३१७॥
क्षीरोदः सस्यनिर्माता स्नेहकर्त्ता **घृतोदकः** ।
शुद्धोद औषधीहेतू-**रसोदो** रसकृत् क्षितौ ॥३१८॥
पञ्चत्रिंशद्दिनान्यब्द-वृष्टिरेवं भविष्यति ।
द्रुमौ-षधी-लता-वल्ली-सस्य उत्पत्स्यते स्वयम् ॥३१९॥

---

१. बद्धमुष्टिरसौ रत्निः । २. पञ्चभरत-पञ्चैरवतयोः मिलित्वा दशक्षेत्रेषु ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

तद्वीक्ष्य निस्सरिष्यन्ति बिलेभ्यो बिलवासिनः ।
वर्द्धमान-वपू-रूप-बल-जीवितसम्पदः ॥३२०॥
पुष्प-धान्य-फला-हारा-स्त्यक्ष्यन्त्यभक्ष्यभक्षणम् ।
गतरोगा भविष्यन्ति सुखा-वाता-जलर्तवः ॥३२१॥
द्वितीयारकपर्यन्ते मध्यदेशेऽवनीतले ।
भविष्यन्ति **कुलकराः** सप्तामी क्रमतो यथा ॥३२२॥
विमलवाहनाह्वानः **सुदामा सङ्गम**स्तथा ।
सुपार्श्वो दत्त-सुमुखौ सम्मुचिश्चेति नामतः ॥३२३॥
जातजातिस्मृतिस्तेषु राजा **विमलवाहनः** ।
राज्यस्थितिकृते ग्राम-पुरादीन् स्थापयिष्यति ॥३२४॥
गजाश्वरथपत्त्यादीन् ग्राहयिष्यति सेवकैः ।
अन्नपाकविधिं वह्ना-वुत्पन्ने सोपदेक्ष्यति ॥३२५॥
व्यवहारप्रवृत्त्यर्थं द्वासप्ततिकला लिपीः ।
शतशिल्पानि लोकानां स भूप उपदेक्ष्यति ॥३२६॥
सैकोननवतिपक्षेऽथोत्सर्पिण्यरयुगे गते ।
शतद्वारपुरे रम्ये **सम्मुचे**रवनीपतेः ॥३२७॥
भद्रादेव्याश्चतुर्दश-स्वप्नसूचितः सुतः ।
कृतजन्मोत्सवो देवैः **पद्मनाभा**ऽभिधो जनः ॥३२८॥
सप्तहस्ततनुः स्वर्ण-दीधितिः सिंहलाञ्छनः ।
द्वासप्ततिसमायुष्कः **श्रेणिका**त्मा भविष्यति ॥३२९॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥
पद्मनाभजिनाधीशा-दनन्तरजिनेश्वरः ।
सूरदेवाभिधः ख्यातः [१]**सुपार्श्वा**ऽत्मा निरञ्जनः ॥३३०॥
[२]**उदायि**जीवस्तृतीयः **सुपार्श्वो**ऽथ जिनेश्वरः ।
भविता **पोट्टिलो** जीव-स्तुर्यः **स्वयंप्रभो** जिनः ॥३३१॥
जीवो **दृढायुषो** भावी **सर्वानुभूतिः** पञ्चमः ।
कीर्तिजीवो जिनः षष्ठ-स्तथा **देवश्रुता**ह्वयः ॥३३२॥

---

१. महावीर प्रभुना काका । २. श्रेणिक पुत्र ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

सप्तमः **शङ्ख**जीवस्तु तथा नाम्**नोदयो** जिनः ।
आनन्दात्मा जिनो भावी **पेढाल**संज्ञितोऽष्टमः ॥३३३॥
भावी **सुनन्द**जीवस्तु नवमः **पोट्टिला**ह्वयः ।
शतकात्मा दशमस्तु **शतकीर्त्ति**जिनाधिपः ॥३३४॥
देवक्या भविता चात्मै-कादशो **मुनिसुव्रतः** ।
जीवस्तु **वासुदेव**स्य तीर्थकृद् द्वादशो**ऽममः** ॥३३५॥
सत्यकेर्भवितात्मार्हन् **निष्कषाय**स्त्रयोदशः ।
जीवस्तु **बलदेव**स्य **निष्पुलाक**श्चतुर्दशः ॥३३६॥
पञ्चदशो जिनो भावी **सुलसा**त्माऽथ **निर्ममः** ।
तीर्थकृ**द्रोहिणी** जीवः षोडश**श्चित्रगुप्तकः** ॥३३७॥
रेवत्यात्मा **समाधि**स्तु भावी सप्तदशो जिनः ।
जिनः **शतालिनो** जीवोऽष्टादशः **संवरा**ह्वयः ॥३३८॥
द्वीपायनस्य जीवश्चैकोनविंशो **यशोधरः** ।
कर्णजीवो जिनो विंशो **विजया**ख्यो भविष्यति ॥३३९॥
नारदात्मा पुन**र्मल्ल** एकविंशो जिनोत्तमः ।
अम्बडात्मा जिनो भावी द्वाविंशो **देव**नामतः ॥३४०॥
अमरात्मा त्रयोविंशो**ऽनन्तवीर्या**भिधो जिनः ।
स्वातिबुद्धजीवो **भद्र**श्चतुर्विंशो भविष्यति ॥३४१॥
आयुः-प्रमाण-कल्याणा-न्तर-लाञ्छन-वर्णकाः ।
एते पश्चानुपूर्व्या स्युर्वर्त्तमानजिनैः समाः ३४२॥
[1]दीर्घदन्तो [2]गूढदन्तः [3]**शुद्धदन्तस्**तृतीयकः ।
[1][4]**श्रीचन्द्र**नामः [5]**श्रीभूतिः** [6]**श्रीसोमः** [7]**पद्म**संज्ञितः ॥३४३॥
[8]**महापद्मो** [9]**दर्शनाख्यो** [10]**विमलो**[11]**ऽमलवाहनः** ।
भरतेऽ[12]**रिष्ट**नामा च भाविनश्चक्रवर्तिनः ॥३४४॥
[1]**नन्दिश्च** [2]**नन्दिमित्रा**ख्यो नाम्ना [3]**सुन्दरबाहुकः** ।
[4]**महाबाहू** [5]**रतिबलो** [6]**महाबलो** [7]**बल**स्तथा ॥३४५॥

---

१. श्रीदन्तः-भावलोकप्रकाशे ।

[८]**द्विपृष्ठश्च** [९]**त्रिपृष्ठ**श्च विष्णवो भाविनो नव ।
[१]**तिलको** [२]**लोहजङ्घश्च**-[३]**वज्रजङ्घश्च**-[४]**केशरी** ॥३४६॥

[५]**बलि**-[६]**पह्लाद**नामाना-[७]**वपराजित**-[८]**भीमकौ** ।
[९]**सुग्रीव**श्च [१]प्रतिकृष्णाः स्वचक्रेण हता नव ॥३४७॥

[१]**जयन्तो** [२]**व्याजितो**-[३]**धर्मः**-[४]**सुप्रभाह्वः**-[५]**सुदर्शनः** ।
[६]**आनन्दो**-[७]**नन्दनः**-[८]**पद्मः** [९]**सङ्कर्षणो** बला नव ॥३४८॥

एकषष्टिस्तृतीयाऽरे शलाकापुरुषास्तथा ।
उत्सर्पिण्यास्तुरीये तु जिनश्चक्री च भाविनौ ॥३४९॥

कल्पद्रुमे समुत्पन्ने युग्मिनो भाविनस्ततः ।
अष्टादशकोटिकोटी[२]रेतराणि निरन्तरम् ॥३५०॥

उत्सर्पिण्यवसर्पिण्यौ कालचक्रं निगद्यते ।
तान्यतीतान्यनन्तानि पुनर्भाविनि भा(भ)रते ॥३५१॥

इत्यादिश्य प्रबोधार्थं प्राहिणोत् **देवशर्मणः** ।
गौतमं निकटग्रामे प्रेमबन्धच्छिदे जिनः ॥३५२॥

समस्तपूर्ववेत्तृणां स्वामिस्त्रिशती ३०० तदा ।
अवधिज्ञानिनश्चासं-स्त्रयोदशशतीमिताः १३०० ॥३५३॥

सप्तशती ७०० वैक्रियाणां तथा केवलिनामभूत् ७०० ।
विपुलानां पंचशती ५०० वादीनां च चतुश्शती ४०० ॥३५४॥

अनुत्तरोपपातिना-मष्टशत्यभवत्तथा ८०० ।
एवं समस्तसाध्वादि-युतः षष्ठतपाः प्रभुः ॥३५५॥

त्रिंशत्समा गृहे चास्थात् सार्द्धद्वादशसंयतः[३] ।
ज्ञानी त्रिंशत्तमोऽर्द्धोनाः द्वासप्ततिशरद्वयाः[४] ॥३५६॥

कार्तिकस्य तिथौ **दर्शे** द्वितीये **चन्द्र**वत्सरे ।
प्रीतिवर्द्धनसन्मासे पक्षे तु **नन्दिवर्द्धने** ॥३५७॥

दिने **चोपशमा**ह्वाने **देवानन्दा**ह्वया निशि ।
[५]**सर्वार्थसिद्ध**-मौहूर्त्ते **नागे** च करणे तथा ॥३५८॥

---

१. प्रतिवासुदेवाः । २. सागराणि । ३. छद्मस्थः । ४. अवस्था । ५. हंमेशां चार घडी बाकी होय त्यारे ज शरु थाय छे.

निशापश्चिमयामार्द्धे नक्षत्रे **स्वाति**नामनि ।
पर्यङ्कासनमासीनः स्वामी शक्रेण भाषितः ॥३५९॥
क्षणं नाथ ! प्रतीक्षस्व जन्मभं ते यतोऽधुना ।
द्विसहस्रसमास्थायी सङ्क्रान्तो भस्मकग्रहः ॥३६०॥
तीर्थपूजाप्रभाहर्ता नाथ ! शासनपीडकः ।
तव दृष्टिप्रभावेण भविता निष्फलोदयः ॥३६१॥
प्रभुरूचे न शक्रायुः-सन्धौ जिना अपि क्षमाः ।
अभाव्यं न भवेन्न स्या-न्नाशो भावस्य भाविनः ॥३६२॥
कल्याणफलपाकानि तथा पापफलानि च ।
पञ्चपञ्चाशतं **वीरो**ऽ-ध्ययनानि निगद्य च ॥३६३॥
षट्त्रिंशत्तमथाऽऽख्यायाऽ-पृष्टव्याकरणानि च ।
शैलेशीकरणं कृत्वा **प्रधाना**ऽध्ययनं स्मरन् ॥३६४॥
पञ्चह्रस्वाक्षरोच्चार-प्रमिताऽनेहसा जिनः ।
कृतयोगनिरोधः सन् सिद्धिसौधमुपागतः ॥३६५॥
समुत्पन्नेषु भूयस्सु तदाऽनुद्धारकुन्थुषु ।
दुष्पालं संयमं मत्वाऽ-नशनं साधवो व्यधुः ॥३६६॥
नव **मल्लकि**ज्ञातीया **लेच्छकि**ज्ञातयो नव ।
दशाष्टौ गणराजानः **काशी-कोशल**भूभृतः ॥३६७॥
अमावास्यादिने कृत्वा ह्युपवासं [१]सपौषधम् ।
भावोद्योते गते द्रव्यो-द्योतदीपान्निशि व्यधुः ॥३६८॥
गच्छद्भिर्देवदेवीना-मागच्छद्भिर्गणैस्तथा ।
ज्योतिर्मयी निशा साऽभू-**न्मेराइयर**वाकुला ॥३६९॥
इतो देवमुखात् ज्ञात्वा मोक्षं **वीरस्य गौतमः** ।
निर्मोहतामयं स्वस्य चिन्तयामास चेतसि ॥३७०॥
भावयतो विमोहत्वं **गौतम**स्य गणेशितुः ।
क्षीणमोहस्य सञ्जज्ञे केवलज्ञानमुज्ज्वलम् ॥३७१॥

---

१. आहारत्यागरूप अन्यथा तेओने दीप करवानुं संभवतु नथी.

ततःप्रभृति लोकेषु पर्व**दीपोत्सवा**भिधम् ।
सर्वतो दीपनिर्माणात् प्रावर्त्तत महीतले ॥३७२॥
मर्त्यामर्त्यगवादीनां चक्रे नीराजना जनैः ।
भस्मकप्रतिघाताय **मेराइयम**भूत्ततः ॥३७३॥
वीरमोक्षमहिमानं कृत्वा **श्रीगौतम**प्रभोः ।
पूर्णज्ञानोत्सवं चक्रे शक्रः प्रतिपदः प्रगे ॥३७४॥
श्री**गौतमो**क्त-श्रीसूरि-मन्त्राराधकसूरयः ।
अक्षार्चनां विनिर्मान्ति दिनेऽस्मिन् चन्दनादिभिः ॥३७५॥
नि**र्वीरां** क्षितिमाऽऽप्य मोहचरटो लुण्टन्नलं सर्वतो,
दृष्टः श्रीगणनायकेन वदता मे राज्यमेतन्न किम् ? ।
जानासि त्वमहो मुमूर्षुरधुनाऽयासीति दूरे किय-
न्नष्टो दीपकरैर्नरैर्निजगृहात् सूर्पच्छलात् त्रास्यते ॥३७६॥
श्री**वीरे** निर्वृते राजाऽ-भुञ्जानो **नन्दिवर्द्ध**नः ।
द्वितीयायां **सुदर्शना**-भगिन्या भोजितो बलात् ॥३७७॥
ततो **भ्रातृ-द्वितीया**ऽभूद्विश्रुता जगतीतले ।
सम्प्रते ! भूपते ! तेन ख्याता **दीपालिका** जने ॥३७८॥
राजा पुनर्जगादा**ऽऽर्य-सुहस्त्या**चार्यपुङ्गवान् ।
प्रभो ! पुनः समस्त्येष संशयो मम मानसे ॥३७९॥
वस्त्रान्नफलपात्रादे-र्भोगो गेहादिमण्डनम् ।
अन्योऽन्यं जनो **जोत्काराः** कस्मादस्मिन् दिने विभो ! ॥३८०॥
अवोचन् वाचनाचार्याः शृणु हेतुं महीपते ! ।
उज्जयिन्यां नृपो **धर्मो नमुचि**स्तस्य धीसखः ॥३८१॥
विहरन्तोऽन्यदा तत्र सूरयः समवासरन् ।
मुनिसुव्रततीर्थेश-शिष्याः श्री**सुव्रता**ह्वयाः ॥३८२॥
वन्दनार्थं गतस्तेषां श्री**धर्मः** सपरिच्छदः ।
नमुचिः सचिवस्तस्य वदन् क्षुल्लेन निर्जितः ॥३८३॥
कोपाटोपवशः सोऽथ मुनीन् हन्तुमना निशि ।
निष्कृपः कृष्टनिस्त्रिंशः साध्वासन्नमुपागतः ॥३८४॥

जैनदेवतया तावत् स्तम्भितः पथि संस्थितः ।
प्रभातं च ततो जात-मुद्गतस्तपनातपः ॥३८५॥
श्री**धर्मः** भूपतिः प्राप्तो गुरून्नन्तुं निरीक्षितः ।
स्तम्भितो **नमुचि**स्तेन क्षमयित्वाऽथ मोचितः ॥३८६॥
नराधिपेन लोकेन धिक्कृतो लज्जितस्ततः ।
निर्गत्य नगराद् भ्राम्यन् **हस्तिनागपुरं** गतः ॥३८७॥
तत्र **पद्मोत्तरो** राजा **ज्वालादेव्य**स्ति तत्प्रिया ।
सम्यक्त्वशीललावण्यगुणालङ्कारमण्डिता ॥३८८॥
तयोस्ते **विष्णुकुमार-महापद्मौ** तनूरुहौ ।
भुवनानन्दनौ शूरौ दानकल्पद्रुमोपमौ ॥३८९॥
यौवराजपदं **विष्णुकुमारे** त्वनभीप्सति ।
पिता प्रमुदितस्वान्तो **महापद्म**स्य दत्तवान् ॥३९०॥
महापद्मकुमारस्य **नमुचि**र्मिलितोऽन्यदा ।
स्थापितः सचिवस्तेन मानसन्मानपूर्वकः ॥३९१॥
सोऽन्यदा सिंहशौण्डीरं जिग्ये **सिंहरथं** नृपम् ।
ददौ **पद्मो** वरं तुष्टः स च न्यासीचकार तम् ॥३९२॥
ज्वालादेव्याऽन्यदा मोदा-द्रथयात्राचिकीर्षया ।
रथो निर्मापितो जैनः स्वर्णरत्नैरलङ्कृतः ॥३९३॥
सपत्न्याऽथ तदा तस्या मोहमिथ्यात्वमूढया ।
लक्ष्म्यापि स्पर्द्धया प्रौढः कारितो [१]ब्राह्मणो रथः ॥३९४॥
रथाकृष्टिनिमित्तेन वादे जाते द्वयोस्तयोः ।
कलहनिवृत्त्यै राजा रथौ द्वावप्यवारयत् ॥३९५॥
महापद्मस्तदा मातु-रपमानं तथा कृतम् ।
समीक्ष्य दुःखितस्वान्तो गतो देशान्तरं प्रति ॥३९६॥
स शक्रविक्रमाक्रान्त-षट्खण्डक्षोणिमण्डलः ।
ऊढा **मदनावलीकः** प्राप्तचक्रिपदोऽभवत् ॥३९७॥

---

१. ब्रह्माणो ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

तादृश्याऽसमया ऋद्ध्या **पद्मः** प्राप्तो निजे पुरे ।
पित्रा प्रवेशितोऽतुच्छ-घनोत्सवपुरस्सरम् ॥३९८॥
ततो **भरत**साम्राज्या-भिषेकं सन्महोत्सवम् ।
महापद्मस्य राजानश्चक्रुः **पद्मोत्तरा**दयः ॥३९९॥
[१]साकं **विष्णुकुमारेण** नृपः **पद्मोत्तर**स्ततः ।
सुव्रताचार्यपादान्ते प्रव्रज्य त्रिदिवं ययौ ॥४००॥
षष्टिशतानि ६००० वर्षाणि तपस्तीव्रं वितन्वतः ।
जाता **विष्णुकुमार**स्य लब्धयो वैक्रियादिकाः ॥४०१॥
महापद्मनरेन्द्रेण तुङ्गशृङ्गैर्गतप्रमैः ।
प्रतिद्रङ्गं प्रतिग्रामं प्रासादैर्भूषिता मही ॥४०२॥
प्रौढप्रभावनापूर्व-स्वर्णरत्नमयै रथैः ।
जनन्याः पूरितस्तेन रथयात्रामनोरथः ॥४०३॥
वरेण **नमुची** राज्यं [२]क्रतुहेतोरयाचत ।
चक्री दत्वा तदेतस्य स्वयमन्तःपुरे स्थितः ॥४०४॥
तदा वर्षाचतुर्मासाभिग्रहा **हस्तिनापुरे** ।
परिवारयुतास्तस्थुः श्रीमत्**सुव्रतसूरयः** ॥४०५॥
निरीक्ष्य **नमुचिः** सूरीन् स्मरन् वैरं तदाऽवदत् ।
त्वां मुक्त्वा भक्तितः सर्वे लिङ्गिनो मामुपस्थिताः ॥४०६॥
स्थेयं न साधुभिस्तन्मे भूमौ सप्तदिनोपरि ।
स्थाता यस्तमहं हन्ता देयं मम न दूषणम् ॥४०७॥
प्रधानैः सचिवैः सोऽथ सङ्घेन च [३]बहूक्तिभिः ।
स्थित्यर्थं तत्र साधूनां मानितोऽपि न मन्यते ॥४०८॥
सङ्घस्यानुज्ञया पेष्य साधू **सुव्रतसूरयः** ।
मेरुशृङ्गस्थितं **विष्णुकुमारं** मुनिमाह्वयन् ॥४०९॥

---

१. समं **विष्णुकुमारेण** स्वयं **पद्मोत्तरो** नृपः । **सुव्रताचार्य**पादान्ते परिव्रज्य ययौ शिवम् ॥ इतिदीपालिकाकल्पः, श्लो०-२५३ । २. यज्ञने माटे कार्तिकपूर्णिमा सुधी । ३. चटूक्तिभिः ।

गुर्वादेशेन स प्राप्तो ववन्दे स्वगुरून् मुदा ।
आकारणनिमित्तं तै-स्तस्याऽकथि यथातथम् ॥४१०॥
ततो **विष्णुकुमारो**ऽगा-त्तदानीं नृपसंसदि ।
स नेमे **नमुचिं** मुक्त्वा निःशेषैरपि राजभिः ॥४११॥
उवाच **नमुचिं विष्णुः** [१]पूरिताभिग्रहा नृप ! ।
यास्यन्ति साधवः स्थित्यै कियन्तीं देहि तन्महीम् ॥४१२॥
ततस्तस्य नृपः पृथ्वीं त्रिपदीप्रमितामदात् ।
तन्निशम्य वचस्तस्य च कोपाटोपवानभूत् ॥४१३॥
लक्षयोजनमानाङ्गो **विष्णु**र्वैक्रियलब्धितः ।
क्रमौ पूर्वापरोदध्योर्न्यस्य विश्वमकम्पयत् ॥४१४॥
तृतीयं **नमुचेः** पृष्टेऽ-निष्टं क्रममतिष्ठितम् ।
क्षिप्त**स्त्रिविक्रमे**णेति रसातलं बली रिपुः ॥४१५॥
[२]चलाचलाचला जज्ञे पर्वताश्च चकम्पिरे ।
समुद्रा मुक्तमर्यादा भयग्रस्ता ग्रहास्तदा ॥४१६॥
इदं किमिति संभ्रान्ता-अभूवंस्त्रिदशा अपि ।
जातशङ्कोऽस्तशङ्कोऽपि शक्रस्तत्र क्षणेऽजनि ॥४१७॥
अवधिज्ञानतो ज्ञात्वा निमित्तं तत्र वासवः ।
गन्धर्वान् प्राहिणोद् **विष्णुकुमार**स्योपशान्तये ॥४१८॥
शक्रनिर्दिष्टगन्धर्व-गीतैः शाम्यशमाऽमृतैः ।
विष्णुः प्रशान्तकोपाग्नि-र्जज्ञेऽसीमशमोदधिः ॥४१९॥
स्वभावस्थं तदा साधुं **महापद्मो**ऽनमत् मुदा ।
तमुपालभ्य सूराणां पादान्ते मुनिरागतः ॥४२०॥
आलोचितः प्रतिक्रान्तः पापं सङ्घप्रभावनाम् ।
कृत्वा विशुद्धचारित्र-युक्तो **विष्णुः** शिवं गतः ॥४२१॥

---

१. हजु चोमासानो अभिग्रह पूर्ण थयो नथी । २. ते वेला अचल एवी पृथ्वी पण चलायमान थई ।

उपशान्ते तदोत्पाते पुनरुज्जीवितो जनः ।
संभूय भोजनाच्छादाऽ-लङ्काराद्युत्सवान् व्यधात् ॥४२२॥
प्रतिवर्षं ततो लोकः करोति प्रतिपद्दिने ।
वस्त्रान्नपान[१]जोत्कार-गेहभूषादिकोत्सवान् ॥४२३॥
यो मुनीनामवज्ञाकृ-न्नररूपो मृगो हि सः ।
इति ख्यातीकृते राज्ञा कारितो [२]गोहिसोऽभवत् ॥४२४॥
श्रीवर्धमाननिर्वाण-कल्याणकदिने नृपैः ।
दीपानां करणाल्लोके जज्ञे **दीपोत्सव**स्थितिः ॥४२५॥
चतुर्द्दश्याममावास्यां षोडशप्रहरावधिः ।
उपोष्य कोटिसहितं पूजयेत् [३]श्रुतमष्टधा ॥४२६॥
पञ्चाशतं सहस्राणि परिवारं स**गौतमम्** ।
स्मृत्वा स्वर्णाम्बुजेऽखण्ड-दीपो बोध्यः सतण्डुलः ॥४२७॥
इत्थं सहस्रपञ्चाश-द् गुणं पुण्यमुपार्ज्यते ।
जैनधर्मरता भव्याः प्राप्नुवन्त्यक्षयं सुखम् ॥४२८॥
यथा वृक्षेषु **कल्पद्रुः** सुरेषु **त्रिदशाधिपः** ।
चक्रवर्त्ती नरेन्द्रेषु नक्षत्रेषु **हिमद्युतिः** ॥४२९॥
तेजस्विषु **दिवानाथः सुवर्णं** सर्वधातुषु ।
तथा **दीपालिकापर्व** प्रधानं सर्वपर्वसु ॥४३०॥
वीरतीर्थपतिराप निर्वृतिं यत्र केवलरमां च **गौतमः** ।
राजभिर्व्यरचि **दीपकोत्सव**स्तत्रतोऽतिगुरुपर्वभूतले ॥४३१॥
जयश्रियं यच्छतु वः स एष **दीपोत्सवा**ख्यो दिनचक्रवर्त्ती ।
समस्तविश्वत्रितयप्रदत्तराज्योत्सवैर्निमितसर्वसिद्धिः ॥४३२॥
एवं निशम्याऽऽ**र्यसुहस्तिसूरे**र्**दीपालिकापर्व**समस्तदेशे ।
प्रावीवृतत् **सम्प्रति**भूमिभर्त्ता राज्यं वितन्वन् प्रतिवर्षमत्र ॥४३३॥

---

१. जुहारसा । २. गोहिसो-छाणनो गोह, जे साधुओनी निंदा करे छे, ते मनुष्य छतां पशुसमान ज छे, तेवुं सर्व स्थाने प्रसिद्धिमां लाववा माटे अने जणाववा माटे राजाए घेर घेर गोहिसो (गोवर्द्धन) घरनी बाहेर कराव्यो, हजु पण मारवाड वगेरेमां छाणनो गोहिसो करवामां आवे छे. ३. अष्टधा-चन्दन-धूप-दीप-नैवेद्य-वस्त्र-कर्पूर-कुसुम-नाणकादि ।

अन्यकर्तृक**दीपालिकल्पा**दिषु विलोकितः ।
अर्थो न्यबन्धि कल्पेऽत्र स्वान्योपकृतिहेतवे ॥४३४॥
यदवद्यं भवेदत्र मन्दबुद्धित्वहेतुना ।
तदुदारकृपावद्भिः शोधनीयं मनीषिभिः ॥४३५॥
संवत्सरेऽग्नि-३ द्विप-८ विश्व-१४ (१४८३) सम्मिते **दीपालिकाकल्प**ममुं विनिर्ममे ।
तपागणाधीश्वर**सोमसुन्दर**श्रीसूरिशिष्यो **जिनसुन्दरा**ह्वयः ॥४३६॥
दीपालिकापर्वकल्पोऽयं वाच्यमानः सुधीजनैः ।
जीयाज्जयश्रियो हेतु-राचन्द्रार्कजगत्त्रये ॥४३७॥
इति श्रीतपागच्छाधिराज**श्रीसोमसुन्दरसूरेः** ।
शिष्यभट्टारकप्रभो**र्जिनसुन्दरसूरेः** कृतिरेषा विनिर्मिता ॥४३८॥

श्रीयुगप्रधानावतार-तपागच्छाधिपति-श्रीजगच्चन्द्रसूरीश्वरशिष्य-
श्रीदेवसुन्दरसूरीश्वरशिष्य-श्रीसोमसुन्दरसूरीश्वरशिष्य-
श्रीजिनसुन्दरसूरीश्वरविरचितः
श्रीदीपालिकाकल्पः समाप्तः ॥

● ● ●

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

श्रीअज्ञातकर्तृकः

दीपालिकाकल्पः ॥

उप्पायविगमधुवमयमसेसभावप्पयासओ भयवं ।
तिहुयणपणमियचरणो सिरि**वीरजिणेसरो** जयइ ॥१॥
वुच्छं संखेवेणं चरियं तस्सेव भुवणअच्छरियं ।
जायं जमियसिद्धं **दीवालिय**नाम वरपव्वं ॥२॥
श्री**वर्द्धमान**मानम्य वक्ष्ये **दीपालिको**त्सवम् ।
राजाऽभूत् **सम्प्रति**र्नाम्ना त्रिखण्डभरताधिपः ॥३॥
जीवतः स्वामिनो बिम्बं वन्दनायाऽन्यदा ययुः ।
उज्जयिन्यां श्रीम**दार्यसुहस्त्या**चार्यकुञ्जराः ॥४॥
अन्यदा रथयात्रायां दृष्ट्वा [१]तान् **सम्प्रति**र्नृपः ।
सञ्जातजातिस्मरणो नमस्कृत्य सोऽजिज्ञपत् ॥५॥
मया द्रमकमात्रेण प्रसादाद्भवतामिदं ।
राज्यं प्राप्तं तद् गृहणीत त्वमनुगृह्णीत मां प्रभो ! ॥६॥
सूरिराह–राज्यं न कल्पतेऽस्माकं निस्पृहाणां वपुष्यपि ।
त्वं मोक्षवृक्षबीजाभे सम्यक्त्वे निश्चलो भव ॥७॥
संपूज्याः श्रीमदर्हन्तः पर्युपास्याः सुसाधवः ।
दयादानादिको धर्म्मः कर्तव्यः सर्वपर्वसु ॥८॥
पर्वाणि वार्षिकादीनि जैना एवं वदन्ति तत् ।
ख्यातं **दीपालिकापर्व** लोके लोकोत्तरे कुतः ॥९॥

---

१. आर्यसुहस्त्याचार्यान् १) श्रेणिक २) कोणिक ३) ...नन्द ४) चन्द्रगुप्त ५) बिन्दुसार ६) अशोक ७) कुणाल ८) सम्प्रति ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

सूरिराह–**पाणय**कप्पाउ चुओ **आसाढे सुक्कपक्खछट्ठि**दिणे ।
खत्तियकुंडग्गामे **हत्थुत्तर**रिक्खयोगेण ॥१०॥
सिद्धत्थपत्थिवपिया **तिसला**देवीए उयरि उप्पण्णो ।
अह सा वि रयणसेसे पासइ चउद्दस महासुमिणे ॥११॥
चित्तस्ससुद्धतेरसिं रत्तिं जाउ पहू कणयवण्णो ।
तत्तो से सूईकम्मं विहियं छप्पन्नकुमरीहिं ॥१२॥
णाणेण मुणिय जम्मणं अभिसेओ पवरतित्थनीरेहिं ।
सुरगिरिसिहरम्मि तहिं विहिओ चउसट्ठिइंदेहिं ॥१३॥
वमइ नायकुलंतो विहियं नामं च **वद्धमाणो** त्ति ।
अणहियकलाइ कुसलो जुव्वणसमयं तओ पत्तो ॥१४॥
भोगे परम्मुहेण वि कम्मं नाऊण भोगफलबद्धं ।
ते पहुणा परिणीया **जसोमई** रायवरकन्ना ॥१५॥
तिहिं णाणेहिं समग्गो तीसं वासाइं वसइ गिहवासे ।
लोगंतियदेवेहिं दिक्खासमए तओ कहिओ ॥१६॥
संवच्छरियं दाणं दाऊं **चंदप्पहा**ए सिवियाए ।
पव्वइओ सिरि**वीरो मग्गसिरे कसिणदसमि** दिणे ॥१७॥
छउमत्थो **वीर**जिणो पक्खाहियसड्ढबारिवरसेसु ।
सुरनरतिरिउवसग्ग यऽभग्गचित्तो सहइ सम्मं ॥१८॥
उज्जुवालिनइतीरे **सामाय**कुडंबिखित्तपासंमि ।
सालरुक्खस्स हिट्ठा उकूडआसणनिसण्णस्स ॥१९॥
वइसाहसुद्धदसमीदिवसे छट्ठतवं कुणंतस्स ।
वीरजिणस्सऽभग्गो उप्पण्णं केवलं नाणं ॥२०॥
देवो देवेहिं कए सालत्तयसोहिए समोसरणे ।
तित्थयणामं काउं कहेइ धम्मं सयं नाहो ॥२१॥
चउतीसअइसयजुओ अट्ठमहापाडिहेरकयसोहो ।
भव्वाण बोहणत्थं विहरइ भूमंडले तत्तो ॥२२॥

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

[1]इक्कारसओ गणहरा समणो चउद्दससहस्स समणीओ ।
छत्तीसं च सहस्सा सड्ढा गुणसट्ठीसहस्सइगलक्खं ॥२३॥
तियलक्खअट्ठारसहस्सा सड्ढीओ जिणवरस्स **वीर**स्स ।
अह संत्तो सामी **मज्झिमपावा**ए नयरीए ॥२४॥
तत्थं[2]ऽतिमचउमासं नाउं निव्वाणगमणसमयं च ।
धम्मं कहेइ सययं सोलसपहरे सयं नाहो ॥२५॥
अह **पुण्णपाल**राया नमिऊण जिणं च विण्णवइ एवं ।
सामी सुमिणा दिट्ठा अट्ठमए अज्ज निसिसेसे ॥२६॥
[3]गय १ कवि २ खीरद्दुम ३ काग ४ सींह ५ कमलाणि ६ बीअं ७ ।
कुंभो य तोएआणं ८ साहसु फलं जओ ताह भीओ मि ॥२७॥
अह भणइ जिणो नरवर ! आओ वरं गयसमा वि होऊणं ।
अप्पसुहेसु गिहेसु लुद्धा होऊंति सड्ढजणा ॥२८॥
न गिहस्संति पव्वज्जं दलिद्ददुब्भिक्खदुक्खतत्ता वि ।
पालिस्संति कहिं चिय विमला पुण संजमं विउलं ॥२९॥
मुणिमो वि कविसमाणा चंचलपरिणामहीणगुत्ता य ।
गच्छरहिया वि पायं पमायबहुला भविस्संति ॥३०॥
धम्मट्ठिआण इयराण तो ते काहिंति मइविवज्जासं ।
दाहिंति जे असिक्खं ताणं वि हु ते हसिस्संति ॥३१॥

---

१. [इंदभूति १, अग्निभूति २, वायुभूति ३, व्यक्त ४, सुधर्म ५, मंडित ६, मौर्यपुत्र ७, अकंपित ८, अचलभ्राता ९, मेतार्य १०, प्रभास ११, गणधर हुए]

२. [अस्थिग्राम-१, चंपानगरी-३, वाणिज्यग्रामविशालानगरी-१२, राजगृहीनगरीना नालंदानामे मोहलाने विषे-१४, मिथिलागामे-६, भद्रिकानगरीमे-२, आलंभकानगरी-१ अनार्यक्षेत्र-१, सावत्थीनयरी-१, अपापानगरीमे-१, सर्व ४२ चोमास हुए-६]

३. [जीर्णमकानमे हस्ती (१) वानरने चपलाई करता देख्या (२) क्षीरवृक्ष कांटा से वीट्यो देख्यो (३) काक सरोवर जल छोडके स्तोक जलमें क्रीडा करता देख्या (४) मृतक सिंह के कलेवरकुं अन्य जीव पराभव न करे (५) कमल कजोडा में उगा देख्या (६) उखरक्षेत्रमें बीज वाया सो उगा देख्या (७) कंचन कलश मलीन देख्या (८) ए आठ स्वप्ना दीठा]

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

खीरदुमसमा सड्ढा सत्तसु खित्तेसु चत्तववणाओ ।
बबूलेहिं व चूआ वेड्ढिस्संति अकुलिंगिहिं ॥३२॥
धम्मत्थिणो वि मुणिणो वासं गच्छंमि नो करिस्संति ।
कुस्संगेहिं विनट्ठा जह कामा पुष्करिणिनीरे ॥३३॥
जुत्ताजुत्तवियारं मूढा चित्ते वि नो करिस्संति ।
छड्डिय कुलाभिमाणा पए पए परिभविस्संति ॥३४॥
सिंहसमं जिणधम्मं मयं व नाऊण कालदोसेण ।
कुतित्थियतिरिया पुण कयावि नो अभिभविस्संति ॥३५॥
किं पुण मज्झुप्पण्णा किमितुल्ला लिंगिणो करिस्संति ।
असारं जिणधम्मं फलमेयं सीअसुमिणस्स ॥३६॥
कमलायरे सुगंधो जह कमलाणं वियंभए नेय ।
तह सुकुले उप्पण्णा धम्मपरा नो भविस्संति ॥३७॥
हीणकुलुप्पण्णाणं धम्मपराणं विसुद्धबुद्धीणं ।
गद्दहकमलाणं पिव मूढा हीलं करिस्संति ॥३८॥
जह मूढमणा पुरिसा बीयं वावंति ऊसरे खित्ते ।
वाविस्संति कुपत्ते तह धणबीयं तियं सड्ढा ॥३९॥
सुचरित्तनीरभरिया निम्मलगुणकमलमालकयसोहा ।
पुण्णकलस व थोवा इत्तो मुणिणो भविस्संति ॥४०॥
जे मंतरु(तं)तओसहपडिबद्धा लिंगजीविणो जे य ।
भुंभलघडु व्व बहुआ घरे घरे ते भविस्संति ॥४१॥
वड्ढिस्संति सुविहिया सरिसा होऊण लिंगिणो मज्झे ।
नियचारित्तकए जह अगहिल्लगहिल्लओ राया[१] ॥४२॥

---

१. तथाहि **पृथिवीपुर्य्यां पूर्णो** नाम महीपतिः ।
सुबुद्धिस्तस्य चामात्यो निधानं बुद्धिसम्पदः ॥१॥
कालं तेनागमिष्यन्तं पृष्टोऽन्येद्युः सुबुद्धिना ।
लोकदेव इति ख्यातो नैमित्तिकवरोऽवदत् ॥२॥
मासादनन्तरं मेघा वर्षिता तज्जलं जनः ।
यः पास्यति स सर्वोऽपि ग्रहग्रस्तो भविष्यति ॥३॥

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

इअ सुणिउणं राया सुमिणफलं पत्तपरमसंवेगो ।
गहिऊणं सामन्नं सासयसुक्खं गओ मुक्खं ॥४३॥

कियत्यपि गते काले सुवृष्टिर्भाविनी पुनः ।
सद्यः सज्जीभविष्यन्ति तत्पयःपानतो जनाः ॥४॥
राज्ञो मन्त्री तदाचख्यौ भेरीताडनपूर्वकम् ।
जनानां भूपतिर्वारि-संग्रहार्थमथादिशत् ॥५॥
जनः सर्वस्तथा चक्रे ववर्षोक्तदिनेऽम्बुदः ।
कियत्यपि गते काले संगृहीताम्बु निष्ठितम् ॥६॥
अक्षीणसंगृहीताम्बु-राजामात्यौ विना परे ।
सामन्ताद्याः पपुर्नव्यं वारि वैकल्यकारकम् ॥७॥
तत् पीत्वा ग्रथिलाः सर्वे ननृतुर्जहसुर्जगुः ।
स्वैरं विचेष्टिरे मुग्धा विना तौ राजमन्त्रिणौ ॥८॥
राजामात्यौ विसदृशौ सामन्ताद्या निरीक्ष्य ते ।
मन्त्रयाञ्चक्रिरे नूनं ग्रथिलौ राजमन्त्रिणौ ॥९॥
अस्मद्विलक्षणाऽऽचारा-विमकावपसार्य तत् ।
अपरौ स्थापयिष्यामः स्वोचितौ राजमन्त्रिणौ ॥१०॥
मन्त्री ज्ञात्वेति तन्मन्त्रं नृपायाख्यज्जगाद सः ।
आत्मरक्षा कथं कार्या तेभ्यो वृन्दं हि राजवत् ॥११॥
मन्त्र्यूचे ग्रथिलीभूय स्थातव्यं ग्रहिलैः सह ।
प्राणोपायो न कोऽप्यन्य इदं हि समयोचितम् ॥१२॥
कृत्रिमं ग्रहिलीभूय ततस्तौ राजमन्त्रिणौ ।
तेषां मध्ये ववृताते रक्षन्तौ निजसम्पदौ ॥१३॥
ततः सुसमये जाते शुभवृष्टौ नवोदके ।
पीते सर्वेऽभवन् स्वस्था मूलप्रकृतिधारिणः ॥१४॥
एवं च दुष्षमाकाले गीतार्था लिङ्गिभिः सह ।
सदृशीभूय वर्त्स्यन्ति भाविसुसमयेच्छवः ॥१५॥
एवं स्वप्नफलं श्रुत्वा गृहवासे विरागवान् ।
स्वाम्यन्ते व्रतमादाय **पुण्यपालो** गतो दिवम् ॥१६॥

''अथ **तंदुलवेयालिय**पयन्नो''-

श्री**भद्रबाहु**स्वामिना **चन्द्रगुप्त**नृपाग्रे षोडशस्वप्नविचारः कथितः स चायं– ''तेणं कालेणं तेणं समयेणं पाडलिपुरे नामं नयरे होत्था । जहा णं चंपा तहा भाणियव्वा तत्थ णं पाडलिपुरे नयरे पाडलनामं वणसंडे होत्था । तत्थ णं पाडलिपुरे चंदगुत्ते नामं राया होत्था । महया हिमवंतवण्णओ तस्स णं चंदगुत्तस्स पियदंसणा नामं भारिया होत्था । वण्णओ तेणं कालेणं तेणं समयेणं चंदगुत्ते नामं राया समणोवासए अभिगयजीवाजीवे जाव अट्ठमिं जाव वयणरागरत्ते । अह अण्णया कयाइ परिकयं पोसहं सम्मं पडिजागरमाणस्स सुहपत्तसुओ ओहीरमाणे ओहीरमाणे सोलस सुविणा दिट्ठा । पसित्ता चिंता समुप्पन्ना अहक्कमेण दिवायरे उदिए पोसहं पारइ । तेणं कालेणं तेणं समयेणं संभूइविजयसीसे भद्दबाहुनामं गणहरे जुगप्पहाणे गामाणुगामं दूइज्जमाणे पंचसमणसयपरिवरिया पाडलिपुरे पाडलिवडंसे समो-सरिए । राया निग्गओ जहा कोणिए पंचविहेणं अभिगमेणं वंदणेणं....। धम्मो कहिओ । सोलस-सुमिणाणं अत्थं पुच्छइ । भयवं अज्ज रयणीए मम धम्मचिंताए वट्टमाणस्स पच्छिमसमए सोलस सुमिणा दिट्ठा । तत्थ पढमे सुमिणे कप्परुक्खस्स साहा भग्गा १ बीए काले सूरो अत्थमिओ २ तइए चंदो सयछिद्दभूओ ३ चउत्थे भूया नच्चंति ४ पंचमे दुवालसफणो कण्हसप्पो दिट्ठो ५ छट्ठे आगयं विमाणं पडिनियट्टियं ६ सत्तमे असुइठाणे कमलं संजायं ७ अट्ठमे खज्जोओ उज्जोअं करेइ ८ नवमे महासरोवरं सुक्कं दखिणदिसाओ थोवजलं लंभति ९ दशमे सुणहे सुवण्णपत्ते पायसं भक्खे १० इग्गारसमे हत्थिआरूढो वानरो दिट्ठो ११ दुवालसमे सायरं मज्जायं मुंचइ १२ तेरसमे महारहे वच्छा जुत्ता दिट्ठा १३ चउद्दसमे महग्घरयणं तेअहीणं दिट्ठं १४ पण्णरसमे रायकुमारो वसहारूढो दिट्ठो १५ सोलसमे गयकलहजुयला जुज्झंता दिट्ठा १६ एएण सुमिणाणुसारेण सासणे किं किं भविस्सइ चंदगुत्तस्स रायस्स वयणं सुच्चा भद्दबाहुगणहरो जुगप्पहाणो भवोदहितारगो चंदगुत्तस्स संघसमक्खं भणणइ- चंदगुत्ता सुमिणाणुसारेण अत्थं कहेमि । तम्-पढमं कप्परुक्खस्स साहा भग्गा तस्स फलं अज्जप्पभिइ को वि राया संजमं न गिण्हिस्सइ १ बीए सूरत्थमणं अकाले तेण केवलणाणं वोच्छिज्जस्सइ २ तइए चंदो सयछिद्दभूओ तेणं एगे धम्मे अणेगं मग्गे भविस्सइ ३ चउत्थे भूआ णच्चंता दिट्ठा तस्स फलं कुमइजणा भूया इव णच्चिस्संति

४ पंचमे दुवालसफणो सप्पो दिट्ठो तेण दुवालसवरिसाइं दुब्भिक्खे भविस्सइ तेण कालियसुयप्पमुहाइं सुआइं वोच्छिज्जंति चेइअदव्वहारिणो तत्थ जे साधुधम्मकंखिणो ते सव्वे दाहिणं दिसं वलभीए गमिस्संति तेण वणीअग्ग(मगा) अणेगा य ५ छट्ठे सुमिणे विमाणं चलिअं दिट्ठं तस्स फलं चारणा भरहेरवए न आगमिस्संति ६ सत्तमे सुविणे कमलं उक्करिडिआए उग्गयं दिट्ठं तेण धम्मो चत्तारि वण्णाणं मज्झे वेसवंसमज्झे भविस्सइ तेण वणीअ(म)गा अणेगे गाहिस्संति सुत्तरुई अप्पजणाणं भविस्सइ ७ अट्ठमए खज्जुओ उज्जोअं करेइ तेण जिणधम्मे उदयपूआसक्कारो न भविस्सई । बहुजणा मिच्छत्तरागिणो भविस्संति ८ नवमे सुक्कं सरोवरं दिट्ठं तेण जत्थ जत्थ पंच जिणकल्लाणा तत्थ तत्थ देसे धम्महाणी भविस्संति, दाहिणदिसाओ जुगप्पहाणा जिणमग्गं पणविस्संति ९ दसमे सुमिणे सुणहो सुवण्णपत्ते पायसं भक्खेइ, तस्स फलं उत्तम लच्छी मज्झिमघरे गमिस्सइ १० एगारसमे सुमिणे गयआरूढो वानरो दिट्ठो तेण सुहिया रिद्धिसमणा दुज्जण दुहिआ अवमाणपइट्ठिआ, इक्खागवरं पमुहाण कुलजाण हाणी भविस्सइ ११ बारसमे सुमिणे सायरो मज्जायं मुंचइ, तेण रायाणो अमग्गचारिणो खत्तिआ अण्णायं करिस्संति १२ तेरसमे सुमिणे महारहे वच्छा जुत्ता दिट्ठा, वुड्ढवए चारित्तं न गिण्हिस्संति, जे वेरग्गभावेण चारित्तं गिण्हिस्संति ते पमाइणो भविस्संति, १३ चउद्दसमे सुमिणे महग्घरयणं ते अहीणं दिट्ठं तेणं भरहेरवए कलहकरा डमरकरा असमाहिकरा अविन(ण)यकरा साहवो भविस्संति, थोवा समणा भविस्संति १४ पन्नरसमे सुमिणे रायकुमारो वसहआरूढो दिट्ठो तेण खत्तिआ मिच्छत्तवासिणो भविस्संति १५ सोलसमे सुमिणे गयकलहजुअला जुज्झं कुव्वंता दिट्ठा तेण अप्पणेहा अकालवसणा सीसा मुणिवरा अहोनिस जुज्झकरा भविस्संति, गुरुअम्मापिअसुस्सूसकरा न भविस्संति १६ एवं सुच्चा चंदगुत्तो राया अणसणं गिण्हित्ता । धम्मज्झाणेण दिवं गच्छति'' ॥ इति षोडशस्वप्नविचारकथितः ॥

अह सिरि**वीरं** नमिउं पुच्छइ सिरि**गोयमो** य गणहरी ।
किं किं होही भयवं अओ परं **भारहे** वासे ॥४४॥

अह भणइ जिणो **गोयम** ! मह निव्वाणाउ बारवरिसेहिं ।
होही तुह निव्वाणं **सुहम्म**स्स य वीसवरिसेहिं ॥४५॥

चउसट्ठी य वरिसेहिं होही मुक्खं च **जंबुसामि**स्स ।
तुट्टिस्संति तहिं चिय दसट्ठाणा **भारहे** वासे ॥४६॥
[१]खव[२]गुवसमसेढीओ [३]पुलाय[४]आहारलद्धि [५]जिणकप्पो ।
प[६]रमोही [७]मण-[८]केवलणाणं [९]सिवमग्गं [१०]चरण-तिगं ॥४७॥

जंबूसीसो **पभवो** होही **सिज्जंभवो** य तस्सीसो ।
सो काही **दसवेयालिय**गंथं अडनवइवरिसेहिं ॥४८॥

होही सिरि**जसभद्दो** सिरि**संभूओ** अ **भद्दबाहु** अ ।
सत्तरिसएहिंतो चिय तुट्टिस्सइ पुव्वचउअत्थो ॥४९॥

तुट्टिस्सइ **थूलिभद्दे** दोसयपनरेहिं (२१५) पुव्वअणुओगो ।
सुहुममहापाणाणि अ अंतिमपुव्वाइं चत्तारि ॥५०॥

महागिरि-सुहत्थिसूरी दसपुव्वधरा य ताण वयणेण ।
कारिस्सइ जिणधम्मं **संपइ**राया उ **भरहद्धे** ॥५१॥

अह मह निव्वाणा दोपविसिस्सइ (६१६) **पूसमित्ति(त्त)**नामेणं ।[१]
गोयम ! पंचमअरओ तिवरिससड्ढट्ठमासेहिं ॥५२॥

सुण्णमुणिवेअकाले होही सिरि**वुड्ढवाइ**सूरिवरो ।
तस्सीसो गुणनिलओ दिवायरो **सिद्धसेणु** त्ति ॥५३॥

तस्सुवएसेण तओ [२]**विक्कम**राया सुवण्णदाणेणं ।
काऊणं रिणहीणं वसुहं संवच्छरं काही ॥५४॥

पणचुलसीए (५८४) होही दसपुव्वधरो य **वयर**सामि त्ति ।
तस्सीसो सिरि**वैरो** तत्तो साहाउ चत्तारि ॥५५॥

नागिंदचंदनिव्वुइविज्जाहरिया पुरम्मि **सोपारे** ।
छम्माससएनवेहि य (६०९) होही [३]**खमणा**णउप्पत्ती ॥५६॥

---

१. [६२० वर्ष जायगा जब साधु पोसाल थापे] । २. [गौतम मम निर्वाणात् ४७० वर्षे **उज्जयिनी**में **विक्रम** होंगे] । ३. दिगंबर ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

थक्किस्संति छ सोला (६१६) सिरि**दुब्बलिए** असड्ढनवपुव्वा ।
छेइस्सइ **गद्दहिल्लं कालिअ**सूरी पाणंतिवणे (?) ॥५७॥
तेणउअनवसएहिं **सीमंधरसामि**वण्णिअगुणोहो ।
पज्जौसवण चउत्थी **कालिय**सूरी तओ ठविही ॥५८॥
तेणउअनवसएहिं (९९३) सुत्तं पुत्थेसु तह लिहिस्संति ।
वुच्छिजिस्सइ सुत्तं वाससहस्सेहिं पुव्वगयं ॥५९॥
दससयपणपन्नेहिं (१०५५) होही **हरिभद्द**सूरिगुणजलही ।
सत्तरियबारसए (१२७०) जुगपवरो **बप्पभट्ट**मुणी ॥६०॥
तस्सुवएसेण तओ सड्ढतिकोडीसुवण्णनिप्फन्नं ।
कारविही महबिंबं **आम**निवो **गोवगिरि**सिहरे ॥६१॥
तेरससएहिं (१३००) **गोयम** ! होहंति अणेगहा मइविभेया ।
बंधंति जेहिं जिया बहुअकंखाइमोहणीयं ॥६२॥
सोलससएहिं गुणहत्तरिवरिसेहिं (१६६९) **हेमसूरि**वयणाओ ।
कारविही **कुमर**निवो जिणभवणविभूसियं च सुहं ॥६३॥
चउदसहियगुणवीससएहिं (१९१४) वरिसाण **पाडलिपुरम्मि** ।
चित्तस्स कसिणअट्ठमि विट्ठिदिणे धम्मपडिकुलो ॥६४॥

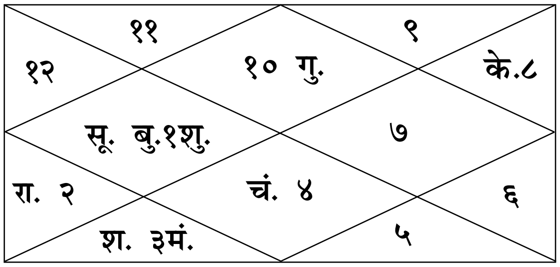

[१]होही चंडालकुले **कक्की रुद्दो चउम्मुह** ति नामो ।
दुभिक्खरायतक्करभयं भविस्सइ तया निच्चं ॥६५॥

---

१. यशोगृहे **यशोदायाः** कुक्षौ स्थित्वा त्रयोदशान् ।
मासान् मधोः सिताष्टम्यां जयश्रीवासरे निशि ॥१॥
षष्ठे मकरलग्नांशे वहमाने महीसुते ।
वारे कर्कस्थिते चन्द्रे चन्द्रयोगे शुभावहे ॥२॥

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

अट्ठारसवरिसाइं कुमारवासे सो परिशमि(वसि)ही ताइं ।
दिसि विजए वि अ तत्तो य भविस्सइ राया ॥६६॥
अह तत्थ पुरे **नंद**स्स थूभाइ सो अ दट्ठूणं ।
मज्जट्ठसुवण्णाइं खणिस्सइ लोहगहगहिलो ॥६७॥
नामेण **लवणदेवी** निसरिस्सइ सो जमकगावी ।
सा दट्ठूण य साहू धाविस्सइ तिक्खसिंगेहिं ॥६८॥
तेण य जलोवसग्गं भविस्सयं मुणिवरा सुणिस्संति ।
विहरिस्संति तओ ते साहू विहारेण अन्नत्थ ॥६९॥
तत्तो य निरंतरिया होही जलवुट्ठी सत्तऽहोरत्ते ।
पलविस्सइ तस्स पुरं महया **गंग**प्पवाहेणं ॥७०॥
विरहे जलोवसग्गे थूभसुवण्णेण पुण नवं काही ।
पाडलिपुत्तं नयरं **कक्की**राया पहाणतरं ॥७१॥

प्रथमे पादेऽश्लेषायाः **कल्कि**जन्म भविष्यति ।
त्रिहस्तोच्चः स कपिल-शीर्षकुन्तललोचनः ॥३॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥
तीक्ष्णस्वरोऽदृष्टपृष्ठ-लाञ्छनश्छद्मतत्परः ।
महाविद्योद्धुरो दीर्घ-हृदयो गुणवर्जितः ॥४॥
जन्मतः पञ्चमे वर्षे जठरापद्भविष्यति ।
सप्तमेऽग्न्यापदस्यैक-दशे द्रव्यस्य सम्भवः ॥५॥
तस्यैवाष्टादशे वर्षे कार्तिके मासि निर्मले ।
पक्षे च प्रतिपद् घस्रे शनौ चन्द्रे तुलास्थिते ॥६॥
स्वातौ नन्दिदिने सिद्ध-वेलायां करणे बवे ।
मुहूर्त्ते रावणे राज्या-भिषेको हि भविष्यति ॥७॥ युग्मम् ॥
अदन्तस्तुरगस्तस्य कुन्तो दूर्वासकस्तथा ।
मृगाङ्कनाम किरीटं खड्गश्च दैत्यसूदनः ॥८॥
तस्यांह्रिकटके चन्द्र-सूर्यौ त्रैलोक्यसुन्दरौ ।
चारुसौधं तथा भावि-द्रव्यसंख्या न भाविनी ॥९॥
संवत्सरं **विक्रम**स्यो-त्थाप्य स्वर्णप्रदानतः ।
संवत्सरं स्वकीयं स स्थापयिष्यति भूतले ॥१०॥

हहो साहुविहारो **धम्मपुरो** पुरजणो तओ ।
तत्थ रज्जं **कक्की** काही सुहेण पन्नासवरिसाइं ॥७२॥
आसन्नमरणकाले पासंडाणं तओ अलिंगाइ ।
मेल्लाविस्सइ पुट्ठो मग्गिस्सइ तेसि रायकरं ॥७३॥
गोवाडे खेविऊणं साहू मग्गेइ भिक्खछब्भागं ।
ते विकहिस्संति तओ अम्हे नरनाह ! निग्गंथा ॥७४॥
तह वि न सो मुच्चिस्सइ मुणिणो वाडाउ दुट्ठपरिणामो ।
तत्तो काउस्सग्गस्स संघो काहीअ थिरचित्तो ॥७५॥
संघस्स काउस्सग्गाऽणुभावं च जियासणो य देविंदो ।
बंभणरुवेण तओ एहि साहूण रक्खट्ठा ॥७६॥
सो दाही उवएसं मुणिणो वाडाओ मुंच नरनाहं ।
दिंति न कस्स वि कहमवि नियभिक्खं संजया एए ॥७७॥
इयवयणेणं कुविओ **कक्की** जंपिस्सई नियपुरिसे ।
झत्ति गिहिऊण कंठे निस्सारह भो इमं विप्पं ॥७८॥
इय सुणिऊण कोविओ सक्को दाही चवेडसंघायं ।
तेणं विहुरिय गत्तो भविस्सइ भासरासी सो ॥७९॥
छासी वरिसाउं सो संपूरिय रुद्दझाणगयचत्तो ।
पावं काऊण तओ गमिस्सइ सो य निरयंमि ॥८०॥
अभिसिंचिऊण **दत्तं** पुत्तं तस्सेव वासवो रज्जे ।
अणुसिट्ठिं दाऊणं घुअसगो(?) वच्चही सग्गो ॥८१॥
पिउणो पावफलं सो समरंतो वासवस्स सिक्खं ।
पइदिणकयजिणमंदिर-विभूसियं भूतलं काही ॥८२॥
तत्तो जाईसरणं उदीण्णाणं कला य विण्णाणं ।
आरोगं सुभिक्खं सच्चं सोयं दया दाणं ॥८३॥
रायाणो जिणभत्ता नयमग्गपरा य सच्चसंधा य ।
धणधण्णकणयमुत्ति य रयणसमिद्धो जणो होही ॥८४॥

जा **दुप्पसहो** सूरी होहंति जुगप्पहाणआयरिया ।
अज्जसुहम्मप्पभिईओ चउअहिया दुण्णि य सहस्सा (२००४) ॥८५॥
इह **सुहम्म-जंबू** सिद्धा **पभवा**इ एगभवतारिणो सेसा ।
सड्ढदुजोअणसेसा [1]डमरदुब्भिक्खरोगहरा ॥८६॥
जुगप्पहाणसमाणा एगारसलक्खा सोलससहस्सा ।
सूरिओ हुंति अरए पंचमए जाव **दुप्पसहो** ॥८७॥
होहंतिओ पणपन्नलक्खा पणपन्नसहस्सकोडीओ ।
पंचसयकोडिपण्णा **गोयम** ! सुचरणसयलसूरी ॥८८॥
पंचावण्णाकोडी पंचावण्णाइ सयसहस्साइं ।
पंचावण्णसहस्सा पंचसया पंच अहिअयरा ॥८९॥ एते जघन्यगुणधारिणः सूरयः ॥
तह सित्तरकोडीलक्खा नवकोडिसहस्सकोडीसयमेगं ।
इगवीसकोडिइगलक्खसड्ढिसहस्स सुसाहुणं ॥९०॥
समणीण कोडिसहस्स दस नवकोडिसयबारकोडीओ ।
छप्पनलक्खछत्तीससहस्सएगूणदुन्निसया ॥९१॥
जिणमयभत्तिनिवाओ एगारसलक्खसोलससहस्सा ।
होहंति अहियबारसइगवीससएहिं जा विमलो ॥९२॥
तह सोलकोडिलक्खा तिअकोडिसहस्स तिण्णिकोडिसया ।
सत्तरसकोडिचुलसीलक्खा सुसावयाणं तु ॥९३॥
पणवीसकोडिलक्खा सुसाविया कोडिसहस्स बाणवइ ।
पणकोडिसया बत्तीसकोडि तह बारसऽब्भहिआ ॥९४॥
तो सग्गा चुओ सूरी [2]**दुप्पसहो** साहुणी य **फग्गुसिरी** ।
नाइलसड्ढो सड्ढी **सच्चसिरी** अंतिमो संघो ॥९५॥

भणियं च-

''एगो साहू एगा य साहूणी सावओ वि सड्ढी वा ।
आणाजुत्तो संघो सेसो पुण अट्ठिसंघाओ'' ॥९६॥

---

१. परचक्र । २. २८ वर्षायुः-१२ गृह० । १६ वर्षे आचार्यपद-एवं २८ ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

दसवेआलिअ-जिअकप्प-आवस्सणुओगदारनंदिधरो ।
सययं इंदाईनओ छट्ठग्गतवो दुहत्थतणू ॥९७॥

गिहिवयगुरुत्त बारस चउरवरिसो कयट्ठमो अंते ।
सोहम्मि सागराऊ होही तओ सिज्झही **भरहे** ॥९८॥

सूअसूरिसंघधम्मो पुव्वह्ने छिज्जइ अगणि सायं ।
निव**विमलवाहणो सुमुह**मंतिनयधम्म मज्झण्हे ॥९९॥

वासाणवीससहस्सा नवसयतिम्मासपंचदिणपहरा ।
एका घडी अ दोपल अक्खरइगयाल(४१) जिणधम्मो ॥१००॥

इत्थ दूसमकालो होही इगवीससहसवरिसेहिं ।
दूसमकालो एअप्पमाणो वि णायव्वो ॥१०१॥

तह खारग्गिविसंबिल-विज्जुअणा सगदिणा पि हु कुवाया ।
वरिसिय बहुरोगजलं काहिंति समं सरजलाई ॥१०२॥

इंगारछारमुम्मुर हाहाभूआतणाइरइअमही ।
होहंति बीअनिमित्तं वेअअट्ठारसुखगइ वि ॥१०३॥

छट्ठ अरे दुकरुच्चा वीसवरिसाऊ मच्छआहार(रा) ।
बिलवासी कुगइगमा कुवण्णवाया नरा कूरा ॥१०४॥

निल्लज्ज निव्वसणा खरवयणा पिअसुआइठिइरहिया ।
छवरिसगब्भा इत्थी सुदुक्खपसवा बहुसुहा य ॥१०५॥

बहुमच्छचक्कवह**गंगसिंधु**पासेसु नव नव बिलाइं ।
वेयड्ढोभयपासे बिसयरि बहुरोगनरठाणा ॥१०६॥

अह अवसप्पिणितुल्ला छअरा ओसप्पिणीए विवरीया ।
तहिं इगहत्थया मणुआ सोलस वरिसाउआ पढमे ॥१०७॥

पुण खीरघयामयरसमेहा वरिसंति पढमअरयंते ।
भूसीयलनेहोसहीरसहेऊ पिहुअसत्तदिणे ॥१०८॥

होहंति बीअरह जाइसरणो [१]**विमलवाहण** [२]**सुदामो** ।
[३]**संगम**[४]**सुपास**[५]**दत्ते** *[६]**सुधम्मो** [७]**सुमई** कुलगर त्ति ॥१०९॥

तं दट्ठुं नरतिरिया नीहरिस्संति मुत्तुं बिलवासं ।
वड्ढिस्सइ तेसिं तओ आउं सोहग्गमारुग्गं ॥११०॥

घरपुरनयरनिवेसं गयतुरयाईणसंगहं सव्वं ।
लोए ववहारनीइं काही पढमो कुलगरो य ॥१११॥

तईआईसु जिणचक्की बलदेवा वासुदेवपडिहारिणो ।
होहंति चउत्थाइसु अरेसु जुअलो य जा नट्ठो ॥११२॥

सयदारपुरे **सुमई**राया **भद्दा**पियाए कुक्खिम्मि ।
सेणियजीवो होही पढमजिणो **पउमनाहो** १ य ॥११३॥

तत्तो य **सूरदेवो** २ **सुपास** ३ **सयंपभ** ४ **सव्वभूई**ए ५ ।
देवसुअ ६ **उदय** ७ **पेढाल** ८ **पोट्टिल** ९ **सयकित्ति** १० **सुव्वया** ११ ॥११४॥

अममो १२ **निक्कसाय** १३ **निप्पुलाया** १४,
निम्मम १५ **चित्तगुत्त** १६ **समाहि** १७ **संवरया** १८ ।
जसोहर १९ **विजओ** २० **मल्ल** २१ **देवो** २२,
अणंतविरिअ २३ **भद्दकरो** २४ य ॥११५॥

चक्किओ **दीहदंतो** १ अ **गूढदंतो** अ २ **सुद्धदंतो** य ३ ।
सिरिदंतो ४ **सिरिभूई** ५ **सोमो** ६ **पउमो** य ७ **महापउमो** ८ ॥११६॥

कुसुमो य ९ **विमलराया** १० भविस्सइ **विमलवाहण** ११ ।
अरिट्ठो १२ छखंड **भरह**राया चउद्दसरयणाहिवा एए ॥११७॥

बल १ **वेजयंत** २ **अजिया** ३ **धम्मो** ४ **सुप्पह** ५ **सुदंसणा** ६ **नंदा** ७ ।
नंदण ८ **पउमो** ९ य तहा बलदेवा भाविणो एए ॥११८॥

नंदी १ य **नंदिमित्तो** २ **सुंदरबाहु** ३ **सुबाहु** ४ **अइबलओ** ५ य ।
महबल ६ **बलो** ७ **दुविट्ठ** ८ **तिविट्ठ** ९ य भावि नव विण्हुणो ॥११९॥

---

* प्रत्यन्तरे सुमुहो षष्ठः, समुचि सप्तमः कुलगरोऽस्ति ।

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

भाविपडिविण्हुणो **तिलय** १ **लोहजंघो** य २ **वयरजंघो** ३ ।
केसरि ४ **बलि** ५ **पह्लाओ** ६ **अपराइय** ७ **भीम** ८ **सुग्गीवा** ९ ॥१२०॥

एवं कहिऊण जिणेसरो समोसरणे ।
संपत्तो **पावा**ए नरवइणो **हत्थिपाल**स्स ॥१२१॥

तत्तो **कत्तिअमावसि**निसि नाऊणं जिणेसनिव्वाणं ।
संसारदुक्खकारणमोहमहापासछेअत्थं ॥१२२॥

पेसइ समीवगामे **गोयम**सामिं च **देवसम्म**स्स ।
धम्मपडिबोअणत्थं लाहं नाऊण तस्स तहिं ॥१२३॥

अह पच्छिमंमि जामे भुवणगुरू पुण्णफलविवागाइं ।
पणपण्णसयाइं पावस्स वि तत्तिआइं पुणो ॥१२४॥

तह छत्तीसं अपुट्ठवागरणाइं च सामि(मी) कहिऊणं ।
अज्झयणं च **पहाणं** भावेमाणे सूरिंदेणं ॥१२५॥

नमिऊण विण्णत्तो एवं जह तुम्ह जम्मनक्खत्ते ।
संकंतो भसमगहो उट्ठो दोवाससहस्सठिई ॥१२६॥

सो संताणे पीडं काहीत्ता तुम्ह होइ जइ एकं ।
अहिययरं च दुन्नि घडी तो पीडा तस्स न हु हुज्जा ॥१२७॥

अह भणइ जिणो एयं न भवइ न भविस्सइ ।
तो भूयं जं आउं संधाणं सक्कइ केणावि काउं जे ॥१२८॥

जाणंतो तं एअं तित्थमोहाओ कहसि देविंद ।
तित्थस्स पुणो पीडा भविस्सइ कालदोसेणं ॥१२९॥

तह पणअक्खरउच्चरणकालमाणेण ।
तुरियज्झाणेण बंधविरहेण तत्तो सामी एरंडबीयं च ॥१३०॥

उड्ढगई इक्केण समएणं अट्ठकम्मनिम्मुक्को ।
सिद्धो णंतचउक्को मुक्खं पत्तो जिणो **वीरो** ॥१३१॥

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

मुक्खं गए जिणं(णिं)दे नाणपईवे तओ नरिंदेहिं ।
निव्वाणउज्जोअकए देवेहिं दीविया विहिया ॥१३२॥
लोए वि तओ विक्खायं जायं देवुच्छवं महापव्वं ।
निसि तम्मि सव्वओ वि य घरे घरे दीवकरणं तु ॥१३३॥
चउविहसुरो वि **मेरुं** गओ वयणं समंतओ भणियं ।
उज्जोविया य रयणी दीवेहिं रयणदीवेहिं ॥१३४॥
तत्तो पहुनिवाणं सोऊणं तुडियमोहपासस्स ।
सिरि**गोयम**स्स जायं केवलणाणं जगप्पहाणं ॥१३५॥
तंमि समयंमि तस्स वि केवल-महिमं ।
करि तुट्ठमणा सट्ठाणे सट्ठाणे संपत्ता सुरवरा सव्वे ॥१३६॥
इय **दीवालीकप्पो** लिहिओ रुद्दाओ सुयसमुद्दाओ ।
गुरु-गुरुपारंपरओ सोहेयव्वो सुअधरेहिं ॥१३७॥

इति श्रीदीपोत्सवः कल्पः समाप्तः ॥

सं. १८१३ चै०व०८ ॥

●●●

D:\chandan/new/kalp-1/pm5\3rd proof

श्रीलक्ष्मीसूरिविरचितं

दीपावलिकापर्वव्याख्यानम् ॥

अथ दीपोत्सवदिनस्वरूपमाह –

विश्वे **दीपालिकापर्व,** विख्यातं केन हेतुना ।
पृष्टं **सम्प्रति**भूपे**नार्यसुहस्ति**गुरुर्जगौ ॥१॥

स्पष्टः । **उज्जयिन्यां सम्प्रति**भूपेन महासङ्घपरिवृता **आर्यसुहस्त्या**चार्या राजपथे व्रजन्तो दृष्टाः । तत्र नृप आगत्य गुरुं नत्वा व्यजिज्ञपत्–''हे पूज्याः ! यूयं मां जानीथ न वा'' ? गुरुः प्राह–''हे **सम्प्रते** ! कस्त्वां न वेत्ति ? जनपदस्वामित्वात्'' । नृपः प्राह–''न हि न हि, स्वामिन् ! अनेनाल्पहेतुना नोपलक्षणं पृच्छामि, अन्यप्रकारेण मामुपलक्षयथ'' ? दशपूर्वधरो गुरुः श्रुतेन तत्पूर्वभवस्वरूपं ज्ञात्वोवाच–''भूप ! त्वं पूर्वभवेऽस्माकं शिष्योऽभूः, एकदिनात्तसंयममहिम्ना त्वमत्र भूधववरोऽभूः'' । गुरूक्तं सत्यं मत्त्वाऽऽह–''युष्मत्प्रभावतो लब्धमिदं राज्यं युष्माभिर्ग्राह्यं, इदं गृहीत्वा विभो ! मामनुग्रहाण, मामनृणं कुरु'' इति पादयोः पतित्वा पुनः पुनर्व्यजिज्ञपत् । तं प्रति गुरुराह–''संयमसाम्राज्यतुल्यं राज्यं नाञ्चति, अतो हे नृप ! त्वया धर्मयोगेन प्राप्तं राज्यं ततो धर्मोद्यमे तत्परो भव'' ।

एवं गुरुणोदिते जातसंशयो नृपः पप्रच्छ–''हे पूज्य ! जैनागमे षडष्टाह्निकादि-पर्वाणि विख्यातानि । परं लोके लोकोत्तरे च कुतो **दीपालिकापर्व** विख्यातम् ? अत्र दिने जनो विविधवस्त्राणि परिधत्ते, पशु-गृह-हट्टश्रेणि-वृक्षादयो विभूष्यन्ते'' ।

''हे नृप ! शृणु-श्री**वीरस्य** दशमस्वर्गतश्च्युत्वा**ऽऽषाढसितषष्ठ्यां** च्यवन-कल्याणकमभूत् , **चैत्रसितत्रयोदश्यां** मध्यरात्रौ जन्मकल्याणकमजनि, तदनु

त्रिंशद्वर्षाणि गृह उषित्वा कृतषष्ठतपा **मार्गशीर्षबहुलदशम्यां** संयमं जग्राह, तदैव मनःपर्यवज्ञानं जातम् । ततो दुस्तपं तपः कुर्वतः श्री**वीर**स्य **वैशाखशुक्लदशम्यां** घातिकर्माभावे सति केवलमुत्पन्नम् । किञ्चिदूनत्रिंशद्वर्षाणि यावत् केवलज्ञान-पर्यायान्वितः श्री**वीरः** स्वायुरल्पं विदन्न**पापापुर्यां हस्तिपाल**नरेशस्य राज्यसंसदि अन्तिमचतुर्मासकमकरोत् ।

तदवसरे स्वामी अनेकेषां भव्यानां संशयान्निवार्य भाविभावस्वरूपमुक्त्वा षोडशप्रहरान् लोकानुकम्पया धर्मदेशनां जगौ । तदा श्री**वीर** आदिमगणभृतं **देवशर्मा**ह्वद्विजप्रबोधार्थं प्राहिणोत्, स्वामिप्रेमबन्धविच्छेदाय च ।

अथ **कार्तिकामावास्यादिने** षष्ठतपाः प्रभुः पर्यङ्कासनमासीनश्च निशापश्चिम-यामार्धे **स्वाति**नक्षत्रे च शक्रेण स्वामीति भाषितः-''हे भगवन् ! यूयं क्षणमेक-मायुर्वृद्धिं कुरु, प्रतीक्षस्व, युष्मज्जन्मदिने संक्रान्तो भस्मग्रहः द्विसहस्रवर्षस्थिति-कोऽधुना स्थास्यति, तेन तीर्थोन्नतिर्न स्यात्, तव दृष्टिप्रभावेण तु तस्य निष्फलोदयो भविता'' इति । प्रभुराह-''हे इन्द्र ! आयुष्कर्मपुद्गलाः पूर्वभवे बद्धास्तेषां न्यूनाधि-कत्वं जिना अपि कर्तुमक्षमाः, अपरं चाभाव्यं न भवेद्भाविनो भावस्य च नाशो न स्यात्'' इति ।

तदा पञ्चपञ्चाशदध्ययनानि शुभफलविपाकानि पञ्चपञ्चाशदध्ययनानि चाशुभ-फलविपाकानि जगत्प्रभुर्निजगाद, षट्त्रिंशदपृष्टव्याकरणानि चोक्तानि गणधरसाधु-श्रावकादिभिरपृष्टेनापि स्वयमेव लोकानुकम्पया प्रोक्तानि । अथ प्रभुः कृतयोग-निरोधः शैलेशीकरणं विधाय सिद्धिसौधमुपागतः । तदा सूक्ष्मानुद्धरकुन्थुषु भूयस्सु समुत्पन्नेषु दुष्पालं संयमं मत्वा साधवोऽनशनं व्यधुः । तदा सर्वसङ्घः साश्रुनेत्र इति व्यलपत् । तथाहि –

जगद्बन्धुः कृपासिन्धुः, स्वामिन् ख्यातोऽसि किं ततः ।
दत्त्वाऽस्मभ्यं महादुःखं, महानन्दं श्रितः स्वयम् ॥१॥

हहा महाधमतमा, विश्वतारक ! नारकाः ।
प्रमोदं कलयामासुर्ये, ननु त्यजति त्वयि ॥२॥

विश्वत्रयाधार कृपानिधे त्वं, विज्ञप्तिमेकां शृणु सङ्घनाथ ! ।
सङ्घस्य रागो विविधानुभावो, विघ्नस्य कर्ता किमु नात्र जातः ॥३॥

वीरेति वीरेत्यभिधानमुक्त्वा, कस्याभिमुख्यं च विधाय पृच्छाम् ।
निःसंशयाः स्याम कथं च मुग्धा-नाश्वास्य मुक्तिं गतवान् स्वयं यत् ॥४॥

त्वत्सदृशो नास्त्यधुना जगत्यां, यः सङ्घसारां कुरुते निरीह ! ।
भावाक्षिसद्दायक ! जीवनेत-रमोघ ! कस्त्वामभिधास्यते च ॥५॥

त्राताऽसि धातः किमुपेक्षसेऽस्मान् , ज्ञात्वापि चित्तस्य गतिं जनानाम् ।
मूर्तेन ज्ञानेन भवत्स्वरूपं, तूर्णं ग्रहीष्यामि विभोः कथं हा ॥६॥

तदा कस्मैचित् कार्याय एकीभूताः **काशी-कौशल**भूभृत**श्चेटक**नृपाज्ञाकारिणश्च नव **मल्लकी**ज्ञातीया नव च **लच्छकी**ज्ञातीया अष्टादश राजानोऽमावास्यादिने सपौषधमुपवासं कृत्वा जिनवाणीं शृण्वन्ति स्म । तदा श्रीजिनस्य निर्वाणकल्याणके जाते समस्तनृपाः पाश्चात्यनिशायां श्री**वीरे** भावोद्योते गते द्विधाऽन्धकारसहनेऽक्षमा द्रव्योद्योताय दीपान् व्यधुः । तथा गच्छद्भिरागच्छद्भिर्देवदेवीभिर्ज्योतिर्मयी निशाऽभूत् । देवगणास्तमोहररत्नानि करे कृत्वाऽऽगच्छन्त ऊचुः-"जिनं प्रति मत्कृतमिदमारात्रिकोत्तारणम्" अनेन हेतुना सर्वत्र "**मेराइय मेराइय**" इतिशब्दः प्रसृतः । लोका अपि दीपावलिं करे धृत्वा "मे आरात्रिकमिदं" इति वदन्तस्तत्राययुः । इत्थं परस्परं सर्वत्र दीपान् व्यधुः उद्योतार्थं । ततः प्रभृति महीतले दीपोत्सवाभिधं पर्व प्रावर्तत दीपश्रेणिकरणात् । अन्यच्च **वीर**शासने निरङ्कुशा मिथ्यात्विदेवा भस्मग्रहश्च दुष्टत्वं कुर्वन्ति, तत्कृतदुष्टफलहननार्थं मेराइयमभूत् **वीर**सङ्घस्यार्तिः-पीडा च दूरीभवत्विति कृत्वा परं रूढ्या पर्व जातम् । अथ प्रभाते द्विजं प्रबोध्य **वीर**वन्दनायागच्छता गणभृता निरुत्साहान्निरानन्दान् देवान् नरान्नारीश्च दृष्ट्वोचे-"यूयं कथं सर्वेऽद्य निरुत्साहाः" ? देवैः प्रोक्तं "श्री**वीर**परमात्मा स्वधाम प्राप्तः, किं कुर्महे" ? । इति श्रुत्वा स्तिमितनेत्रो मनसि दध्यौ-"अहो ! जगच्चक्षुः ! मादृशां भिक्षूणामिक्षुरसादिसमया वाण्याऽधुना कः प्रतिबोधयिष्यति ? ईदृशे समये स्वाश्रितोपजीविनां दूरीकरणं नार्हं, मामन्तराले मुक्त्वा शिवं गतः । किमहं भवद्वस्त्राञ्चलं गृहीत्वा बालचेष्टितमकरिष्यम् ? मोहादिमहायोधेभ्यस्त्वं न भीतः, परं मत्तः शिशुतः कथं भीतः ? मदवगाहनया मोक्षमार्गः मुक्तिस्थलं

च किं संकीर्णमभविष्यत् ? तत्र त्वनन्ताः स्वस्वधर्मयुक्ता अनन्तगुणपर्यायान्विताः परस्परबाधासंघट्टनाद्यभावेन स्थिताः सन्ति स्थास्यन्ति चेत्यादि सिद्धिवर्णनं त्वयैवादिष्टं । सहसाऽत्र वियोगः कथं विहितः ? ।

वीतराग ! तव दर्शनमुक्तौ[1], भ्रान्तवान्निखिलयोनिनिकाये ।
भूरिशोऽहमथ तद्यदि लब्धं, तेन माऽस्तु सहसाऽत्र वियोगः ॥१॥

वीतराग ! सफलः स वासरः, स क्षणः स पलः सुलक्षणः ।
याम एव स तु सर्वकामदो, यत्र वन्दनमहस्तवाभवत् ॥२॥

मां प्रलोभ्य गमनं तव नार्हं, बालकं प्रतिदिनं कृतमिष्टम् ।
गोयमेति वचनैः श्रुतिमध्ये, को वदिष्यति तवागमसारम् ॥३॥

देहि देहि जिननाथ ! दर्शनं, लङ्घनस्य समयो न शोभते ।
मुञ्च मुञ्च भगवन्निजाग्रहं, तारकेति कथमन्यथा प्रथा ॥४॥

कस्य पादकमलानि(लं च) वन्द्यते, जीवितं त्वयि विधायितं मया ।
युक्तितश्च विविधात्मनिश्चयात् , स्वीकृतोऽसि जिनदेव ! पाहि माम् ॥५॥

इत्यादि प्रशस्तरागरञ्जितचेताः क्षयोपशमरत्नत्रयीधारको गणभृत् किञ्चिदुपालभ्य वीतरागशब्दस्यार्थं चिन्तयन् क्षपकश्रेण्यारूढः केवलज्ञानं प्राप । पूर्वं केवलज्ञानकृतेऽनेक उपायाः कृतास्तथापीदृशो भावोऽनन्तानन्तकालं परिभ्रमता तस्मिन्नेव क्षेत्रे काले भावे च तदैव प्राप्तः । अथ शक्रः श्री**वीर**स्य मोक्षमहिमानं कृत्वा प्रतिपदः प्रगे श्री**गौतम**प्रभोः पूर्णज्ञानोत्सवं चक्रे । यतः-

स्वर्णाष्टाग्रसहस्रपत्रकमले, पद्मासनस्थं मुनिं ।
स्फूर्जल्लब्धिविभूषितं गणधरं, श्रीगौतमस्वामिनम् ॥

श्री**गौतमो**क्तसूरिमन्त्राराधकसूरयोऽत्र दिनेऽक्षार्चनां चन्दनादिभिः कुर्वन्ति । अथ श्री**वीर**प्रभुरहितां पृथ्वीं वीक्ष्य मोहरूपमहाचरटः सर्वत्र धर्मधनं लुण्टति स्म । तं चौरं प्रति प्राप्तज्ञानेन गणभृतेत्युक्तं-''हे मोह ! यद्यपि श्री**वीर**प्रभुर्मोक्षं प्राप्तस्तथापि तत्स्थापितधर्मराज्येऽहं स्थितोऽस्मि, किं न जानासि ? अहो पापैकनिष्ठ ! अधुना

१. राहित्ये ।

D:\chandan/new/kalp-2/pm5\3rd proof

मुमूर्षुः क्व यासि ? कियद् दूरं प्रणष्टः सन् यास्यासि" ? तन्मिषं कृत्वाऽधुना लोका दीपं करे कृत्वा स्वगृहात् शूर्पच्छलात्तं चरटं वित्रास्य मन्दिरान्निष्कासयन्त्येव किमु ? मोहाविरतिरूपामलक्ष्मीं निर्वासयन्ति गौतमज्ञानोत्पत्तिरूपां महालक्ष्मीं स्वात्ममन्दिरे स्थापयन्तीति भावार्थः ।

अथैषु दिनेषु मध्ये एकोपवासेन सहस्रगुणं पुण्यं स्यात्, अष्टमतपसा कोटिगुणं पुण्यं स्यात्, यतो यत्र दिनेषु सर्वे जनाः पञ्चेन्द्रियसुखाभिलाषिणो जायन्ते, महान्ति कर्मबन्धकारणानि रचयन्ति, भोगोत्सुका भवन्ति च, अतस्तत्त्यागिनां परमार्थज्ञानां महान् लाभो भवत्येव । अथवा चतुर्दश्याममावास्यायां च षोडशप्रहरानुपवासौ विधाय चन्दनाक्षतपूजाभिः कोटिपुष्पसहिताभिः श्री**वीरादि**जिनान् पञ्चचत्वारिंशत्सिद्धान्तांश्च पूजयेत्, "**श्रीवीरस्वामिसर्वज्ञाय नमः**" इत्यस्य जपो विधेयः । अमावास्यायां चरमयामार्धे "**श्रीवीरं पारङ्गताय नमः**" इति प्रतिपत्प्रगे तु "**श्रीगौतमस्वामिकेवलज्ञानाय नमः**" । सहस्रसुवर्णपत्रकमले निषण्णं पद्मासनस्थं पञ्चाशत्सहस्रसाधुसाध्वीस्वदीक्षितपरिषत्परिकलितं च चित्ते संस्मृत्य जिनाग्रे तथा **गौतम**स्वाम्यग्रेऽखण्डाक्षतैः पञ्चाशत्सहस्रसङ्ख्यैः स्वस्तिकं कृत्वाऽखण्डयत्नतो दीपं विधाय **गौतम**प्रभुं ध्यायेत्, महत्फलं स्यात् । इत्युपदेशः **सुहस्ति**सूरिणा **सम्प्रत्य**ग्रे प्रोक्तः । सोऽपि तत्पर्वाराधने तत्परो जातः ॥

वर्धमानजिन आप निर्वृत्तिं, यत्र केवलरमां च गौतमः ।
राजभिर्व्यरचि दीपमालिका, तत्ततोऽस्ति न हि पर्व भूतले ॥१॥

इत्यब्ददिनपरिमितहितोपदेशसंग्रहाख्यायामुपदेशप्रासादग्रन्थस्य वृत्तौ चतुर्दशस्तम्भे व्याख्यानम् ॥२१०॥

अथ ज्योत्कारोऽद्भूतोऽभवत् तत्स्वरूपमाह–

अन्योऽन्यं जनज्योत्कारा, भवन्ति प्रतिपत्प्रगे ।
तत्स्वरूपं तदा पृष्टे, पुनर्जगाद साधुपः ॥१॥

स्पष्टः । हे नृप ! **सम्प्रते** ! एकस्त्वयं हेतुरस्ति–**गौतम**स्य केवलमुत्पन्नं नवीनराज्येशमिव सर्वैरागत्य गणभृद्वन्दितः, तेन प्रणामविधिर्जातः । अन्यं हेतुं शृणु–

पुराऽ**वन्त्यां** धर्मभूपः । तस्य **नमुचि**नामा धीसखो बभूव । एकदा तत्र **मुनिसुव्रत**-स्वामिशिष्याः श्री**सुव्रत**सूरय आजग्मुः । तेषां वन्दनार्थं श्री**धर्म**भूपो **नमुचि**ना सह समागात् । देशनायां स धीसखो वादममुं चकार-''स्वप्नोपमं वै सकलं, भूते नष्टे सर्वं नष्टं, न परलोकेऽयं गतिं प्राप्नोति'' इत्यादि स्थापयन् सूरिशिष्येण निर्जितः । तदनु क्रोधवशो रात्रौ करवालं करे कृत्वा हन्तुमना निष्कृपः साधुसमीपमुपागतः, जैनदेवतया तथैव स्तम्भितः, चित्रलिखित इव प्रभाते भूपादिभिर्दृष्टः, देवतां गुरुं च क्षमयित्वा मोचितः, पौरैर्धिक्कृतश्च लज्जितो पुरान्निर्गत्य भ्रमन् **हस्तिनाग**पुरं गतः । तत्र **पद्मोत्तरो** राजा । तस्य प्रिया सम्यक्त्वशीलालङ्कृता **ज्वालादेव्य**स्ति । तयोः सुतौ **विष्णु-कुमारमहापद्मा**ह्वौ । राज्ञा **विष्णुकुमार**स्य राज्यपदं दत्तं, तस्यानुजस्य यौवनराज्यं च । अन्यदा स **नमुचिः** स्वकलाकौशलं युवराजायादर्शयत् , तेन हृष्टस्तं सचिवपदं ददौ । सोऽन्यदा **नमुचि**र्महायोधं **सिंहरथं** जिगाय । ततस्तुष्टो युवराजो वरं ददौ । स च तं वरं कोशे न्यासीचकार । एकदा **ज्वालादेव्या** मुदा रथयात्राचिकीर्षया स्वर्णरत्नैरलङ्कृतो जैनरथो निर्मापितः । तदा तस्याः सपत्नीभिर्ब्रह्मरथः स्पर्धया कारितः । अथ तौ रथौ चतुष्पथे परस्परमभिमुखौ मिलितौ । तयोर्द्वयोर्वादे जाते एकस्या अपि रथं मार्गं दत्त्वा नाग्र आकर्षयन्ति आकृष्टिकरा नराः । तदा कलहनिवृत्त्यर्थं राजा द्वावपि रथा अवारयत् । तदनु **महापद्म**स्तथा कृतं मातुरपमानं वीक्ष्य स्वान्ते दुःखितो देशान्तर-मगच्छत् । क्रमेण चक्रियोग्यां संपदमुपार्ज्य जन्मभूमावागतः । पित्रा महामहसा पुरे प्रवेशितः ततो **महापद्म**स्य द्वात्रिंशत्सहस्रनृपादयो राज्याभिषेकं द्वादश वर्षाणि यावच्चक्रुः । तदनु पिता **विष्णुकुमारेण** सह **सुव्रता**चार्यसमीपे दीक्षां लात्वा त्रिदिवं प्राप । **विष्णुकुमार**स्य तु षष्टिशतानि वर्षाणि तीव्रं तपः कुर्वतो वैक्रियादिलब्धयो जाताः अथ **महापद्म**श्चक्री मातू रथयात्रामनोरथं प्रौढोत्सवपूर्वंपूर्णीचकार । ततः स्वपापत्यागार्थं मातृवाक्येन जिनचैत्यभूषितां महीं चकार । अथ ते **सुव्रत**सूरयो **हस्तिनागपुरे** बहुसाधुयुताश्चतुर्मासाभिग्रहास्तस्थुः । तदा स्मृतपूर्ववैरो **नमुचि**श्चक्रिपार्श्वे स्ववरं ययाचे-''हे नृपेन्द्र ! कार्तिकराकां यावन्मे षट्खण्डराज्यं देहि'' । श्रुत्वा नृपस्तस्मै सर्वं राज्य दत्त्वा स्वयमन्तःपुरमलञ्चकार । अथ **नमुचिः** षट्खण्डराज्य-मपालयत् निरङ्कुशः सर्वधर्मद्वेषी । सञ्ज्ञातनूतनसर्वपृथ्वीपतित्वात् सर्वे नृपादय

उपायनानि दत्त्वाऽऽज्ञामङ्गीचक्रुः । **नमुचि**ना जीवहिंसात्मको यज्ञः प्रारब्धः । द्विजादयः सर्व आशिषं दत्त्वा तत्कृत्यं प्रशशंसुः । तदा तान् सूरीनाकार्य प्राह–''भवतो मुण्डान् मुक्त्वाऽन्ये सर्वेऽपि लिङ्गिनो द्विजाश्च मां सार्वभौमं यज्ञधर्मकृत्यं च ज्ञात्वा नमन्ति स्तुवन्ति च । यूयं किं मत्तोऽधिकाः स्थ ? तस्मान्मे भूमौ साधुभिर्न स्थेयं सप्तवासराधिकं, यदि मद्भूमौ स्थास्यन्ति तेषामहं हन्ता, अत्र दूषणं मम न देयं'' । ततः पौरैः सामवचोभिः शिक्षितोऽपि, स्वाभिनिवेशं नामुञ्चत् । ततः सूरयो दध्युः– ''सर्वत्रास्य राज्यं, वयं चतुर्मास्यां सप्तदिनमध्ये क्व गच्छामः'' ? इति विचिन्त्य साधून् पप्रच्छुः–''एतेषु मध्ये गगनमार्गलब्धिमान् कोऽप्यस्ति ? यो मेरुशृङ्गस्थं **विष्णु**तपस्विनमत्राह्वयति'' ? ततः एक शिष्यो गुर्वाज्ञां प्राप्य तत्र गतः । **विष्णु**-मुनिरपि चतुर्मासकेऽतर्कितं तस्यागमनहेतुं पप्रच्छ । तेन यथातथं प्रोक्तं । ततो **विष्णु**मुनिस्तेन साधुना सह **नमुचि**राजसंसदि इयाय । **नमुचिं** विना शेषै राजादि-भिर्वन्दितः, **नमुचिं** प्राह–''हे भूप ! धृताभिग्रहा मुनयोऽधुना क्व यास्यन्ति, तस्मात् स्थित्यर्थं कियतीं भूमिं देहि'' । **नमुचि**ना त्रिपदीमिता पृथ्वी दत्ता । तन्निशम्य कोपाटोपवान् **विष्णु**र्वैक्रियलब्ध्या कृतलक्षयोजनमिताङ्ग एकं क्रमं पूर्वदिश्यन्यं चापरदिशि विन्यस्योवाच–''अरे पापिन् ! तृतीयचरणस्थापनभूमिं क्व ददासि'' ? स भयविह्वलो मौनेन स्थितः । तदा तृतीयक्रमो **नमुचेः** पृष्ठे निहितः, तेन द्विधापि रसातलं, गतवान् यथा त्रिविक्रमेण बलिरिपू रसातलं क्षिप्तः । तदाऽचला अपि चला जज्ञिरे, ग्रहा भयभ्रान्ता जाताः, इन्द्रादयोऽपि ''इदं किं'' ? इति सम्भ्रान्ता अवधिज्ञानात् तन्निमित्तं ज्ञात्वा वासवो **विष्णु**मुनेः क्रोधोपशान्तये गन्धर्वान् गीतज्ञान् प्राहिणोत् । तैर्मुनिकर्णसमीपे शमामृतमयं गीतनृत्यं प्रारब्धं, तेन प्रशान्तकोपाग्निर्जज्ञे, ततो मूलरूपं चकार । सार्वभौमोऽपि लज्जान्वितो नमन् **विष्णुनो**पालम्भितः– ''त्वयि राज्ञि सति ईदृशी शासनहीलना पीडा च भवेत् तर्ह्यन्येषां क्षुद्रभूपानां राज्ये को दोषः'' ? इत्यादिशिक्षां चक्रपतेर्दत्त्वाऽऽचार्यान्तिकमागत्यालोचितं यथास्थितकथनेन प्रतिक्रान्तं प्रायश्चित्तग्रहणेनेति । अत्र शासनभक्त्यर्थं विहितं, तेन न कश्चिद्दोषः, तथापि किञ्चित्स्वाध्यायध्यानादिभ्यो(षु) भ्रष्टत्वं विभावप्रसङ्गत्वं च जातं तद्गुरुसमक्ष-मीर्यापथिकादिनाऽऽलोचितं । ततः शिवगतिमवाप । अथ तदुत्पात उपशान्ते पुनर्जन्म

चैतन्यं च लब्धमिव जनाः प्रतिवर्षं प्रतिपद्दिने वस्त्रा-न्न-पान-ज्योत्कार-गेहभूषादि-महोत्सवाः कुर्वन्ति । अथ यः साधूनां निन्दादिकारकः स नररूपोऽपि मृग एव-पशुरेवेति सर्वत्र ख्यातिकृते ज्ञापनार्थं च गृहे गृहे राज्ञा गोहिसः कारितः, अद्यापि मरुदेशादौ छगणस्य कुर्वन्तीति ॥

ज्योत्कारघस्त्रे प्रथमो गणेशः, कैवल्यलक्ष्मीं जिनतीर्थराज्यम् ।
विस्तारयामास गुणौघशक्तिं, श्रीवीतरागार्थविभावनातः ॥१॥

इत्यब्ददिनपरिमितोपदेशसंग्रहाख्यायामुपदेशप्रासादग्रन्थवृत्तौ
पञ्चदशस्तम्भे २११ व्याख्यानम् ॥

● ● ●

D:\chandan/new/kalp-2/pm5\3rd proof

पाठकश्रीउमेदचन्द्रविरचितं

दीपमालिकाव्याख्यानम् ॥

श्री**नेमीशं** जिनं नत्वाऽ**जिमगञ्ज**पुरे स्थितम् ।
दीपोत्सवस्य व्याख्यानं, लिख्यते देवभाषया ॥१॥

अस्मिन् **जम्बू**द्वीपे **भरत**क्षेत्रस्य मध्यखण्डे **मालव**देशे अलकातुल्या **उज्जयिनी** नाम नगरी बभूव । तस्यां सूर्यवत् तेजस्वी भूपगुणसमन्वितः सम्प्रतिनामा राजा राज्यं करोति स्म । अथैकदा **उज्जयिन्यां सुस्थित**सूरिनामा आचार्यः षट्त्रिंशद्गुणैर्विभ्राजमानो ग्रामानुग्रामं विहरन् जीवितस्वामिश्री**महावीर**प्रतिमावन्दनार्थं गतः, एतस्मिन् प्रस्तावे **सम्प्रति** राजा राजमार्गे गच्छन् **सुस्थित**सूरिं दृष्ट्वा जातिस्मरणभाग् बभूव । ततः राजा समीपे आगत्य बहुभक्तिपूर्वकं श्रीगुरुं ननाम । करद्वयं संयोज्य राजा गुरुं प्रति वक्ति स्म–'हे स्वामिन् ! मां जानीथ' इति पृष्टे गुरुराह–हे राजन् ! भवन्तं को नाम न जानाति ?; ततो राजा पुनरुवाच–हे ज्ञानसमुद्र ! ज्ञानविशेषेण भवताऽहमुपलक्षितो न वा ? इति मया पृच्छ्यते, तदा सूरिश्चमत्कारं प्राप्य श्रुतज्ञानोपयोगं दत्त्वा उवाच भो राजन् ! त्वं पूर्वभवे संवेगवानस्माकं शिष्यो बभूव, उत्तमदीक्षाप्रभावतो भवान् राजा जातः, एषा च सम्पत् प्राप्ता । एतादृशं गुरोर्वचनं श्रुत्वा आचार्ये प्रीतिमान् राजा वक्ति–हे स्वामिन् ! मया बुभुक्षितेन रङ्केन इदं राज्यं प्राप्तं तत् सर्वं युष्माकं प्रसादफलं इतरथा मम राज्यं कुतः ? तस्मादिदं राज्यं भवद्भिर्ग्राह्यं यथाऽहमनृणी स्याम् , एतादृशं राज्ञो वाक्यं श्रुत्वा गुरुरुवाच–हे निर्मलबुद्धे राजेन्द्र ! अस्माकं राज्यस्य वाञ्छा नास्ति, वयं तु शरीरेऽपि निःस्पृहाः किं पुनः राज्ये, तस्माद् हे राजेन्द्र ! अस्माकं राज्येन सह किमपि प्रयोजनं नास्ति, इदं राज्यं भवद्भिः पुण्यात् प्राप्तं ततो हे राजेन्द्र ! पुनः पुण्ये उद्यमः कर्तव्यः, निर्मलं सम्यक्त्वं च पालनीयम्। श्रीजिनेश्वरजगन्नाथस्य निरन्तरं पूजां कुरु । पुनः सुसाधूनां निर्ग्रन्थानां पञ्चसमितिसमितत्रिगुप्तिगुप्तानां सप्तदशभेदसंयमपालकानां द्विचत्वारिंशदाहारदूषणवर्जितानां

भव्यजीवोपकारिकाणां सेवां कुरु, दानादिचतुर्विधस्य धर्मस्याराधने उद्यमं कुरुष्व, एष धर्मो विशेषेण पर्वसु आराधनीयः, एतादृशं गुरुवाक्यं श्रुत्वा राजा उवाच-हे स्वामिन्! संवत्सरादि समस्तपर्व जिनशासने प्रसिद्धं वर्तते, तस्य पर्वणो महिमा श्रावकैः बहुतरो मन्यते परं लोकोत्तरं **दीपावलि**पर्व कुतः प्रवृत्तं ?, अस्मिन् पर्वणि चारुवस्त्र-भूषणादीनि मनुष्या धारयन्ति, पुनः वृषभादिशृङ्गरञ्जनक्रियां गृहाङ्गणप्रमुख-संस्कारादीनि च कुर्वन्ति, तस्य किं कारणम् ? इति राज्ञा पृष्टे सति गुरुर्वक्ति स्म-हे राजन् ! एतस्य सम्बन्धं त्वमेकाग्रचित्ततया शृणु । श्री**वर्धमान**स्वामी **प्राणत**-नामदशमदेवलोकस्य **पुष्पोत्तर**विमानाच्च्युतः, **आषाढशुक्लषष्ठी**दिने **उत्तरा-फाल्गुनी**नक्षत्रे चन्द्रयोगे आगते सति **क्षत्रियकुण्ड**ग्रामनगराधिपतिश्री**सिद्धार्थ**राज्ञो भार्यायाः **त्रिशला**याः कुक्षावुत्पन्नः । यस्यां रात्रौ भगवानुत्पन्नः तस्यां रात्रौ गर्भप्रभावात् **त्रिशला**राज्ञ्या चतुर्दश स्वप्ना दृष्टाः, तानाह-सिंहः, गजः, वृषभः, लक्ष्मीः, पुष्पमाला, चन्द्रः, सूर्यः, ध्वजः, पूर्णकलशः, पद्मसरः, समुद्रः, देवविमानम् , रत्नराशिः, निर्धूमाग्निश्च । एवमेते स्वप्नाः क्रमेण दृष्टाः *ततः **चैत्रशुक्ल-त्रयोदश्या**मर्धरात्रे श्री**वीर**प्रभोः जन्म जातम् , तस्मिन् समये षट्पञ्चाशद्दि-क्कुमारीणामासनानि चकम्पिरे, अवधिना प्रभोर्जन्म ज्ञात्वा अत्यन्तप्रमुदिताः सन्त आगत्य जन्मकार्यं कुर्वन्ति । तदनन्तरं चतुष्षष्टिसुरेन्द्राणामासनानि चकम्पिरे, ततस्तेऽपि अवधिना विज्ञाय अत्यन्तप्रमुदिताः सन्त आगत्य त्रिः प्रदक्षणीकृत्य जिनाम्बां जिनं च नत्वा मातरमवस्वापिनीं निद्रां दत्त्वा प्रभुं गृहीत्वा **मेरु**पर्वतोपरि गत्वा स्नात्रमहोत्सवमहम्पूर्विकया चक्रुः । पश्चाद् मातुः समीपे स्थापयित्वा मातुरवस्वापिनीं निद्रां संहृत्य नमस्कृत्य स्वस्थानं जग्मुः । अथ यस्माद् दिनात् प्रभुर्गर्भे आगतस्तस्माद् दिनाद् राजा धनधान्यैर्वृद्धिमाप, स्वर्णरत्नादीनां च वृद्धिः सञ्जाता । ततो गुणनिष्पन्नं सर्वस्वजनसमक्षं माता-पितृभ्यां द्वादशे दिने **वर्धमान**कुमार इति नाम प्रदत्तम् , देवैश्च अनन्तसत्त्वमनन्तधैर्यं दृष्ट्वा **महावीर** इति नाम विदधे । अथ भोगसमर्थं ज्ञात्वा पित्रा परं प्रमोदतो **यशोमती**नाम्न्या राजकन्यया सह पाणिग्रहणं कारितम् । अथ प्रभोः **सुपार्श्व**नामा पितृव्यः, **नन्दिवर्धन**नामा ज्येष्ठो भ्राता,

---

* अत्र सामान्येन नाममात्रेण संक्षिप्तं श्री**वीर**चरित्रं दर्शितम् , अत एव देवलोकात् च्युत्वा **आषाढशुक्लषष्ठ्यां देवानन्दा**गर्भागमनं तथैव द्व्यशीतिदिनव्यतीते इन्द्रेण **त्रिशला**गर्भे अवतारितः, (गर्भापहारः कारितः, इत्यर्थः) एष च विशेषार्थो न दर्शितः ।

D:\chandan/new/kalp-2/pm5\3rd proof

सुदर्शनानाम्नी भगिनी, **यशोमती** पत्नी, **प्रियदर्शना**नाम्नी च पुत्री आसीद् । श्री**वीर**प्रभुः अष्टाविंशतिवर्षाणि यावद् गृहावासे तस्थौ । भगवता पूर्वं गर्भे एवाभिग्रहः कृतोऽभूद्यत् जीवतोः सतोः मातापित्रो मया दीक्षा न गृहीतव्या इति । अथ मातापितृभ्यां देवलोके प्राप्ते अभिग्रहं पूर्णं सञ्जातं ज्ञात्वा प्रभुर्दीक्षां ग्रहीतुं तत्परोऽभूत्, तदा **नन्दिवर्धन**राज्ञ आग्रहात् पुनरपि वर्षद्वयं गृहस्थावासे तस्थौ, तत्र सांवत्सरिकं दानं दत्तम् । अथ **लोकान्तिक**देवा आगत्य जानन्तमपि प्रभुं दीक्षावसरं ज्ञापयन्ति-'अहो स्वामिन् ! धर्मतीर्थप्रवृत्तिं कुरु' इति देववचनं श्रुत्वा प्रभुः षष्ठतपसा संयुतः **चन्द्रप्रभा**नाम्नीं शिबिकामारुह्य देवमनुष्यपरिकरेण युतः **क्षत्रियकुण्ड**नगरतो निःसृत्य ज्ञातवनखण्डे आगत्य शिबिकातः उत्तीर्य **मार्गशीर्षकृष्णदशम्याम**पराह्णे एकाकी एकदेवदूष्येण वस्त्रेण सहितः दीक्षां जग्राह । तस्मिन् समये चतुर्थं मनः-पर्यवज्ञानमुत्पन्नम् ।

अथ दीक्षां गृहीत्वा प्रभुरन्यत्र विजहार। प्रव्रज्यादिनाद् द्वितीये दिने **कोल्लाक**-ग्रामे आगतः, तत्र **बहुलवि**प्रगृहे परमान्नस्य पारणं चक्रे, तत्र पञ्च दिव्यानि प्रादुर्भूतानि। तत्र च सार्धद्वादशस्वर्णकोटीनां देवैर्वर्षा कृता। अनन्तरं क्रमेण विहरतः श्री**वीर**प्रभोः गोपालक-चण्डकौशिकसर्प-शूलपाणियक्ष-सङ्गमदेव-कटपूतना-व्यन्तरीप्रमुखैः बहव उपसर्गाः कृताः, तथापि प्रभुर्ध्यानात् किञ्चिन्मात्रमपि न चचाल मेरुवन्निष्प्रकम्प आसीत्, श्री**वीर**प्रभोः चातुर्मासी-षण्मासी-द्विमास्यादि प्रचण्डतपः क्रियायामुद्यतस्य पक्षाधिकसार्धद्वादशवर्षाणि अतिक्रान्तानि । तस्मिन् समये **जृम्भिक**ग्रामे **ऋजुवालुका**नदीतीरे **श्यामाक**कुटुम्बिनः क्षेत्रस्य समीपे **शाल**वृक्षस्याधोभागे गोदोहासनेन स्थितस्य षष्ठतपोयुक्तस्य **वैशाखशुक्लदशम्यां** तृतीयप्रहरे शुक्लध्याने वर्तमानस्य श्री**वीर**प्रभोश्चतुर्णां घातिकर्मणां क्षये सति केवल-ज्ञानं केवलदर्शनं च समुत्पन्नम् । तत एकादश्यां **मध्यमपापायां महासेनवने** तीर्थं प्रवर्तितम्, शक्रादिदेवैरेकत्रीभूय समवसरणं रचितम्, पश्चाद् **इन्द्रभूत्या**द्येकादश गणधराः श्री**वीरे**ण स्थापिताः ! अथ प्रभोः चतुर्दशसहस्रमिताः साधवः सञ्जाताः, **चन्दनबाला**दिषट्त्रिंशत्सहस्रमिताश्च साध्व्योऽभूवन्, **शङ्ख-शतका**दि एकोनषष्टि-सहस्राधिकलक्षप्रमाणाः श्राद्धाः, **सुलसा-रेवती**प्रमुखाष्टादशसहस्राधिकत्रिलक्षण-प्रमाणाः श्राविकाश्च सञ्जाताः ।

अथ प्रभोश्चतुर्मासीनां सङ्ख्या कथ्यते-दीक्षाऽनन्तरं प्रथमचतुर्मासी **अस्थिग्रामे**

D:\chandan/new/kalp-2/pm5\3rd proof

शूलपाणियक्षगृहे कृता, त्रिचतुर्मासी **चम्पा**नगर्याम्, **विशालायां-वाणीय**ग्रामे द्वादश चतुर्मास्यः कृताः, **राजगृह**नगर्यां **नालन्द**पाटके चतुर्दश चतुर्मास्यः, षट् चतुर्मास्यः **मिथिला**नगर्यां भगवता कृताः, द्वे चतुर्मास्यौ **भद्रिका**नगर्यां कृते, एका चतुर्मासी **आलम्भिका**नगर्यां कृता, एका चतुर्मासी म्लेच्छभूमिकायां कृता, एका चतुर्मासी **श्रावस्ती**नगर्यां कृता, एका च **मध्यमपापायां हस्तिपाल**राज्ञः सभाया-मान्तिमा कृता, तत्र अन्तिमचातुर्मास्यां श्री**वीर**प्रभुः स्वस्यायुषोऽन्तं ज्ञात्वा भव्य-लोकोपकारार्थं षोडश प्रहरान् यावद् देशनां दत्तवान्, तस्मिन्नवसरे **पुण्यपाल**राजा प्रभोर्वन्दनार्थमागतः, श्री**वीर**प्रभोर्वन्दनां कृत्वा हस्तद्वयं सम्पुटीकृत्य इति वक्ष्यमाणं पृष्टवान्-हे स्वामिन् ! अद्य रात्रौ मया अष्टौ स्वप्ना दृष्टाः, ताननुक्रमेण भवतामग्रे कथयामि-जीर्णशालायां स्थितो **हस्ती** दृष्टः १, **कपि**श्चपलतां कुर्वन् दृष्टः २, **क्षीरवृक्षः** कण्टकैर्व्याप्तो दृष्टः ३, चतुर्थे च स्वप्ने **काको** दृष्टः ४, पञ्चमे मृतः **सिंहो** भयं कुर्वन् दृष्टः ५, षष्ठे स्वप्नेऽशुचिभूमिकायामुत्पन्न**मरविन्दं** दृष्टम् ६, सप्तमे स्वप्ने ऊषरक्षेत्रे **बीज**मुप्तं दृष्टम् ७, अष्टमे स्वप्ने **स्वर्णकलशो** म्लानो दृष्टः ८ इति राज्ञा उक्ते एतेषां च फले पृष्टे प्रभुर्वक्ति-हे राजन् ! एषां फलमेकाग्रचित्तेन श्रृणु-अस्मिन् पञ्चमारके दुःख-दारिद्र्य-रोग-शोक-भयैर्व्याप्तो गृहस्थाश्रमो जीर्णशालासदृशो भविष्यति यस्मिन् गृहस्थरूपो हस्ती रक्तः सन् स्थास्यति दुःखं च सुखं कृत्वा मानयिष्यति परमुत्तमसुखदात्रीं व्रतशालां नाङ्गीकरिष्यति, इति प्रथमस्वप्नफलम् । पुनः पञ्चमकाले कपिवत् चपला अल्पसत्त्वा जीवा ज्ञानक्रियायामादरभाजो न भविष्यन्ति, साधवश्च शिथिलाचारा भविष्यन्ति, ये पुनः दृढव्रतधारका धर्मकार्ये शिक्षां दास्यन्ति तेषां हास्यं च करिष्यन्ति, यथा ग्रामीणलोका नगरस्थलोकानां हास्यं कुर्वन्ति, तथा करिष्यन्ति, इति द्वितीयस्वप्नफलम् । तथा ज्ञाने क्रियायां च भक्तिमन्तो जिनशासनोन्नतिकारकाः सप्तक्षेत्रीवित्तव्ययविधायकाः शुभगुणवन्तश्चारित्ररागिणः क्षीरवृक्षतुल्या ये श्रावकास्तान् वेषमात्रधारिणोऽहङ्कारवन्तो गुणवत्साधुद्वेषिणः सुसाधुपूजामसहमाना लिङ्गिनः कण्टकतुल्याः रोधयिष्यन्ति, इति तृतीयस्वप्नफलम् । यथा अतिस्व-च्छजलभृतां वापीं दृष्ट्वा काको न तत्र रागं करोति, एवं ज्ञानक्रियायुक्तान् अपि साधून् स्वगच्छे दृष्ट्वाऽपि रागं न साधवः प्राप्स्यन्ति, यथा काकस्य रागं न वापी प्राप्नोति तथा साधवोऽपि गच्छस्य रागं न करिष्यन्ति इत्यर्थः । परन्तु यत्र गच्छे मन्दाऽऽचाराः साधवः तत्र सुन्दरं स्वगच्छं त्यक्त्वा यास्यन्ति आत्मनः पण्डितं

मन्यमाना:, इति चतुर्थस्वप्नफलम् । जातिस्मृत्यादिरहितं मृतसिंहतुल्यं जिनदर्शनं न परतीर्थिकात् पराभवं प्राप्स्यति परं परदर्शनानां भयं करिष्यन्ति, इति पञ्चमस्वप्नफलम्। पद्महदे कमलोत्पत्तिर्युक्ता, न अशुचिभूमौ, एवं धर्मोत्पत्तिरपि उत्तमकुले युक्ता, नाधमकुले, परन्तु धर्मोत्पत्ति: कालप्रभावतो नोत्तमकुले भविष्यति, इति षष्ठस्वप्नफलम् । यथा कश्चिद् मन्दबुद्धि: कृषिकारो धान्यबीजमूषरक्षेत्रे वपति तथा मूर्खबुद्धिमन्त: पुमांस: पात्रापात्रमनालोक्य पात्रबुद्ध्या कुपात्रे दानं दास्यन्ति, इति सप्तमस्वप्नफलम् । अष्टमस्वप्नफलम्-स्वर्णकलशसदृशा ज्ञानादिगुणयुक्ता: साधव: स्तोका भविष्यन्ति न च तेषां पूजाप्रभावनामपि कोऽपि करिष्यति, परन्तु ये बाह्याऽऽडम्बरवन्तो ज्ञानक्रियारहिता: साध्वाभासा: तान् लोका: पूजयिष्यन्ति, गीतार्था अपि साधवो हीनाचारिभि: सह मिलिता: चलिष्यन्ति, यथा बहून् ग्रथिलान् लोकान् दृष्ट्वा सज्जनलोका अपि तेषां मध्ये मिलिता: सन्त: जानन्तोऽपि स्वयमात्मजीवितरक्षार्थं ग्रथिला भविष्यन्ति तथा ।

अथ तत्कथा-**पृथिवीपुरे** नगरे **पूर्णभद्र**नामा राजा आसीद्, तस्य महाबुद्धिनिधान: चतुर: सकलकार्यकुशल: **सुबुद्धि**नामा मन्त्रीश्वरोऽभूद्, अथैकदा प्रस्तावे राजसभामध्ये **लोकदेव**नामा नैमित्तिक: समागत: तदा अमात्येन पृष्टं, हे नैमित्तिकचूडामणे ! आगामिकालस्य शुभाशुभवार्तां काञ्चित् प्रकाशयतु, तदा नैमित्तिकेन निजनिमित्तशास्त्रं सम्यक् पर्यालोच्य स्वज्ञानबलात् कथितम्-हे मन्त्रीश्वर ! अतो दिनाद् एकस्मिन् मासे मेघवृष्टिर्भविष्यति, तज्जलपानं च ये करिष्यन्ति ते सर्वे मनुष्या ग्रथिला: भविष्यन्ति, तत: पश्चात् कियति दिवसे शुभा वृष्टिर्भविष्यति, तज्जलपानाच्च पुन: सर्वे सावधाना भविष्यन्ति, एतादृशं नैमित्तिकस्य वचनं श्रुत्वा राजामात्याभ्यां नगरमध्ये घोषणा कारिता । यत् सर्वै: लोकै: पानीयस्य संग्रह: कर्तव्य:, तदनन्तरं सर्वैरपि राजवचनं श्रुत्वा पानीयस्य संग्रह: कृत: । अथ नैमित्तिककथनानुसारेण वर्षा जाता, तदा सर्वैरपि लोकै: वर्षापानीयस्य पानं न विहितम्, कियति दिवसे गते पूर्वसंगृहीतं जलं यदा सम्पूर्णं जातं तदा राजाऽमात्याभ्यां विना सर्वै: सामन्तादिभिरपि वर्षापानीयं पीतम्, तेन च सर्वग्रामो ग्रथिल: जात:, अथ सर्वे लोका एकत्रीभूय नग्ना: सन्त: नृत्यन्ति हसन्ति अन्याश्च कुचेष्टा: कुर्वन्ति, राजामात्याभ्यां विना सर्वे तादृशं कुर्वन्त: राजानम् अमात्यं च तथाविधचेष्टारहितं ज्ञात्वा ते ग्रथिला: सर्वे विचारयन्ति-राजाऽमात्यौ ग्रथिलौ जातौ अत एव अस्माकं कार्यं न कुर्वन्ति, अत

एतौ उत्थाप्य अन्यौ राजामात्यौ करिष्यामः, एतादृशं ग्रथिललोकानां विचारं श्रुत्वा अमात्यो राजानं वक्ति स्म, एते सर्वेऽपि लोका आवामुत्थाप्य अन्यौ राजामात्यौ स्थापयिष्यन्ति तदा कमपि उपायं कृत्वा आवयोः रक्षा कार्या, तदा राजा अमात्यं कथयति स्म भवता कश्चिदुपायो विधेयो येनाऽऽवयोः रक्षा स्याद्, तदा विचार्य अमात्यो वदति स्म-हे राजन् ! अन्यः कश्चिदुपायो नास्ति अत आवामपि ग्रथिलौ भवावः तदा इदं राज्यं स्थास्यति इति विचार्य राजामात्यौ जानन्तौ अपि ग्रथिलौ भूत्वा, एभिः सार्धम् आत्मराज्यरक्षार्थं मिलितौ, ततः कियति दिने गते सति पुनः सुवृष्टिर्जाता तदा नवीनोदकस्य पाने सति सर्वे लोकाः सावधाना जाताः। एवं दुःषमकाले क्रियावन्तो गीतार्था अपि हीनाचारिभिः सार्धं सदृशीभूय विचरिष्यन्ति। एतादृशं स्वप्नफलविचारं श्रुत्वा गृहस्थावासतः उद्विग्नीभूय श्री**वर्धमान**स्वामिसमीपे व्रतमङ्गीकृत्य **पुण्यपालो** मोक्षसुखभाग् बभूव ।

अत्र केचिद् श्री**भद्रबाहुस्वामि**ना उक्तान् अपि स्वप्नान् व्याख्यायन्ति । तथाहि- **''तेणं कालेणं, तेणं समएणं पाडलिपुरे नाम नयरे होत्था, जहा णं चंपा तहा भणियव्वा, तत्थ णं पाडलिपुरे नयरे पाडलनामवणसंडे होत्था, तत्थ णं पाडलिपुरे चंदगुत्ते नाम राया होत्था, तेणं कालेणं तेणं समएणं चंदगुत्तनामराया समणोवासगो अभिगयजीवाजीवो जाव अट्ठिमिज्जापवयणरागरत्तो, अह अण्णया कयावि पक्खिय-पोसहम्मि पडिजागरमाणस्स सुइपत्तेसु ओहीरमाणे ओहीरमाणे सोलससुविणा दिट्ठा, पासिता, चिंता समुपन्ना अहक्कमेण दिवायरे उट्ठिए पोसहं पारेइ । तेणं कालेणं, तेणं समएणं संभूयविजयसीस्से भद्दबाहुनाम गणहरे जुगप्पहाणे गामाणुगामं विहरमाणे पंचसय-समणपरिवरिया पाडलिपुरे पाडलिवणसंडे समोसरिए, राया आगओ जहा कोणिए पंचविहेणं अभिगमेणं वंदणेणं सोलससुमिणाणं अत्थं पुच्छइ-भयवं ! अज्ज रयणीए मम धम्मचिंताए वट्टमाणस्स पच्छिमे समये सोलससुमिणा दिट्ठा-तत्थ पढमे सुमिणे कप्परुक्खस्स साहा भग्गा १, बीए अकाले सूरो अत्थमिओ २, तइए चंदो सयच्छिद्दीभूओ ३, चउत्थे भूया नच्चन्ति ४, पञ्चमे दुवालसफणो कण्हसप्पो दिट्ठो ५, छट्ठे आगयं विमाणं पडियं दिट्ठं ६, सत्तमे असुइठाणे कमलं संजायं ७, अट्ठमे खज्जोओ उज्जोअं करेइ ८, नवमे महासरोयरं सुक्कं दक्षिणदिसाओ थोवजलं लभन्ति ९, दसमे सुनहो सुवण्णपत्ते पायसं भक्खेइ १०, इक्कारसमे हत्थिआरूढो वनचरो दिट्ठो ११, दुवालसमे सायरं मंजायं मुंचइ १२, तेरसमे महारहे वच्छा जुत्ता दिट्ठा १३, चउदसमे**

महग्घं रयणं तेअहीणं दिट्ठं १४, पनरसमे रायकुमारो वसहारूढो दिट्ठो १५, सोलसमे गयकलहजुयला जुज्जंता दिट्ठा १६, एएण सुमिणाणुसारेण सासणे किं किं भविस्सइ ? इइ चंदगुत्तस्स रायस्स वयणं सुच्चा भद्दबाहुगणहरो युगप्पहाणो भवोदहितारगो चंदगुत्तस्य संघसमक्खं भणइ-चंदगुत्ता ! सुमिणाणुसारेण अत्थं कहेमि'' ॥ तं जहा-प्रश्नसूत्रं सुगममत उत्तरसूत्रं व्याख्यायते-

षोडशस्वप्नानां मध्ये प्रथमं तावत् चन्द्रगुप्तेन राज्ञा कल्पवृक्षस्य शाखा भग्ना दृष्टा, तस्य फलम्-अतः पश्चात् कोऽपि राजा संयमं न ग्रहीष्यति १, द्वितीयस्वप्ने सूर्यस्याकाले एवास्तत्वं दृष्टं तेन केवलज्ञानं विच्छेदं यास्यति २, तृतीये चन्द्रः शतच्छिद्रो दृष्टस्तेन एकस्मिन् धर्मेऽनेके मार्गा भविष्यन्ति ३, चतुर्थे भूता नृत्यन्तो दृष्टास्तेन कुमतिजना भूता इव नर्त्स्यन्ति ४, पञ्चमे द्वादशफणः कृष्णसर्पो दृष्टस्तेन द्वादश वर्षाणि यावद् दुर्भिक्षं भविष्यति, कालिकसूत्रप्रमुखाणि श्रुतानि विच्छेदं यास्यन्ति, चैत्यद्रव्यधारिणो भिक्षुकाश्च तत्र ये साधुधर्मकाङ्क्षिणः ते सर्वे दक्षिणस्यां दिशि वलभ्यां गमिष्यन्ति ५, षष्ठे विमानं पतितं दृष्टं तेन जङ्घाचारणा विद्याचारणाश्च साधवो भरते ऐरावते च नाऽऽगमिष्यन्ति ६, सप्तमे कचवरधरित्र्यां कमलमुद्गतं दृष्टं तेन धर्मश्चतुर्णां वर्णानां मध्ये वैश्यवंशमध्ये भविष्यति, सूत्ररुचिश्चाल्पजनानां भविष्यति ७, अष्टमे खद्योत उद्योतं करोति, तेन जिनधर्मे उदयपूजासत्कारो न भविष्यति परन्तु कुदर्शनस्य पूजादि भविष्यति ८, नवमे शुष्कं सरोवरं दृष्टं तेन यत्र यत्र देशे जिनानां कल्याणकानि तत्र तत्र धर्महानिर्भविष्यति ९, दशमे सुवर्णपात्रे क्षीरं भक्षयन् श्वा दृष्टस्तेन उत्तमा लक्ष्मीरधमगृहे गमिष्यति १०, एकादशे गजारूढो वानरो वनचरो दृष्टः तेन सुखारूढा दुर्जना भविष्यन्ति इक्ष्वाकुवंशीयानां यादवप्रमुखाणां च हानिर्भविष्यति ११, द्वादशे समुद्रो मर्यादां मुञ्चन् दृष्टः, तेन राजानो ऽन्यायकर्तारो भविष्यन्ति, क्षत्रियाश्च कुमार्गगामिनो भविष्यन्ति १२, त्रयोदशे महारथे वत्सा युक्ता दृष्टाः, तेन वृद्धावस्थायां चारित्रं जना न ग्रहीष्यन्ति, परं वत्सतुल्या लघुवयसः साधवो भविष्यन्ति, ये च वैराग्यभावेन चारित्रं ग्रहीष्यन्ति ते च प्रमादिनो भविष्यन्ति १३, चतुर्दशे महार्घ्यं रत्नं तेजोहीनं दृष्टम् । तेन भरते ऐरवते च साधवोऽसमाधिकराः कलहकरा उपद्रवकराश्च भविष्यन्ति तथा श्रमणा अपि स्तोका भविष्यन्ति १४, पञ्चदशे राज्ञः कुमारो वृषभारूढो दृष्टः, तेन क्षत्रिया मिथ्यात्ववासिनो भविष्यन्ति १५, षोडशे गजकलभयुगलं युद्धं कुर्वद् दृष्टम् तेन मुनिवरा अल्पस्नेहा अकालव्यसनिनोऽहर्निशं

युद्धकराश्च भविष्यन्ति गुरुशुश्रुषाकरा न भविष्यन्ति १६, एवं श्रुत्वा **चन्द्रगुप्तो** नाम राजाऽनशनं गृहीत्वा धर्मध्यानेन स्वर्गं गतः । इति षोडश-स्वप्नविचारः कथितः ।

एतादृशं प्रभोर्वाक्यं श्रुत्वा **गौतम**स्वामी चित्ते विस्मयं विधाय प्रभोर्वन्दनां कृत्वा भाविस्वरूपं पप्रच्छ-अहो स्वामिन् ! लोकालोकप्रकाशक ! पञ्चम-षष्ठारकयोः स्वरूपं कथय, प्रभुर्वक्ति स्म-हे गौतम ! त्वं सावधानीभूय श्रृणु-मम निर्वाणात् त्रिवर्षसार्धाष्टमासे व्यतिक्रान्ते चतुर्थारक उत्तरिष्यति, अग्रे च पञ्चमारक आयास्यति, ततो मम निर्वाणाद् द्वादशवर्षे व्यतिक्रान्ते तव मोक्षो भविष्यति, ततोऽस्मन्निर्वाणाद् विंशतिवर्षे गत **सुधर्मस्वामि**नो मोक्षो भविष्यति, ततोऽस्मन्निर्वाणाच्चतुष्षष्टिवर्षे गते **जम्बू**र्मुक्तिं यास्यति, ततो **जम्बू**स्वामितो दश वस्तूनि विच्छेदं यास्यन्ति, तान्याह आहारकशीरं १, मनःपर्यवज्ञानम् २, पुलाकलब्धिः ३, परमावधिज्ञानं ४, क्षपकश्रेणिः ५, उपशमश्रेणिः ६, केवलज्ञानम् ७, परिहारविशुद्धिसूक्ष्मसंपराय-यथाख्यातचारित्राणि ८, सिद्धिगतिः ९, जिनकल्पकः १०, एतानि दश वस्तूनि **जम्बूस्वामि**तो विच्छेदं यास्यन्ति, ततो दुःषमकालप्रभावतश्चतुर्दशपूवधारी **जम्बू-स्वामि** प्रतिबोधकः निजपट्टप्रभावकः श्री**प्रभवस्वामी** भविष्यति । तत्पट्टे चतुर्दश-पूर्वधरः **दशवैकालिक**कर्ता **मनक**पिता श्री**शय्यम्भवसूरिः** भविष्यति, तत्पट्टे चतुर्दशपूर्वधारी **यशोभद्रसूरि**र्भविष्यति, तच्छिष्यौ **सम्भूतिविजय-भद्रबाहु**नामानौ चतुर्दशपूर्वधरौ भविष्यतः, ततो मम निर्वाणात् सप्तत्यधिकशतवर्षे (१७०) अनेकशास्त्रकर्ता **भद्रबाहुः** स्वर्गं यास्यति, ततो मम निर्वाणात् पञ्चदशाधिक-द्विशतवर्षे (२१५) चतुर्दशपूर्वधारी **सम्भूतिविजय**शिष्यः श्री**स्थूलभद्रो** देवलोकं यास्यति, ततः प्रथमं संहननं वज्रऋषभनाराचाख्यं विच्छेदं यास्यति, ततोऽर्थतः चतुष्पूर्व-सूक्ष्मसंपराय-महाप्राणायामध्यानाख्यानि एतानि विच्छेदं यास्यन्ति, ततः मन्निर्वाणाद् त्रिशतवर्षे (३००) **उज्जयिन्यां** नगर्यां **सम्प्रति** राजा भविष्यति, स च **आर्यसुहस्तिसूरि**णामुपदेशाद् जातिस्मरणज्ञानमवाप्य जैनधर्ममङ्गीकरिष्यति, स्वभुज-बलात् त्रिखण्डभोक्ता भविष्यति, ज्ञानवान् दानवान् न्यायी धर्मज्ञो विनयवान् पराक्रमी च भविष्यति मुक्ताफलवद् निर्मलजिनालयैः कृत्वा धरित्रां देदीप्यमानां करिष्यति, पुनः स राजा अनार्यदेशे लोकानामुपकारार्थं सम्यक्त्वधारिणां जीवाजीवादिनवतत्त्व-विदामुपदेशदानार्थं तादृशानां श्रावकाणां धर्मसंयोगं कारयिष्यति, ततो महासंविज्ञ-गीतार्थानां साधूनां म्लेच्छधरित्र्यां विहारं कारयिष्यति, अनया रीत्या तीर्थङ्कराणां धर्मस्य

सर्वदेशे प्रवृत्तिं करिष्यति, एतादृशो महादृढधर्मा अनुक्रमेण स्वर्गं यास्यति । पुनर्मन्निर्वाणात् सप्तत्यधिकचतुःशतवर्षे (४७०) **उज्जयिन्यां** श्री**विक्रमादि**त्यो राजा भविष्यति, श्री**सिद्धसेनदिवाकरा**चार्यस्योपदेशं श्रुत्वा जिनशासनस्योपरि भक्तिमान् भविष्यति, सम्यक्त्वं सम्यग्रीत्या पालयिष्यति, तस्य सत्त्वसिद्धा **अग्निवेताला**द्यनेकदेवाः साहाय्यं करिष्यन्ति, विद्या स्वर्णपौरुषादिः सिद्धिं यास्यति, धैर्यादिगुणविख्यातस्य **विक्रमादित्य**स्य स्थाने स्थाने मनुष्या देवाश्च प्रशंसां करिष्यन्ति, पुनः स राजा सर्वलोकानां दानसंमानादिकं कृत्वा सर्वाननृणीकरिष्यति, स्वनाम्ना च संवत्सरप्रवृतिं करिष्यति, यस्य देवा अपि स्तवनं करिष्यन्ति, महाबलवान् प्रजापालकः परदुःखनिवारकः परस्त्रीसहोदरो राजा **विक्रमादित्यो** भविष्यति, ततः पञ्चशतचतुरशीतिवर्षे (५८४) व्यतिक्रान्ते श्री**वज्रस्वामि** भविष्यति, ततो दशमपूर्वार्धस्य कीलिकासंहननस्य च विच्छेदो भविष्यति, तदनन्तरं षोडशाधिकषट्शतवर्षे (६१६) **पुष्पमित्रेण** सार्धं नवमं पूर्वं विच्छेदं यास्यति, पुनर्मम निर्वाणाद् विंशत्यधिकषट्शतवर्षे (६२०) आचार्यादयो ग्राममध्ये स्थास्यन्ति (?), मम निर्वाणाद् नवाधिकषट्शतवर्षे (६०९) **रथनूपुर**नगराद् दिगम्बरमतोत्पत्तिर्भविष्यति, श्री**विक्रमादि**त्यात् पञ्चत्रिंशदधिकशतवर्षे (१३५) गते शाकी राजा शालिवाहनो भविष्यति, पञ्चाशीत्यधिकपञ्चशतवर्षे (५८५) गते **हरिभद्रसूरि**र्भविष्यति अनेकग्रन्थकर्ता महाप्रभावको, मन्निर्वाणात् त्रिनवत्यधिकनवशतवर्षे ९९३ **कालिका**-चार्यो भविष्यति, यस्येन्द्रो वन्दनां करिष्यति, यः **कालकसूरिः** पर्युषणापर्व पञ्चमीतः चतुर्थ्यां कारणादानीतवान् , मन्निर्वाणात् सप्तत्यधिकद्वादशशतवर्षे (१२७०) व्यतिक्रान्ते **बप्पभट्टिसूरि**र्भविष्यति सर्वविद्याविशारदः तद्वाक्याद् **गोप**पर्वते **आम**राजा जिनालयं करिष्यति, तत्र सार्धत्रिकोटिस्वर्णप्रतिमां स्थापयिष्यति । मन्निर्वाणात् त्रयोदशशतवर्षे (१३००) बहवो मतभेदा भविष्यन्ति, बहुमोहस्य कारणात् दुःषमकालप्रभावतश्चानेकगच्छभेदा भविष्यन्ति, केचित् तपोऽहङ्कारं करिष्यन्ति, केचिच्च धर्मक्रियायां शिथिला भविष्यन्ति, क्रियावन्तोऽपि साधवः परस्परं क्लेशं करिष्यन्ति । पुनरस्यामवसर्पिण्यां दश अच्छेरका जाताः । तानाह-

समवसरणे उपसर्गः १, गर्भापहारः २, स्त्रीतीर्थङ्करः ३, परिषदभावः ४, कृष्णस्यामरकङ्कागमनं ५, चन्द्रसूर्यमूलविमानागमनं ६, हरिवंशकुलोत्पत्तिः ७, चमरेन्द्रोत्पातः ८, एकस्मिन् समयेऽष्टाधिकशतमुक्तिगमनं ९, असंयतिपूजा १०,

एतानि दश वस्तूनि अनन्तकाले गते सति भवन्ति । बहवो लोकाः क्रोधवन्तो भविष्यति, पुनर्दुःषमकालप्रभावतो लोका मर्यादां त्यक्ष्यन्ति, धर्मबुद्धेर्नाशो भविष्यति, लोका वक्रा मूर्खाश्च भविष्यन्ति, यथा कालहीनता भविष्यति तथा कुतीर्थे मतिं धारयिष्यन्ति, पुनर्लोकाः परोपकार-धर्मवर्जिता भविष्यन्ति, महान्ति नगराणि ग्रामसदृशानि भविष्यन्ति, ग्रामाः श्मशानसदृशा भयङ्करा भविष्यन्ति, राजानः प्रजापालने यमसदृशा भविष्यन्ति, पुनर्हे **गौतम** ! धनवन्तो व्यवहारिणो निर्धना भविष्यन्ति, पुनर्देवा दर्शनं न दास्यन्ति, मनुष्याणां जातिस्मरणज्ञानादीनि न भविष्यन्ति, मनुष्या लज्जामर्यादारहिता भविष्यन्ति, पृथिव्यां दुष्टजीवा बहवो भविष्यन्ति, पुनर्लोकाः परस्परं विघ्नं दृष्ट्वा संतोषं प्राप्स्यन्ति, लोकानां पापकरणे चत्वारो हस्ता भविष्यन्ति, पुनर्धर्मकार्येऽलसाः प्रमादिनश्च भविष्यन्ति, आत्मनः कार्ये लोकानामुदरमध्ये प्रवेशं करिष्यन्ति, पुनर्हे **गौतम** ! परजीवानामुपद्रवकरणे तत्परा भविष्यन्ति, पुनः पञ्चमकालसम्बन्धिनो जीवा महानिर्दया भविष्यन्ति, महादीर्घरोष-धारका भविष्यन्ति, भद्रकजीवान् विप्रतारयिष्यन्ति, धर्ममूर्तिमन्तः स्तोका भविष्यन्ति, पापानामाकराः स्थाने स्थाने बहवो भविष्यन्ति, अत्यन्तलोभवन्तो भविष्यन्ति, मिथ्यात्विनोऽभिमानिनोऽनाचारिणोऽन्यायिनश्च लोका बहवो भविष्यन्ति, पुनर्हे **गौतम**! कुलवध्वो लज्जामर्यादारहिता भविष्यन्ति, वेश्यासमानाश्च भविष्यन्ति, राजाभृत्येभ्यो दण्डं दास्यति, पृथिव्यां तिमिङ्गलन्यायो भविष्यति, चौरकुले जाताश्चौरा भवन्ति परं राजानोऽपि चौरसदृशा भविष्यन्ति, लोकानां धनमपहरिष्यन्ति, लोकान् दरिद्रिणः करिष्यन्ति, पुनर्हे **गौतम** ! पञ्चमकालमध्ये लोकानामग्निर्बह्वीं पीडां करिष्यति, गोप्रमुखाणां जीवानां बहुवधो भविष्यति, जिनालयाः पतिष्यन्ति, पुनर्दुःखदारिद्र्योपद्रवमलोत्सर्गमारीप्रमुखैः कृत्वा धरित्री शून्या भविष्यति, देशो भङ्गं यास्यति, लोकाः सर्वे प्रेतसदृशा भविष्यन्ति, राजलोका लुब्धा भविष्यन्ति, पुनरविवेकिनो लोका मूर्खाः कलाहीनाश्च भविष्यन्ति, दातारो दारिद्र्ययुक्ता भविष्यन्ति, लक्ष्मीधराः कृपणा भविष्यन्ति, पापिनो दीर्घजीवा भविष्यन्ति, उत्तमधर्मिणामायुः स्तोकं भविष्यति, राज्ञां कुलानि हीनानि भविष्यन्ति, पुनः सेवका उत्तमकुलवन्तो भविष्यन्ति, सज्जना मनुष्या दुःखिनो भविष्यन्ति, दुर्जना मनुष्याः सुखिनो भविष्यन्ति, एवं हे **गौतम** ! पञ्चमकालस्य स्वरूपं त्वं जानीहि ।

पुनर्लोकाः कलियुगस्य स्वरूपमेवं वदन्ति-द्वापरयुगे राजा **युधिष्ठिरो**ऽभूत् ,

एकस्मिन् दिने स वने गतः, तत्र वने एका बृहती गौः लघुगोस्तनपानं कुर्वती दृष्टा, स्वसमीपे ब्राह्मणमिति पप्रच्छ-इदमाश्चर्यं विपरीतं पश्य, तदा ब्राह्मणो वदति-हे राजन्! आगामिकाले कलियुगमध्ये हीनसत्त्वा मनुष्या भविष्यन्ति, लक्ष्मीं विना दुःखिनौ सन्तौ मातापितरौ कस्मैचित् धनवते कन्यां दत्त्वा धनं लात्वा ततः पश्चात् स्वनिर्वाहं करिष्यतः, एतादृशमुपनयं श्रुत्वा पुनः राजा **युधिष्ठिरो**ऽग्रे गतः, पुरतः समानश्रेणिबद्धजलभृतानि त्रीणि सरांसि दृष्टानि, तत्र प्रथमैकसरसो जलमुच्छलन् मध्यस्थं तटाकं त्यक्त्वा तृतीयसरसि पतति, मध्यस्थसरसि एकबिन्दुमात्रमपि न पतति, एतादृशमाश्चर्यं दृष्ट्वा राजा ब्राह्मणं पृच्छति इदं किं कारणम्? ब्राह्मणो वक्ति-हे राजन्! त्वं श्रृणु-आगामिकाले यथा प्रथमसरसो जलं द्वितीयं तटाकं त्यक्त्वा तृतीये पतितं तथा हे राजन्! स्वस्य सम्बन्धिनं त्यक्त्वा अन्यलोकैः सह जनाः प्रीतिं करिष्यन्ति। पुनः राजा युधिष्ठिरोऽग्रे गच्छन्नेकमाश्चर्यं पश्यति जलेन क्लिन्नं वालुकासमूहं तस्य बहवो मनुष्याः संभूय रज्जूः कुर्वन्ति परं रज्जूः त्रुटति यत्ने कृतेऽपि न तिष्ठति, एतादृशं व्यतिकरं दृष्ट्वा राजा ब्राह्मणं पृच्छति, ब्राह्मणो वक्ति-हे राजन्! कृषिकारकलोका बहुभिः क्लेशैः कलियुगे धनमुपार्जयिष्यन्ति, तद् धनं चौराऽग्निराजदण्डप्रमुखस्य भयेन मनुष्याणामन्यत्र गमने कृतेऽपि विनाशं यास्यति, पुनः राजा **युधिष्ठिरो**ऽग्रे गतः सन् कूपप्रणालिकाजलं कूपे पतत् दृष्ट्वा विस्मयं प्राप्तः सन् पृच्छति, तदा ब्राह्मणो वक्ति-हे राजन्! कृषिवाणिज्यादिभिर्महाक्लेशात् लोका धनमुपार्जयिष्यन्ति तद् धनं सर्वं राजलोका ग्रहीष्यन्ति, सद्युगे राजानः स्वस्य धनं दत्त्वा प्रजां पुत्रवत् ज्ञास्यन्ति कलियुगे राजानः प्रत्युत प्रजाया धनं लास्यन्ति इति वैपरीत्यं भविष्यति। राजा-अग्रे गतः। अग्रे गच्छन् वनखण्डमध्ये महाप्रधानचम्पकवृक्षावृतः पार्श्वतः एकः कण्टकवृक्षो दृष्टः, तदवसरे बहवो लोकाः कण्टकवृक्षस्य सुगन्धचोवाचन्दनविलेपनैः पूजां कुर्वन्तो दृष्टाः, चम्पकवृक्षस्तु सुगन्धपुष्पैर्युक्तः शाखाप्रतिशाखाभ्यां शोभमानोऽस्ति, तं त्यक्त्वा कण्टकवृक्षमर्चितं दृष्ट्वा राजा विस्मयं प्राप्तः सन् ब्राह्मणं पृच्छति, ब्राह्मणो वक्ति-हे राजन्! लोकाः कलियुगे गुणवन्तमुत्तमाचारवन्तं त्यक्त्वा पापीयसो दुर्जनस्य नीचस्य पूजां करिष्यन्ति, एतादृशं श्रुत्वा राजाऽग्रे गतः पुरतः एकां महतीं शिलां बालाग्रे बद्धामाकाशे लम्बायमानां दृष्ट्वा आश्चर्यं प्राप्तः सन् ब्राह्मणं पृच्छति, तदा ब्राह्मणो वक्ति-हे राजन्! कलियुगे पापरूपां शिलामल्पधर्मरूपवालाग्रेण तरिष्यन्ति, अन्यच्च यदा बालरूपं धर्मं त्रोटयिष्यन्ति तदा

समकालं मनुष्या ब्रुडिष्यन्ति । पुनः राजाऽग्रे गतः फलार्थं वृक्षस्य पीडां कुर्वन्तः केचिद् पुरुषा दृष्टा इति व्यतिकरं दृष्ट्वा राजा ब्राह्मणं पृच्छति-एतस्य फलं वद, ब्राह्मणो वक्ति-हे राजन् ! कलियुगे पिता वृक्षतुल्यः पुत्रः फलसदृशः-अयमत्र भावार्थः-पुत्रफलार्थवृक्षः पिता कष्टं सहिष्यति, पुनः राजाऽग्रे गतः एकस्मिन् स्वर्णकटाहे उत्तमान्नपाचनयोग्ये मांसं पच्यमानं दृष्ट्वा राजा ब्राह्मणं पृच्छति, ब्राह्मणो वदति-हे राजन् ! आत्महितकारिणं कुटुम्बं जनाः त्यक्ष्यन्ति, अन्यलोकार्थं स्वशीर्षं दास्यन्ति, बह्वीं प्रीतिं करिष्यन्ति उत्तमजनसङ्गं न करिष्यन्ति, अग्रे गत्वा सर्पस्य पूजां गरुडस्य चापूजां दृष्ट्वा ब्राह्मणं पृच्छति, विप्रोऽवादीत्-हे राजन् ! दयारहितो धर्मिजनः सर्पतुल्यः तस्य बहवो लोका आदरं करिष्यन्ति, सत्कारं च करिष्यन्ति, गरुडसदृशा गुणवन्त उत्तममहाधर्मज्ञास्तेषां निन्दां करिष्यन्ति, पुनरग्रे गच्छता वने एकस्यां शकट्यां हस्तिनौ योजितौ दृष्टौ, एकस्यां शकट्यां गर्दभौ योजितौ दृष्टौ परं हस्तिनौ परस्परममिलितौ चलतः गर्दभौ परस्परं मिलितौ चलतः, एतादृशं विचारं दृष्ट्वा राजा ब्राह्मणं पृच्छति ब्राह्मणो वदति हे राजन् ! कलियुगे हस्तिसदृशा उत्तमकुले प्रसूता जनाः परस्परं क्लेशं करिष्यन्ति अन्योऽन्यमीर्ष्यां च करिष्यन्ति, पुनर्गर्दभसदृशा नीचकुलोत्पन्ना नीतिधारका भविष्यन्ति परस्परं स्नेहवन्तो भविष्यन्ति, प्रायेण अन्त्यकुलोत्पन्ना धरित्रीपतयो भविष्यन्ति, पुनर्हंससदृशा उत्तमकुलोत्पन्नाः दासत्वं करिष्यन्ति । अन्यदा पञ्च पाण्डवा अनुक्रमेण वनवासमध्ये स्थिताः सन्तो **युधिष्ठिर**राज्ञा **भीमा**दीनां चतुर्णां भ्रातॄणां चतुर्षु प्रहरेषु रात्रौ यामिकत्वेन रक्षिताः, अथ प्रथमप्रहरे **भीमो** जागर्ति चत्वारो भ्रातरः सुप्ताः सन्ति तस्मिन् प्रस्तावे कलिरूपपिशाचस्य वचनं श्रुत्वा **भीमः** क्रोधभाग् बभूव पिशाचरूपकलेर्मारणार्थं धावितः, कलिना सह **भीमो** युद्धमकार्षीत् , क्रोधेन रक्तनेत्रे कृत्वा लीलया प्रेतरूपकलिना बलवान् **भीमो** निर्जितः, द्वितीयप्रहरे युद्धं कृत्वा कलिना**ऽर्जुनो**ऽपि जितः, तृतीयप्रहरे **नकुलो**ऽपि जितः, चतुर्थप्रहरे **सहदेवो**ऽपि जितः, अथ चत्वारोऽपि भ्रातरः पराजयं प्राप्ताः सन्तः सुप्ताः सन्ति, अस्मिन्नवसरे पश्चिमरात्रे **युधिष्ठिरो** जागृतवान् तदा कलिरूपपिशाच आगत्य **युधिष्ठिरं** वदति, हे राजन् ! भवतः पश्यतो भवद्भ्रातरं मारयिष्यामि, एतादृशं प्रेतवचनं श्रुत्वा राजा युधिष्ठिरः किञ्चिन्मात्रमपि क्रोधं न कृतवान् , प्रतिवचनमपि न दत्तवान् क्षमां कृत्वा स्थितः, क्षमा कीदृशी ? सर्वकल्याणकारिका सर्वसत्त्वप्रीति-जनिका सर्वधर्मप्रधाना एतादृशी क्षमा राज्ञाङ्गीकृता, तदा राज्ञ उपशमं दृष्ट्वा प्रेतः

शान्ति गतवान् राज्ञो मुष्टिमध्ये चागतः, भ्रातरः सर्वेऽपि उत्थिताः, तदा रात्रिसम्बन्धिनी सर्वाऽपि वार्ता **युधिष्ठिरेण** भ्रातृणामग्रे कथिता, राज्ञा मुष्टिमुद्घाट्य प्रेतः स्ववशवर्त्तिभूतो दर्शितः, क्षमाप्रभावतोऽयं वशवर्ती जातः, एतादृशा अष्टोत्तरशतदृष्टान्ता लौकिपुराणादावपि कलियुगवर्णने कथिताः । पुनर्हे **गौतम** ! कलियुगसम्बन्धिनां मानवानां मध्ये लज्जा न भविष्यति, निष्कलङ्ककुलजाताः स्तोका भविष्यन्ति, रम्यवस्तूनां धरित्र्यां हानिर्भविष्यति, लघवः सुताः तरुणाश्च मरणं यास्यन्ति, पुनर्मातरः पितरश्च अतिदीर्घायुषो भविष्यन्ति, ब्राह्मणाः शस्त्रधारका भविष्यन्ति, वेदपाठ-षट्कर्मवर्जिताश्च भविष्यन्ति, सुता मातापित्रोर्विनयं न करिष्यन्ति, पुत्रा मातापितृभ्यो दुःखं दास्यन्ति, वध्वः श्वश्रूणां विनयं न करिष्यन्ति, वधूः सर्पिणीतुल्या भविष्यति, श्वश्रूभिः कार्ये कथिते वधू रोषं कृत्वा सर्पिणीवत् प्रत्युत्तरवचनरूपं डङ्कप्रहारं दास्यति, श्वश्रूश्च कालरात्रीतुल्या वधूं हीलयिष्यति यथा जनानां कालरात्री दुर्लङ्घ्या भवति तथा श्वश्रूरपि वधूजनानां ताडनातर्जनादि कुर्वती दुर्लङ्घ्या ज्ञेया, अपूज्यलोकाः पूजां प्राप्स्यन्ति, अर्चायोग्या गुणवन्तो न पूजां प्राप्स्यन्ति, शिष्या गुरूणां विनयं न करिष्यन्ति, पुनर्गुरवोऽपि शिष्याणां हितशिक्षाद्युपदेशं न दास्यन्ति, पुनर्मन्त्रतन्त्रौषधिज्ञानरत्नविद्याधनायुःफलपुष्परसरूपसौभाग्यसंपत्तिसंहननबलयशःकीर्तिगुणशोभादीनि वस्तूनि पञ्चमारके हानिं यास्यन्ति, ज्ञानादिधर्मो हीनतां यास्यति, वस्तुमानादि विपरीतं जनाः करिष्यन्ति, धर्मे मूर्खत्वं भविष्यति, देवानां मध्ये देवत्वं न भविष्यति, सतीनां मध्ये सतीत्वं न भविष्यति, निःसङ्गानां मध्ये वैराग्यं न भविष्यति, तपस्विनः स्पृहायै तपस्यां करिष्यन्ति सत्यशौचतपःक्षमादिकानां हानिर्दिने दिने भविष्यन्ति, धरित्र्यामल्पफलादीनि भविष्यन्ति ।

पुनः प्रभुर्वक्ति-हे **गौतम** ! **सौराष्ट्रगुर्जर**देशस्य समीपे अनुक्रमेण **अणहिल्लपाटण**पुरे मन्निर्वाणात् एकोनसप्तत्यधिकषोडशशतवर्षे (१६६९) व्यतिक्रान्ते श्री**कुमारपाल**राजा भविष्यति, कीदृशः ? **चौलुक्य**कुलमध्ये चन्द्रसदृशो महाबलवान् अखण्डजिनाज्ञाधारको भविष्यति, पराक्रमेण, दानेन, कीर्तिगुणेन, न्यायेन, विवेकेन, धैर्येण, राज्यलीलया सत्त्वगुणेनाद्वितीयो भविष्यति । उत्तरदिशायां **यवन**देशं यावत् , पूर्वदिशि **गङ्गा**पर्यन्तं, दक्षिणदिशि पश्चिमदिशि च समुद्रपर्यन्तं देशान् साधयिष्यति, एकादश शतानि हस्तिनः तस्य भविष्यन्ति, अयुतप्रमाणा रथा भविष्यन्ति, एकादश लक्षाणि तुरङ्गाणां भविष्यन्ति, अष्टादश लक्षाः पदातयो

भविष्यन्ति स श्री**कुमारपाल**राजा कस्मिंश्चित् समये **वज्र**शाखायां **मुनिचन्द्र**कुलोत्पन्नं श्री**हेमचन्द्रसूरिं** प्रतिवन्दिष्यति, आचार्यमुखाद् धर्मोपदेशं श्रुत्वा सम्यक्त्वसहितं श्रावकद्वादशव्रतमङ्गीकरिष्यति, देवगुरुप्रणतिं विना भोजनं न करिष्यति, दृढव्रत-पालको, भविष्यति, पृथिवीं जिनप्रसादमण्डितां करिष्यति, एकस्मिन् प्रस्तावे श्री**हेमचार्य**मुखात् व्याख्याने श्रीतीर्थानां व्याख्यां श्रोष्यति, तत्र **जीवितस्वामि**मूर्तेः सम्बन्धं श्रुत्वा **वीतभय**पत्तनमार्गे दुर्गकारापणे श्री**जिनप्रति**मां मनुष्येभ्यः प्रकटं कारयिष्यति, तां प्रतिमां पत्तने जिनालये स्थापयिष्यति शुभबुद्ध्या मानयिष्यति, ततः प्रतिमार्थं यदु**दायि**राज्ञा ग्रामादिदत्तमभूत् तत् प्रकटीभविष्यति, तावन्तं ग्रामशासनादिकं **कुमारपालो**ऽपि दास्यति, सदैवार्चां करिष्यति, सदैव जिनं वन्दिष्यति, स्वदारसंतोषी भविष्यति, वर्षाकालमध्ये त्रिविधं शीलं पालयिष्यति, कदाचिद् मनसः शीलभङ्गो भविष्यति तर्हि उपवासादि करिष्यति, पुनरष्टादशदेशेऽमारिपटहं दास्यति, वर्षाकाले सेनासमूहं न करिष्यति, जीवरक्षादक्षो भविष्यति, अर्हन्मतभक्तिमान् भविष्यति, शुद्धसम्यक्त्वव्रतधारको भविष्यति, पञ्चमकाले श्री**कुमारपालं** विना अन्यः को भविष्यति ? । पुनर्हे **गौतम** ! पञ्चमारके कलहकारका भववृद्धिजनका असमाधि-स्थाना अनिर्वेदकारका एतादृशाः श्रमणाः पञ्च**भरतैरवते** च भविष्यन्ति, पुनस्ते श्रमणा मन्त्रतन्त्रयन्त्रादौ नित्यमुद्यमवन्तो भविष्यन्ति, पुनरागमार्थज्ञाता स्तोका एव स्थास्यन्ति, सिद्धान्तशास्त्रस्य कश्चिदेवाभ्यासं करिष्यन्ति, धनलोभार्थं ज्योतिष्कादिकं धारयिष्यति, उपकरणवस्त्रपात्रार्थं वर्षाकाले श्रावकैः सह युद्धं करिष्यति, यथा राजा प्रजापार्श्वे कलहं कृत्वा दण्डं लास्यति तथा तेऽपि साधवः श्रावकपार्श्वे धनादिग्रहणं करिष्यन्ति, बहवो मुण्डा अल्पाः श्रमणाश्च भविष्यन्ति, पुनर्हे **गौतम** ! पञ्चमकाले म्लेच्छराजानो बलवन्तो भविष्यन्ति, उत्तमराजानो हीनबला भविष्यन्ति, पुनर्हे **गौतम** ! म्लेच्छकुले **पाटलीपुर**पत्तने **कलङ्की** *राजा भविष्यति, पुनः **पाटली**नगरस्य **रुद्र**नाम पुनश्च**तुर्मुख** इति नाम स्थापयिष्यति । **जस**नामचाण्डालस्य गृहे भार्या **यशोदा** तत्कुक्षौ त्रयोदश मासान् यावद् **कल्कि**गर्भः स्थास्यति, चैत्रशुक्लाष्टम्यां जयश्रीदिवसस्य रात्रिसमये मकरलग्नस्य षष्ठांशे वहमाने भौमवासरे चन्द्रेऽर्कलग्ने स्थिते चन्द्रनामयोगे आगते

---

* पञ्चमारके धर्मोन्नतिकारका त्रयोविंशतिः उदयाः भविष्यन्ति तेषु च चतुरधिकद्वि-सहस्त्रयुगप्रधाना भविष्यन्ति तथा सम्प्रति तृतीयोदयो वर्तते परं च अष्टमोदये **श्रीप्रभ**युगप्रधानसमये **कलङ्की** राजा भविष्यति, इति ज्ञेयम् ।

D:\chandan/new/kalp-2/pm5\3rd proof

अश्लेषाप्रथमपादे **कलङ्किनो** जन्म भविष्यति, त्रिहस्तशरीरोन्नतत्वं भविष्यति, कपिलवर्णाः केशा मस्तके भविष्यन्ति, नेत्रे पीते भविष्यतः, तीक्ष्णस्वरो भविष्यति, महाविद्यावान् दीर्घहृदयो गुणरहितश्च भविष्यति, तस्योत्पत्तेरारभ्य पञ्चमे वर्षे उदरपीडा भविष्यति, सप्तमे वर्षेऽग्निपीडा भविष्यति, एकादशे वर्षे तस्य द्रव्यप्राप्तिः भविष्यति, अष्टादशे वर्षे कार्तिकमासे शुक्लपक्षे प्रतिपदि तिथौ शनिवारे तुलाचन्द्रे स्वातिनक्षत्रे नन्दनदिने सिद्धयोगे बवकरणे रावणमुहूर्ते राज्याभिषेको भविष्यति, तस्य आनन्दनामा तुरङ्गमो भविष्यति, दुर्भासकनामा कुन्तो भविष्यति, मृगाङ्कनामा मुकुटो भविष्यति, दैत्यसूदनखड्ग भविष्यति, तस्य कटिप्रदेशे चन्द्रसूर्यौ भविष्यतः पुनः **कल्की विक्रमादित्य** संवत्सरमुत्थाप्य अमितसुवर्णदानात् स्वसंवत्सरं स्थापयिष्यति, एकोनविंशतितमे वर्षे निजभुजबले**नार्धभरत**त्रिखण्डं साधयिष्यति, सार्धविंशतिवर्षे **अर्बुद**राज्ञः पुत्रीं परिणेष्यति, अन्यासां बह्वीनां राज्ञीनां पतिर्भविष्यति, एवं ताभिः सह महाभोगे भुञ्ज्यमाने तस्य महापराक्रमधारिणश्चत्वारः पुत्रा भविष्यन्ति, तन्नामान्याह– **दत्त १ विजय २ मुञ्ज ३ अपराजिता**ख्याः ४ **कल्किनः पाटलीपुरे** राजधानी भविष्यति, तस्य **पाटलीपुर**स्य **कलङ्किपुर**मिति द्वितीयं नाम भविष्यति, **दत्त**स्य प्रथमपुत्रस्य **राजगृहे** राजधानी भविष्यति, तस्य नगरस्य **दत्तपुरं** नाम भविष्यति, **विजयस्याणहल्लपत्तन**स्य राजधानी भविष्यति, **अणहल्लपत्तन**स्य द्वितीयं नाम **विजयपुरं** भविष्यति, **मुञ्जस्योज्जयिनी**देशं दास्यति, **अपराजित**स्यान्यमण्डलं दास्यति, **कल्किनो** राज्यावसरे म्लेच्छक्षत्रिययो रुधिरेण पृथिवी स्नानं करिष्यति, तस्यैकोनकोटिसुवर्णानां कोष्ठागारा भविष्यन्ति, चतुर्दशसहस्रप्रमाणा हस्तिनो भविष्यन्ति, सार्धचतुर्दशसहस्राधिकसप्ताशीतिलक्षा (८७१४५००) घोटका भविष्यन्ति, पञ्चकोटिप्रमाणाः पदात्तयो भविष्यन्ति, दासादीनां तु बह्वीः संख्या भविष्यन्ति, नभः खलनाम त्रिशूलं भविष्यति, दृषन्मयतुरङ्गमः आरोहणार्थं वाहनं भविष्यति, दुरात्मा अत्यन्तकषायो भविष्यति, यदा **कल्की** राज्यं करिष्यति, तदा **मथुरा**मध्ये **कृष्ण-बलभद्र**योरायतनं पतिष्यति, बहुडमरदुर्भिक्षरोगैर्मनुष्याः पीडां प्राप्स्यन्ति पञ्चसु स्तुम्भिकासु बहु धनमस्तीति लोकानां मुखात् श्रुत्वा **आनन्द**राज्ञा निष्पादिताः पञ्च सुवर्णमयीः स्तुम्भिकाः **कल्की** खनयिष्यति, सर्वनिधानं निष्कासयिष्यति, तत्र गोरूपा **लवणदेव्या** मूर्तिः दृषन्मयी प्रकटीभविष्यति तां गृहीत्वा राजादिप्रमुखाः सर्वलोकाः सम्भूय नगरचतुष्पथमध्ये स्थापयिष्यन्ति,

D:\chandan/new/kalp-2/pm5\3rd proof

कदाचिदवसरे साधवो गौचर्यर्थं चतुष्पथमध्ये निसरिष्यन्ति, सा साधून् दृष्ट्वा देवानुभावतः शृङ्गाग्रेण साधूनां मारणार्थमुद्यमवती भविष्यति, तदा गीतार्थाः सर्वे साधव एकत्रीभूय विचारं करिष्यन्ति, अत्र जलोपसर्गः प्रचुरो भविष्यति इति ज्ञात्वा सुविहितक्रियाधारका ये साधवो भविष्यन्ति ते सर्वे विहारं करिष्यन्ति, ये भक्तपानलोलुपा भविष्यन्ति गीतार्थवचनं नाङ्गीकरिष्यन्ति अविवेकिनः सन्तः तत्र स्थास्यन्ति, ततः सप्तदशाहोरात्रं यावत् वर्षा भविष्यति, अत्यन्तवृष्ट्या **कल्किनो** नरं जलाच्छादितं भविष्यति, **गङ्गा**जलं नगरेण सह एकत्रीभविष्यति, **कल्किनो** नगरात् प्रणश्य कुत्रापि उच्चस्थले स्थास्यति, जलोपद्रवनिवर्तनाद् नवीनं नगरं स्थापयिष्यति, जलप्रवाहतो नव **नन्द**स्य सुवर्णमय्यः डुङ्गरिकाः प्रकटीभविष्यन्ति, ता दृष्ट्वा प्रचुरलोभी भविष्यति, प्रथमं ये मनुष्याः करं न दत्तवन्तस्तेषां मस्तके करं करिष्यति, ये करं दत्तवन्तस्तेषां मस्तके बहुकरं करिष्यति, पुनर्नवीननवीनकरं करिष्यति ततो लोकानां मस्तकेऽसद्भूतानि कलङ्कानि दत्त्वा धनवतां धनं ग्रहीष्यति, अनेकच्छलं कृत्वा लोकानां धनापहारं करिष्यति, यदा सर्वे लोका निर्धना भविष्यन्ति रूप्य-सुवर्णादि सर्वं धनं नाशं यास्यति, तदा चर्ममयीं मुद्रां प्रवर्तयिष्यति, वैश्यपाखण्डि-सर्वदर्शनिनां समीपे **कल्की** करं लास्यति, तस्य राजमध्ये लोकानां गृहे भोजनार्थं धातुमयं भाजनं न स्थास्यति, तदा वृक्षपत्रमध्ये भोजनं करिष्यन्ति, पुनः **कल्की** राजा मार्गे गच्छतः साधून् दृष्ट्वा लुब्धः सन् भिक्षायाः षष्ठांशं मार्गयिष्यति, तदा सर्वे साधवः एकत्रीभूय कायोत्सर्गं करिष्यन्ति शासनदेवतां चाराधयिष्यन्ति, शासनदेवता प्रकटीभूय साधुभिक्षाषष्ठांशं निवारयिष्यति, पुनर्वेषधारिणो वेषं त्याजयिष्यन्ति एतादृशो महादुरात्मा भविष्यति, पुनः कियति काले गते भिक्षाषष्ठांशस्य स्मरणं करिष्यति, यदा धनार्थमाचार्यादीन् सर्वसाधून् संमेल्य वाटके क्षेप्स्यति रोधयिष्यति, तदा संविज्ञाचार्यप्रमुखाः ससङ्घाः शासनदेवताराधनार्थं कायोत्सर्गं करिष्यन्ति, सङ्घ-कायोत्सर्गात् शासनदेवता आगमिष्यति युक्तितः **कल्किने** उपदेशान् दास्यति तथापि स न मानयिष्यति, तस्मिन् समये इन्द्रस्यासनं कम्पयिष्यति तदा स वृद्धब्राह्मणरूपं कृत्वा यत्र **कल्की** सिंहासनोपरि स्थितस्तत्रागमिष्यति ततः **कल्किनं** कथयिष्यति-अहो राजेन्द्र ! एते निरपराधिनः साधवः किं रुद्धाः एभिस्त-वापराधः कः कृतः ? तदा **कल्की** तं वदिष्यति-अहो ब्राह्मण ! सर्वदर्शनिभिर्मम करो दत्तः परमेते भिक्षवो भिक्षाषष्ठांशमपि न ददति, ततो मया एते रुद्धाः सन्ति, तत इन्द्रो वदिष्यति-एषां

पार्श्वतस्तव किमपि न मिलिष्यति एषां पार्श्वे किमपि नास्ति पुनर्भिक्षाषष्ठांशमपि तव न दास्यन्ति एषामयं व्यवहारो नास्ति, पुनस्त्वं भिक्षाभागं मार्गयन् लज्जां न यासि एषां साधूनां त्वं त्यागं कुरु, इतरथा तव महत्कष्टमुत्पत्स्यति, एतादृशमिन्द्रवचनं श्रुत्वाऽपि न त्यक्ष्यति ततो भाद्रपदशुक्लाष्टम्यां ज्येष्ठानक्षत्रे इन्द्रो रोषं गतः सन् चपेटाप्रहारात् **कल्किनं** मारयिष्यति सर्वायुः षडशीति ८६ वर्षं प्रपाल्य नरकं यास्यति, ततोऽर्हद्धर्ममिन्द्रः शिक्षयित्वा **दत्त**नामानं **कल्किनः** पुत्रं राज्ये स्थापयिष्यति, गुरु-सङ्घयोर्नमस्कारं कारयिष्यति, इन्द्रः स्वस्थाने यास्यति, ततो **दत्त**राजा पितुः पापफलं ज्ञात्वा पुण्ये तत्परो भविष्यति, निरन्तरं जिनेश्वराणां चैत्यानि कारयित्वा सर्वपृथ्वीं जिनालयैः शोभायमानां करिष्यति, तदा पुनर्जिनधर्ममहिमा प्रचुरो भविष्यति ।

अथाग्रे पञ्चमकाले चतुर्विधश्रावक-श्राविका-साधु-साध्वीनां संख्या कथ्यते- षोडशसहस्राधिका एकादशलक्षा (१११६०००) राजानः पञ्चमकाले जिनमतभक्ता भविष्यन्ति, एककोटिमिता (१०००००००), जिनशासनप्रभावका मन्त्रिणो भविष्यन्ति, पुनः पञ्चमकाले श्री**सुधर्मस्वामि**प्रमुखाश्चतुरधिकद्विसहस्रप्रमाणा (२००४), युगप्रधानपदधारका महोपकारिण आचार्या भविष्यन्ति, तत्रापि **सुधर्म-जम्बू**स्वामिनौ तद्भवे एव मुक्तिं यास्यतः, शेषाः सर्वे एकावतारिणो भविष्यन्ति । ततो युगप्रधानसदृशा आचार्याः प्राणिनां मोहान्धकारेमार्तण्डसदृशाः षोडशाधिकैकादश-लक्षैकादशसहस्रामिता (११११०१६) एतावन्तो अन्येऽपि आचार्याश्चारित्रपालका भविष्यन्ति, पुनः पञ्चमारके तेतीस लाख चालीस हजार चारसौ उन्नीस (३३४०४१९) एतावन्तो मध्यमगुणधारका आचार्या भविष्यन्ति, पुनः पञ्चमारके पञ्चावनकोटि पञ्चावनलक्ष पञ्चावनसहस्र पञ्चशत पचवीस (५५५५५५५२५) अधर्माचार्या भविष्यन्ति, पुनः पञ्चावनलाखकोटि, पञ्चावनहजारकोटि चौवनसौकोटि चउमालीस-कोटि एतावन्त उपाध्याया वाचनाचार्या भविष्यन्ति, पुनः सत्तरलाखकोटि नवहजार-कोटि एकसौकोटि एकवीसकोटि एकलाख साठहजार एतावन्तः साधवो भविष्यन्ति, पुनः पञ्चमारके दशकोटाकोटि द्वादशशतकोटि बाणवेकोटि बत्तीसलाख निनाणवेहजार एकसौ एतत्प्रमाणाः साध्व्यो भविष्यन्ति, पुनः पञ्चमारके सोलाकोटिलाख तीनकोटी-हजार तीनसौकोडी सत्तरकोडी चौरासीलाख एतावत्प्रमाणाः श्रावकाः भविष्यन्ति, पुनः पञ्चमारके पैंतीसकोडिलाख बाणुहजारकोडि पांचसौकोडि बत्तीसकोडि

एतावत्यः श्राविका भविष्यन्ति, एतावत् पञ्चमारके सङ्घस्य प्रमाणम् । अत्र केचिदाचार्या एवं वदन्ति-पञ्च**भरतैरवतयोः** सङ्घस्य प्रमाणं न त्वेकस्य, केचिदाचार्याः पञ्च**भरत**स्य सङ्घप्रमाणं वदन्ति, केचित् पुनः एक**भरते** सङ्घप्रमाणं वदन्ति, तत्त्वं तु ज्ञानिगम्यम् । पुनः पञ्चमारकप्रान्ते द्विहस्तशरीरप्रमाणाः स्वर्गात् च्युत्वा गृहवासे द्वादश वर्षाणि, श्रामण्ये चत्वारि वर्षाणि, आचार्यपद चत्वारि वर्षाणि स्थित्वा विंशतिवर्षायुः प्रपाल्य **दुप्पसह**सूरयः सौधर्मस्वर्गे गमिष्यन्ति, कथम्भूता **दुप्पसह**सूरयः ? **दशवैकालिकजितकल्पावश्यकाऽनुयोगद्वारनन्दीसूत्र**धारका इन्द्रादिभिर्नताः । षष्ठोग्रतपोधारकाः प्रान्ते कृताष्टमतपसः एकसागरोपमायुः स्वर्गे भुङ्क्त्वा ततो **भरत**क्षेत्रे जन्मावाप्य मुक्तिं यास्यन्ति । वीसहजार नवसौ वर्ष, तीनमास, पांच दिन, पांच पहोर, एक घडी, दोपल, ४१ अक्षरोच्चार एतावत्कालप्रमाणो जिनधर्मो भविष्यति, ९० वर्ष, मास ८, दिन २३, प्रहर २, घटी ५॥, पलानि ५७, १९ अक्षरोच्चार एतावन्मध्ये जिनधर्मः स्तोकः स्थास्यति, आरकस्य प्रान्ते जिनधर्मो विच्छेदं यास्यति, श्रुत-सूरि-सङ्घ-धर्मः पूर्वाह्णे विच्छेदं यास्यति, नृपो **विमलवाहनः सुमुख**मन्त्री च मध्याह्ने विच्छेदं यास्यतः, अग्निः सन्ध्यायां विच्छेदं यास्यति, पुनः पञ्चमारकान्ते **दुप्पसहा**ख्यः सूरिः, **फल्गु**श्रीः साध्वी, **नागलः** श्रावकः, **सत्यश्रीः** श्राविका, एतदात्मकश्चतुर्विधसङ्घो भविष्यति, पञ्चमारकस्यार्वाग् धर्मो वर्त्स्यति इत्यनेन धर्मो नास्ति यः पुनर्वदिष्यति स सङ्घतो बहिः कर्तव्यः, एवमेकविंशतिसहस्रप्रमाणः पञ्चमारको भविष्यति । एतत्प्रमाणो षष्ठारकोऽपि भविष्यति ।

अथ षष्ठारकस्य किञ्चित् स्वरूपं कथ्यते-धर्मतत्त्वं प्रणाशं यास्यति, जनो हाहाभूतो भविष्यति, पशुवद् मातृपित्रादिव्यवस्थावर्जितश्च भविष्यति, बहुधूलिसहिता अतिनिष्ठुरा अनिष्टा वायवो वास्यन्ति, दिशश्च धूम्रं मोक्ष्यन्ति, चन्द्रमा अतिशीतं स्रावयिष्यति, अर्यमा अत्युष्णं तप्स्यति, अतिशीतोष्णव्याप्तो लोकः क्लेशमवाप्स्यति, **भस्म-दृषद-ऽग्निकण-क्षार-विष-मल-विद्युन्मयाः** सप्त मेघा वर्षिष्यन्ति, एकैकस्य मेघस्य सप्त सप्त दिनानि यावद् वर्षा भविष्यति, यैः कास-श्वास-शूल-कुष्ठ-जलोदर-ज्वर-शिरोऽर्तिप्रमुखा मनुष्याणां महारोगा भविष्यन्ति, अङ्गारसदृशा भूमिर्भविष्यति, गिरि-नदी-गर्तादिका जलेन समीभविष्यन्ति, जल-स्थलचारिणः तिर्यंचो दुःखेन स्थास्यन्ति, क्षेत्र-वनाऽऽ-रामलता-तरु-तृणानि क्षयं यास्यन्ति, **वैताढ्य-ऋषभकूट-गङ्गा-सिन्धूर्**विमुच्य जलेन सर्वे समा भविष्यन्ति,

भरतभूमिः कदाचिद् धूलिबहुला, कदाचिद् सार्द्रकर्दमा भविष्यति, एकहस्तमानाः, कठोराङ्गाः, दुष्टवर्णाः निष्ठुरवचनाः, रोगार्ताः, क्रोधिनः, घण्टावच्चिपटनासिकाः, निर्लज्जाः, वस्त्ररहिता नराः, स्त्रियश्च भविष्यन्ति, नराणां विंशतिवर्षायुः स्त्रीणां च षोडशवर्षायुर्भविष्यति, षड्वर्षा स्त्री गर्भान् धारयिष्यति दुष्प्रसवा च । स्थविरा तु षोडशाब्दा बहुसूतेन मातृका भविष्यति । रथचक्रयोर्मध्ये यत्प्रमाणा धरित्री भवति तत्प्रमाणं **गङ्गा-सिन्ध्वोः** पानीयं वहिष्यति, पुन**र्वैताढ्य**गिरौ द्वासप्ततिनद्युभय-तटभूमिषु बिलानि सन्ति तेषु मनुष्या निवासं करिष्यन्ति, नदीनां कूले नव नव बिलानि सन्ति तत्र तिर्यञ्चो मनुष्याश्च बीजमात्रतया भविष्यन्ति मांसाहारनिरताः, निर्घृणाः, निर्विवेकाः तस्मिन् काले मनुष्यादयः समस्ता भविष्यन्ति, बहुमत्स्य-कच्छपादिभिर्व्याप्ते **गङ्गा-सिन्धू** भविष्यतः, पुनर्नराद्यास्तत्रैत्य निशायां मत्स्यादीनि कृष्ट्वा स्थले मोक्ष्यन्ति, दिवा सूर्यत्विषा पक्वानि मत्स्यादीनि निशान्तरे खादिष्यन्ति, एवं निरन्तरं भोक्ष्यन्ति, यस्मात् तस्मिन् काले दध्यादिकं नास्ति, न च पुष्पफलादिकं, न चान्नं, न च शय्यासनादिकम् , एवं **भरतैरवते**षु दशस्वपि दुःषमकालो भविष्यति ।

अथाग्रे उत्सर्पिण्यां षष्ठारकसदृशः प्रथमारको भविष्यति, उत्सर्पिण्यामेकविंशति-सहस्रवर्षप्रमाणे प्रथमारके गते द्वितीयारकोऽपि एतत्प्रमाणो भविष्यति । अथ द्वितीयारकप्रान्ते **पुष्करावर्त**मेघः सप्ताहोरात्रं यावद् वर्षिष्यति तस्मात् पृथिवीतापो यास्यति, द्वितीयः **क्षीरोद**नामा मेघो वर्षिष्यति तस्माद् धान्यनिष्पत्तेर्योग्या भविष्यति, तृतीयो **घृतोदक**मेघो वर्षिष्यति तस्मात् पृथिवी सच्चिक्कणा भविष्यति, चतुर्थः **शुद्धोदक**मेघो वर्षिष्यति, तस्मादौषधिर्निष्पत्तिं यास्यति, यदा पञ्चमो **रसोदक**मेघो वर्षिष्यति, तस्मात् पृथिव्यां रसोत्पत्तिर्भविष्यति । एवं पञ्चत्रिंशतिदिनं यावद् मेघो वर्षिष्यति, तदा वृक्षौषधिलताधान्यप्रमुखाः स्वयं निष्पत्तिं यास्यन्ति । तान् दृष्ट्वा मनुष्या बिलेभ्यो बहिर्निःसरिष्यन्ति, **भरत**पृथिवी पुष्पफलादियुक्ताभूत् , तदा फलादीनि भक्षिष्यन्ति, अथः परं मासं न भक्ष्यम् । यथा यथा काल एष्यति तथा तथा रूपसंहननायूंषि धान्यादीनि च **भारते** वर्धिष्यन्ति, सुखा वाताः ऋतवः सलिलाश्च भविष्यन्ति, तिर्यञ्चो मनुष्याश्च गतरोगाः क्रमेण भविष्यन्ति, द्वितीयारकप्रान्ते मध्ये देशे **भरता**वन्यां सप्त कुलकरा भविष्यन्ति-तत्र प्रथमो **विमलवाहनः**, द्वितीयः **सुदामः**, तृतीयः **सङ्गमः**, चतुर्थः **सुपार्श्वः**, पञ्चमो **दत्तः**, षष्ठः **सुमुखः**, सप्तमः **समुचिः**, एते सप्त कुलकरा भविष्यन्ति । तत्र जातिस्मृतिपूर्वं **विमलवाहनो** राज्यहेतवे ग्रामान् ,

पुरादीनि च निवेशयिष्यति, राजा **विमलवाहनो** गोऽश्वादिसंग्रहं करिष्यति, शिल्पानि व्यवहारं लिपिर्गणितानि च व्यञ्जयिष्यति, दुग्धदध्यादौ शस्ये ज्वलने चोत्पन्ने सति हितकामी राजा प्रजानां रन्धनाद्युपदेशं दास्यति एतत्सर्वं द्वितीयारके भविष्यति । अथ तृतीयारकस्य नवाधिकाशीतिपक्षे गते सति **द्वारपुर**नगरे **समुचि**राज्ञो **भद्रा**यां महादेव्यां चतुर्दशस्वप्नसूचितो नन्दनः **श्रेणिक**जीव आदितीर्थकृत् **पद्मनाभा**भिधो जन्मादिना **महावीर**तुल्यो भविष्यति, कथम्भूतः **पद्मनाभः** ? सप्तहस्तशरीरोन्नतः काञ्चनवर्ण-कायः सिंहलाञ्छनो द्वासप्ततिवर्षायुः प्रथमतीर्थङ्करो भविष्यति, अतः परं पूर्ववत् प्रातिलोम्येन पूर्वार्हत्समा अमी सर्वे क्रमाद् जिनेश्वरा भविष्यन्ति, तत्र **श्रेणिक**राज्ञो जीवः **पद्मनाभो** जिनेश्वरः १, श्री**महावीरस्वामिनः** पितृव्यः **सुपार्श्व**जीवः **सूरदेवो** द्वितीयः जिनेश्वरः २, तृतीयो **कोणिक**नृपपुत्र उदायिनो जीवः **सुपार्श्वः** ३, **पोटिला**-ऽणगारस्य जीवः चतुर्थः स्वयम्प्रभः ४, **दृढायु**श्रावकस्य जीवः पञ्चमः **सर्वानुभूतिः** ५, **कार्तिक**स्य षष्ठोऽर्हन् **देवश्रुता**भिधः ६, सप्तमो **संवर**श्रावकस्य जीव **उदयाह्वयः** ७, अष्टमः **आनन्द**स्य जीवः **पेढाल** इति नामा ८, नवम **सुनन्द**स्य जीवः **पोट्टिला**-भिधः ९, दशमो **शतक**स्य जीवः **शतकीर्ति**नामा जिनेश्वरः १०, **देवकी**राज्ञीजीवः एकादशः **सुव्रता**भिधो जिनो भविष्यति ११, **कृष्णवासुदेव**स्य जीवः **अममा**ख्यो-ऽर्हन् द्वादशो भविष्यति १२, **सत्यकी**विद्याधरस्य जीवोऽर्हन् **निष्कषायः** त्रयोदशः १३, **बलभद्र**स्य जीवो **निष्पुलाक**श्चतुर्दशो भविष्यति १४, **रोहिणी**जीवो **निर्ममः** पञ्चदशो जिनः १५, **सुलसा**श्राविकाया जीव**श्चित्रगुप्तो** जिनः षोडशो भविष्यति १६, **रेवती**श्राविकाया जीवः **समाधि**नामा सप्तदशो जिनो भविष्यति १७, **शताली**-श्रावकस्य जीवः अष्टादशोऽर्हन् **संवरा**भिधः १८, **द्वीपायन**जीवः एकोनविंशोऽर्हन् **यशोधरः** १९, **कषाय**स्य जीवो **विजयो** विंशतितमः २०, एकविंशो जिनो **मल्लो** यः पुरा **नारदो**ऽभवत् २१, **अम्बड**स्य जीवो द्वाविंशो देवतीर्थङ्करः २२, त्रयोविंशः **श्राद्धरम**स्य जीवो**ऽनन्तवीर्यो** भविष्यति २३, **स्वाति**जीवश्चतुर्विंशो **भद्रकृ**न्नाम तीर्थङ्करो भविष्यति २४, एते आगामिकाले चतुर्विंशति तीर्थङ्करा भविष्यन्ति, एषामायुः कल्याणकान्तर-लञ्छन-वर्णाः पश्चानुपूर्व्या भविष्यन्ति, वर्तमानजिनवत् । अथ भाविनश्चक्रवर्तिनः कथ्यन्ते-**दीर्घदन्तः** १, **गूढदन्तः** २, **शुद्धदन्तः** ३, **श्रीचन्द्रः** ४, **श्रीभूतिः** ५, **श्रीसोमः** ६, **पद्मः** ७, **महापद्मः** ८, **कुसुमः** ९, **विमलः** १०, **विमलवाहनः** ११, **रिष्टः** इत्यपरनामा **भरतो** द्वादशः १२ । अथ वासुदेवानाह-**नन्दी** १,

D:\chandan/new/kalp-2/pm5\3rd proof

नन्दमित्रः २, **सुन्दरबाहुः** ३, **महाबाहुः** ४, **अतिबलः** ५, **महाबलः** ६, **बलः** ७, **द्विपृष्ठः** ८, **त्रिपृष्ठः** ९, इत्यात्मकाः । अथ प्रतिवासुदेवा उच्यन्ते-**तिलकः** १, **लोहजङ्घः** २, **वज्रजङ्घः** ३, **केशरी** ४, **बली** ५, **प्रह्लादः** ६, **अपराजितः** ७, **भीमः** ८, **सुग्रीवः** ९, इत्यात्मकाः । अथ बलदेवा उच्यन्ते-**जयः** १, **विजयः** २, **भद्रः** ३, **सुप्रभः** ४, **सुदर्शनः** ५, **नन्दः** ६, **नन्दनः** ७, **पद्मः** ८, **सङ्कर्षणः** ९, इत्यात्मकाः । एवमेते त्रिषष्टिशलाकाः* पुरुषा भविष्यन्ति, तेषां मध्ये एकषष्टिशलाकाः पुरुषास्तृतीयारके भविष्यन्ति, एकस्तीर्थङ्करः, एकश्चक्रवर्ती, एवं द्वौ चतुर्थारके भविष्यतः, द्वयोश्चतुर-शीतिपूर्वलक्षवर्षायुर्भविष्यति, ततः कल्पवृक्षोत्पत्तिर्भविष्यति सर्वे युगलिका भविष्यन्ति । पाश्चात्यचतुर्विंशतितमजिनस्याग्रतनप्रथमजिनस्याष्टादशकोटाकोटि-सागरोपमानामन्तरं भविष्यति । उत्सर्पिणी, अवसर्पिणीकाले एकत्रीकृते एकं कालचक्रं भवति, तानि कालचक्राणि अनन्तानि गतानि, पुनरस्मिन् **भरत**क्षेत्रे अग्रेऽनन्तानि कालचक्राणि भविष्यन्ति, एवं श्री**वर्धमानः** प्रभु**गौतम**स्य कालस्वरूपं निरूप्य समवसरणाद् निर्ययौ, **हस्तिपाल**नरेन्द्रस्य शुल्कशालायां च जगाम । स्वामी तद्दिनयामिन्याम् आत्मनो मोक्षं विदित्वा दध्यौ-अहो ! **गौतम**स्य मयि स्नेहोऽधिकः, य एवास्य महात्मनः केवलज्ञानान्तरायः, स छेद्य इति विज्ञाय **गौतम**मिति जगाद-अपरस्मिन् ग्रामे **देवशर्मा** द्विजोऽस्ति, स त्वया प्रतिबोधं प्राप्स्यति, तस्मात् तत्र हे **गौतम** ! त्वं गच्छ । हे स्वामिन् ! आदेशः प्रमाणमित्युक्त्वा प्रणम्य च **गौतम**स्तत्र गच्छति । अथ प्रभोः परिवारं वदति-स्वहस्तदीक्षिताः साधवश्चतुर्दशसहस्र(१४०००)-प्रमाणा अभूवन् , षट्त्रिंशत्सहस्र(३६०००)प्रमाणाः साध्व्यश्च सञ्जाताः, एकोनषष्टि-सहस्राधिकलक्ष(१५९०००)प्रमाणाः श्राद्धाश्च सञ्जाताः, द्विगुणाः (३१८०००)-श्राविका अभूवन् , चतुर्दशाधिकत्रिशत(३१४)प्रमाणाः चतुर्दश पूर्वधारिणो जाताः, त्रयोदशशत(१३००)प्रमाणा अवधिज्ञानिनो जाताः, सप्तशत(७००)वैक्रियलब्धि-धारिणोमुनयः सञ्जाताः, सप्तशत(७००)केवलिनः सञ्जाताः, पञ्चशत(५००)-विपुलमतयो सञ्जाताः, चतुःशत(४००)मिता वादिनः सञ्जाताः, अष्टशत(८००)मिता अनुत्तरवासिनः । एवं समस्तसाधुसाध्वीसहितः श्री**वीर**प्रभुः षष्ठतपोयुक्तः त्रिंशद्वर्षाणि गृहवासे तस्थौ, सार्धद्वादशवर्षाणि पक्षाधिकानि छद्मस्थावस्थायां स्थितः, त्रिंशद्-

* प्रत्यन्तरे त्रिषष्ठिशलाकाः पुरुषा नामान्तरेण अपि दृश्यन्ते तत्त्वं तु ज्ञानिनो विदन्ति ।

वर्षाणि यावत् केवलिपर्याये स्थितः, एवं द्वासप्ततिवर्षाणि आयुः प्रपाल्य **कार्त्तिका-ऽमावास्या**निशायाः पश्चिमे क्षणे **स्वाति**नक्षत्रे, द्वितीये **चन्द्र**संवत्सरे, **प्रीतिवर्धन**मासे, **नन्दिवर्धन**पक्षे, **उपशम**दिने, **देवानन्दा**नाम्न्यां रात्रौ, **सर्वार्थसिद्ध**मुहूर्त्ते, **नागे** करणे, पद्मासने स्थिते तुर्यारकान्ते एतत्समये इन्द्रासनं चकम्पे, अवधिज्ञानेन हरिः प्रभोर्निर्वाणकल्याणसमयं ज्ञात्वा आगच्छति, अत्यन्तमश्रुपूर्णाक्षो विषण्णश्च सन् हस्तौ संयोज्य वक्ति-

गर्भे जन्मनि दीक्षायां, केवले च तव प्रभो ! ।
हस्तोत्तरं क्षणेऽधुना, तद्गन्ता भस्मको ग्रहः ॥१॥

अतो हे स्वामिन् ! करुणानिधान ! एकक्षणमात्रमायुर्वृद्धिं स्वस्य कुरु, किं कारणम् ? भवतो जन्मराशेरुपरि भस्मग्रह आगतोऽस्ति स द्विसहस्रवर्षं यावत् स्थास्यति, अतो जिनशासनस्य पूजा प्रभावना मन्दा भविष्यति, तेन हेतुना आयुर्दीर्घं कुरुष्व, भवतो दृष्टिपाततस्तस्य तेजो निष्फलं यास्यति, तदा भगवान् वक्ति-हे इन्द्र ! एषा वार्ता कदाऽपि नाऽभूत् , न भवति, न चापि भविष्यति, यदायुर्दीर्घतरं भवति। पुनर्भाविपदार्थस्य नाशो नास्ति, तदुत्तीर्णे तु देवा अपि दर्शनं दास्यन्ति, विद्यामन्त्राणि चाल्पेन जापेन प्रभावं दर्शयिष्यन्ति, जातिस्मरणादिभावाः किञ्चित् प्रकटयिष्यन्ति, तदनन्तरमेकोनविंशतिसहस्रवर्षं यावद् जिनधर्मो वर्तिष्यति, दुःषमकालपर्यन्तम् , एवं कथयित्वा स्थितः, स्वस्य निर्वाणं समीपं ज्ञात्वा पुण्यफलविपाकानि पञ्चपञ्चाश-दध्ययनानि तथा पापफलविपाकानि पञ्चपञ्चाशदध्ययनानि च जगाद, तथा षट्त्रिंशद-पृष्टव्याकरणानि [उत्तराध्ययनसूत्राऽध्ययनानि] चाभिधाय **प्रधानं** नामाध्ययनं [मरुदेवाऽध्ययनं] जगद्गुरुरकथयत् , पुनः स्वामिनो मोक्षं समीपे विज्ञाय आसन-प्रकम्पतस्तत्र सुराऽसुरेन्द्राः सपरिच्छदाः सर्वेऽपि ईयुः ॥ अथ प्रभुः शैलेशीकरणं कृत्वा पञ्चह्रस्वाक्षरोच्चारमितकालेन तुर्येण ध्यानेन एरण्डफलवद् बन्धाभावाद् ऊर्ध्वगतिः सन् यथास्वभावऋजुगत्या मोक्षमुपाययौ । तस्मिन् समयेऽनुद्धरिककुन्थुराशिः समुत्पन्ना, तदा बहुसाधुभिर्विचारितम्-'अद्यदिनादारभ्य संयमो दुराराध्यो भविष्यति' इति ज्ञात्वाऽनशनं कृतम् , तस्मिन दिने नव**मल्लकि**-नव**लेच्छकि**जातीयाः **काशी-कोशल**देशपतयोऽष्टादश गणराजानः **अमावास्या**दिने उपवाससहिताः पौषधव्रत-मङ्गीकृतवन्तः तद्रात्रौ भावोद्योततीर्थङ्कररहितं दृष्ट्वा तै राजाभिः स्वकीयगृहाद्

रत्नान्यानाय्य द्रव्योद्योतः कृतः, पौषधः पारितः, यद्रात्रौ तीर्थङ्करो मुक्तिं गतस्तद्रात्रौ देवानां गमनागमनेन महानुद्योतः सञ्जातः, अस्मिन्नवसरे देवानां मुखाद् **वीर**प्रभोर्मोक्षगमनं श्रुत्वा श्री**गौतमस्वामी** मनसि चिन्तितवान्-"अहो ! भगवता मत्तश्छलं कृतं स्वस्य मुक्तिं ज्ञात्वा अहं दूरीकृतः, ज्ञातं भगवता मम पार्श्वे केवलज्ञानं मार्गयिष्यति, बालवत् कदाग्रहं करिष्यति, वस्त्राञ्चलं गृहीत्वा स्थास्यति, हे स्वामिन् ! मया ईदृग् लोभी त्वं न ज्ञातः, केवलज्ञाने दत्ते तु भवतां किमपि न न्यूनमभविष्यत्, हे स्वामिन् ! तवाहं परम-सेवकोऽभूवम्, मां निराशं त्यक्त्वा गतः, हे भगवन् ! महतामेषा वार्ता न युक्ता, हे प्रभो ! बलाद् भवतोऽहं केवलज्ञानं नालप्स्यम् भवता दत्तमेव केवलज्ञानमङ्ग्य-करिष्यम्, तदथापि हे स्वामिन् ! अस्मिन्नवसरे अन्तसमये स्वसमीपे रक्षणं युक्तमभूद्, अस्मिन्नवसरे मम प्रेषणं तव न युक्तम्, पुनर्हे प्रभो ! मम केवलज्ञानस्य तृष्णा नासीत्, भवतां दर्शनस्य तृष्णा जाताऽभूत्, अधुना तव दर्शनमपि मम दूरीभूतम्, हे स्वामिन् ! अथाहं कस्य **वीर** ! इति कथयिष्यामि, मम मनःसंदेहः कस्य समीपे पृच्छाविषये करिष्यामि, को मम सन्देहं भङ्क्ष्यति, हे स्वामिन् ! पुनर्मम हे **गौतम** ! हे **गौतम** ! इति कः कथयिष्यति" ? एवं विलापं कुर्वन् मनसि विचारयति-रे जीव ! वराक ! त्वं ग्रथिलो जातः, स तु नीरागी त्वं तु सरागी, वीतरागेण रागकरणं न युक्तम्, एकाङ्गिप्रीतिकरणे दीपे पतङ्गवद् दुःखी भविष्यसि, यस्य नाम वीतरागः स कस्मिन् रागं करोति, स भगवान् स्वस्य वीतरागं हि नाम सत्यं कृतवान्, अहमज्ञासिषं भगवान् मम नाम पुनः पुनः ब्रूते तर्हि ममोपरि रागं रक्षति, परमाश्विनमेघाडम्बरवद् अन्तं दत्त्वा गतः स क्व अहं क्व कस्य कोऽपि नास्ति, एवं मोहनीयं निराकृत्य क्षीणमोहं गुणस्थानकं गत्वा तत्कालमेव श्री**गौतम**स्य केवलज्ञानमुत्पन्नम्। अथ यद्रात्रौ प्रभुर्मुक्तिं गतः तद्रात्रौ भावोद्योतो गतः, ततो लोकैरुद्योतकरणार्थं स्वस्वगृहे रत्नमयी दीपमालिका कृता, तद्दिनाद् लोकमध्ये **दीपमालिका**पर्वणः प्रसिद्धिर्जाता। अथ यद्रात्रौ **वीर**प्रभुर्मुक्तिं गतः, तदा समस्तसङ्घ उद्विग्नः स्थितः, सङ्घस्य मुखाब्जं म्लानतां गतम्, तस्मिन् समये **गौतम**स्वामिनः केवलज्ञानमुत्पन्नं तदा समस्तोऽपि सङ्घो हृष्टो जातः । इन्द्रः प्रभोर्निर्वाणोत्सवं कृत्वा प्रभोर्देहसंस्कारं करोति, ततः केचिद् देवाः प्रभोर्दंष्ट्रां लात्वा गच्छन्ति, केचिद् देवा दन्तान् गृह्णन्ति, केचिद् भस्म गृह्णन्ति, शेषं क्षीरसमुद्रे प्रवाहयन्ति, पश्चात् प्रातःकाले **गौतमस्वामिनः** केवलज्ञानमहोत्सवं कृत्वा सर्वे देवाः सम्भूय **नन्दीश्वर**द्वीपेऽष्टाह्निकं महोत्सवं कृत्वा स्वस्मिन् स्वस्मिन् स्थाने गच्छन्ति । अथ

द्वितीयादिने **सुदर्शना** भगिनी शोकदूरीकरणार्थं **नन्दिवर्धनं** स्वगृहे भोजनं कारयति, तस्माद् एषा द्वितीया '**भाईबीज**' इति प्रसिद्धिं प्राप्ता । प्रथमं लोकै रत्नमया दीपाः कृताः पश्चाल्लोकै रूप्यमयाः कृताः । अथ पञ्चमकालप्रभावतो मृत्तिकामया दीपाः कुर्वन्ति । एव**मार्य-सुहस्ति**सूरिर्वक्ति-हे **सम्प्रते** ! इदं **दीपमालिका**पर्व सर्वेषामुत्तमं कथितम् , यथा वृक्षाणां मध्ये कल्पवृक्षः, देवानां मध्ये इन्द्रः, राज्ञां मध्ये चक्रवर्ती, नक्षत्राणां मध्ये चन्द्रमाः, तेजस्विनां मध्ये सूर्यः, सर्वधातूनां मध्ये सुवर्णम् , काष्ठमध्ये चन्दनम् , वनमध्ये नन्दनवनं तथा सर्वपर्वणां मध्ये **दीपमालिका**पर्व । अस्मिन् दिने श्री**वीर**-प्रभुर्मुक्तिं गतः, पुनः श्री**गौतम**स्य केवलज्ञानमुत्पन्नम् अतो हे राजन् ! इदं **दीपमालिका**पर्व सिद्धिदायकं भवतु ।

षण्नन्दवसुचन्द्राब्दे (१८९६), ज्येष्ठमासे सिते दले ।
चन्द्रघस्त्रे त्रयोदश्यां, साध्ययोगे हितावहे ॥१॥
दीपालिपर्वणो व्याख्या, गद्यबन्धेन निर्मिता ।
अपशब्दादिदोषश्चेत् , शोधनीयः सदा बुधैः ॥२॥
स्वच्छे खरतरगच्छे, श्री**सौभाग्य**गणाधिपे ।
धर्मराज्यं कलावर्ये, प्रकुर्वति सुविस्तरे ॥३॥
वाचनाचार्यवर्यस्य, **रामचन्द्र**गणेर्मुदा ।
शिष्येणाऽऽजिमगञ्जे च, चतुर्मासीस्थितेन वै ॥४॥
पाठको**मेदचन्द्रे**ण, **रायमल्ल**कवेर्मुदा ।
पठनार्थमिदं रम्यं, कृतं शुभतराशया ॥५॥ युग्मम् ।

इति दीपमालिकाव्याख्यानं सम्पूर्णम् ॥

• • •

D:\chandan/new/kalp-2/pm5\3rd proof

श्रीउपाध्यायगुणसागरगणिविरचितं

दीपालिकाव्याख्यानम् ॥

सुरासुरनराधीश-वन्दितक्रमवारिजम् ।
वीतरागं जगत्सर्व-भावज्ञं मार्गदेशकम् ॥१॥
प्रणिपत्य **महावीरं,** सद्गुरुं **गौतमं** तथा ।
पूर्वसूरिकृता व्याख्या, वीक्ष्य **दीपालि**पर्वणः ॥२॥
स्वपरश्रेयसे स्वल्प-बुद्धिर्गुरुप्रभावतः ।
व्याख्यानं शिवकृत्कुर्वे, **वीर**निर्वाणपर्वणः ॥३॥

अस्मिञ्**जम्बूद्वीपा**भिधे द्वीपे **दक्षिणार्धभरते** समृद्ध्या स्वर्गसमानोज्जयिनी नाम्नी नगरी समस्ति तत्र गाम्भीर्यौदार्यशौर्यादिगुणगणाऽलङ्कृतः **सम्प्रति**नामा धरापालोऽभवत् । अन्यदा जिनदेवरथयात्राकृते सङ्घेन सह राजमार्गेण गच्छत **आर्यसुहस्ति**-सूरीन् वीक्ष्य जातजातिस्मरणः पृथ्वीपस्तत्र समागत्य भक्त्या च प्रणम्येति पृष्टवान् भगवन्तो यूयं मां जानीत ? तदाऽऽचार्याः प्रोचुः-पृथ्वीपते ! त्वां को न वेत्ति ? पुना राजा प्रोवाच-स्वामिन्नहं विशेषेणोपलक्षणं पृच्छामि तदा श्रुतोपयोगं दत्त्वाऽऽचार्या अवदन् राजंस्त्वं पूर्वभवेऽस्माकं शिष्यो बभूव तद् गुरूक्तं समाकर्ण्य गुरुज्ञानविस्मितो नृपोऽवोचत्-पूज्या ! भवतः प्रसादेन द्रमकेणाऽपि मया समृद्धमिदं राज्यं लब्धं ततो युयमिदं राज्यं गृहीत्वा मामनुगृह्णीत सूरयो जगदुर्हे धरापते ! स्वशरीरेऽपि गतस्पृहा वयं राज्यं गृहीत्वा किं कुर्मस्त्वयाऽपीदं राज्यं पुण्येन प्राप्तमतस्त्वं पुण्यकार्ये सततं प्रयत्नं कुरु पर्वणि विशेषेण । तन्निशम्य सञ्जातसंशयेन धरापालेन पृष्टं भगवन् ! जिनधर्मे सांवत्सरिकचातुर्मासिकादिपर्वाणि प्रख्यातानि सन्ति परमदो **दीपालिपर्व** सर्वत्र कुतः प्रवृत्तं तथाऽस्मिन् पर्वणि लोकाः श्रेष्ठानि वस्त्राणि भूषणानि च परिधाय पशु-

D:\chandan/new/kalp-2/pm5\3rd proof

वेश्मवृक्षादीन्नपि कस्माद्धूषयन्ति तच्छ्रुत्वा सूरयः प्रोचुः पृथ्वीपते ! श्रृणु-श्री**महावीर**जीवः **प्राणता**भिधदशमदेवलोकात् त्रिज्ञानयुतश्च्युत्वाऽऽ**षाढशुक्लषष्ठ्यां ब्राह्मणकुण्ड**ग्रामनगर **ऋषभदत्त**स्य विप्रस्य पत्न्या **देवानन्दा**याः कुक्षौ चतुर्दश-स्वप्नसूचितः समुत्पन्नो द्व्यशीतिवासरान्त **आश्विनकृष्णत्रयो**दश्यां वासवाज्ञया हरिणगमेषिणा **क्षत्रियकुण्ड**ग्रामनगरे **सिद्धार्थ**नृपस्य पत्न्या दृष्टचतुर्दशस्वप्नाया-**स्त्रिशला**देव्याः कुक्षौ गर्भपरावर्तं विधाय संस्थापितस्ततो दयालुना भगवता मदीय-चलनादिना मातुर्दुःखं भावीति विचार्य संलीनता कृता तदा जनन्यादिना महादुःखेना-क्रन्दादि कृतं । त्रिज्ञानवान् भगवान् तद्विज्ञायाङ्गस्फुरणं कृत्वेत्यभिग्रहं जग्राह-जननीजनकयोर्जीवतोर्मया दीक्षा न ग्राह्या, ततः क्रमेण **चैत्रशुक्लत्रयोदश्यां** शुभ-वेलायां समुत्पन्नो **मेरु**शिखरे वासवादिकृतस्नात्रमहोत्सवः प्रभुर्द्वितीयाचन्द्रवद् ववृधे । क्रमेण पित्रोः स्वर्गगमनात् पूर्णाऽभिग्रहो भुक्तभोगकर्मा **लोकान्तिक**देवज्ञापित-दीक्षावसरो दत्तसांवत्सरिकदानो देवनराधिपकृतदीक्षानिष्क्रमणमहामहो भगवान्-**मार्गशीर्षकृष्णदशम्यां** दीक्षां गृहीत्वा चतुर्थज्ञानं प्राप्तवांस्ततस्त्रयोदशपक्षाधिकद्वादश-वर्षाणि यावद् दुष्करं त्यक्ताशनचतुष्टयं विविधं तपः कृत्वा सोढदेवमनुष्यतिर्यक्कृत-दुःसहोपसर्गपरिसहो **वैशाखशुक्लदशम्यां** षष्ठतपा भगवाञ् **जृम्भिक**नगरीसमीप-स्थ**र्जुवालुका**भिधनदीतीरे **श्यामाक**कुटुम्बिनः क्षेत्रे **शाल**वृक्षस्याऽधः केवलज्ञानं लब्धवांस्ततस्तीर्थं प्रवर्तयित्वा पृथ्व्यां च विहृत्य भगवता भव्यजीवानामुपरि महानुप-कारः कृतो भगवत **इन्द्रभूति**प्रमुखा एकादशगणधराः सञ्जज्ञिरे, चतुर्दशसहस्राणि च साधवः, षट्त्रिंशत्सहस्राणि च साध्व्य, एकोनषष्ठ्यधिकैकलक्षं च श्रावका, अष्टा-दशाधिकत्रिलक्षाणि च श्राविकाः सञ्जज्ञिरे । प्रान्ते **मध्यमापापा**यां **हस्तिपाल**-धरापालस्य रज्जुसभायां चरमचातुर्मासीस्थितेन स्वायुः स्वल्पं जानता भगवता षोडश-प्रहरान् देशना दत्ता । तदा **पुण्यपाल**नृपः समागत्य भक्त्या च वन्दित्वा प्रोवाच-भगवन् ! मयैवंविधा अष्टौ स्वप्ना दृष्टाः, प्रथमस्वप्नेऽतिजीर्णशालासक्त**करीन्द्रो** दृष्टः । द्वितीये **प्लवङ्गम**श्चापल्यं कुर्वन् दृष्टः । तृतीये **क्षीरवृक्षो** बब्बूलवृक्षैः परिवृतो दृष्टः । चतुर्थे स्वच्छजलपूर्णवापीसरांसि त्यक्त्वा **काकाः** समलस्वल्पजलपल्वलेषु रक्ता दृष्टाः । पञ्चमे **मृतकेसरी** परश्वापदैरधृष्यो दृष्टः । षष्ठेऽवकरे **कमल**स्योत्पत्तिर्दृष्टा । सप्तम उषरभूम्यां **बीजवपनं** कुर्वन्कृषीवलो दृष्टः । अष्टमे **सुवर्णकुम्भा** मलमलीना दृष्टाः,

तदेतेषां फलं निवेदय । भगवता प्रोक्तं सावधानतया श्रृणु-प्रथमे स्वप्ने यत्त्वयाऽतिजीर्णशालासक्तः करीन्द्रो दृष्टस्तत्फलमेवं पञ्चमारके मातङ्गसदृशा गृहस्थाः क्रमेण दौर्भाग्यदरिद्रेष्टवियोगानिष्टसंयोगादिप्रभूतदुःखमयेऽतिजीर्णशालानिभे गृहवासे रक्ताः सन्तो वसिष्यन्ति न तूपदेशसहस्रैरपि दुःखघ्नां सौख्यप्रदां दीक्षाशालां सेविष्यन्ति कदाचित् केचित् कथञ्चन तां समादरिष्यन्ति तेष्वपि केचित्कुसङ्गतो भग्नपरिणामाः श्रद्धारहिताः सन्तोऽनादरेण व्रतं पालयिष्यन्ति केचिच्च दीक्षां त्यक्त्वा पुनर्गृहं गमिष्यन्ति निर्मलं चारित्रं तु केचिद्विरला एव पालयिष्यन्तीति । द्वितीयस्वप्ने यत्त्वया चापल्यं कुर्वन् कपिर्दृष्टस्तत्फलमेवं पञ्चमारके कपिसदृशचपलप्रकृतयः स्तोकसत्त्वाः केचिद् मुनयो ज्ञानक्रियातपःप्रभृतिष्वनादरा भविष्यन्ति विविधदोषांश्च सेविष्यन्ति ज्ञानक्रियातपःप्रसक्तान्सुमुनींश्च हसिष्यन्ति प्रबोधयितारं चाचार्यादिकमप्यवगणिष्यन्ति स्थिरप्रकृतयो धर्मधनार्जनपरास्तु विरला एव भविष्यन्त्येवं गृहस्था अपीति । तृतीयस्वप्ने यत्त्वया बब्बूलवृक्षव्याप्तः क्षीरवृक्षो दृष्टस्तत्फलमेवं पञ्चमारके क्षीरपादपसदृशाः सुश्रावका बब्बूलतरुतुल्यैः कुलिङ्गिभिश्छलनापरैश्चेर्ष्याक्रोधादियुक्तैः सुलिङ्गधारिपार्श्वस्थादिभिर्निरुद्धा भविष्यन्ति तैरेव च सुसाधुजनानां विहारवस्त्यादिभूमयः प्रतिरोत्स्यन्तेऽसहिष्णुतया च सुमुनिजनानां दोषान् कथयित्वा महत्वपूजासत्कारादिकं निवारयिष्यते ततो विरला एव विचक्षणा जिनवचनसुनिपुणा सुश्राद्धा जिनवचनपालनपराणां सुमुनीनां पूजनसत्कारादिकं करिष्यन्तीति । चतुर्थस्वप्ने यत्त्वया स्वच्छजलपूर्णवापीसरांसि त्यक्त्वा काकाः समलस्वल्पजलपल्वलेषु रक्ता दृष्टास्तत्फलमेवं पञ्चमारके स्वच्छजलपूर्णवापीसरस्तुल्यं विशेषज्ञानक्रियायुक्तं सम्प्रदायं गच्छं वा त्यक्त्वा ग्राह्याग्राह्यवस्तुज्ञानशून्याः काकतुल्याः केचिन्मुनयः समलस्वल्पजलपल्वलनिभं ज्ञानक्रियासदाचारतपःशिथिलं दोषसेवनभयवर्जितं सम्प्रदायं गच्छं वा गमिष्यन्ति यदि केऽपि ज्ञानक्रियादिप्रियाः सुसाधवो युष्माकमेतन्न युक्तमिति प्रेरणां करिष्यन्ति तर्हि तैः सह प्रभृतमत्सरा जडस्वभावास्ते द्वेषं करिष्यन्तीति । पञ्चमस्वप्ने यत्त्वया मृतकेसरी परश्वापदैरधृष्यो दृष्टस्तत्फलमेवं पञ्चमारके क्रमेण तपःसमुत्पन्नलब्धिजातिस्मरणज्ञानाद्यतिशयविकलं मृतकेसरिसदृग्जिनधर्मं पूर्वानुभावतः परश्वापदतुल्याः परतीर्थिका बुद्धिपूर्वकं न पराभविष्यन्ति किन्तु स्वमतिकल्पितविविधमतप्ररूपणकदाग्रहिणः स्वशासनोत्पन्ना एव कीटका इव भेत्स्यन्ति सारमेया इव च

परस्परं निन्दाऽऽक्षेपकलहादिना लघुतां नेष्यन्ति तद् दृष्ट्वा परयुथिका अपि जिनधर्मं निष्प्रभावं ज्ञात्वा पराभविष्यन्तीति । षष्ठे स्वप्ने यत्त्वयाऽवकरे कमलस्योत्पत्तिर्दृष्टा तत्फलमेवं यथा कमलस्योत्पत्तिः कमलाकरेषु श्लाघ्या तथा धर्मस्योत्पत्तिः सुकुलेषु श्लाध्या किं तु पञ्चमारके कालप्रभावेणावकरेषु कमलस्योत्पत्तिरिव हीननिष्प्रभाव-दुष्कुलेषु धर्मस्योत्पत्तिर्भविष्यतीति । सप्तमे स्वप्ने यत्त्वयोषरभूम्यां बीजवपनं कुर्वन् कृषीवलो दृष्टस्तत्फलमेवं पञ्चमारके कालानुभावेन मूढकृषीवलसदृशाः सत्पात्र-कुपात्रज्ञानविकला मूढजना उषरभूमितुल्यकुपात्रेषु सत्पात्रधियाऽऽहारादिदानवपनं करिष्यन्ति, सन्मार्गस्थितानाहारादिदोषवर्जनपरान् सुसाधून् हसिष्यन्ति प्रायेण च लोकानां कुपात्रेषु भक्तिदानसत्कारादिकं भविष्यतीति । अष्टमे स्वप्ने यत्त्वया स्वर्ण-कलसा मलमलीना दृष्टास्तत्फलमेवं पञ्चमारके कालप्रभावेण ज्ञानक्रियातपःप्रभृति-सद्गुणसुभासुराः प्रभासुरस्वर्णघटनिभाः सुसाधवः स्तोका भविष्यन्ति, किन्तु चारित्रदोषसेवनमलीना वेषधारिणो बहवो भविष्यन्ति, प्रभूतमत्सराश्च ते सुसाधुभिः सह कलहं करिष्यन्ति, लोके च सुसाधुकुसाधूनां समत्वं भावि कुसाधूनां च बलं वृद्धिं गमिष्यति, ततोऽवसरज्ञा गीतार्थसुसाधवः पार्श्वस्थादिवेषधारिभिः सह जलग्रथिल-लोकेन सह **पूर्ण**भूप**सुबुद्ध्य**मात्यवत् समत्वेन व्यवहरिष्यन्ति । तथाहि-

पृथ्वीपुर्यभिधानायां नगर्यां **पूर्णा**ख्यनृपतिरासीत् तस्य **सुबुद्ध्या**ख्येन मन्त्रि-णैकदा **लोकदेव**नामा नैमित्तिकश्रेष्ठ एवं पृष्टो भो नैमित्तिकवर ! किञ्चिन्निमित्तं प्रकाशय तदासौऽवदत् मासादनन्तरं यो घनाघनो वर्षिता तस्य वारि यः कोऽपि पास्यति स ग्रथिलो भविष्यति । ततः कियत्यपि काले याते सुमेघो वर्षिष्यति तत्पयःपानेन सर्वेऽपि स्वस्था भविष्यन्ति । नैमित्तिकोक्तं निशम्य समुत्पन्नाश्चर्यो-ऽमात्यो भूपतिपार्श्वं समागत्य तत्सर्वमवदत्तन्निशम्य नृपः पटहताडनपूर्वकं पयःसंग्रहणकृते मासादनन्तरं च भाविन्या वृष्ट्याः पयःपाननिषेधकृते लोकान् ज्ञापयामास । नृपाज्ञया सर्वे लोका जलसंग्रहं चक्रुस्ततो नैमित्तिकोक्तदिवसे मेघोऽवर्षत् पृथ्वीपालाज्ञया कोऽपि तत्पयो न पपौ, परं बहुषु वासरेषु गतेषु लोकसंगृहीतं पयो निष्ठां जगाम, ततो लोका भूपाज्ञामवगणय्य तद्वृष्टिवारि पपुस्तत्पयोनुभावतः सर्वे लोका ग्रथिलाः सञ्जाता, अनिष्ठितजलौ च नृपामात्यौ तद्वृष्टिवारि न पपतुस्तेन तौ ग्रथिलौ न सञ्जातौ । ग्रथिलीभूता सामान्ताद्या लोकास्तु

D:\chandan/new/kalp-2/pm5\3rd proof

स्वच्छन्दतया गच्छन्ति स्म हसन्ति स्म नग्नीभूय चाऽसमञ्जसाश्लीलादि वदन्तो नृत्यादिकां चेष्टां कुर्वन्ति स्म । एवंविधां चेष्टां कुर्वन्तस्ते स्वसमानां चेष्टामकुर्वन्तौ नृपामात्यौ दृष्ट्वैवं मन्त्रणां चक्रुरेतौ भूपालसचिवौ ग्रथिलौ सञ्जातौ, ततो भूपालसचिवस्थानानर्हावेतौ राज्यादुत्थाप्यावनयोः स्थाने चान्यौ स्थाप्यौ **सुबुद्धि**मन्त्री तैः कृतां तां मन्त्रणां श्रुत्वा राजानं समाचख्यौ, तन्निशम्य नृपतिरुवाचैतेभ्यो ग्रथिलेभ्यः स्वरक्षणं कथं कर्तव्यं तदा बुद्धिनिधिरमात्यः प्रोवाच-राजन् ! ग्रथिलैः सह ग्रथिलीभूयाऽऽवां तिष्ठेवस्तर्हि जीवेवोऽत्र जीवनस्याऽन्यः कश्चिदुपायो नाऽस्त्येतदेवसमयोचितं कर्म तदाकर्ण्य सामात्यः पृथ्वीपो ग्रथिलीभूय तैर्ग्रथिलैः सह चेष्टां कर्तुं लग्नः साम्राज्यलक्ष्मीं च ररक्ष। ततः कियत्सु वासरेषु गच्छत्सु सुवृष्टिः सञ्जाता तत्पयःपानतो लोकाः स्वस्थाः सञ्जातास्ततो धरापालामात्यौ प्रागिव राज्यं पालयाञ्चक्रतुरेवं भाविसुसमयकाङ्क्षिणो गीतार्थसुसाधवो वेषधारिपार्श्वस्थादिभिः सह सदृशीभूय व्यवहरिष्यन्तीति । भगवदुक्तं स्वप्नफलं समाकर्ण्य वैराग्यभावित-मानसः **पुण्यपाल**भूपालः ससाम्राज्यं सर्वसङ्गं त्यक्त्वा भगवत्पार्श्वे प्रव्रज्यां गृहीत्वा यथाविधि पालयित्वा शिवं ययौ ।

अस्मिन् विषये केचित् सूरिवरा कथयन्ति य**च्चन्द्रगुप्त**धरापालपृष्टो **भद्रबाहु**-स्वामी षोडशस्वप्नफलानि प्रोक्तवान् तथाहि-कदाचिदष्टमपट्टदिवाकरः श्री**भद्र-बाहु**स्वामी **पाटलिपुर**स्य **पाटलि**नामवनखण्डे समवसृतस्तन्निशम्य **पाटलि-पुरा**धिपतिः श्री**चन्द्रगुप्त**भूपः श्री**कोणिक**नृपवत् समागत्य गुरुं चाभिवन्द्य यथास्थानं च समुपविश्य प्रोवाच-भगवन् पाक्षिकपौषधोपवासयुक्तेन धर्मचिन्तां कुर्वता मया निशायाश्चरमे यामे एवंविधाः षोडश स्वप्ना दृष्टास्तेषां फलं कथय, तच्छ्रुत्वा **भद्रबाहु**स्वामिना प्रोक्तं-राजन् ! श्रुणु प्रथमस्वप्ने यत्त्वया कल्पपादपस्य शाखा भग्ना निरीक्षिता तेनाऽद्य-प्रभृति कोऽपि धरित्रीनाथो दीक्षां न स्वीकरिष्यति । द्वितीयस्वप्नेऽनवसर एव भास्करोऽस्तङ्गतो दृष्टस्तस्मात् केवलज्ञानमस्ततां गमिष्यति। तृतीयस्वप्ने यत्त्वया शशी शतच्छिद्रवानालोकितस्तस्मादेकस्मिन् धर्मे बहवः पन्थानो भविष्यन्ति । चतुर्थे स्वप्ने यत्त्वया भूता नृत्यं कुर्वन्तो निभालि-तास्तस्मान्मिथ्यामतयो जना भूतवत् नृत्यं करिष्यन्ति । पञ्चमे स्वप्ने यत्त्वया द्वादशफणाभृत्फणी प्रेक्षितस्तस्माद् द्वादशसंवत्सरान् यावद् दुष्कालं भविष्यति । तदा

D:\chandan/new/kalp-2/pm5\3rd proof

बहूनि सूत्राणि विच्छेदं गमिष्यन्ति, तदा केचिद् नि:सत्त्वा साधवो देवधनधारका भविष्यन्ति, ये तु सुसंयमवाञ्छका धीराः साधवस्ते तु दक्षिणाशायां **वलभ्यां** व्रजिष्यन्ति । षष्टे स्वप्ने यत्त्वया विमानं समालोकितं तस्माद् विद्याचारणजङ्घा-चारणमुनयोऽत्र नायास्यन्ति । सप्तमे स्वप्ने यत्त्वयाऽवकरे पद्मोत्पत्तिरालोकिता तस्माच्चतुर्वर्णानां मध्ये जिनधर्मो वैश्यवर्णे स्थास्यति, सूत्रश्रवणाध्ययनरुचिश्च स्तोकजनानां भविष्यति, मिथ्याधर्मसंसारवृद्धिकरग्रन्थश्रवणाध्ययनप्रियतां च बहुजनानां भविष्यति । अष्टमस्वप्ने यत्त्वया खद्योत उद्योतं कुर्वन्निरीक्षितस्तस्माद् मिथ्याधर्मो बहुजनैः पूजितः सत्कारितो भविष्यति, परं जिनधर्मस्य बहुपूजा-सत्कारादि न भविष्यति । नवमस्वप्ने यत्त्वया महासरोवरं शुष्कं विलोकितं तस्माद्यत्र यत्र भूम्यां श्रीजिनेश्वराणां कल्याणकानि सन्ति सा भूमी धर्मिजनविकला भविष्यति। दशमे स्वप्ने यत्त्वया हेमपात्रे पायसं भक्षयन् सारमेयो वीक्षितस्तस्मादुत्तमाश्रीर्हीनकुले यास्यति । एकादशे स्वप्ने यत्त्वया वानरोऽरण्यचरः करीन्द्रोपविष्टो विलोकितस्त-स्माद् दुर्जनाः सुखस्थिता भविष्य**न्तीक्ष्वाकु**वंशजाद्युत्तमकुलप्रसूतानां च प्रतिदिनं हानिर्भाविनी । द्वादशे स्वप्ने यत्त्वं मर्यादां मुञ्चन्तं रत्नाकरं दृष्टवान् तस्मात् पृथ्वीपाला अन्यायं करिष्यन्ति, क्षत्रियाश्चोत्पथं गमिष्यन्ति, कुलीनाश्च निर्मर्यादा भविष्यन्ति । त्रयोदशे स्वप्ने यत्त्वं महारथवाहकान् वत्सान् निरीक्षितवान् तस्माद् महारथनिभ-महाव्रतान् वोढुं प्रौढवयसो वृद्धाश्च नोत्सहिष्यन्ति, किन्तु वत्ससदृशा लघुवयसो महाव्रतमहारथान् वोक्ष्यन्ति, केचिद् वैराग्यभावपूर्वकं च संयमं गृहीत्वा प्रमादयुक्ता भविष्यन्ति । चतुर्दशे स्वप्ने यत्त्वं महार्घ्यं रत्नं तेजोहीनमपश्यस्तस्मात्तपोलब्धि-जातिस्मरणज्ञानादितेजोहीनो जिनधर्मो भविष्यति मुनयश्च निरतिचारचारित्रतेजोहीना असमाधिकरा भविष्यन्ति सुसाधवश्च स्तोका एव भविष्यन्ति । पञ्चदशस्वप्ने यत्त्वं भूपतितनुजं बलिवर्दारूढं समालोकितवान् तस्मादि**क्ष्वाकु**वंशादिश्रेष्ठवंशीया मिथ्या-दर्शनसेवनतत्परा भविष्यन्ति न तु जिनधर्मं सेविष्यन्ति । षोडशे स्वप्ने यत्त्वं मतङ्गजकलभयुग्मं युद्धं कुर्वद् दृष्टवान् तस्मात् साधवः परस्परं स्नेहहीना मत्सरिणः प्रत्यहं कलहं करिष्यन्ति, न च गुरुसेवापरा गुर्वाज्ञाकराश्च भविष्यन्ति । एवं श्री**भद्रबाहु**स्वामिकथितस्वप्नफलं निशम्य **चन्द्रगुप्त**धरापोऽनशनं स्वीकृत्य धर्म-ध्यानपूर्वकं देवलोकं ययौ । इति षोडशस्वप्नवृत्तान्तः प्रोक्तः ।

अथ प्रागुक्तमष्टस्वप्नफलं निशम्य श्रीप्रथमगणधरो विस्मितहृदयः सन् भगवन्तमपृच्छद् भगवन् ! भविष्यत्काले किं किं भविष्यति तदा केवलज्ञानज्ञात-सर्वभावो भगवान् प्राह-**गौतम** ! मम मोक्षात् सार्द्धाष्टमासाधिकत्रिवर्षेऽतीते पञ्चमारकप्रारम्भो भविष्यति ततो मदीयमोक्षाद् द्वादशसंवत्सरेऽतीते त्वं मोक्षं गमिष्यसि विंशतिसंवत्सरे च व्यतीते **सुधर्मा** शिवङ्गमी चतुष्षष्टिवत्सरे च व्यतिक्रान्ते **जम्बू**र्निर्वृतिं यास्यति । तदाऽऽहारकशरीर-मनःपर्यवज्ञान-पुलाकलब्धि-परमावधिज्ञान-क्षपकश्रेण्युपशमश्रेणि-केवलज्ञान-सिद्धिगति-जिनकल्पचारित्र-त्रिकान्येतानि दशवस्तूनि विच्छेदं गमिष्यन्ति, ततस्तृतीयपट्टधरश्चतुर्दशपूर्वधारी **जम्बू**शिष्यः **प्रभव**सूरिर्भविष्यति, ततश्चतुर्थपट्टधरश्चतुर्दशपूर्वधरो **दशवैकालिक**-सूत्रकारः **शय्यम्भवसूरि**र्भविष्यति, ततः पञ्चमपट्टधरश्चतुर्दशपूर्वधरो **यशोभद्रसूरि**-र्भविष्यति, तदन्तेवासिनौ क्रमेण षष्टसप्तमपट्टधरौ चतुर्दशपूर्वधरौ **सम्भूति**-**भद्रबाहु**नामानौ सूरी भविष्यतस्ततश्चतुर्दशपूर्वधरः **सम्भूति**विनेयोऽष्टमपट्टधर-**स्थूलभद्र**सूरिर्भविष्यति । मम निर्वृत्तितः पञ्चदशाधिकद्विशत(२१५)संवत्सरे तस्मिन् **स्थूलभद्र**सूरौ स्वर्गं याते प्राक्संहनन-संस्थान-चतुष्पूर्वी-सूक्ष्ममहाप्राण-ध्यानान्येतानि वस्तूनि विच्छेदं प्राप्स्यन्ति, मम मोक्षतस्त्रिशतसंवत्सर **उज्जयिन्यां** पूर्यां **सम्प्रति**नामा पृथ्वीपतिर्भविष्यति । स श्रीम**दार्यसुहस्ति**सूर्युपदेशाज्जातिस्मृतिं प्राप्य जैनधर्ममंगीकरिष्यति । स्वदोर्बलाच्चत्रिखण्डपृथ्वीं साधयिष्यति ज्ञानी दानी न्यायी विनयी पराक्रमी धर्मी च स नृपः पुत्रवत्प्रजाः पालयिष्यति । पुनः स नृपालो जिनप्रासादैरलङ्कारैः शरीरमिव महीं भूषयिष्यति । जनोपकारार्थं च ससम्यक्त्व-श्रावकाचारोपदेशप्रचारदक्षैर्जिनागमज्ञानविचक्षणैः सुदृढजिनधर्मश्रद्धैः स्वकीयपुरुषैर-नार्यदेशेष्वनार्यलोकान् सुश्रावकान् कारयिष्यति, ततोऽनार्यदेशेषु गीतार्थानां विहारं कारयित्वा तत्र जिनधर्मोद्योतं कारयिष्यत्येवं सर्वदेशेषु भक्तिशक्तिवित्तैः श्रीजिनधर्मं प्रवर्त्त्य सम्यगाराधितश्रावकाचारः स नृपो नाकं गमिष्यति, ततो मम निर्वाणात् सप्ततियुते चतुःशतसंवत्सरे गते तत्रैव नगर्यां **विक्रमार्क**नृपो भविष्यति श्री**सिद्ध-सेन**सूर्युपदेशात् प्राप्तसम्यक्त्वश्राद्धधर्मः सिद्धविद्यामन्त्रसुवर्णपुरुषः सत्त्वसि**द्धाग्नि-वैताला**दिदेवतो धैर्यशौर्यदानादिगुणप्रख्यातः स प्रतिपदं देवमनुष्येभ्यः प्रशंसा-सन्मानादिकं प्राप्स्यति, धनदानैश्च सकलां पृथ्वीमनृणां कृत्वा स्वसंवत्सरं

प्रवर्तयिष्यति, गुणलब्धपरदुःखभञ्जनपरस्त्रीसहोदराभिधानद्वयः स नृधवो न्यायेन स्वसन्ततिवत्प्रजाः पालयिष्यति, ततोमन्निर्वाणाच्चतुरशित्यधिकपञ्चशतसंवत्सरेऽतीते **वज्रसूरौ** दिवङ्गते दशमपूर्वार्द्धस्य विच्छेदो भावी, ततो मम निर्वाणात् पञ्चाभ्यधिकषट्शतसंवत्सरे स्वसंवत्सरप्रवर्तकः **शालिवाहनो** भूधवो भावी, ततो मन्मोक्षतो नवाधिकषट्शताब्दे **रथनूपुर**नगरे **दिगम्बर**मतोत्पत्तिर्भविष्यति, षोडशाधिकषट्शतवर्षे च **पुष्पमित्रा**चार्येण सह सार्द्धनवपूर्वाणि विच्छेदं यास्यन्ति, विंशत्यधिकषट्शताब्दे च सूरिवरादयो ग्राममध्ये वसतिं विधास्यन्ति, त्रिनवत्यधिकनवशतवत्सरे च **कालिकसूरि**र्भविष्यति, स कारणात् पर्युषणपर्व पञ्चम्यामकृत्वा चतुर्थ्यां करिष्यति, ततः कारणे गतेऽपि केचिदाचार्यादयो दुःषमकालानुभावात् पर्युषणपर्वचतुर्थ्यां करिष्यन्ति, ततो मम निर्वृतेः पञ्चपञ्चाशदधिकदशशतसंवत्सरे बहुग्रन्थकर्ता **हरिभद्रसूरि**र्भावी सप्तत्यभ्यधिकद्वादशशताब्दे चा**ऽऽम**राजा भविष्यति, स विद्याशास्त्रपारीणो **बप्पभट्ट्य**भिधानसूर्युपदेशाद् **गोप**गिरौ जिनमन्दिरं कारयित्वा तत्र सार्द्धत्रिकोटीहेममयी मदीया प्रतिमा स्थापयिष्यति, ततो मम मोक्षात् त्रयोदशशताब्दे दुःषमाऽद्धानुभावात् साधवः परस्परं वादं कलहं च करिष्यन्ति, ततो स्वस्वमताग्रहेण बहुगच्छमतभेदा भविष्यन्ति, केचिच्च ज्ञानतपः-क्रियादिधर्मकार्ये सुदृढाः केचिच्च श्लथा भविष्यन्ति, स्वगुणमतप्रशंसाकराः परगुणमतदोषारोपणनिन्दापराश्च भविष्यन्ति, पुनर्मम निर्वाणादेकोनसप्तत्यधिकषोडशशतसंवत्सरेऽतीते**ऽणहिल्लपुरपाटणे कुमारपालो** धराधवो भविष्यति, बहुग्रन्थनिर्मातृ**हेमचन्द्रसूरि**प्रतिबोधितः स्वीकृतसम्यक्त्वद्वादशव्रतोऽसामान्यदानदयासत्यविनयविवेकविज्ञानधैर्यनयगुणानुरागादिगुणालङ्कृतो महापराक्रमी स भूमीपतिः स्वभुजबलेनाऽऽ**यवन**देशमुत्तरदिशमा**गंगं** पूर्वदिशमा**विन्ध्या**चलं दक्षिणदिशमासमुद्रं च पश्चिमदिशं साधयिष्यति, भक्तिशक्तिधनैश्चाऽद्वितीयदयाप्रचारं करिष्यति, जिनप्रासादैश्च मेदिनीं भूषयिष्यति, सुदेवगुरुधर्मतत्त्वज्ञः स देवानपूजयित्वा गुरूनवन्दित्वा च भोजनं न करिष्यति । कदाचि**द्धेमसूरि**वरोपदेशा**ज्जीवत्स्वामि**प्रतिमायाः संबन्धं निशम्य स स्वाप्तजनै**र्वीतभय**पत्तनधूलिदुर्गं खानयित्वा प्रतिमां प्रादुष्कारयिष्यति, ततो महोत्सवेन स्वनगरमध्ये वर्यप्रासादे स्थापयित्वा निरन्तरं बहुभावेन पूजयिष्यति, ततः प्रतिमापूजार्थं **यदुदायि**धरापतिना ग्रामादिकं प्रदत्तं बभूव तदपि प्रकटं भविष्यति,

D:\chandan/new/kalp-2/pm5\3rd proof

तदा **कुमारपालो**ऽपि तावत्प्रमाणं ग्रामादिकं प्रतिमापूजार्थं प्रदास्यति, तस्य नृपस्यैकादशशतानि गजेन्द्रा दशसहस्रप्रमाणाश्च रथा एकादशलक्षप्रमाणाश्च वाजयोऽष्टादशलक्षप्रमाणाश्च पत्तयो भविष्यन्ति । स वर्षाकाले युद्धनियमं करिष्यति स्वदारसन्तोषी स शीलस्य मनसाऽपि भङ्गे सत्युपवासेन शुद्धिं करिष्यति, पुत्रविकलायाश्चाबलाया धनं न ग्रहिष्यति, स महान् जिनागमप्रचारको जिनशासनप्रभावको भूपालो भविष्यति। पुनः पञ्चमारकानुभावतो लोकाः प्रायेण निर्मर्यादा निर्लज्जा धर्मबुद्धिहीना वक्रा मूर्खाः परोपकारविकलाः कलहकरा अनीतिपरा निर्दया धर्मकार्येऽलसाः पापकार्येऽत्यादरवन्तः परदुःखदानपरा मिथ्यामतयो निःसन्तोषा अक्षमावन्तो मानिनो मायाविनो हिंसारताः सत्यवर्जिताः परद्रव्यग्रहणबुद्धयः शीलवर्जिताः परनिन्दापरा आत्मश्लाघाकराः पापवचनश्रवणपरा धर्मवचनश्रवणेऽरुचयो विवेकविकला दारिद्र्ययुताः स्वजनस्नेहवर्जिताः परजनप्रीतिकराश्च भविष्यन्ति । पृथ्वीपाला विविधदण्डैर्दण्डयित्वा जनानां धनं हरिष्यन्ति, राजपुरुषा अपि लोकान् धनार्थं पीडयिष्यन्ति, चौराश्चौर्येण भूपाला नवीनकरैरग्नयो दहनैर्व्यवहारिणश्च विशेषं गृहीत्वा स्तोकदानेन लोकान् दरिद्रयिष्यन्ति, धेन्वादिप्राणिनां वधो देवमन्दिराणां पातनं मनुष्यमुण्डकरश्च दण्डो भविष्यति, देशभङ्गदुर्भिक्षडमरमरक्यादिभिर्लण्टनपरहट्टश्रेणिभिर्लञ्चालुब्धनियोगिभिश्च जना बहुदुःखिनो भविष्यन्ति, दानबुद्धयो दरिद्रा धनवन्तश्च कृपणमुख्या भविष्यन्ति, पापिनश्चिरजीविनो धर्मिणश्च स्वल्पायुष्का भविष्यन्ति, भूपतयो हीनकुला भूपसेवकाश्चोत्तमकुला भविष्यन्ति, बहवः पाखण्डिनो विप्रतारकाश्च भविष्यन्ति सुकुलोद्भवा अपि स्त्रियो वेश्यासदृश्यो दुश्चारिण्यो भविष्यन्ति, देवदर्शनं जातिस्मरणज्ञानं च न भविष्यति, लोका देवगुरुधर्मद्रव्यभक्षणबुद्धयस्तेषां निन्दोड्डाहपराश्च भविष्यन्ति, बालास्तरुणाश्च सुता मरिष्यन्ति, पितरश्च सुदीर्घायुष्का भविष्यन्ति, विप्रा वेदपाठषट्कर्मवर्जिताः कृषिकराः शस्त्रधराश्च भविष्यन्ति, सुता मातृपितॄणामविनयं करिष्यन्ति, तेषां वचनकराश्च न भविष्यन्ति, परं दुःखदायका भविष्यन्ति, विनयोज्झिताः स्नुषाः श्वश्रूणां प्रत्युत्तरं दास्यन्ति, ताभिः शिक्षावचने कार्ये च कथिते नागिनीवद् रोषं कृत्वा कलहं करिष्यन्ति, श्वश्र्वोऽपि पिशाचिनीसदृशीभूता वधूर्विडम्बयिष्यन्ति, शिष्या गूरूणां संमुखं वक्ष्यन्ति, गुरुभिर्दत्तां शिक्षां न गणयिष्यन्ति, साधवो वस्त्रपात्रादिषु

मुर्च्छावन्तो भविष्यन्ति, तदर्थं च साधुश्रावकैः सह कलहं करिष्यन्ति, ज्ञानदर्शनचारित्रार्जनशिथिलाश्च भविष्यन्ति, यशोवृत्त्यादिकृते च मन्त्रतन्त्रयन्त्रशास्त्रादिपठनं करिष्यन्ति, स्तोका एव सुश्रमणा भविष्यन्ति, लोका धर्मकार्येऽपि शाठ्यं करिष्यन्ति, यदा कोऽपि द्रक्ष्यति तदा शोभनां धर्मक्रियां करिष्यन्ति, यदा कोऽपि न द्रक्ष्यति तदाऽविधिना करिष्यन्त्येवं धर्मक्रियायामपि कापट्यं भविष्यति, निःसङ्गेषु वैराग्यं न स्थास्यति, ज्ञानविद्याधनरूपबलसौभाग्ययशःकीर्तिगुणपराक्रमधीरत्वसंहननायुर्मन्त्रतन्त्रयन्त्रौषधिफलपुष्परसदानशीलतपोभावादिभावानां क्रमेण हानिर्भविष्यति, महानगराणि ग्रामतुल्यानि भविष्यन्ति, ग्रामाश्च श्मशानतुल्या भयप्रदा भविष्यन्ति, दयासत्यास्तेयब्रह्मचर्यनिर्लोभताक्षमामृदुतार्जवतादिशुभभावनामपि क्रमेण हानिर्भविष्यति, पञ्चमकाले यस्य शुभमतिः परोपकारकरणपरता धर्मकरणदृढता सदा धर्मार्थं धनबुद्धिवचनशक्त्यादीनां च व्ययो भविष्यति, स एव धन्यः कृतकृत्यो नान्योऽतो दानशीलतपोभावस्वरूपवीतरागोक्तधर्मकरणे सदा मतिः कार्या ।

लोकिका अपि कलियुगव्यपदेशेन पञ्चमारकस्य स्वरूपमेवं कथयन्ति- द्वापराभिधानयुगे **युधिष्ठिर**नृपालो बभूव । स कदाचिदरण्येऽगच्छत् तत्र तेनैका गौर्वत्सायाः स्तन्यपानं विदधाना समालोकिता तदा सञ्जातविस्मयेन तेन किमिदमाश्चर्यमिति पृष्टा विप्रा जगुर्हे धरापाल ! आगामिकलियुगे दुःस्थाः शक्तिवर्जिता धनलुब्धा जननीजनका लक्ष्मीवद्भ्यो स्वकन्या दत्त्वा तेभ्यो धनं गृहीत्वा स्वनिर्वाहं करिष्यन्ति, तन्निशम्याऽग्रे चलता युधिष्ठिरेण समश्रेणिश्रितानि वारिपूर्णानि त्रीणि सरांसि निरीक्षितानि तत्रादिमसरसो वार्युच्छलन्मध्यसरस्त्यक्त्वा तृतीयसरसि पतति मध्यसरसि बिन्दुमात्रमपि न पतति तन्निरीक्ष्य विस्मयवान्धरित्रीनाथस्तस्मिन्विषये द्विजान् पप्रच्छ, तेऽपि विचार्य जगदुः-प्रजापाल ! यथा समीपसरस्त्यक्त्वा तृतीयसरसि पयोगतं तथा कलौ नरा निजान् समीपस्थांश्च त्यक्त्वाऽन्यैर्दूरस्थैः सह प्रीतिं करिष्यन्ति । तन्निशम्य पुनरग्रे गच्छता **युधिष्ठिर**भूपतिना वारिक्लिन्नवालुकाया महाक्लेशेन जनैः कृता रज्जवस्तत्कालं पवनैर्भग्नःसमालोकितास्ततस्तस्मिन्विषये पृष्टा ब्राह्मणाः कथयामासुः-क्ष्मापते ! कलौ लोकाः कृष्यादिमहाक्लेशैर्यत्किञ्चिदपि वित्तमुपार्जयिष्यन्ति तद्वित्तं जनैः प्रयत्नेन रक्ष्यमाणमपि चौरदायादाग्निभूपदण्डकरादिभिर्नाशं यास्यति । तन्निशम्य पुरो व्रजता **युधिष्ठिर**जगतीपतिनाऽवाहजलं

D:\chandan/new/kalp-2/pm5\3rd proof

कूपमध्ये पतन्निरीक्षितं ततस्तद्विषये पृष्टा भूदेवाः प्रोचुरिलापतेऽन्ययुगेषु प्रजापतयो भूरि स्वधनं दत्त्वा प्रजाः स्वसन्ततिवत्पालयामासुः परमस्मिन् कलियुगे तु लोकैर्भूरिक्लेशैरुपार्जितं सर्वं धनं धरापतयो ग्रहीष्यन्ति लोकांश्च दरिद्रान् करिष्यन्ति। तन्निशम्य पुरो याता **युधिष्ठिर**वसुधाधवेन वनैकदेशे शाखाप्रशाखापत्रपुष्पादि-शोभितश्चम्पकवृक्षस्तत्समीपस्थश्च शमीवृक्षः समालोकितस्तत्र शमीवृक्षस्य सुगन्धि-पुष्पविलेपनगीतनृत्यादिभिर्जनाः पूजनं कुर्वन्ति, परं सुच्छत्राकारस्य चम्पकवृक्षस्य जनाः पूजनं न कुर्वन्ति, तद् दृष्ट्वा विस्मितेन भूपेन तद्विषये पृष्टा विप्रा अब्रुवन्-भूपेन्द्र ! कलौ सदाचारवतां गुणवतां च पूजा न भविष्यति, परं दुराचारवतां पापिष्ठानां दुर्जनानां च पूजासम्पदौ भविष्यतः । तन्निशम्याऽग्रे गच्छता **युधिष्ठिरेण** भूभर्त्रा वालाग्रबद्धा वियति लम्बमानैका महती शिला वीक्षिता ततस्तद्विषये पृष्टा द्विजा अकथयन् विश्वम्भरापते ! कलिकाले पापशिलाभराक्रान्तोऽपि जनोऽल्पधर्मकेशाग्र-नौकालम्बनेन कष्टसमुद्रं तरिष्यति, यदा चाऽल्पधर्मकेशाग्रनौकाभेदं प्राप्स्यति, तदा जीवा समकालमेव ब्रुडिष्यन्ति दुःखिनश्च भविष्यन्ति । तन्निशम्य पुरो व्रजता **युधिष्ठिरेण** भूस्वामिना फलार्थं पादपस्य पीडां वीदधाना जना वीक्षितास्ततस्तद्विषये पृष्टा विप्राः प्रोचुर्नरपते ! कलौ फलतुल्यसुतार्थं पादपतुल्यो जनको बहु सहिष्यति । तन्निशम्याऽग्रे चलता क्ष्मानाथेन श्रेष्ठाऽन्नपचनार्हे काञ्चनकटाहे पिशितपाको निरीक्षितस्ततस्तद्विषये पृष्टा ब्राह्मणा जगुर्नरनाथ ! कलौ सुकुलोत्पन्नानां हृदयरूप-स्वर्णकटाहे मलीनतारूपमांसं वासं करिष्यति, तस्मात् कुलीना अपि स्वोपकारि-णामुपकारं विस्मृत्य तांश्च त्यक्ष्यन्त्यन्यजनानां कृते च स्वमूर्द्धानमपि समर्पयिष्यन्ति तैः सह प्रीतिं भक्तिं च करिष्यन्ति । तन्निशम्याऽग्रे याता भूभृता विषधरार्चां कुर्वन्तो गरुडार्चां चाऽकुर्वन्तो जना विलोकितास्ततस्तद्विषये पृष्टा द्विजाः प्रोचुः कलौ पन्नगसदृशक्रूरजनेषु निर्दयधर्मेषु च पूजासत्कारौ भविष्यतः, परं सुपर्णसमानगुण-सत्क्रियाधर्मयुतजनेषु दयायुतधर्मेषु च पूजासत्कारौ न भविष्यतः । तन्निशम्याऽग्रे चलता पृथ्वीजानिनैकं शकटं वहन्तौ गजौ परस्परमसंमिल्य चलन्तौ वीक्षितौ तथैवैकं शकटं वहन्तौ रासभौ परस्परं संमिल्य चलन्तौ निभालितौ ततस्तद्विषये पृष्टा विप्रा अवोचन् पृथ्वीभर्तः ! कलौ मतङ्गजसदृशाः सुकुलोत्पन्ना नराः परस्परं कलहं करिष्यन्ति संमिल्य च न व्यवहरिष्यन्ति, खरतुल्याश्च हीनकुलोद्भवा मनुजाः परस्परं

सस्नेहं संमिल्य व्यवहरिष्यन्ति नीतिं सदाचारं च धारयिष्यन्ति । तन्निशम्य पुरो व्रजता महिपतिना राजहंसैः सेव्यमानं वायसं निरीक्ष्य पृष्टं तदा विप्राः प्रावदन् महीपते ! कलौ वायसतुल्या हीनकुलोत्पन्नाः पृथ्वीपतयो भविष्यन्ति राजहंसनिभाः सुकुलोत्पन्नास्तेषां सेवां करिष्यन्ति । पूनः कदाचित् पञ्चपाण्डवा अरण्ये स्थिता बभूवुस्तदा **युधिष्ठिरे**ण राज्ञा निशि क्रमेण चत्वारः सहोदरा यामिकत्वेन नियुक्ताः प्रथमे भीमो जागर्ति, **युधिष्ठिरा**दयश्चत्वारः सहोदराः सुप्ताः सन्ति तस्मिन् काले प्रेतरूपधारकः कलिः प्रादुर्भूय **भीमं** प्रोवाच रे **भीम** ! त्वयि पश्यति ते सहोदरान् हन्मि तच्छ्रुत्वा क्रुद्धो **भीमः** प्रेतरूपभाजं कलिं हन्तुं दधावे द्वयोर्भयंकरं युद्धं सञ्जातं । तस्मिन् युद्धे बलिना **कलि**ना बलवान् **भीमो** पराजित एवं द्वितीयप्रहरेऽ**र्जुनो** जितस्तृतीयप्रहरे **नकुलो** जितश्चतुर्थे यामे च **सहदेवो** जितस्ततो यामिनीशेषे प्राप्तपराजया युद्धश्रान्ताश्चत्वारोऽपि भ्रातरः सुप्ता **युधिष्ठिर**श्च निद्रां त्यक्त्वोत्थितस्तदा पिशाचरूपधरः **कलिर्युधिष्ठिर**मपि त्वत्पुरस्ते सहोदरान् हन्मीत्यवोचत् तदाकर्ण्य **युधिष्ठिरो** न चुकोप न च परुषाक्षरं प्रत्यभाषत किन्तु सर्वार्थसाधनीं क्षमामङ्गीचकार, तं तथोपशमवन्तं विलोक्य प्रशान्तमनाः **कलि**स्तस्य मुष्टौ समायातस्ततो **युधिष्ठिरे**ण जागरितानां स्वसहोदराणां पुरो निशाव्यतिकरं प्रोक्तं क्षमागुणेन च वशीभूतः **कलि**र्दर्शितः एतादृशा अष्टाधिकशतदृष्टान्ता लोकिकपुराणादिग्रन्थेषु कलियुगवर्णन-प्रस्तावे प्रोक्ताः सन्ति ।

पुनरस्मिन् पञ्चमारके महाक्रूरः कलङ्की नृपो भविष्यति, तस्य वृत्तान्त एवं-**पाटलीपुर**पत्तने म्लेछकुले **जस**नाम्नश्चण्डालस्य **यशोदा**नाम्न्याः पत्न्याः कुक्षौ त्रयोदशमासान् यावत् स्थित्वा चैत्रश्वेताष्टम्यां जयश्रीदिने कुजवासरे निशि मकर-लग्नषष्ठांशे कर्कस्थशशिनि चन्द्रयोगेऽश्लेषाद्यपादे **कलङ्कि**जन्म भविष्यति, पंचमे संवत्सरे तस्य जट्ठरे महती पीडा भाविनी सप्तमाब्दे स हुतभूजापदि पतिष्यत्येकादशे वत्सरे तस्य वित्तलाभो भाव्यष्टादशे संवत्सरे कार्तिकश्वेतप्रतिपदौ शनिवासरे तुलाशीतरश्मौ स्वातिभे नन्दिदिवसे सिद्धयोगे बवकरणे रावणाभिधमुहूर्ते तस्य राज्याभिषेको भावी स त्रिकरोन्नतशरीरः कपिलकेशनयनस्तीक्ष्णस्वरो महाविद्या-प्राप्तिगर्वितो दीर्घहृदयो गुणविकलश्च भविष्यति, तस्याऽदन्ताभिधो वाजिर्दुर्वास-काभिधः कुन्तो दैत्यसूदनाह्वं खङ्गं मृङ्गांकाह्वयो मुकुटो नभः खेलाभिधं त्रिशूलं

समारोहणार्थं दृषन्मयोऽश्वश्च भविष्यति तस्य कटिप्रदेशे मृगलाञ्छनभास्करौ भविष्यतः एकोनविंशतितमसंवत्सरे प्रचण्डबलः स स्वभुजबलेन **भरतार्द्धं** साधयिष्यति सार्द्धविंशतितमे संवत्सरे**ऽर्बुद**पृथ्वीपतेः कन्यां परिणीय स बह्वीः पृथ्वीनाथकुमारीः परिणेष्यति, ताभिः सह वैषयिकं सुखं भुञ्जानस्य तस्यऽनुक्रमेण **दत्तविजयमुञ्जापराजिता**भिधानाश्चत्वारो महापराक्रमवन्त आत्मजा भविष्यन्ति स अपरिमेयसुवर्णदानाद् विक्रमसंवत्सरं समुत्थाप्य स्वकीयसंवत्सरं प्रवर्तयिष्यति, तस्य **रुद्रश्चतुर्मुखः कल्की कलङ्की** चेति नामचतुष्टयं भविष्यति, तस्य राजधानी-**पाटलीपुरे** भविष्यति, तस्य पुरस्य नृपनाम्नाऽपि प्रसिद्धिर्भविष्यति स स्वप्रथम-सुतदत्ताय राजधानीकृते **राजगृहं** नगरं दास्यति, तस्य **दत्तपुरं** द्वितीयं नाम भविष्यति, द्वितीयसुत**विजयाय** च राजधानीकृते**ऽणहिल्लपुरपत्तनं** दास्यति, तस्याऽपरनाम **विजयपुरं** भविष्यति, तृतीयपुत्र**मुञ्जाय** चा**ऽवन्ति**देशं दास्यति, चतुर्थपुत्रा**ऽपरा-जिताय** चाऽन्यदेशं दास्यति, **कलङ्की** यदा राज्यं करिष्यति, तदा म्लेच्छक्षत्रियाणां रुधिरेण धरित्री स्नानं करिष्यति तस्य कोशे नवनवतिसुवर्णकोट्यश्चतुर्दशसहस्र-संख्याश्च मतङ्गजा हस्तिन्यश्च सार्द्धचतुःशतप्रमाणाः सप्ताशीतिलक्षाश्च तुरङ्गमाः पञ्चकोटीमिताश्च पदातयोऽमेयाश्च दासदास्यो भविष्यन्ति । स स्वभावेन महाक्रूरः कषाययुक्तश्च भविष्यति । स नन्दनृपकृतान् पञ्चसुवर्णस्तूपांल्लोकाननान्निशम्य खनयित्वा सुवर्णं ग्रहीष्यति, ततः प्रभूतलोभः स स्वपुरमपि परितः खनयित्वा निधानानि ग्रहीष्यति, तदा भूमध्याल्**लवणदेव्य**भिधा दृषन्मयीधेर्नुर्निर्यास्यति प्रभावयुक्तां तां धेनुं स चतुष्पथे स्थापयिष्यति, सा भिक्षाकृते भ्रमतो मुनीन् कदाचिच्छृङ्गाग्रैर्मारणार्थं प्रयत्नवती भविष्यति, तद् दृष्ट्वा गीतार्थमुनीन्द्रास्तस्मिन् विषये विचारं कृत्वा ज्ञानेन वार्युपसर्गं ज्ञास्यन्ति, ततो ये संयमार्थिनो मुनयस्ते त्वन्यत्र विहरिष्यन्ति ये तु रसनेन्द्रियवशत्वेन सुन्दरान्नपानलुब्धास्ते तु गीतार्थैः प्रोक्ता अपि विहारं न विधास्यन्ति ततः सप्तदशवासरान् यावन्निरंतरं मेघो वर्षिष्यति तयाऽतिवर्षया **कलङ्किनः** पुरं वारिणा समाच्छादितं भावि तदा कलंकी नष्ट्वा कस्मिंश्चिदुच्चप्रदेशे स्थितिं करिष्यति, वारिपराभवेऽतीते स नूतनपुरस्य स्थापनां करिष्यति, पाथःप्रवाहेण प्रादुःभूतान्नव**नन्द**निर्मितान् सुवर्णाद्रीन् समालोक्य स प्रभूतार्थलुब्धो भावी, प्राग् यैः करं न दत्तं तेषां पार्श्वात् करं ग्रहीष्यति यैश्च प्राग्दत्तं

तेषां पार्श्वादधिकं ग्रहीष्यति, ततः पुनरपि नूतनं नूतनं करं गृहीष्यति । पुनर्लोकानामुपरिष्टादसत्कलङ्कानि प्रदाय तेषां धनं गृहीष्यति, भिन्नभिन्नप्रपञ्चेन च वित्तं समादाय लोकान्निर्धनान् करिष्यति । कनकरूप्यनाणकमपि स्ववशीकृत्य चर्मनाणकं प्रवर्तयिष्यति, तापसपरिव्राजकादिभ्योऽपि करयाचनां करिष्यति, तेऽपि परिग्रहारम्भादियुक्ताः सन्तस्तस्मै करं दास्यन्ति, निर्धनत्वेन लोकानां पार्श्वेऽशनाऽर्थं धातुभाजनमपि न स्थास्यति ते तरुपर्णेषु भोजनं विधास्यन्ति, स **कलङ्की** कदाचिन्मुक्तपरिग्रहान् जैनमुनीन् निरीक्ष्याऽतिलोभतस्तेषां पार्श्वादपि भिक्षाषष्ठांशं प्रार्थयिष्यति, ततो मिलिताभिः साधुभिर्विचार्य कृतकायोत्सर्गसमाहूता शासनसूरी साधुभिक्षाषष्ठांशग्रहणदुष्कार्यतः **कलङ्किनं** वारयिष्यति, ततः स भूपः केषाञ्चिद्वेषधारिणां वेषांस्त्याजयिष्यति, तस्य दुरात्मनः पुनः प्रान्तकाले साधुभिक्षाषष्ठांशग्रहणदुर्बुद्धिर्भविष्यति तया दुर्बुद्ध्या स साधूनां पार्श्वाद् भिक्षाषष्ठांशमर्थयिष्यति, परं साधवो न दास्यन्ति तदा पापात्मा स आचार्यादीन् सर्वमुनीन् गोवाटके संरोत्स्यति, तत आचार्योपाध्यायसाधुप्रमुखः सङ्घः शासनदेवताराधनाकृते कायोत्सर्गं विधास्यति तत्कायोत्सर्गप्रभावेण शासनसूरी समागत्य **कलङ्किन** उपदेशं दास्यति परं स न भोत्स्यते, तदा कम्पितासनो वासवस्तत्र समागमिष्यति वृद्धविप्ररूपं च विधाय **कलङ्कि**समीपं समागत्य तं कथयिष्यति हे पृथ्वीपते ! अत्र गोवाटकेऽकृतापराधा दयावार्द्धय एते साधवस्त्वया कस्मान्निरुद्धाः सन्ति ? तदा स कथयिष्यति सर्वधर्मसाधवो मह्यं करं ददति, परमेते मह्यं भिक्षाषष्ठांशमपि न वितरन्ति, ततो गोवाटके निरुद्धाः सन्ति । तदा त्रिदशपतिः कथयिष्यति भो भूमीपते ! त्यक्तधना अकिञ्चना एते । तत एतेषां समीपात् तव किमपि न मिलिष्यति भिक्षाषष्ठांशदानव्यवहाराभावाद् भिक्षाषष्ठांशमपि तुभ्यं न दास्यन्ति, त्वमपि साधूनां पार्श्वाद् भिक्षाषष्ठांशं मार्गयन् किं न लज्जसे त्वमेतान् साधून् मुञ्चाऽन्यथा त्वं महति कष्टे पतिष्यसीति सुरेन्द्रकथितं निशम्याऽपि स साधून्न मोक्ष्यति, तदा क्रुद्धो जिनमतभक्तो वासवो तं **कलङ्किनं** चपेटाप्रहारेण मारयिष्यति, षडशीतिसंवत्सरायुष्कः स मृत्वा नरकं यास्यति, ततो स्वर्गाऽधिपः **कलङ्कि**पुत्रं **दत्तं** जिनधर्मनिपुणं विधाय राज्ये च स्थापयित्वा गुरुमुख्यसङ्घं च प्रणम्य स्वावासं गमिष्यति । पश्चा**द्दत्त**नरपालः स्वजनकपापस्याऽतिकटुफलं विज्ञाय धर्मकार्यातितत्परः पापकार्यातिभीरुः सन्

जिनप्रासादैर्धरित्रीं मण्डयिष्यति साधुसाध्व्यादिश्रीसङ्घस्य च भक्तिपरः प्रमादवर्जितः स बहुप्रकारैर्जिनशासनप्रभावनां करिष्यति, ततः प्रभृतिजिनशासनस्य महिमा वृद्धिं गमिष्यति पञ्चमारके, जिनशासनभक्तिरता धरापालाः षोडशसहस्राधिकैकादशलक्षाणि भविष्यन्ति सर्वज्ञदर्शनप्रभावकाः सचिवा एककोटिप्रमाणा भविष्यन्ति । श्रीमत्**सुधर्मस्वाम्या**द्याश्च युगप्रधानपदशालिनो महोपकृतिकारिणश्चतुरधिकद्विसहस्रमिताः सूरीन्द्रा भविष्यन्ति, तेषु **सुधर्मजम्बूसूरी**शौ तद्भवमुक्तिगामिनौ शेषाः सर्व एकावतारिणो भाविनः । षोडशाधिकैकादशलक्षैकादशसहस्रप्रमाणा युगप्रधानतुल्याः परोपकाररताः सूरयो भविष्यन्ति, त्रयस्त्रिंशल्लक्षचतुःसहस्रचतुःशतैकोनविंशतिप्रमाणाश्च सामान्याः सूरयो भविष्यन्ति, पञ्चपञ्चाशत्कोटिपञ्चपञ्चाशल्लक्षकोटिपञ्चपञ्चाशत्सहस्रकोटिचतुःपञ्चाशच्शतकोटिचतुश्चत्वारिंशत्कोटिप्रमाणाश्चोपाध्यायपदशालिनो वाचनाचार्या भविष्यन्ति, सप्ततिलक्षकोटिनवसहस्रकोट्येकशतकोट्येकविंशतिकोठ्येकलक्षषष्टिसहस्रप्रमाणाश्च सुसाधवो भविष्यन्ति, दशकोटिकोटिद्वादशशतकोटिद्वानवतिकोटिद्वात्रिंशल्लक्षनवनवतिसहस्रैकशतमिताश्च साध्व्यो भविष्यन्ति, षोडशलक्षकोटित्रिसहस्रकोटित्रिशतकोटिसप्ततिकोटिचतुरशीतिलक्षप्रमाणाश्च श्रावका भविष्यन्ति, पञ्चत्रिंशल्लक्षकोटिद्वानवतिसहस्रकोटिपञ्चशतकोटिद्वात्रिंशत्कोटिप्रमाणाश्च श्राविका भविष्यन्तीति यत्पञ्चमारकस्य चतुर्विधसङ्घस्य प्रमाणं भविष्यति । केचनाचार्या एतत्सङ्घप्रमाणं पञ्च**भरतैरवतयो**रिति कथयन्ति, केचन च पञ्च**भरत**सङ्घप्रमाणमेतदिति कथयन्ति, पुनः केचिदेतदेकभरतसङ्घप्रमाणमिति कथयन्ति, तत्र तत्त्वं तु केवलिगम्यं ।

किञ्च पञ्चमारकप्रान्ते द्विहस्तप्रमाणदेहो द्वादशवर्षायुष्कश्चारित्रं गृहीत्वा षोडशे वर्षे प्राप्ताचार्यपद उत्कृष्टषष्ठतपःकृद् नन्द्यनुयोगद्वारावश्यकजितकल्पदशवैकालिकसूत्रज्ञो युगप्रधानपदशाली देवेन्द्रवन्दितचरणकमलः श्री**दुःप्रसह**सूरिर्भविष्यति, स विंशतिसंवत्सरायुष्कः कृताष्टमतपाः प्रथमदेवलोकं यास्यति । तत्र देवसुखमनुभूय **भरत**क्षेत्रे मानुष्यं प्राप्य मुक्तिं गमिष्यति पञ्चमारके विंशतिसहस्रनवशतवर्षत्रिमासपञ्चदिवसपञ्चप्रहरैकघटीद्विपलैकचत्वारिंशदक्षरोच्चारणप्रमाणकालो जिनधर्मो विशेषत्वेन भविष्यति, नवनवतिसंवत्सराष्टमासचतुर्विंशतिदिवसद्विप्रहरसार्द्धपञ्चघटीसप्तपञ्चाशत्पलैकोनविंशत्यक्षरोच्चारप्रमाणकालो जिनधर्मः स्तोकत्वेन स्थास्यति ।

पञ्चमारकान्ते **दुःप्रसहा**ख्यो युगप्रधानसूरिः **फल्गुश्री**नाम्नी साध्वी **नायला**भिधानः श्रावकः **सत्यश्री**नाम्नी श्राविकैवंविधः श्रीचतुर्विधसङ्घो जिनधर्मश्च पूर्वाह्णे क्षयं गमिष्यति, **विमलवाहना**भिधश्च पृथ्वीपालः **सुमुखा**भिधश्च सचिवो मध्याह्ने क्षयं गमिष्यति, वह्निश्च सन्ध्याकाले क्षयं गमिष्यत्येवं पञ्चमारक एकविंशतिसहस्र-संवत्सरप्रमाणो भविष्यति । षष्ठारकस्याऽप्येतावदेवप्रमाणं भविष्यति ।

अथ षष्ठारके प्रभूतपांसुयुक्ताः परुषस्पर्शा वायवो वास्यन्ति, भास्करोऽत्युग्रतापो हिमांशुश्चातिशीतदो भविष्यति, प्रचण्डतापशीताभ्यां लोकानां नाशो भविष्यति, भस्मदृशद्वह्निकणक्षारविषविद्युन्मलमयाः सप्तजलदाः पृथक्पृथक्सप्तसप्तवासराणि यावद् वर्षिष्यन्ति यदुद्भूतकासश्वासज्वरजलोदरकुष्ठादिमहारोगैः पीडिता जनाः क्षयं यास्यन्ति, पृथ्वीभस्माङ्गारतुल्या भविष्यति पर्वतसरिद्गर्तादिकं सर्वं सदृग् भविष्यति ये केचित् स्तोकाः पशुमनुष्या जीवन्तः स्थास्यन्ति ते **वैताढ्य**पर्वतमूले तस्यैव द्वासप्तति-बिलेषु **गङ्गासिन्धु**बिलेषु च दुःखेन स्थास्यन्ति तदा **गङ्गासिन्धु**नदीप्रवाहे रथचक्र-मध्यभूमीप्रमाणे स्थास्यतः तज्जलं मत्स्यादिजन्तुबहुलं भविष्यति । बिलस्थमनुष्या निशि नदीजलस्थमत्स्यादीनि गृहीत्वा स्थले मोक्षयन्ति । तानि दिवसे भास्कराति-तापपक्वानि भविष्यन्ति, रात्रौ तेषां भोजनं करिष्यन्त्येवंविधस्तेषामशनव्यवहारो भविष्यति । तदा पुरुषा नार्यश्चैकहस्तप्रमाणदेहा निर्वसना निर्लज्जाः कठोरशरीरा अश्लाघ्यवर्णाः परुषवाचो रोगपीडिता महाक्रोधवन्तो भविष्यन्ति । पुरुषा विंशति-संवत्सरायुष्का महिलाश्च षोडशाब्दायुष्का भविष्यन्ति । षडब्दायुष्का नितम्बिन्यो गर्भं धारयिष्यन्ति, दुष्प्रसूतयश्च भविष्यन्ति, पुनः पुत्रपौत्रादीनां दृष्टारो जनकजननी-विवेकरहिता मांसाशनरता निर्दया मनुष्या भविष्यन्ति । सूर्यासह्यप्रचण्डतापात् ते दिवा बिलेष्वेव स्थास्यन्ति, तदा सर्पिदध्यादिकुसुमफलधान्यान्नादिशय्यासनादीनि वस्तूनि न भविष्यन्तीत्यादिकमेकविंशतिसहस्रसंवत्सरप्रमाणे षष्ठारके भविष्यति ।

अथोत्सर्पिण्यां षष्ठारकतुल्य एकविंशत्यब्दसहस्रप्रमाणे प्रथमारकेऽतीते तावत्-प्रमाण एव द्वितीयारकः समायास्यति तस्मिन्नायाते क्रमादमी पञ्चपयोदाः सप्त-सप्तदिवसानि यावद्वर्षिष्यन्ति पृथ्वीतापहरः **पुष्करावर्तः,** शस्योत्पत्तिकरः **क्षीरोदकः,** स्नेहकरो **घृतदक,** ओषध्युत्पत्तिकरः **शुद्धोदका,** रसोत्पत्तिकरश्च **रसोदक** इत्येवंविध-पञ्चत्रिंशद्दिवसवृष्ट्यनन्तरं शस्यवल्लीवृक्षौषधियुक्ता भूमी भविष्यति, ततो

D:\chandan/new/kalp-2/pm5\3rd proof

बिलवासिनो बहिर्निर्गमिष्यन्ति मांसाशनं त्यक्त्वा कुसुमफलधान्यादीन्याहरिष्यन्ति, ततस्तेषां संहननरूपवर्णजीवितशरीरादीनि वृद्धिं यास्यन्ति ते च रोगरहिताः क्रमेण भाविनः । सुखकारिणः पवना ऋतवो वारीणि च भविष्यन्ति, द्वितीयारकस्य प्रान्ते **भरत**क्षेत्रे मध्यभागे सप्तकुलकरा भविष्यन्ति तेषामनुक्रमेणैतानि नामानि **विमलवाहनः, सुदामः, सङ्गमः, सुपार्श्वो, दत्तः, सुमुखः, समुचि**श्चेति तेषु सञ्जातजातिस्मरणो **विमलवाहन**कुलकृद् राज्यस्थित्यर्थं ग्रामनगरादिकस्थापनं कृत्वा, गवाश्वगजादीनां संग्रहं कृत्वा, हुतभुजि समुत्पन्नेऽन्नपाकविधिं च दर्शयित्वा, द्वासप्ततिकलाः शिल्पशतं लिपीश्च शिक्षयिष्यति ततो लोका व्यवहारज्ञा भविष्यन्ति । ततस्तृतीयारकस्यैकोननवतिपक्षे व्यतीते **शतद्वारा**भिधपुरे **समुचि**भूपपत्न्या **महादेव्या**ह्वायाश्चतुर्दशस्वप्नदर्शनप्रकटपुण्यशाली **श्रेणिक**भूपजीवः प्रथम तीर्थंकरः **पद्मनाभाह्वः** पुत्रो भविष्यति । स शरीरोन्नतत्ववर्णायुर्लाञ्छानादिना श्री**महावीर**तीर्थंकरसदृशो भविष्यति ततः पश्चानुपूर्व्या श्री**पार्श्वनाथनेमिनाथा**दितुल्याः क्रमेणामी तीर्थंकरा भविष्यन्ति । श्री**वीर**पितृव्यस्य **सुपार्श्व**स्य जीवो द्वितीयः **सूरदेव**स्तीर्थंकरः, **कोणिका**त्म**जोदायि**जीवस्तृतीयः **सुपार्श्व**तीर्थंकरः, **पोट्टिला**णगारजीवश्चतुर्थः **स्वयम्प्रभ**जिनः, **दृढायु**श्राद्धजीवः पञ्चमः **सर्वानुभूति**जिनः, **कार्तिक**श्रेष्ठिजीवः षष्ठो **देवश्रुत**जिनः, **शङ्ख**श्राद्धजीवः सप्तम **उदय**जिनः, **आनन्द**जीवोऽष्टमः **पेढाल**जिनः, **सुनन्द**जीवो नवमः **पोट्टिल**जिनः, **शतक**जीवो दशमः **शतकीर्ति**जिनः, **देवकी**जीव एकादशो **मुनिसुव्रत**जिनः, **कृष्णवासुदेव**जीवो द्वादशो**ऽमम**जिनः, **सत्यकि**विद्याधरजीवस्त्रयोदशो **निष्कषाय**जिनः, **बलभद्र**जीवश्चतुर्दशो **निष्पुलाक**जिनः, **सुलसा**जीवः पञ्चदशो **निर्मम**जिनः, **रोहिणी**जीवः षोडशा**श्चित्रगुप्त**जिनः, **रेवती**जीवः सप्तदशः **समाधि**जिनः, **शतालि**श्राद्धजीवोऽष्टादशः **संवर**जिनः, **द्वीपायन**जीव एकोनविंशो **यशोधर**जिनः, **कर्ण**जीवो विंशतितमो **विजय**जिनः, **नारद**जीव एकविंशतितमो **मल्ल**जिनः, **अम्बड**जीवो द्वाविंशतितमो **देव**जिनः, **अमर**श्रावकजीवस्त्रयोविंशतितमो**ऽनन्तवीर्य**जिनः, **स्वाति**जीवश्चतुर्विंशतितमश्च **भद्रकृज्**जिनः, इति भावि चतुर्विंशतिजिननामानि । अथ भाविचक्रवर्तिनामानि प्रोच्यन्ते-**दीर्घदन्तः, गूढदन्तः, शुद्धदन्तः, श्रीचन्द्रः, श्रीभूतिः, श्रीसोमः, पद्मः, महापद्मः, विमलः, विमलवाहनः, भरतः, अरिष्ट**श्चेति । अथ वासुदेवनामानि प्रोच्यन्ते-**नन्दिः, नन्दिमित्रः,**

सुन्दरबाहुः, महाबाहुः, अतिबलः, महाबलः, बलः, द्विपृष्ठः, त्रिपृष्ठश्चेति । अथ प्रतिवासुदेवनामानि प्रोच्यन्ते-**तिलकः, लोहजङ्घः, वज्रजङ्घः, केशरी, बली, प्रह्लादः, अपराजितः, भीमः, सुग्रीव**श्चेति । अथ बलदेवनामानि कथ्यन्ते-**जयन्तः, व्याजितः, धर्मः, सुप्रभः, सुदर्शनः, आनन्दः, नन्दनः, पद्मः, सङ्कर्षण**श्चेति त्रिषष्टि-शलाकापुरुषा भविष्यन्ति, तेषामेकषष्टिशलाकाः पुरुषास्तृतीयारके भविष्यन्ति, चतुर्थारक एकस्तीर्थपतिरेकश्च चक्रवर्ती भविष्यति, ततश्चतुर्थारके कल्पपादपा भविष्यन्ति ततः प्रभृत्यष्टादशकोटाकोटिसागरोपमकालप्रमाणं निरन्तरं युग्मिव्यवहारः प्रवर्त्स्यति, ततः पुनः क्रमेण **ऋषभा**दिजिनसदृशा अवसर्पिणीकालचतुर्विंशतिर्जिना भविष्यन्त्येवमुत्सर्पिण्यवसर्पिण्योरेककालचक्रं भवत्येवंविधान्यनन्तानि काल-चक्राण्यतीतकाले गतानि भविष्यत्काले च गमिष्यन्त्येवं प्रोच्य भगवान् **वर्धमान**स्वामी **देवशर्म**विप्रप्रतिबोधार्थं **गौतमं** समीपग्रामं प्रहितवान्, ततस्त्रिंशद्वर्षगृहवासोषितः सार्द्धद्वादशवर्षछद्मस्थावस्थः स्त्रिंशत्संवत्सरकेवलिपर्यायो भगवान् **कार्तिकमा-सामावास्या**निशि **चन्द्र**वर्षे **प्रीतिवर्धन**मासे नन्दिवर्धनपक्ष **उपशम**दिने **देवानन्दा**-भिधनिशि **सर्वार्थसिद्ध**मुहूर्ते **नाग**करणे **स्वाति**नक्षत्रे रात्रिपश्चिमयामार्द्धे स्वनिर्वाणार्थं पद्मासनासीनोऽस्थात् । ततश्चलितसिंहासनो देवेन्द्रस्तत्र समागत्य साश्रुनयनः करौ योजयित्वा भगवन्तमुवाच-भगवान् ! त्वदीयजन्मनक्षत्रं द्विसहस्रवर्षस्थितिको भस्मग्रहोऽधुना समागतोऽस्ति, तद् हे दयासागर ! क्षणं स्थित्वा पश्चान्मोक्षं याहि यतो जिनशासनपूजाप्रभावादिनाशकृत् स त्वदीयदृष्टिसामर्थ्यहतः सन् मोघोदयो भविष्यति । ततः स्वामी प्रोवाच हे वासव ! आयुर्वृद्धिं कर्तुं जिनेश्वरा अपि न समर्थाः, प्राक् कोऽपि जीवितवृद्धिं कर्तुं समर्थो न बभूव, सम्प्रति कोऽपि नास्ति, भविष्यत्काले कोऽपि न भविष्यति, नाऽभाव्यं क्वचिद् भवति न च भाविनो नाशोऽस्तीति प्रोच्य पञ्चपञ्चाश-त्पुण्यफलविपाकानि पञ्चपञ्चाशच्च पापफलविपाकान्यध्ययनानि षट्त्रिंशतं चाऽपृष्ट-व्याकरणानि(उत्तराध्ययनसूत्राध्ययनानि) कथयित्वा **प्रधाना**ख्यमध्ययनं स्मरन् षष्ठतपाः प्रभुः शैलेशीकरणं विधाय पञ्चह्रस्वाऽक्षरोच्चारणमात्रकालेन योगनिरोधं कृत्वा मोक्षमगात् । तस्मिन् कालेऽनुद्धरिकुन्थुजातिर्बहु समुत्पन्ना ततः संयमं दुराराध्यं विज्ञाय बहुभिर्मुनिभिरनशनं कृतं, पुनस्तस्मि**न्नमावास्या**दिवसे **काशी-कोशल**देशस्वामिनो नव**मल्लकि**नव**लेच्छकि**जातीया अष्टादशगणराजानः सोपवासं पौषधं कृतवन्त-

D:\chandan/new/kalp-2/pm5\3rd proof

स्ततस्तन्निशि तीर्थंकररूपभावोद्योते गते द्रव्योद्योतार्थं रत्नदीपान् चक्रुः । पुनर्यस्यां निशि श्री**वीरो** मोक्षं गतस्तस्यां विभावर्यां बहुदेवगमनागमनेन प्रभूतोद्योतः समुत्पन्न-स्तस्मिन्नवसरे च त्रिदशमुखाद्भगवतो मोक्षगमनं निशम्य विषण्णः श्रीप्रथमगणाधि-पश्चिन्तयितुं लग्नो हा भगवता वञ्चितोऽहमन्तसमये मां दूरीकुर्वता भगवता वरं न कृतं, हे प्रभो ! किमेवं भवता ज्ञातं यन्मत्तः केवलज्ञानं प्रार्थयिष्यत्यथवा बालवत्कदाग्रहं कृत्वा वसनाञ्चलं गृहीत्वा मां सार्द्धं नयतेत्यादि कथयिष्यतीति, हे विभो ! मया तवेदृग्लोभित्वं कृपणत्वं च न ज्ञातं, यदि त्वं मह्यं केवलज्ञानमदास्यस्तर्हि तव किमपि न्यूनं नाऽभविष्यत् पुनर्यदि त्वं मां मोक्षे सार्द्धमनेष्यस्तर्हि तत्र किं संकुलत्वमभविष्य-त्स्वामिन्नन्तसमये भवत्परमभक्तं परमस्नेहिनं मां दूरीकुर्वता त्वया लोकव्यवहारोऽपि न पालितः, भवादृशामेतन्न युक्तं हे विभोऽथ भवद्दर्शनमपि मह्यं दुर्लभं संजातं । हे प्रभो ! वीर वीर इति कस्याऽहं कथयिष्यामि, मां च हे **गौतम** ! हे **गौतम** ! इति पुनः पुनः कः कथयिष्यति ? मदीयमनः सन्देहं च को निवारयिष्यति ? हे भगवन्मां वञ्चयित्वा कथं गत इत्यादि विलपतः श्री**गौतमगणधर**स्य पुनरिदृग् विचारः समुत्पन्नो-मया मुधैवैत-त्प्रलपनादिकं कृतमहं तु रागी स तु वीतरागो मदुपरि रागमकुर्वता तेन भगवता स्वीयं वीतरागत्वं सत्यापितं हे वराकजीव त्वं मुधैव मोहं वहसि ! मोहेनाऽस्मिन् संसारे त्वया बहुदुःखं प्राप्तमतो मोह त्यजाऽस्मिन् संसारे कोऽपि कस्य नाऽस्तीत्यादिविचारयन् क्षपकश्रेणिमारुह्य मोहनृपं हत्वा केवलज्ञानं समासादितवान् । अथ भगवद्भावोद्योते गते जनैः प्रकाशार्थं तन्निशि रत्नदीपाः कृतास्तेन जनमध्ये **दीपालिपर्व** प्रसिद्धिं प्राप्तं । किंच भगवद्वियोगात् सकलसङ्घो म्लानाननो बभूव । प्रथमगणाधिपकेवलज्ञानप्राप्तितश्च प्रफुल्लवदनः सञ्जातः । स्वर्गपत्यादिदेवैर्भगवद्निर्वाणमहोत्सवं विधाय श्री**गौतम-स्वामि**केवलमहोत्सवः प्रतिपत्प्रभाते चक्रे । तदा प्रभृति प्रथमगणधरप्रोक्तसूरि-मन्त्रसमाराधकाचार्यादयो मुनीन्द्रा अस्मिन् वासरे चन्दनादिपूजनवस्तुभिः स्थापना-चार्यपूजां कारयन्ति । तथा भगवद्निर्वाणदुःखितस्यऽभुञ्जानस्य नन्दिवर्द्धनभूपस्य द्वितीयादिने स्वस्रा **सुदर्शन**या प्रसह्य भोजनं कारितं तस्माल्लोके **भ्रातृद्वितीया** प्रसिद्धिं गता । इति**दीपालि**पर्वव्याख्यां श्रुत्वा **सम्प्रति**धरापालः पुनरुवाच-

भगवन्नस्मिन्प्रतिपद्वासरे लोका नूतनवसनमिष्टान्नफलादिभोगं वेश्माद्यलङ्करणं परस्परप्रणामं च कथं कुर्वन्ति तदा सूरिः प्रोवाच-पृथ्वीप ! श्रुणु-**उज्जयिन्यां** पुर्यां

धर्माभिधो भूप आसीत् तस्य **नमुचि**नामा प्रधानस्तत्रैकदा श्री**मुनिसुव्रत**तीर्थपतिशिष्यः श्री**सुव्रत**सूरीशः सपरिवारः समागतस्तद्वन्दनार्थं सपरिवारो भूपः समाययौ । तदा जिनधर्मविरुद्धं वदन्तं **नमुचि**सचिवं बालसाधुर्निर्जितवान् प्राप्तपराजयः कोपस्फुरदधरो मन्त्री विभावर्यां साधुमारणार्थं साधुवसतिसमीपं गतः, ततः शासनदेव्या स्तम्भितः स प्रत्युषे वन्दनार्थं समागच्छता भूपालेन दृष्टः क्षमयित्वा च मोचितस्ततः पृथ्वीपपौर-धिक्कृतोऽतीवलज्जितः स **नमुचिः** पुराद् बहिर्निर्गत्य क्रमेण **हस्तिनागपुरं** ययौ । तत्र **पद्मोत्तर**नृपस्य पट्टराज्ञ्या **ज्वालादेव्या** रूपनिर्जितकामदेवौ शौर्यादिगुणलङ्कृतौ **विष्णुकुमारमहापद्मा**भिधौ कुमारौ स्तः वैराग्यवासितहृदये **विष्णुकुमारे** यौवराज्य-पदमनीच्छति भूपेन **महापद्माय** दत्तमथैकदा **महापद्मेन नमुचि** सचिवत्वेन स्थापित-स्तेन कदाचित् सिंहपराक्रमः **सिंहरथ**नरपतिः पराजितस्तदा तुष्टेन **महापद्मेन** तस्मै वरं दत्तं, तेन न्यासीकृतमथ कदाचिज्**ज्वालादेवी** रथयात्राकृते स्वर्णरत्नमयं जैनं रथं निर्मापितवती, तदा तत्सपत्नी **लक्ष्मी**रपि स्पर्द्धया ब्रह्मरथं निर्मापितवती । रथाकर्षण-कृते तयोः कलिः सञ्जाते नृपेण कलहनिवारणकृते द्वावपि रथौ पश्चान्निवारितौ । तदा जनन्यपमानं विलोक्य दुःखितहृदयो **महापद्मो** देशांतरं प्रययौ । क्रमेण स्वपराक्रम-साधितषट्खण्डः परिणीतानेकभूपतिकन्यश्चतुर्दशरत्ननवनिधानप्राप्तिप्रख्यातचक्रित्वः स पितृकृतप्रवेशमहामहः स्वनगरं प्राविशत्ततः **पद्मोत्तर**प्रमुखा नृपा **महापद्म**कुमारस्य चक्रित्वाभिषेकं चक्रुस्ततो **विष्णुकुमारेण** सार्द्धं **पद्मोत्तर**नृपेण दीक्षा गृहीता, संयमं प्रपाल्य भूपः स्वर्गं जगाम । **विष्णुकुमारश्च** तीव्रतपस्तपन्वैक्रियलब्ध्यादिलब्धि-मान्संजातः, इतो **महापद्म**चक्रिणा प्रोतुङ्गशिखरैर्जिनप्रासादैः पृथ्वी सालङ्कारा कृता, स्वमातुश्च कनकरत्ननिर्मितजिनरथैः शासनप्रभावनापूर्वकं रथयात्रामनोरथः पूर्णः कृतोऽथाऽन्यदा **नमुचि**ना न्यासीकृतवरेण यज्ञार्थं राज्यं याचितं चक्री तस्मै राज्यं दत्त्वा स्वयमन्तःपुरे न्यवसत् । तस्मिन् काले वर्षाचातुर्मास्यभिग्रहयुताः सपरिवारा श्री**सुव्रताचार्या**स्तत्र स्थिता अभवन् । तान् प्रेक्ष्य प्रोल्लसितवैरो **नमुचिः** सूरिमवोचत्-त्वां विना सकललिङ्गधारिणो भक्तियुक्ता मां समुपस्थिता, अतः साधुभिः सप्तवासरो-परिष्टान्मत्पृथ्व्यां न स्थातव्यं । यदि कोऽपि स्थास्यति तमहं हनिष्यामि । पश्चात्केनाऽपि मह्यं दूषणं न देयं । तन्निशम्य श्रीसङ्घेन सप्रधानेन साधुस्थिरताकृते बहुप्रार्थितोऽपि स न मन्यते । तदा सङ्घप्रार्थितः **सुव्रतसूरीश्वरो मेरु**गिरिस्थितं लब्धिमन्तं श्री**विष्णुकुमार**-

D:\chandan/new/kalp-2/pm5\3rd proof

मुनीश्वरं समाह्वयत् सोऽपि गुर्वाज्ञया समागत्य गुरून् वन्दित्वा गुरुमुखज्ञातसकलवृत्तान्तः पृथ्वीपसभायां समागतो **नमुचिं** विना सकलसभाजनवन्दितः स **नमुचि**मवोचत्। पृथ्वीधव ! पूर्णचतुर्मासाभिग्रहा एते मुनीश्वरा अन्यत्र गमिष्यन्ति तस्मादेतेभ्यः स्थिरताकृते कियतीं महीं प्रयच्छ तच्छ्रुत्वा भूधवोऽभ्यधात् साधुभ्यः स्थिरताकृते मया त्रिपदीप्रमाणा मही दत्ता । तदाकर्ण्य समुत्पन्नकोपो **विष्णु**मुनीश्वरो वैक्रियलब्ध्या लक्षयोजनप्रमाणं स्वशरीरं विधाय द्वाभ्यां पादाभ्यां सकलां महीं पूरयित्वा तृतीयक्रमस्थापनकृते पृथ्वीं प्रयच्छेति वदन् तृतीयचरणं तदीयपृष्ठे स्थापितवान्। साधुद्रोहकृत् **नमुचि**र्नरकं गतस्तदा लोके त्रिविक्रमेण बलीशत्रुः पाताले प्रक्षिप्त इति प्रसिद्धिर्जाता तस्मिन् समये रत्नाकरा मर्यादां तत्यजुः, पृथ्वीगिर्यादिकम्पमभजदिदं किं सञ्जातमितिजातसंशयः सदेवो वासवोऽपि तत्कारणज्ञानात् प्रगतशङ्कः सन् **विष्णु**मुनीश्वरकोपनिवारणार्थं गन्धर्वदेवान् प्रहितवान् तेऽपि तत्र समागत्य वासवोक्तप्रकारेण शमत्वकरैर्गान्धिर्वगीतै**र्विष्णु**मुनीश्वरं प्रशान्तं कृतवन्तस्ततो **महापद्म**चक्री तं भ्रातृमुनीश्वरं प्राणमत्तदा मुनीश्वरस्तस्मा उपालम्भ दत्त्वा गुरुसमीपं समागत्याऽऽलोचनां गृहीत्वा श्रीजिनशासनप्रभावनां कृत्वा निरतिचारचारित्रः प्रकृष्टदुष्टकर्मशत्रून् हत्वा मोक्षं प्रययौ। तस्मिन्नुत्पाते शान्ते गतभयाः स्वस्थहृदया लोका नूतनवस्त्रभूषणालङ्कृताङ्गाः परस्परं प्रणामपूर्वकं मिष्टान्नपानादिना सत्कारयामासुर्महोत्सवांश्च चक्रुस्ततः प्रभृति प्रतिसंवत्सरं लोका अस्मिन् प्रतिपद्वासरे नूतनवस्त्रालङ्कारपरिधानं परस्परं च प्रणामं वेश्माद्यलङ्करणादीनि च कार्याणि कुर्वन्ति । हे **सम्प्रति**नृप ! एवं **दीपालि**पर्वादिवृत्तान्तस्तुभ्यं कथितः अस्मिन्**दीपालिपर्व**णि समागते चतुर्दश्यमावास्यावासरयुग्मे सोपवासः षोडशप्रहरप्रमाणः पौषधः कार्यो विविधपूजनवस्तुभिश्च श्रुतज्ञानपूजनं कर्तव्यं पञ्चाशत्सहस्त्रप्रमाणपरिवारपरिवृतकनककमलस्थितं श्री**गौतमस्वामिनं** स्मृत्वा परमभक्त्या च तत्सेवने कृते पञ्चाशत्सहस्त्रगुणपुण्यं प्राप्यते, एतत्पर्वाराधनपरा जिनधर्मविधिविधानरता भव्यलोकाः क्रमेण मुक्तिसुखं लभन्ते । सकलधातुषु कनकवन्नक्षत्रगणे शशीव विटपिषु कल्पपादपवद्, देवेषु देवेन्द्रवत् पृथ्वीपेषु षट्खण्डाधिपवदेतत्पर्व पर्वेषु श्रेष्ठतरो यत्र श्री**वीर**प्रभुर्मुक्तिगमनं श्री**गौतम**गणाधिपस्य च केवलज्ञानप्राप्तिः, तत्पर्वसकलभव्यानां शिवं तनोत्वेवं श्री**मदार्यसुहस्तिसूरि**मुखकमलाद् **दीपालिकाव्याख्यानं** समाकर्ण्य **सम्प्रति**भूपतिः श्री**दीपालिका**-

पर्वप्रथनं सकलदेशेषु चकार, तेन नृपेण जिनधर्मस्य महाप्रभावना कृता नवीन-जिनालयैर्जीर्णोद्धारैश्च पृथ्वीमण्डिताऽनार्यदेशेष्वपि जिनधर्मः प्रवर्तितो न्यायेन च राज्यं पालयामासाऽस्य विशेषेण वृत्तान्तस्त्वन्यग्रन्थाद् ज्ञेयः । एतद् **दीपालिव्याख्यानं** श्रुत्वा तन्मध्यवर्णितपञ्चमारकभावांश्च निशम्य मुमुक्षुभिस्तत्सद्दग्वैपरीत्यं न कर्तव्यं किन्तु सदा धर्मे स्थिरता कार्या ।

निशम्यैवं भवक्लेश-नाशाय कुरुतोद्यमम् ।
वीरनिर्वाणसत्पर्व-सेवने सततं जनाः ॥१॥

कच्छदेशे वरे **जक्खौ-पुरे** धर्मिधनियुते ।
वर्द्धमानादितीर्थेशा-नेकप्रासादमण्डिते ॥२॥

चन्द्रशून्यखनेत्राब्दे, व्याख्यादीपालिपर्वणः ।
मार्गस्य कृष्णसप्तम्यां, स्वपरश्रेयसे कृता ॥३॥

मुनिमण्डलमुख्यस्य, **गौतमाब्धेः** शुभाज्ञया ।
मया **नीत्यब्धि**शिष्येणो-पाध्यायेन **गुणाब्धि**ना ॥४॥

प्रमादवशगेनात्र, यत्किञ्चित् स्खलितं मया ।
संशोध्यं तद्विपश्चिद्भिः क्षन्तव्यं च क्षमापरैः ॥५॥

इति दीपालिकाव्याख्यानम् ॥

● ● ●

परिशिष्टानि

परिशिष्टम्

[१]

अपापापुरी[संक्षिप्त]कल्पः[१] ॥

सिद्धार्थोक्त्या वनान्ते खरकसुभिषजाभ्यञ्जनद्रोणिभाजः,
शल्ये निष्क्रि(ष्कृ?)ष्यमाणे श्रुतियुगविवरात्तीव्रपीडार्दितस्य ।
यस्या अभ्यर्णभागेऽन्तिमजिनमुकुटस्योद्यदाश्चर्यमुच्चै-
श्चञ्चच्चीत्काररावस्फुटितगिरिदरी दृश्यतेऽद्यापि पूरः ॥१॥

चक्रे तीर्थप्रवृत्तिं चरमजिनपतिर्य वैशाखशुक्लै-
कादश्यामेत्य रात्रौ वनमनु महसेनाह्वयं जृम्भिकातः ।
सच्छात्रास्तत्र चैकादशगणपतयो दीक्षिता गौतमाद्या,
जग्रन्थुर्द्वादशाङ्गीं भवजलधितरीं ते निषद्यात्रयेण ॥२॥

यस्यां श्रीवर्धमानो द्व्यहमनशनकृद्देशनावृष्टिमन्त्यां,
कृत्वा श्रीहस्तिपालाभिधधरणिभुजोऽधिष्ठितः शुल्कशालाम् ।
स्वातावूर्जस्य दर्शे शिवमसमसुखश्रीनिशान्तं निशान्ते,
प्रापत्पापास्तपापान् विरचयतु जनान् सा पुरीणां धुरीणा ॥३॥

नागा अद्यापि यस्यां प्रतिकृतिनिलया दर्शयन्ति प्रभावं,
निस्तैले नीरपूर्णे ज्वलति गृहमणिः कौशिके यन्निशासु ।
भूयिष्ठाश्चर्यभूमिश्चरमजिनवरस्तूपरम्यस्वरूपा,
साऽपापा मध्यमादिर्भवतु वरपुरी भूतये यात्रिकेभ्यः ॥४॥

॥ इति श्रीअपापाकल्पः ॥
॥ ग्रं० १०, अ० २१ ॥

• • •

---

१. अयं कल्पः श्रीजिनप्रभसूरिविरचिते विविधतीर्थकल्पे १४ क्रमाङ्केनाऽस्ति ।

D:\chandan/new/kalp-p/pm5\2nd proof

परिशिष्टम्

[२]

श्रीहेमचन्द्रसूरीश्वरविरचितदीपोत्सवकल्पस्याकाराद्यनुक्रमः ॥

श्लोकांशः	श्लो०/पृ०
[अ]	
अकल्पान्तर्गतं कल्प-	७०/१५
अक्षीणसङ्ग्रहाम्भस्कौ,	८१/१८
अङ्गारमर्मराभा भू-	२०३/३५
अचलभ्रातामेतार्य-	३४/७
अतः परं दुःषमायां,	१७१/३०
अतः परं पूर्ववच्च,	२३०/३७
अतिवृष्ट्या खनन्तः,	१२४/२५
अथ निर्वाणसमयं,	३८/७
अनन्तदुःखः संसारो,	४२/७
अनुशिष्याऽर्हतं धर्मं,	१६२/२८
अन्यैः पाखण्डिभिर्दत्तः,	१३६/२६
अपश्यत् त्रिशलादेवी,	१२/४
अपि धर्मपरा भूत्वा,	६६/१४
अपि सूक्ष्मं तनुयोगं,	२६९/४१
अब्जाकरेष्वम्बुजानि,	६५/१४
अभिषिच्य प्रभुं	१८/४
अरौ यावसर्पिण्या-	२१४/३६
अर्घति स्म च विज्ञानं,	१६९/२९
अर्थस्तु मोक्ष एवैको,	४१/७
अर्हद्भक्ताश्च राजानो-	१७०/२९
अर्हन् सत्यकिजीव-	२३६/३८
अवधिज्ञानविज्ञात-	१५/४
अस्मद्विलक्षणाचारा-	८४/१८
अस्मन्निर्वाणतो वर्षशतैः	१११/२१
अस्माद्दुष्कर्मणस्तस्मा-	१३९/२६
अहोरात्रान् सप्तदश,	१४४/२७
[आ]	
आचार्याश्चन्द्रमास्तुल्याः,	१६७/२९
आचार्यो दुःप्रसहाऽऽख्यः,	१८७/३४
आदास्यन्ते सुविहित-	५८/११
आमभूपस्तदादेशा-	११०/२१
आसन्नमृत्युर्भूयोऽपि,	१५०/२७
[इ]	
इतश्च प्रभुनिर्वाणं,	२७५/४१
इतश्च दिक्कुमारीणा-	१४/४
इति चिन्तयतस्तस्य,	२७६/४१
इति श्रुत्वा स्वप्नफलं,	९०/१८
इत्थं च दुःषमा वर्ष-	१९४/३४
इत्थं प्रवचनाऽवज्ञा-	५५/१०
इत्युक्तवन्तं श्रीवीरं,	९१/१८
इत्युक्ते कल्किनं	१६०/२८
इदं हि भरतक्षेत्रं,	१६५/२९
इन्दुः स्त्रक्ष्यत्यतिशीतं,	१९७/३४
इन्द्रभूतिरग्निभूति-	३३/७

[उ]

उच्चैश्रवास्तुरङ्गेषु, ५/३
उज्जयिन्याः प्रभु सोऽपि, १०६/२१
उत्पन्ने दुग्धदध्यादौ, २२७/३७
उत्पेदे तुर्यकं ज्ञानं, २६/५
उत्सन्ने केवले भावी, ९४/१९
उत्सर्पिण्यां दुःषमादौ २१५/३६

[ऋ]

ऋजुवालिकानदीतीरे, ३०/६

[ए]

एकविंशो जिनो मल्लो, २४१/३८
एरण्डबीजवद्बन्धा- २७१/४१
एवं गुरुकुलवासः, १७९/३०
एवं च तप्यमानस्य, २८/६
एवं च दुःषमाकाले, ८९/१८
एवं च देशनां कृत्वा, ४४/८
एवं मुनिवचः श्रुत्वा, १४०/२६
एवं सदापि भोक्ष्यन्ते, २१२/३६
एवमाख्याय समवसरणा- २५०/३९

[क]

कथञ्चिद् गृहवासे- २०/५
कथयिष्यन्ति तेऽप्येवं, १२६/२५
कल्किना खान्यमानाया- १३०/२५
कल्किराजस्तदाकर्ण्य, १२८/२५
कल्की भाषिष्यते शक्रं, १५५/२७
कल्याणफलपाकानि, २५६/३९
कार्तिकस्य जीवः २३३/३७
कालं तेनागमिष्यन्तं, ७६/१७
कालात् कर्मवशाद्भावि, १३४/२६
किमरे ! मर्त्तुकामोऽसि, १४१/२६
कियत्यपि गते काले, ७८/१७
कुण्डग्रामेऽथ सिद्धार्थ- १०/४
कुदेशे कुकुले जाता, ६७/१४
कुप्यन्निति गिरा कल्की, १५९/२८
कुमारोऽष्टादशाब्दानि, १२२/२४
कूटतुला कूटमानं, १८३/३१
कूले कूले कूलिनीनां, २०८/३५
कृत्रिमं ग्रहिलीभूय, ८७/१८
क्रमादेवं हीयमाणे, १८६/३१
क्रोधमानमायालोभा, १२०/२४

[क्ष]

क्षपकोपशमश्रेण्यौ न च, ९५/१९
क्षमादिगुणपद्माङ्काः, ७१/१६
क्षीरद्रुतुल्याः सुक्षेत्रे, ५६/११

[ग]

गङ्गाप्रवाहपयसा, १४६/२७
गर्भं वक्ष्यति षड्वर्षा, २०६/३५
गर्भे जन्मनि दीक्षायां, २६०/४०
गवालिजीवः समाधि- २३९/३८
गीतार्था लिङ्गिनश्च स्युः, ७४/१७
गुरून्नाराधयिष्यन्ति शिष्याः १७८/३०
गोदोहिकासनस्थस्य, ३१/६
गोपालाः कौशिकः २७/५
गोशीर्षचन्दनादीनि, २७४/४१
ग्रामाः श्मशानवत्प्रेत- १७३/३०
ग्रामा नगरवत्स्वर्ग- १६६/२९

[च]

चतुर्दशसहस्राणि, ३६/७
चतुष्पथेऽवस्थिता सा, १३१/२५
चैत्रमासि सिते पक्षे १३/४
चोर्याच्चोरा पीडयिष्यन्- १७६/३०
चौरा राजविरोधो, १२१/२४

[ज]

जनानामाददानः स्वं, १२३/२५
जम्बूशिष्यः प्रभवश्च, ९६/२०
जयन्तोऽथाऽजितो धर्मः, २४७/३९
जयश्रियं यच्छतु तुभ्यमेष २७८/४१
जलोपसर्गे विरते, १४७/२७

जिनजन्माभिषेकाय, १७/४
जीर्णशालास्थितो हस्ती, ४६/८
[त]
तं जल्पिष्यति शक्रोऽपि, १५७/२८
ततः पाखण्डिनः सर्वान्, १३५/२६
ततः सुसमये जाते, ८८/१८
ततश्च मासि वैशाखे, २९/६
ततो भद्रबाहुर्गणधरो ९९/२०
ततोऽन्यगच्छकैः, ६०/१२
ततोऽर्वाग्वत्स्र्यते धर्मो, १९१/३४
तत्पानात् ग्रहिलाः सर्वे, ८२/१८
तत्र जातिस्मरः पूर्वं, २२५/३७
तत्र श्रेणिकराड्जीवः, २३१/३७
तत्राचार्यः प्रातिपदः १४५/२७
तत्राद्यः पुष्करो नाम २१६/३६
तत्रैत्य निशि मत्स्यादीन्, २११/३६
तथा पर्वसु दीपाली, ६/३
तथा हि पृथिवीपुर्यां, ७५/१७
तथाऽपराजितो भीमः, २४९/३९
तदा च कार्तिकदर्श- २५५/३९
तदा च मथुरापुर्या- ११९/२४
तदा च विरसा मेघाः, १९९/३५
तदा रथपथमात्रं, २१०/३५
तदाप्रभृति लोकेऽपि, २७३/४१
तदेषां फलमाख्याहि, ४८/८
तृतीयः पोट्टिलजीवः, २३२/३७
तृतीयो घृतमेघाख्यः, २१७/३६
ते च पर्युषणापर्व १०४/२१
ते वक्ष्यन्ति भरत- २२०/३६
ते विपर्यासयिष्यन्ति, ५३/१०
तेषां च प्रतिभास्यन्ति, ५७/११
तौ च सूक्ष्मौ वाङ्मनस- २६८/४०
[त्र]
त्रयोविंशोऽनन्तवीर्यो, २४२/३८
त्रिनवत्यधिकैर्वर्ष- १०३/२०
[द]
दग्विकारैः स्मितैर्जल्पै- १८१/३०
दत्त्वा संवत्सरं दान- २३/५
दत्त्वाऽवस्वापिनीं देव्याः, १६/४
दशवैकालिकग्रन्थं, ९७/२०
दशवैकालिकभृद्यः, १९०/३४
दीर्घदन्तो गूढदन्तः, २४३/३८
दुःखं स्थास्यन्ति तिर्यञ्चो, २०१/३५
दुःषमान्ते भविष्यन्ति, २२३/३७
दुःषमायामतीतायां, २२८/३७
दुहिता महिता स्त्रीसु, २२/५
देवतावचसा तेन, १४२/२६
देवशर्मा द्विजो ग्रामे २५३/३९
द्रव्येण कुम्भलाभेऽपि, १४९/२७
द्रुमौषधिलतावल्ली- २१९/३६
द्वादशाब्दीं गृहे नीत्वा- १९२/३४
द्विपृष्ठश्च त्रिपृष्ठश्च, २४६/३९
द्वीपायनजीवस्त्वेकोनविंशो- २४०/३८
[ध]
धर्मतत्त्वे प्रणष्टेऽथ, १९५/३४
धर्मश्लथेषु ये शिक्षां, ५४/१०
धर्माणां शुभभावानां, १८५/३१
धृष्टस्वभावा मुनयः, ५९/१२
[न]
न कुतीर्थिकतिर्यञ्चो- ६३/१३
न दौस्थ्ये परचक्रे वा, ५०/९
न युक्तमेभिर्गमनमिति ६१/१२
न साक्षाद्भाविनो देवा, १८०/३०
नगरे पर्यटंस्तत्र, १२५/२५
नन्दनः श्रेणिकजीवो, २२९/३७
नन्दिश्च नन्दिमित्रं, २४५/३८
नवमः केकसीजीवो, २३५/३८
निर्ममः सुलसाजीवो, २३८/३८

D:\chandan/new/kalp-p/pm5\2nd proof

निर्लज्जा वस्त्ररहिता, २०५/३५
निर्वाणे स्वामिनि २७२/४१
निर्वीरां क्षितिमाप्य २७७/४१
नृषु चक्री सुरेष्विन्द्र ३/३

[प]

पञ्चत्रिंशत् समधिके १०७/२१
पञ्चमारकपर्यन्तं, १६४/२९
पञ्चर्हस्वाक्षरोच्चारमित- २७०/४१
पञ्चाशीत्यधिकैर्वर्षशतैः १०८/२१
परुषाः पांशुभूयांसो- १९६/३४
पर्यङ्कासननिषिन्नो, २६६/४०
पललाहारनिरता, २०९/३५
पाखण्डाः करदाः सर्वे, १५६/२७
पितुः पापफलं घोरं, १६३/२९
पितृव्योऽथ सुपाश्वोंऽभूत्, २१/५
पुमर्था इह चत्वारः, ४०/७
पुराणेषूक्तमस्त्येवं, १३८/२६
पूर्वाह्णेऽथ चारित्रस्य, १९३/३४
पृथ्व्यादीनां रसं कर्त्ता २१८/३६
प्रतिपालय नाथ त्वं, २६२/४०
प्रत्यर्धचक्रिणैते २४८/३९
प्रदीपपर्वणोऽस्यैव, ८/३
प्रवर्त्तनाद् दुषमाया- २६४/४०
प्रायः कपिसमा लोल- ५२/१०

[ब]

बलदेवस्य जीवोऽर्ह- २३७/३८

[भ]

भरतैरावतेष्वेवं २१३/३६
भविष्यन्ति च भूयांस- १४३/२६
भविष्यन्ति सुखा वाता, २२२/३७
भविष्यन्त्यायतनानि, १४८/२७
भाविनो बिलवासाश्च, २०७/३५
भावी विरोधो स्वजनै- १७७/३०
भिक्षुभ्यो याच्यमानस्त्वं, १५८/२८
भूपः कुमारपालाख्यो, ११२/२२
भूषणानि प्रभूतानि, ७/३
भो भव्याः श्रूयतां ११४/२२

[म]

मणिमन्त्रौषधितन्त्र- १८४/३१
मत्तीर्थे वर्त्तमानानां, ११५/२२
मन्त्री ज्ञात्वेति तन्मन्त्रं, ८५/१८
मन्त्र्युचे ग्रहिलीभूय, ८६/१८
मन्दाकिनी स्रवन्तीषु, ४/३
मन्निर्वाणाद् गतेष्व- ११७/२३
मम निर्वाणतो मुक्ति, ९२/१९
महागिरि-सुहस्त्याद्या, १०१/२०
महापद्मो दशमाख्यस् २४४/३८
महासिंहासनासीनं, १५४/२७
मार्गं श्रितो यथा दूरं, ४३/७
मार्गशीर्षाभिधे मासि, २५/५
मासादनन्तरं मेघो, ७७/१७

[य]

यथा फलायाबीजानि, ६८/१५
यथा यथा यास्यति च, १७२/३०
यथा यथैष्यति कालो २२१/३६
यदादिशति मे स्वामी- २५४/३९
यद्वा घुणाक्षरन्यायात्, ६९/१५
यस्येदं वर्त्तते तीर्थं, २/३
येन भावी कासः श्वासः, २००/३५
येऽन्त्यास्ते भाविनो मध्ये, १७५/३०

[र]

रजतस्वर्णमाणिक्य- ३२/६
रत्निद्वयप्रमाणाङ्गा, १८९/३४
रत्निमानाः पुरुषाङ्गा, २०४/३५
राजा कुमारपालोऽथ, ११३/२२
राजामात्यौ विसदृशौ, ८३/१८
राज्ञे मन्त्री तदाचख्यौ, ७९/१७

[ल]

लक्षमेकोनषष्टिश्च,	३७/७
लिङ्गिनोऽपि प्राक्प्रभावात्,	६४/१३
लुब्धा नृपतयो भृत्यान्,	१७४/३०

[व]

वज्रिणं बोधयित्वैवं	२६५/४०
वत्सराणां चतुःषष्ट्य,	९३/१९
वर्षिष्यन्ति तथाम्भोदा-	१९८/३५
विपद्यमानस्य जन्मऋक्षं,	२६१/४०
विमलवाहन इति राण्-	१८८/३४
विरलाः पालयिष्यन्ति,	५१/९
विवेकिनोऽङ्गिनो भूत्वा,	४९/९
विष्टौ भावी नृपः कल्की,	११८/२३
वैताढ्यऋषभकूट-	२०२/३५

[श]

शकटालात्मजः शील-	१००/२०

[श्र]

श्रावकश्राविकाहानि-	१८२/३१
श्रीवीरप्राणतस्वर्ग-	९/४
श्रुत्वा तत् क्वापि	१३३/२६
श्लथाचारचरित्राश्च,	७२/१६

[ष]

षट्त्रिंशत्तमपृष्टव्याकरणा-	२५७/३९
षडशीतिं वत्सराणामायुः	१६१/२८
षड्भिर्वर्षशतैर्विंशत्य-	१०२/२०

[स]

स एव केवलज्ञान-	२५२/३९
सङ्ग्रहीष्यति गोगजाश्वा-	२२६/३७
सङ्घः शक्राराधनाय,	१५२/२७
सङ्घस्य कायोत्सर्गा-	१५३/२७
सत्यशौचपरो धर्मा-	१६८/२९
सत्सप्तत्यधिकैर्वर्ष-	१०९/२१
सन्तु श्रीवर्धमानस्य,	१/३
सप्तत्या सहित वर्ष-	१०५/२१
सप्तमो नन्दजीवस्तु,	२३४/३८
समत्सराः करिष्यन्ति,	७३/१६
सम्भूत-भद्रबाहू च,	९८/२०
सर्वतोऽपि पुरं तच्च,	१२९/२५
सर्वलोकोपकाराय,	३५/७
सर्वोऽपि हि तथा चक्रे,	८०/१७
ससङ्घं च प्रातिपदं,	१५१/२७
सहस्रवाह्यामारुह्य,	२४/५
सहस्राक्षोऽश्रुपूर्णाक्षः,	२५९/४०
साधवस्तं वदिष्यन्ति,	१३७/२६
सिंहतुल्यं जिनमतं,	६२/१३
सिंहशवमथाधृष्यम-	४७/८
सिंहो गजो वृषः श्री स्त्रक्	११/४
सुदामा सङ्गमश्चापि,	२२४/३७
सूक्ष्मं च वपुषो	२६७/४०
स्थविराश्च वदिष्यन्ति,	१३२/२६
स्वयं श्री वर्धमानस्तु,	३९/७
स्वराज्यवृद्धिकरणा-	१९/५
स्वामिनो मोक्षसमयं,	२५८/४०
स्वामिन् ! स्वप्ना मयाद्याष्टौ	४५/८
स्वामी तद्दिनयामिन्यां	२५१/३९
स्वाम्यथोचे न कोप्यायुः,	२६३/४०
स्वाम्याख्यान्मम	११६/२२

[ह]

हिरण्यमस्ति स्तूपेषु,	१२७/२५

• • •

परिशिष्टम्

[३]

श्रीविनयचन्द्रसूरीश्वरविरचितदीपालिकाकल्पस्याकाराद्यनुक्रमः ॥

श्लोकांशः	श्लो०/पृ०
[अ]	
अकारयद् गुप्तिमुक्ति	१०४/५५
अङ्गोपाङ्गानि सङ्कोच्या-	९४/५४
अजायन्त शतान्यष्टा-	२२४/६४
अथ दिव्यकृतोल्लोचे	५१/५१
अथ स्वर्गतयोः पित्रो-	११५/५५
अथाकार्य स्वप्नपाठा-	८२/५३
अथानुज्ञापिता राज्ञा	७२/५२
अथो नरामरनाथं	१२८/५६
अनन्तकालादाश्चर्यं	३२/४९
अनाश्रवः प्रशान्तात्मा	१३२/५७
अनुज्ञाप्य जगन्नाथं	४६/५०
अनुत्तमर्णाधर्मण-	१०६/५५
अन्त्याथ साध्वी फल्गुश्रीः	१८१/६०
अन्यदा नमुचिः सूरीन्	२५८/६६
अन्वीयमानमार्गोऽथ	७८/५३
अपश्चिमचतुर्मास्यां	१४९/५८
अपात्रोखरे वप्स्यन्ति	१५७/५९
अपानकेन षष्ठेन	१२७/५६
अपृष्ट्व्याकरणानि	२३२/६४
अमृतोद औषधीकृत्	१९०/६१
अर्द्धनवमासाधिक-	१२/४८
अशीतिलक्षैरधिका	११८/५६
अष्टाग्रमहिषीनाथो	२२/४८
[आ]	
आगच्छद्भिश्च गच्छद्भि-	२३७/६४
आबद्धमौलिमुकुटः	७६/५३
आयुः प्रमाणकल्याण-	२०९/६२
आसनादि तदेन्द्राणां	१०१/५४
[इ]	
इक्ष्वाकु-हरिवंशो-ग्र-	३१/४९
इत्थं सहस्त्रपञ्चाशद्	२७०/६७
इत्यादिश्य भगवान्	२१९/६३
इन्द्रप्रहितगन्धर्वै-	२६४/६७
इहैवोज्जयनीपूर्यां	२४४/६५
[उ]	
उत्कटिकानिषद्यायां	१४१/५७
उत्तमनरैकषष्टि-	२१६/६३
उत्पन्नेऽनुद्धरीकुन्थौ	२३४/६४
उत्सर्पिण्यवसर्पिणी	२१८/६३
उत्सर्पिण्याद्याऽरकेऽपि	१८८/६१
उदयाख्यजिनो भावी	२००/६२
उपशमितमेघनादं	२७८/६८
[ऊ]	
ऊचे प्रभुः शक्र !	२३०/६४
ऊचे विष्णुर्यान्ति पूर्णा-	२६१/६६

D:\chandan/new/kalp-p/pm5\2nd proof

ऊढ मदनावलीको २५२/६६

[ए]

एकदा ज्वालया राज्ञ्या २५०/६५
एकदा रथयात्रायां ५/४७
एकशाटोत्तरासङ्गः २६/४९
एके तपोगौरविता १६४/५९
एकेन देवदूष्येण १२६/५६
एकोनषष्टिसहस्रा- २२१/६३
एवं द्वादशवर्षाणि १३८/५७
एवं नवसु मासेषु ९७/५४

[क]

कपिवच्चपलाः सत्त्वा १५४/५८
कल्की नंष्ट्वा स्थलभुवि १७२/६०
कल्कीम्लेच्छकुले १६७/५९
कल्याणफलपाकानि २३१/६४
काकवद्दीर्घिकायां न १५५/५८
कार्तिकस्यामावास्यायां २२६/६४
किञ्चिज्ज्ञात्वा श्रुताम्भोधेः २७२/६७
कुक्षौ श्रीत्रिशलादेव्या ४७/५०
कृतयोगनिरोधोऽथ २३३/६४
कृत्वा प्रणाममालोक्या- ४५/५०
कृपण-ब्राह्मण-प्रान्त- ३०/४९
कृष्णाश्विनत्रयोदश्यामृक्षे ४९/५०
क्रमं तृतीयं नमुचेः २६३/६६

[क्ष]

क्षपकोपशमश्रेण्योः १६१/५९
क्षयाय वाता वत्स्यन्ति १८३/६१

[ख]

खड्गिशृङ्गमिवैकाकी १३३/५७

[ग]

गगनमिवानालम्बो- १३१/५७
गङ्गासिन्धूभयतटे १८४/६१
गजो वृषो हरिर्लक्ष्मी १६/४८
गम्भीरे सरजस्त्राणे ५३/५१
गर्भं च त्रिशलादेव्या ३९/५०

[च]

चक्रवर्ती महापद्मो- २५५/६६
चण्ड-चपलाप-वातो- ४४/५०
चतुरो बलदेवाना- ८६/५३
चतुर्गुणैश्चतुरशीति- २३/४९
चतुर्दशपूर्विणां तु २२२/६३
चतुर्दशाधिकैकोन- १६६/५९
चतुर्द्दश्याममावस्यां २६८/६७
चन्द्र इव सौम्यलेश्यो १३५/५७
चन्द्रः कुवलयानन्दकारी ६०/५१
चन्द्रप्रभाशिबिकाया- १२०/५६

[छ]

छद्मस्थोऽस्थात् समा- २२५/६४

[ज]

जयन्तो व्याजितो धर्मः २१५/६३
जरारहितमरुजा- ९९/५४
जातिस्मृतेः पुरादीनां १९३/६१
जीतमेतत् सुरेन्द्राणां ३३/४९
जीर्णशालास्थितो हस्ती १५१/५८
जीवः श्रेणिकराजस्य १९७/६२
जीवत्स्वामिप्रतिमानां ४/४७
जीवो भावी सुनन्दस्य २०१/६२
जैनास्थानमिवोच्चक्रं ६४/५२
ज्योतिर्द्योतितदिग्चक्रो ६८/५२
ज्योतीरसाङ्क-स्फटिकाः ४३/५०

[ज्ञ]

ज्ञानेन दीक्षासमयं ११७/५६

[ड]

डकाराकारलाङ्गूल- ५७/५१

[त]

तं नन्तुमाययौ राजा २४५/६५
ततः कल्पद्रुमोत्पत्तौ २१७/६३
ततः कुलस्य युष्माकं ८७/५३

ततस्तस्य सुतं दत्तं	१७७/६०
ततो भ्रातृद्वितीयाभू-	२४२/६५
ततो वर्षचतुःषष्ट्य	१६०/५९
तत्पुत्रस्य कुणालस्या-	३/४७
तत्पुत्रौ विष्णुकुमार-	२४८/६५
तत्र गतं भगवन्तं वन्दे	२८/४९
तत्रार्हतां च चक्रिणां	८५/५३
तत्रोत्पाते प्रशान्तेऽथ	२६६/६७
तदथ श्रीमहावीर-	३४/४९
तदा च जृम्भिका देवा	९१/५४
तदा चासनकम्पेन	१००/५४
तदा प्रातिपदाचार्य-	१७४/६०
तदा श्रीसुव्रताचार्यो	२५७/६६
तदासन् स्वामिनः शिष्याः	२२०/६३
तद्रात्रौ जृम्भका देवाः	१०२/५४
तन्मन्त्री नमुचिः सोऽभू-	२४९/६५
तस्मिन् काले देवराजो	२०/४८
तस्य पुत्रस्य दास्यामो	९३/५४
तिर्यग्नृदेवविहितो-	१३०/५७
तृतीयः उदायी जीवः	१९८/६२
ते पौषधोपवासादि	२३६/६४
तेनापि शिक्षितो भूपः	१७६/६०
तेष्वादौ पुष्करावर्त्त-	१८९/६१
[त्र]	
त्रयोविंशोऽमरजीवो-	२०८/६२
[द]	
दण्डित्वाऽशेषपाखण्डान्	१७१/६०
दत्तः प्रतिदिनं जैनं	१७८/६०
ददर्श श्रीमहावीर-	२५/४९
ददृशे प्रसरद्दानः	५५/५१
दिग्गजैः (रभिषिक्ता च)	५८/५१
दिवि दुन्दुभयो नेदु-	१०५/५५
दीर्घदन्तो गूढदन्तः	२१०/६३
दुःषमाऽरकपर्यन्ते	१७९/६०
देवकी जीवो भवितै-	२०२/६२
देवानन्दा च तद्रात्रौ	५०/५१
देवानन्दा तदाकर्ण्य	१९/४८
देवानन्दाभिध रात्रा-	२२७/६४
देवेन्द्रस्य तदादेशं	४०/५०
देवैर्दत्तं महावीरः	११०/५५
देव्या सुष्टुगतिं विभ्रच्च-	५६/५१
द्वाचत्वारिंशत्सुस्वप्ना	८४/५३
द्विपृष्ठश्च त्रिपृष्ठश्च	२१३/६३
द्वीपेऽत्र जम्बूद्वीपाख्ये	११/४८
[ध]	
धास्यन्ति गर्भं षड्वर्षा	१८६/६१
ध्यानान्तरे वर्त्तमानो	१४२/५७
[न]	
नन्तुं तदागतो भूपः	१५०/५८
नन्दस्वर्णं जनाञ्ज्ञात्वा	१६८/६०
नन्दिवर्द्धनराजाप्य-	२४१/६५
नन्दिवर्धननामा च	११२/५५
नभसोऽवतीर्य स्वप्ना-	६९/५२
नव कृष्णः नन्दि-	२१२/६३
नव मल्लकिज्ञातीया	२३५/६४
नात्याम्लैर्नातिमधुरै-	९६/५४
नामद्वयं सुतायाश्चाऽ-	११३/५५
निमन्त्र्य द्वादशे चाऽह्नि	१०८/५५
निर्मलास्वखिलादिक्षु	९८/५४
निर्वाणमहिमानं भर्त्तुः	२३९/६५
निवेश्य पूर्वगर्भं च	४८/५०
निवेश्य सहस्रपत्रे	२४०/६५
नैतद्भूतं भवति वा	२९/४९
[प]	
पञ्चदशः सुलसाया-	२०४/६२
पञ्चमो दृढायुर्जीवः	१९९/६२
पर्युषणादिपर्वाणि	९/४७
पुनः धनार्थी लोभात्मा	१७३/६०

D:\chandan/new/kalp-p/pm5\2nd proof

पुराणि ग्रामतुल्यानि १६३/५९
पूर्वरात्रापपात्रे १५/४८
प्रकाशयन्निशामास्यं ६१/५१
प्रतिवर्षं तदाद्यत्र २६७/६७
प्रभोः काश्यपगोत्रस्य १०९/५५
प्रभोः पूर्वभवस्नेहात् ६६/५२
प्रहित्य मुनिराहूतो २६०/६६
प्राणाताद्दशमात् कल्पात् १०/४८

[ब]

बलिपह्लादनामाना- २१४/६३
बोधितः शासनदेव्या १७५/६०
ब्राह्मणकुण्डग्रामे- १४/४८

[भ]

भगवान् श्रीमहावीरो १३/४८
भद्रादेव्या चतुर्दश- १९५/६१
भवनव्यन्तरज्योति- १०३/५५
भविता सत्यकी जीवो २०३/६२
भाविपुत्रः स तारुण्ये ८९/५४
भुञ्जानो विविधान् भोगान् २४/४९
भोगो वस्त्राऽन्नपानादे- २४३/६५

[म]

मङ्गलकल्याणवाग्भिः १२१/५६
मध्याह्ने सुमुखो मन्त्री १८२/६१
मया द्रमकमात्रेण ६/४७
मर्त्यामर्त्यगवादीनां २३८/६५
मल्लो जीवो नारदमस्यै- २०७/६२
महापद्मामुपालभ्य २६५/६७
महापद्मो दर्शनाख्यो २११/६३
मांसाहारं निषेध्यन्ति १९१/६१
मातुर्नामानि त्रिशला १११/५५
मार्गस्य कृष्णदशम्यां ११९/५६
मिथिलायां षडभवन् १४७/५८
मुनेर्विष्णुकुमारस्य २५४/६६
मूर्ध्ना प्रणम्य त्रिःकृत्वा २७/४९
मेरुचारुलसद्दण्डः ६२/५१
मौर्यान्वयनभश्चन्द्र- २/४७

[य]

यतस्ते जन्मभं नाथ २२९/६४
ययाचे नमुची राज्यं २५६/६६
यशोधरजिनो भावी २०६/६२

[र]

रथाकृष्टौ तयोर्वादे २५१/६६
रथाङ्गमध्यतुल्योऽथ १८५/६१
राजाख्यत् स्वमतिज्ञानात् ७०/५२
राजाऽथ त्रिशलामाह ९२/५४
राजेश्वरैस्तलवरै- ७९/५३
राज्ञी श्रीत्रिशलादेवी ५४/५१
राज्यं न कल्पतेऽस्माकं ७/४७
रेवतीजीवस्तु सप्त- २०५/६२

[ल]

लक्षयोजनदेहीऽभू- २६२/६६
लक्ष्याद्द्वादशधान्यानां २७४/६७
लज्जितो नमुचिर्नंष्ट्वा २४७/६५
लवणदेवस्य धेनुः १७०/६०
लोकान्तिकसुरैरेत्य ११६/५५
लोहिताक्ष-हंसगर्भा- ४२/५०

[व]

वर्षमासाधिकं चेली १२९/५६
वर्षा चतुर्मासंख्या १४५/५८
वासीचन्दनयोर्लेष्टु- १३७/५७
वासौकसि तदन्तस्य ५२/५१
विपुलां जीविकां दत्त्वा ९०/५४
विमानलक्षद्वात्रिंश- २१/४८
विमुच्य सर्वालङ्कारान् १२५/५६
विश्वानन्दविधात्री तमोपहा २७६/६८
विश्वालङ्करणैकहेतु २७७/६८
वीक्ष्यमाणोऽक्ष्णां सहस्रैः १२२/५६
वृषभ इव जातस्थामा १३४/५७

वैशाखशुक्लदशम्यां १३९/५७
वैशालीवाणिजग्राम- १४६/५८
व्यावृतचैत्यनिकटे १४०/५७
व्रज सेनापते ! शीघ्रं ३६/५०
व्रतं समाः प्रपाल्यष्टौ १८०/६०

[श]

शबवन्निःप्रभावत्वा- १५६/५८
शर ५ युग ४ शिखि ३ शशि २७५/६७
शिष्यसंख्या गणेशानां १४४/५८

[श्र]

श्रमरोगहरैस्तेलै- ७४/५२
श्रावस्त्यामेकमेकं तु १४८/५८
श्रीवर्द्धमानमानम्य १/४७
श्रीविमलवाहनाख्यः १९२/६१
श्रीसिद्धार्थनरेन्द्रस्य ३८/५०
श्रुत्वेति त्रिशला तुष्टा ७१/५२
श्रुत्वेति सम्प्रतिनृपः २७१/६७
श्रुत्वेत्थं व्रतमादाय १५८/५९

[ष]

षट्त्रिंशत्वत्सरो भावी १६९/६०

[स]

संपूज्याः श्रीमदर्हन्त ८/४७
संहृत्य देवानन्दायाः ३७/५०
सकोरिण्टदामछत्र- ७७/५३
सङ्ख्यातयोजनायामं ४१/५०
सज्जयित्वा नृपो बाह्यां ७३/५२
सत्फलः सुमनोमाला- ६३/५२
सप्तत्यग्रचतुःशत्या १६५/५९
सप्तत्यग्रे वर्षशते १६२/५९
सप्तशती केवलिनां २२३/६३
सप्तहस्तप्रमाणाङ्गः ११४/५५
समं विष्णुकुमारेण २५३/६६
समभावादमावास्या- २७३/६७
सम्यक्तत्त्वादिरत्नाढ्यं ६५/५२
सर्वबलेन सर्वर्द्ध्या १२४/५६
सर्वलक्षणसंपूर्णो १८/४८
सार्थवाहश्रेष्ठिदूत- ८०/५३
साऽऽख्यत् ऋषभदत्ताय १७/४८
सिंहशबमथाधृष्य- १५२/५८
सुकुमारपाणिपादः ८८/५३
सुरशैलमिवोत्तुङ्गं ६७/५२
सुरैः समवसरणं चक्रे १४३/५८
सूर्याचन्द्रमसोश्चक्रे १०७/५५
सैकोननवति पक्षे- १९४/६१
सौरभ्यलुभ्यद्भ्रमरं ५९/५१
स्थातव्यं तन्न मद्भूमौ २५९/६६
स्नात्वा गन्धजलै- ७५/५२
स्मरणमात्रोपनतं ३५/४९
स्मृत्वा सहस्रपञ्चाशत्- २६९/६७
स्वप्नानां फलमापृच्छ- ८३/५३
स्वयं सिंहासनासीनः ८१/५३
स्वर्णवर्णः सप्तहस्त- १९६/६२
स्वातौ रात्र्यन्तयामार्द्धे २२८/६४
स्वामी स्वप्नफलं प्राह १५३/५८
स्वाम्यूचे मम निर्वाणात् १५९/५९

[ह]

हृद्भिरभिनन्द्यमानः १२३/५६
हन्तुं मुनीन् कृष्टखड्गो २४६/६५
हस्तोच्छ्रयाः कषायोग्रा १८७/६१
हुताशनवज्ज्वलत्तेजाः १३६/५७
हृत्वा दुःखं प्रभुः पित्रोः ९५/५४

• • •

परिशिष्टम्

[४]

श्रीजिनसुन्दरसूरीश्वरविरचितदीपालिकाकल्पस्याकाराद्यनुक्रमः ॥

श्लोकांशः	श्लो०/पृ०
[अ]	
अकुलीना महीपालाः	१५२/९९
अक्षीणसंगृहीताम्बु-	८१/९३
अग्रे गतेन भूपेन	१८४/१०२
अचलभ्राता ९ मेतार्यः	४१/९०
अतुच्छस्वच्छतोयायां	६०/९२
अत्युग्रशीततापाभ्यां	३०७/११२
अदन्तस्तुरगस्तस्य	२४०/१०६
अनन्तसत्त्वधीरत्व-	२६/८९
अनुत्तरोपपातिना-	३५५/११५
अन्ते कल्की पुनः	२७५/१०९
अन्यकर्तृकदीपालि-	४३४/१२२
अन्यदा पाण्डवाः पञ्च	१८६/१०२
अपूजितेषु देवेषु	२१५/१०४
अमरात्मा त्रयोविंशोऽ-	३४१/११४
अमावास्यादिने कृत्वा	३६८/११६
अवधिज्ञानतो ज्ञात्वा	२४/८९
अवधिज्ञानतो ज्ञात्वा	४१८/१२०
अवोचन् वाचनाचार्याः	३८१/११७
अष्टादशसु देशेषु	२२४/१०५
अस्मद्विलक्षणाऽऽचारा-	८४/९४
अस्मिन्निर्वाणतो वर्ष-	२०७/१०३

श्लोकांशः	श्लो०/पृ०
[आ]	
आगत्य तमुवाचाथ	१८८/१०२
आयुः-प्रमाण-कल्याणा-	३४२/११४
आर्हतः क्ष्मापतिः शुद्धः	२२६/१०५
आलोचितः प्रतिक्रान्तः	४२१/१२०
आहारक-मनोज्ञाने-	९५/९५
[इ]	
इति श्रीतपागच्छाधिराज-	४३८/१२२
इतो देवमुखात् ज्ञात्वा	३७०/११६
इत्थं सहस्रपञ्चाश-द्	४२८/१२१
इत्यादिश्य प्रबोधार्थं	३५२/११५
इत्याद्यष्टोत्तरशतै	१९६/१०३
इत्युदित्वा स क्रमेण	२८३/१०९
इदं किमिति संभ्रान्ता-	४१७/१२०
इन्द्रभूति १ रग्निभूति	४०/९०
इह सव्वोदयजुगपवर-	२८९/११०
इह सुहम्म-जम्बू	२९०/११०
[उ]	
उत्थितानां स्वबन्धूनां	१९५/१०२
उत्सर्पिण्यवसर्पिण्यौ	३५१/११५
उत्सर्पिण्यां प्रथमाऽरे	३१६/११२
उदायिजीवस्तृतीयः	३३१/११३

उपर्जुवालिकातीरे ३७/९०
उपशान्ते तदोत्पाते ४२२/१२१
उवगरणवत्थपत्ताइ- २२९/१०५
उवसग्ग-गब्भहरणं- १३६/९८
उवाच नमुचिं विष्णुः ४१२/१२०

[ए]

एकषष्टिस्तृतीयाऽरे ३४९/११५
एकादशशता ११०० नीभा २१२/१०४
एकोनविंशति वर्ष- २८७/११०
एकोनविंशवर्षेऽर्द्ध- २४३/१०६
एवं गुरूक्तमाकर्ण्य १०/८८
एवं च तप्यमानस्य ३६/९०
एवं च दुष्षमाकाले १५३/९९
एवं च दुष्षमाकाले ८९/९४
एवं चतुर्दशस्वप्न- २२/८९
एवं जिनोदितं धर्मं ११४/९६
एवं निशम्याऽऽर्यसुहस्तिसूरे- ४३३/१२१
एवं स्वप्नफलं श्रुत्वा ९०/९४

[क]

कपिवच्चपलात्मान- ५५/९१
कलहं ते करिष्यन्ति ७३/९३
कलहकरा डमरकरा २२७/१०५
कल्किनः पाटलीपुत्रे २४६/१०६
कल्किनो राजसमये २४९/१०७
कल्की ततोऽतिलोभेन २५६/१०७
कल्की त्यक्तधनान् २७१/१०८
कल्की नंष्ट्वा पुनः २६२/१०८
कल्पद्रुमे समुत्पन्ने ३५०/११५
कल्याणफलपाकानि ३६३/११६
कषायबहुला लोका १३८/९८
कषायोग्राः पितृमातृ- ३१४/११२
कस्यापि धनिनः कन्यां १५७/१००
काककल्पा महीपालाः १८५/१०२
कायोत्सर्गेण सङ्घस्य २७७/१०९
कार्तिकस्य तिथौ दर्शे ३५७/११५
कालं तेनागमिष्यन्तं ७६/९३
कालेन हीयमानेन १३९/९८
कास-कुष्ट-ज्वर-श्वासैः ३०९/११२
किन्तु मध्ये समुत्पन्ना ६५/९२
कियत्यपि गते काले ७८/९३
कुण्डग्रामेश-सिद्धार्थ- २०/८८
कुमारपालभूपाल- २०८/१०३
कुलेष्वन्येषु नीचेषु १८२/१०२
कृत्रिमं ग्रहिलीभूय ८७/९४
केचित्तपोगौरविताः १३४/९८
केवलज्ञानमुत्पननं ३९/९०
कोपाटोपवशः सोऽथ ३८४/११७
कोल्लागाह्वग्रामे ३४/९०
कौबेरीमातुरुष्कं २११/१०४

[क्ष]

क्षणं नाथ ! प्रतीक्षस्व ३६०/११६
क्षीरवृक्षसमाः श्राद्धाः ५८/९२
क्षीरोदः सस्यनिर्माता ३१८/११२

[ग]

गच्छद्भिर्देवदेवीना- ३६९/११६
गजवाह्यं खरवाह्यं १८०/१०१
गजाश्वरथपत्त्यादीन् ३२५/११३
गर्भं धास्यन्ति षड्वर्षाः ३१३/११२
गीतार्थानां विचारेणो- २५९/१०७
गीर्वाणगणनुत्याध्वा १२०/९६
गुरून्नाराधयिष्यन्ति २००/१०३
गुर्वादेशेन स प्राप्तो ४१०/१२०
गृही गजो रतस्तत्र ५४/९१
गोदोहिकासनस्थस्य ३८/९०
गोपाल-कौशिक- ३५/९०

[च]

चतुर्दशपूर्वधारी ९७/९५

चतुर्दश्याममावास्यां	४२६/१२१
चतुर्मासकसंख्याऽभू-	४४/९०
चतुर्मास्यां तदा तस्यां	४८/९१
चलाचलाचला जज्ञे	४१६/१२०
चीवराणि वराणीह	१७/८८
चौराश्चौर्यविधानेन	१४७/९९
[ज]	
जनः सर्वस्तथा चक्रे	८०/९३
जनानां खनतां तत्र	२५७/१०७
जनैः शमीतरोस्तत्र	१६९/१०१
जन्मतः पञ्चमे वर्षे	२३७/१०६
जयन्तो व्याजितो-धर्मः-	३४८/११५
जयश्रियं यच्छतु वः	४३२/१२१
जातजातिस्मृतिस्तेषु	३२४/११३
जातिस्मृतितपोलब्धि-	६३/९२
जिणभत्तनिवा	२८८/११०
जिनागमविचारज्ञै-	११२/९६
जिनेशजन्म विज्ञाया-	२३/८९
जिनेशरथयात्रार्थ-	५/८७
जीर्णशालारतो हस्ती	५०/९१
जीवो दृढायुषो भावी	३३२/११३
जुगपवरसरिससूरी	२९१/११०
जैनदेवतया तावत्	३८५/११८
ज्येष्ठर्क्षे रविवारे	२८४/१०९
ज्वालादेव्याऽन्यदा मोदा-	३९३/११८
[ज्ञ]	
ज्ञात्वा जनमुखात्तत्र	२५४/१०७
ज्ञानादिगुणमाणिक्य-	७१/९३
[त]	
तं च सिंहासनासीनं	२७९/१०९
तटाकादेकतस्तत्रोत्प्लुत्य	१५९/१००
ततःप्रभृति लोकेषु	३७२/११७
ततः सर्वप्रकारेण	२७३/१०९
ततः साधुकृतोत्सर्गा-	२७२/१०८
ततः सुप्तेषु शेषेषु	१९१/१०२
ततः सुसमये जाते	८८/९४
ततस्तस्य नृपः पृथ्वीं	४१३/१२०
ततस्ते परगच्छेषु	६१/९२
ततो भरतसाम्राज्या-	३९९/११९
ततो भ्रातृ-द्वितीया-	३७८/११७
ततो विष्णुकुमारोऽगा-	४११/१२०
ततो वीतभयस्थाने	२१८/१०४
ततोऽग्रतो गतेनाऽथ	१५८/१००
तत् पीत्वा ग्रथिलाः	८२/९४
तत्कोशे नवनवति-	२५०/१०७
तत्र पद्मोत्तरो राजा	३८८/११८
तत्राऽधोभूय वत्सायाः	१५५/९९
तथा मूढधियो लोकाः	६९/९३
तथा वर्षैश्चतुष्षष्ट्या	९४/९४
तथाहि पृथिवीपुर्य्यां	७५/९३
तदग्नि-चोर-दायाद-	१६४/१००
तदा तस्यै प्रतिमायै	२२०/१०४
तदा प्रातिपदाचार्य-	२७६/१०९
तदा वर्षाचतुर्मासा-	४०५/११९
तदेषां फलमाख्याहि	५२/९१
तद्वाक्यादाऽऽमराजा	१२६/९७
तद्वीक्ष्य निस्सरिष्यन्ति	३२०/११३
तद्वीक्ष्य विस्मतः प्राह	१६०/१००
तप्तषष्ठतपा देव-	३२/८९
तयोस्ते विष्णुकुमार-	३८९/११८
तस्यांह्रिकटके चन्द्र-	२४१/१०६
तस्यामार्यसुहस्त्याह्वाः	४/८७
तस्यैवाष्टादशे वर्षे	२३८/१०६
तस्योपशममालोक्य	१९४/१०२
तह सोलकोडिलक्खा	२९८/१११
तादृश्याऽसमया ऋद्ध्या	३९८/११९

तावदासनकम्पेन २७८/१०९
तित्तीसलक्खाओ २९३/११०
तीक्ष्णस्वरोऽद्दष्टपृष्ठ- २३६/१०६
तीर्थं प्रवर्तयेत्युक्तस् ३१/८९
तीर्थपूजाप्रभाहर्ता ३६१/११६
तृतीयं नमुचेः पृष्टेऽ- ४१५/१२०
ते श्रीपर्युषणापर्व १२४/९७
तेजस्विषु दिवानाथः ४३०/१२१
तैर्विज्ञायोदितं राज- १५६/९९

[त्र]

त्रयोदशशतै १३०० र्वर्षै- १२७/९७
त्रिंशत्समा गृहे चास्थात् ३५६/११५

[द]

दत्तपुरं दत्तराज- २४७/१०७
दान-शील-तपो-भाव- २०३/१०३
दारिद्र्यवन्तो दातारः १५१/९९
दिनतो मम मोक्षस्य १०७/९५
दिने चोपशमाह्वाने ३५८/११५
दीपालिकापर्वकल्पोऽयं ४३७/१२२
दीर्घदन्तो गूढदन्तः ३४३/११४
दुःखदौर्गत्यदीनत्व- ५३/९१
दुर्भिक्षैर्डमरैर्दौःस्थ्यै- १४९/९९
देवक्या भविता चात्मै- ३३५/११४
देवत्वं नैव देवेषु २०४/१०३
दोर्दण्डमण्डलाक्रान्त- १०९/९६
द्युलोकं प्राप्तयोः ३०/८९
द्रमकेण वराकेण ११/८८
द्वादशशतैर्वर्षाणां १२५/९७
द्वापराख्ययुगे जज्ञे १५४/९९
द्वितीयारकपर्यन्ते ३२२/११३
द्विपृष्ठश्च त्रिपृष्ठश्च ३४६/११५
द्वीपायनस्य जीवश्चै- ३३९/११४

[ध]

धर्मकृत्येषु ये शिक्षां ५६/९२
धर्मश्चैष विशेषेण १५/८८
धूर्त्ताः पापकरा मूर्त्ताः १४५/९९
धैर्यादिगुणविख्यातः ११८/९६

[न]

न दृश्या भाविनो देवा १४१/९८
न युक्तं भवतामेवं ६२/९२
न श्रीः पूजा गुणवतां १७१/१०१
नन्दिश्च नन्दिमित्राख्यो ३४५/११४
नभःखेलित्रिशूलास्त्रः २५२/१०७
नरधिपेन लोकेन ३८७/११८
नव मल्लकिज्ञातीया ३६७/११६
नवोत्तरैः शतैः षड्भि- १०६/९५
नारदात्मा पुनर्मल्ल ३४०/११४
निरीक्ष्य नमुचिः सूरीन् ४०६/११९
निरीक्ष्येदं द्विजाः पृष्टाः १६३/१००
निर्लज्जा वस्त्ररहिता- ३१२/११२
निर्वीरां क्षितिमाऽऽप्य ३७६/११७
निशम्य रम्यश्रीधर्मो- २१४/१०४
निशापश्चिमयामार्द्धे ३५९/११६
नीरप्रसरतो हेम-गिरीन् २६३/१०८
नृपेणाऽग्रगतेनाऽथ १६२/१००
नेच्छामः स्वच्छधि ! १३/८८
नैकधामतभेदेन १३३/९८

[प]

पंचत्रिंशद्युते तस्मा- १२१/९७
पंचमअरंमि पणपन्न- २९२/११०
पंचमारकपर्यन्ते ३००/१११
पंचावन्नाकोडि- २९५/११०
पंचावन्नाकोडी २९४/११०
पञ्चत्रिंशद्दिनान्यब्द- ३१९/११२
पञ्चदशो जिनो भावी ३३७/११४

पञ्चह्रस्वाक्षरोच्चार-	३६५/११६
पञ्चाशतं सहस्राणि	४२७/१२१
पञ्चाशताधिकैर्वर्षै-	१३२/९७
पञ्चाशीत्या समधिकै-	१२२/९७
पणवीसकोडिलक्खा	२९९/१११
पत्रपुष्पफलाढ्यस्य	१७०/१०१
पद्मनाभजिनाधीशा-	३३०/११३
पद्माकरेषु पद्मानां	६६/९२
परं कालानुभावेन	६७/९२
परविघ्नेन संतुष्टाः	१४२/९८
पराक्रमेण-धर्मेण-	२०९/१०३
पर्णादौ भोजनं कुर्व-	२६९/१०८
पापं कलौ शिलाकल्पं	१७३/१०१
पितुः पापफलं ज्ञात्वा	२८६/१०९
पितुर्वृक्षेण तुल्यस्य	१७५/१०१
पुण्यपालस्तदा नन्तुं	४९/९१
पुनः शिलैका वालाग्र-	१७२/१०१
पुनरग्रे प्रयातेन	१६५/१००
पुरा भरत-नाभाक-	२२३/१०५
पुराकरमदातॄणां	२६४/१०८
पुराणि ग्रामरूपाणि	१४०/९८
पुष्प-धान्य-फला-हारा-	३२१/११३
पृच्छामि ज्ञानपारीणा	८/८७
प्रतिद्रङ्गं प्रतिग्रामं	२१६/१०४
प्रतिबोधविधानार्थं	११३/९६
प्रतिमां पत्तने नीत्वा	२१९/१०४
प्रतिवर्षं ततो लोकः	४२३/१२१
प्रथमे पादेऽश्लेषायाः	२३५/१०६
प्रधानैः सचिवैः सोऽथ	४०८/११९
प्रनष्टाऽष्टादशाब्दानि	२५५/१०७
प्रभुरूचे न शक्रायुः-	३६२/११६
प्रमादी पुण्यकृत्येषु	१४३/९८
प्राक् प्रभावानुभावेन	६४/९२
प्राक् संहननसंस्थाने	१०२/९५
प्राणित्राणप्रवीणानां	२२५/१०५
प्रायः प्रीतिरपात्रेषु	७०/९३
प्राहुस्तस्य फलं विप्राः	१७७/१०१
प्रियदर्शनया साकं	२९/८९
प्रेतलोकसमाः श्रेण्यो	१५०/९९
प्रौढप्रभावनापूर्व-	४०३/११९
[फ]	
फलं तस्य द्विजैरूचे	१६६/१००
फल्गुश्रीः नामतः साध्वी	३०३/१११
[ब]	
बलि-पह्लादनामाना-	३४७/११५
बहवे मुण्डा अप्पे समणा	२३०/१०५
[भ]	
भक्तवस्त्रादिलुब्धास्तु	२६०/१०८
भद्रबाहुर्बहुग्रन्थ-	१००/९५
भद्रादेव्याश्चतुर्दश-	३२८/११३
भरतेष्वैरवतेषु दशसु	३१५/११२
भस्माऽऽ-म्ल-मुर्मुर-	३०८/११२
भावयतो विमोहत्वं	३७१/११६
भाविनि जिनसद्मानि	२७०/१०८
भावी सुनन्दजीवस्तु	३३४/११४
भिक्षार्थमटतः साधून्	२५८/१०७
भीमस्य जाग्रतः पूर्व-	१८७/१०२
भुञ्जानस्य महाभोगान्	२४५/१०६
भूपा भृत्याञ्जनान् भृत्या	१४६/९९
भोगयोग्यं विभुं मत्वा	२७/८९
[म]	
मत्तोऽधिकैस्त्रिनवत्या	१२३/९७
मथुरायां तदा कृष्ण-	२५३/१०७
मध्याह्ने सुमुखो मन्त्री	३०४/१११
मन्त्र-तन्त्रौ-षध-ज्ञान-	२०१/१०३
मन्त्री ज्ञात्वेति तन्मन्त्रं	८५/९४

मन्त्र्यूचे ग्रथिलीभूय ८६/९४
मन्निर्वृतेर्गतेष्वब्द- २३१/१०५
मर्त्यामर्त्यगवादीनां ३७३/११७
मर्यादास्यन्दनोद्वाह- १८१/१०१
महापद्मकुमारस्य ३९१/११८
महापद्मनरेन्द्रेण ४०२/११९
महापद्मस्तदा मातु- ३९६/११८
महापद्मो दर्शनाख्यो ३४४/११४
मार्गशीर्षेऽसिते स्वामी ३३/९०
मासादनन्तरं मेघा ७७/९३
मुक्ताहारैरिव श्वेत- ११०/९६
मोक्षतो मम सप्तत्या ११५/९६
मोक्षतो मे पञ्चदशा- १०१/९५

[य]

यतीनां जज्ञिरे नेतुः ४२/९०
यथा कोऽप्यूषरक्षेत्रे ६८/९२
यथा वृक्षेषु कल्पद्रुः ४२९/१२१
यथार्थं पितरौ राज्य- २५/८९
यथासन्नं सरस्त्यक्त्वा १६१/१००
यदवद्यं भवेदत्र ४३५/१२२
यशोगृहे यशोदायाः २३३/१०६
याचमानस्तदेतेभ्यो २८२/१०९
युगेष्ववन्येषु राजानो १६७/१००
युद्ध्यमानो जितस्तेन १९०/१०२
यूयं जानीथ मां पूज्या ७/८७
यो मुनीनामवज्ञाकृ- ४२४/१२१
यौवराजपदं विष्णु- ३९०/११८

[र]

रथाकृष्टिनिमित्तेन ३९५/११८
रथाङ्गमध्यतुल्यौघ- ३११/११२
राजा पुनर्जगादाऽऽर्य- ३७९/११७
राजामात्यौ विसदृशौ ८३/९४
राज्ञा पुनर्गतेनाऽग्रे १६८/१००
राज्ञो मन्त्री तदाचख्यौ ७९/९३
राज्यं तदिह गृह्णीध्व- १२/८८
रेवत्यात्मा समाधिस्तु ३३८/११४

[ल]

लक्षमेकोनषष्टिश्च ४३/९०
लक्षयोजनमानाङ्गो ४१४/१२०
लग्ने तत्राम्बुदाः पञ्च ३१७/११२
लिङ्गिनो न सहिष्यन्ते ५९/९२
लोकात्तथाऽग्रहीतार्थं २६६/१०८
लोके तेन सुवर्णादि- २६७/१०८
लोभी मिथ्याभिमानी १४४/९८

[व]

वत्सरैर्द्वादशशतै- १२९/९७
वदिष्यति ततः शक्र- २८१/१०९
वधो धेन्वादिजन्तूनां १४८/९९
वन्दनार्थं गतस्तेषां ३८३/११७
वरेण नमुची राज्यं ४०४/११९
वर्यान्नपचनार्हायां १७६/१०१
वर्षैर्द्वादशभिर्मुक्ति ९३/९४
वर्षैश्चतुरशीत्यभ्य- १०३/९५
वर्षैष्षोडशभिर्युक्तैः १०४/९५
ववहारमंततंत्ताइएसु २२८/१०५
वस्त्रान्नफलपात्रादे- ३८०/११७
वाणिज्यग्राम-वैशाली- ४५/९१
वाताः क्षयाय वास्यन्ति ३०६/१११
वामजङ्घासव्यकुक्ष्योः २७४/१०९
वार्षिकादीनि पर्वाणि १६/८८
वालाग्रत्रुटिते धर्मे १७४/१०१
वासाणवीससहस्सा ३०५/१११
विक्रमानेहसो जाते- १२८/९७
विजयपुराभिधानं २४८/१०७
विज्ञानेन-विवेकेन- २१०/१०४
विदधानो युधं भीमः १८९/१०२

D:\chandan/new/kalp-p/pm5\2nd proof

विप्राः शस्त्रभृतो वेद- १९९/१०३
विमलवाहनाह्वानः ३२३/११३
विष्टौ म्लेच्छकुले २३२/१०५
विहरन्तोऽन्यदा तत्र ३८२/११७
वीरतीर्थपतिराप निर्वृतिं ४३१/१२१
वीरमोक्षमहिमानं ३७४/११७
वृथैव दोषमुत्पाद्य २६५/१०८
वेश्याः पाखण्डिनः सर्वे २६८/१०८
वैताढ्यमूले तस्यैव ३१०/११२
व्यवहारप्रवृत्त्यर्थं ३२६/११३
व्रतं समाः प्रपाल्याष्टौ ३०२/१११

[श]

शक्रनिर्दिष्टगन्धर्व- ४१९/१२०
शरच्छतैर्द्वादशभि- १३०/९७
शवसिंहः पराधृष्यः ५१/९१
शासनं तादृशं तस्यै २२१/१०४
शिक्षयित्वाऽर्हन्तं धर्मं २८५/१०९
शिष्योऽस्माकं सुसंवेगो ९/८८

[श्र]

श्रावस्त्यामेक १ (४१) मेकं १ ४७/९१
श्रीगौतमोक्त- ३७५/११७
श्रीधर्मः भूपतिः प्राप्तो ३८६/११८
श्रीमदार्य्यसुहस्त्याह्व- १०८/९६
श्रीवर्धमानतीर्थेश- २/८७
श्रीवर्धमाननिर्वाण- ४२५/१२१
श्रीवर्धमानमाङ्गल्य- १/८७
श्रीवीरः प्राणतस्वर्ग- १९/८८
श्रीवीरे निर्वृते राजाऽ- ३७७/११७
श्रीसिद्धसेनसूरीणा- ११६/९६
श्रुत्वैवं विस्मितस्वान्तः ९१/९४
श्लथज्ञानक्रियाऽऽचाराः ७२/९३

[ष]

षट्त्रिंशत्तमथाऽऽख्यायाऽ- ३६४/११६
षट्त्रिंशदधिकैर्वर्षै- १३१/९७
षडभूवन् ६ (३६) मिथिलायां ४६/९१
षड्भिर्वर्षशतैर्विंश- १०५/९५
षष्ठिशतानि ६००० वर्षाणि ४०१/११९
षष्ठे मकरलग्नांशे २३४/१०६
षोडशाब्दो महाचार्यो ३०१/१११

[स]

स नृपोऽनार्यदेशेषु १११/९६
स प्राह जज्ञिरे सर्वे २८०/१०९
स शक्रविक्रमाक्रान्त- ३९७/११८
संवत्सरं विक्रमस्यो- २४२/१०६
संवत्सरेऽग्नि-३ द्विप ८ ४३६/१२२
सङ्घस्यानुज्ञया पेष्य ४०९/११९
सत्तरसकोडिलक्खा २९६/११०
सत्त्वसिद्धाग्निवेताल- ११७/९६
सत्यकेर्भवितात्मार्हन् ३३६/११४
सत्यशौचतपःक्षान्त्यादीनां २०५/१०३
सत्व-संहनन-स्थाम्नां २०२/१०३
सदा स्वदारासंतोषी २२२/१०४
सपत्न्याऽथ तदा तस्या ३९४/११८
सप्तदशाऽथाऽहोरात्रान् २६१/१०८
सप्तमः शङ्खजीवस्तु ३३३/११४
सप्तशती ७०० वैक्रियाणां ३५४/११५
सप्तहस्ततनुः स्वर्ण- ३२९/११३
सप्ताशीतिलक्षा अश्वाः २५१/१०७
समणीण कोडिसहस्सा २९७/११०
समस्तपूर्ववेत्तॄणां ३५३/११५
समुत्पन्नेषु भूयस्सु ३६६/११६
सम्भूतिर्भद्रबाहुश्च ९९/९५
सम्यग्ज्ञानक्रियाभक्ताः ५७/९२
सय्यंभवस्तु तत्पट्टे ९८/९५
सर्पसर्पद्विषोः पूजाऽ- १७८/१०१
सर्वाभ्युदयजननीं १९३/१०२

D:\chandan/new/kalp-p/pm5\2nd proof

ससन्मानैः श्रियां दानै-	११९/९६	सोऽन्यदा वज्रशाखायां	२१३/१०४
साकं विष्णुकुमारेण	४००/११९	सोऽन्यदा सिंहशौण्डीरं	३९२/११८
साम्येन व्यवहर्तारो	७४/९३	स्थेयं न साधुभिस्तन्मे	४०७/११९
सार्द्धविंशत्तमे वर्षे-	२४४/१०६	स्नेहभावो वालुकासु	१८३/१०२
सिंहो-गजो-वृषः-श्रीः-	२१/८८	स्यक्त्वं निर्मलं धार्यं	१४/८८
सिद्धिगति-र्जिनकल्पो	९६/९५	स्वभावस्थं तदा साधुं	४२०/१२०
सुखोपस्थग्रहो नैव	१९७/१०३	स्वश्रिया स्वर्गजयिनी	३/८७
सुते मृते पिता जीवी	१९८/१०३	स्वातौ नन्दिदिने सिद्ध-	२३९/१०६
सुपर्णाभेषु पूज्येषु	१७९/१०१	स्वाम्याख्याति सुसौराष्ट्र-	२०६/१०३
सुपार्श्वकः पितृव्योऽभू-	२८/८९	स्वाम्याह मम निर्वाण-	९२/९४
सूरयोऽथ वदन्ति स्म	१८/८८	[ह]	
सूरीनालोक्य सञ्जात-	६/८७	हन्मि ते पश्यतो बन्धू-	१९२/१०२
सैकदा श्रीहेमसूरि-	२१७/१०४	हरिवंसकुलुप्पत्ती	१३७/९८
सैकोननवतिपक्षे-	३२७/११३	हुण्डायामवसर्पिण्या-	१३५/९८

• • •

परिशिष्टम्

[५]

अज्ञातकर्तृकदीपालिकाकल्पस्याकाराद्यनुक्रमः ॥

श्लोकांशः	श्लो०/पृ०
[अ]	
अट्ठारसवरिसाइं	६६/१३२
अन्यदा रथयात्रायां	५/१२३
अभिसिंचिऊण दत्तं	८१/१३३
अममो १२ निक्कसाय १३	११५/१३६
अह अवसप्पिणितुल्ला	१०७/१३५
अह तत्थ पुरे नंदस्स	६७/१३२
अह पच्छिमंमि जामे	१२४/१३७
अह पुण्णपालराया	२६/१२५
अह भणइ जिणो एयं	१२८/१३७
अह भणइ जिणो गोयम !	४५/१२९
अह भणइ जिणो नरवर !	२८/१२५
अह मह निव्वाणा	५२/१३०
अह सिरिवीरं नमिउं	४४/१२९
[आ]	
आसन्नमरणकाले	७३/१३३
[इ]	
इंगारछारमुम्मुर	१०३/१३५
इअ सुणिउणं राया	४३/१२७
इक्कारसओ गणहरा	२३/१२५
इत्थ दूसमकालो	१०१/१३५
इय दीवालीकप्पो	१३७/१३८

श्लोकांशः	श्लो०/पृ०
इय सुणिऊण कोविओ	७९/१३३
इयवयणेणं कुविओ	७८/१३३
इह सुहम्म-जंबू	८६/१३४
[उ]	
उज्जुवालिनइतीरे	१९/१२४
उड्डगई इक्केण समएणं	१३१/१३७
उप्पायविगमधुवमय-	१/१२३
[ए]	
एगो साहू एगा य	९६/१३४
एवं कहिऊण	१२१/१३७
[क]	
कमलायरे सुगंधो	३७/१२६
किं पुण मज्झुप्पण्णा	३६/१२६
कुसुमो य ९ विमलराया १०	११७/१३६
[ख]	
खवगुवसमसेढीओ	४७/१३०
खीरदुमसमा सड्ढा	३२/१२६
[ग]	
गय १ कवि २ खीरदुम	२७/१२५
गिहिवयगुरुत्त बारस	९८/१३५
गोवाडे खेविऊणं	७४/१३३
[घ]	
घरपुरनयरनिवेसं	१११/१३६

[च]

चउतीसअइसयजुओ २२/१२४
चउदसहियगुणवीससएहिं ६४/१३१
चउविहसुरो वि मेरुं १३४/१३८
चउसट्ठी य वरिसेहिं ४६/१३०
चक्किओ दीहदंतो १ ११६/१३६
चित्तस्ससुद्धतेरसिं १२/१२४

[छ]

छउमत्थो वीरजिणो १८/१२४
छट्ठ अरे दुकरुच्चा १०४/१३५
छासी वरिसाउं सो ८०/१३३

[ज]

जंबूसीसो पभवो ४८/१३०
जह मूढमणा पुरिसा ३९/१२६
जा दुप्पसहो सूरी ८५/१३४
जाणंतो तं एअं १२९/१३७
जिणमयभत्तिनिवाओ ९२/१३४
जीवतः स्वामिनो बिम्बं ४/१२३
जुगप्पहाणसमाणा ८७/१३४
जुत्ताजुत्तवियारं मूढा ३४/१२६
जे मंतरु(तं)तओसह ४१/१२६

[ण]

णाणेण मुणिय जम्मणं १३/१२४

[त]

तं दट्ठुं नरतिसिया ११०/१३६
तंमि समयंमि तस्स वि १३६/१३८
तईआईसु जिणचक्की ११२/१३६
तत्तो कत्तिअमावसिनिसि १२२/१३७
तत्तो जाईसरणं ८३/१३३
तत्तो पहुनिवाणं १३५/१३८
तत्तो य निरंतरिया ७०/१३२
तत्तो य सूरदेवो ११४/१३६
तत्थंऽतिमचउमासं २५/१२५
तस्सुवएसेण तओ ५४/१३०
तस्सुवएसेण तओ ६१/१३१
तह खारग्गिविसंबिल- १०२/१३५
तह छत्तीसं अपुट्ठवागरणाइं १२५/१३७
तह पणअक्खर- १३०/१३७
तह वि न सो मुच्चिस्सइ ७५/१३३
तह सित्तरकोडीलक्खा ९०/१३४
तह सोलकोडिलक्खा ९३/१३४
तियलक्खअट्ठारसहस्सा २४/१२५
तिहिं णाणेहिं समग्गो १६/१२४
तुट्टिस्सइ थूलिभद्दे ५०/१३०
तेण य जलोवसग्गं ६९/१३२
तेणउअनवसएहिं ५८/१३१
तेणउअनवसएहिं ५९/१३१
तेरससएहिं (१३००) गोयम ! ६२/१३१
तो सग्गा चुओ सूरी ९५/१३४

[थ]

थक्किस्संति छ सोला ५७/१३१

[द]

दसवेआलिअ-जिअकल्प- ९७/१३५
दससयपणपन्नेहिं ६०/१३१
देवो देवेहिं कए २१/१२४

[ध]

धम्मड्ढिआण इयराण ३१/१२५
धम्मत्थिणो वि मुणिणो ३३/१२६

[न]

न गिहस्संति पव्वज्जं २९/१२५
नंदी १ य नंदिमित्तो २ ११९/१३६
नमिऊण विण्णत्तो एवं १२६/१३७
नागिंदचंदनिव्वुइ ५६/१३०
नामेण लवणदेवी ६८/१३२
निल्लज्ज निव्वसणा १०५/१३५

[प]

पंचावण्णाकोडी ८९/१३४

पणचुलसीए (५८४) होही ५५/१३०
पणवीसकोडिलक्खा ९४/१३४
पर्वाणि वार्षिकादीनि ९/१२३
पाणयकप्पाउ चुओ १०/१२४
पिउणो पावफलं सो ८२/१३३
पुण खीरघयामयरसमेहा १०८/१३५
पेसइ समीवगामे १२३/१३७

[ब]

बल १ वेजयंत २ अजिया ३ ११८/१३६
बहुमच्छचक्कवहगंग- १०६/१३५

[भ]

भाविपडिविण्हुणो तिलय १ १२०/१३७
भोगे परम्मुहेण वि १५/१२४

[म]

मया द्रमकमात्रेण ६/१२३
महागिरि सुहत्थिसूरी ५१/१३०
मुक्खं गए जिणं(णिं)दे १३२/१३८
मुणिणो वि कविसमाणा ३०/१२५

[र]

राज्यं न कल्पतेऽस्माकं ७/१२३
रायाणो जिणभत्ता ८४/१३३

[ल]

लोए वि तओ विक्खायं १३३/१३८

[व]

वइसाहसुद्धदसमीदिवसे २०/१२४
वड्ढिस्संति सुविहिया ४२/१२६
वमइ नायकुलंतो १४/१२४
वासाणवीससहस्सा १००/१३५
विरहे जलोवसग्गे ७१/१३२
वुच्छं संखेवेणं चरियं २/१२३

[श्र]

श्रीवर्द्धमानमानम्य ३/१२३

[स]

संघस्स काउस्सग्गा- ७६/१३३
संपूज्याः श्रीमदर्हन्तः ८/१२३
संवच्छरियं दाणं दाऊं १७/१२४
समणीण कोडिसहस्स ९१/१३४
सयदारपुरे सुमईराया ११३/१३६
सिंहसमं जिणधम्मं ३५/१२६
सिद्धत्थपत्थिवपिया ११/१२४
सुचरित्तनीरभरिया ४०/१२६
सुण्णमुणिवेअकाले ५३/१३०
सूअसूरिसंघधम्मो ९९/१३५
सो दाही उवएसं ७७/१३३
सो संताणे पीडं काहीत्ता १२७/१३७
सोलससएहिं गुणहत्तरिविरिसेहिं ६३/१३१

[ह]

हहो साहुविहारो ७२/१३३
हीणकुलुप्पण्णाणं ३८/१२६
होहंति बीअरह १०९/१३६
होहंतिओ पणपन्नलक्खा ८८/१३४
होही चंडालकुले ६५/१३१
होही सिरिजसभद्दो ४९/१३०

● ● ●

D:\chandan/new/kalp-p/pm5\2nd proof

परिशिष्टम्

[६]

दीपालिकाकल्पसंग्रहान्तर्गतसंस्कृतकल्पानां विशेषनाम्नामकाराद्यनुक्रमः ॥

विशेषनाम	पृ० क्र०
[अ]	
अकम्पित [गणधर]	७, ९०
अग्निभूति [गणधर]	७, ९०
अग्निवेताल [देवता]	९६, १७७
अचलभ्राता [गणधर]	७, ९०
अजित [भाविबलदेव]	३९
अञ्चल [पक्ष]	९७
अणहिल्लपाटक [नगर]	१०३, १०७
अणहिल्लपुरपत्तन / अणहिल्लपुरपाटण [नगर]	१७८, १८३
अतिबल [भाविवासुदेव]	१८८
अनन्तवीर्य [भावित्रयोविंशतीर्थंकर]	३८, १८७
अनवद्या [वीरपुत्रीनाम]	५५
अपराजित [कल्किपुत्र]	१०६, १०७, १८३
अपराजित [भाविप्रतिवासुदेव]	३९, ६३, ११५, १८८
अपापा [पुरी]	७
अमम [भाविद्वादशतीर्थंकर]	३८, ११४, १८७
अमर [ ]	६२, ११४, १८७
अमलवाहन [भाविचक्री]	६३, ११४
अम्बड [तापस]	३८, ६२, ११४, १८७
अरिष्ट [भाविचक्री]	३८, ११४, १८७
अर्जुन [पाण्डव]	१०२, १८२
अर्बुद [क्षितिभृत्]	१०६, १८३
अवन्ती [देश]	१०७, १८३
अवन्ती [नगरी]	४७
अशोक [तरु]	५६
अशोकश्री [बिन्दुसारसुत]	४७
अस्थिक / अस्थिग्राम [ग्राम]	५८, ९०
[आ]	
आगमसंज्ञक [त्रिस्तुतिक]	९७
आनन्द [ ]	६२, ११४, १८७
आनन्द [भाविबलदेव]	३९, ६३, ११५, १८८
आम [राजा]	९७, १७८
आर्यसुहस्ती [आचार्य]	४७, ८७, १२१, १२३, १३९, १७१, १७७, १९१
आर्यसूरि [सूरि]	२०, ९५
आलम्भिका [पुरी]	५८, ९१
आश्विन [मास]	५०, १७२
आषाढ [मास]	४, ४८, १३९, १७२

D:\chandan/new/kalp-p/pm5\2nd proof

[इ]
इक्ष्वाकु [वंश] १७६
इन्द्रभूति [गणधर] ७, ९०, १७२
[उ]
उज्जयिनी [पुरी] २१, ४७, ६५, ८७, ९५, ९६, ९७, ११७, १२३, १३९, १७७, १८९
उदय [भाविसप्तमतीर्थंकर] ३८, ६२, ११४, १८७
उदायी | उदायन [नृप] १०४, ११३, १७८, १८७
उपशम [वासर] ६४, ११५, १८८
[ऋ]
ऋजुवालि | ऋजुवालिका [नदी] ६, ९०, १७२
ऋषभकूट [कूट] ३५
ऋषभदत्त [द्विजन्मा] ४८, १७२
[ए]
ऐरवत | ऐरावत [क्षेत्र] ३७, ११२, १८५
[क]
कच्छ [देश] १९२
कर्ण [ ] ३८, ११४, १८७
कलङ्की [नृप] १८२, १८३, १८४
कलि [प्रेतरूपधर] १०२, १८२
कल्किपुर [पुर] १०६
कल्की [नृप] २३, २४, २५, २६, २७, २८, ५९, ६०, १०५, १०६, १०७, १०८, १०९
कार्तिक [मास] ३९, ६४, ११५, १४०, १८८
कार्त्तिक | कीर्त्ति [श्रेष्ठी] ३७, ६२, ११३, १८७
कालिक [सूरि] २०, ९७, १७८
काशी [देश] ६४, ११६, १४१, १८८
काश्यप [गोत्र] ५५
काष्ठकरण [क्षेत्र] ५७
कुणाल [बिन्दुसारपुत्र] ४७
कुण्ड [ग्राम] ४, ८८
कुमार | कुमारपाल [नृप] २२, १०३, १०५, १७८, १७९
कृष्ण [वासुदेव] २४, ३८, ५९, १०७, १८७
केकसी [ ] ३८
केशरी [भाविप्रतिवासुदेव] ६३, ११५, १८८
केसरी [भाविप्रतिवासुदेव] ३९
कोणिक [नृप] १७५, १८७
कोल्लाग [ग्राम] ९०
कोशल [देश] ६४, ११६, १४१, १८८
कौडिन्य [गोत्र] ५५
कौबेरी [दिक्] १०४
कौशिक [दृष्टिविषसर्प] ९०
[क्ष]
क्षत्रियकुण्ड [ग्राम] ५०, ५६, १७२
[ख]
खरतर [गच्छ] ९७
[ग]
गङ्गा [नदी] २७, ३५, ६१, १८६
गवाली [ ] ३८
गागली [ ] ३८
गुणाब्धि [सूरी] १९२
गुर्जर [देश] १०३
गूढदन्त [भाविचक्री] ३८, ६३, ११४, १८७
गोप [पर्वत] ९७, १७८

गौतम [गणधर] ७, १८, १९, ३९, ४१, ५९, ६३, ६४, ६५, ६७, ९०, ९४, ११६, ११७, १२१, १४२, १४३, १७१, १७७, १८९, १९१
गौतमाब्धि [सूरी] १९२

[च]

चन्दना [वीरसाध्वी] ७, ६३, ९०
चन्द्र [वत्सर] ६४, १८८
चन्द्रगुप्त [नृप] ४७, १२८, १७५, १७६
चन्द्रप्रभा [शिबिका] ५, ५६, ८९
चम्पक [वृक्ष] १००
चम्पा [नगरी] ९०
चित्रगुप्त [भाविषोडशतीर्थंकर] ६२
चैत्र [मास] ४, ५४, ८९, १३९, १७२
चौलुक्य [कुल] १०३

[ज]

जक्खौ [पुर] १९२
जम्बू [स्वामी] १९, २०, ५९, ९४, ९५, १७७, १८५
जम्बूद्वीप [द्वीप] ४८, ४९, ५०, १७१
जयन्त [भाविबलदेव] ३९, ६३, ११५, १८८
जस [कल्किपिता] १८२
जिनसुन्दर [सूरी] १२२
जीतभय [नगर] १०४, १७८
जीमूत [ ] १०५
जीवत्स्वामी [प्रतिमा] ४७, १७८
जृम्भक [देव] ५४
जृम्भिक [नगर] ५७, १७२
ज्योतिष् [देव] ५५
ज्वालादेवी [राज्ञी] ६५, ११८, १४४, १९०

[ज्ञ]

ज्ञातनन्दन [वीरप्रभु] ५६

[त]

तिलक [भाविप्रतिवासुदेव] ३९, ६३, ११५, १८८
तुरुष्क [देश] १०४

[त्र]

त्रिगुप्त [षोडशतीर्थंकर] ३८
त्रिदशा [आपगा] १०४
त्रिपृष्ठ [भाविवासुदेव] ३९, ६३, ११५, १८८
त्रिविक्रम [विष्णुकुमारमुनि] १२०
त्रिशला [राज्ञी] ४, ५०, ५१, ५२, ५३, ५४, ५५, ८८, १७२

[द]

दक्षिणार्धभरत [क्षेत्र] १७१
दत्त [कल्किपुत्र] ६०, १०६, १०७, १०९, १८३, १८४
दत्त [कुलकर] ३७, ६१, ११३, १८७
दत्तपुर [दत्तराजधानी] १०७, १८३
दशम | दर्शन [भाविचक्री] ३८, ६३, ११४, १८७
दशवैकालिक [ग्रन्थनाम] २०, ३४, ६०, ९५, १७७
दिगम्बर [सम्प्रदाय] ९५, १७८
दीपालि | दीपालिका | दीपोत्सव [पर्व-दिन] ४१, ४७, ६८, ८८, ११७, १२१, १२२, १३९, १७१, १८९, १९१
दीर्घदन्त [भाविचक्री] ३८, ६३, ११४, १८७
दुःप्रसह [आचार्य] ३४, ६०, १११, १८५, १८६

D:\chandan/new/kalp-p/pm5\2nd proof

दृढायुष् [ ] ३७, ६२, १८७
देव [भाविद्वाविंशतीर्थंकर] ३८, ११४, १८७
देवकी [ ] ६२, ११४, १८७
देवशर्मा [द्विज] ३९, ६३, ११५, १४०, १८८
देवश्रुत [भाविषष्ठतीर्थंकर] ३७, ६२, ११३, १८७
देवानन्दा [ऋषभदत्तभार्या] ४८, ५०, ५१, १७२
देवानन्दा [रात्रि] ६४, ११५, १८८
द्वारदम [ ] ३८
द्विपृष्ठ [भाविवासुदेव] ३९, ६३, ११५, १८८
द्वीपायन [ ] ३८, ११४, १८७

[ध]

धर्म [नृप] ६५, ११७, ११८, १४४
धर्म [भाविबलदेव] ३९, ६३, ११५, १८८

[न]

नकुल [पाण्डव] १०२, १८२
नन्द [ ] ३८
नन्दन [भाविबलदेव] ३९, ६३, ११५, १८८
नन्दि [भाविवासुदेव] ३८, ६३, ११४, १८७
नन्दिमित्र [भाविवासुदेव] ३८, ६३, ११४, १८७
नन्दिवर्द्धन [पक्ष] ६४, ११५, १८८
नन्दिवर्धन [वीरभ्राता] ५, ५५, ६५, ८९, ११७
नमुचि [सचिव] ६५, ६६, ११७, ११८, ११९, १२०, १४४, १४५, १९०, १९१
नाग [करण] ६४, ११५, १८८
नागिल | नायल [श्रावक] ३४, ६०, १११, १८६
नाभाक [नृप] १०५
नारद [ ] ३८, ६२, ११४, १८७
नालन्दा [पाटक] ५८, ९१
निर्मम [भाविपञ्चदशतीर्थंकर] ३८, ६२, ११४, १८७
निष्कषाय [भावित्रयोदशतीर्थंकर] ३८, ६२, ११४, १८७
निष्पुलाक [भाविचतुर्दशतीर्थंकर] ३८, ६२, ११४, १८७
नीत्यब्धि [सूरी] १९२
नेमि [तीर्थंकर] १०५

[प]

पद्म [भाविचक्री] ३८, ६३, ११४, १८७
पद्म [भाविबलदेव] ३९, ६३, ११५, १८८
पद्म [राजपुत्र] ६५, ६६, ११८, ११९
पद्मनाभ [भाविप्रथमतीर्थंकृत्] ३७, ६२, ११३, १८७
पद्मोत्तर [राजा] ६५, ६६, ११८, ११९, १४४, १९०
पश्चिमा [दिक्] १०४
पाटलीपुर | पाटलीपुत्र [पत्तन] २३, ५९, १०५, १०६, १७५, १८३
पापका | पापापुरी [पुरी] ५८, ९०, १४०
पुण्डरीक [विमान] ४८
पुण्यपाल [नृप] ७, १८, ५८, ९१, ९४, १७२, १७५

D:\chandan/new/kalp-p/pm5\2nd proof

पुष्पोत्तर [विमान] ४, ४८, ८८
पुष्यमित्र | पुष्यमित्रक [सूरि] ९५, १७८
पूर्ण [महीपति] १७, ९३, १७४
पृथिवीपुरी | पृथ्वीपुरी [नगरी] १७, ९३, १७४
पृष्ठचम्पा [नगरी] ५८, ९०
पेढाल [भाविअष्टमतीर्थंकर] ३८, ६२, १४, १८७
पोट्टिल [ ] ३७, ६२, ११३, १८७
पोट्टिल [भाविनवमतीर्थंकर] ३८, ६२, ११४
प्रणीतभू | प्रणीतभूमि [अनार्यदेश] ५८, ९१
प्रधान [अध्ययन] ३९, ६४, ११६, १८८
प्रभव [जम्बूशिष्य] २०, ९५, १७७
प्रभास [गणधर] ७, ९०
प्रह्लाद [भाविप्रतिवासुदेव] ३९, ६३, ११५, १८८
प्राची [दिक्] १०४
प्राणत [स्वर्ग] ४, ४८, ८८, १७२
प्रातिपद [आचार्य] ६०, १०९
प्रियकारिणी [वीरमातृनाम] ५५
प्रियदर्शना [वीरदुहिता] ५, ५५, ८९
प्रीतिवर्द्धन [मास] ६४, ११५, १८८

[फ]

फल्गुश्री [साध्वी] ३४, ६०, १११, १८६

[ब]

बप्पभट्टि [युगप्रधान] २१, ९७, १७८
बल [भाविवासुदेव] ३८, ६३, ११४, १८८
बलदेव [राम] ३८, ६२, ११४, १८७
बलि | बली [भाविप्रतिवासुदेव] ३९, ६३, ११५, १८८
बहुल [विप्र] ५, ५६, ९०
बिन्दुसार [चन्द्रगुप्तपुत्र] ४७
ब्राह्मणकुण्ड [ग्राम] ४८, १७२

[भ]

भगवान् [वीरनाम] ५५
भद्र | भद्रकृत् [भाविचतुर्विंशतीर्थंकर] ३८, ६२, ११४, १८७
भद्रबाहु [यशोभद्रशिष्य] २०, ९५, १२८, १७५, १७६, १७७
भद्रा [महादेवी] ३७, ६१, ११३
भद्रिका [पुरी] ५८, ९१
भरत [क्षेत्र] २९, ३६, ३७, ४७, ४८, ६३, १०७, ११२, ११९, १८५, १८७
भरत [नृप] १०५
भरत [भाविचक्री] १८७
भरतार्द्ध [क्षेत्र] १८२
भवन [देव] ५५
भारत [क्षेत्र] ३४, ३६, ४९, ६३
भीम [पाण्डव] १०२, १८२
भीम | भीमक [भाविप्रतिवासुदेव] ३९, ६३, ११५, १८८

[म]

मण्डित [गणधर] ७, ९०
मथुरा [पुरी] २४, १०७
मदनावलीक [चक्रिप्रिया] ६६, ११८
मध्यमापापा [पुरी] १७२
मल्ल [भाविएकविंशतीर्थंकर] ३८, ६२, ११४, १८७
मल्लकी [ज्ञाति] ६४, ११६, १४१, १८८
महागिरि [दशपूर्वी] २०

D:\chandan/new/kalp-p/pm5\2nd proof

महादेवी [समुचिराज्ञी] १८७
महापद्म [भाविचक्री] ३८, ६३, ११४, १८७
महापद्म [राजपुत्र] ६५, ६६, ६७, ११८, ११९, १२०, १४४, १९०, १९१
महाबल [भाविवासुदेव] ३८, ६३, ११४, १८८
महाबाहु [भाविवासुदेव] ३८, ६३, ११४, १८८
महावीर [जिनेश्वर] ४८, ४९, ८९, १७१, १७२
मार्ग [मास] ५६
मार्गशीर्ष [मास] ५, ८९, १४०, १७२
मिथिला [पुरी] ५८, ९१
मुञ्ज [कल्किपुत्र] १०६, १०७, १८३
मुनिचन्द्र [सूरी] १०४
मुनिसुव्रत [जिनेश्वर] ६५, ११७, १४४, १९०
मुनिसुव्रत [भाविएकादशतीर्थंकर] ६२, ११४, १८७
मेतार्य [गणधर] ७, ९०
मेरु [पर्वत] ५४, १९०
मौर्य [अन्वय] ४७
मौर्यपुत्र [गणधर] ७, ९०
म्लेच्छ [कुल] २३, ५९, १०५

[य]

यशश्चिक [वीरभ्रातृनाम] ५५
यशस् [कल्किपिता] १०६
यशोदा [कल्किमाता] १०६, १८२
यशोधर [भाविएकोनविंशतीर्थंकर] ३८, ११४, १८७
यशोभद्र [शय्यम्भवशिष्य] २०, ९५, १७७
यशोमती [वीरपत्नी] ५, ८९
यशोवती [वीरदौहित्री] ५५
याम्या [दिक्] १०४
युधिष्ठिर [महीपति] ९९, १००, १०२, १८०, १८१, १८२

[र]

रज्जु, रज्जुका [संसद्] ५८
रतिबल [भाविवासुदेव] ३८, ६३, ११४
रत्नसिंह [सूरी] ६७
रथनूपुर [नगर] १७८
रथवीरपुर [पुर] ९५
राका [पक्ष] ९७
राजगृह, राजगृही [नगरी] ५८, ९१, १०७
राम [नृप] १०५
राम [बलदेव] २४
रेयलि [ ] ३८
रेवती [श्राविका] ३८, ६२, ११४, १८७
रोहिणी [श्राविका] ३८, ६२, १८७

[ल]

लक्ष्मी [राज्ञी] ६५
लच्छकी, लेच्छकी [ज्ञाति] ६४, ११६, १४१, १८८
लवणदेव [देव] ६०
लवणदेवी [गावी] २५, १८३
लाट [देश] १०३
लोकदेव [नैमित्तिक] १७, ९३
लोकान्तिक [देव] १७२
लोहजङ्घ, लोहजङ्घक [भाविप्रतिवासुदेव] ३९, ६३, ११५, १८८

[व]

वज्र [दशपूर्वी] २०, ५९, ९५, १७८
वज्रजङ्घ [भाविप्रतिवासुदेव] ३९, ६३, ११५, १८८

वर्धमान [जिनेश्वर] ३, ५, ६, ७, ४७, ५४, ५५, ८७, ८९, १२१, १२३, १९२
वलभी [पुरी] १७६
वाणिज | वाणिज्य [ग्राम] ५८, ९१
वायुभूति [गणधर] ७, ९०
वासुदेव [कृष्ण] ११४
विक्रम | विक्रमार्क | विक्रमादित्य [राजा] २१, ९६, १०६, १७७
विजय [कल्किपुत्र] १०६, १०७, १८३
विजय [भाविविंशतितमतीर्थकर] ३८, ११४, १८७
विजय [मुहूर्त्त] ५६
विजयपुर [विजयराजधानी] १८३
विदेहा [वीरमातृनाम] ५५
विनयचन्द्र [सूरी] ६७
विन्ध्य [पर्वत] १०४, १७८
विमल [भाविचक्री] ३८, ६३, ११४, १८७
विमलवाहन [कुलकर] ३७, ६१, ११३, १८७
विमलवाहन [नृप] ३४, ६१, १११, १८६
विमलवाहन [भाविचक्री] ३८, १८७
विष्णु | विष्णुकुमार [राजपुत्र-मुनि] ६५, ६६, ६७, ११८, ११९, १२०, १४४, १४५, १९०, १९१
वीर [जिनेश्वर] ४, ५, ७, १८, ४१, ४९, ५७, ६४, ६७ ८७, ८९, ९०, ९१, १०४, ११६, ११७, १२१, १२३, १३९, १४०, १४१, १४२, १४३, १८९, १९१, १९२
वैताढ्य [पर्वत] ३५, ११२, १८६
वैमानिक [देव] ५५
वैशाख [मास] ६, ५७, ९०, १४०, १७२
वैशाली [पुरी] ५८, ९१
व्यक्त [गणधर] ७, ९०
व्यन्तर [देव] ५५
व्याजित [भाविबलदेव] ६३, ११५, १८८

[श]

शकटाल [स्थूलभद्रपिता] २०
शङ्ख [ ] ३७, ६२, १८७
शतक [ ] ६२, ११४, १८७
शतक [वीरश्रावक] ७, ९०
शतकीर्ति [भाविदशमतीर्थकर] ३८, ६२, ११४, १८७
शतद्वार [महापुर] ३७, ६१, ११३, १८७
शताली [ ] ६२, ११४, १८७
शमी [शाखी] १००, १०१
शय्यम्भव [प्रभवशिष्य] २०, १७७
शान्ति [तीर्थकर] १०५
शाल [वृक्ष] ५७, १७२
शालिवाहन [नृप] १७८
शुद्धदन्त [भाविचक्री] ३८, ६३, ११४, १८७
शूलपाणि [अमर] ९०
शेषवती [वीरदौहित्री] ५५
श्यामाक [कुटुम्बी] ६, ५७, ९०, १७२

[श्र]

श्रमण [वीरनाम] ५५
श्रावस्ती [पुरी] ५८, ९१

D:\chandan/new/kalp-p/pm5\2nd proof

श्रीचन्द्र [भाविचक्री] ३८, ६३, ११४, १८७
श्रीभूति [भाविचक्री] ३८, ६३, ११४, १८७
श्रीसोम [भाविचक्री] ३८, ६३, ११४, १८७
श्रेणिक [नृप] ३७, ६१, ६२, ११३, १८७
श्रेयांस [वीरभ्रातृनाम] ५५
[स]
संवर [भाविअष्टादशतीर्थंकर] ३८, ६२, १८७
सङ्कर्षण [भाविबलदेव] ३९, ६३, ११५, १८८
सङ्गम [अमर] ९०
सङ्गम [कुलकर] ३७, ६१, ११३, १८७
सत्यकी [विद्याधर] ३८, ६२, ११४, १८७
सत्यश्री [श्राविका] ३४, ६०, १११, १८६
समाधि [भाविसप्तदशतीर्थंकर] ३८, ६२, ११४, १८७
समुचि | सम्मुचि | सुमुचि [कुलकर-नृप] ३७, ६१, ११३, १८७
सम्प्रति [नृप] २२, ४७, ६७, ८७, ८८, ९५, ११७, १२१, १२३, १३९, १४३, १७१, १७७, १८९, १९१
सम्भूत | सम्भूति [यशोभद्रशिष्य] २०, ९५, १७७
सम्मुचि | सुमुचि [पृथिवीपति] ३७, ६१
सय्यम्भव [प्रभवशिष्य] ९५
सर्वानुभूति [भाविपञ्चमतीर्थंकर] ३७, ६२, ११३, १८७
सर्वार्थसिद्ध | सर्वार्थसिद्धि [मुहूर्त] ६४, ११५, १८८
सहदेव [पाण्डव] १०२, १८२
सहसंभव [वीरनाम] ५५
सिंहरथ [नृप] ११८, १४४, १९०
सिद्धसेन [सूरी] ९६
सिद्धार्थ [नृप] ४, ५०, ५४, ५५, ८८, १७२
सिन्धु [नदी] ३५, ६१, १८६
सीरी [बलदेव] १०७
सुग्रीव [भाविप्रतिवासुदेव] ३९, ६३, ११५, १८८
सुदर्शन [भाविबलदेव] ३९, ६३, ११५, १८८
सुदर्शना [वीरस्वसा] ५, ५५, ८९, ११७, १८९
सुदाम | सुदामा [कुलकर] ३७, ६१, ११३, १८७
सुधर्म [इन्द्र] ४
सुधर्म | सुधर्मा [गणधर] ७, १९, ९०, ९४, १७७ १८५
सुनन्द [ ] ३८, ६२, ११४, १८७
सुन्दरबाहु | सुन्दरबाहुक [भाविवासुदेव] ३८, ६३, ११४, १८८
सुपार्श्व [कुलकर] ३७, ६१, ११३, १८७
सुपार्श्व [भावितृतीयतीर्थंकर] ३७, ६२, ११३, १८७
सुपार्श्व | सुपार्श्वक [वीरपितृव्य] ५, ३७, ५५, ६२, ८९, १८७

सुप्रभ [भाविबलदेव] ३९, ६३, ११५, १८८
सुबुद्धि [मन्त्री] १७, ९३, १७४, १७५
सुमुख [कुलकर] ३७, ६१, ११३, १८७
सुमुख [मन्त्री] ३४, ६१, १११, १८६
सुरदेव [भाविद्वितीयतीर्थकर] ३७, ६२, ११३, १८७
सुलसा [श्राविका] ३८, ६२, ११४, १८७
सुव्रत [आचार्य] ६५, ६६, ११७, ११९, १४४, १९०
सुव्रत [दिवस] ५६
सुव्रत [भाविएकादशतीर्थकर] ३८
सुहस्ति [दशपूर्वी] २०, ४७, ६५, ६७, ११७, १४३
सोमसुन्दर [सूरी] १२२
सौधर्म [कल्प] ३४
सौराष्ट्र [देश] १०३
स्थूलभद्र [सम्भूतशिष्य] २०, ५९, ९५, १७७
स्वयम्प्रभ | स्वयम्प्रभु [भावितुर्यतीर्थकर] ३७, ६२, ११३, १८७
स्वाति [ऋक्ष] ३९, ६४, ११६, १४०, १८८
स्वाति | स्वातिबुद्ध [ ] ३८, ६२, ११४, १८७

[ह]

हरिभद्र [सूरि] २१, ९७, १७८
हस्तिनापुर | हस्तिनागपुर [पुर] ६५, ६६, ११८, ११९, १४४, १९०
हस्तिपाल [नृप] ५८, ९१, १७२
हस्तोत्तरा [नक्षत्र] ४, ४८, ५०, ५४
हेमसूरि | हेमचन्द्रसूरि [आचार्य] २१, २२, १०४, १७८

• • •

परिशिष्टम्

[७]

दीपालिकाकल्पसंग्रहान्तर्गतप्राकृतकल्पयोविशेषनाम्नामकाराद्यनुक्रमः ॥

विशेषनाम	पृ० क्र०
[अ]	
अंबड [ ]	८२
अइबल [भाविवासुदेव]	८२, १३६
अजिअ [भाविबलदेव]	८२
अज्जवयर [आयरिय]	७७
अज्जसुहत्थी [आयरिय]	८४
अज्जसुहम्म [आयरिय]	७७, १३४
अज्जुण [पंडव]	७७
अट्ठिअ [गाम]	७०
अणंतवीरिअ [भावितेवीसइमतित्थयर]	८२, १३६
अणुओगदार [आगमगंथ]	१३५
अपराजिअ [भाविपडिवासुदेव]	८२
अपावापुरी [पुरी]	८६
अमम [भाविबारसतित्थयर]	८२, १३६
अमर [ ]	८२
अमलवाहण [भाविचक्कवट्टी]	८२
अरिट्ठ [भाविचक्कवट्टी]	८२, १३६
[आ]	
आणंद [भाविबलदेव]	८२
आम [निव]	१३१
आलंभिया [पुरी]	७०
आवस्सय [आगमगंथ]	१३५
आसाढ [मास]	६९, १२४
आसो [मास]	६९
[इ]	
इंदभूई [गणहर]	७०
इंदवायरण [वायरण]	६९
[उ]	
उज्जुवाली, उज्जुवालिआ [नई]	७०, १२४
उज्जेणी [पुरी]	८४
उत्तरफग्गुणी [रिक्ख]	६९
उदअ [भाविसत्तमतित्थयर]	८२, १३६
उदाई [ ]	८२
उसभदत्त [माहण]	६९
[क]	
कक्कि [राया]	७८, ७९, ८०, ८२, १३१, १३२, १३३
कण्ण [ ]	८२
कण्ण [कुंतीपुत्त]	७६
कण्ह [ ]	८२
कत्तिअ [ ]	८२
कत्तिअ [मास]	८३
कली [ ]	७६, ७७
कालग [आयरिअ]	७७

कालिअ [सूरी] १३१
कासी [देस] ८३
कुमर [निव] १३१
कुसुम [भाविचक्कवट्टी] १३६
केसरी [भाविपडिवासुदेव] ८२, १३७
कोणिअ [राया] १२८
कोसल [देस] ८३

[ख]

खत्तियकुंड [गाम] ६९, १२४
खमण [दिगंबर] १३०
खरय [विज्ज] ८६

[ग]

गंगा [नई] ७९, ८१, १३२, १३५
गडड [देस] ६९
गद्दभिल्ल | गद्दहिल्ल [राया] ७७, १३१
गयउर [पुर] ८५
गांगेय [ ] ७६
गूढदंत [भाविचक्कवट्टी] ८२, १३६
गोअम | गोयम [सामी] ७७, ८२, ८३, ८४, ८६, १२९, १३१, १३७, १३८
गोवगिरि [गिरि] १३१

[च]

चंद [साहा] १३०
चंदगुत्त [राया] ७७, १२८, १२९
चंदप्पहा [सिबिया] ६९, १२४
चंपा [नयरी] ७०
चउम्मुह [कक्किअपरनाम] १३१
चित्त [मास] ६९, १२४
चित्तगुत्त [भाविसोलसमतित्थयर] ८२, १३६

[ज]

जंबू [समी] ७७, १३०, १३४
जंभिय [गाम] ७०, ८६
जयंत [भाविबलदेव] ८२
जसदेवी [कक्किमाया] ७८
जसभद्द [आयरिय] १३०
जसोहर [भाविएगूणवीसतित्थयर] ८२, १३६
जाला [राज्ञी] ८४, ८५
जिअकप्प [आगमगंथ] १३५
जिणपह [सूरी] ८६
जियसत्तू [दत्तपुत्त] ८०
जुहुट्ठिल [पंडव] ७४, ७५, ७६

[ण]

णायसंड [वण] ७०

[त]

तिलअ [भाविपडिवासुदेव] ८२, १३७
तिविट्ठ | तिविट्ठू [भाविवासुदेव] ८२, १३६
तिसला [रणणी] ६९, १२४

[थ]

थूलभद्द | थूलिभद्द [संभूअसीस] ७७, १३०

[द]

दढाऊ [ ]
दत्त [कक्किपुत्त] ८०, ८२, १३३
दत्त [कुलगर] ८१, १३६
दसवेयालिय [गंथ] ८०, १३०, १३५
दीवायण [ ] ८२
दीहदंत [भाविचक्कवट्टी] ८२, १३६
दुज्जोहण [कउरव] ७६
दुप्पसह [सूरी] ८०, ७७, १३४

दुब्बलिअ [आयरिय] १३१
दुविट्ठ / दुविट्ठू [भाविवासुदेव] ८२, १३६
दूसासण [कडरव] ७६
देव [भाविबावीसइमतित्थयर] ८२, १३६
देवई [ ] ८२
देवगिरि [नयर] ८६
देवसम्म [विप्प] ८२, १३७
देवसुअ / देवस्सुअ [भाविछट्ठतित्थयर] ८२, १३६
देवसेण [भाविपढमतित्थयर] ८१
देवाणंदा [उसभदत्तभारिआ] ६९
दोणायरिअ [कलायरिय] ७६

[ध]

धम्म [भाविबलदेव] ८२
धम्म [राया] ८४
धम्मदत्त [कक्किपुत्त] ८०
धम्मपुत्त [जुहुट्ठिल] ७४
धम्मपुर [पुर] १३३

[न]

नंद [राया] ७७, ७९, १३२
नंदण [भाविबलदेव] ८२
नंदिमित्त [भाविवासुदेव] ८२, १३६
नंदिवद्धण [नरिंद] ८४
नंदी [आगमगंथ] १३५
नंदी [भाविवासुदेव] ८२, १३६
नंदीसर [तित्थ-तव-पड] ८४
नकुल [पंडव] ७७
नमुई / नमुची [मंती] ८४, ८५
नरवाहण [राया] ७७
नाइल [सावअ] ८०, १३४
नागिंद [साहा] १३०
नायग [भाविचक्कवट्टी] ८२
नायसुअ [सुअ] ८३
नारय [ ] ८२
नालंदा [पाडक] ७०
निक्कसाअ [भावितेरसमतित्थयर] ८२, १३६
निप्पुलाअ [भाविचउद्दसतित्थयर] ८२, १३६
निम्मम [भाविपण्णरसतित्थयर] ८२, १३६
निव्वुई [साहा] १३०

[प]

पउम [भाविचक्कवट्टी] ८२, १३६
पउम [भाविबलदेव] ८२
पउमनाह [भाविपढमतित्थयर] ८२, १३६
पउमुत्तर [राया] ८४
पणिअभूमी [देश] ७०
पभव [जंबूसीस] १३०
पहराअ / पहलाअ [भाविपडिवासुदेव] ८२
पहाण [अज्झयण] १३७
पाडल / पाडलिवडंस [वणसंड] १२८
पाडलिपुत्त [नयर] ७८, १३२
पाडलिपुर [नयर] ६९, १२८, १३१
पाडिवय [आयरिय] ७९
पाणय [कप्प] ६९, १२४
पालग / पालय [राया] ७७
पावा / पावापुरी [पुरी] ६९, ८६, १३७
पिट्ठीचंपा [नयरी] ७०
पियदंसणा [चंदगुत्तभारिया] १२८

पुंडवद्धण [देस] ८१
पुण्ण [राया] ७३
पुण्णपाल [राया] ७०, ७४, १२५
पुप्फुत्तर [विमाण] ६९
पुहवीपुरी [नयरी] ७३
पूसमित्त [आयरिय] १३०
पूसमित्त [राया] ७७
पेढाल [भाविअट्ठमतित्थयर] ८२, १३६
पोट्टिल [ ] ८२
पोट्टिल [भाविनवमतित्थयर] ८२, १३६

[फ]

फग्गुसिरी [अज्जा] ८०, १३४

[ब]

बप्पभट्ट [मुणी] १३१
बल [भाविवासुदेव] ८२, १३६
बलदेव [ ] ८२
बलमित्त [राया] ७७
बली [भाविपडिवासुदेव] ८२, १३७
बहल [विप्प] ७०

[भ]

भद्दकर [भाविचउवीसइमतित्थयर] ८२
भद्दबाहू [आयरिय] १२८, १३०
भद्दा [देवी] ८१, १३६
भद्दिआ [पुरी] ७०
भरह [खेत्त] ७९, १३५
भरहट्ठ [खित्त] १३०
भाइबीया [पव्व] ८४
भाणुमित्त [राया] ७७
भारह [वास] ७२, ७७, ८०, १२९, १३०
भीम [पंडव] ७६, ७७
भीम [भाविपडिवासुदेव] ८२, १३७

[म]

मगदण [कक्किपिया] ७८
मग्गसिर [मास] ६९, १२४
मज्झ [देस] ८१
मज्झिमपावा [पुरी] ७०, ८६, १२५
मयणावली [महापउमरण्णी] ८५
मल्ल [भाविएगवीसतित्थयर] ८२, १३६
मल्लई [गण] ८३
महमह [विण्हू] ७९
महसेण / महासेण [वण] ७०, ८६
महागिरी [सूरी] १३०
महानिसीहं [आगम] ८०
महापउम [जालापुत्त] ८४, ८५, ८६
महापउम [भाविचक्कवट्टी] ८२, १३६
महाबल [भाविवासुदेव] ८२, १३६
महाबाहू [भाविवासुदेव] ८२, १३६
महावीर [जिणेसर] ६९, ८६
महुरा [नयरी] ७९
माहणकुंड [नयर] ६९
मिहिला [पुरी] ७०
मुणिसुव्वअ [भाविएगारसमतित्थयर] ८२, १३६
मुणिसुव्वय [जिणेसर] ८४
मेरु [पव्वय] ६९, ८५, १३८
मेहघोस [जियसत्तुपुत्त] ८०
मोरियवंस [राया] ७७

[र]

राम [बलदेव] ७९
रायगिह [नयरी] ७०
रुद्द [कक्किअपरनाम] १३१
रेवई [ ] ८२
रोहिणी [ ] ८२

[ल]

लच्छी [जालासव्वत्ती] ८५
लवणदेवी [गावी] ७९, १३२
लिच्छई [गण] ८३
लोगदेव [नेमित्तिअ] ७३
लोहजंघ [भाविपडिवासुदेव] ८२, १३७

[व]

वइसाह [मास] ७०, ८६, १२४
वज्जजंघ | वयरजंघ [भाविपडिवासुदेव] ८२
वद्धमाण [जिणेसर] ६९, १२४
वयर [सामी] १३०
वाणिअ [गाम] ७०
विक्कम [राया] १३०
विक्कम [वरिस] ७८, ८६
विक्कमाइच्च [राया] ७७
विजअ [भाविवीसइमतित्थयर] ८२, १३६
विज्जाहरिया [साहा] १३०
विण्हु | विण्हुकुमार [जालापुत्त-रिसी] ८४, ८५, ८६
विमल [भाविचक्कवट्टी] ८२, १३६
विमलवाहण [कुलगर] ८१, १३६
विमलवाहण [भाविपढमतित्थयर] ८१
विमलवाहण [भाविचक्कवट्टी] १३६
विमलवाहण [राया] ८०, १३५
वीर [जिणेसर] ६९, १२३, १२४, १२५, १२९, १३७
वीरथूभ [ठाण] ८६
वुड्ढवाई [सूरिवर] १३०
वेयड्ढ [पव्वय] ८१, १३५
वेसाली [नयरी] ७०
वैर [वयरसीस] १३०

[स]

संकरिसण [भाविबलदेव] ८२
संख [ ] ८२
संगअ | संगम [कुलगर] ८१, १३६
संपइ [राया] ६९, ८४, ८६
संभूअ | संभूइविजय [आयरिय] १२८, १३०
संमुई | सुमई [नरवई] ८१, १३६
संमुची [कुलगर] ८१
संवर [भाविअट्ठारसतित्थयर] ८२, १३६
सग [राया] ७७
सच्चई [ ] ८२
सच्चसिरी साविया] ८०, १३४
समाही [भाविसत्तरसतित्थयर] ८२, १३६
सयंपभ [भाविचउत्थतित्थयर] ८२, १३६
सयकित्ती [भाविदसमतित्थयर] ८२, १३६
सयग [ ] ८२
सयदार | सयद्दार [पुर] ८१, १३६
सयाली [ ] ८२
सव्वाणुभूई [भाविपंचमतित्थयर] ८२, १३६
सहदेव [पंडव] ७७
सामाय [कुडंबी] १२४
सायबुद्ध [ ] ८२
साल [रुक्ख] १२४
सावत्थी [नयरी] ७०
सिंधु [नई] ८१, १३५
सिज्जंभव [पभवसीस] १३०
सिद्धत्थ [रण्णो] ६९, १२४
सिद्धत्थ [वाणिअ] ८६
सिद्धसेण [दिवायर] १३०
सिरिचंद [भाविचक्कवट्टी] ८२
सिरिदंत [भावियक्कवट्टी] १३६

सिरिभूई [भाविचक्कवट्टी] ८२, १३६
सिरिसोम [भाविचक्कवट्टी] ८२
सीमंधर [सामी] १३१
सुंदरबाहू [भाविवासुदेव] ८२, १३६
सुग्गीअ | सुग्गीव [भाविपडिवासुदेव] ८२, १३७
सुणंद [ ] ८२
सुदंसण [भाविबलदेव] ८२
सुदंसणा [वीरभगिणी] ८४
सुदाम [कुलगर] ८१, १३६
सुद्धदंत [भाविचक्कवट्टी] ८२, १३६
सुधम्म [कुलगर] १३६
सुपास [ ] ८१
सुपास [कुलगर] ८१, १३६
सुपास [भावितईअतित्थयर] ८२, १३६
सुप्पभ [भाविबलदेव] ८२
सुबुद्धी [मंती] ७३
सुमई [कुलगर] १३६
सुमुह [कुलगर] ८१
सुमुह [मंती] ८०, १३५
सुरदेव [भाविबीयतित्थयर] ८१, १३६
सुलसा [ ] ८२
सुव्वय [आयरिअ] ८४, ८५
सुहत्थी [सूरी] १३०
सुहम्म [गोयमसीस] १२९, १३४
सेणिय [निव] ८१, १३६
सोम [भाविचक्कवट्टी] १३६
सोहम्म [पढमकप्प] १३५

[ह]

हत्थिणाउरे [पुर] ८४
हत्थुत्तर [रिक्ख] १२४
हरिणेगमेसि [देव] ६९
हरिभद्द [सूरी] १३१
हेमसूरि [सूरी] १३१

• • •

D:\chandan/new/kalp-p/pm5\2nd proof

परिशिष्टम्[1]

[८]

श्रीजिनसुन्दरसूरीश्वरविरचितदीपालिकाकल्पस्य भाषान्तरः ॥

અતિશય કાંતિવાળા એવા શ્રીમાન્ વર્ધમાનપ્રભુરૂપી મંગલકારી દીપક સજ્જનોના વિસ્તીર્ણ અને અનુપમ કલ્યાણના વિલાસને આપો ? (૧)

શ્રીવર્ધમાન તીર્થંકરના (નિર્વાણ) કલ્યાણકના મહોત્સવવાળો તથા પવિત્ર લક્ષ્મીનું ફળ આપવા માટે કલ્પવૃક્ષ સરખો એવો દીવાળીકલ્પ હું કહીશ. (૨)

પોતાની શોભાથી સ્વર્ગને (પણ) જીતનારી એવી ઉજ્જયિની નામની નગરી છે અને ત્યાં પ્રતાપથી સૂર્ય સમાન સંપ્રતિનામે રાજા હતો. (૩)

(એક સમયે) તે નગરીમાં ઘણા ગુણોવાળા શ્રીઆર્યસુહસ્તી નામના આચાર્ય શ્રીવીરપ્રભુની જીવંતસ્વામીની મૂર્તિને નમસ્કાર કરવા માટે ગયા. (૪)

ત્યાં એક સમયે તે આચાર્યમહારાજ તીર્થંકરપ્રભુની રથયાત્રા માટે નિર્મળ સંઘ સાથે રાજમાર્ગમાં ચાલતા હતા. (૫)

(તે વખતે) તે આચાર્યમહારાજને જોઈને થયેલ છે જાતિસ્મરણજ્ઞાન જેમને એવા તે સંપ્રતિરાજાએ (તેમની) પાસે આવીને તથા ભક્તિથી નમીને (તેમને) એવી વિનંતી કરી કે, (૬)

હે પૂજ્ય ! આપ મને ઓળખો છો ? એમ રાજાએ કહેવાથી તે ઉત્તમ ગુરુમહારાજે કહ્યું કે, હે સંપ્રતિરાજા ! તમોને કોણ ઓળખતું નથી ? (૭)

ત્યારે રાજાએ ફરીને કહ્યું કે, હે મહાજ્ઞાની પૂજ્ય ! હું વિશેષ પ્રકારે મારી ઓળખાણ પૂછું છું, એમ રાજાએ કહેવાથી તે આચાર્યમહારાજે શ્રુતજ્ઞાનથી જાણીને કહ્યું કે, (૮)

હે રાજન્ ! તમો પૂર્વભવમાં ઉત્તમ વૈરાગ્યવાળા અમારા શિષ્ય હતા, તથા હે વિચક્ષણ ! દીક્ષાના પ્રભાવથી તમો અહીં રાજા થયા છો. (૯)

---

૧. શ્રી**'જિનસુંદરસૂરિ'**વિરચિત આ શ્રી**દીપાલિકાકલ્પ** ભાષાંતરસહિત પંડિત શ્રાવક **હીરાલાલ હંસરાજ** (જામનગરવાળા)એ ભાષાંતર કરીને વિ.સં. ૧૯૮૨ (હાલારી), વી. સં. ૧૪૫૧, ઈ. સ. ૧૯૨૫માં છપાવીને પ્રસિદ્ધ કર્યું છે. તેમાંથી અહીં ભાષાંતર સાભાર ઉદ્ધૃત કરીને લીધેલ છે.

એ રીતનું ગુરુમહારાજનું વચન પોતાના બન્ને કર્ણોથી સાંભળીને તે વિચક્ષણ રાજાએ ગુરુ પ્રત્યે ઘણો પ્રેમ લાવી વચન કહ્યું કે, (૧૦)

હે મુનિમહારાજ ! એક કંગાલ ભિક્ષુક, પરંતુ પુણ્યશાળી એવા મેં આપની કૃપાથી આ રાજ્ય મેળવ્યું છે. (૧૧)

માટે હે પ્રભુ ! આપ આ રાજ્ય ગ્રહણ કરો ? અને મારા પર કૃપા કરો ? એ રીતનું વૃત્તાંત કહેતા એવા તે રાજાને આચાર્યમહારાજે કહ્યું કે, (૧૨)

હે નિર્મલ બુદ્ધિવાળા રાજન્ ! અમોને રાજ્યની ઇચ્છા નથી, કેમકે અમોને અમારાં શરીરપર પણ મમતા નથી, માટે જે પુણ્યથી તમોને રાજ્ય મળ્યું છે, તે પુણ્ય કરવામાં તમો સાવધાન થાઓ ? (૧૩)

વળી તમારે નિર્મલ સમ્યક્ત્વ ધારણ કરવું, જિનેશ્વરપ્રભુઓની પૂજા કરવી, ઉત્તમ સાધુઓને સેવવા તથા હમેશાં દાનાદિરૂપ ધર્મને ધારણ કરવો. (૧૪)

વળી આ ધર્મ સઘળા પર્વોને વિષે વિશેષ પ્રકારે કરવો, એવી રીતે ગુરુમહારાજે કહેવાથી તે સંપ્રતિ રાજાએ (મનમાં) સંશય લાવી કહ્યું કે, (૧૫)

હે ભગવન્ ! વાર્ષિક (પર્યુષણા) આદિ પર્વો તો જિનાગમમાં પ્રખ્યાત છે, પરંતુ દીવાળીનું પર્વ લોકોમાં તથા લોકોત્તરમાં શા માટે પ્રખ્યાત થયેલું છે ? (૧૬)

વળી આ પર્વમાં લોકો ઉત્તમ વસ્ત્રો તથા આભૂષણો શા માટે પહેરે છે ? તથા પશુઓ, ઘર તથા વૃક્ષઆદિને શા માટે શણગારવામાં આવે છે ? (૧૭)

ત્યારે ગુરુમહારાજે કહ્યું કે, હે રાજન્ ! જે કારણ માટે આ દીવાળીપર્વ પ્રખ્યાત થયું છે, તેનો સંબંધ તમો સાંભળો–(૧૮)

શ્રીમહાવીર પ્રભુ પ્રાણતસ્વર્ગના પુષ્પોત્તર નામના વિમાનથી ચ્યવીને અષાડ શુદ છઠ્ઠને દિવસે હસ્તોત્તરા નક્ષત્રમાં, (૧૯)

કુંડગ્રામના અધિપતિ સિદ્ધાર્થરાજાની ત્રિશલા નામની રાણીની કુક્ષિમાં ઉત્પન્ન થયા, તે વખતે તે ત્રિશલારાણીએ આ પ્રમાણે સ્વપ્નો જોયાં. (૨૦)

સિંહ, હાથી, વૃષભ, મહાલક્ષ્મી, પુષ્પમાલા, ચંદ્ર, સૂર્ય, ધ્વજ, કળશ, પદ્મસરોવર, ક્ષીરસમુદ્ર, વિમાન, રત્નોનો સમૂહ અને અગ્નિ, એમ અનુક્રમે જાણવાં. (૨૧)

એ રીતે ચૌદ સ્વપ્નોથી સૂચિત થયેલા એવા તે શ્રીજિનેશ્વરપ્રભુનો ચૈત્રમાસની સુદ તેરસને દિવસે જન્મ થયો. (૨૨)

તે વખતે અવધિજ્ઞાનથી જિનેશ્વરપ્રભુનો જન્મ જાણીને સંતોષ પામી સર્વ દિક્કુમારીઓએ તેમનાં જન્મ કાર્યો કર્યાં. (૨૩)

વળી ઇંદ્રોએ અવધિજ્ઞાનથી તે વૃત્તાંત જાણીને પ્રભુના જન્મનો સ્નાત્રમહોત્સવ મેરુપર્વતના શિખરપર કર્યો. (૨૪)

રાજ્ય, લક્ષ્મી તથા ભોગ આદિની વૃદ્ધિ થવાથી માતાપિતાએ તે પ્રભુનું "વર્ધમાન" એવું યથાયોગ્ય નામ પાડ્યું. (૨૫)

અનંત બલ તથા ધૈર્યથી ચમત્કાર પામેલા ઈંદ્રે આપેલું છે "મહાવીર" એવું બીજું નામ જેમને એવા તે પ્રભુ વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યા. (૨૬)

પછી ભગવાનને ભોગ ભોગવવા લાયક (ઉંમર લાયક) જાણીને (તેમના પિતાએ) મનમાં ખુશી થઈ યશોમતી નામની રાજકન્યા સાથે તેમનું પાણિગ્રહણ કરાવ્યું. (૨૭)

તે ભગવાનના સુપાર્શ્વ નામે કાકા હતા, નંદિવર્ધન નામે મોટા ભાઈ હતા, સુદર્શના નામે તેમની બહેન હતી અને યશોમતી નામે સ્ત્રી હતી. (૨૮)

કુટુંબસહિત પ્રિયદર્શનાની સાથે ભગવાનને ગૃહસ્થાવાસમાં વસતાં અટ્ઠાવીશ વર્ષો વ્યતીત થયાં. (૨૯)

માતાપિતા દેવલોકે ગયા પછી સંપૂર્ણ અભિગ્રહવાળા ભગવાનને નંદિવર્ધન રાજાએ બે વર્ષો સુધી રાખ્યા. (૩૦)

પછી ત્યાં હે ભગવન્ ! તીર્થ પ્રવર્તાવો ? એમ લોકાંતિક દેવોએ કહેવાથી ભગવાને એક વર્ષ સુધી દાન આપ્યું. (૩૧)

ત્યારબાદ કરેલ છે છટ્ઠનો તપ જેમણે અને દેવોએ કરેલ છે દીક્ષામહોત્સવ જેમનો એવા તે પ્રભુ ચંદ્રપ્રભાનામની પાલખીમાં બેસીને જ્ઞાતખંડ નામના ઉદ્યાનમાં આવ્યા. (૩૨)

ત્યાં માગશરસુદી દશમને દિવસે ચોથે પહોરે ભગવાને દીક્ષા લીધી તથા ચોથું (મનઃપર્યવ) જ્ઞાન પામ્યા. (૩૩)

પછી બીજે દિવસે કોલાગ નામના ઉત્તમ ગામમાં બહુલ નામના (બ્રાહ્મણને) ઘેર ભગવાનનું ખીરવડે પારણું થયું. (૩૪)

પછી ગોવાળીયા, ચંડકૌશિક, શૂલપાણિયક્ષ તથા સંગમદેવે અનેક પ્રકારે ઉપસર્ગ કરવા છતાં પણ ભગવાન ધ્યાનથી ક્ષોભ પામ્યા નહીં. (૩૫)

એ રીતે આકરો તપ તપતા એવા તે મહાવીરપ્રભુના એક પખવાડીયાંથી અધિક એવાં સાડાબાર વર્ષો વ્યતીત થયાં. (૩૬)

ત્યારે ઋજુવાલિકા નદીને કિનારે શ્યામા નામના કુટુંબીના ક્ષેત્રમાં તાડવૃક્ષની નીચે, (૩૭)

ગોદોહિકા આસને રહેલા અને છટ્ઠનો તપ તપતા એવા તે શ્રીમહાવીર પ્રભુને વૈશાખ સુદ દશમે ઘાતિકર્મોનો ક્ષય થવાથી, (૩૮)

કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું તથા ઈંદ્ર આદિ દેવોએ તેમનું ત્રણ પ્રકારોથી શોભતું સમવસરણ રચ્યું. (૩૯)

ગૌતમગોત્રવાળા ઈંદ્રભૂતિ, અગ્નિભૂતિ તથા વાયુભૂતિ અને વ્યક્ત, સુધર્મા, મંડિત, મૌર્યપુત્ર, અકંપિત, (૪૦)

અચલભ્રાતા, મેતાર્ય અને પ્રભાસ નામના ભિન્નભિન્ન ગોત્રવાળા, એમ તે અગિયાર ગણધરો શ્રી વીરપ્રભુના થયા. (૪૧)

વળી તે ભગવાનના ચૌદ હજાર સાધુઓ તથા ચંદના અદિ છત્રીસ હજાર સાધ્વીઓ થઈ. (૪૨)

તથા શતક આદિ એક લાખ ઓગણસાઠ હજાર શ્રાવકો થયા તથા ત્રણ લાખ અઢાર હજાર શ્રાવિકાઓ થઈ. (૪૩)

વળી ભગવાનના ચોમાસાઓની સંખ્યા આ રીતે થઈ-ત્યાં પહેલું અસ્થિકગામમાં અને ત્રણ ચંપા તથા પૃષ્ઠચંપામાં થયાં. (૪૪)

વળી વૈશાલીનગરીની પાસે વાણિજગામમાં બાર, તથા રાજગૃહીનગરીના નાલંદા નામના પાડામાં ચૌદ ચાતુર્માસો થયાં. (૪૫)

છ મિથિલાનગરીમાં અને બે ભદ્રિકાનગરીમાં, એક આલંભિકાનગરીમાં અને એક પ્રણીતભૂમિમાં થયું. (૪૬)

એક શ્રાવસ્તીનગરીમાં અને એક પાપાનગરીમાં હસ્તિપાલરાજાની લેખશાળામાં ભગવાનનું ચાતુર્માસ થયું. (૪૭)

તે ચાતુર્માસમાં તે વખતે ભગવાને પોતાનું સ્વલ્પ આયુ જાણીને લોકોપર અનુકંપા લાવી સોળ પહોર સુધી ધર્મદેશના આપી. (૪૮)

તે વખતે પ્રભુને વાંદવા માટે આવેલા પુણ્યપાલરાજાએ વિનંતિ કરી કે, હે પ્રભુ ! મેં આઠ સ્વપ્ન જોયાં છે અને તેઓનો નામ અનુક્રમ આ પ્રમાણે છે—(૪૯)

જીર્ણશાળામાં આસક્ત થયેલો હાથી, ચપલતા કરનારો વાનર, કાંટાઓથી ભરેલું ખીજડાનું વૃક્ષ, વાપિકા જેમને પ્રિય નથી એવા કાગડા. (૫૦)

શબસરખો પરંતુ અન્યોથી પરાભવ ન પામતો એવો સિંહ, અયોગ્ય સ્થાનકે કમલોની ઉત્પત્તિ, ઊખર ભૂમિમાં બીજનું વાવવું, અને મેલથી લીંપાયેલા સુવર્ણના કળશો (એ રીતે આઠ સ્વપ્નો મેં જોયાં છે.) (૫૧)

માટે જ્ઞાનથી જાણેલ છે ત્રણે જગતનો સ્વભાવ જેમણે એવા હે ભગવન્ ! આપ એ સ્વપ્નોનું ફળ કહો ? એમ તે રાજાએ વિનંતી કરવાથી શ્રીવીરપ્રભુએ તેનું (નીચે મુજબ) ફળ કહ્યું. (૫૨)

કાળે કરીને ગૃહસ્થાશ્રમ જીર્ણશાળા સરખો દુઃખ, દારિદ્ર, દીનતા, પીડા, રોગો તથા ભયવાળો થશે. (૫૩)

અને તેમાં આસક્ત થયેલો ગૃહસ્થરૂપી હાથી દુઃખ થયે છતે પણ સુખે સેવવાલાયક એવી વ્રતશાળાને સ્વીકારશે નહીં, તથા સ્વીકારેલી એવી પણ તે વ્રતશાળાનો ત્યાગ કરશે. (૫૪)

વળી મુનિઓ વાનરની પેઠે ચપલસ્વભાવવાળા તુચ્છવીર્યવાળા અને સ્વચ્છંદી થઈ જ્ઞાન અને ક્રિયામાં શિથિલતાવાળા થશે. (૫૫)

વળી દૃઢ વ્રતધારી એવા જે મુનિઓ ધર્મકાર્યોના સંબંધમાં જો તેમને શિખામણ આપશે, તો ગામડામાં રહેલા ગામડીયાઓ જેમ નાગરિકની હાંસી કરે, તેમ તેઓની તેઓ હાંસી કરશે. (૫૬)

ઉત્તમ જ્ઞાન અને ક્રિયાની ભક્તિવાળા, શાસનનો પ્રભાવ કરનારા, સાતે ક્ષેત્રોમાં દાન આપનારા અને ઉત્તમ ચારિત્રયુક્ત મુનિઓ પ્રત્યે પ્રીતિ રાખનારા, (૫૭)

એવા ક્ષીરવૃક્ષસરખા શ્રાવકોને ઠગાઈ કરનારા અને સર્વ જગ્યાએ અતિશય અદેખાઈ કરનારા એવા બાવળસરખા વેષધારી મુનિઓ (ધર્મકાર્યોમાં) અટકાવશે. (૫૮)

વળી તેવા વેષધારી મુનિઓ સાધુઓની મહત્તાને સહન કરશે નહીં અને તેઓની ઉપાસનાને નિવારશે, તથા સાતે ક્ષેત્રોની મર્યાદાને અટકાવશે. (૫૯)

અત્યંત નિર્મલ જલવાળી વાવડીમાં જેમ કાગડાઓ ક્રીડા કરતા નથી, તેમ જ્ઞાન અને ક્રિયાવાળા ગચ્છમાં મુનિઓ રહેશે નહીં. (૬૦)

વળી તે મૂર્ખ મુનિઓ ધર્મના અર્થી હોવા છતાં પણ પંડિતાઈનો ડોળ કરનારા શિથિલ આચારવાળા પરગચ્છોમાં ખુશી થઈને જશે. (૬૧)

તમારે આમ કરવું યોગ્ય નથી, એમ ઉત્તમ સાધુઓએ કહેવાથી તે દુષ્ટ અભિપ્રાયવાળા મૂર્ખ મુનિઓ ક્રોધ પામી તેઓ પર દ્વેષ કરશે. (૬૨)

વળી સર્વજ્ઞપ્રભુનું આ શાસન જાતિસ્મરણ જ્ઞાન, તપ, લબ્ધિ તથા જ્ઞાનસંબંધી અતિશય વિનાનું શબરૂપ સિંહસરખું પ્રભાવ વિનાનું થશે. (૬૩)

પરંતુ પૂર્વના પ્રભાવના માહાત્મ્યથી જંગલી પશુઓ સરખા તુચ્છબુદ્ધિવાળા કુતીર્થીઓ તે જિનશાસનનો કોઈ પણ વખતે પરાભવ કરી શકશે નહીં. (૬૪)

પરંતુ વચ્ચે ઉત્પન્ન થયેલા ભિક્ષુઓ કૂતરાંની જેમ વિવિધ મતોની પ્રરૂપણાથી શાસનમાં ભેદ પાડશે, એ રીતનું સિંહના સ્વપ્નનું ફળ છે. (૬૫)

કમલોની ઉત્પત્તિ જેમ સરોવરોમાં યુક્ત છે, તેમ ધર્મી માણસોની પણ ઉત્તમ કુળમાં થયેલી ઉત્પત્તિ વખણાય છે. (૬૬)

પરંતુ કાળના પ્રભાવથી તેઓ નીચ કુળમાં જન્મનારા, નહીં ગ્રહણ કરવા યોગ્ય વચનોવાળા તથા હીન ગોત્રપણાથી નિંદનીક થશે. (૬૭)

વળી જેમ કોઈક બુદ્ધિરહિત ખેડૂત ધાન્યની સંપત્તિ માટે ઊખર ભૂમિવાળાં ક્ષેત્રમાં ધાન્યનાં બીજ વાવે છે, (૬૮)

તેમ મૂઢબુદ્ધિવાળા તથા પાત્ર અને અપાત્રની પરીક્ષા નહીં કરનાર લોકો અપાત્રોને પાત્રની બુદ્ધિથી હર્ષવડે ધન આપશે. (૬૯)

વળી પ્રાયે કરીને અપાત્રોને દાન આપવાની બુદ્ધિ થશે અને ભિક્ષાના દોષોને વર્જનારા સાધુઓની તેઓ હાંસી કરશે. (૭૦)

વળી જ્ઞાનાદિ ગુણોરૂપી રત્નોથી ભરેલા અને મલિનતાથી રહિત આશયવાળા સ્વર્ણના કળશસરખા સ્વલ્પ સાધુઓ થશે. (૭૧)

વળી શિથિલ થયેલ છે જ્ઞાન અને ક્રિયાના આચારો જેમના એવા મલિન કળશ સરખા ઘણા વેશધારીઓ અનેક જગ્યાએ પ્રગટ થશે. (૭૨)

વળી તેવા વેષધારીઓ ઈર્ષ્યાથી મહામુનિઓ સાથે ક્લેશ કરશે અને લોકોમાં તેઓ બન્નેનું તુલ્યપણું થશે. (૭૩)

વળી ગીતાર્થ મુનિઓ તેવા વેષધારીઓ સાથે તેઓ સરખા થઈને વર્તશે. જેમ જલ પીવાથી ઘેલા થયેલા લોકો સાથે ઘેલા નહીં થયેલા એવા રાજા અને પ્રધાન વર્ત્યા હતા. (૭૪)

તે રાજા તથા પ્રધાનનો સંબંધ કહે છે-પૃથિવી નામની નગરીમાં પૂર્ણ નામે રાજા હતો અને તેને બુદ્ધિની સંપદાના ભંડાર સરખો સુબુદ્ધિ નામે પ્રધાન હતો. (૭૫)

એક દિવસે તે સુબુદ્ધિ પ્રધાને લોકદેવ નામના એક ઉત્તમ નિમિત્તિયાને ભવિષ્યકાલ સંબંધી વૃત્તાંત પૂછવાથી તેણે કહ્યું કે, (૭૬)

એક માસ પછી વરસાદ વરસશે અને તે વરસાદનું જલ જે પીશે, તે સઘળા ઘેલા થઈ જશે. (૭૭)

વળી કેટલોક કાલ ગયા પછી ઉત્તમ વૃષ્ટિ થશે, તેનું પાણી પીવાથી તુરત લોકો સારા થશે. (૭૮)

પછી પ્રધાને તે હકીકત રાજાને કહી, તેથી રાજાએ ઢંઢેરો વગડાવીને લોકોને જલનો સંગ્રહ કરવા માટે હુકમ કર્યો. (૭૯)

પછી લોકોએ પણ તેમ કર્યું તથા કહેલે દિવસે વરસાદ થયો, તથા કેટલોક વખત ગયા પછી તે એકઠું કરી રાખેલું પાણી ખૂટી ગયું. (૮૦)

એકઠું કરી રાખેલું જલ જેમનું ખૂટ્યું નથી એવા તે રાજા અને પ્રધાન સિવાયના સામંતાદિક સર્વ લોકોએ ઘેલછા કરનારું તે નવું પાણી પીધું. (૮૧)

અને તે પીને રાજા અને મંત્રી વિનાના ઘેલા થયેલા તે સઘળા લોકો નાચવા, હસવા, તથા ગાવા લાગ્યા અને પોતાની ઇચ્છા મુજબ વર્તવા લાગ્યા. (૮૨)

હવે તે સામંતાદિક લોકો તે રાજા અને પ્રધાનને પોતાનાથી વિપરીત આચરણવાળા જોઈને વિચારવા લાગ્યા કે, ખરેખર રાજા અને પ્રધાન ઘેલા થયેલા છે. (૮૩)

માટે આપણાથી વિપરીત આચરણવાળા તેઓ બન્નેને દૂર કરીને આપણને લાયક એવા રાજા તથા પ્રધાનને આપણે સ્થાપન કરીશું. (૮૪)

પછી પ્રધાને તેઓનો તે વિચાર જાણીને રાજાને કહ્યું, ત્યારે તે રાજાએ કહ્યું કે સમૂહને લાયક એવા રાજાની જેમ તેઓથી આપણા આત્માનું હવે શી રીતે રક્ષણ કરવું. (૮૫)

ત્યારે પ્રધાને કહ્યું કે, આપણે તે ઘેલાઓની સાથે ઘેલા થઈને રહેવું, કેમકે (તે સિવાય) બીજો કોઈ પણ બચાવવાનો ઉપાય નથી, માટે એમ કરવું તે જ સમયોચિત છે. (૮૬)

પછી તે રાજા તથા પ્રધાન કૃત્રિમ ઘેલછા અંગીકાર કરીને પોતાની સંપદાનું રક્ષણ કરતા તેઓ સાથે વર્તવા લાગ્યા. (૮૭)

પછી ઉત્તમ સમયે ઉત્તમ વૃષ્ટિ થવાથી અને તેનું નવું પાણી પીવાથી તેઓ સઘળા મૂળ સ્વભાવને ધારણ કરનારા સ્વસ્થ થયા. (૮૮)

એવી રીતે આ દુઃષમકાળમાં ગીતાર્થ મુનિઓ ભવિષ્યકાળમાં ઉત્તમ સમય (આવવાની) ઇચ્છાવાળા થયેલા વેષધારીઓની સાથે તેઓના જેવા થઈને વર્તશે. (૮૯)

એ રીતે સ્વપ્નોનું ફળ સાંભળીને ગૃહસ્થાવાસમાં વિરાગવાળા એવા તે પુણ્યપાલ રાજા પ્રભુ પાસે દીક્ષા લઈ દેવલોકે ગયા. (૯૦)

એ રીતનું વૃત્તાંત સાંભળીને હૃદયમાં વિસ્મય પામેલા ગૌતમસ્વામીએ કેવલજ્ઞાનથી સૂર્યસરખા એવા ભગવાનને ભવિષ્યકાલનું સ્વરૂપ પૂછ્યું. (૯૧)

ત્યારે ભગવાને કહ્યું કે, હે ગૌતમ ! મારાં નિર્વાણ પછી નેવ્યાશી પખવાડીયાં ગયા પછી અહીં પાંચમો આરો બેસશે. (૯૨)

વળી મારાં નિર્વાણ પછી બાર વર્ષે તમો ગૌતમ મોક્ષે જશો તથા સુધર્માસ્વામી પણ વીશ વર્ષે મોક્ષે જશે. (૯૩)

વળી ચોસઠ વર્ષો બાદ જંબૂસ્વામી મોક્ષે જશે અને દશ વસ્તુઓનો અહીં વિચ્છેદ થશે. તે આ પ્રમાણે–(૯૪)

આહારકશરીર, મનપર્યવજ્ઞાન, પુલાકલબ્ધિ, પરમાવધિ, ક્ષપકશ્રેણિ, ઉપશમશ્રેણિ, કેવળજ્ઞાન, ત્રણ પ્રકારનાં સંયમ, (૯૫)

મોક્ષગતિ અને જિનકલ્પ, એ દશ વસ્તુઓ દુ:ષમકાળના પ્રભાવથી જંબૂસ્વામીની સાથે જ વિચ્છેદ પામશે. (૯૬)

તેમની પાટે જંબૂસ્વામીએ પ્રતિબોધેલા તથા ચૌદ પૂર્વોના ધરનારા અને પ્રભાવિક એવા તેમના પ્રભવસ્વામી નામે શિષ્ય થશે. (૯૭)

પછી તેમની પાટે દ્વાદશાંગીને ધરનારા અને દશવૈકાલિકનો ઉદ્ધાર કરનારા શય્યંભવસ્વામી થશે અને તે પછી ચૌદ પૂર્વધારી યશોભદ્રસૂરિ થશે. (૯૮)

વળી મારાં નિર્વાણ પછી એકસો સિતેર વર્ષો ગયા પછી તેમના સંભૂતિવિજય તથા ભદ્રબાહુસ્વામી નામના ચૌદ પૂર્વધારી શિષ્ય થશે. (૯૯)

ઘણા ગ્રંથોના કર્તા ભદ્રબાહુસ્વામી સ્વર્ગે જશે અને તે પછી સંભૂતિવિજયના શિષ્ય સ્થૂલભદ્રજી સર્વ પૂર્વોને ધરનારા થશે. (૧૦૦)

વળી મારાં નિર્વાણ પછી બસો પંદર વર્ષો ગયા પછી સ્થૂલભદ્ર મુનિરાજ દેવલોકમાં ગયા પછી, (૧૦૧)

પહેલું સંઘયણ તથા સંસ્થાન, શુભ એવાં ચાર પૂર્વો અને મહાપ્રાણ નામનું સૂક્ષ્મ ધ્યાન એકી સાથે નાશ પામશે. (૧૦૨)

વળી પાંચસો ચોર્યાસી વર્ષો ગયા પછી વજ્રસ્વામીની હૈયાતી પછી દશ પૂર્વો તથા અર્ધનારાચ સંઘયણનો વિચ્છેદ થશે. (૧૦૩)

વળી છસો સોળ વર્ષો ગયા પછી દુર્બલિકા પુષ્પમિત્ર આચાર્ય પછી સાડાનવ પૂર્વોનો પણ વિચ્છેદ થશે. (૧૦૪)

તેમજ મારા મોક્ષ પછી છસો વીશ વર્ષો ગયા પછી આર્યસૂરિ ગામની અંદર નિવાસ કરશે. (૧૦૫)

વળી છસો નવ વર્ષો વીત્યા પછી રથવીરપુર નામના નગરમાં પાખંડી એવા દિગંબરો થશે. (૧૦૬)

વળી મારા મોક્ષના દિવસથી ત્રણસો વર્ષો ગયા પછી ઉજ્જયિની નામની મહાન્ નગરીમાં સંપ્રતિરાજા થશે. (૧૦૭)

તે સંપ્રતિરાજા શ્રીમાન્ આર્યસુહસ્તી નામના આચાર્યના ઉપદેશથી જાતિસ્મરણ જ્ઞાન પામીને જૈનધર્મ અંગીકાર કરશે. (૧૦૮)

પોતાના ભુજબળથી ત્રણ ખંડોવાળું પૃથ્વીમંડલ જીતીને તે રાજા જ્ઞાની, દાની, ન્યાયી, ધર્મી તથા વિનયી અને પરાક્રમી થશે. (૧૦૯)

વળી તે રાજા મોતીઓના હારો વડે જાણે હેમ નહી ? તેમ જિનેશ્વરપ્રભુના ઉજ્જ્વલ મંદિરોથી આ મહાન પૃથ્વીને અખંડિતપણે શોભાવશે. (૧૧૦)

વળી તે રાજા અનાર્ય દેશોમાં લોકોના ઉપકાર માટે સમકીતિ શ્રાવકોનો આચાર શીખવવામાં ચતુર, ડાહ્યા (૧૧૧)

અને જિનાગમોના વિચારોને જાણનારા તથા ઉપદેશ આપવામાં ચતુર એવા પોતાના સેવકોને મોકલીને ત્યાંના લોકોને શ્રાવકો કરાવશે. (૧૧૨)

વળી પવિત્ર બુદ્ધિવાળો તે રાજા ત્યાં લોકોને પ્રતિબોધ કરવા માટે ગુરુમહારાજ મારફતે ગીતાર્થોનો વિહાર કરાવશે. (૧૧૩)

એવી રીતે પોતાની શક્તિથી સર્વ દેશોમાં જિનભાષિત ધર્મને પ્રવર્તાવીને દૃઢધર્મી એવો તે સંપ્રતિરાજા અનુક્રમે દેવલોકમાં જશે. (૧૧૪)

વળી મારા મોક્ષથી ચારસો સીતેર વર્ષો ગયા પછી ઉજ્જયિની નગરીમાં વિક્રમાદિત્ય રાજા થશે. (૧૧૫)

શ્રીસિદ્ધસેનસૂરિનો ઉપદેશ સાંભળીને જિનેશ્વરપ્રભુના શાસનમાં ભક્તિથી પ્રાપ્ત કરેલ છે સમ્યક્ત્વમાં નિશ્ચય જેણે એવો, (૧૧૬)

પોતાના પરાક્રમથી સિદ્ધ થયેલ છે અગ્નિવેતાલાદિ અનેક દેવતાઓ જેને એવો, સિદ્ધ થયેલી વિદ્યાઓવાળો, સિદ્ધ થયેલ મંત્રોવાળો, સિદ્ધ થયેલ સુવર્ણપુરુષવાળો, (૧૧૭)

ધૈર્યાદિક ગુણોથી પ્રખ્યાત થયેલો, સ્થાને સ્થાને કસોટીપર સુવર્ણની જેમ મનુષ્યો તથા દેવોએ જેના સત્વની પરીક્ષા કરેલી છે એવો, (૧૧૮)

તે વિક્રમરાજા સન્માનપૂર્વક લક્ષ્મીનું દાન આપીને સમસ્ત પૃથ્વીને કર રહિત કરી પૃથ્વીતલ પર પોતાનો સંવત પ્રવર્તાવશે. (૧૧૯)

વળી દેવોના સમૂહથી ગવાઈ રહેલો છે ગુણોનો સમૂહ જેનો એવો ન્યાયી શકરાજા પાપરૂપી રજને દૂર કરીને તથા પ્રજાને પાળીને, (૧૨૦)

તે વિક્રમરાજાથી એકસો પાંત્રીસ વર્ષો ગયા પછી ઉજ્જયિનીમાં પોતાનો સંવત ચલાવશે. (૧૨૧)

વળી વિક્રમસંવતના પાંચસો પંચ્યાસી વર્ષો ગયા પછી હરિભદ્રસૂરિ થશે. (૧૨૨)

વળી મારાં નિર્વાણથી નવસો ત્રાણું વર્ષો ગયા પછી ઈંદ્રથી વંદાયેલા કાલક નામના આચાર્ય થશે. (૧૨૩)

તે કાલકાચાર્ય કારણથી સર્વ આચાર્યોની સંમતિથી જ પાંચમના દિવસથી ચોથમાં પર્યુષણાપર્વ લાવશે. (૧૨૪)

વળી મારા મોક્ષ પછી બારસો સીતેર વર્ષો ગયા પછી સર્વ વિદ્યાઓના પારંગામી બપ્પભટ્ટી નામના આચાર્ય થશે. (૧૨૫)

તેમના વચનથી આમરાજા ગોપગિરિ પર સાડાત્રણ ક્રોડ સોનામોહોરોના ખર્ચવાળી મારી પ્રતિમા હર્ષથી કરાવશે. (૧૨૬)

વળી મારા મોક્ષ પછી તેરસો વર્ષો ગયા પછી મોહને લીધે ઘણા મતભેદો થશે. (૧૨૭)

વિક્રમ સંવતના અગ્યારસો ઓગણસાઠ વર્ષો ગયા પછી પૂનમીયા પક્ષ થશે. (૧૨૮)

વળી વિક્રમથી બારસો ચાર વર્ષો ગયા પછી ખરતર નામનો ગચ્છ પ્રખ્યાત થશે. (૧૨૯)

વળી બારસો તેર વર્ષો ગયા પછી પૂનમીયા ગચ્છથી જુદો પડેલો અંચલગચ્છ થશે. (૧૩૦)

વળી હે મહાશય ! બારસો છત્રીસ વર્ષો ગયા પછી સાર્ધપૂનમીયા નામનો ગચ્છ થશે. (૧૩૧)

વળી વિક્રમસંવતના બારસો પચાસ વર્ષો ગયા પછી આગમ નામનો ગચ્છ થશે. (૧૩૨)

વળી દુઃષમકાળના પ્રભાવથી અનેક પ્રકારના મતભેદે કરીને ચોર્યાસી સંખ્યાના ગચ્છભેદો થશે. (૧૩૩)

કેટલાક તપના અભિમાનવાળા, કેટલાક ધર્મક્રિયામાં શિથિલ આદરવાળા અને પરસ્પર મત્સર ધારણ કરનારા ક્રિયાવાળા થશે. (૧૩૪)

વળી આ હુંડાઅવસર્પિણીમાં અહીં તીર્થંકર પ્રભુને ઉપસર્ગ થવા આદિ દશ આશ્ચર્યો થયાં છે, તે આ પ્રમાણે છે– (૧૩૫)

તીર્થંકરોને ઉપસર્ગ, મહાવીર પ્રભુના ગર્ભનું હરણ, સ્ત્રી તીર્થંકર, અભાવિત પર્ષદા, કૃષ્ણ વાસુદેવનું અપરકંકામાં ગમન, ચંદ્ર-સૂર્યનું નીચે આવવું. (૧૩૬)

હરિવંશ કુલની ઉત્પત્તિ, ચમરેંદ્રનો ઉત્પાત, એકસો આઠનું સિદ્ધ થવું, અસંયતીઓનો પૂજાસત્કાર, એ દશે આશ્ચર્યો અનંતે કાલે થયેલાં છે. (૧૩૭)

વળી હવેથી આ દુઃષમકાલમાં લોકો ઘણા કષાયોવાળા, મર્યાદા વિનાના, ધર્મબુદ્ધિરહિત અને મૂર્ખ થશે. (૧૩૮)

વળી આ પડતા કાળમાં કુતીર્થિઓની બુદ્ધિથી મોહિત થયેલા લોકો પરોપકાર તથા સત્યાદિ વિનાના થશે. (૧૩૯)

નગરો ગામડાં જેવાં ગામો શ્મશાન જેવાં, રાજાઓ યમના દંડ સરખા અને મોટા શાહુકારો ચાકરો સરખા થશે. (૧૪૦)

દેવો પ્રત્યક્ષ દેખાશે નહીં, માણસોને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થશે નહીં, લોકો મર્યાદા વિનાના અને પૃથ્વી ક્ષુદ્ર પ્રાણીઓથી વ્યાકુલ થશે. (૧૪૧)

વળી લોકો પોતાના ધનથી અન્યને વિઘ્ન કરવામાં સંતોષવાળા, પાપકાર્ય કરવામાં શૂરવીર તથા બીજી (હલકી) જાતિઓમાં ગમન કરનારા અને સ્વજાતિને તજનારા થશે. (૧૪૨)

વળી તેઓ પુણ્ય કાર્યોમાં પ્રમાદવાળા, પરને પીડા કરવામાં તત્પર, ઠગવામાં ચતુર, તુચ્છ સ્વભાવવાળા, ભયાનક અને ઘણા ક્રોધવાળા થશે. (૧૪૩)

વળી તેઓ લોભી અને મિથ્યા અભિમાનવાળા અને રાજલક્ષ્મીના ગર્વથી (બીજાઓની આજીવિકા પર) પગ મૂકનારા થશે, તેમજ ઘણા ઠગાઈ કરનારા પાખંડીઓ થશે. (૧૪૪)

વળી પાપિષ્ઠ ધૂર્તો પગલે પગલે પ્રગટી નીકળશે અને કુલીન સ્ત્રીઓ પણ વેશ્યાઓ સરખી લજ્જારહિત તથા મર્યાદાવિનાની થશે. (૧૪૫)

રાજાઓ (પોતાના) નોકરોને, તે નોકરો લોકોને અને લોકો તેઓ બન્નેને રંજાડશે તથા પૃથ્વીતલપર માત્સિક ન્યાય (મોટો મત્સ્ય જેમ નાના મત્સ્યનું ભક્ષણ કરી જાય તેમ) પ્રવર્તશે. (૧૪૬)

ચોર લોકો ચોરી કરીને, રાજાઓ કરો નાખીને અને અગ્નિ આગવડે કરીને લોકોને દરિદ્રી બનાવશે. (૧૪૭)

ગાયાદિક પ્રાણીઓનો ઘાત થશે, દેવમંદિરો પાડી નખાશે, મનુષ્યો પર મુંડકાંવેરો તથા દંડ પડશે અને એ રીતે લોકો દુઃખી થશે. (૧૪૮)

વળી દુકાળ, ભય, દારિદ્ર, ભયંકર મરકી તથા દેશભંગાદિ ઉપદ્રવોથી પૃથ્વી ઉજ્જડ થશે. (૧૪૯)

બજારો શ્મશાન જેવી (શૂન્ય) થશે, (રાજાના) કારભારીઓ લાંચીયા થશે, લોકો વિવેક વિનાના, મૂર્ખ અને ચિંતાતુર થશે તથા બુદ્ધિવાન નિર્ધન થશે. (૧૫૦)

દાતાર પુરુષો નિર્ધન અને કૃપણ લોકો ધનવાન થશે, પાપી માણસો લાંબાં આયુવાળા તથા ધાર્મિક લોકો સ્વલ્પ આયુવાળા થશે. (૧૫૧)

હીન કુલવાળા રાજાઓ તથા કુલીનલોકો રાજાના સેવકો થશે, સજ્જનો દુઃખી અને દુર્જનો સુખી થશે. (૧૫૨)

વળી અન્યદર્શનીઓ પણ કલિયુગના નામથી દુઃષમકાલનું સ્વરૂપ એવી રીતે કહે છે અને તે નીચે પ્રમાણે છે—(૧૫૩)

દ્વાપર નામના યુગમાં યુધિષ્ઠિર નામે રાજા થયા અને તે એક સમયે ઘોડા ખેલાવવા માટે કોઈક વનમાં ગયા. (૧૫૪)

ત્યાં વાછરડીની નીચે રહીને ગાયને સ્તનપાન કરતી (ધાવતી) જોઈને તે રાજાએ બ્રાહ્મણોને પૂછ્યું કે, આ આશ્ચર્ય શું છે ? (૧૫૫)

ત્યારે તેઓએ (પોતાના જ્ઞાનથી) જાણીને કહ્યું કે, હે રાજન્ ! હવે આવનારા કલિયુગમાં માતાપિતાઓ હીનપરાક્રમવાળા તથા લક્ષ્મીથી દરિદ્ર થશે. (૧૫૬)

તથા કોઈક ધનવાનને (પોતાની) કન્યા આપી, અને (તેના બદલામાં) તેની પાસેથી ધન લઈ પોતાનો નિર્વાહ કરશે, એ રીતે વાછરડીને ગાયે ધાવવાનું ફળ જાણવું. (૧૫૭)

ત્યાંથી આગળ ગયેલા તે યુધિષ્ઠિર રાજાએ સરખી સપાટીએ રહેલાં અને જલથી ભરેલાં ત્રણ તળાવો જોયાં. (૧૫૮)

તેમાં એક તળાવમાંથી ઉછળેલા મોજાંઓ વચલા તળાવને છોડીને ત્રીજા તળાવમાં પડતાં તે રાજાએ જોયા. (૧૫૯)

તે જોઈ આશ્ચર્ય પામેલા રાજાએ બ્રાહ્મણોને પૂછ્યું કે, વળી આ શું આશ્ચર્ય છે ? ત્યારે તેઓએ વિચારીને કહ્યું કે, આ બનાવ પણ ભવિષ્યકાળનું સ્વરૂપ જણાવે છે. (૧૬૦)

જેમ આ મોજાઓ નજદીકનું તળાવ છોડીને ત્રીજા તળાવમાં પડ્યા, તેમ લોકો પણ પોતાના સ્વજનોને છોડીને બીજા લોકોમાં પ્રીતિ કરશે. (૧૬૧)

વળી આગળ ચાલતા એવા તે રાજાએ જલથી ભીની થયેલી વેળુના સમૂહથી માણસોએ ગૂંથેલી દોરીઓને વાયુથી ત્રૂટી ગયેલી જોઈ. (૧૬૨)

તે જોઈ બ્રાહ્મણોને પૂછવાથી તેઓએ તેનું ફળ કહ્યું કે, કલિયુગમાં લોકો ખેતી વગેરે ઘણાં કષ્ટોથી ધન ઉપાર્જન કરશે. (૧૬૩)

વળી તે ધનનું લોકોએ પ્રયત્નથી રક્ષણ કરતાં છતાં પણ અગ્નિ, ચોર, કુટુંબીઓ, રાજદંડ તથા કરદિકથી તેનો નાશ થશે. (૧૬૪)

વળી આગળ ચાલેલા તે યુધિષ્ઠિરે કોશધી ઉપર ખેંચેલું પાણી કૂવામાં પાછું પડતું જોયું. (૧૬૫)

તેનું ફળ બ્રાહ્મણોએ કહ્યું કે, ખેતીઆદિક પ્રયાસથી માણસો જે દ્રવ્ય કમાશે, તે સઘળું રાજાઓ લઈ લેશે. (૧૬૬)

બીજા યુગોમાં તો રાજાઓ પ્રજા પર અતિશય પ્રેમ રાખીને પોતાનું ઘણું ધન આપી જગતને ખુશી કરતા હતા. (૧૬૭)

વળી આગળ ગયેલા તે રાજાએ વનની અંદર એકજ ભાગમાં શોભાવાળું આંબાનું વૃક્ષ તથા ખીજડાનું વૃક્ષ જોયું. (૧૬૮)

ત્યાં તે ખીજડાના વૃક્ષને લોકોવડે કરીને સુગંધીઓ, પુષ્પમાળાઓ, વિલેપન, આભૂષણ તથા ગાયન નૃત્ય આદિથી પૂજાતું જોયું. (૧૬૯)

પરંતુ પત્રો, પુષ્પો તથા ફળોથી સમૃદ્ધ થયેલા અને છત્ર સરખા આકારવાળા તે આમ્રવૃક્ષનું પૂજન આદિ ન જોયું, ત્યારે બ્રાહ્મણોએ તેનું નીચે મુજબ ફળ કહ્યું. (૧૭૦)

ગુણવાન તથા સજ્જન એવા મહાત્માઓની શોભા કે પૂજા થશે નહીં, પરંતુ પાપી અને દુષ્ટોની પૂજા અને શોભા થશે. (૧૭૧)

વળી વાળના અગ્ર ભાગથી આકાશમાં લટકાવી રાખેલી એક શિલા રાજાએ જોઈ, અને તેનું ફળ બ્રાહ્મણોએ આ પ્રમાણે કહ્યું–(૧૭૨)

હે રાજન્ ! આ કલિયુગમાં પાપ શિલા જેવું થશે, પરંતુ વાલના અવલંબન સરખા સ્વલ્પ ધર્મથી આ લોકો (સંસારસાગરથી) તરશે. (૧૭૩)

પરંતુ વાલના અગ્રભાગસરખા તે ધર્મનો જ્યારે નાશ થશે, ત્યારે સઘળા લોકો (સંસારસાગરમાં) બુડશે. વળી ફળને માટે વૃક્ષને ઉખેડાતું જે તમોએ જોયું, તેનું ફળ આ પ્રમાણે છે–(૧૭૪)

ફળ સરખો પુત્ર ધન આદિ માટે વૃક્ષ સરખા પિતાને મારી લુંટી લેવા સરખો ઉપદ્રવ કરશે. (૧૭૫)

ઉત્તમ અનાજ પકાવવાલાયક લોખંડની કડાઈમાં રાજાએ માંસ આદિ વસ્તુને પકાવાતી જોઈ. (૧૭૬)

તેનું ફળ બ્રાહ્મણોએ કહ્યું કે, પોતાની જ્ઞાતિને તજીને લોકોની પરજ્ઞાતિના મનુષ્યપર મસ્તક આપવા સુધીની પણ પ્રીતિ થશે. (૧૭૭)

વળી તમોએ જે સર્પની પૂજા અને ગરુડની પૂજા જોઈ, તેનું ફળ એવું છે કે સર્પ સરખા નિર્દય ધર્મોમાં પણ લોકોનો સત્કાર થશે. (૧૭૮)

અને ગરુડ સરખા પૂજનીક તથા ઉત્તમ ક્રિયાયુક્ત ધર્મથી શોભતા તથા ગુણોને જાણનારા, એવા પુરુષો પ્રત્યે અસત્કાર તથા અનાદર થશે. (૧૭૯)

વળી હે રાજન્ ! હાથી જોડવાલાયક રથમાં તમોએ જે ગધેડા જોડેલા જોયા, તેનું ફળ આ પ્રમાણે છે—હાથી સરખાં ઉત્તમ કુલો કે, (૧૮૦)

જેઓ મર્યાદારૂપી રથને ખેંચવાલાયક છે, તેઓમાં હમેશાં ક્લેશ, નીતિનો લોપ તથા પરસ્પર ઈર્ષ્યા થશે. (૧૮૧)

તથા હે રાજન્ ! બીજાં ગધેડા સરખાં નીચ કુલોમાં મર્યાદા નીતિનું ધરવાપણું તથા પરસ્પર સ્નેહ થશે. (૧૮૨)

વળી હે રાજન્ ! તમોએ વેલુમાં જે ચીકાશ જોઈ, તેથી ખેતી તથા નોકરાદિકના આરંભથી ઘણું ફળ થશે નહીં. (૧૮૩)

વળી આગળ ગયેલા રાજાએ હંસોથી સેવાયેલા કાગડાને જોઈને પૂછવાથી બ્રાહ્મણોએ ભવિષ્ય સૂચવનારું તેનું (નીચે મુજબ) ફળ કહ્યું. (૧૮૪)

પ્રાયે કરીને કલિયુગમાં નીચ કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલા કાગડા સરખા રાજાઓ થશે અને હંસ સરખા શુદ્ધ મનુષ્યોથી તેઓ સેવાશે. (૧૮૫)

એક વખતે પાંચે પાંડવો વનવાસમાં રહ્યા હતા, ત્યાં રાત્રીએ ભીમ વગેરેને અનુક્રમે યુધિષ્ઠિરે રક્ષણ કરનારા સ્થાપ્યા. (૧૮૬)

ત્યાં પહેલે પહોરે ત્રણે ભાઈઓ સહિત યુધિષ્ઠિર સુતા અને ભીમ જાગતા રહ્યા, તે વખતે કલિયુગ પ્રેતનું રૂપ ધારણ કરીને આવ્યો. (૧૮૭)

તેણે આવીને તે ભીમને કહ્યું કે, તારા દેખતાં આ તારા બંધુઓને હું મારું છું. તે સાંભળી ક્રોધ પામેલો ભીમ તેને મારવા માટે દોડ્યો. (૧૮૮)

પછી ક્રોધથી લાલ આંખોવાળા અને યુદ્ધ કરતા એવા તે ભીમને બલવાન તથા પ્રેતનું રૂપ ધારણ કરનારા એવા તે કલિએ ક્રીડામાત્રમાં જીતી લીધો. (૧૮૯)

પછી બીજે પહોરે યુદ્ધ કરતા એવા અર્જુનને તેણે જીત્યો, તથા ત્રીજે પહોરે નકુલને અને ચોથે પહોરે સહદેવને પણ તે કલિએ જીત્યા. (૧૯૦)

પછી શેષ રાત્રિ રહ્યે છતે ચારે ભાઈઓ સુતા પછી યુધિષ્ઠિર જાગવા લાગ્યા, ત્યારે તે પ્રેતરૂપ કલિએ ઊઠીને તેને પણ કહ્યું કે, (૧૯૧)

તારા દેખતાં હું આ તારા ભાઈઓને મારું છું, તે સાંભળી તે વિચક્ષણ યુધિષ્ઠિર કોપ્યા નહીં, તેમ ક્રોધથી તેને કડવો શબ્દ પણ કહ્યો નહીં. (૧૯૨)

સર્વ ઉન્નતિને કરનારી, સર્વ પ્રાણીઓને વહાલી, તથા સર્વ ધર્મના સારરૂપ ક્ષમાને તેણે ધારણ કરી. (૧૯૩)

એવી રીતે તે યુધિષ્ઠિર રાજાના ઉપશમભાવને જોઈને શાંતમનવાળો કલિ પ્રેતનું સ્વરૂપ છોડીને તેમની મૂઠીમાં આવી રહ્યો. (૧૯૪)

પછી પ્રભાતે ઉઠેલા એવા પોતાના ભાઈઓને ક્ષમાના પ્રભાવથી વશ થયેલા તે કલિને યુધિષ્ઠિરે બતાવ્યો. (૧૯૫)

એ રીતે એકસો આઠ દૃષ્ટાંતો વડે કરીને અન્યદર્શનીઓ પણ પુરાણાદિમાં હવે આવનારા ચોથા કલિયુગની સ્થિતિ વર્ણવે છે–(૧૯૬)

સુખે સાધી શકાય એવો ઉદ્યમ (લોકોને) મળશે નહીં અને લજ્જા પણ થશે નહીં, કલંક વિનાનું કોઈ કુલ રહેશે નહીં અને પૃથ્વીપરથી ઉત્તમ વસ્તુનો વિનાશ થશે. (૧૯૭)

પુત્ર મૃત્યુ પામશે અને પિતા જીવશે, તેમજ પુત્રો વિનયરહિત થયેલાં પિતાને દુઃખ આપશે અને વહુઓ અવિનયી થઈ સાસુને રંજાડશે. (૧૯૮)

બ્રાહ્મણો વેદપાઠ તથા (પોતાના) ષટ્કર્મથી રહિત થઈ શસ્ત્રો ધારણ કરશે, નહીં પૂજવા લાયક પૂજાશે અને પૂજવા લાયક પૂજા રહિત થશે. (૧૯૯)

શિષ્યો ગુરુને આરાધશે નહીં અને તે ગુરુઓ પણ તેઓને કોઈપણ પ્રકારે હિતકારી આચરણનો ઉપદેશ આપશે નહીં. (૨૦૦)

વળી મંત્ર, તંત્ર, ઔષધિ, જ્ઞાન, રત્ન, વિદ્યા, ધન, આયુ, ફળ, પુષ્પ, રસાદિ, રૂપ, સૌભાગ્ય, સંપત્, (૨૦૧)

વીર્ય, શરીરનો બાંધો, બળ, યશ, કીર્તિ, ગુણો તથા લક્ષ્મીની અનુક્રમે આ પાંચમા આરામાં હાનિ થશે. (૨૦૨)

દાન, શીલ, તપ અને ભાવરૂપી ધર્મનો નાશ થશે, તોલાં તથા માપાં ખોટાં થશે અને ધર્મમાં પણ લુચ્ચાઈ થશે. (૨૦૩)

દેવોમાં દેવપણું રહેશે નહીં, સતીઓમાં પણ સતીપણું રહેશે નહીં, નિઃસંગી મુનિઓમાં વૈરાગ્ય રહેશે નહીં અને તપ પણ લાલચ વિનાનો થશે નહીં. (૨૦૪)

સત્ય, પવિત્રતા, તપ અને ક્ષમાદિકની દિવસે દિવસે હાનિ થશે, પૃથ્વી સ્વલ્પ ફળવાળી થશે અને વર્ષાકાળમાં પણ વરસાદ કાળે પણ અલ્પ જલ આપનારો થશે. (૨૦૫)

વળી ભગવાન કહે છે કે સૌરાષ્ટ્ર, લાટદેશ અને ગુજરાતના સીમાડાપર અનુક્રમે અણહિલ્લપુરપાટણ નામનું નગર થશે. (૨૦૬)

અને તે નગરમાં મારાં નિર્વાણ પછી સોળસો ઓગણોતેર વર્ષો જ્યારે વ્યતીત થશે ત્યારે, (૨૦૭)

ચૌલુક્યવંશમાં ચંદ્રમા સરખા, મહાપરાક્રમી, તથા પ્રચંડ અને અખંડિત આજ્ઞાવાળા કુમારપાળ નામે રાજા થશે. (૨૦૮)

પરાક્રમ, ધર્મ, દાન, દયા, આજ્ઞા, કીર્તિ, ગુણોનો અનુરાગ, ન્યાય, વિનય, (૨૦૯)

વિજ્ઞાન, વિવેક, ધૈર્યપણું, રાજલીલા, તથા અતિશય બળને લાયક એવા ગુણોવડે કરીને તે અનુપમ રાજા થશે. (૨૧૦)

ઉત્તરમાં તુર્કસ્થાન સુધી, પૂર્વમાં ગંગાનદી સુધી, દક્ષિણમાં વિંધ્યાચલપર્વત સુધી અને પશ્ચિમમાં છેક સમુદ્ર સુધીની પૃથ્વીને તે જીતશે. (૨૧૧)

તે રાજાને અગ્યારસો હાથીઓ, દશ લાખ રથો, અગ્યાર લાખ ઘોડા અને અઢાર લાખ પાયદળનું લશ્કર થશે. (૨૧૨)

પછી એક દિવસે વજ્રશાખાના મુનિચંદ્રસૂરિના કુળમાં થયેલા શ્રીહેમચંદ્ર નામના આચાર્ય મહારાજને તે વંદન કરશે. (૨૧૩)

ઉત્તમ લક્ષ્મીવાળા તે કુમારપાળ રાજા તેમના મુખથી ધર્મનો ઉપદેશ સાંભળીને સમ્યક્ત્વસહિત શ્રાવકનાં (બાર) વ્રતો ગ્રહણ કરશે. (૨૧૪)

એ રીતે શ્રાવકનાં વ્રતો સ્વીકારીને ધર્મને જાણનારા તે રાજા દેવપૂજન કર્યા વિના તથા ગુરુમહારાજને વંદન કર્યા વિના ભોજન કરશે નહીં. (૨૧૫)

જિનશાસનની ઉત્તમ પ્રભાવના કરનારા એવા તે રાજા પ્રાયે કરીને દરેક શહેરમાં તથા દરેક ગામમાં જિનમંદિર બંધાવી આ પૃથ્વીને તેઓ વડે શોભતી કરશે. (૨૧૬)

વળી તે રાજા એક વખતે તીર્થકથાના વ્યાખ્યાન સમયે શ્રીહેમચંદ્રાચાર્યના મુખથી જીવંતસ્વામીની મૂર્તિનો અધિકાર સાંભળશે. (૨૧૭)

પછી તે રાજા વીતભયનામના નગરને સ્થાનકે ધૂળના ટેકરાને ખોદાવી ખોદાવીને પોતાના વિશ્વાસુ માણસો મારફતે તે પ્રતિમાને પ્રકટ કરાવશે. (૨૧૮)

પછી તે પ્રતિમાને પાટણમાં લાવીને તથા જિનમંદિરમાં પધરાવીને પુણ્યબુદ્ધિવાળા તથા ધૈર્યવંત એવા તે કુમારપાળ રાજા તે પ્રતિમાને સાક્ષાત્ વીરપ્રભુ તરીકે માનશે. (૨૧૯)

વળી તે પ્રતિમા માટે ઉદાયન રાજાએ તે વખતે આપેલું ગામોનું શાસનપત્ર પણ પ્રગટ થશે. (૨૨૦)

તેવું જ શાસનપત્ર તે પ્રતિમા માટે તે કુમારપાળ રાજા પણ આપશે અને તે પ્રતિમાને તે મહાપૂજાપૂર્વક હમેશાં વંદન કરશે. (૨૨૧)

હમેશાં પોતાની સ્ત્રીમાં જ સંતોષવાળા તથા વર્ષાકાળમાં મન, વચન અને કાયાથી શીલ પાલનારા, તે રાજા મનથી પણ શીલનો ભંગ થતાં ઉપવાસ કરશે. (૨૨૨)

વળી તે દયાળુ રાજા પૂર્વે જેમ ભરતરાજા, નાભાકરાજા તથા રામચંદ્રજીએ કરેલું છે, તેમ પુત્રરહિત પ્રજાનું ધન ગ્રહણ કરશે નહીં. (૨૨૩)

અઢાર દેશોમાં તે જીવહિંસા તથા સાતે દુર્વ્યસનોનો અટકાવશે, તથા વર્ષાકાલમાં તે લશ્કર સાથે લડાઈ કરવાનો ત્યાગ કરશે. (૨૨૪)

પ્રાણીઓનું રક્ષણ કરવામાં તત્પર એવા શાંતિનાથ, મેઘરથ તથા નેમિપ્રભુ પછી પાંચમા આરામાં આ કુમારપાળ રાજા ચોથો થશે. (૨૨૫)

શુદ્ધ વ્રતો તથા સમ્યક્ત્વને પાલનારા એવા તે જૈનધર્મી કુમારપાલરાજા સરખા શાસનના પ્રભાવિક બીજા કોણ રાજા થશે ? (૨૨૬)

વળી અહીં દશે ક્ષેત્રોમાં ક્લેશ કરનારા, ઉપદ્રવ કરનારા, અશાંતિ કરનારા, તથા ઉદ્વેગ કરનારા સેંકડોગમે શ્રમણો થશે. (૨૨૭)

વળી તે સમયથી મુનિઓ ધનના લોભી થવાથી વ્યાપાર, મંત્ર, તથા તંત્રાદિકમાં હમેશાં ઉદ્યમવંત થશે અને તેથી તેઓ આગમોનો અર્થ વિસરી જશે. (૨૨૮)

વળી રાજાઓ જેમ ખેડૂતો સાથે તકરાર કરે, તેમ તે સાધુઓ જિનાજ્ઞા પાલનારા શ્રાવકો સાથે ઉપકરણો, વસ્ત્રો તથા પાત્રો લેવા માટે તકરાર કરશે. (૨૨૯)

ઘણાઓ મસ્તક મુંડેલા થશે, પરંતુ સેંકડો ગુણવાળા શ્રમણો તો સ્વલ્પ દેખાશે, મિથ્યાદષ્ટિ મ્લેચ્છ રાજાઓ બલવંત થશે અને હિંદુ રાજાઓ સ્વલ્પ થશે. (૨૩૦)

વળી મારા મોક્ષ પછી ઓગણીસો ચૌદ વર્ષો ગયા પછી ચૈત્રસુદ આઠમને દિવસે, (૨૩૧)

વિષ્ટિનામના સાતમા કરણમાં પાટલીપુત્ર નામના નગરમાં રુદ્ર અને ચતુર્મુખ એવાં બે નામોવાળો કલ્કી મ્લેચ્છકુલમાં ઉત્પન્ન થશે. (૨૩૨)

વળી તે યશનામના મ્લેચ્છને ઘેર યશોદા નામની માતાના ઉદરમાં તેર મહિના રહીને ચૈત્ર સુદ આઠમે જયશ્રીનામના દિવસે, રાત્રિને વિષે, (૨૩૩)

છઠ્ઠા મકર લગ્નનો અંશ ચાલતે છતે મંગળવારે, કર્કરાશિમાં ચંદ્ર આવે છતે ચંદ્રનો અશુભ યોગ હોતે છતે, (૨૩૪)

અશ્લેષા નક્ષત્રના પહેલા પાદમાં તે કલ્કીનો જન્મ થશે, તે ત્રણ હાથ ઊંચો, તથા મસ્તક પર પીળા કેશોવાળો અને પીળી આંખોવાળો થશે. (૨૩૫)

વળી તે તીક્ષ્ણ સ્વરવાળો, પીઠપર નહીં દેખાતા લંછનવાળો, કપટી, અત્યંત વિઘ્નો કરવાથી ઉચ્છૃંખલ, લાંબી છાતીવાળો અને ગુણરહિત થશે. (૨૩૬)

તેને જન્મથી પાંચમે વર્ષે પેટપીડા થશે, સાતમે વર્ષે અગ્નિની પીડા થશે તથા અગ્યારમે વર્ષે તેને દ્રવ્યપ્રાપ્તિ થશે. (૨૩૭)

વળી તેનો અઢારમે વર્ષે કાર્તિક મહિનામાં શુક્લ પક્ષમાં પડવાને દિવસે શનિવારે, તુલારાશિમાં ચંદ્ર આવે છતે, (૨૩૮)

સ્વાતિનક્ષત્રમાં, નંદિદિવસે, સિદ્ધવેળાએ, બવનામના કરણમાં અને રાવણનામના મુહૂર્તમાં રાજ્યાભિષેક થશે. (૨૩૯)

વળી તેનો અદંત નામે ઘોડો, દુર્વાસક નામનું ભાલું, મૃગાંક નામનો મુકુટ, દૈત્યસૂદન નામનું ખડ્ગ, (૨૪૦)

ચંદ્ર અને સૂર્ય નામના તેના પગના કડાં તથા ત્રૈલોક્યસુંદર નામનો તેનો રહેવાનો મહેલ થશે અને તેના દ્રવ્યની સંખ્યા થશે નહીં. (૨૪૧)

વળી તે સુવર્ણના દાનથી વિક્રમનો સંવત ઉત્થાપીને પૃથ્વીપર પોતાનો સંવત ચલાવશે. (૨૪૨)

ઓગણીસમે વર્ષે તે મહાબલવાન્ કલ્કી અર્ધ ભરતને પોતાના ભુજબળથી જીતીને વિગ્રહવ્યાકુલ કરશે. (૨૪૩)

સાડીવીશ વર્ષે તે આબુના રાજાની પુત્રી પરણીને ઘણી રાણીઓ કરશે, તથા પૃથ્વીપર પોતાની આજ્ઞા પ્રવર્તાવશે. (૨૪૪)

મહાન્ ભોગોને ભોગવતા એવા તે કલ્કીના દત્ત, વિજય, મુંજ અને અપરાજિત નામના ચાર મહાપરાક્રમી પુત્રો થશે. (૨૪૫)

કલ્કીની રાજધાની પાટલીપુત્રમાં થશે અને તેનું 'કલ્કિપુર' એવું બીજું નામ વિસ્તાર પામશે. (૨૪૬)

દત્તની રાજધાની રાજગૃમાં થશે અને તેનું 'દત્તપુર' નામ થશે અને વિજયની રાજધાની અણહિલ્લપુરપાટણમાં થશે. (૨૪૭)

તથા તેનું 'વિજયપુર' નામ થશે, મુંજને તે અવંતીદેશ આપશે, અને અપરાજિતને અપર (બીજો) દેશ આપશે. (૨૪૮)

વળી તે કલ્કીના રાજ્ય વખતે મ્લેચ્છો અને ક્ષત્રિયરાજાઓના ચોતરફ રેડાયેલાં રુધિરવડે પૃથ્વી સ્નાન કરશે. (૨૪૯)

તે કલ્કીના ખજાનામાં નવાણું ક્રોડ સોનામોહોરો થશે તથા ચૌદ હજાર હાથી અને સાડાચારસો હાથણીઓ થશે. (૨૫૦)

સત્યાશી લાખ ઘોડા તથા પાંચ ક્રોડ પાળા થશે અને ચાકર નોકરાદિકોની તો સંખ્યા પણ નહીં ગણી શકાય. (૨૫૧)

આકાશમાં ઊછળતા ત્રિશૂલશસ્ત્રવાળો, પાષાણના ઘોડાપર બેસનારો, ક્રૂર સ્વભાવવાળો અને અત્યંત કષાયવાળો તે કલ્કી થશે. (૨૫૨)

વળી તે વખતે મથુરામાં શ્રીકૃષ્ણ તથા બલભદ્રનાં મંદિરો પડશે અને ઘણા ભય, દુષ્કાળ તથા રોગોથી લોકો પીડાશે. (૨૫૩)

વળી લોકોના મુખથી (પૂર્વે) નંદરાજાએ બનાવેલા સુવર્ણના પાંચ સ્તૂપોની હકીકત સાંભળી તે ખોદાવીને તેમાનું સુવર્ણ તે લઈ લેશે. (૨૫૪)

એ રીતે અઢાર વર્ષો વીત્યાબાદ છત્રીશ વર્ષોની ઉમરે તે કલ્કી ભરતના ત્રણે ખંડોનો રાજા થશે. (૨૫૫)

પછી તે કલ્કી અતિશય લોભથી ધન માટે આગ્રહવાળો થઈ પોતાનું નગર ખોદાવીને સર્વ સ્થાનેથી નિધાનોને ગ્રહણ કરશે. (૨૫૬)

ત્યાં જ્યારે લોકો ખોદવા માંડશે, ત્યારે જમીનમાંથી પ્રભાવવાળી પાષાણની 'લવણદેવી' નામની ગાય નીકળશે. (૨૫૭)

ચૌટામાં બેસાડેલી તે ગાય દિવ્ય પ્રભાવથી ભિક્ષા માટે ભમતા સાધુઓને પોતાના શીંગડાંથી મારશે. (૨૫૮)

ગીતાર્થોના વિચારથી થનારો ઉપસર્ગ જાણીને સંયમના અર્થી મુનિઓ તરત ત્યાંથી વિહાર કરી જશે. (૨૫૯)

વળી ભોજન, વસ્ત્રાદિમાં લુબ્ધ થયેલા કેટલાક સાધુઓ ગીતાર્થોએ કહ્યા છતાં પણ અપમાન તથા અવિવેકથી ત્યાં રહેશે. (૨૬૦)

પછી સત્તર રાત્રિદિવસો સુધી વરસાદ વરસશે અને તે અતિવૃષ્ટિથી કલ્કીનું નગર તણાઈ જશે. (૨૬૧)

તે વખતે તે કલ્કી ત્યાંથી નાશીને કોઈક ઊંચાણવાળી ટેકરીપર જઈ રહેશે, તથા જલનો તે ઉપદ્રવ ખલાસ થયા બાદ નવું નગર બનાવશે. (૨૬૨)

જલના પ્રવાહથી નંદરાજાએ (પૂર્વે) બનાવેલી સુવર્ણની ટેકરીઓને પ્રગટ થયેલી જોઈને તે મૂઢ બુદ્ધિવાળો કલ્કી અત્યંત લાલચુ થશે. (૨૬૩)

પૂર્વે કર નહીં આપનારાઓ પર તે કર નાખશે, કરવાળાઓ પર મોટો કર નાખશે અને મોટા કરવાળાઓ પર વળી બીજો નવો કર નાખશે. (૨૬૪)

રાજાઓનો છળ ચાલે છે, પણ હળ ચાલતું નથી, એ ન્યાયને અનુસરીને તે ધનવાનો પર જૂઠા આરોપ આપી તેઓનું ધન લઈ લેશે. (૨૬૫)

તે કલ્કી લોકો પાસેથી એ રીતે ધન લઈ લેશે, કે જેથી લોકો નિર્ધન થશે, કેમકે જ્યાં ઘેટાંઓ ચરી જાય, તે પૃથ્વીપર ઘાસ મળી શકે નહીં. (૨૬૬)

વળી તેથી લોકોમાં સુવર્ણાદિકનું દ્રવ્ય નાશ પામશે, જેથી ચામડાનાં નાણાંથી વ્યાપાર પ્રવર્તશે. (૨૬૭)

આરંભવાળા, પાપિષ્ઠ તથા પરિગ્રહવાળા સઘળા વૈશ્યો અને પાખંડીઓ કલ્કીએ કર માગવાથી તેને તે કર આપશે. (૨૬૮)

વાસણ માટે ભય લાગવાથી લોકો તે કલ્કીના દેખતાં પળીયા આદિમાં ભોજન કરતા તેના પ્રત્યે ખીજાશે અને નિશાસા મૂકશે. (૨૬૯)

જ્યાં જિનમંદિરો હશે ત્યાં સાધુઓ વિચરશે, અકાળે મેઘવૃષ્ટિ થશે અને દ્રમ્મવડે એક દ્રોણ જેટલું (અનાજ) મળશે. (૨૭૦)

પછી તે કલ્કી એક સમયે ત્યજેલ છે ધન જેઓએ એવા સાધુઓને રાજમાર્ગમાં (જતાં) જોઈને લોભથી તેઓની ભિક્ષામાંથી છટ્ઠો ભાગ માગશે. (૨૭૧)

પછી સાધુઓએ કાયોત્સર્ગ કરીને બોલાવેલી શાસનદેવી મુનિઓ પાસેથી ભિક્ષાનો ભાગ માગતા એવા તે કલ્કીને નિવારશે. (૨૭૨)

પછી તે દુષ્ટ આશયવાળો કલ્કી સર્વ પ્રકારે લોકો પાસેથી ધન લેશે, તથા લિંગીઓનાં વેષો છોડાવશે. (૨૭૩)

પછી પચાશમે વર્ષે દુષ્કર્મના યોગથી તેની ડાબી જંઘા તથા કુક્ષિમાં પ્રહાર થશે. (૨૭૪)

પછી છેવટે વળી તે કલ્કી ભિક્ષાને યાદ લાવીને તેમાંથી છટ્ઠો ભાગ લેવા માટે પ્રતિપદાચાર્યના સાધુઓને ગાયોના વાડામાં પૂરશે. (૨૭૫)

તે વખતે પ્રતિપદાચાર્યાદિક સઘળો જૈનસંઘ શાસનદેવીનું સ્મરણ કરીને કાયોત્સર્ગ કરશે. (૨૭૬)

એવી રીતના સંઘના કાયોત્સર્ગથી આવેલાં શાસનદેવી યુક્તિઓ વડે તેને પ્રતિબોધ આપશે, પરંતુ તે કલ્કી પ્રતિબોધ પામશે નહીં. (૨૭૭)

એવામાં આસન કંપવાથી ઈંદ્ર ઉત્સુક થઈને વૃદ્ધ બ્રાહ્મણનું રૂપ કરી જિનશાસનની ભક્તિથી ત્યાં આવશે. (૨૭૮)

સિંહાસનપર બેઠેલા તે કલ્કીને ઈંદ્ર કહેશે કે, આ નિરપરાધી સાધુઓને તેં અહીં શા માટે પૂર્યા છે ? (૨૭૯)

ત્યારે તે કલ્કી કહેશે કે, સઘળા પાખંડીઓ મને કર આપનારા થયા છે, પરંતુ આ જૈનસાધુઓ મને (પોતાની) ભિક્ષામાંથી ભાગ આપતા નથી, તેથી તેઓને મેં વાડામાં પૂર્યા છે. (૨૮૦)

ત્યારે ઈંદ્ર તેને કહેશે કે, તે સાધુઓ પાસે કંઈ નથી, તેમ તેઓ કોઈ પણ પ્રકારે કોઈને પણ (પોતાની) ભિક્ષામાંથી ભાગ આપશે નહીં. (૨૮૧)

માટે તેઓ પાસેથી ભિક્ષાનો ભાગ માગતાં તું કેમ લજ્જા પામતો નથી ? હવે આ મુનિઓને છોડી દે, નહિતર તને અહીં મોટો અનર્થ થશે. (૨૮૨)

એમ કહી મારાં નિર્વાણથી બે હજાર વર્ષો ગયા પછી ભાદરવા સુદ આઠમને દિવસે, (૨૮૩)

જ્યેષ્ઠા નક્ષત્રમાં રવિવારે ઈંદ્ર તેને ક્રોધથી થપ્પડ મારશે અને એ રીતે છ્યાસી વર્ષના આયુવાળો તે કલ્કી રાજા મૃત્યુ પામી નરકે જશે. (૨૮૪)

પછી ઈંદ્ર તેના પુત્ર દત્તને જૈનધર્મ શિખવાડીને, તથા રાજ્ય પર સ્થાપીને અને સંઘને સુખ થવાથી ગુરુમહારાજને નમીને સ્વર્ગમાં જશે. (૨૮૫)

પોતાના પિતાએ કરેલાં પાપોનું ફળ જાણીને તે દત્તરાજા હમેશાં પુણ્યકાર્યમાં તત્પર થઈને પોતે કરાવેલાં જિનમંદિરો વડે પૃથ્વીને શોભાવશે. (૨૮૬)

ત્યારપછી ઓગણીસ હજાર વર્ષો સુધી ભસ્મગ્રહના ઊતરી જવાથી થયેલો છે મહિના જેનો એવો જૈનધર્મ પ્રવર્તશે. (૨૮૭)

કહ્યું છે કે-આ દુઃષમકાળમાં જિનધર્મની ભક્તિ કરનારા અગ્યાર લાખ સોળહજાર રાજાઓ થશે, તથા એક ક્રોડ જેટલા શાસનના પ્રભાવક પુરુષો થશે. (૨૮૮)

વળી અહીં સુધર્માગણધરથી માંડીને દુપ્પસહસૂરી સુધી બે હજાર અને ચાર સર્વ પ્રકારના ઉદયવાળા અને ચારિત્રયુક્ત યુગપ્રધાન આચાર્યો થશે તેઓને હું વાંદું છું. (૨૮૯)

તેઓમાંથી અહીં સુધર્માસ્વામી અને જંબૂસ્વામી તે જ ભવમાં સિદ્ધ થયા છે અને બાકીના એકાવતારી તથા (પોતાની આસપાસ) અઢી જોજન સુધીમાં દુષ્કાળ તથા ભયને હરનારા થશે. (૨૯૦)

વળી યુગપ્રધાન સરખા અને ભવિકલોકોના મોહરૂપી અંધકારના વિસ્તારને દૂર કરનારા અગિયાર લાખ એક હજાર અને સોળ આચાર્યોને હું વંદન કરું છું. (૨૯૧)

વળી આ પાંચમા આરામાં થનારા પંચાવન લાખ, પંચાવન હજાર, પાંચસો અને પાંચ ક્રોડ (૫૫૫૫૫૫૦૦૦૦૦૦૦) ઉત્તમ ચારિત્રને ધરનારા આચાર્યોને હું નમસ્કાર કરું છું. (૨૯૨)

વળી આ દુઃષમકાળમાં મધ્યમ ગુણોને ધરનારા તેંત્રીસ લાખ ચાર હજાર ચારસો એકાણું (૩૩૦૪૪૯૧) આચાર્યો થશે. (૨૯૩)

વળી પંચાવન ક્રોડ, પંચાવન લાખ, પંચાવન હજાર, પાંચસોને પંચ્યાસી (૫૫૫૫૫૫૫૮૫) ધર્મરહિત (અધર્મી) આચાર્યો થશે. (૨૯૪)

પંચાવન ક્રોડ, પંચાવન લાખ, પંચાવન હજાર, ચોપનસો અને ચુમાલીસ, એટલા ક્રોડ (૫૫૫૫૫૫૫૪૪૦૦૦૦૦૦૦) ઉપાધ્યાયો એટલે વાચનાચાર્યો થશે. (૨૯૫)

વળી સીતેર ક્રોડ, નવ લાખ, એક હજાર એકસો એકવીસ ક્રોડ, એક લાખ અને સાઠ હજાર (૭૦૯૧૧૨૧૧૬૦૦૦૦૦૦૦) ઉત્તમ સાધુઓ થશે. (૨૯૬)

વળી દશ હજાર નવસો બાર ક્રોડ, છપ્પન લાખ, છત્રીસ હજાર અને એકસો નવાણું (૧૦૯૧૨૫૬૩૬૧૯૯૦૦૦૦૦૦૦) સાધ્વીઓ થશે. (૨૯૭)

વળી સોળ ક્રોડ, ત્રણ લાખ, ત્રણ હજાર અને સતરસો ક્રોડ અને ચોર્યાસી લાખ (૧૬૦૩૦૩૧૭૮૪૦૦૦૦૦૦૦) ઉત્તમ શ્રાવકો થશે. (૨૯૮)

વળી પચીસ લાખ, બાણુંહજાર, પાંચસો અને બત્રીસ ક્રોડ, તથા ઉપર બાર, એટલી (૨૫૯૨૫૩૨૦૦૦૦૦૦૦૧૨) ઉત્તમ શ્રાવિકાઓ થશે. (૨૯૯) એ રીતે દુઃષમકાલના સંઘનું પ્રમાણ જાણવું.)

પાંચમા આરાને છેડે બાર વર્ષની વયના, બે હાથના શરીરવાળા, તથા નિર્મળ ભાવને ધારણ કરનારા દુપ્પસહસૂરિ દીક્ષા લેશે. (૩૦૦)

દશવૈકાલિક આગમના જાણ એવા તે સોળ વર્ષની ઉંમરે મહાન્ આચાર્ય તથા યુગપ્રધાન થશે તથા ઉત્કૃષ્ટથી તે છઠ્ઠનો તપ કરશે. (૩૦૧)

આઠ વર્ષો સુધી ચારિત્ર પાલીને વીશ વર્ષની ઉંમરે તે એકાવતારી સૌધર્મદેવલોકમાં એક સાગરોપમના આયુવાળા દેવ થશે. (૩૦૨)

પછી ફલ્ગુશ્રી નામની સાધ્વી, નાગિલનામે શ્રાવક તથા સત્યશ્રી નામની શ્રાવિકા, એમ તે ચતુર્વિધ સંઘ આગલે પહોરે વિનાશ પામશે. (૩૦૩)

પછી મધ્યાહ્ન સમયે સુમુખ નામનો મંત્રી તથા વિમલવાહન નામનો રાજા નાશ પામશે અને પાછલે પહોરે પૃથ્વીપરથી અગ્નિ ઓલવાઈ જશે. (૩૦૪)

એ રીતે રીતે વીસહજાર અને નવસો વર્ષ, ત્રણ માસ, પાંચ દિવસ, ત્રણ પહોર, એક ઘડી, બે પલ અને એકતાલીસ અક્ષર સુધી જિનધર્મ રહેશે. (૩૦૫)

પછી લોકોના વિનાશ માટે ઘણી ધૂળવાળો પ્રચંડ વાયુ વાશે, ચંદ્ર ભયંકર ઠંડી કરશે અને સૂર્ય ભયંકર તાપ ઉપજાવશે. (૩૦૬)

એ રીતે અતિ ભયંકર ઠંડી અને તાપથી લોકો નાશ પામશે અને પૃથ્વી અંગારાઓના તણખા જેવી ભસ્મરૂપ થશે. (૩૦૭)

પછી ભસ્મ, ખટાશ, તણખા, ખાર, વિષ, અગ્નિ અને વજ્રનો વરસાદ સાત સાત દિવસો સુધી જુદો જુદો વરસશે. (૩૦૮)

ખાંસી, કુષ્ઠ, જ્વર તથા શ્વાસથી લોકો નાશ પામશે અને પર્વત, ખાડા તથા નદી વગેરે સપાટ થઈ જશે. (૩૦૯)

વૈતાઢ્યપર્વતની તલેટીમાં અને તેની જ બહોંતેર ગુફાઓમાં તથા એવી જ રીતે ગંગા અને સિંધુ નદીના કોતરોમાં પશુઓ તથા મનુષ્યો રહેશે. (૩૧૦)

વળી તેઓ ગાડાંના ચીલા જેટલા વહેતા એવા ગંગા અને સિંધુનદીના જલમાં ઉત્પન્ન થયેલા, તથા રાત્રિએ કાઢેલા અને સૂર્યથી પાકી ગયેલા મત્સ્યાદિકવડે આહાર કરશે. (૩૧૧)

તે સ્ત્રી પુરુષો લજ્જારહિત તથા વસ્ત્રરહિત થયા એક હાથના પ્રમાણવાળા રહેશે, તેઓમાં પુરુષોમાં વીશ વર્ષોનું અને સ્ત્રીઓનું સોળ વર્ષોનું આયુ થશે. (૩૧૨)

તે વખતે છ વર્ષની ઉંમરની સ્ત્રીઓ ગર્ભ ધારણ કરશે તથા કષ્ટથી તેઓને પ્રસૂતિ થશે અને વીશ વર્ષના આયુવાળા પુરુષો (પોતાના) પુત્રપૌત્રાદિકને જોશે. (૩૧૩)

એ રીતે છઠ્ઠા આરામાં એકવીશ હજાર વર્ષો સુધી અત્યંત કષાયવાળા તથા માતાપિતા પ્રત્યે વિવેક વિનાના પુરુષો થશે. (૩૧૪)

દશ ભરતોમાં તથા દશ ઐરાવતોમાં સરખો દુઃષમકાળ પ્રવર્તશે અને ઉત્સર્પિણીમાં પહેલો આરો પણ તેના સરખો થશે. (૩૧૫)

વળી તે ઉત્સર્પિણીમાં છઠ્ઠા આરાસરખો પહેલો આરો ગયા પછી શાંત થયેલ છે ઉપદ્રવોનું ચક્ર જેમાંથી એવો બીજો આરો શરૂ થશે. (૩૧૬)

તે બીજો આરો બેસતાં નીચે જણાવ્યા મુજબ અનુક્રમે પાંચ પ્રકારના મેઘ વરસશે, તેમાં પહેલો પુષ્કરાવર્ત નામનો મેઘ વરસશે, કે જે પૃથ્વીપરના તાપને દૂર કરશે. (૩૧૭)

પછી ધાન્ય નિપજાવનારો ક્ષીરોદક નામનો વરસાદ વરસશે, પછી ચીકાશ કરનારો ઘનોદક નામના વરસાદ વરસશે, પછી ઔષધિઓને ઉપજાવનારો સુધોદક નામનો વરસાદ થશે, પછી પૃથ્વીમાં રસ કરનારો રસોદક નામનો વરસાદ થશે. (૩૧૮)

એ રીતે પાંત્રીસ દિવસો સુધી વરસાદની વૃષ્ટિ થશે અને તેથી વૃક્ષો ઔષધિઓ લતાઓ, વેલડીઓ તથા ધાન્યાદિક પોતાની મેળે ઉત્પન્ન થશે. (૩૧૯)

પછી વૃદ્ધિ પામતાં છે શરીર, રૂપ, બળ, આયુ તથા સંપદા જેમની એવા તે બિલવાસી મનુષ્યો તે જોઈને બિલોમાંથી બહાર નીકળશે. (૩૨૦)

પછી પુષ્પ, ધાન્ય તથા ફળોનો આહાર કરતા તેઓ અભક્ષ્યનો આહાર તજી દેશે અને નિરોગી થશે અને વાયુ, જલ તથા ઋતુઓ સુખકારી થશે. (૩૨૧)

પછી બીજા આરાને છેડે પૃથ્વીપર મધ્યદેશમાં નીચે જણાવ્યા મુજબ અનુક્રમે સાત કુલકરો થશે. (૩૨૨)

પહેલો વિમલવાહન નામનો, બીજો સુદામ, ત્રીજો સંગમ, ચોથો સુપાર્શ્વ, પાંચમો દત્ત, છઠ્ઠો સુમુખ અને સાતમો સમુચિ નામે થશે. (૩૨૩)

તેઓમાંથી થયેલ છે જાતિસ્મરણ જ્ઞાન જેને એવો વિમલવાહન રાજા રાજ્ય સ્થાપવા માટે ગામ તથા નગરાદિક સ્થાપશે. (૩૨૪)

વળી તે (પોતાના) નોકરો મારફતે હાથી, ઘોડા, રથ તથા પાયદલાદિકનો સંગ્રહ કરશે, તથા અગ્નિ ઉત્પન્ન થવાથી તે અનાજ પકવવાની વિધિનો ઉપદેશ કરશે. (૩૨૫)

વળી તે રાજા વ્યવહાર પ્રવર્તાવવા માટે લોકોને બહોંતેર કળાઓ, લિપી, તથા એકસો જાતનાં શિલ્પો શીખવાડશે. (૩૨૬)

પછી તે ઉત્સર્પિણીના બે આરાઓ અને નેવ્યાશી પખવાડીયાંઓ ગયા પછી શતદ્વાર નામના મનોહર નગરમાં સમુચિરાજાની, (૩૨૭)

ભદ્રાદેવી નામની રાણીના ઉદરથી ચૌદ સ્વપ્નો વડે સૂચવાયેલો પુત્ર થશે અને કરેલો છે દેવોએ જન્મોત્સવ જેમનો એવા તે પદ્મનાભ નામના પહેલા તીર્થંકર થશે. (૩૨૮)

તે સાત હાથના શરીવાળા, સુવર્ણસરખી કાંતિવાળા, સિંહના લંછનવાળા, બહોતેર વર્ષોના આયુવાળા શ્રેણિક રાજાનો જીવ તે તીર્થંકરરૂપ થશે. (૩૨૯)

પછી તે પદ્મનાભ નામના તીર્થંકર પછી સુપાર્શ્વનો જીવ સૂરદેવ નામના બીજા નિરંજન તીર્થંકર થશે. (૩૩૦)

પછી ઉદાયિરાજાનો જીવ ત્રીજા સુપાર્શ્વનામે તીર્થંકર થશે અને પોટ્ટિલાચાર્યનો જીવ ચોથા સ્વયંપ્રભનામે તીર્થંકર થશે. (૩૩૧)

પછી દૃઢાયુનો જીવ પાંચમા સર્વાનુભૂતિનામે અને કાર્તિકનો જીવ છઠ્ઠા દેવશ્રુતનામે તીર્થંકર થશે. (૩૩૨)

પછી શંખશ્રાવકનો જીવ સાતમા ઉદયનામે અને આનંદશ્રાવકનો જીવ આઠમા પેઢાલનામે તીર્થંકર થશે. (૩૩૩)

પછી સુનંદનો જીવ નવમા પોટ્ટિલનામે તીર્થંકર થશે અને શતકનો જીવ દશમા શતકીર્તિનામે તીર્થંકર થશે. (૩૩૪)

પછી દેવકીનો જીવ અગ્યારમા મુનિસુવ્રતનામે અને વાસુદેવનો જીવ બારમા અમમનામે તીર્થંકર થશે. (૩૩૫)

પછી સત્યકીનો જીવ તેરમા નિષ્કષાયનામે અને બલદેવનો જીવ ચૌદમા નિષ્પુલાકનામે તીર્થંકર થશે. (૩૩૬)

પછી સુલસાનો જીવ પંદરમા નિર્મમનામે અને રોહિણીનો જીવ સોળમા ચિત્રગુપ્ત નામે તીર્થંકર થશે. (૩૩૭)

પછી રેવતીનો જીવ સત્તરમા સમાધિનામે અને શતાલીનો જીવ અઢારમા સંવરનામે તીર્થંકર થશે. (૩૩૮)

પછી દ્વૈપાયનનો જીવ ઓગણીસમા યશોધરનામે અને કર્ણનો જીવ વીશમા વિજયનામે તીર્થંકર થશે. (૩૩૯)

પછી નારદનો જીવ એકવીશમા મલ્લનામે અને અંબડનો જીવ બાવીશમા દેવનામે તીર્થંકર થશે. (૩૪૦)

પછી અમરનો જીવ ત્રેવીશમા અનંતવીર્યનામે અને સ્વાતિબુદ્ધનો જીવ ચોવીશમા ભદ્રનામે તીર્થંકર થશે. (૩૪૧)

તેઓનાં આયુનું પ્રમાણ, કલ્યાણક, આંતરા, લાંછનો તથા વર્ણો પશ્ચાનુપૂર્વીથી વર્તમાન ચોવીશીના તીર્થંકરો સરખાં હશે. (૩૪૨)

વળી દીર્ઘદંત, ગૂઢદંત, ત્રીજા શુદ્ધદંત, શ્રીચંદ્ર, શ્રીભૂતિ, શ્રીસોમ, પદ્મ. (૩૪૩)

મહાપદ્મ, વિમલ, અમલવાહન, ભરત અને અરિષ્ટનામના ચક્રવર્તીઓ થશે. (૩૪૪)

નંદિ, નંદિમિત્ર, સુંદરબાહુ, મહાબાહુ, અતિબલ, મહાબલ, બલ. (૩૪૫)

દ્વિપૃષ્ઠ અને ત્રિપૃષ્ઠ, એમ નવ વાસુદેવો થશે તથા તિલક, લોહજંઘ, વજ્રજંઘ, કેસરી, (૩૪૬)

બલિ, પ્રહ્લાદ, અપરાજિત, ભીમક અને સુગ્રીવ નામના નવ પ્રતિવાસુદેવો થશે તથા તેઓ પોતાના જ ચક્રોથી હણાશે. (૩૪૭)

જયંત, વ્યાજિત, ધર્મ, સુપ્રભ, સુદર્શન, આનંદ, નંદન, પદ્મ અને સંકર્ષણ નામના નવ બલદેવો થશે. (૩૪૮)

એ રીતે ઉત્સર્પિણીના ત્રીજા આરામાં એકસઠ શલાકાપુરુષો અને ચોથા આરામાં એક તીર્થંકર અને એક ચક્રી થશે. (૩૪૯)

પછી કલ્પવૃક્ષની ઉત્પત્તિ થવાથી અઢાર કોડાકોડી સાગરોપમો સુધી નિરંતર યુગલીયાંઓ થશે. (૩૫૦)

એક ઉત્સર્પિણી અને એક અવસર્પિણી મળીને એક કાલચક્ર કહેવાય છે, તેવા અનંતા કાલચક્રો આ ભરતક્ષેત્રમાં થયાં છે અને થશે. (૩૫૧)

એ રીતે કહીને શ્રીમહાવીરપ્રભુએ પ્રેમબંધન તોડવા માટે ગૌતમસ્વામીને નજદીકના ગામમાં દેવશર્મા નામના બ્રાહ્મણને પ્રતિબોધવા માટે મોકલ્યા. (૩૫૨)

તે વખતે ભગવાનના પરિવારમાં ત્રણસો ચૌદપૂર્વધારીઓ, તથા તેરસો અવધિજ્ઞાનીઓ હતા. (૩૫૩)

સાતસો વૈક્રિયલબ્ધિવાળા તથા તેટલા જ કેવલીઓ હતા અને પાંચસો વિપુલમતિવાળા અને ચારસો વાદીઓ હતા. (૩૫૪)

આઠસો અનુત્તરવિમાનમાં ઉત્પન્ન થનારા હતા, એ રીતે સઘળા સાધુ વગેરેથી યુક્ત થયેલા પ્રભુએ છટ્ઠનો તપ કર્યો હતો. (૩૫૫)

ભગવાન્ ત્રીશ વર્ષો સુધી ગૃહસ્થાવાસમાં રહ્યા, સાડાબાર વર્ષો સુધી છદ્મસ્થપણે રહ્યા અને સાડીઓગણત્રીસ વર્ષો સુધી કેવલીપર્યાયમાં રહ્યા, એ રીતે ભગવાનનું બહોતેર વર્ષોનું આયુ જાણવું. (૩૫૬)

પછી બીજા ચંદ્ર સંવત્સરે પ્રીતિવર્ધન એટલે કાર્તિકમાસની અમાવસ્યાને દિવસે, નંદિવર્ધનપક્ષે, (૩૫૭)

ઉપશમનામના દિવસે, દેવાનંદાનામની રાત્રિએ, સર્વાર્થસિદ્ધ મુહૂર્તે, નાગનામના કરણે, (૩૫૮)

રાત્રિના પાછલા અર્ધભાગમાં, સ્વાતિનક્ષત્રમાં ભગવાન્ પર્યંકાસને બેઠા હતા, ત્યારે ઈંદ્રે તેમને કહ્યું કે, (૩૫૯)

હે ભગવન્ ! આપ ક્ષણવાર થોભો ? કેમકે હમણાં આપના જન્મનક્ષત્રમાં બે હજાર વર્ષોની સ્થિતિવાળો ભસ્મગ્રહ સંક્રમેલો છે. (૩૬૦)

વળી તે શાસનની પૂજા તથા પ્રભાવને હરનારો અને શાસનને પીડા કરનારો થશે, પરંતુ હે સ્વામી ! આપની દૃષ્ટિના પ્રભાવથી તે નિષ્ફળ ઉદયવાળો થશે. (૩૬૧)

ત્યારે ભગવાને કહ્યું કે, હે ઈંદ્ર ! (ત્રૂટેલું) આયુ સાંધવાને જિનેશ્વરો પણ સમર્થ નથી, માટે નહીં બનનારો બનાવ બનતો નથી અને ભાવિભાવનો વિનાશ થતો નથી. (૩૬૨)

પછી પુણ્યફળના વિપાકરૂપ તથા પાપફળના વિપાકરૂપ પંચાવન અધ્યયનો કહીને તે શ્રીમહાવીર ભગવાન્, (૩૬૩)

નહીં પૂછેલા એવાં છત્રીશ અધ્યયનો કહીને, તથા શૈલેશીકરણ કરી પ્રધાન અધ્યયનનું સ્મરણ કરતાં, (૩૬૪)

પાંચ હ્રસ્વ અક્ષરના ઉચ્ચાર જેટલા સમયમાં યોગોનો નિરોધ કરતાં મોક્ષે ગયા. (૩૬૫)

તે વખતે ન ઉપાડી શકાય એવા ઘણા કુંથુવાઓ ઉત્પન્ન થવાથી સંયમ પાળવાનું મુશ્કેલ જાણીને સાધુઓએ અનશન કર્યાં. (૩૬૬)

તે વખતે મલ્લકિજાતિના નવ અને લેચ્છકિજાતિના નવ, એમ મળીને અઢાર ગણરાજાઓ કે, જેઓ કાશી અને કોશલદેશના અધિપતિઓ હતા. (૩૬૭)

તેઓએ તે અમાવાસ્યાને દિવસે પૌષધ સહિત ઉપવાસ કરીને (ભગવાનરૂપી) ભાવઉદ્યોત જવાથી રાત્રિએ દ્રવ્યઉદ્યોતરૂપ દીવા કર્યા. (૩૬૮)

વળી (તે વખતે) જતા આવતા દેવદેવીઓના સમૂહોથી તે રાત્રિ પ્રકાશવાળી તથા ''મેરાઇય' એવી રીતના શબ્દોથી કોલાહલવાળી થઈ. (૩૬૯)

એવામાં દેવોના મુખથી શ્રીમહાવીરપ્રભુનો મોક્ષ થયેલો જાણીને ગૌતમસ્વામી (પોતાના) મનમાં મોહરહિતપણું ચિંતવવા લાગ્યા. (૩૭૦)

(એ રીતે) મોહરહિતપણું ભાવતાં એવા તે ગૌતમસ્વામી ગણધરમહારાજને મોહનો ક્ષય થવાથી નિર્મલ કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. (૩૭૧)

ત્યારથી માંડીને લોકોમાં સર્વ જગ્યાએ દીવા કરવાથી પૃથ્વીપર દીવાળીનું (દીપોત્સવીનું) પર્વ પ્રવર્તવા લાગ્યું. (૩૭૨)

લોકો મનુષ્ય, દેવ તથા ગાય આદિકોની આરતી ઉતારવા લાગ્યા, તથા તે ભસ્મગ્રહને મારવા માટે ત્યારથી ''મેરાયાં'' થયાં. (૩૭૩)

વીરપ્રભુના મોક્ષનો મહિમા કરીને ઈંદ્રે પડવાની પ્રભાતમાં શ્રીગૌતમસ્વામીના કેવલજ્ઞાનનો મહોત્સવ કર્યો. (૩૭૪)

શ્રીગૌતમસ્વામીએ કહેલા સૂરિમંત્રના આરાધક આચાર્યો આ દિવસે ચંદનાદિથી અક્ષાર્ચન (સ્થાપનાચાર્યનું પૂજન) કરે છે. (૩૭૫)

મોહરૂપી ચોર વીરપ્રભુ વિનાની પૃથ્વીને જાણીને ખૂબ લૂંટવા લાગ્યો, ત્યારે તેને ગણધર મહારાજે જોઈને કહ્યું કે, અરે ! હવે આ મારાં રાજ્યને તું શું નથી જાણતો ? મરવાની ઈચ્છાવાળો એવો તું હવે નાશીને કેટલેક દૂર જઈશ ? એ રીતે હાથમાં દીવો લઈ લોકો સૂપડાના મિષથી તેને ડરાવે છે. (૩૭૬)

શ્રીવીરપ્રભુના મોક્ષથી ભોજન નહીં કરતા એવા નંદિવર્ધન રાજાને બીજને દિવસે સુદર્શના બહેને બળાત્કારે જમાડ્યા. (૩૭૭)

અને તેથી જગતમાં 'ભાઈબીજનું' પર્વ પ્રખ્યાત થયું. એ રીતે હે સંપ્રતિરાજા ! લોકોમાં દીવાળીનું પર્વ પ્રસિદ્ધ થયું. (૩૭૮)

વળી ફરીને તે સંપ્રતિરાજાએ તે આર્યસુહસ્તી નામના આચાર્યમહારાજને કહ્યું કે, હે ભગવન્ ! વળી મારા મનમાં સંશય થાય છે કે, (૩૭૯)

હે ભગવન્ ! વળી તે દિવસે ઉત્તમ વસ્ત્રો, અન્ન, ફળ, પાત્રાદિક લોકો કેમ વાપરે છે ? તથા ઘરાદિકની શોભા અને પરસ્પર જુહાર તેઓ શા માટે કરે છે ? (૩૮૦)

ત્યારે તે વાચનાચાર્યમહારાજે કહ્યું કે, હે રાજન્ ! તેનો હેતુ તમો સાંભળો—ઉજ્જયિનીમાં ધર્મનામે રાજા, તથા તેનો નમુચિનામે મંત્રી હતો. (૩૮૧)

એક વખતે ત્યાં શ્રીમુનિસુવ્રતસ્વામી નામના તીર્થંકરના શિષ્ય શ્રીસુવ્રત નામના આચાર્ય વિહાર કરતાં સમોસર્યા. (૩૮૨)

તેમને વાંદવા માટે તે ધર્મરાજા પરિવારસહિત ગયા, (તે વખતે) તેના તે નમુચિમંત્રીને એક બાળસાધુએ ધર્મવિવાદમાં જીત્યો. (૩૮૩)

પછી તે દુષ્ટ નમુચિમંત્રી ક્રોધના આવેશથી મુનિઓને મારવા માટે તલવાર ખેંચીને રાત્રિએ સાધુએ પાસે આવ્યો. (૩૮૪)

એવામાં શાસનદેવતાએ તેને થંભી રાખવાથી તે માર્ગમાં જ થંભી રહ્યો, એટલામાં પ્રભાત થઈ જવાથી સૂર્ય ઉગ્યો. (૩૮૫)

એવામાં તે ધર્મરાજા ગુરુમહારાજને વાંદવા આવ્યા, ત્યારે તેમણે ત્યાં નમુચિમંત્રીને થંભાયેલો જોયો, પછી રાજાએ (મુનિઓ પ્રત્યે) ક્ષમાયાચનપૂર્વક તેને છોડાવ્યો. (૩૮૬)

પછી રાજાએ અને લોકોએ તેને ધિક્કારવાથી તે લજ્જા પામી તે નગરમાંથી નીકળી ભમતો એવો તે હસ્તિનાપુરમાં ગયો. (૩૮૭)

ત્યાં પદ્મોત્તરનામે રાજા છે, તથા તેને સમ્યક્ત્વ, શીલ અને લાવણ્યરૂપ ગુણાલંકારોથી શોભતી જ્વાલાદેવી નામની રાણી છે. (૩૮૮)

તેઓને જગતને આનંદ આપનારા, શૂરવીર તથા દાન આપવામાં કલ્પવૃક્ષસરખા વિષ્ણુકુમાર તથા મહાપદ્મનામના બે પુત્રો છે. (૩૮૯)

પછી વિષ્ણુકુમારે યુવરાજપદ ગ્રહણ કરવાને નહીં ઇચ્છાથી પિતાએ મનમાં હર્ષ લાવીને તે પદ મહાપદ્મકુમારને આપ્યું. (૩૯૦)

હવે એક દિવસે તે નમુચિ મહાપદ્મકુમારને મળ્યો અને તેણે તેને આદરસત્કારપૂર્વક પોતાનો મંત્રી કરીને સ્થાપ્યો. (૩૯૧)

એક વખતે તે નમુચિમંત્રીએ સિંહસરખા બળવાન એવા સિંહરથ નામના રાજાને જીત્યો અને તેથી પદ્મરાજાએ ખુશી થઈ તેને વરદાન આપ્યું અને તે વરદાન તેણે થાપણ તરીકે રહેવા દીધું. (૩૯૨)

પછી એક સમયે તે જ્વાલાદેવી રાણીએ હર્ષથી રથયાત્રા કરવાની ઇચ્છાથી સ્વર્ણ તથા રત્નોથી વિભૂષિત કરેલો જૈનરથ બનાવ્યો. (૩૯૩)

તેજ વખતે મોહ અને મિથ્યાત્વથી મૂઢ થયેલી તેણીની લક્ષ્મીનામની શોકે પણ સ્પર્ધાથી બ્રહ્માનો મોટો રથ કરાવ્યો. (૩૯૪)

પછી તેઓ બન્ને વચ્ચે રથ ચલાવવા સંબંધી વાદ થતાં કલહ થવાથી રાજાએ તે બન્ને રથોને અટકાવ્યા. (૩૯૫)

તે વખતે મહાપદ્મકુમાર પોતાની માતાનું તેવી રીતનું અપમાન થયેલું જાણીને મનમાં દુભાઈને દેશાંતરમાં ચાલ્યો ગયો. (૩૯૬)

પછી ત્યાં તે ચક્રના પરાક્રમથી છખંડ પૃથ્વીને જીતીને તથા મદનાવલી નામની રાણીને પરણીને ચક્રવર્તીની પદવીવાળો થયો. (૩૯૭)

એવી રીતની અનુપમ સમૃદ્ધિસહિત તે મહાપદ્મ ચક્રી પોતાના નગરમાં આવ્યા, તે વખતે તેમના પિતાએ તેમને અત્યંત મહોત્સવપૂર્વક નગરમાં પ્રવેશ કરાવ્યો. (૩૯૮)

પછી તે પદ્મોત્તરાદિક રાજાઓએ મળીને તે મહાપદ્મચક્રીનો ભરતક્ષેત્રના રાજા તરીકે મહોત્સવસહિત અભિષેક કર્યો. (૩૯૯)

પછી પદ્મોત્તરરાજા વિષ્ણુકુમારસહિત સુવ્રતાચાર્યની પાસે દીક્ષા લઈ દેવલોકે ગયા. (૪૦૦)

હવે છ હજાર વર્ષો સુધી તીવ્ર તપ તપતા એવા વિષ્ણુકુમારમુનિને વૈક્રિયાદિક લબ્ધિઓ પ્રાપ્ત થઈ. (૪૦૧)

પછી મહાપદ્મ રાજાએ દરેક શહેર તથા ગામોમાં ઊંચાં શિખરોવાળાં અસંખ્ય જિનમંદિરો બનાવીને પૃથ્વીને શોભાવી. (૪૦૨)

પછી તે મહાપદ્મ રાજાએ ઘણી પ્રભાવના પૂર્વક સ્વર્ણ તથા રત્નોના રથોવડે પોતાની માતાનો રથયાત્રાનો મનોરથ સંપૂર્ણ કર્યો. (૪૦૩)

હવે પૂર્વે આપેલા વરવડે કરીને નમુચિએ યજ્ઞ કરવા માટે (રાજા પાસેથી) રાજ્ય માગ્યું, ત્યારે ચક્રી તેને રાજ્ય સોંપી પોતે અંતઃપુરમાં રહ્યો. (૪૦૪)

હવે તે વખતે વર્ષકાળમાં ચાતુર્માસના અભિગ્રહવાળા શ્રીમાન્ સુવ્રતાચાર્ય પરિવારસહિત હસ્તિનાપુરમાં રહ્યા હતા. (૪૦૫)

તે આચાર્યમહારાજને જોઈ તે નમુચિ વૈરને યાદ લાવી તે વખતે તેમને કહેવા લાગ્યો કે, તમારા સિવાય બીજા સર્વ લિંગીઓ ભક્તિથી મારી પાસે આવી ગયા છે. (૪૦૬)

માટે જૈનસાધુઓએ સાત દિવસો ઉપરાંત મારી ભૂમિમાં રહેવું નહીં, અને જે કોઈ સાધુ રહેશે, તેને હું મારી નાખીશ, પછી મારા ઉપર દોષ મૂકવો નહીં. (૪૦૭)

પછી પ્રધાનોએ, મંત્રીઓએ તથા સંઘે આજીજીપૂર્વક સાધુઓને ત્યાં રાખવા માટે સમજાવ્યા છતાં પણ તે સમજ્યો નહીં. (૪૦૮)

ત્યારે સંઘની આજ્ઞાથી સુવ્રતાચાર્યજીએ સાધુને મોકલીને મેરુશિખર પર રહેલા વિષ્ણુકુમારમુનિને બોલાવ્યા. (૪૦૯)

ત્યારે ગુરુની આજ્ઞાથી તે વિષ્ણુકુમારમુનિએ ત્યાં આવી હર્ષથી ગુરુને વાંદ્યા, પછી ગુરુમહારાજે તેમને બોલાવવાનું સત્ય કારણ કહ્યું. (૪૧૦)

પછી વિષ્ણુકુમારમુનિ તે જ વખતે રાજસભામાં ગયા, ત્યારે નમુચિ સિવાય રાજના સઘળા કારભારીઓએ તેમને વાંદ્યા. (૪૧૧)

પછી વિષ્ણુકુમારમુનિએ નમુચિને કહ્યું કે, હે રાજન્ ! અભિગ્રહ સંપૂર્ણ થયા બાદ સાધુઓ ચાલ્યા જશે, તેથી તેમને રહેવા માટે કેટલીક જમીન તમો આપો ? (૪૧૨)

પછી તે નમુચિરાજાએ ત્રણ પગલાં જેટલી જમીન આપી, તેનું તે વચન સાંભળીને તે વિષ્ણુકુમારમુનિ ક્રોધાતુર થયા. (૪૧૩)

પછી વૈક્રિયલબ્ધિથી એક લાખ જોજનના શરીરવાળા તે વિષ્ણુકુમારમુનિ પોતાના બન્ને પગો પૂર્વ અને પશ્ચિમ સમુદ્રપર સ્થાપીને જગતને કંપાવવા લાગ્યા. (૪૧૪)

પછી તેમણે પોતાનું ત્રીજું ભયંકર પગલું નમુચિની પીઠપર મૂક્યું, એ રીતે ત્રિવિક્રમ નામથી પ્રસિદ્ધ થયેલા તે વિષ્ણુકુમાર મુનિએ તે બલિ એટલે બલવાન શત્રુને પૃથ્વીના તળિયામાં દાબી દીધો. (૪૧૫)

તે વખતે પૃથ્વી ચલાયમાન થઈ, પર્વતો કંપવા લાગ્યા, સમુદ્રોએ મર્યાદા ત્યજી અને ગ્રહો ભયભીત થયા. (૪૧૬)

અરે ! આ શું થયું ? એમ (વિચારતા) દેવો પણ સંભ્રાંત થયા, તથા તે વખતે શંકા વિનાનો ઈંદ્ર પણ શંકિત થયો. (૪૧૭)

પછી અવધિજ્ઞાનથી તેનું કારણ જાણીને ઈંદ્રે તે વિષ્ણુકુમારમુનિને શાંત કરવા માટે ત્યાં ગાંધર્વોને મોકલ્યા. (૪૧૮)

પછી ઈંદ્રે હુકમ કરેલા તે ગંધર્વોના શાંતરસરૂપી અમૃતવાળાં ગાયનોથી વિષ્ણુકુમારમુનિનો ક્રોધરૂપી અગ્નિ શાંત થયો અને તેથી તે અત્યંત શાંતિના સમુદ્રસરખા થયા. (૪૧૯)

પછી સ્વાભાવિક રૂપને ધરનારા તે વિષ્ણુકુમારમુનિને મહાપદ્મરાજાએ તે વખતે હર્ષથી નમન કર્યું, પછી તે મુનિરાજ તે રાજાને ઉપાલંભ દઈ ગુરુમહારાજ પાસે આવ્યા. (૪૨૦)

પછી તે પાપની આલોચનાપૂર્વક પ્રતિક્રમણ કરીને, તથા જિનશાસનની પ્રભાવના કરીને નિર્મલ ચારિત્રવાળા તે વિષ્ણુકુમારમુનિ મોક્ષે ગયા. (૪૨૧)

એ રીતે તે વખતે તે ઉત્પાત શાંત થવાથી લોકોના મન શાંત થયાં અને તેથી તેઓએ એકઠા થઈ ભોજન, વસ્ત્ર, તથા આભૂષણાદિકની શોભા કરી. (૪૨૨)

અને ત્યારથી માંડીને લોકો દર વર્ષે (કાર્તિક સુદી) એકમને દિવસે વસ્ત્ર, ભોજન, પાન, જુહાર તથા ઘરશણગારાદિકના મહોત્સવો કરે છે. (૪૨૩)

મુનિઓની અવજ્ઞા કરનારો તે ખરેખર મનુષ્યરૂપી મૃગ હતો, એવું પ્રસિદ્ધ કરવા માટે રાજાએ કરેલો તે બળદ (ગૌ) થયો. (૪૨૪)

શ્રીમહાવીરપ્રભુના નિર્વાણરૂપ કલ્યાણકને દિવસે રાજાઓએ દીવા કરવાથી લોકોમાં દીવાળીપર્વ થયું. (૪૨૫)

ચૌદશ તથા અમાવાસ્યાને દિવસે સોળ પહોરસુધી કોટિસહિત પૌષધ કરીને આઠ પ્રકારે જ્ઞાનની પૂજા કરવી. (૪૨૬)

સુવર્ણકમલપર ગૌતમસ્વામીસહિત પરિવારને પચાસ હજારવાર સ્મરણ કરીને તંદુલસહિત અખંડ દીપક કરવો. (૪૨૭)

એ રીતે પચાસહજારગણું પુણ્ય ઉપાર્જન કરી તે જૈનધર્મ પાળનારા ભવ્યજનો અક્ષયસુખને મેળવે છે. (૪૨૮)

વૃક્ષોમાં જેમ કલ્પવૃક્ષ, દેવોમાં જેમ ઈંદ્ર, રાજાઓમાં જેમ ચક્રી, નક્ષત્રોમાં જેમ ચંદ્ર, (૪૨૯)

તેજસ્વીઓમાં જેમ સૂર્ય, તથા સર્વ ધાતુઓમાં જેમ સુવર્ણ, તેમ સર્વ પાપોમાં દીવાળીપર્વ ઉત્તમ છે. (૪૩૦)

જે દિવસે શ્રીમહાવીરતીર્થંકર મોક્ષ પામ્યા, તથા શ્રી ગૌતમસ્વામી કેવલજ્ઞાન પામ્યા, તથા રાજાઓએ મોટો દીપકોત્સવ કર્યો, તે દિવાળીપર્વ પૃથ્વીતલ પર મહાન્ પર્વરૂપ છે. (૪૩૧)

દિવસોમાં ચક્રવર્તી સરખું અને ત્રણે જગતમાં સર્વ પ્રાણીઓને મોટો આનંદ ઉપજાવનારું, તથા સર્વ પ્રકારની સિદ્ધિ કરનારું આ દીવાળી નામનું પર્વ તમોને જયલક્ષ્મી આપો ? (૪૩૨)

એ રીતે શ્રીઆર્યસુહસ્તિમહારાજ પાસેથી સાંભળીને રાજ્ય કરતા એવા તે સંપ્રતિરાજાએ અહીં સઘળા દેશોમાં દર વર્ષે તે દીવાળીપર્વ પ્રવર્તાવ્યું. (૪૩૩)

બીજાઓએ કરેલાં દીવાળીકલ્પાદિમાં જોઈને આ દીવાળીકલ્પનો ભાવાર્થ પોતાના અને પરના ઉપકાર માટે રચ્યો છે. (૪૩૪)

વળી આ ગ્રંથમાં મંદબુદ્ધિપણાથી જે કંઈ વિપરીત રચાયું હોય, તે ઉદાર અને કૃપાળુ વિદ્વાનોએ શોધી લેવું. (૪૩૫)

તપગચ્છના નાયક એવા શ્રીસોમસુંદરસૂરિજીના શિષ્ય શ્રીજિનસુંદરનામના આચાર્યજીએ સંવત ૧૪૮૩મા આ "દીવાળીકલ્પ" નામનો ગ્રંથ રચ્યો છે. (૪૩૬)

ઉત્તમ બુદ્ધિવાળા લોકોથી વંચાતો અને જયલક્ષ્મીના હેતુવાળો એવો આ "દીવાળીકલ્પ" નામનો ગ્રંથ ત્રણે જગતમાં ચંદ્ર અને સૂર્યની હયાતિ સુધી જયવંતો વર્તો. (૪૩૭)

એ રીતે તપાગચ્છના અધિપતિ એવા શ્રીસોમસુંદરસૂરિના શિષ્ય ભટ્ટારક શ્રીજિનસુંદરસૂરિની આ રચના છે. (૪૩૮)

આ રીતે શ્રીદીવાળીકલ્પ સંપૂર્ણ થયો.

● ● ●

परिशिष्टम्

[१]

श्रीजिनसुन्दरसूरीश्वरविरचितदीपालिकाकल्पस्य विशेषपदार्थाः ॥

અવસર્પિણી-ઉત્સર્પિણીમાં થનારા ભાવોનું સ્વરૂપ

[૧]પંચમારાનું સ્વરૂપ તથા બોતેર-બીલ અને ષષ્ઠારાનું વર્ણન.

પંચમ આરો ૨૧૦૦૦ હજાર વર્ષનો પૂર્ણ થતાં પહેલાં ૧૦૦ વર્ષ બાકી રહે ત્યારે, ચંદ્ર-પ્રચંડ શીત, સૂર્ય-પ્રચંડ ઉષ્ણતાને આપે છે, સ્થાને સ્થાને નાશને કરનાર અતિ પ્રચંડ વાયુ, કઠોર ધૂળને ઉડાડતો, તેના વડે અંધકારમય બનાવતો, ભયંકર-દુઃસહ, મનુષ્ય, તિર્યંચ, વનસ્પતિ અને મકાનાદિને ઉડાડીને ફેંકી દે તેવો, તથા વિદ્યુત્ આદિ ગર્જારવને કરતો મેઘ પણ ભસ્મ-આમ્લ-મુર્મુર-ક્ષાર-વિષ-અગ્નિ-ઉલ્કાપાત આદિની વૃષ્ટિઓથી જગતના પ્રાણીઓનો સંહાર કરતો અને દુઃખિત બનાવતો. પક્ષીબીજ વૈતાઢ્યને વિષે અને મનુષ્યબીજ ગંગા-સિન્ધુના ઉત્તર-દક્ષિણ ૭૨ બીલો (બીલ-એટલે નદીઓની ભેખળ, તથા ગુફાઓ, પોલાણ સ્થાનો જાણવા) તેને વિષે રહેશે. ભરતક્ષેત્રની સીમાને કરનાર જે લઘુહિમવંત નામનો પર્વત છે, તે પર્વત ઉપર મધ્યભાગે પદ્મદ્રહ નામનું સરોવર છે. (જેના મધ્યભાગમાં પૃથ્વીકાયમય કમલ છે, તેમાં શ્રીદેવી રહે છે. વિશેષ વર્ણન અન્ય ગ્રન્થથી) આ સરોવરમાંથી ગંગા અને સિન્ધુ નામની બે શાશ્વતી નદીઓ, પૂર્વ-પશ્ચિમ નીકળે છે, તે નદીઓ ભરતના બે વિભાગ (ઉત્તર-દક્ષિણ) ને કરનાર વૈતાઢ્ય નામના પર્વતને ભેદીને પૂર્વ અને પશ્ચિમ ભાગમાં વહી લવણસમુદ્રને મળે છે, એ બે નદીઓના એક એક કાંઠા ઉપર નવ નવ બીલો આવેલ છે, દક્ષિણ તરફના ભાગના ચાર કાંઠા ઉપર ૩૬ બીલો આવેલ છે, અને તેવી જ રીતે ઉત્તર તરફના પણ ૩૬ બીલો થાય છે, જેથી ઉત્તર-દક્ષિણ બેઉ મળી કુલ ૭૨ બીલો થાય છે, જે છટ્ઠા આરાના પ્રાણીઓ આ બીલોમાં રહી પોતાના જીવનને દુઃષમ-દુઃષમમય પસાર કરશે. તે વખતના મનુષ્યની આકૃતિ પણ કુરૂપ, કુવર્ણ, દુર્ગંધ, દુષ્ટલક્ષણ, દીન-હીનસ્વર, નિર્મર્યાદ, કાળા, બધિર, ન્યૂનઅંગુલી, બાલ્યકાળે કામાર્તા, કુસંસ્થાન, શાસ્ત્ર અને સંસ્કારરહિત, મૂર્ખતા, વિકૃત ચેષ્ટિત, બહુ આહાર આદિ અતિ ખરાબ હોય છે. સ્ત્રી, બેન, માતા, પિતા આદિના વિચાર, વિવેક, મર્યાદા, વ્યવહારરહિત, મનુષ્યના માંસને ખાનારા, અત્યન્ત ક્રૂર અધ્યવસાયવાળા, થોડા આયુષ્યમાં પણ અનેકાનેક પુત્ર પૌત્રાદિને જોનારા હોય છે.

---

૧. જુઓ-પૃ. ૧૧૨ શ્લોક-૩૧૦થી ૩૧૪.

[1]ઉત્સર્પિણીના છઆરાનું સ્વરૂપ અને કાલચક્રનું સ્વરૂપ

હવે ઉત્સર્પિણીનો પહેલો આરો અવ.ના છઠ્ઠા આરા જેવો અને ઉત્સ.નો બીજો અવ.ના પાંચમાં આરા જેવો પસાર થતાં, વિશેષ ઉત્સ.ના બીજા આરાની શરૂઆતમાં, પૂર્વ સમુદ્રથી પશ્ચિમ સમુદ્ર સુધી, પુષ્કરાવર્તાદિ પાંચ પાંચ મેઘો ઉત્પન્ન થાય છે, જેના નામો પુષ્કરાવર્ત ૧, ક્ષીરોદ ૨, ઘૃતોદ ૩, શુદ્ધોદ ૪, રસોદ ૫, આ નામના એક એક મેઘો લગાતાર સાત સાત દિવસ અને રાત્રી અનુક્રમથી વર્ષી ૧-પુષ્કરાવર્ત-પૃથ્વીની અશુભ અવસ્થા તાપાદિને દૂર કરી જગત્સ્વસ્થતાને પેદા કરે છે. ૨-ક્ષીરોદ-ગોક્ષીર તુલ્ય વર્ણવાળું અશુભ વર્ણાદિ દૂર કરી વર્ણ-ગન્ધ-રસ-સ્પર્શ શુભને પેદા કરે છે. ૩-ઘૃતોદ-સ્નેહને પેદા કરે છે. ૪-શુદ્ધોદ - સર્વ જાતિની વનસ્પતિને પેદા કરે છે. ૫-રસોદ - તદ્ગત રસોને પેદા કરે છે.

પાંચે પ્રકારના મેઘો, પોતપોતાના કાર્યને કરી ઉત્તરોત્તર વર્ણ-ગન્ધ-રસ-સ્પર્શ, છ સંઘયણ-સંસ્થાન (આકૃતિ) બલ જ્ઞાન શરીરની ઊંચાઈ વૃદ્ધિને પામે છે. તે જોડલાં બીલોમાંથી બહાર નીકળી વનસ્પતિ આદિને જોઈ માંસાદિનો નિષેધ કરશે. એમ કરતાં બીજા આરાના અંત ભાગમાં સાત કુલકરો થશે જેના નામો વિમલવાહન ૧, સુદામ ૨, સંગમ ૩, સુપાર્શ્વ ૪, દત્ત ૫, સુમુખ ૬, સંમુચિ ૭, હવે ત્રીજા આરાના ૮૯ પક્ષ ગયે પ્રથમ તીર્થંકર શ્રેણિક રાજાનો જીવ શ્રીપદ્મનાભ તરીકે જન્મ લેશે, જે ત્રીજા આરા સુધીમાં ૬૧ શલાકા પુરુષો થશે, અને ચોથા આરાના ૮૯ પક્ષ ગયે ૨૪મા તીર્થંકરની ઉત્પત્તિ અને ૧૨મા ચક્રવર્તી થશે, બાદ ચોથા આરાના બીજા અને ત્રીજા ભાગમાં કલ્પવૃક્ષ અને યુગલિકધર્મ ચાલશે, જે પાંચમાં અને છઠ્ઠા આરા સુધી તથા અવસર્પિણીનો પહેલાં, બીજા અને ત્રીજા આરાના અંત પહેલા યુગલિકપણું આદિ ચાલશે, એમ દશ કોડાકોડી-સાગરોપમની ઉત્સર્પિણી પૂર્ણ થતાં, પાછો અવસર્પિણીનો પ્રથમ દ્વિતીય, તૃતીયાદિ આરાની શરૂઆત થશે, એમ એક અવસર્પિણી અને એક ઉત્સર્પિણી મળીને વીશ કોડાકોડી- સાગરોપમે એક કાલચક્ર થાય, એમ અનંતા કાલચક્રે એક પુદ્ગલપરાવર્ત થાય, એમ સંસારની અંદર જીવે સમ્યક્ત્વ વિના અનંતા પુદ્ગલપરાવર્ત કર્યા, અને જ્યાં સુધી સમ્યક્ત્વને નહિ પામે ત્યાં સુધી આત્મા અનંતાનંત પુદ્ગલપરાવર્ત સંસારમાં કરશે.

[2]સાત કુલકરોનું સ્વરૂપ

સાત કુલકરોની શરૂઆત, અવસર્પિણીના ત્રીજા આરાનો છેલ્લો પલ્યોપમનો આઠમો ભાગ બાકી રહે ત્યારે થાય છે.

કુલકર-એટલે લોકમર્યાદાને કરનારો એક વર્ગ, આ અવસર્પિણી કાલમાં થયેલ કુલકરોના નામે વિમળવાહન ૧ ચક્ષુષ્માન્ ૨ યશસ્વી ૩ અભિચંદ્ર ૪ પ્રસેનજિન ૫ મરુદેવ ૬ અને નાભિ સાતમા નાભિ કુલકરનું સંખ્યાતપૂર્વનું આયુષ્ય અને ઋષભદેવભગવાનનું ૮૪ લાખપૂર્વનું આયુષ્ય, કુલકરોના વખતમાં ત્રણ પ્રકારની દંડનીતિ થઈ **ह**-કાર **म**-કાર અને **धि**-ક્કાર, પ્રથમ બેના સમયમાં **ह**-કાર, ૩-૪ માં **म**-કાર, ૫-૬-૭મા કુલકરની વખતમાં **धि**-ક્કાર, ગુન્હો થતાં

૧. જુઓ-પૃ.૧૧૨-૧૧૩ શ્લોક-૩૧૫થી ૩૨૧.

૨. જુઓ પૃ. ૧૧૩ શ્લોક-૩૨૨થી ૩૨૪

હકાર કહે એટલે મરણ તુલ્ય શિક્ષાને સમજતાં, ફરીથી ગુનો ન થાય તે માટે અતિસાવધ રહેતા, એવી રીતે મકારને ધિક્કારમાં પણ સમજવું. ક્રમે ક્રમે પતનકાલે ત્રણ નીતિ પ્રવર્તન થઈ, જેમકે અલ્પ અપરાધે હકાર, મધ્યમે મકાર, અધિકે ધિક્કાર.

શ્રીજિનધર્મપ્રારંભ

અવસર્પિણીના ત્રીજા આરાના અંતે, શ્રીજિનધર્મનો પ્રારંભ (તેમ ઉત્સર્પિણીના ત્રીજા આરાના પ્રારંભમાં શ્રીજિનધર્મનો પ્રારંભ,) ત્રીજા આરાના ૮૪ લાખ પૂર્વ અને ૮૯ પખવાડીયા બાકી રહે ત્યારે શ્રીૠષભદેવનો જન્મ થયો. ૨૦ લાખ પૂર્વ કુમારાવસ્થા, ૬૩ લાખ પૂર્વ રાજ્યાવસ્થા, ૧ લાખ પૂર્વ શ્રમણાવસ્થા, કુલ ૮૪ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય, અને ત્રીજા આરાના કુલ ૮૯ પખવાડીયા બાકી રહે મોક્ષગમન.

૧. અવસર્પિણીના ત્રીજા આરાના ૮૯ પક્ષ બાકી રહે ત્યારે પ્રથમ જિનેન્દ્ર-મોક્ષ.

૨. અવસર્પિણીના ચોથા આરાના ૮૯ પક્ષ બાકી રહે ત્યારે અંતિમ જિનેન્દ્ર-મોક્ષ.

૩. ઉત્સર્પિણીના ત્રીજા આરાના ૮૯ પક્ષ ગયે છતે પ્રથમ જિનેન્દ્ર-જન્મ.

૪. ઉત્સર્પિણીના ચોથા આરાના ૮૯ પક્ષ ગયે છતે ત્યારે અંતિમ જિનેન્દ્ર-જન્મ.

૬૩ શલાકાપુરુષોની ઉત્પત્તિ–

અવસર્પિણીના ત્રીજા આરાના અંતે, પ્રથમ તીર્થંકર અને પ્રથમ ચક્રીની ઉત્પત્તિ થાય છે, બાકીના (૬૧) ચોથા આરામાં ૨૩ તીર્થંકર, ૧૧ ચક્રવર્તી, ૯ વાસુદેવ, ૯ બળદેવ, ૯ પ્રતિવાસુદેવ મળી કુલ ૬૩ શલાકાપુરુષોની ઉત્પત્તિ થાય છે. તીર્થંકરો પાંચવર્ણવાળા હોય છે. ચક્રવર્તી સુવર્ણવર્ણવાળા, વાસુદેવ શ્યામવર્ણવાળા, બળદેવ ઉજ્જવલવર્ણવાળા હોય છે, સર્વે મોક્ષગામી જીવો હોય છે.

● ● ●

[1]તે તે આરામાં મનુષ્ય તથા તિર્યંચપંચેન્દ્રિય યુગલિકજીવોનું, સામાન્યસ્વરૂપ, વર્તન, અને પરિસ્થિતિ

આ અવસર્પિણીના-પ્રથમ બીજા અને ત્રીજા (અને ઉત્સર્પિણીના-ચોથા પાંચમા અને છટ્ઠા) આરામાં બધાએ ગર્ભજ મનુષ્ય તથા તિર્યંચ પંચેન્દ્રિય યુગલિકરૂપ (સ્ત્રી-પુરુષ યુગ્મરૂપ) જન્મ પામે છે, એટલે તે યુગલિયાઓ કહેવાય છે, અને તે તરુણ અવસ્થાએ પતિ-પત્નીરૂપ વ્યવહારથી સંકળાય છે. બધાએ યુગલિયાઓ નૈસર્ગિકભાવથી શ્રેષ્ઠ સદૈવ પ્રસન્નમનવાળા, અલ્પ-રાગ, દ્વેષ, મોહ, માયા કષાયાદિવાળા હોય તેને લઈને કોઈને પણ કોઈજાતનું સંઘર્ષણ થવાની કલ્પના રહેતી નથી. તે વખતના હસ્તી, સિંહ, વ્યાઘ્રાદિ હિંસક હોવા છતાં યુગલધર્મી તિર્યંચપંચેન્દ્રિય પ્રાણીઓ કાલ પ્રભાવે પશુશિકારાદિ (માંસભક્ષણ) કરતા નથી, અને દયાર્દભર્યા હૈયાથી વર્તે છે, અને કલ્પવૃક્ષના પત્ર, પુષ્પાદિનું ભક્ષણ કરી સ્વજીવન નિર્વાહ કરે છે અને તે યુગલિયાઓ મરીને દેવગતિમાં જાય છે. તો મનુષ્યયુગલિયાઓ મરીને દેવગતિમાં જાય તેમાં આશ્ચર્ય શું ?

દરેક યુગલિકમનુષ્યો વજ્રઋષભનારાચસંઘયણવાળા, અતીવ મનોહરરૂપ અને લાવણ્ય-સેવધિ જેવું હોય છે, જે સામુદ્રિકશાસ્ત્રમાં કહેલ અંગભૂષણરૂપ લક્ષણવાળા, પુરુષો કાંઈક ઊંચા, સ્ત્રીઓ કાંઈક નીચી, હસ્તિ, અશ્વ, વૃષભાદિ પશુઓ હોવા છતાં ઉપયોગ નહિ કરનારા, કિન્તુ ગમનાગમનાદિમાં પાદચારી, જ્વરાદિરોગ તથા સ્વામીસેવક ભાવથી રહિત, કુદરતે ભૂમિપર પાકેલ વિદ્યમાન ધાન્યાદિ હોવા છતાં તેનો આહાર નહિ કરનારા અને કલ્પવૃક્ષથી ઇચ્છિત વસ્તુને મેળવીને મનોરથોને પૂર્ણ કરી સદૈવ સુખમય રહે છે.

તે વખતે યુગલિકક્ષેત્રની ભૂમિઓ તથા વનસ્પતિઓ પણ ચક્રવર્તીના માટે બનેલ અત્યન્ત મનોહર, મધુર, સુસ્વાદિષ્ટ, સ્નિગ્ધાદિ અતિઉત્તમ ક્ષીરાદિ ભોજ્યપદાર્થો પણ અતીવ નિરસરૂપ લાગે છે. ક્ષેત્રસ્વભાવથી ડાંસ, મચ્છર, માંકડ, જૂ, નાના પ્રકારના ક્ષુદ્રજંતુઓ અને આકાશસંબન્ધી ઉપદ્રવો પણ તે કાળમાં હોતા નથી.

શ્રીજીવાભિગમસૂત્રમાં આવે છે કે - ''छम्मासावसेसाउआ जुगलं पसवंति'' યુગલિકના માતા-પિતાનું છ માસ આયુષ્ય બાકી રહે ત્યારે યુગલિકને જન્મ આપે, પ્રથમ અવ.ના પ્રથમ આરે ૪૯ દિવસ, દ્વિતીયારે ૬૪ દિવસ, તૃતીયારે ૭૯ દિવસ અપત્યપાલન (આટલા દિવસોમાં તેઓ તરુણાવસ્થાને પ્રાપ્ત કરે છે. આજના કાલની જેમ બાલવયાદિ માફક નહિ) કરે, શેષ છ માસ આયુષ્ય બાકી રહે ત્યારે બગાસું, છીંક અને ખાંસી આદિ પૂર્વક અનુક્રમથી તે તે આરામાં મરણ થાય, એટલે પ્રથમારે-બગાસું, દ્વિતીયારે-છીંક, તૃતીયારે-ખાંસી, અર્થાત્ તેઓને લાંબો કાલ વેદના વેદવી પડતી નથી, વળી અપત્યપાલન બાદ તુર્ત મરણ પામે એમ ન સમજવું (ક્વચિત્ છ માસ

---

૧. જુઓ પૃ. ૧૧૫ શ્લોક-૩૫૦.

અધિક પણ થાય) મૃત્યુ પામેલ યુગલિયાનો અગ્નિસંસ્કાર હોતો નથી, અગ્નિનો અભાવ છે, જેથી તે યુગલના મૃત-કલેવરને ભારંડ-આદિ પક્ષીઓ ઉપડી સમુદ્ર, ગંગા, સિન્ધુ આદિ નદીમાં નાખે છે. શ્રીહેમચન્દ્રસૂરિમહારાજે પણ આદિનાથચરિત્રમાં કહ્યું છે કે ''पुरा हि मृतमिथुनशरीराणि महाखगाः । नीडकाष्ठमिवोत्पाट्य सद्यश्चिक्षिप पुरम्बुधौ'' ॥१॥

દશ પ્રકારના કલ્પવૃક્ષના નામો, તથા ફળો અને પ્રત્યેકના કાર્યો.

૧. મત્તાંગ-(મદ્યાંગ) આ પ્રથમ કલ્પવૃક્ષનું નામ છે, મદ ઉપજાવવામાં કારણ એવા આ કલ્પવૃક્ષોના ફળો છે, આ લોકમાં દ્રાક્ષાસવ, ચંદ્રહાસ, સુપક્વઈક્ષુ અતિસ્વાદિષ્ટ દ્રાક્ષાદિ મધુરતાયુક્ત વગેરે, માદકપદાર્થોના સદૃશ સુંદર રસ જેવા સ્નિગ્ધ આનંદદાયક તેવા રસો આ વૃક્ષોના પુષ્પોના ફળોમાં સ્વાભાવિક ઉત્પન્ન દ્રવ્યથી નિષ્પન્ન વર્ણ, ગન્ધ અને રસથી ઉત્પન્ન થાય છે. તે ફળો આદિના ભક્ષણથી આરોગ્ય, વિશિષ્ટબળ, વીર્ય, કાન્તિ, મદાદિના હેતુ અત્યન્ત પ્રસન્નતા આનંદ પેદા કરનાર, મુખવાસ, તૃપ્તિ, આહ્લાદ, પાનાદિની ગરજ સારે છે. અવસર્પિણીના પહેલા ત્રણ આરામાં કલ્પવૃક્ષો હોય છે. કાલ અને ક્ષેત્રોના પ્રભાવે ઊગે છે. તે કલ્પવૃક્ષો સ્વાભાવિક ફળો આપે છે અને યુગલિકોના મનોરથ પૂર્ણ કરે છે.

૨. ભૃતાંગ-ભરવામાં કારણ એવા આ કલ્પવૃક્ષોથી ઘટ, કલશ, વાટકા આદિ નાના પ્રકારના ફળરૂપ વાસણોની ઉત્પત્તિ અને પ્રાપ્તિ થાય છે. કલ્પવૃક્ષોના ફળો, પત્રાદિ ભાત ભાતના આકારની નકસી કારીગરીવાળા દેખાવમાં અતિ સુંદર મણિ-રત્ન-સુવર્ણ-રૂપાદિના વિચિત્ર ચમકવાળા ફળોવડે કરીને બનેલ હોય છે અને તેવા આકારના સ્વાભાવિક બનેલ હોય છે. યુગલિકોને અનાજ પાણી ભરવાનું હોતું નથી છતાં તેવા કાર્ય પ્રસંગે આનાથી સાધે છે,

૩. ત્રુટિતાંગ-વાજીંત્રમાં કારણ આ કલ્પવૃક્ષના સુંદર ફળો વાંસળી, વીણા, મૃદંગ, કાંસ્યતાલ, આદિ ૪૯ જાતના વાજીંત્રો, બત્રીસબદ્ધ દૈવી નાટકો, ચિત્રો અને વિચિત્ર ફિલ્મની જેમ જુદા જુદા આકારવાળા ફળો યુગલિકોને આનંદ પમાડે છે. તથાવિધસ્વભાવથી પરિણામ પામેલા છે.

૪. જ્યોતિરંગ-સૂર્ય સરખી પ્રભામાં કારણ આ કલ્પવૃક્ષોના ફળોનો પ્રકાશ સૂર્યના અભાવમાં રાત્રીના સમયે અંધકારમાં પ્રકાશ આપે છે. જે ફળોના પ્રકાશને જોતા આંખને સુખ ઉપજે તેવો કિન્તુ સૂર્યની માફક ઉગ્ર નહિ, જેથી રાત્રીમાં યુગલિયાઓને ગમનાગમનમાં ઈલેક્ટ્રિક-લેમ્પાદિની જેમ, મદદગાર બને છે, માટે દિવસે આનું પ્રયોજન હોતું નથી.

૫. દીપાંગ-દીવા સરખું તેજ આપે છે. આ કલ્પવૃક્ષોના ફળો જેમ ઘરમાં દીવો પ્રકાશ આપે છે. તેમ આ રાત્રીમાં અંધકારવાળા સ્થાનોમાં આ વૃક્ષોના શ્રેષ્ઠ ફળો ફાનસ, દીપક સરખા પ્રકાશને આપે છે. (જ્યાં જ્યોતિરંગનો અભાવ હોય ત્યાં દીપાંગથી પ્રકાશ મેળવે.) જ્યાં ત્યાં હાથમાં લઈ જતાં પ્રકાશ આપે છે.

૬. ચિત્રાંગ-પંચવર્ણના વિવિધ જાતિના પુષ્પો, પુષ્પકન્દુકો, ગુચ્છાઓ, તોરણો નાનાવર્ણની પુષ્પની માળાઓ આદિ આપે છે. આ કલ્પવૃક્ષના ફળો અનેક પ્રકારના રસવડે યુક્ત ઘ્રાણ-તર્પણ અતિઅમંદ સૌરભમય તથાપ્રકારના સ્વભાવથી જ પરિણમન પામેલ હોય છે.

૭. ચિત્રરસાંગ-અતિ ઉત્તમ નાના પ્રકારની રસવતીમાં કારણ આ કલ્પવૃક્ષોના ફળો તથાપ્રકારની જે રસવતી કે સુસ્વાદિષ્ટ જુદી જુદી જાતના ખાદ્ય પદાર્થ જેવા કે સિંહકેશરીઆ લાડુ, ઘેબર-કલાકંદ-બરફી-મેસુર-પેંડા-બાસુંદી-દૂધપાક-દાળ-અખંડ-સ્વચ્છ પક્વ તંદુલ, શાકાદિ પાકશાસ્ત્રની વિધિથી બનતી તમામ બત્રીશ પ્રકારના શાકો અને તેત્રીશ પ્રકારના ભોજનો (ભોજ્ય)ની રસવતીના અતીવ સુસ્વાદવાળા ફળાદિ જે ભોજ્યમાં અપરિમિત શ્રેષ્ઠસ્વાદવાળા, ખાવામાં મીઠાં અને મધુર, પાચનમાં હલકાં અને સત્વશીલવાળા, જે ઈન્દ્રિય અને બલ પુષ્ટિના હેતુરૂપ હોય છે.

૮. મણ્યંગ-વિવિધપ્રકારના સુંદર આભૂષણોમાં કારણ, આ કલ્પવૃક્ષોના ફળો તથાપ્રકારના સ્વભાવથી રત્ન-મોતી-મણિ-સુવર્ણ-રૂપ્યાદિ યુક્ત ચૂડામણિ-મુગટ-કુંડલ-હાર-અર્ધહાર-બહિરખાં-કંકણ-ઝુંબકાસહિત કંદોરો-મુદ્રિકા-નુપૂર આદિ ભાત ભાતના આભૂષણો આપે છે.

૯. ગેહાકાર-વિવિધપ્રકારના નિવાસરૂપ પ્રાસાદો આપે છે. આ કલ્પવૃક્ષો તથાપ્રકારના સ્વભાવથી જ નાના પ્રકારના ગોળ-ત્રિકોણ-ચતુષ્કોણાદિના આકારે કોટ-પ્રાકાર-ઝરૂખા સુખપૂર્વક ચઢવા ઉતરવાને માટે પગથીયા, નાના પ્રકારની કારીગરીવાળા બારી-બારણા, અનેક ગુપ્ત અને પ્રગટ શ્રેષ્ઠ ઓરડા અને ચિત્ર-વિચિત્ર ભોંયતલીયા વડે યુક્ત, ચંદ્રમાની માફક ઉજ્જવળ વિચિત્ર ચિત્રોવડે સુશોભિત ભીંતો સર્વ ઋતુમાં સુખને આપે તેવા એકાદિ અનેકમાળવાળા પ્રાસાદ, બંગલા, હવેલીઓ, સુખપૂર્વક પ્રવેશ, નિર્ગમ, ચઢવું, ઉતરવા સહિત રંગબેરંગી સુંદર મહેલો, જ્યારે યુગલિયાને આરામ કરવો હોય ત્યારે તેનો આશ્રય લે છે. આ કલ્પવૃક્ષો ફળરૂપ પરિણમન પામેલ ન સમજવા. કિન્તુ સ્વયં વૃક્ષ-ગૃહાકારે જાણવું સમજવું.

૧૦. અનિયત-આ નવ પ્રકારના કલ્પવૃક્ષોથી અતિરિક્ત છે. જે વસ્ત્ર, આસન, શય્યાદિ વિવિધપદાર્થોને આપે છે. આ કલ્પવૃક્ષોના ફળો નાના દેશોત્પન્ન વસ્ત્રોના ભેદો જે મન, ચક્ષુઃ અને શરીરને સુખ આપે તેનાથી પણ અધિક તથાવિધ દેવદૂષ્ય આદિ ઉત્તમ જાતિના રંગબેરંગી અતિસૂક્ષ્મ, સુકોમલ, નિર્મલ વસ્ત્રરૂપે સ્વાભાવિક પરિણામ પામે છે, તેમજ આસન, શય્યાદિ આપે છે.

આ કલ્પવૃક્ષો વનસ્પતિકાય હોય (કારણ કે-अपदेषु कल्पवृक्षः) છે. આ દશ પ્રકારના કલ્પવૃક્ષો પ્રવચનસારોદ્ધાર, ભાવલોકપ્રકાશ, તથા ક્ષેત્રસમાસાદિ ગ્રન્થોથી દેવાધિષ્ઠિત હોતા નથી. કિન્તુ સ્વાભાવિક તથા પ્રકારના કાલાદિ પરિણામવાળા છે. દરેક જાતિના કલ્પવૃક્ષો સ્થાને સ્થાને અનેકાનેક હોય છે પણ એકાદિ જાતિવાળા હોતા નથી. કલ્પવૃક્ષ સિવાય વર્તમાન જાતિના અશોક-ચમ્પક-પુન્નાગ-પ્રિયંગુ-આમ્રાદિના ઝાડો ઠેર ઠેર નાના પ્રકારના હોય છે. "(પૂ. શ્રીદાનસૂરિમ. ના. પ્રશ્નોત્તર ભા. ૧, પાને ૧૮, પ્ર. ૩૨-કલ્પવૃક્ષ, ચિન્તામણિરત્નઆદિ ઉત્તમવસ્તુઓ અર્થીજનોના મનોરથને પોતાની શક્તિથી સફળ કરે છે યા દેવોની સહાયથી ? ઉ.-કલ્પવૃક્ષાદિકના અધિષ્ઠાયકદેવતાઓ અર્થીજનોની ઈચ્છા પૂર્ણ કરે છે, શ્રીવીતરાગસ્તવની ટીકામાં કહ્યું છે કે ''कल्पविटपी तथाविधदेवतासन्निधानादर्थि-सार्थमनोरथप्रथनेन प्रभावाढ्यो भवति'' સારાંશ=કલ્પવૃક્ષ તેવા પ્રકારના દેવાદિની સહાયવડે અર્થીવર્ગની મનોરથ પૂર્તિ કરવાથી પ્રભાવશાળી થાય છે. આ રીતે ચિન્તામણિ રત્નાદિ પદાર્થો માટે પણ સમજી લેવું.)"

[1]છ આરા અવસર્પિણી તથા ઉત્ક્રમથી (ઉત્સર્પિણી) કાલ-આયુષ્ય-પ્રમાણાદિ કોષ્ટક

ક્રમ	છ આરાના નામ	ઉત્ક્રમ	ફલ.	કાલ-પ્રમાણ	આયુષ્ય	શરીર ઊંચાઈ	આહારેચ્છા	આહાર પ્રમાણ	પાંસળી	અપત્ય પાલન.	જંબૂદ્વીપમાં આવેલ સાતે ક્ષેત્રમાં એક સરખા કાલનું પ્રમાણ.
૧	સુષમ-સુષમ	(૬)	જેમાં સુખ ઘણું ઘણું હોય છે	૪ કોડા-કોડિ સાગરોપમ	૩ પલ્યોપમ	૩ ગાઉ	દિવસ ૩ બાદ	તુવર પ્રમાણ	૨૫૬	૪૯ દિવસ	દેવકુરુ તથા ઉત્તરકુરુ-આ બે ક્ષેત્રમાં સદૈવ અવસર્પિણીના બીજા આરા સદશ કાળ છે.
૨	સુષમ	(૫)	જેમાં ઘણું સુખ છે	૩ કોડા-કોડિ સાગરોપમ	૨ પલ્યોપમ	૨ ગાઉ	દિવસ ૨ બાદ	બોર પ્રમાણ	૧૨૮	૬૪ દિવસ	હરિવર્ષ તથા રમ્યક-આ બે ક્ષેત્રમાં સર્વદા અવસર્પિણીના બીજા આરા સદશ કાળ છે.
૩	સુષમ-દુઃષમ	(૪)	જેમાં ઘણું સુખ અને થોડું દુઃખ	૨ કોડા-કોડિ સાગરોપમ	૧ પલ્યોપમ	૧ ગાઉ	દિવસ ૧ બાદ	આમળા પ્રમાણ	૬૪	૭૯ દિવસ	હૈમવંત તથા હૈરણ્યવંત-આ બે ક્ષેત્રમાં નિત્ય અવસર્પિણીના ત્રીજા આરા સદશ કાળ છે.
૪	દુઃષમ-સુષમ	(૩)	જેમાં દુઃખ ઘણું કિન્તુ સુખ થોડું	૧ કોડાકોડિમાં (૪૨૦૦૦ વર્ષન્યૂન)	પૂર્વ-કોડ વર્ષ.	૫૦૦ ધનુષ્ય	અનિયત	અનિયત		અનિયત	મહાવિદેહ-આ ક્ષેત્રમાંહંમેશાઅવસર્પિણીના ચોથા આરા સદશ કાળ છે.
૫	દુઃષમ	(૨)	જેમાં ઘણું દુઃખ હોય, પણ ઘણું ઘણું દુઃખ ન હોય તે કાલ.	૨૧૦૦૦ વર્ષ	૧૩૦ વર્ષ	૭ હાથ	અનિયત	અનિયત		અનિયત	
૬	દુઃષમ-દુઃષમ	(૧)	જેમાં ઘણું જ ઘણું જ દુઃખ	૨૧૦૦૦ વર્ષ	૨૦ વર્ષ	૨ હાથ	અનિયત	અનિયત		અનિયત	

૧. **સુષમ-દુઃષમ**- આ બે શબ્દોમાં પ્રથમ શબ્દ અધિકતાવાળો છે. જ્યારે દ્વિતીય શબ્દ વિપરીત અલ્પવાચક જાણવો, અને જ્યાં દ્વિતીય શબ્દ ન હોય ત્યાં પ્રથમ શબ્દની અપેક્ષાએ ન્યૂનતા જાણવી.

શ્રીમહાવીરસ્વામીના નિર્વાણથી ભાવિ
૨૪ જિનોની ઉત્પત્તિનો કાળ

૩ વર્ષ અને ૮ાા	માસ ગયે છતે, ચતુર્થ (ચોથા) આરાની સમાપ્તિ, અને બીજે દિવસે.
૨૧૦૦૦ વર્ષ	નો, પાંચમાં આરાની શરૂઆત.
૨૧૦૦૩ વર્ષ અને ૮ાા	માસ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી ગયે છતે (પાંચમા આરાની સમાપ્તિ) અને,
૨૧૦૦૦ વર્ષ	નો, છટ્ઠા આરાની શરૂઆત.
૪૨૦૦૩ વર્ષ અને ૮ાા	માસ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી ગયે છતે છટ્ઠો આરો (અને આમ અવસર્પિણી કાલ) સમાપ્ત, અને,
૨૧૦૦૦ વર્ષ	નો, ઉત્સર્પિણીના પ્રથમ આરાની શરૂઆત.
૬૩૦૦૩ વર્ષ અને ૮ાા	માસ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી ગયે છતે (ઉત્સર્પિણીનો પ્રથમ આરો સમાપ્ત) અને
૨૧૦૦૦ વર્ષ	નો, ઉત્સર્પિણીના બીજા આરાની શરૂઆત.
૮૪૦૦૩ વર્ષ અને ૮ાા	માસ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી ગયે ઉત્સર્પિણીનો બીજો આરો સમાપ્ત. અને,
૩ વર્ષ અને ૮ાા	માસ, ત્રીજા-આરાના ગયે પ્રથમ તીર્થંકર જન્મ.
૮૪૦૦૭ વર્ષ અને ૫,	માસ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી ગયે (શ્રેણિકરાજાનો જીવ) પ્રથમ તીર્થંકર શ્રીપદ્મનાભજિન તરીકે જન્મ.

૧ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	ચોરાશી હજાર સાત અને પાંચ માસ ગયે (શ્રેણિક રાજાનો જીવ) પ્રથમ તીર્થંકર શ્રીપદ્મનાભજિન તરીકે જન્મ, બાદ અઢીસો વર્ષે બીજા શ્રીસૂરદેવજિન જન્મ.
૨ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	ચોરાશી હજાર બસોને સત્તાવન વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે બીજા શ્રીસૂરદેવજિન જન્મ, બાદ ત્યાશી હજાર સાતશોને પચાસ વર્ષે ત્રીજા શ્રીસુપાર્શ્વજિન જન્મ.
૩ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	એક લાખ અડસઠ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે ત્રીજા શ્રીસુપાર્શ્વજિન જન્મ, બાદ-પાંચ લાખ વર્ષે ચોથા શ્રીસ્વયંપ્રભજિન જન્મ.
૪ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	છ લાખ અડસઠ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે ચોથા શ્રીસ્વયંપ્રભજિન જન્મ, બાદ-છ લાખ વર્ષે પાંચમાં શ્રીસર્વાનુભૂતિજિન જન્મ.
૫ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	બાર લાખ અડસઠ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે પાંચમાં શ્રીસર્વાનુભૂતિજિન જન્મ, બાદ-ચોપન લાખ વર્ષે છટ્ઠા શ્રીદેવશ્રુતજિન જન્મ.

૬ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	છાસઠ લાખ અડસઠ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે છટ્ઠા શ્રીદેવશ્રુતજિન જન્મ, બાદ-એક હજાર કોડ વર્ષ ગયે સાતમાં શ્રીઉદયજિન જન્મ.
૭ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	એક હજાર ક્રોડ વર્ષ છાસઠ લાખ અડસઠ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે સાતમાં શ્રીઉદયજિન જન્મ, બાદ-એક હજાર ક્રોડ વર્ષ ન્યૂન એવા પા પલ્યોપમેં આઠમાં શ્રીપેઢાલજિન જન્મ.
૮ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	પા પલ્યોપમ છાસઠ લાખ અડસઠ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે આઠમાં શ્રીપેઢાલજિન જન્મ, બાદ-અડધા પલ્યોપમે નવમાં શ્રીપોટ્ટિલજિન જન્મ.
૯ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	પોણો પલ્યોપમ છાસઠ લાખ અડસઠ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે નવમાં શ્રીપોટ્ટિલજિન જન્મ, બાદ-પોણો પલ્યોપમ ન્યૂન એવા ત્રણ સાગરોપમે દશમાં શ્રીશતકીર્તિજિન જન્મ.
૧૦ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	ત્રણ સાગરોપમ છાસઠ લાખ અડસઠ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે દશમાં શ્રીશતકીર્તિજિન જન્મ, બાદ-ચાર સાગરોપમે અગ્યારમાં શ્રીમુનિસુવ્રતજિન જન્મ.
૧૧ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	સાત સાગરોપમ છાસઠ લાખ અડસઠ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે અગ્યારમાં શ્રીમુનિસુવ્રતજિન જન્મ, બાદ-નવ સાગરોપમે બારમાં શ્રીઅમમજિન જન્મ.
૧૨ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	સોલ સાગરોપમ છાસઠ અડસઠ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે બારમાં શ્રીઅમમજિન જન્મ, બાદ-ત્રીશ સાગરોપમે તેરમાં શ્રીનિષ્કષાયજિન જન્મ.
૧૩ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	છેતાલીશ સાગરોપમ છાસઠ લાખ અડસઠ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે તેરમાં શ્રીનિષ્કષાયજિન જન્મ, બાદ-ચોપન સાગરોપમે ચઉદમાં શ્રીનિષ્પુલાકજિન જન્મ.
૧૪ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	એકશો સાગરોપમ છાસઠ લાખ અડસેઠ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે ચઉદમાં શ્રીનિષ્પુલાકજિન જન્મ, બાદ-એકશો સાગરોપમ છાસઠ લાખ છવીસ હજાર વર્ષ ન્યૂન એવા એક ક્રોડ સાગરોપમે પંદરમાં શ્રીનિર્મમજિન જન્મ.

૧૫ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	એક ક્રોડ સાગરોપમ બેતાલીશ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે પંદરમાં શ્રીનિર્મમજિન જન્મ, બાદ-નવ ક્રોડ સાગરોપમે સોલમાં શ્રીચિત્રગુપ્તજિન જન્મ.
૧૬ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	દશ ક્રોડ સાગરોપમ બેતાલીશ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે સોલમાં શ્રીચિત્રગુપ્તજિન જન્મ, બાદ-નેવું ક્રોડ સાગરોપમે સત્તરમાં શ્રીસમાધિજિન જન્મ.
૧૭ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	સો ક્રોડ સાગરોપમ બેતાલીશ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે સત્તરમાં શ્રીસમાધિજિન જન્મ, બાદ-નવસે ક્રોડ સાગરોપમે અઢારમાં શ્રીસંવરજિન જન્મ.
૧૮ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	એક હજાર ક્રોડ સાગરોપમ બેતાલીશ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે અઢારમાં શ્રીસંવરજિન જન્મ, બાદ-નવ હજાર ક્રોડ સાગરોપમે ઓગણીશમાં શ્રીયશોધરજિન જન્મ.
૧૯ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	દશ હજાર ક્રોડ સાગરોપમ બેતાલીશ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે ઓગણીશમાં શ્રીયશોધરજિન જન્મ, બાદ-નેવું હજાર ક્રોડ સાગરોપમે વીશમાં શ્રીવિજયજિન જન્મ.
૨૦ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	એક લાખ ક્રોડ સાગરોપમ બેતાલીશ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે વીશમાં શ્રીવિજયજિન જન્મ, બાદ-નવ લાખ ક્રોડ સાગરોપમે એકવીશમાં શ્રીમલ્લજિન જન્મ.
૨૧ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	દશ લાખ ક્રોડ સાગરોપમ બેતાલીશ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે એકવીશમાં શ્રીમલ્લજિન જન્મ, બાદ-દશ લાખ ક્રોડ સાગરોપમે બાવીશમાં શ્રીદેવજિન જન્મ.
૨૨ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	વીશલાખ ક્રોડ સાગરોપમ બેતાલીશ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે બાવીશમાં શ્રીદેવજિન જન્મ, બાદ-ત્રીશ લાખ ક્રોડ સાગરોપમે ત્રેવીશમાં શ્રીઅનંતવીર્યજિન જન્મ.
૨૩ શ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	પચાશ લાખ ક્રોડ સાગરોપમ બેતાલીશ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે ત્રેવીશમાં શ્રીઅનંતવીર્યજિન જન્મ, બાદ-પચાશલાખ ક્રોડ સાગરોપમે ચોવીશમાં શ્રીભદ્રજિન જન્મ.
૨૪માંશ્રીમહાવીરભગવાનના નિર્વાણથી	એક કોડાકોડી સાગરોપમ બેતાલીશ હજાર સાત વર્ષ અને પાંચ માસ ગયે, ચોવીશમાં શ્રીભદ્રજિન જન્મ.

[1]ભવિષ્યમાં થનારા શ્રીતીર્થંકરોના સાક્ષીપાઠ, મતાન્તરો અને કોષ્ટક

મુખ્યતયા ભવિષ્યમાં થનારા તીર્થંકરદેવોના નામો સૂત્રાદિમાં ફેરફાર દેખાતા નથી, છતાં શ્રીસમવાયાંગસૂત્રના મૂળમાં તથા શ્રીપ્રવચનસારોદ્ધારમાં શ્રીસમવાયાંગસૂત્રના આવતા સાક્ષીપાઠમાં-૧૯માં અનિઅટ્ટી, (અનિવર્તિ) ૨૧-માં વિમલ લીધા છે અને ચોવીશમાં ભદ્રજિન લીધા નથી, એટલે ત્રેવીશ તીર્થંકરદેવોના નામ થાય છે. હવે શ્રીસમવાયાંગસૂત્રના મૂળમાં તથા-ભાષાન્તરના મૂલાર્થમાં- ''सर्वभावविद् जिनेश्वर १२''માં લીધા તેમ શ્રીપ્રવચનસારોદ્ધારમાં આવતા શ્રીસમવાયાંગસૂત્રનાં સાક્ષીપાઠમાં પણ-

यथा-''महापउमे १ सुरदेवे, २ सुपासे ३ य सयंपभे ४ ।
सव्वाणुभूई ५ अरहा, देवगुत्ते ६ य होक्खइ ॥१॥
उदए ७ पेढालपुत्ते ८ य पोट्टिल्ले ९ सयए १० इय ।
मुणिसुव्वए ११ अरहा, सव्वभावविऊ १२ जिणे ॥२॥
अममे १३ निक्कसाए १४ य निप्पुलाए १५ य निम्ममे १६ ।
चित्तगुत्ते १७ समाही १८ य आगमस्सेण होक्खइ ॥३॥
संवरे १९ अनियट्टी २० य विवाए (विजए) २१ विमले २२ य ।
देवोववाए २३ अरिहा अणंतविजए २४ इय'' ॥४॥

''सव्वभावविऊ'' બારમાં લેઈ ચોવીશનો મેળ કરેલ છે. હવે- ''सव्वभावविऊ'' એ સ્વતંત્ર તીર્થંકર તરીકે નામ નથી પરન્તુ ''जिणे'' શબ્દનું વિશેષણ છે અને ''सव्वभावविऊ'' સ્વતંત્ર તીર્થંકરનામ લઈએ તો ''अमम'' એ તેરમા તીર્થંકર થાય છે અને આમ ''अमम'' એ બારમા તીર્થંકર તરીકે બધામાં મળી જાય છે.

વળી ભાવલોકપ્રકાશમાં શ્રીસમવાયાંગસૂત્રના આવતા સાક્ષીપાઠમાં-

समवायाङ्गसूत्रे तु-''महापउमे १ सुरदेवे २ सुपासे य ३ सयंपभे ४ ।
सव्वानुभूती ५ अरहा, देवगुत्ते ६ जिणुत्तमे ॥२(१)॥
उदए ७ पेढालपुत्ते य ८, पोट्टिले ९ सतए तिय १० ।
मुणिसुव्वते य अरहा ११, सव्वभावविदू जिणे ॥३(२)॥

---

૧. જુઓ પૃ. ૧૧૩-૧૧૪ શ્લોક-૩૨૭થી ૩૪૨.

अममे १२ णिक्कसाए य १३, निप्पुलाए य १४ निम्ममे १५ ।
चित्तगुत्ते १६ समाही य १७, आगमेस्साए होक्खई ॥४(३)॥
संवरे १८ अणिअट्टी य १९, विजए २० विमलेति य २१ ।
देवोववाए २२ अरहा, अणंतविरिए २३ भद्देति य २४'' ॥५(४)॥

भद्देति આ શબ્દથી ભદ્રજિન ૨૪માં અહીં લીધા છે અને ચોવીશનો મેળ કરેલ છે અને અત્રે પણ ''सव्वभाविवदू'' શબ્દથી બારમા જિન તરીકે લીધેલ નથી. તેમજ શ્રીપ્રવચનસારોદ્ધારે પણ भद्रजिन આવે છે. જેમકે- ''देवजिण २२ अणंतविरियं २३ भद्दजिणं २४ भावभरहंमि'' ॥२९५॥

હવે પાછળના કોષ્ટકમાં ૧૯મા યશોધર, ૨૧મા મલ્લ અને ૨૪મા ભદ્રજિન લીધા છે, બીજા બધા બરાબર છે વિશેષ કોષ્ટકથી જાણી શકાય છે.

ભવિષ્યમાં થનારા તીર્થંકરજીવો સંબન્ધી-શ્રીસમવાયાંગસૂત્રના મૂલમાં આમ સામાન્યથી તીર્થંકર જીવોની સંખ્યા ગણતાં ૨૫ થાય છે અને શ્રીજૈનધર્મપ્રસારકસભાના તરફથી બહાર પડેલ શ્રીસમવાયાંગસૂત્ર-મૂળ અને ટીકાના ભાષાંતરના મૂળમાં ૨૫ તીર્થંકર જીવોના નામનિર્દેશ છે, જ્યારે ભાષાંતરના મૂલાર્થમાં-૨૦મા તીર્થંકરજીવ "કૃષ્ણ-દ્વીપાયન ૨૦" ભેગા લઈ અને ૨૩મા "દારુમૃત ૨૩" જુદા લઈ ચોવીશનો મેળ કરેલ છે.

શ્રીસમવાયાંગસૂત્રનો મૂળ પાઠ, સૂત્ર-૧૫૯ મૂળ-ગાથા, તથા ભાષાન્તરના મૂળમાં, આ પ્રમાણે છે. તે અંગે સાક્ષીપાઠ–

''एएसि णं चउव्वीसाए तित्थकराणं पुव्वभविया चउवीसं नामधेज्जा भविस्संति, तंजहा-

''सेणिय सुपास उदए पोट्टिल्ल अणगार तह दढाऊ य ।
कत्तिय संखे य तहा नंद सुनंदे य सत्तए य ॥७७॥
बोद्धव्वा देवई य सच्चइ तह वासुदेव बलदेवे ।
रोहिणी सुलसा चेव तत्तो खलु रेवई चेव ॥७८॥
ततो हवइ सयाली बोद्धव्वे खलु तहा भयाली य ।
दीवायणे य कण्हे तत्तो खलु नारए चेव ॥७९॥
अंबड दारुमडे य साईबुद्धे य होई बोद्धव्वे ।
भावी तीत्थगराणं णामाइं पुव्वभवियाइं'' ॥८०॥

હવે ભાવલોકપ્રકાશગ્રન્થમાં શ્રીસમવાયાંગસૂત્રના ઉદ્ધૃત સાક્ષીપાઠમાં ૨૦ અને ૨૧મા દ્વીપાયન અને કૃષ્ણ બે જુદા લીધા છે અને ૨૩મા દારૂમડ શબ્દ નથી અને ૨૪નો મેળ કરેલ છે.

સાક્ષીપાઠ-

"सेणिअ १ सुपास २ उदए ३ पोट्टिल अणगार ४ तह दढाऊ ५ अ ।
कत्तिअ ६ संखे अ ७ तहा नंद ८ सुनंदे ९ अ सयए अ १० ॥१॥
बोद्धव्वा देवई चेव ११ सच्चइ १२ तह वासुदेव १३ बलदेवे १४ ।
रोहिणी १५ सुलसा १६ चेव तत्तो खलु रेवती १७ चेव ॥२॥
तत्तो हवइ सयाली १८ बोद्धव्वे खलु तहा भयाली य १९ ।
दीवायणे अ २० कण्हो २१ तत्तो खलु नारए चेव २२ ॥३॥
अंबडे अ २३ तहा साईबुद्धे (चरमे) अ २४ होइ बोद्धव्वे ।
उस्सप्पिणि आगमेस्साए तित्थयराणं तु पुव्वभवा" ॥४॥

इति प्रवनचसारोद्धारेऽप्येवं दृश्यते, किं चात्र वासुदेवजीवस्त्रयोदशजिनः प्रोक्तः, अन्तकृत्सूत्रे तु द्वादशस्तदुक्तं-"आगमेस्साए उस्सप्पिीए पुंडेसु जणवएसु सतदुवारे नयरे बारसमो अममो णाम अरहा भविस्सइ" त्ति, अत्र द्वादशतीर्थकरोत्पत्तिः साधिकषोडशाब्दिव्यतिक्रमे स्यात्, विमलजिनस्थानीयत्वात्तस्य, ईयांश्च कालो नारकभवाद्यैश्चतुर्भिर्भवैः पूर्वोक्तैः सुपूरः स्यात्, त्रयोदशजिनस्तु वासुपूज्यस्थानीयः, तदुत्पत्तिस्तु साधिकषट्चत्वारिंशदब्दिव्यतिक्रमे, तावान् कालस्तु पूर्वोक्तैर्भवैर्दुष्पूरो वासुदेवजीवस्येति ध्येयं । अत्र चैतेषां पक्षाणां विसंवादे बहुश्रुताः सर्वविदो वा प्रमाणमिति ज्ञेयम् । ये च नोक्ता व्यतिकरा जिनानां भाविनामिह । केचित्तेऽत्यन्तविदिताः केचिच्चाविदिता इति" ॥

ભવિષ્યમાં થનારા શ્રીતીર્થંકરોનો કોષ્ટક

અત્રે શ્રીજિનસુંદરસૂરીશ્વરજીમ.ના બનાવેલ શ્રીદીપાલિકાકલ્પમાં આવતા ભવિષ્યમાં થનારા શ્રીતીર્થંકરદેવોના નામો તથા જીવોના નામોને અનુલક્ષીને કોષ્ટકમાં તથા ગ્રન્થાન્તરોમાં આવતા મતાન્તરો પણ કોષ્ટકાદિમાં આપેલ છે, છતાં તત્સંબંધી જે કાંઈ વિશેષ સમ્બન્ધ તથા માહિતી ઉપલબ્ધ થયેલ છે તે અહીં નીચે આપવામાં આવે છે–

શ્રી વીરભગવાનના શાસનમાં બાંધેલ તીર્થંકરનામકર્મ-જીવોના નામો શ્રીઠાણાંગસૂત્ર નવમા ઠાણાંગનો પાઠ-૧

"समणस्स णं भगवतो महावीरस्स तित्थंसि णवहिं जीवेहिं तित्थगरनामगोत्ते कम्मे निव्वत्तिते सेणितेणं सुपासेणं उदातिणा पोट्टिलेणं अणगारेणं दढाउणा संखेणं सततेणं सुलसाए सावितातेे रेवतीते ९" (સૂ. ૯૬૧)

ટીકામાંથી-૧ શ્રેણિક-રાજા પ્રસિદ્ધ, ૨. સુપાર્શ્વ-વીરપ્રભુના કાકાનો જીવ, ૩. ઉદાયી-કોણિકપુત્ર, ૪-પોટ્ટિલ-અણગાર અપ્રસિદ્ધ છે, ૫. દઢાયુષ અપ્રસિદ્ધ છે, ૬-૭. શંખ-શતક

શ્રાવસ્તીનગરીના શ્રાવક છે, શતનું અપરનામ પુષ્કલી છે, ૮. સુલસા-નાગરથિકભાર્યા, ૯. રેવતી-શ્રીવીરપ્રભુને મેંઢક ગામે ઔષધ (બીજોરાપાક) દેવાવાળી.

श्राद्धदिनकृत्य ભા० ૨ પાના ૧૮ માં પાઠ-૨

तदाह-''सेणिय १ सुपास २ पोट्टिल ३ उदाइ ४ संखे ५ दढायु ६ सयगे ७ य ।
सुलसा ८ रेवई ९ वीरस्स बद्धतित्थत्तणा नवए'' ॥२१२॥

श्रेणिकः-प्रतीतः, सुपार्श्व-भगवतः पितृव्यः, उदायी-कूणिकपुत्रः, शङ्ख-शतकौ-श्रावस्ती श्रावकौ, शतकस्तु-पुष्कलीत्यपराख्यः, सुलसा-नागरथिकभार्या, रेवती-मेण्ढकग्रामे भगवत औषधदात्री, शेषौ तु अप्रतीतौ ॥

૧. श्रीपद्मनाभ-શ્રેણિકઆત્મા, શ્રીવીરપ્રભુના નિર્વાણથી ૮૪૦૦૭ વર્ષને પાંચમાસનું જન્માંતર સમજવું, હાલ તેઓ પહેલી નરકમાં છે.

૨. श्रीसूरदेव-સુપાર્શ્વઆત્મા, તે શ્રીવીરપ્રભુના કાકાનો જીવ. શ્રીસ્થા. સૂત્ર-૬૯૧, નવમે ઠાણે, પાને-૪૩૨, શ્રીપ્રવચનસારોદ્ધારે, ભાવલોકપ્રકાશે, તથા ઉપદેશપ્રાસાદ ભા. ભાગ-ત્રીજે ત્યાં પણ આ પ્રમાણે છે. વિ.વિ.વિ. ભા. ૫ માં ભુવનપતિમાં ગયા છે, અન્ય મતે બીજા દેવલોકમાં, બીજા દેવલોકમાં એકપલ્યોપમથી અધિક જઘન્ય આયુષ્ય સ્થિતિ છે.

૩. श्रीसुपार्श्व-ઉદાયીઆત્મા, કોણિકપુત્ર. હવે શ્રીસ્થા. સૂત્રે નવમે ઠાણે, શ્રીપ્રવચનસારોદ્ધારે પણ કોણિકપુત્ર કહેલ છે, તથા ઉપદેશપ્રાસાદ ભા. ભાગ-ત્રીજે શ્રેણિકરાજાના પૌત્ર અને કોણિકપુત્ર કહેલ છે. વિ. વિ. વિ. ભા. ૫ માં ભુવનપતિમાં ગયા છે, મતાન્તરે ત્રીજા દેવલોકમાં. ત્યાં જઘન્ય આયુષ્ય સ્થિતિ બે સાગરોપમની છે.

(उदायी-एकदा च निशि देशनिर्द्धाटितरिपुराजपुत्रे द्वादशवार्षिकद्रव्यसाधुना कृत-पौषधोपवासः सुखप्रसुप्तः कङ्कायःकर्तिकाकण्ठकर्तनेन विनाशित इति स्थानाङ्गे)

૪. स्वयंप्रभ-पोट्टिलઅણગાર (સાધુ) અપ્રસિદ્ધ છે. વિ. વિ. વિ. ભા. ૫ માં તથા અન્યમતે ચોથા દેવલોકે, ચોથા દેવલોકમાં જઘન્ય આયુષ્ય સ્થિતિ બે સાગરોપમ અધિક છે.

૫. श्रीसर्वानुभूति-દઢાયુઆત્મા, શ્રીમલ્લિનાથના કાકાનો જીવ કહે છે અને દીવાળીકલ્પ ભાષાન્તરે શ્રાવકનો જીવ કહેલ છે, જ્યારે શ્રીસ્થા. સૂત્રે અપ્રસિદ્ધ છે. વિ.વિ.વિ. ભા. ૫ માં તથા અન્યમતે બીજા દેવલોકે ગયા છે, જ્યાં જઘન્ય આયુષ્ય સ્થિતિ પલ્યોપમથી અધિક છે.

૬. श्रीदेवश्रुत-कीर्तिઆત્મા, કાર્તિકશેઠ-આનંદગાથાપતિના પિતાનો જીવ. વિ. વિ. વિ. ભા. ૫ માં તથા અન્યમતે પ્રથમ દેવલોક.

૭. श्रीउदय-શંખ-શતક, ભાવલોકપ્રકાશમાં આ નામના શ્રાવકો શ્રાવસ્તી નગરીમાં વસે છે. શ્રીવર્દ્ધમાનસ્વામીએ પર્ષદામાં શંખની સ્તુતિ કરેલ છે અને વિદેહે મોક્ષ જશે, શ્રીભગવતીજીમાં પણ

કહેલ છે, કે એમનું આયુષ્ય ચાર પલ્યોપમનું છે. અને છટ્ઠા તીર્થંકરનું માન સંખ્યાતુ છે, માટે અન્ય લેવા, વળી સ્થાનાંગસૂત્રે-ટીકામાં આજ શંખને કહેલ છે–

अस्य शङ्खस्य-एवं यो वर्द्धमानेन, स्तुतस्ताद्दशपर्षदि ।
विदेहे सेत्स्यमानोऽसौ, पञ्चमाङ्ग उदीरितः ॥३८॥
स्वर्गेऽस्यायुरपि प्रोक्तं, श्रुते पल्यचतुष्टयम् ।
षष्ठो जिनस्तु श्रीमल्लिजिनस्थाने भविष्यति ॥३९॥
ततश्च-संख्येय एव कालः स्याद्भाविषष्ठजिनोदये ।
तत् षष्ठजिनजीवो यः शङ्खोऽन्यः सेति बुध्यते ॥४०॥

स्थानाङ्गवृत्तौ त्वयमेव शङ्खो भावितीर्थकृत्तया प्रोक्तस्तदाशयं न वेद्मीति ।
जीवः शङ्खस्य षष्ठोऽर्हन्, भावी देवश्रुताभिधः ।
भविष्यत्युदयाख्योऽर्हन्नन्दीजीवश्च सप्तमः ॥४१॥

ફુટનોટમાં-આ પ્રમાણે- ''**श्रीस्थानाङ्गवृत्तौ हि शङ्खस्य भावितीर्थकृत्वोक्तावपि न षष्ठजिनतयोक्तिः ततो नामान्तरेणान्यजिनपूर्वभवः स्यात्**'' ॥ ઉ. પ્રા. ભા. ભા. ૩માં પણ બીજા શંખને લીધેલા છે. વિ. વિ. વિ. ભા. ૫ માં તથા અન્યમતે બારમાં દેવલોકમાં ગયેલ છે, ત્યાં જઘન્ય આયુષ્ય સ્થિતિ ૨૧ સાગરોપમની છે.

૮. **श्रीपेढाल**-આનંદશ્રાવક, તે શ્રીવીરપ્રભુના દશ શ્રાવક પૈકીના ન લેવા, કારણ કે તે આનંદ પ્રથમ દેવલોકે ચારપલ્યોપમ આયુષ્ય, મહાવિદેહે જન્મ અને મોક્ષ કથન છે, માટે અન્ય લેવા. વિ. વિ. વિ. ભા. ૫ માં પ્રથમ દેવલોક કહેલ છે.

૯. **श्रीपोट्टिल**-સુનંદઆત્મા, ઉ. પ્રા. ભા. ભા. ૩ જે તથા વિ. વિ. વિ. ભા. ૫માં પણ સુનંદાશ્રાવિકા કહેલ છે. વિ. વિ. વિ. ભા. ૫ માં તથા અન્યમતે પાંચમે દેવલોક ગયેલ છે, જ્યાં જઘન્ય આયુષ્ય સ્થિતિ ૭ સાગરોપમની છે.

૧૦. **श्रीशतकीर्ति**-શતકશ્રાવક, ભાવ. પ્ર. માં પણ કહેલ છે કે - શતક-શંખનો સહચર હતો અપરનામ પુષ્કલી, શ્રીહેમવીરચરિત્રે ૯માં કૈકસી-જીવ, અને ૧૦માં રેવતીજીવ કહેલ છે. ઉ. પ્રા. ભા. ભા. ૩માં શતકનું અપર નામ પુષ્કલી, તથા શ્રીભગવતીમાં પણ આ પ્રમાણે કહેલ શ્રાવકનો જીવ સમજવો. વિ. વિ. વિ. ભા. ૫ માં તથા અન્યમતે ત્રીજી નરકે.

૧૧. **श्रीमुनिसुव्रत**-દેવકીઆત્મા, શ્રીકૃષ્ણજીની માતા-ઉ. પ્રા. ભા. ભા. ૩ જે કહેલ છે. વિ. વિ. વિ. ભા. ૫ માં તથા અન્ય મતે આઠમાં દેવલોકે, હવે ત્યાં જઘન્ય આયુષ્ય સ્થિતિ ૧૭ સાગરોપમની છે.

૧૨. **श्रीअमम**-કૃષ્ણમહારાજાનો આત્મા, કૃષ્ણ-**वसुदेवहिण्डौ तु ''कण्हो तइयपुढवीओ**

उव्वट्टित्ता भारहे वासे सयदुवारे नयरे पत्तमंडलियभावो पव्वज्जं पडिवज्जिय तित्थयरनामं प(उ)वज्जिता वेमाणिए उववज्जिता दुवालसमो अममनामतित्थयरो भविस्सइ'' इत्युक्तमिति ज्ञेयं ॥ ઉ. પ્રા. ભા. ભા. ૩ માં પણ શ્રીકૃષ્ણ બારમાં લીધા છે અને ત્યાં કહ્યું છે કે સમવાયાંગસૂત્રમાં કહેલું છે કે, કૃષ્ણ ભાવી ચોવીશીમાં તેરમાં (હવે-આને ઉત્ક્રમથી લઈએ તો આવી શકે છે જેમકે ૨૪-૨૩-૨૨ ઇત્યાદિ ૧૩માં અમમ નામે થાય છે.) તીર્થંકર થશે તત્ત્વબહુશ્રુતગમ્ય. શ્રીઠાણાંગસૂત્રજી આઠમાં ઠાણામાં સૂત્ર ૬૨૭ની ટીકામાં શ્રીકૃષ્ણમહારાજા અમમ નામે બારમાં તીર્થંકર થશે. હાલ તેઓ ત્રીજી નરકમાં છે.

૧૩. **श्रीनिष्कषाय**-સત્યકીવિદ્યાધરઆત્મા, ચેડામહારાજની પુત્રી સુજયેષ્ઠા સાધ્વીનો પુત્ર, અગ્યારમો-રુદ્ર (લોકમાં મહાદેવ તરીકે પ્રસિદ્ધ) પેઢાલપુત્ર છે. કોઈ હરસત્યકી-રાવણનો પુરોહિત કહે છે.

૧૪. **निष्पुलाक**-બલદેવઆત્મા, છઠ્ઠા દેવલોકે. ભાવ પ્ર.માં કહ્યું છે. કે શ્રીકૃષ્ણમહારાજાના ભાઈનો જીવ ન લેવો. કારણ કે તે શ્રીહેમચંદ્રસૂરિકૃત શ્રીનેમિનાથચરિત્રમાં તથા શ્રીઆવશ્યકનિર્યુક્તિમાં શ્રીઅમમનાથતીર્થે મોક્ષ જશે અને તેઓ પાંચમાં દેવલોકમાં ગયા છે.

૧૫. **श्रीनिर्मम**-સુલસાશ્રાવિકા, નાગરથિક ભાર્યા, અંબડપરીક્ષિત સુલસાને શ્રીવીરપ્રભુએ અંબડદ્વારા ધર્મલાભ કહેવડાવ્યો હતો તે, પાંચમો દેવલોક.

૧૬. **श्रीचित्रगुप्त**-રોહિણીઆત્મા, બીજા દેવલોકે. ઉ. પ્રા. ભા. ભા. ૩માં બલભદ્રની માતા રોહિણી જીવ થશે, એમ કહેલ છે. ભાવ. પ્રકાશે કહ્યું છે કે,

શ્રીજિનપ્રભસૂરિકૃતપ્રાકૃતગદ્યાવલીકલ્પમાં અભિપ્રાય આ પ્રમાણે છે—વિશેષ-૧૬માં રોહિણી-**केई भणंति- ''कक्किपुत्तो सित्तुंजे उद्धारं करित्ता जिणभवणमंडियं पुहविं काउं अज्जिय-तित्थयरनामो सग्गं गंतुं चित्तगुत्तो जिणवरो होही, इत्थ य बहुसुयमयं पमाणं''** ॥

૧૭. **श्रीसमाधि**-રેવતી-વીરપ્રભુને ઔષધ આપવાવાળી (બીજોરાપાક). ભરતેશ્વર બાહુબલીવૃત્તિમાં પણ કહ્યું છે કે સત્તરમાં સમાધિ નામે તીર્થંકર થશે, બારમો દેવલોક.

૧૮. **श्रीसंवर**-શતાલીશ્રાવકનો જીવ, આઠમો દેવલોક.

૧૯. **श्रीयशोधर**-દ્વીપાયનઋષિનો જીવ જે દ્વારીકાનગરીનો દાહ કરનાર, ભવનપતિમાં અગ્નિકુમારદેવ થયા છે. હવે ઉ. પ્રા. ભા. ભા. ૩માં આ દ્વીપાયન લોકમાં વેદવ્યાસ એવા નામે પ્રસિદ્ધ છે તે સમજવા. સિદ્ધચક્ર-વર્ષ-૧ અંક ૧૮મોં પાને ૪૨૪, "પ્રશ્ન-૪૩૭-દ્વારીકાનો દાહ કરનાર દ્વીપાયન ઋષિ ઓગણીસમો તીર્થંકર સમજવો કે કેમ ? જે તીર્થંકર થવાના છે તે ઉપર્યુક્ત દ્વીપાયન નહિ પણ બીજા દ્વીપાયન છે, પ્રાયઃ તીર્થંકરો તેવા પાપ કરવાવાળા હોતા નથી." હવે **सूयगडांगसूत्रे—''दीवायणे य कण्हे तत्तो खलु नारए चेव''** ॥७९॥ આ વાક્યથી દ્વીપાયન-કૃષ્ણમહારાજાના વખતના દેખાય છે. તત્ત્વબહુશ્રુતગમ્ય.

૨૦. **श्रीविजय**-કર્ણ (કોણિક) જીવ. અન્યમતે બારમો દેવલોક, વિ. વિ. વિ. ભા. ૫ માં છટ્ઠી નરકે.

ઉ. પ્ર. ભા. ભા. ૩માં કહે છે કે "કેટલાએક આ કર્ણને પાંડવ-કૌરવનો ભાઈ કહે છે અને કેટલાએક તેને ચંપાનગરીના પતિ વાસુપૂજ્યના વંશનો કહે છે, તત્ત્વ કેવળી જાણે."

૨૧. **श्रीमल्ल**-નારદઆત્મા, પાંચમો દેવલોક. હવે ઉ. પ્રા. ભા. ભા. ૩માં કહે છે કે - "આ નારદને ભગવતીસૂત્રમાં વર્ણવેલ નિર્ગ્રન્થ કહે છે અને કેટલાએક રામલક્ષ્મણના સમયમાં થયેલા નારદ કહે છે."

૨૨. **श्रीदेवजिन**-અંબડઆત્મા, બારમો દેવલોક. ભાવ. પ્રકાશમાં કહેલ છે કે "અંબડ-સુલસાપરીક્ષિત, શ્રીવીરપ્રભુએ જેના દ્વારા ધર્મલાભ કહેવડાવ્યો હતો તે જાણવો, "**यस्त्वम्बडो महाविदेहे सेत्स्यन्नौपपातिके अभिहितः सोऽन्य एव सम्भाव्यत-इति स्थानाङ्गवृत्तो**" ॥ હવે ઉ. પ્રા. ભા. ભા. ૩માં "ઔપપાતિકસૂત્રમાં જે અંબડને વર્ણવ્યો છે તે તો મહાવિદેહમાં સિદ્ધિ પામશે એમ કહેલું છે, તેથી આ અંબડ સુલસાની પરીક્ષા કરનાર જણાતાં નથી. તત્ત્વ કેવળી જાણે."

૨૩. **श्रीअनन्तवीर्य**-અમરઆત્મા, નવમા ગ્રૈવેયકે.

૨૪. **श्रीभद्रजिन**-સ્વાતિબુદ્ધ (અથવા-સ્વયંબુદ્ધ) આત્મા, સર્વાર્થસિદ્ધે.

● ● ●

ભવિષ્યમાં થનારા શ્રીતીર્થંકરોનો કોષ્ટક

શ્રીજિનસુંદરસૂરિકૃત ભાવીતીર્થંકરોના નામો	૧ પદ્મનાભ	૨ સૂરદેવ	૩ સુપાર્શ્વ	૪ સ્વયંપ્રભ	૫ સર્વાનુભૂતિ	૬ દેવશ્રુત	૭ ઉદય	૮ પેઢાલ	૯ પોટ્ટિલ	૧૦ શતકીર્તિ
(૧) જિનસુંદરસૂરિ	શ્રેણિક	સુપાર્શ્વ	ઉદાયી	પોટ્ટિલ	દઢાયુઃ	કીર્તિ	શંખ	આનંદ	સુનંદ	શતક
(૨) સમવાયાંગસૂત્ર ૧	શ્રેણિક	સુપાર્શ્વ	ઉદય	પોટ્ટિલ	દઢાયુઃ	કાર્તિક	શંખ	નંદ	સુનંદ	શતક
(૩) સમવાયાંગસૂત્રનો મુદ્રિત પાઠ ૨ ભાવલોકે	શ્રેણિક	સુપાર્શ્વ	ઉદય	પોટ્ટિલ	દઢાયુઃ	કાર્તિક	શંખ	નંદ	સુનંદ	શતક
(૪) પ્રવચનસારોદ્ધાર	શ્રેણિક	સુપાર્શ્વ	ઉદાયી	પોટ્ટિલ	દઢાયુઃ	કીર્તિ	શંખ	આનંદ	સુનંદ	શતક
(૫) જિનપ્રભસૂરિ	શ્રેણિક	સુપાર્શ્વ	ઉદાયી	પોટ્ટિલ	દઢાયુઃ	કાર્તિક	શંખ	આનંદ	સુનંદ	શતક
(૬) ઉપદેશ પ્રા.ભા.૩	શ્રેણિક	સુપાર્શ્વ	ઉદાયી	પોટ્ટિલ	દઢાયુઃ	કાર્તિક	શંખ	આનંદ	સુનંદા	શતક
(૭) વિનયચંદ્રસૂરિ	શ્રેણિક	સુપાર્શ્વ	ઉદાયી	પોટ્ટિલ	દઢાયુઃ	કીર્તિક	શંખ	આનંદ	સુનંદ	શતક
(૮) ભાવલોકપ્રકાશે	શ્રેણિક	સુપાર્શ્વ	પોટ્ટિલ	દઢાયુષ્	કાર્તિક	શંખ	નંદી	સુનંદ	આનંદ	શતક
(૯) દશમું પર્વ-સંસ્કૃત	શ્રેણિક	સુપાર્શ્વ	પોટ્ટિલ	દઢાયુષ્	કાર્તિક	શંખ	નંદ	સુનંદ	કે(કૈ)કસી	રેયલિ
(૧૦) દશમું ભાષાન્તર	શ્રેણિક	સુપાર્શ્વ	પોટ્ટિલ	દઢાયુષ્	કાર્તિક	શંખ	નંદ	સુનંદ	કૈકસી	રેયલિ

ગ્રન્થાન્તરોમાં-મતાન્તરથી આવતાં ભાવીમાં થનારા શ્રીતીર્થંકર-જીવોના નામો

	૧૧ મુનિસુવ્રત	૧૨ અમમ	૧૩ નિષ્કષાય	૧૪ નિષ્પુલાક	૧૫ નિર્મમ	૧૬ ચિત્રગુપ્ત	૧૭ સમાધિ	૧૮ સંવર	૧૯ યશોધર	૨૦ વિજય	૨૧ મલ્લ	૨૨ દેવ	૨૩ અનંતવીર્ય	૨૪ ભદ્રજિન
(૧)	દેવકી	કૃષ્ણ	સત્યકી	બલદેવ	સુલસા	રોહિણી	રેવતી	શતાલી	દ્વીપાયન	કર્ણ	નારદ	અંબડ	અમર	સ્વાતિબુદ્ધ
(૨)	દેવકી	સત્યકી	વાસુદેવ	બલદેવ	રોહિણી	સુલસા	રેવતી	શતાલી	ભયાલી	દ્વીપાયન	નારદ	અંબડ	દારુમડ	સ્વાતિબુદ્ધ
(૩)	દેવકી	સત્યકી	વાસુદેવ	બલદેવ	રોહિણી	સુલસા	રેવતી	શતાલી	ભયાલી	દ્વીપાયન	કૃષ્ણ	નારદ	અંબડ	સ્વાતિબુદ્ધ
(૪)	દેવકી	સત્યકી	વાસુદેવ	બલદેવ	સુલસા	રોહિણી	રેવતી	શતાલી	દ્વીપાયન	કૃષ્ણ	નારદ	અંબડ	અમર	સ્વાતિબુદ્ધ
(૫)	દેવકી	કૃષ્ણ	સત્યકી	બલદેવ	સુલસા	રોહિણી	રેવતી	શતાલી	દ્વીપાયન	કર્ણ	નારદ	અંબડ	અમરજીવ	સ્વાતિબુદ્ધ
(૬)	દેવકી	કૃષ્ણ	સત્યકી	બલદેવ	સુલસા	રોહિણી	રેવતી	શતાલી	દ્વીપાયન	કર્ણ	નારદ	અંબડ	અમર	બુદ્ધ
(૭)	દેવકી	કૃષ્ણ	સત્યકી	બલદેવ	સુલસા	રોહિણી	રેવતી	શતાલી	દ્વીપાયન	કર્ણ	નારદ	અંબડ	અમર	સ્વાતિબુદ્ધ
(૮)	સત્યકી	કૃષ્ણ	બલદેવ	રોહિણી	સુલસા	રેવતી	ગવાલિ	ગાગલી	દ્વીપાયન	કર્ણ	નારદ	અંબડ	દ્વારમદ	સ્વાતિ
(૯)	સત્યકી	કૃષ્ણ	બલદેવ	રોહિણી	સુલસા	રેવતી	ગવાલિ	ગાર્ગલિ	દ્વીપાયન	કર્ણ	નારદ	અંબડ	દ્વારમદ	સ્વાતિ
(૧૦)	સત્યકી	કૃષ્ણ	બલદેવ	રોહિણી	સુલસા	રેવતી	ગવાળી	ગાર્ગલુ	દ્વીપાયન	કર્ણ	નારદ	અંબડ	બ્રહ્મદત્ત ચક્રી	સ્વાતિ

શ્રીયુગપ્રધાનોના સાદ્યન્ત નામ નિર્દેશાદિ અને અંતર-કાલાદિ

ઉદય સંખ્યા	યુગપ્રધાન સંખ્યા	પહેલા યુગ પ્રધાન થશે.	છેલ્લા યુગ પ્રધાન થશે.	વર્ષ ચાલશે	ઉદય-૨૩ નામા સં.	કોટી સંખ્યા સર્વાચારીય
૧	૨૦	સુધર્માસ્વામી	પુષ્પમિત્ર	૬૧૭	૧૦	કોટાકોટીય
૨	૨૩	વજ્રસેનસૂરિ	અર્હન્મિત્ર	૧૩૮૦	૧૦	કોટાકોટીય
૩	૯૮	પાડિવયસૂરિ	વૈશાખમિત્ર	૧૫૦૦	૧૧	કોટિલક્ષા
૪	૭૮	હરિસિંહ	સુકીર્તિ	૧૫૪૫	૮	કોટિલક્ષા
૫	૭૫	નન્દિમિત્ર	સ્થાવર	૧૯૦૦	૩	કોટિલક્ષા
૬	૮૯	શૂરસેન	રથસુત	૧૯૫૦	૯	કોટિલક્ષા
૭	૧૦૦	રવિમિત્ર	જયમંગલ	૧૭૭૦	૭	કોટિલક્ષા
૮	૮૭	શ્રીપ્રભ	સિદ્ધાર્થ	૧૦૧૦	૧૦	કોટિલક્ષા
૯	૯૫	મણિરથ	ઈશાન	૮૮૦	૧	કોટિલક્ષા
૧૦	૮૭	યશોમિત્ર	રથમિત્ર	૮૫૦	૨	કોટિલક્ષા
૧૧	૭૬	ધનસિંહ	ભરણીમિત્ર	૮૦૦	૩	કોટિલક્ષા
૧૨	૭૮	સત્યમિત્ર	દૃઢમિત્ર	૪૪૫	૪	કોટિલક્ષા
૧૩	૯૪	ધમ્મિલ્લ	સંગતિમિત્ર	૫૫૦	૭	કોટિલક્ષા
૧૪	૧૦૮	વિજયાનન્દ	શ્રીધર	૫૯૨	૫	કોટિલક્ષા
૧૫	૧૦૩	સુમંગલ	માગધ	૯૬૫	૬	કોટિશત
૧૬	૧૦૭	ધર્મસિંહ	અમર	૭૧૦	૫	કોટિશત
૧૭	૧૦૪	જયદેવ	રેવતીમિત્ર	૬૫૫	૯	કોટિશત
૧૮	૧૧૫	સુરદિન્ન	સત્કીર્તિ	૪૯૦	૯	કોટિશત
૧૯	૧૩૩	વૈશાખ	સુરમિત્ર	૩૫૯	૧	કોટિશત
૨૦	૧૦૦	કૌડિણ્ય	ફલ્ગુમિત્ર	૪૦૮	૪	કોટિશત
૨૧	૯૫	શ્રીમાથુર	કલ્યાણમિત્ર	૫૭૦	૩	કોટિશત
૨૨	૯૯	વણિકપુત્ર	દેવમિત્ર	૫૯૦	૫	કોટિશત
૨૩	૪૦	શ્રીદત્ત	દુપ્પસહસૂરિ	૪૪૦	૧૧	કોટિશત
	૨૦૦૪					

મતાન્તર-વર્ષ ચાલશે ૨-૧૩૪૬ । ૩-૧૬૬૪-૧૨૬૪-૧૪૬૪ । ૧૬-૩૧૫ । ૨૦-૪૮૯ ।

●●●